

347 73 (575 / 0904)

У 55

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
СОЛИҚ
КОДЕКСИ**

**(2023 йил 20 июнгача бўлган ўзгартиш
ва қўшимчалар билан)**

*Ўзбекистон Республикаси
қонунчилик маълумотлари
миллий базаси (расмий манба)
асосида*

**Тошкент
«Yuridik adabiyotlar publish»
2023**

УЎК: 347.73(575.1)(094.4)
КБК: 67.402(5Ў)
Ў-32

Фойдаланилган қисқартмалар:

ЎР ҚХТ – Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами;
ЎР ОМА – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси.
ЎР ОМПА – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг
Ахборотномаси;
ҚХММБ – Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси;
ҚММБ – Қонунчилик маълумотлари миллий базаси

Ў-32   **Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси**
[2023 йил 20 июнгача бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар
билан] – Т.: «Yuridik adabiyotlar publish», 2023 й. – 736 б.

ISBN 978-9943-9190-7-6

УЎК: 347.73(575.1)(094.4)
КБК: 67.402(5Ў)

Abdulla Qodiriy nomidagi
viloyat AKM

№ 2023/44-117

© «Yuridik adabiyotlar publish», 2023 й.

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНING
ҚОНУНИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
СОЛИҚ КОДЕКСИГА ЎЗГАРТИШ
ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ
ТЎҒРИСИДА**

Қонунчилик палатаси томонидан
2019 йил 9 декабрда қабул қилинган

Сенат томонидан 2019 йил
14 декабрда маъқулланган

1-модда. Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрда қабул қилинган ЎРҚ–136-сонли Қонуни билан тасдиқланган **Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси**га (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2007 йил, 12-сонга 1-илова; 2008 йил, № 12, 639-модда; 2009 йил, № 9, 330, 331-моддалар, № 12, 470, 472, 473-моддалар; 2010 йил, № 5, 178-модда, № 9, 334, 335, 336, 337-моддалар, № 10, 380-модда, № 12, 474-модда; 2011 йил, № 1, 1-модда, № 9, 248-модда, № 12/2, 364, 365-моддалар; 2012 йил, № 4, 106-модда, № 9/1, 238-модда, № 12, 334, 336-моддалар; 2013 йил, № 10, 263-модда, № 12, 349-модда; 2014 йил, № 1, 2-модда, № 9, 244-модда, № 12, 341, 343-моддалар; 2015 йил, № 8, 312-модда, № 12, 452, 454-моддалар; 2016 йил, № 4, 125-модда, № 9, 276-модда, № 12, 383, 384, 385-моддалар; 2017 йил, № 4, 137-модда, № 6, 300-модда, № 9, 510-модда, № 10, 605-модда, № 12, 772, 773-моддалар; 2018 йил, № 1, 1, 4-моддалар, № 4, 224-модда, № 7, 431, 433-моддалар, № 10, 676-модда, № 12, 781, 783-моддалар; 2019 йил, № 1, 1, 2, 3-моддалар, № 2, 47-модда, № 3, 161, 166-моддалар, № 8, 471-модда, № 9, 589-модда, № 11, 792-модда) ўзгартиш ва қўшимчалар киритилиб, унинг янги таҳрири тасдиқлансин (илова қилинади).

2-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: 2020 ва 2021 йиллар давомида янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (бундан буён матнда Солиқ кодекси деб юритилади) нормаларининг амалий таъсири ва самарадорлиги доимий равишда ҳамда ҳар томонлама мониторинг ва таҳлил қилинишини таъминласин;

зарур бўлган тақдирда Солиқ кодексининг алоҳида нормаларини янада такомиллаштиришга қаратилган таклифларни белгиланган тартибда киритсин;

хукумат қарорларини Солиқ кодексига мувофиқлаштирасин; давлат бошқаруви органлари Солиқ кодексига зид бўлган ўз норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

3-модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Адлия вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар билан биргаликда Солиқ кодексининг ижросини, ижрочиларга етказилишини ҳамда моҳияти ва аҳамияти аҳоли ўртасида тушунтирилишини таъминласин.

4-модда. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича:

Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрда қабул қилинган ЎРҚ-136-сонли Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодексига назарда тутилган имтиёзлар 2020 йилнинг 1 апрелига қадар амал қилади;

2020 йилнинг 1 январигача қабул қилинган солиқ туғри-сидаги қонун ҳужжатларида, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси Президентининг ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида назарда тутилган имтиёзлар уларнинг амал қилиш муддати тугагунига қадар амал қилади.

Белгилаб қўйилсинки, ягона ижтимоий тўлов, ягона солиқ тўлови ва қатъий белгиланган солиқ ўрнига тегишинча ижтимоий солиқ, айланмадан олинадиган солиқ ҳамда қатъий белгиланган миқдорда жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи киритилмоқда, уларнинг тўловчиларига қонун ҳужжатларида илгари белгилаб қўйилган имтиёзлар ва алоҳида ҳисоблаш тартиби татбиқ этилади.

5-модда. Белгилаб қўйилсинки, ҳисобланган солиқ суммасидан ҳисобга олинadиган қўшилган қиймат солиғи суммасининг ошиб кетиши натижасида ҳосил бўлган қўшилган қиймат солиғи суммасининг ўрнини қоплаш 2020 йил 1 июлдан эътиборан амалга оширилади.

6-модда. Ушбу Қонун 2020 йил 1 январдан эътиборан кучга киради.

Солиқ кодексининг 69-боби қондалари 2020 йил 1 январдан кейин тузиладиган маҳсулот таксимоти тўғрисидаги битимларга нисбатан қўлланилади.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича 2020 йил 1 июлга қадар маъқулланган, тўлиқ ёки қисман халқаро молия институтларининг ва хорижий ҳукумат молиявий ташкилотларининг маблағлари (қарзлари, кредитлари) ҳисобидан Ўзбекистон Республикасида амалга ошириладиган лойиҳалар доирасида юридик шахслар томонидан сотиб олинadиган товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир айланмага, шунингдек уларни олиб киришга қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғи солинмайди. Бунда ушбу солиқ имтиёзлари Ўзбекистон Республикасининг тижорат банклари орқали қайта молиялаштириладиган ёки қайта кредитланadиган халқаро молия институтларининг ва хорижий ҳукумат молия ташкилотларининг маблағлари (қарзлари, кредитлари) ҳисобидан сотиб олинadиган товарларга (хизматларга) нисбатан қўлланилмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ–659-сонли ва 2022 йил 26 июлдаги УРҚ–785-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; КММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – тижорат банклари ҳамда тадбиркорлик субъектлари ўртасида 2022 йил 1 майдан кейин янғитдан тузиладиган битимлар (расмийлаштириш шакли ва усулидан қатъи назар) асосида сотиб олинadиган товарларга (хизматларга) нисбатан татбиқ этилади)*

2022 йил 1 январга қадар бўлган даврда янги тартиб жорий этилади, унга мувофиқ давлат солиқ хизмати органлари Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилни солиқ аудити тайинланганлиги тўғрисида

конун ҳужжатларида белгиланган тартибда хабардор қилади.

Солиқ тўловчи 2020 йил 1 январга қадар ҳосил бўлган зарарни келгусига, ушбу зарар кўрилган солиқ даврдан кейинги беш йилдан кўп бўлмаган муддатда кўчиришни амалга оширишга ҳақли. Ҳар бир кейинги солиқ даврида ҳисобга олинadиган ўтказилаётган зарарнинг жами суммаси жорий солиқ давридаги солиқ базасининг 50 фоиздан ошиши мумкин эмас.

Солиқ кодексининг VI, VII бўлимлари ва 5-боби 2022 йил 1 январдан эътиборан амалга киритилади.

Солиқ кодекси 40-моддаси биринчи қисмининг 1-банди 2023 йил 1 январдан эътиборан амалга киритилади. 2023 йил 1 январга қадар чет эл компаниясидаги иштироки улуши 50 фоиздан кўпроқни ташкил этадиган юридик ёки жисмоний шахс чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилади.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент ш.,
2019 йил 30 декабрь,
ЎРҚ-599-сон.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING СОЛИҚ КОДЕКСИ

(янги таҳрири)

УМУМИЙ ҚИСМ

I бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-боб. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси билан тартибга солинадиган муносабатлар

Ушбу Кодекс солиқлар ва йиримларни белгилаш, жорий этиш ва бекор қилишга, ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашга доир муносабатларни, шунингдек солиқ мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солади.

2-модда. Солиқ тўғрисидаги қонунчилик

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик ушбу Кодексдан ва қабул қилиниши ушбу Кодексда тўғридан-тўғри назарда тутилган бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардан иборат.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг солиқ тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

3-модда. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ёки уларнинг қисмларини ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ эмас деб топиш

Норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки унинг бир қисми, агар мазкур ҳужжатга нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда

биттаси бажарилса, ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ эмас деб топилади:

1) ушбу Кодексга мувофиқ бундай ҳужжатларни қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган орган томонидан қабул қилинган бўлса ёхуд норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилишнинг белгиланган тартиби бузилган ҳолда қабул қилинган бўлса;

2) солиқ муносабатлари субъектларининг ушбу Кодексда назарда тутилган ҳуқуқларини бекор қилса ёки чекласа;

3) солиқ муносабатлари субъектлари ҳаракатларининг ушбу Кодексда белгиланган асосларини, шартларини, кетма-кетлигини ёки тартибини ўзгартирса;

4) ушбу Кодексда тақиқланган ҳаракатларга рухсат берса ёки йўл қўйса;

5) ушбу Кодекснинг нормаларига ёки қоидаларининг мазмунига бошқача тарзда зид бўлса.

Ушбу Кодексга мувофиқ бўлмаган норматив-ҳуқуқий ҳужжатни қабул қилган орган ёки унинг юқори турувчи органлари бу ҳужжатни бекор қилишга ёки унга зарур ўзгартишлар киритишга ҳақли. Бу органлар ушбу Кодексга мувофиқ бўлмаган норматив-ҳуқуқий ҳужжатни бекор қилишни ёки унга зарур ўзгартишлар киритишни рад этган тақдирда, у суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилгани мумкин.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки унинг қисми улар қабул қилинган санадан эътиборан ушбу Кодексга мувофиқ эмас деб топилади.

4-модда. Солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг вақт бўйича амал қилиши

Солиқ солиш, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ мажбуриятлари юзага келган пайтда амалда бўлган қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади.

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари орқага қайтиш кучига эга эмас ва улар амалга киритилганидан кейин юзага келган муносабатларга нисбатан қўлланилади.

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарликни бекор қиладиган ёки енгиллаштирадиган солиқ тўғрисидаги қонунчиликлар орқага қайтиш кучига эга.

Солиқлар ва йиғимларни бекор қилишни, солиқлар ва йиғимлар ставкаларини камайтиришни, солиқ туловчиларнинг мажбуриятларини бекор қилишни ёки уларнинг аҳволини бошқача тарзда енгиллаштиришни назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари, агар бу солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларида тўғридан-тўғри назарда тутилган бўлса, орқага қайтиш кучига эга бўлиши мумкин, бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Янги солиқлар ва йиғимлар белгиланишини назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари расман эълон қилинган кундан эътиборан камида уч ой ўтгач амалга киритилади. Солиқ имтиёзларини бекор қилишни, янги мажбуриятларни жорий этишни, солиқ тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик чораларини кучайтиришни ёки солиқ муносабатлари субъектларининг ҳолатини бошқача тарзда оғирлаштиришни назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари ҳам худди шундай тартибда амалга киритилади.

Солиқлар ва йиғимлар ставкаларининг ўзгартирилишини назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари, агар уларда кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, улар расман эълон қилинган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан эътиборан амалга киритилади.

Ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларида кўрсатилмаган солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари, агар ҳужжатларнинг ўзида кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, расман эълон қилинган кундан эътиборан кучга қиради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Б-модда. Солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатларни ҳисоблаш тартиби

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатлар, рўй бериши керак бўлган воқеа ёки содир қилиниши керак бўлган ҳаракатни кўрсатган ҳолда календарь сана билан ёки вақтнинг йиллар, чораклар, ойлар ёки кунлар билан ҳисобланадиган ўтиш даври билан аниқланади.

Календарь санадан ёки рўй бериши керак бўлган воқеадан кейинги кун солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатни ҳисоблаш бошланадиган кун деб ҳисобланади. *(Модданинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Йиллар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охириги йилининг тегишли ойи ва кунда тугайди. Бунда кетма-кет келадиган ўн икки ойдан иборат ҳар қандай вақт даври йил деб эътироф этилади, бундан календарь йил мустасно.

Чораклар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охириги ойининг тегишли кунда тугайди. Бунда чорак уч календарь ойга тенг деб ҳисобланади, чораклар ҳисоби эса календарь йил бошидан юритилади.

Ойлар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охириги ойининг тегишли санасида тугайди.

Агар муддатнинг тамом бўлиши тегишли сана мавжуд бўлмаган ойга тўғри келса, муддат мазкур ойнинг охириги кунда тугайди.

Кунлар билан ҳисобланадиган муддат, агар бу муддат календарь кунлар билан белгиланмаган бўлса, иш кунлари билан ҳисобланади. Бунда қонунчиликка мувофиқ дам олиш ва (ёки) иш куни бўлмаган байрам куни деб эътироф этилмайдиган кун иш куни деб ҳисобланади.

Агар муддатнинг охириги куни қонунчиликка мувофиқ дам олиш ва (ёки) иш куни бўлмаган кун деб эътироф этиладиган кунга тўғри келса, дам олиш кунидан ва (ёки) иш куни бўлмаган кундан кейинги иш куни муддатнинг тамом бўлиш куни деб ҳисобланади. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Амалга оширилиши учун муддат белгиланган ҳаракат муддатнинг охириги куни соат 24 га қадар бажарилиши мумкин.

Агар ҳужжатлар ёҳуд пул маблағлари алоқа ташкилотига муддатнинг охириги куни соат 24 га қадар топширилган бўлса, муддат ўтказиб юборилмаган деб ҳисобланади.

6-модда. Ўзбекистон Республикасининг солиқ солишга оид халқаро шартномаларининг қўлланилиши

Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалаларига оид халқаро шартномаларини ва халқаро солиқ ҳуқуқининг умумий нормаларини қўллаш ушбу моддада белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси томонлардан бири бўлган, иккиёқлама солиқ солишнинг олдини олиш ва солиқларни тўлашдан бўйин товлашни бартараф этиш масалаларини тартибга соладиган халқаро шартнома қоидалари шундай шартномани тузган бир ёки иккала давлатнинг солиқ резидентларига нисбатан қўлланилади.

Ушбу модданинг иккинчи қисми қоидалари Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг солиқ резидентига нисбатан, агар солиқ резиденти ушбу халқаро шартнома қоидаларидан мазкур халқаро шартнома тузилган давлатнинг солиқ резиденти бўлмаган бошқа шахс манфаатларини кўзлаб фойдаланса, татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг бешинчи – ўн иккинчи қисмлари қоидалари Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномасига мувофиқ тўлов манбаидан даромад олиш учун ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахсни аниқлаш учун қўлланилади.

Юридик шахс томонидан тўланадиган даромадлардан мустақил равишда фойдаланиш ва (ёки) уларни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган шахс ёхуд унинг манфаатларини кўзлаб бундай даромадларни тасарруф этишга ваколатли бўлган ўзга шахс ушбу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахс деб топилади. Бунда бу ҳуқуқ ушбу юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этиш ёки унинг устидан назорат бўлганлиги ёхуд бошқа ҳолатлар тўғрисида юзага келганлиги аҳамиятга эга эмас.

Юридик шахс ташкил этмаган тузилманинг даромадларига нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахс худди шундай тартибда аниқланади.

Даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахсни аниқлашда ушбу модданинг бешинчи қисмида кўрсатилган

шахслар томонидан бажариладиган вазифалар, шунингдек улар қабул қиладиган таваккалчиликлар инобатга олинади.

Агар Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинadиган даромадларни тасарруф этишга нисбатан чет эллик шахс чекланган ваколатларга эга бўлса, ҳеч қандай бошқа вазифаларни бажармаса ва ҳеч қандай таваккалчиликни ўз зиммасига олмаса, бундай даромадларни бевосита ёки билвосита бошқа шахсга тўлаган (тўлиқ ёки қисман) ҳолда, ушбу бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб мазкур даромадларга нисбатан воситачилик вазифаларини амалга оширса, бу чет эллик шахс Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинadиган даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга деб эътироф этилмайди.

Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадларни бундай даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлмаган чет эллик шахсга тўлаш чоғида, агар тўлов манбаига бундай даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга шахс маълум бўлса, тўланаётган даромадга солиқ солиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1) агар тўланаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлса, тўланаётган даромадга (унинг бир қисмига) солиқ солиши, Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларига нисбатан ушбу Кодекс қондаларига мувофиқ амалга оширилади. Бунда тўланаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) тааллуқли солиқ, агар тўлов манбаи ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органини хабардор қилган бўлса, тўлов манбаи томонидан ушлаб қолинмайди. Бундай хабардор қилиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади; *(тўққизинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

2) агар тўланаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахс солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартнома мавжуд бўлган давлатнинг (худуднинг) солиқ резиденти бўлса, тўланаётган даромадларга (уларнинг бир

қисмига) солиқ солишга нисбатан мазкур халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Кўрсатилган қоидалар, башарти даромадлар тўланадиган ва бу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлмаган шахснинг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартномага эга бўлган давлат (ҳудуд) бўлса, қўлланилади.

Агар даромадлар тўланадиган ва бу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлмаган шахснинг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартномага эга бўлмаган давлат (ҳудуд) бўлса, солиқ тўлов манбаида мазкур Кодекс билан белгиланган солиқ ставкалари бўйича ушлаб қолинади. Агар бундай даромадлар ушбу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлмаган ва бу даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган шахс қайси давлат (ҳудуд) резиденти эканлиги ўзига маълум бўлмаган шахсга тўланса, тўлов манбаидаги солиқ ҳам солиқ ставкалари бўйича ушлаб қолинади.

Халқаро шартномада Ўзбекистон Республикаси томонидан белгиланган ваколатли орган Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидаларига мувофиқ чет давлатнинг ваколатли органидан чет давлат солиқ тўловчиси томонидан Ўзбекистон Республикасида бажарилмаган солиқ мажбуриятларини бажаришига қўмаклашиш тўғрисида сўрашга ҳақли.

7-модда. Солиқ солиш принциплари

Солиқ солиш мажбурийлик, аниқлик ва солиқ органларининг солиқ тўловчилар билан ҳамкорлиги, адолатлилик, солиқ тизимининг ягоналиги, ошқоралик ва солиқ тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципларига асосланади.

8-модда. Мажбурийлик принципи

Ҳар бир шахс ушбу Кодексда белгиланган солиқлар ва унда назарда тутилган йиғимларни тўлаши шарт.

Ҳеч кимга солиқлар ва йиғимларнинг барча аломатларига эга бўлган, бироқ ушбу Кодексда назарда тутилмаган ёхуд унинг

нормалари бузилган ҳолда белгиланган солиқлар ва йиғимларни тўлаш мажбурияти юклатилиши мумкин эмас.

9-модда. Солиқ солишнинг аниқлиги ва солиқ органларининг солиқ тўловчилар билан ҳамкорлиги принципи

Солиқларни ва йиғимларни белгилловчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчиларни ҳамда ушбу солиқларнинг ва йиғимларнинг бошқа барча элементларини, шу жумладан уларни тўлаш муддатлари ва тартибини аниқлаб бериши керак.

Солиқ органлари солиқ муносабатлари доирасида солиқ тўловчилар билан солиқ тўғрисидаги қонунчиликни тўғри бажариш мақсадида ҳамкорлик қилиши шарт. Бунда солиқ органлари солиқ тўловчиларнинг қонуний фаолиятига асоссиз тўсиқлар яратишга ҳақли эмас, солиқ тўловчилар эса солиқ органлари ўз ваколатларини амалга ошириши учун шарт-шароит яратиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

10-модда. Адолатлилик принципи

Солиқлар ва йиғимлар камситиш хусусиятига эга бўлиши ҳамда ижтимоий, ирқий, миллий, диний ва бошқа шу каби мезонлардан келиб чиққан ҳолда қўлланилиши мумкин эмас.

Мулkning шаклига, жисмоний шахсларнинг фуқаролигига ёки капиталнинг келиб чиқиш мамлакатига қараб фарқланган солиқ ставкаларини, солиқ имтиёзларини ёки бошқа афзалликларни белгилашга йўл қўйилмайди.

Фуқароларнинг ўз конституциявий ҳуқуқларини амалга оширишига тўсиқлик қиладиган солиқларни белгилашга йўл қўйилмайди.

11-модда. Солиқ тизимининг ягоналиги принципи

Солиқ тизими Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягонадир.

Ўзбекистон Республикасининг ягона иқтисодий маконини бузувчи, хусусан, Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди доирасида товарларнинг (хизматларнинг) ёки молиявий мабларларнинг эркин муомалада бўлишини бевосита ёки билвосита чеклаб қўядиган солиқлар белгиланишига йўл қўйилмайди.

12-модда. Ошқоралик принципи

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари расман эълон қилиниши шарт.

Расман эълон қилинмаган солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари кучга киритилмаган ҳужжат сифатида ҳуқуқий оқибатларни келтириб чиқармайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

13-модда. Солиқ тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципи

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларидаги барча бартараф этиб бўлмайдиган қарама-қаршиликлар ва ноаниқликлар солиқ тўловчининг фойдасига талқин этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

14-модда. Битимларнинг иқтисодий мазмуни ва уларни юридик жиҳатдан расмийлаштириш

Солиқ солиш мақсадида барча битимлар ва солиқ тўловчи киришадиган бошқа иқтисодий муносабатлар, уларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши усулидан ёки шартноманинг номланишидан қатъи назар, ўзининг ҳақиқий иқтисодий мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олиниши керак.

Агар битимнинг ёки иқтисодий муносабатларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши уларнинг ҳақиқатдаги иқтисодий мазмунига мувофиқ бўлмаса, солиқ органлари солиқ солиш мақсадида битимнинг юридик тавсифланишини, солиқ

тўловчининг мақомини ва (ёки) унинг иқтисодий фаолияти хусусиятини ўзгартиришга ҳақли.

Қалбаки (кўзбўямачилик учун тузилган) битимлар солиқ солиш мақсадида ҳисобга олинмайди. Агар бундай битимлар бошқа битимларни ниқобласа, солиқларни ҳисоблаш учун ҳақиқий битимларнинг иқтисодий мазмуни ва натижалари ҳисобга олинади.

Агар битимларнинг ёки бошқа иқтисодий муносабатларнинг барча иштирокчилари ўзлари тузган битимларнинг барча шартлари ва талабларини бажараётган бўлса, солиққа оид бўлмаган муносабатларни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда назарда тутилган қоидаларнинг айрим бузилишлари солиқ тўловчи томонидан олинган даромадларни ёки уларнинг қилган харажатларини (кўрган зарарларини) солиқ солиш мақсадида эътироф этишни рад этиш учун асос бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас.

Агар солиқ тўловчи ягона ёки устувор мақсади солиқ тўламаслик тарзидаги асоссиз солиқ нафи олишдан ёхуд ўзи тўлайдиган солиқларнинг суммасини камайтиришдан иборат бўлган операцияларни ёки операциялар кетма-кетлигини амалга оширса, унинг бундай ҳаракатлари ушбу Кодекс мақсадларида ҳуқуқни сунистеъмол қилиш деб эътироф этилади.

Солиқларнинг суммаларини камайтиришга оид схема ҳам ҳуқуқни сунистеъмол қилиш деб эътироф этилади, бунда ушбу камайтириш бевосита ёки билвосита мақсад ёхуд оқибат бўлади ёки мақсадлардан ёхуд оқибатлардан бири бўлади ҳамда бу мақсад ёки оқибат иккинчи даражали бўлмайди. Солиқларнинг суммаларини камайтириш солиқ солиш камровини бевосита ёки билвосита ўзгартиришни, солиқ имтиёзларидан фойдаланишни ёки тўланиши лозим бўлган солиқлар суммаларини бошқача тарзда камайтиришни ўз ичига олади.

Ҳуқуқ сунистеъмол қилинган ҳолларда, солиқ органлари солиқ тўловчи тўлаши лозим бўлган солиқларнинг суммаларини аниқлашда ҳуқуқни сунистеъмол қилиш аломатларига эга бўлган айрим операцияларни ёки операциялар кетма-кетлигини эътиборга олмасликка ҳақли. Шунингдек солиқ органлари тўланиши лозим бўлган солиқлар суммаларини бундай

суниестъмолликнинг таъсирини истисно этадиган тарзда ўзгартиришга ҳақли.

Ушбу моддада кўрсатилган ҳуқуқни суниестъмол қилишнинг, битим қалбакилигининг (кўзбўямачилик учун тузилганлигининг) ҳолатларини аниқлаш, шунингдек уларнинг оқибатларини қўллаш солиқ органлари томонидан, солиқ тўловчи норози бўлган тақдирда эса, солиқ органларининг даъвоси бўйича суд томонидан амалга оширилади.

15-модда. Лозим даражада эҳтиёткорлик

Солиқ муносабатларида солиқ тўловчилар контрагентларни танлаш чорида уларнинг солиқ органларида солиқ тўловчилар сифатида ҳисобга қўйилганлигини, контрагентнинг ишбилармонлик обрўсини, ишлаб чиқариш базаси ва ходимлари мавжудлигини, молиявий ҳолатини, битим бўйича мажбуриятларни бажариш қобилиятини текшириб, лозим даражада эҳтиёткорлик қилиши шарт.

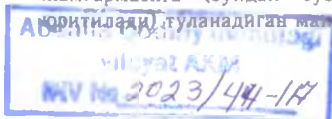
Солиқ тўловчи томонидан унинг олдидаги ўз мажбуриятларини бажармаган шахслар билан тузилган битимлар бўйича қилинган харажатлар (кўрилган зарарлар), агар ушбу солиқ тўловчи битим тузаётганда лозим даражада эҳтиёткорлик қилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадида тан олинмайди.

Солиқ органлари солиқ тўловчиларга контрагентларнинг солиқ органларида солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйилганлиги тўғрисидаги ахборотдан, шунингдек бошқа ахборотдан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда фойдаланиш имкониятини беради.

2-БОБ. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА СОЛИҚЛАР ВА ЙИҒИМЛАР ТИЗИМИ

16-модда. Солиқлар ва йиғимлар

Солиқ деганда ушбу Кодексда белгиланган, Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетига ёки давлат мақсадли жамғармасига (бундан буён матнда бюджет тизими деб

Йиғим деганда бюджет тизимига ушбу Кодексда ёки бошқа қонунчилик ҳужжатларида белгиланган мажбурий тўлов тушунилади, бу йиғимнинг тўланиши уни тўловчи шахсга нисбатан ваколатли орган ёки унинг мансабдор шахси томонидан юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни амалга ошириш, шу жумладан унга муайян ҳуқуқларни ёхуд руҳсат этувчи ҳужжатларни бериш шартларидан бири бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шахснинг зиммасига суд тартибида юклатилган жарималар ва бошқа тўловлар, шунингдек қонунда белгиланган ҳолларда мол-мулкни мусодара қилиш ҳамда бошқача тарзда олиб қўйиш солиқлар ёки йиғимлар жумласига кирмайди.

17-модда. Солиқларнинг ва йиғимларнинг турлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қуйидаги солиқлар белгиланади:

- 1) қўшилган қиймат солиғи;
- 2) акциз солиғи;
- 3) фойда солиғи;
- 4) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи;
- 5) ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ;
- 5¹) фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи; *(биринчи қисмнинг 5¹-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*
- 6) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ;
- 7) мол-мулк солиғи;
- 8) ер солиғи;
- 9) ижтимоий солиқ.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида йиғимлар белгиланиши мумкин. Йиғимларни жорий этиш, ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби ушбу Кодексда ҳамда бошқа қонунчилик ҳужжатларида белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити учун йиғимни ҳамда алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби ушбу Кодекс билан тартибга солинади (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон*)

Давлат божини ҳисоблаб чиқариш ва ундириш тартиби давлат божи тўғрисидаги қонунчиликда белгиланади. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

18-модда. Махсус солиқ режимлари

Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қуйидаги махсус солиқ режимлари белгиланади:

- 1) айланмадан олинадиган солиқ;
- 2) маҳсулот тақсимотида онд битимлар иштирокчиларига солиқ солишнинг алоҳида тартиби;
- 3) махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларига ва айрим тоифадаги солиқ тўловчиларга солиқ солишнинг алоҳида тартиби;
- 4) Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида солиқ солишнинг алоҳида тартиби. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон*)

Махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларига ва айрим тоифадаги солиқ тўловчиларга солиқ солишнинг алоҳида тартиби қонунчиликда ёки инвестиция битимларида назарда тутилган инвестицияларни амалга ошириш ҳамда бошқа шартларни бажариш билан боғлиқ ҳолда муайян муддат учун белгиланади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Махсус солиқ режимлари айрим солиқларни тўлашдан озод этишни, пасайтирилган солиқ ставкаларини ва бошқа солиқ имтиёзларини қўллашни назарда тутиши мумкин.

3-боб. СОЛИҚ МУНОСАБАТЛАРИНИНГ СУБЪЕКТЛАРИ, УЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

19-модда. Солиқ муносабатларининг субъектлари ва ҳужжатлар алмашиш тартиби

Солиқ тўловчилар, солиқ агентлари ва ваколатли органлар солиқ муносабатларининг субъектларидир.

Солиқ органлари, ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, ҳужжатларни электрон ҳужжат тарзида солиқ тўловчининг шахсий кабинетиغا юборади. Юборилган ҳужжатлар солиқ тўловчи томонидан ўқиб чиқилганидан кейин, лекин ушбу ҳужжат жўнатилган санадан эътиборан уч кундан кечиктирмай олинган деб ҳисобланади.

Агар солиқ тўловчида солиқ тўловчининг шахсий кабинети мавжуд бўлмаса, ҳужжатлар буюртма хат қилиб почта орқали юборилади ва улар жўнатилганидан сўнг беш кундан кейин олинган деб ҳисобланади.

Ҳужжатлар солиқ тўловчига ёки унинг вакилига шахсан мазкур ҳужжатлар олинган сана кўрсатилган ҳолда имзо қўйдириб топширилиши мумкин.

Солиқ тўловчилар, ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, солиқ органларига ҳужжатларни мазкур модданинг иккинчи – тўртинчи қисмларида кўрсатилганига ўхшаш тартибда юборади. Бунда ушбу ҳужжатлар солиқ органларига солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали юборилганда – жўнатилган кун, почта орқали юборилганда беш кундан кейин олинган деб ҳисобланади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳужжатларнинг, электрон ҳужжат айланишини таъминлаш учун зарур бўлган ҳужжатларнинг шакллари, мазкур ҳужжатларнинг шаклларини тўлдириш тартиби, бундай ҳужжатларни қорозда ёки телекоммуникация каналлари орқали электрон шаклда ёхуд солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали юбориш ҳамда олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

20-модда. Солиқ тўловчилар

Ушбу Кодексга мувофиқ зиммасига белгиланган солиқлар ҳамда йиғимларни тўлаш мажбурияти юклатилган юридик ва жисмоний шахслар солиқ тўловчилар деб эътироф этилади.

Юридик шахсларнинг алоҳида бўлинмалари мазкур шахсларнинг солиқлар ва йиғимларни тўлаш бўйича мажбуриятларини ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда ушбу алоҳида бўлинмалар жойлашган ери бўйича бажаради.

Йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритилган солиқ тўловчилар алоҳида бўлинмаларни ҳисобга олиб марказлашган ҳолда солиқ ҳисоботини тақдим этади ва солиқларни (йиғимларни) тўлайди.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари солиқ тўловчилар деб эътироф этилади.

21-модда. Солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқлари

Солиқ тўловчилар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

солиқ органларидан ва бошқа ваколатли органлардан (уларнинг ваколатлари доирасида) амалдаги солиқлар тўғрисида, солиқ тўғрисидаги қонунчиликдаги ўзгаришлар ҳақида, солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби тўғрисида ахборотни, солиқ ҳисоботининг ва аризаларнинг шаклларини, шунингдек уларни тўлдириш тартиби ҳақида тушунтиришларни бепул олиш; *(биринчи қисмнинг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ўз солиқ мажбуриятларини бажариш юзасидан солиқ органларида ва бошқа ваколатли органларда мавжуд бўлган маълумотларни олиш;

ушбу Кодексда белгиланган асослар мавжуд бўлганда ва тартибда солиқ имтиёзларидан фойдаланиш ёхуд улардан фойдаланишни рад этиш;

солиқлар, пенялар ва жарималарнинг ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган суммаларини ўз вақтида ҳисобга ўтказиш ёки қайтариш;

ушбу Кодексада белгиланган тартибда ва шартларда солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш;

солиқ солиш объектларини ҳисобга олишда, солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашда ўзлари йўл қўйган хатоларни мустақил равишда тузатиш;

ушбу Кодексага мувофиқ ўз ҳудудида ўтказиладиган сайёр солиқ текширувини ва солиқ аудитини ўтказиш чоғида ҳозир бўлиш;

сайёр солиқ текшируви ва солиқ аудити материаллари билан танишиш, шунингдек ушбу текширувларнинг далолатномаларини олиш;

солиқ текширувини амалга оширувчи солиқ органларига солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг ижросига тааллуқли масалалар бўйича тушунтиришлар бериш;

солиқ органлари ва бошқа ваколатли органларнинг ҳамда улар мансабдор шахсларининг ушбу Кодексага ва (ёки) солиқ тўғрисидаги бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ бўлмаган талабларини бажармаслик; *(биринчи қисмнинг ўнинчи ва ўн биринчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

солиқ органлари ва бошқа ваколатли органларнинг норматив тусга эга бўлмаган ҳужжатлари ҳамда қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан белгиланган тартибда шикоят қилиш;

солиқ органлари ва бошқа ваколатли органларнинг қонунга хилоф қарорлари ёки улар мансабдор шахсларининг ноқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) туфайли етказилган зарарларнинг ўрни қопланишини белгиланган тартибда талаб қилиш;

ушбу Кодексада назарда тутилган ҳолларда, солиқ текшируви материалларини ёки солиқ органларининг бошқа ҳужжатларини кўриб чиқиш жараёнида иштирок этиш;

солиқ муносабатлари масалаларига оид ўз манфаатларини шахсан ёхуд солиқ маслаҳатчилари ташкилоти ёки бошқа ўз вакиллари орқали ифодалаш;

солиқ сиринга риоя этиш ва уни сақлаш.

Солиқ тўловчилар ушбу Кодексада ва солиқ тўғрисидаги бошқа қонунчилик ҳужжатларида белгиланган ўзга

ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчининг солиқ муносабатларида шахсан иштирок этиши уни вакилга эга бўлиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди, худди шунингдек вакилнинг иштирок этиши солиқ тўловчини бундай муносабатларда шахсан иштирок этиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

Солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқлари солиқ органлари ва бошқа ваколатли органлар мансабдор шахсларининг тегишли мажбуриятлари билан таъминланади.

Солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқларини таъминлашга оид мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

22-модда. Солиқ тўловчиларнинг мажбуриятлари

Солиқ тўловчилар:

белгиланган солиқлар ва йиғимларни ўз вақтида ҳамда тўлиқ ҳажмда ҳисоблаб чиқариши ва тўлаши;

ҳужжатларни кўриб чиқиш ёки тушунтиришлар бериш зарурияти туғрисида чақирув хатини олганида солиқ органига келиши;

товарларни (хизматларни) реализация қилишда харидорга ҳисобварақ-фактураларни, чекларни ёки уларга тенглаштирилган бошқа ҳужжатларни бериши;

солиқ текширувини ўтказаетган солиқ органларининг мансабдор шахсларига солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлар, шунингдек электрон манбаларда сақланадиган тегишли ахборот билан танишиш имкониятини таъминлаши;

солиқ органлари ва бошқа ваколатли органларнинг қонуний талабларини бажариши, кўрсатилган органларнинг ва улар мансабдор шахсларининг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилмаслиги;

агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисоботларининг ва солиқларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш учун зарур бўлган бошқа ҳужжатларнинг тегишли солиқларни тўлаш учун белгиланган календарь йилдан кейинги беш йил мобайнида бут сақланишини таъминлаши;

ўзи солиқ бўйича ҳисобга олинган жойдаги солиқ органларини Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларидаги ва чет эл юридик шахсларидаги иштироки тўғрисида, агар устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши 10 фоздан ортиқ бўлса, хабардор этиши шарт.

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчилар ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятлардан ташқари, ўзлари ҳисобга олинган жойдаги солиқ органларига ўзларининг барча алоҳида бўлинмалари тўғрисида ва алоҳида бўлинмаларга онд илгари хабар қилинган маълумотларидаги ўзгаришлар тўғрисида алоҳида бўлинма ташкил этилган ёки мазкур маълумотлар ўзгартирилган кундан эътиборан бир ой ичида хабар қилиши шарт.

Ушбу Кодекс билан зиммасига солиқ ҳисоботини электрон шаклда тақдим этиш мажбурияти юклатилган шахслар солиқ органлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчилиги билан тартибга солинадиган муносабатлардаги ўз ваколатларини амалга ошириш чоғида фойдаланиладиган ҳужжатларнинг солиқ органидан телекоммуникация алоқа тармоқлари орқали электрон шаклда олиншини таъминлаши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солиш объекти деб эътироф этиладиган кўчмас мулкка эга бўлган чет эл юридик шахслари ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятлардан ташқари, кўчмас мулк объекти турган жойдаги солиқ органига ушбу чет эл юридик шахсининг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотларни ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда хабар қилиши шарт. Юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари кўрсатилган ҳолатларда ўз муассислари, бенефициарлари ва бошқарувчилари ҳақидаги маълумотларни хабар қилиши керак. Чет эл юридик шахсида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасида)

ушбу қисмда кўрсатилган бир нечта мол-мулк объекти мавжуд бўлган тақдирда, ушбу шахс танловига кўра, хабар мол-мулк объектларининг бири турган ердаги солиқ органига тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан солиқлар тўлайдиган солиқ тўловчилар зиммасида Ўзбекистон Республикасининг божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган мажбуриятлар ҳам бўлади.

Солиқ тўловчиларнинг зиммасида қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

23-модда. Солиқ агентлари

Ушбу Кодексга мувофиқ зиммасига солиқларни ҳисоблаб чиқариш, солиқ тўловчидан ушлаб қолиш ва бюджет тизимига ўтказиш мажбурияти юклатилган шахслар солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Солиқ агентлари, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчилар каби ҳуқуқларга эга бўлади.

Солиқ агентлари:

солиқларни тўғри ва ўз вақтида ҳисоблаб чиқариши, ушлаб қолиши ҳамда бюджет тизимига ўтказиши;

солиқ органларига солиқни ушлаб қолиш имконияти йўқлиги ва солиқ тўловчининг солиқ қарзи суммаси тўғрисида бундай ҳолатлар солиқ агентига маълум бўлган кундан эътиборан бир ой ичида ёзма равишда ёки электрон шаклда хабар қилиши;

ҳисобланган ва тўланган даромадларнинг, ҳисоблаб чиқарилган, ушлаб қолинган ва бюджет тизимига ўтказилган солиқларнинг ҳисобини ҳар бир солиқ тўловчи бўйича алоҳида юритиши;

солиқларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши, ушлаб қолиниши ва ўтказилиши устидан назоратни амалга ошириш учун зарур бўлган ҳужжатларни солиқ органларига тақдим этиши;

солиқ ҳисоботларининг ҳамда солиқларни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва ўтказиш учун зарур бўлган бошқа

хужжатларнинг ушбу Кодекснинг 88-моддасида назар тутилган даъво муддати мобайнида бут сақланишини таъминлаши шарт.

Солиқ агентларининг зиммасида қонунчиликка мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

24-модда. Солиқ тўловчининг вакиллари

Солиқ тўловчи, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ муносабатларида қонуний ёки ваколатли вакил орқали иштирок этишга ҳақли.

Вакилнинг ваколатлари ушбу Кодексга ва бошқа қонунчиликка мувофиқ ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчининг қонуний вакили деб ушбу юридик шахсга қонун ёки унинг таъсис ҳужжатлари асосида вакиллик қилишга ваколатли шахслар эътироф этилади.

Жисмоний шахс бўлган солиқ тўловчининг қонуний вакили деб фуқаролик қонунчилигига мувофиқ унинг вакиллари сифатида фаолият олиб борадиган шахслар эътироф этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахс қонуний вакиллариининг мазкур юридик шахснинг солиқ муносабатларида иштирок этиши муносабати билан содир этилган ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу юридик шахснинг ҳаракати (ҳаракатсизлиги) ҳисобланади.

Солиқ тўловчи томонидан белгиланган тартибда солиқ органлари, божхона органлари ва солиқ муносабатларининг бошқа иштирокчилари билан муносабатларда ўз манфаатларини ифодалаш ваколати берилган солиқ маслаҳатчилари ташкилотлари ёки бошқа шахслар солиқ тўловчининг ваколатли вакиллари бўлиши мумкин.

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчининг ваколатли вакили, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган

бўлса, ўз ваколатларини тузилган шартнома ёки фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда бериладиган ишончнома асосида амалга оширади.

Жисмоний шахс бўлган солиқ тўловчининг ваколатли вакили ўз ваколатларини фуқаролик қонунчилигига мувофиқ нотариал тасдиқланган ишончнома асосида амалга оширади. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ, молия, божхона ва бошқа давлат органларининг мансабдор шахслари солиқ тўловчининг ваколатли вакиллари бўла олмайди.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси қонун асосида солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи барча иштирокчиларининг ваколатли вакили ҳисобланади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартнома қондаларидан қатъи назар, ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчиси қуйидагилар билан боғлиқ ҳуқуқий муносабатларда мазкур консолидациялашган гуруҳ иштирокчиларининг манфаатларини ифодалашга ҳақли:

солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартномани солиқ органларида рўйхатдан ўтказиш, шунингдек ушбу шартномага ўзгартириш киритиш, шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарор ва уни тугатиш билан боғлиқ ҳуқуқий муносабатларда;

солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчисидан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи учун фойда солиғи бўйича қарзларни мажбурий ундириш билан боғлиқ ҳуқуқий муносабатларда;

солиқ органининг мансабдор шахси томонидан амалга оширилган ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) хусусияти бўйича улар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси бўлган юридик шахснинг ҳуқуқларига бевосита таъсир қилса.

Амал қилиш муддати тугаши билан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартнома муддатидан олдин бекор қилинганда ёки тугатилганда ушбу

гуруҳнинг масъул иштирокчиси бўлган шахс ушбу модданинг ўнинчи ва ўн биринчи қисмларида назарда тутилган ваколатларини саклаб қолади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси бўлган шахслар мазкур гуруҳ иштирокчиларининг манфаатларини ифодалаш бўйича ушбу Кодекс билан ўзларига берилган ваколатларни қонунчиликда белгиланган тартибда тузилган шартнома ёки берилган ишончнома асосида учинчи шахсларга беришга ҳақлидир. *(Ўн учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

25-модда. Ваколатли органлар

Қуйидагилар ваколатли органлардир:

солиқ органлари – Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси, Йирик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекцияси, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солиқ бошқармалари, шунингдек туманлар (шаҳарлар) давлат солиқ инспекциялари;

божхона органлари – Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси, Давлат божхона қўмитасининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳри бўйича бошқармалари, «Тошкент– АЭРО» махсус божхона комплекси ва божхона постлари;

йиғимларни ундириш функциясини амалга оширувчи давлат органлари ва ташкилотлар.

26-модда. Солиқ органларининг ҳуқуқлари

Солиқ органлари қуйидагиларга ҳақли:

солиқ тўловчилардан ва учинчи шахслардан солиқларни ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш учун зарур бўлган ҳужжатлар ва маълумотларни (ахборотни), шу жумладан электрон тарзда тақдим этишини талаб қилиш;

ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ текширувлари ва бошқа солиқ назорати тадбирларини ўтказиш;

ҳудудни, ишлаб чиқариш, оғирхона, савдо биноларини ва бошқа биноларни, шу жумладан солиқ тўловчи даромад олиш

учун фойдаланадиган ёки солиқ солиш объектларини сақлаш билан боғлиқ жойларни кўздан кечириш;

мол-мулкни инвентаризация қилиш ва бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматларнинг назорат ўлчовларини ўтказиш;

қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда қассани ва товар-моддий бойликлар ҳамда ҳужжатлар сақланадиган жойларни икки кундан ортиқ бўлмаган муддатга, икки кундан ортиқ муддатга эса, суд қарори бўйича муҳрлаш; *(биринчи қисмнинг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

солиқларни ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш билан боғлиқ ҳужжатларни ва электрон ахборот жисмларини олиб қўйиш;

фото- ва видеотасвирга тушириш, тушунтиришлар ҳамда бошқа маълумотларни олиш;

таржимонни, экспертни жалб этиш ва экспертиза тайинлаш;

солиқ тўловчи ҳисоб ҳужжатларини йўқотган ёки йўқ қилган ҳолларда солиқ тўловчи тўғрисидаги ўзида мавжуд ахборот, шунингдек бошқа шу каби солиқ тўловчилар тўғрисидаги маълумотлар асосида солиқлар суммасини ҳисоб-китоб орқали мустақил равишда аниқлаш;

ўзаро келишув асосида солиқ мониторингида иштирок этаётган солиқ тўловчи томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши, солиқларни ҳисоблаб чиқаришнинг тўғрилиги, тўлиқлиги ва ўз вақтида тўланиши юзасидан солиқ мониторингини ўтказиш; *(биринчи қисмнинг ўн биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

солиқ қарзини мажбурий ундириш чораларини кўриш;

солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва молиявий санкциялар қўллаш;

солиқ ҳуқуқбузарликларининг аниқланган ҳолатлари бўйича товар-моддий бойликларни белгиланган тартибда давлат даромадига ўтказиш. Юридик шахс бўлган солиқ тўловчилар ва яқка тартибдаги тадбиркорларнинг товар-моддий бойликларини давлат даромадига ўтказиш суд тартибда амалга оширилади;

солиқ тўловчиларга нисбатан улар томонидан ноқонуний олинган маблағларни давлат даромадига ундириш тўғрисида судларга даъволар киритиш;

хужжатларнинг давлат тилига таржима қилинишини талаб қилиш;

солиқ тўловчиларни ва солиқ агентларини ёзма билдириш асосида солиқ органларига улар томонидан солиқларни тўлаш (ушлаб қолиш ва ўтказиш) юзасидан ёки солиқ текшируви билан боғлиқ равишда, шунингдек улар томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бажарилиши билан боғлиқ бошқа ҳолларда тушунтиришлар беришга чақириш; *(биринчи қисмнинг ۛн еттинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда солиқ тўловчининг ёки солиқ агентининг банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш ва уларнинг мол-мулкини хатлаб қўйиш;

солиқ тўловчилар ва уларнинг вакилларида, солиқ агентларида солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг аниқланган бузилишларини бартараф этишни талаб қилиш ҳамда ушбу талабларнинг бажарилишини назорат қилиш; *(биринчи қисмнинг ۛн тўққизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ушбу Кодексда белгиланган мажбуриятларнинг банклар томонидан бажарилишини назорат қилиш.

Солиқ органлари қонунга мувофиқ бошқа ҳуқуқларни ҳам амалга ошириши мумкин.

27-модда. Солиқ органларининг мажбуриятлари

Солиқ органлари:

солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этиши;

солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши, солиқлар ва йиримларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши, тўлиқ ҳамда ўз вақтида тўланиши устидан назоратни амалга ошириши; *(биринчи қисмнинг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон*

Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

солиқ тўловчилар, солиқ солиш объектлари ва солиқ солиш билан боғлиқ объектлар, ҳисобланган ва тўланган солиқлар тўлиқ ва ўз вақтида ҳисобга олиншини таъминлаши;

солиқ текширувларини ўтказишда солиқ тўловчиларга уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида маълумот бериши, шунингдек ўтказилган текширишлар натижалари тўғрисида хабардор қилиши;

солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий веб-сайтида ўз вақтида эълон қилиши;

солиқ тўловчиларга солиқ тўғрисидаги қонунчиликни ижро этишида ёрдам бериши, солиқ тўғрисидаги қонунчилик нормаларини ва солиқ имтиёзларини қўллаш тартибини тушунтириши;

солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги фактларини таҳлил қилиши ва баҳолаши, солиққа оид ҳуқуқбузарликларга олиб келадиган сабаблар ва шароитларни бартараф этиш тўғрисидаги таклифларни тегишли давлат органларига киритиши; *(биринчи қисмининг олтинчи, еттинчи ва саккизинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан биргаликда солиққа оид ҳуқуқбузарликларга қарши курашишга доир узок муддатли ва жорий дастурларни ишлаб чиқиши ҳамда амалга ошириши;

солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги тўғрисидаги аризаларни, хабарларни ва бошқа ахборотни ўрганиши; *(биринчи қисмининг ўнинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

давлат даромадига ўтказилган мол-мулкни реализация қилишдан пул маблағларининг тўлиқ ва ўз вақтида тушинини назорат қилиши;

масалани ҳал этиш солиқ органлари ваколатлари доирасига кирмайдиган ҳолларда солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилиши фактлари бўйича материалларни ҳуқуқни муҳофаза

қилувчи органларга топшириши; *(биринчи қисмнинг ўн иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ўз ваколатлари доирасида валюта ва экспорт-импорт операцияларини амалга оширишнинг белгиланган тартибига риоя этилиши устидан назорат қилиши;

солиқ сирига риоя этиши ва унинг сақланишини таъминлаши;

солиқ тўловчининг талабига биноан солиқларни тўлаш бўйича солиқ мажбуриятининг бажарилиши юзасидан солиштирма далолатнома тузиши;

ушбу Кодексга мувофиқ солиқ қарзи суммасини сўзсиз ундириши;

юрidik ва жисмоний шахсларни, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси норезидентларини ҳисобга олиши, уларга солиқ тўловчиларнинг идентификация рақамини бериши ҳамда бу ҳақда статистика ва рўйхатдан ўтказувчи органларга расмий равишда маълум қилиши;

солиқ тўловчининг талабига биноан унинг солиқ органларида ҳисобга қўйилганлигини тасдиқловчи маълумотномани бериши;

солиқ тўғрисидаги қонунчиликни қўллаш масалалари юзасидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг ёзма тушунтиришларига амал қилиши шарт. *(Биринчи қисмнинг ўн тўққизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органларининг зиммасида қонунчиликка мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

28-модда. Божхона органларининг, йиғимларни ундиришга доир вазифаларни амалга оширувчи давлат органларининг ҳамда ташкилотларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Божхона органлари товарларни ва автотранспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиш чоғида божхона тўғрисидаги қонунчиликка,

ушбу Кодексга ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ солиқлар ва йиғимларни ундириш бўйича ҳуқуқлардан фойдаланади ҳамда вазифаларни бажаради.

Йиғимларни ундиришга доир вазифаларни амалга оширувчи давлат органлари ва ташкилотларнинг ҳуқуқлари ҳамда мажбуриятлари ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

29-модда. Солиқ сир

Ваколатли органлар томонидан олинган солиқ тўловчи тўғрисидаги маълумотлар солиқ сирини ташкил этади, қуйидагилар бундан мустасно:

1) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган, шу жумладан эгасининг розилиги билан шундай фойдаланиш имкони яратилган маълумотлар;

2) солиқ тўловчининг идентификация рақами тўғрисидаги маълумотлар;

3) солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишлари ва бу қоидабузарликлар учун жавобгарлик чоралари тўғрисидаги маълумотлар; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4) солиқ тўловчилар томонидан қўлланиладиган солиқ режимлари ва қўшилган қиймат солиғини тўловчилар сифатида ҳисобга қўйилганлик тўғрисидаги маълумотлар;

5) тўланган солиқларнинг ва солиқ қарзининг суммалари ҳақидаги маълумотлар;

6) юридик шахснинг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар;

7) ходимларнинг рўйхатдаги ўртача сони тўғрисидаги маълумотлар;

8) молиявий ҳисобот маълумотлари бўйича даромадлар ва харажатлар суммалари тўғрисидаги маълумотлар.

Солиқ сир давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, жалб этиладиган мутахассислар ва экспертлар

томонидан ошкор этилиши мумкин эмас, бундан қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ сирини ошкор этиш жумласига, хусусан, солиқ тўловчининг тижорат сирини (ишлаб чиқариш сирини) ташкил этувчи ва давлат органининг мансабдор шахсига, жалб этилган мутахассисга ёки экспертга улар ўз мажбуриятларини бажариши чоғида маълум бўлиб қолган ахборотдан фойдаланиш ёки уни бошқа шахсга бериш қиради.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ бошқа давлатларнинг солиқ органларига ёки бошқа тегишли органларига солиқ тўловчи тўғрисида сўралган маълумотларни тақдим этиш солиқ сирини ошкор этиш сирасига қирмайди.

Давлат органларига келиб тушган солиқ сирини ташкил этувчи маълумотлар махсус сақлаш ва фойдаланиш режимига эга.

Солиқ сирини ташкил этувчи маълумотлардан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган мансабдор шахслар фойдаланиш ҳуқуқига эга.

Солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларни ўз ичига олган ҳужжатларнинг йўқотилиши ёки бундай маълумотларнинг ошкор этилиши қонунда назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади.

Ушбу модданинг қоидалари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасарруфидаги, солиқ тўловчилар тўғрисидаги маълумотларни киритадиган ва уларга ишлов берадиган ташкилотлар томонидан олинган маълумотларга, шунингдек мазкур ташкилотларнинг ходимларига нисбатан татбиқ этилади.

4-БОБ. УШБУ КОДЕКСДА ҚўЛЛАНИЛАДИГАН АСОСИЙ ТУШУНЧАЛАР

30-модда. Жисмоний шахслар

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари, чет давлатларнинг фуқаролари, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахслар жисмоний шахслардир.

Тегишли мақоми ўзига нисбатан белгиланган солиқ даври бошланадиган ёки тугайдиган ҳар қандай кетма-кет ўн икки ойлик давр давомида жами бир юз саксон уч календарь кундан кўпроқ Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатда бўлган жисмоний шахслар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг иккинчи қисми қоидалари мазкур моддада белгиланган хусусиятларни ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалаларига доир халқаро шартномалари қоидаларини ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Агар жисмоний шахс тегишли солиқ даврида Ўзбекистон Республикасида жами бир юз саксон уч кундан кам бўлиб, бироқ ушбу туриш муддати унинг бошқа бирор-бир давлатда турган муддатидан кўпроқ бўлса ҳам, у Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этилади.

Агар жисмоний шахс ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ўн икки ойлик муддат тугагунга қадар солиқ органларига узоқ муддатли меҳнат шартномасини ёки ушбу модданинг иккинчи – тўртинчи қисмларида назарда тутилган шартлар бажарилишини тасдиқловчи бошқа ҳужжатни тақдим этса, ўзининг аризасига биноан Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этилиши мумкин.

Жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатан бўлиб туриши даври унинг қисқа муддатли (олти ойдан кам) даволаниш ёки ўқиш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиққан даврида узилмайди.

Ушбу модда мақсадларида чет давлат фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг куйидаги даврлар мобайнида бўлган вақти унинг Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатда бўлган вақтига тааллуқли ҳисобланмайди:

- 1) дипломатик ёки консуллик мақомига эга шахс сифатида бўлган даври;
- 2) Ўзбекистон Республикаси иштирокчиси бўлган, халқаро шартнома бўйича тузилган халқаро ташкилотнинг ходими сифатида бўлган даври;
- 3) тадбиркорлик фаолияти билан шурулланмаган тақдирда, ушбу модданинг 1 ва 2-бандларида кўрсатилган шахслар оиласининг аъзоси сифатида бўлган даври.

Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатан қанча вақт бўлганлигидан қатъи назар, чет элда хизматни ўтаётган Ўзбекистон Республикасининг ҳарбий хизматчилари, шунингдек Ўзбекистон Республикасидан ташқарида ишлаш учун хизмат сафарига юборилган давлат ҳокимияти органларининг ходимлари Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатда бўлиб турганликни тасдиқлаш учун Ўзбекистон Республикасига кириш (Ўзбекистон Республикасидан чиқиш) куни чет давлатларнинг давлат чегараларини кесиб ўтганлик тўғрисидаги белги асосида аниқланади. Бундай белги Ўзбекистон Республикасининг ва (ёки) чет давлатнинг чегара назоратини амалга оширувчи ваколатли органи томонидан шахсни тасдиқловчи ҳужжатларга ва (ёки) Ўзбекистон Республикасига кириш (Ўзбекистон Республикасидан чиқиш) ҳужжатларига қўйилади. Шунингдек шахснинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатда бўлиб турганлиги давлат органлари ва ташкилотлар томонидан қонунчиликда белгиланган тартибда тақдим этилган, солиқ органида мавжуд бўлган маълумотлар асосида ҳам аниқланиши мумкин. *(Туққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар ушбу модданинг туққизинчи қисми қондалари жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатан ҳам бўлиб турганлик вақтини аниқ белгилаш имконини бермаса, жисмоний шахс солиқ органига ўзининг календарь йил (йиллар) давомида ҳақиқатда бўлиб турган жойини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг кўчирма нусхаларини), шунингдек ўзининг ҳақиқатда бўлиб турган жойини аниқлаш учун асос бўлиб хизмат қилиши мумкин бўлган ҳар қандай бошқа ҳужжатларни (ёки уларнинг кўчирма нусхаларини) тақдим этади:

- 1) шахсни тасдиқловчи ҳужжат;
- 2) белгиланган тартибда расмийлаштирилган Ўзбекистон Республикасида вақтинча яшаш учун рухсатнома;
- 3) ҳақиқатда бўлиб турган жойини тасдиқловчи ҳужжатлар.

Агар ушбу модданинг қондаларига ёки Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалалари бўйича халқаро

шартномаларига мувофиқ, бир вақтнинг ўзида жисмоний шахсни ҳам Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти, ҳам чет давлатнинг солиқ резиденти деб тан олиш учун асослар бўлса, унинг солиқ резидентлиги шундай халқаро шартноманинг қоидаларига мувофиқ жисмоний шахс ҳаётий манфаатларининг маркази асосида белгиланади. Бунда қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилган тақдирда, жисмоний шахс ҳаётий манфаатларининг маркази Ўзбекистон Республикасида деб эътироф этилади:

1) жисмоний шахснинг эри (хотини) ва (ёки) яқин қариндошлари Ўзбекистон Республикасида яшаса;

2) Ўзбекистон Республикасида жисмоний шахсга ва (ёки) унинг эрига (хотинига) ва (ёки) унинг яқин қариндошларига мулк ҳуқуқида ёки бошқа асосларда тегишли бўлган, исталган вақтда унинг яшаши ва (ёки) эри (хотини) ва (ёки) унинг яқин қариндошлари яшаши мумкин бўлган кучмас мулкнинг мавжудлиги.

Агар жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида яшаш жойи мавжуд бўлмаса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун яшаш жойи бу жисмоний шахснинг илтимосига биноан унинг бўлиб турган жойи бўйича белгиланиши мумкин. Бунда жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида белгиланган тартибда вақтинча яшаб турган ва рўйхатдан ўтган жойи (манзили) жисмоний шахснинг бўлиб турган жойи ҳисобланади. *(Ун иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлмаган жисмоний шахслар Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари деб эътироф этилади.

31-модда. Якка тартибдаги тадбиркорлар

Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган ва юридик шахс ташкил этмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширадиган жисмоний шахс якка тартибдаги тадбиркор ҳисобланади.

Юридик шахс ташкил этмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи, бироқ якка тартибдаги тадбиркор

сифатида рўйхатдан ўтмаган жисмоний шахсларга солиқ солиш ва уларга нисбатан жавобгарлик чораларини қўллаш мақсадида яқка тартибдаги тадбиркор сифатида қаралади.

32-модда. Юридик шахслар ва уларнинг алоҳида бўлинмалари

Қуйидагилар юридик шахслардир:

1) Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ ташкил этилган юридик шахслар (Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари);

2) чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ ташкил этилган, фуқаролик ҳуқуқий лаёқатига эга бўлган чет эл юридик шахслари (шу жумладан компаниялар ва бошқа корпоратив тузилмалар); *(биринчи қисмининг 1 ва 2-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

3) халқаро ташкилотлар.

Юридик шахснинг ҳудудий жихатдан алоҳида бўлган, турган ери бўйича доимий иш жойлари жиҳозланган ҳар қандай бўлинмаси Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг алоҳида бўлинмасидир.

Юридик шахснинг алоҳида бўлинмасини эътироф этиш, унга қандай ваколатлар берилганлигидан ва унинг ташкил этилиши бўйича юридик шахснинг таъсис ҳужжатларида ёки бошқа ташкилий-бошқарув ҳужжатларида акс эттирилганлиги ёки акс эттирилмаганлигидан қатъи назар, амалга оширилади.

Агар иш жойи бир ойдан ортиқ муддатга яратилган бўлса, у доимий ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси юридик шахси алоҳида бўлинмасининг жойлашган ери ушбу юридик шахс мазкур алоҳида бўлинма орқали фаолият олиб борадиган жойдир.

33-модда. Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлган юридик шахслар. Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар

Қуйидаги юридик шахслар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларидир:

1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;

2) Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалалари бўйича халқаро шартномаларига мувофиқ ушбу халқаро шартномаларни қўллаш мақсадлари учун Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этилган чет эл юридик шахслари;

3) ҳақиқатдаги бошқарув жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган чет эл юридик шахслари, агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ масалалари бўйича халқаро шартномасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса.

Ушбу модданинг биринчи қисми 3-бандининг мақсадлари учун чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой ушбу Кодекснинг 34-моддаси қоидаларига мувофиқ белгиланади.

Инвестиция фондининг (пай фондининг ёки жамоавий инвестицияларни амалга ошириш бошқа шаклининг) бошқарувчи компаниясини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш ушбу инвестиция фондини (пай фондини ёки жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шаклини) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш учун асос бўлмайди. Мазкур фондлар (жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шакллари) бошқарувчи шериклар ёки бошқа шахслар томонидан бошқарилган тақдирда ҳам шундай қоидалар қўлланилади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлмаган юридик шахслар Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари деб эътироф этилади.

34-модда. Чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой

Қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттасига риоя қилинган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой деб эътироф этилади:

1) унинг ижро этувчи органи (ижро этувчи органлари) ўз фаолиятини ушбу юридик шахсга нисбатан мунтазам равишда Ўзбекистон Республикасидан туриб амалга оширади. Бунда Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятнинг бошқа давлатдагига (давлатлардагига) нисбатан сезиларли даражада кам ҳажмда

амалга оширилиши фаолиятни мунтазам равишда амалга ошириш деб эътироф этилмайди;

2) унинг асосий (раҳбар) мансабдор шахслари (фаолиятни режалаштириш ва назорат қилишга, корхона фаолиятини бошқаришга ва бунинг учун жавобгарликни ўз зиммасига олишга ваколатли бўлган шахслари) ушбу юридик шахсни раҳбарлик асосида бошқаришни асосан Ўзбекистон Республикасида амалга оширади. Бунда раҳбарлик асосида бошқариш жумласига, хусусан, ушбу чет эл юридик шахсининг жорий фаолиятига доир бўлган, бошқарувнинг ижро органлари ваколатларига кирадиган масалалар бўйича қарорлар қабул қилиш ва бошқа ҳаракатларни амалга ошириш киради.

Ўзбекистон Республикасида қуйидаги фаолиятни амалга ошириш Ўзбекистон Республикасининг чет эл юридик шахсини ҳақиқатда бошқариш жойи сифатида эътироф этишга сабаб бўлмайди:

1) акциядорлар (иштирокчилар) умумий йиғилишининг ваколатига кирадиган масалалар бўйича қарорлар тайёрлаш ва (ёки) қабул қилиш;

2) директорлар кенгашининг мажлисини ўтказишга тайёргарлик кўриш;

3) чет эл юридик шахсининг фаолиятини режалаштириш ва назорат қилиш доирасида алоҳида функцияларни амалга ошириш.

Алоҳида функцияларни амалга оширишга, хусусан, стратегик режалаштириш, бюджетлаштириш, консолидациялашган молиявий ҳамда бошқарув ҳисоботини тайёрлаш ва тузиш, ушбу чет эл юридик шахсининг фаолиятини таҳлил қилиш, ички аудит ҳамда ички назорат, шунингдек стандартлар, услубиятлар ва (ёки) сиёсатларни қабул қилиш (маъқуллаш) киради.

Чет эл юридик шахсининг фаолиятига нисбатан қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя этилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси ушбу юридик шахс ҳақиқатда бошқариладиган жой деб эътироф этилмайди:

1) фаолият ўзи доимий жойлашган ердаги давлатда (унинг ҳудудида) ўзининг малакали ходимлари ва активларидан фойдаланган ҳолда амалга оширилганда;

2) фаолият Ўзбекистон Республикаси билан солиқ солиш масалаларига доир амалдаги халқаро шартномага эга бўлган чет давлат ҳудудида амалга оширилганда.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шартларнинг бажарилганлиги ҳужжатлар билан тасдиқланиши керак.

Агар ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандида ва (ёки) 2-бандида белгиланган шартлар бир вақтнинг ўзида ҳам Ўзбекистон Республикасига нисбатан, ҳам бирор-бир чет давлатга нисбатан бажарилаётганлиги ҳужжатлар билан тасдиқланса, агар чет эл юридик шахсига нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилаётган бўлса, Ўзбекистон Республикаси чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқарилаётган жой деб эътироф этилади:

1) бухгалтерия ёки бошқарув ҳисобини юритиш (бундан консолидациялашган молиявий ҳамда бошқарув ҳисоботларини тайёрлаш ва тузишга, шунингдек унинг фаолиятини таҳлил қилишга доир ҳаракатлар мустасно) Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса;

2) иш юритиш Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса;

3) ходимларни оператив бошқариш Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса.

35-модда. Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмалари

Чет давлатнинг қонунчилиққа мувофиқ юридик шахс ташкил этмаган ҳолда ташкил этилган ва ўз иштирокчиларининг (пайчиларнинг, ишонч билдирувчиларнинг ёки бошқа шахсларнинг) ёхуд бошқа бенефициарларнинг манфаатларини кўзлаб даромад (фойда) олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган ташкилий тузилма юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасидир. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмалари жумласига, хусусан, фондлар, шерикликлар, ширкатлар,

трастлар, жамоавий инвестициялар ва (ёки) ишончли бошқарувнинг бошқа шакллари киради.

36-модда. Доимий муассаса

Ушбу Кодекснинг мақсадларида чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасидаги тадбиркорлик фаолиятини тўлиқ ёки қисман қайси доимий фаолият жойида амалга ошираётган бўлса, уша жой чет эл юридик шахсининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси деб эътироф этилади.

Доимий муассаса деганда қуйидагилар тушунилади, чунончи:

1) ҳар қандай бошқарув жойи, филиал, бўлинма, бюро, идора, офис, хона, агентлик, фабрика, устахона, цех, лаборатория;

2) товарни ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, бутлаш, қадоклаш ва ўраб-жойлаш амалга ошириладиган жой;

3) савдо шохобчаси сифатида фойдаланиладиган ҳар қандай жой, шу жумладан омбор;

4) кон (шахта), нефть ёки газ қудуғи, карьер ёки табиий ресурслар қазиб олинadиган бошқа ҳар қандай жой;

5) табиий ресурсларни ўрганиш (қидириш), ишлатиш, қазиб олиш ва (ёки) улардан фойдаланиш учун қўлланиладиган қурилма ёки иншоот (шу жумладан уни монтаж қилиш). фақат қурилма ёки иншоот бир юз саксон уч кундан ортиқ муддат мобайнида фойдаланилаётган бўлиши ёки фойдаланиш учун тайёр бўлиши шарт;

6) қувур, газ қувури билан боғлиқ фаолият (шу жумладан назорат ёки кузатув) амалга ошириладиган ҳар қандай жой;

7) ўйин автоматларини (шу жумладан уларга қўшимчаларни), компьютер тармоқлари ва алоқа каналларини, аттракционларни ўрнатиш, созлаш ҳамда улардан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият амалга ошириладиган ҳар қандай жой.

Қуйидагилар ҳам доимий муассаса деб эътироф этилади:

1) қурилиш майдони, қурилиш, монтаж қилиш ёки йиғиш объекти ёхуд улар билан боғлиқ кузатув (назорат қилиш) фаолияти, башарти бундай майдон, объект ёки фаолият исталган кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр мобайнида бир юз саксон уч кундан ортиқ муддат мобайнида мавжуд бўлса ёки давом этса:

2) хизматлар кўрсатиш, шу жумладан ушбу чет эл юридик шахси томонидан ўз хизматчилари ёки шу мақсадлар учун унинг томонидан ёлланган бошқа ходимлар орқали бажариладиган маслаҳат хизматлари, башарти бундай фаолият (айни бир лойиҳа билан боғлиқ шахс ёки чет эл юридик шахсининг боғланган тарафи учун) исталган кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр мобайнида камида бир юз саксон уч кун давом этса.

Агар ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган қурилиш майдонида ёки бошқа объектда турли вақт даврларида, бир ёки бир нечта ўзаро боғлиқ чет эл юридик шахси томонидан хизматлар кўрсатиш амалга оширилса, бу даврларнинг ҳар бири алоҳида олинганда ушбу модданинг учинчи қисми 1 ва 2-бандларида кўрсатилган муддатдан ёки муддатлардан ошмаса, ушбу хизматларга доир фаолият даврлари мазкур қурилиш майдонида ёки бошқа объектда фаолият амалга оширилган жами вақт даврига қўшилади.

Фақат тайёргарлик ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлган ва чет эл юридик шахси тадбиркорлик фаолиятининг асосий турлари ҳисобланмайдиган қўйидаги фаолият турлари доимий муассасани ташкил этишга олиб келмайди:

1) объектлардан фақат ушбу юридик шахсга тегишли товарларни ёки буюмларни сақлаш ёхуд намойиш этиш мақсадида фойдаланиш;

2) ўзига тегишли товарлар ёки буюмлар захираларини фақат сақлаш ёки намойиш этиш мақсадида асраб туриш;

3) ўзига тегишли товарлар ёки буюмлар захираларини фақат уларнинг бошқа шахс томонидан қайта ишланиши мақсадида сақлаб туриш;

4) доимий фаолият жойини фақат товарларни, буюмларни харид қилиш ёки ушбу чет эл юридик шахси учун ахборот йиғиш мақсадида сақлаб туриш;

5) доимий фаолият жойини фақат тайёргарлик ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлган бошқа ҳар қандай фаолиятни амалга ошириш мақсадида сақлаб туриш;

6) доимий фаолият жойини ушбу қисмининг 1 – 5-бандларида эслатиб ўтилган фаолият турларининг исталган бирикмаси учун сақлаб туриш, башарти ушбу доимий фаолият жойининг бундай бирикмадан юзага келган жами фаолияти тайёргарлик

хусусиятига ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлса. Бунда тайёргарлик хусусиятига ва ёрдамчи хусусиятга эга бўлган фаолият учинчи шахслар учун эмас, балки Ўзбекистон Республикаси норезидентининг ўзи учун амалга оширилиши керак.

Ушбу модданинг бешинчи қисми қондалари тадбиркорлик фаолиятининг чет эл юридик шахси томонидан фойдаланилаётган ёки саклаб турилган доимий жойига нисбатан, агар бу чет эл юридик шахси ёки у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс тадбиркорлик фаолиятини Ўзбекистон Республикасидаги ушбу жой ёки бошқа жой орқали амалга оширса ва қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, қўлланилмайди:

1) ушбу жой ёки бошқа жой чет эл юридик шахси учун ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс учун ушбу модданинг қондаларига мувофиқ доимий муассасани ташкил этса;

2) икки нафар шахс, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахслар томонидан доимий жой орқали ёки айни шу норезидент ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс томонидан ҳар иккала жой орқали амалга оширилаётган фаолият турларининг бирикмаси натижаси бўлган жами фаолият тайёргарлик хусусиятига ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлмаса.

Агар икки нафар шахс, шу жумладан чет эл юридик шахслари томонидан доимий жой орқали ёки айни шу шахс ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс томонидан ҳар иккала жой орқали амалга оширилаётган тадбиркорлик фаолияти умумий тадбиркорлик фаолиятининг бир қисми бўлган ўзаро тўлдириб турувчи функциялари бўлса, ушбу модданинг олтинчи қисми қондалари қўлланилади.

Суғурта фаолиятини амалга оширувчи чет эл юридик шахси, қайта суғурталаш ҳолатларидан ташқари, агар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида суғурта мукофотларини йиғса ёки тобе агент орқали таваккалчилик хатарларидан суғурта қилса, у Ўзбекистон Республикасида доимий муассасага эга деб эътироф этилади.

Агар бирор-бир шахс Ўзбекистон Республикасида чет эл юридик шахси номидан ҳаракат қилса ва одатда мулк (хизматлар кўрсатиш) ҳуқуқини бошқа шахсларга ўтказишга ёки мол-мулкдан ушбу чет эл юридик шахси номидан фойдаланиш

хуқуқини беришга доир контрактларни тузишда асосий роль ўйнаса, бундай шахсининг фаолияти ушбу чет эл юридик шахсининг доимий муассасаси ташкил этилишига олиб келади.

Агар чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятини воситачилик (топшириқ) шартномаси ёки шунга ўхшаш шартнома асосида ҳаракат қилувчи ва битимларни ушбу чет эл юридик шахси номидан имзолашга ваколатли бўлмаган мустақил агент орқали амалга оширса, ушбу модданинг тўққизинчи қисми қондалари қўлланилмайди. Бунда, агар бундай агент асосан ўзи билан ўзаро боғлиқ бўлган бир ёки бир нечта чет эл юридик шахси номидан ҳаракат қилса, бу шахс тобе агент деб ҳисобланади.

Чет эл юридик шахси томонидан чет эллик ходимларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун бошқа юридик шахсга бериш, қуйидаги шартлар бир вақтда бажарилган тақдирда, Ўзбекистон Республикасида доимий муассасани ташкил этишга олиб келмайди:

1) бундай ходимлар қайси юридик шахсга берилган бўлса, ўша юридик шахс номидан ва унинг манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилса;

2) ходимларни берган юридик шахс ушбу ходимларнинг иш натижалари учун жавобгар бўлмаса;

3) юридик шахсининг ходимларни беришдан олган даромади унинг ушбу ходимларни бериш юзасидан солиқ даврида қилган харажатлари умумий суммасининг 10 фоизидан ошмаса.

Чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги фаолият биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома асосида амалга оширилган тақдирда:

1) бундай шартнома ҳар бир иштирокчисининг фаолияти ушбу моддада белгиланган қондаларга мувофиқ доимий муассасани ташкил этади;

2) бундай шартноманинг ҳар бир иштирокчиси томонидан солиқ мажбуриятларини бажариш ушбу Кодексда белгиланган тартибда мустақил равишда амалга оширилади.

Чет эл юридик шахсининг фаолияти бундай фаолиятни Ўзбекистон Республикасида амалга ошириш бошланган санадан эътиборан ушбу модданинг қондаларига мувофиқ доимий муассасани ташкил этади.

Ушбу Кодексни қўллаш мақсадида чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириш бошланган сана деб қуйидаги саналар эътироф этилади:

1) қуйидагилар юзасидан ҳар қандай контрактни (шартномани, битимни) тузиш санаси:

а) Ўзбекистон Республикасида хизматлар кўрсатиш, шу жумладан биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома доирасида хизматлар кўрсатиш;

б) ушбу юридик шахс номидан Ўзбекистон Республикасида ҳаракатларни амалга ошириш ваколатларини бериш;

в) товарларни Ўзбекистон Республикасида фойдаланиш ёки реализация қилиш мақсадида олиш;

г) Ўзбекистон Республикасида хизматлар кўрсатиш учун хизматларни олиш;

2) Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амал ошириш мақсадида биринчи меҳнат шартномасини (битимни, контрактни) тузиш санаси;

3) норезидент бўлган жисмоний шахс Ўзбекистон Республикасига келган сана, чет эл юридик шахси томонидан ушбу қисмнинг 1 ёки 2-бандларида кўрсатилган контракт (шартнома, битим) шартларини бажариш учун ходим ёки бошқа ходимлар ёлланган сана.

Агар ушбу модданинг ўн тўртинчи қисмида кўрсатилган бир нечта шарт бажарилса, ушбу саналарнинг нисбатан илгаригиси, бироқ ушбу модданинг ўн тўртинчи қисми 2 ва 3-бандларида кўрсатилган саналарнинг биринчисидан илгари кириб келмаган сана норезидентнинг Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириши бошланган сана деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасида доимий муассасани ташкил этишга олиб келувчи тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг 130-моддасида белгиланган тартибда солиқ органида солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиши шарт.

Агар чет эл юридик шахси битта солиқ органида рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган икки ва ундан ортиқ доимий муассаса ташкил этилишига олиб келувчи тадбиркорлик фаолиятини амалга оширса, битта доимий муассаса барча шундай доимий муассасалар гуруҳи бўйича рўйхатдан ўтказилиши лозим.

Мазкур қоида ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган қурилиш майдонини, қурилиш, монтаж ёки бошқа объектни ташкил этувчи фаолиятга нисбатан татбиқ этилмайди.

Агар чет эл юридик шахси ушбу модданинг иккинчи, учинчи ёки саккизинчи қисмларида кўрсатилган фаолиятни амалга оширадиган, рўйхатдан ўтказилган доимий муассасага эга бўлса ва ушбу доимий муассаса рўйхатдан ўтказилган жойдан фаркланувчи жойда шундай ёки шунга ўхшаш фаолиятни амалга оширса, бундай фаолиятни амалга ошириш ҳам мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан эътиборан рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган доимий муассасани ташкил этишга олиб келади.

Агар чет эл юридик шахсининг фаолияти кўчма хусусиятга эга бўлса (йўл қурилиши, фойдали қазилмаларни қидириш ва кўчма хусусиятга эга бўлган бошқа фаолият турлари), бу ҳолда бутун лойиҳага, унинг кўчма хусусиятидан қатъи назар, доимий муассаса сифатида қаралади.

Агар доимий муассаса Ўзбекистон Республикасининг Ягона солиқ тўловчилар реестридан чиқарилганидан кейин чет эл юридик шахси ўн икки ойлик давр ичида ушбу модданинг иккинчи ёки учинчи қисмларида кўрсатилган фаолиятини тикласа, у доимий муассасани ташкил этган деб эътироф этилади ва бундай фаолият тикланган санадан эътиборан солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

37-модда. Ўзаро боғлиқ бўлган шахслар

Агар шахслар ўртасидаги муносабатларнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу шахслар тузадиган битимларнинг шартларига ва (ёки) натижаларига ва (ёки) ушбу шахслар фаолиятининг иқтисодий натижаларига ёки ўзларини вакил қилган шахсларнинг фаолиятига таъсир кўрсатса, ушбу қисмда кўрсатилган шахслар солиқ солиш мақсадларида ўзаро боғлиқ бўлган шахслар деб эътироф этилади.

Шахсларнинг ўзаро боғлиқлигини эътироф этиш учун бир шахснинг бошқа шахслар капиталида улар ўртасида тузилган битимга мувофиқ иштирок этиши туфайли ёхуд бир шахснинг бошқа шахслар томонидан қабул қилинадиган қарорларни белгилашда бошқача имконияти мавжуд бўлганда кўрсатилиши

мумкин бўлган таъсир инobatга олинади. Бундай таъсир, у битта шахс томонидан бевосита ва мустақил равишда ёки шахснинг ушбу моддага мувофиқ ўзаро боғлиқ деб эътироф этиладиган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликда кўрсатилиши мумкинлигидан ёки мумкин эмаслигидан қатъи назар, инobatга олинади.

Ушбу Кодекснинг мақсадларида мазкур модданинг биринчи ва иккинчи қисмлари инobatга олинган ҳолда қуйидагилар ўзаро боғлиқ шахслар деб эътироф этилади:

1) юридик шахслар, агар бир юридик шахс бошқа юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ва бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

2) жисмоний шахс ва юридик шахс, агар жисмоний шахс ушбу юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ҳамда бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

3) юридик шахслар, агар айни бир шахс бевосита ва (ёки) билвосита ушбу юридик шахсларда иштирок этса ва ҳар бир юридик шахсдаги бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

4) юридик шахс ва ушбу юридик шахснинг яққа тартибдаги ижро этувчи органи тайинловига (сайловига) кўра ёки ушбу юридик шахснинг коллегиял ижро этувчи органи ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркиби камида 50 фоизининг тайинловига (сайловига) кўра ваколатларга эга бўлган шахс (шу жумладан жисмоний шахс). Жисмоний шахс билан боғлиқ ҳолда, унинг ваколатларини белгилаш чоғида жисмоний шахснинг ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликдаги ваколатлари ҳам инobatга олинади;

5) коллегиял ижро этувчи орган ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркибининг камида 50 фоизи айни бир шахснинг (шу жумладан жисмоний шахснинг) қарорига кўра тайинланган ёки сайланган юридик шахслар. Жисмоний шахс билан боғлиқ ҳолда эса, ушбу шахснинг қарорларини белгилаш чоғида унинг ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликда қабул қилинган қарорлари ҳам инobatга олинади;

6) коллегиял ижро этувчи орган ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркибининг 50 фоиздан ортигини айна бир жисмоний шахслар ташкил этадиган юридик шахслар. Бунда жисмоний шахснинг бевосита иштироки ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган шахс билан ўзаро боғлиқ шахсларнинг иштирокига тенглаштирилади;

7) юридик шахс ва унинг яқка тартибдаги ижро этувчи органи ваколатларини амалга оширувчи шахс;

8) яқка тартибдаги ижро этувчи органнинг ваколатлари айна бир шахс томонидан амалга ошириладиган юридик шахслар;

9) юридик шахслар ва (ёки) жисмоний шахслар, агар ушбу шахсларнинг бири бошқа шахсда бевосита иштирок этишини акс эттирувчи кетма-кетликда ҳар бир илгариги шахснинг кейинги юридик шахсдаги бевосита иштироки 50 фоиздан ортиқни ташкил этса;

10) жисмоний шахслар, агар бир жисмоний шахс бошқа жисмоний шахсга лавозим мавқеи бўйича бўйсунса;

11) жисмоний шахс, унинг эри (хотини), ота-онаси (шу жумладан уни фарзандликка олган ота-онаси), эрининг (хотинининг) ота-онаси, фарзандлари (шу жумладан у фарзандликка олган фарзандлар), тулик ва тулик бўлмаган қариндош ака-укалари ва опа-сингиллари, шунингдек васийси (ҳомийси) ва жисмоний шахс ҳомийлигидаги шахс.

Жисмоний шахснинг ва унинг ушбу модданинг учинчи қисми 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахсларининг юридик шахсда иштирок этишининг жами улуши ушбу модданинг мақсади учун жисмоний шахснинг ушбу юридик шахсда иштирок этиши улуши деб эътироф этилади.

Агар шахслар томонидан тузиладиган битимларнинг шартларига ва (ёки) натижаларига ва (ёки) бу шахслар фаолиятининг иқтисодий натижаларига бир ёки бир нечта бошқа шахслар томонидан уларнинг бозордаги устун мавқеи туфайли ёхуд бошқа шунга ўхшаш ҳолатлар туфайли таъсир кўрсатилса, бундай таъсир шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш учун асос бўлмайди.

Ўзбекистон Республикасининг Ўзбекистон юридик шахсларидаги бевосита ва (ёки) билвосита иштироки бундай юридик

шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш учун ўз-ўзидан асос бўлмайди. Мазкур юридик шахслар ушбу моддада назарда тутилган бошқа асосларга қўра ўзаро боғлиқ деб эътироф этилиши мумкин.

Агар ўзаро боғлиқ шахслар ўртасидаги муносабатлар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган белгиларга эга бўлса, ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилмаган бошқа асослар бўйича шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш суд томонидан амалга оширилади.

38-модда. Юридик шахсда иштирок этиш улуши

Солиқ солиш мақсадида бир жисмоний ёки юридик шахснинг (бундан буён матнда шахс деб юритилади) улуши танланган бошқа юридик шахсдаги (бундан буён матнда танланган юридик шахс деб юритилади) улушни аниқлаш учун ушбу шахснинг танланган юридик шахсда бевосита ва билвосита иштирок этиш улушларининг суммаси тарзида аниқланади.

Танланган юридик шахс овоз берувчи акцияларининг бевосита шу шахсга тегишли бўлган улуши ёки танланган юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) бевосита ушбу шахсга тегишли бўлган улуши юридик шахсда бевосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади.

Шахснинг танланган юридик шахсда бевосита иштирок этиш улушини аниқлаш мумкин бўлмаган тақдирда, иштирокчиларнинг танланган юридик шахсдаги сонига мутаносиб равишда аниқланадиган улуш шахснинг танланган юридик шахсда бевосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади.

Қуйидаги тартибда аниқланадиган улуш шахснинг танланган юридик шахсда билвосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади:

1) ушбу шахснинг танланган юридик шахсда иштирок этишининг барча кетма-кетлиги ҳар бир илгариги юридик шахснинг тегишли кетма-кетликдаги ҳар бир кейинги юридик шахсдаги бевосита иштироки орқали аниқланади;

2) ҳар бир илгариги юридик шахснинг ҳар бир кейинги юридик шахсдаги бевосита кетма-кетликдаги иштирок этиш улуши аниқланади;

3) ҳар бир шундай кетма-кетлик учун ушбу кетма-кетликнинг барча юридик шахслари учун бевосита иштирок этиш улуши топилади;

4) ҳар бир шундай кетма-кетлик учун топилган бевосита иштирок этиш улушларининг барчаси жамланади.

Ташкилотда иштирок этиш улушини аниқлашда жисмоний шахснинг ёки юридик шахснинг юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасидаги иштирок этиш улуши ҳам ҳисобга олинади, ушбу шахс қайси чет давлатнинг (ҳудуднинг) қонун ҳужжатларига мувофиқ таъсис этилган бўлса, шу қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ташкилотларнинг ёхуд юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги ўзга чет эл тузилмаларининг капиталида иштирок этишга ҳақлидир.

Юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ кўпи билан бир йил муддатга тузилган РЕПО шартномаси доирасида олинган қимматли қоғозларга эгалик қилиш орқали амалга оширилган иштирок ёки чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ РЕПО операцияси деб эътироф этиладиган операция натижасида амалга оширилган иштирок ҳисобга олинмайди.

Бундай ҳолларда юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлаш мақсадида ушбу қимматли қоғозлар, агар РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи томонидан сотилган қимматли қоғозлар унинг томонидан РЕПОнинг бошқа операцияси бўйича ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар бўйича сотилсагина, РЕПОнинг биринчи қисми бўйича қимматли қоғозларни сотувчи бўлган шахсда ҳисобга олинади.

РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилмаган ёки тўлиқ бўлмаган ҳажмда бажарилган, шунингдек РЕПО шартномаси кўпи билан бир йил муддатга тузилган тақдирда, бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлаш ушбу модданинг бешинчи қисмида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинмаган ҳолда амалга оширилади.

Юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг ёки чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган қимматли қоғозлар қарзига доир шартнома доирасида кўпи билан бир йил муддатга олинган қимматли қоғозларга эгалик қилиш воситасида амалга оширилган иштирок ҳисобга олинмайди.

Бундай ҳолларда юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлаш мақсадида бу қимматли қоғозлар, агар қимматли қоғозлар қарзига доир шартнома доирасида берилган қимматли қоғозлар кредитор томонидан қимматли қоғозлар қарзига доир бошқа операция бўйича ёки РЕПО операцияси бўйича олинган бўлсагина, кредитор бўлган (қимматли қоғозларни қарзга берадиган) шахсда ҳисобга олинади.

Қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар бўйича қимматли қоғозларни қайтариш мажбуриятлари бажарилмаган ёки тўлиқ бўлмаган ҳажмда бажарилган, шунингдек қимматли қоғозлар қарзи юзасидан бир йилдан ортиқ муддатга шартнома тузилган тақдирда бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлаш ушбу модданинг еттинчи қисмида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инobatга олинмаган ҳолда амалга оширилади.

Бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда ёки жисмоний шахснинг юридик шахсда иштирок этиш улушини аниқлашдаги қўшимча ҳолатлар суд томонидан аниқланади.

39-модда. Назорат қилинадиган чет эл компаниялари

Солиқ солиш мақсадида бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга жавоб берадиган чет эл юридик шахси назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилади:

1) чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этилмайди;

2) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахслар чет эл юридик шахсини назорат қилувчи шахслар ҳисобланади.

Назорат қилувчи шахслари Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахс бўлган, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаси ҳам назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилади.

Инвестиция фондининг (пай фондининг ёки жамоавий инвестицияларни амалга ошириш бошқа шаклининг) бошқарувчи компаниясини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш ўз-ўзидан ушбу қисмда кўрсатилган

шахс ўзи учун назорат қилувчи шахс бўлган ушбу инвестиция фондини (пай фондини ёки жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шаклини) назорат қилувчи компания деб эътироф этишга асос бўлмайди. Мазкур фондлар (жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шакллари) бошқарувчи шериклар ёки ўзга шахслар томонидан бошқарилган тақдирда ҳам шундай қондалар қўлланилади.

40-модда. Чет эл компаниялари устидан назорат қилиш ва назорат қилувчи шахслар

Агар ушбу моддада бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадида қуйидагилар чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахслари деб эътироф этилади:

1) чет эл компаниясида иштирок этиш улуши 25 фоиздан ортиқни ташкил этадиган, Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиладиган юридик ёки жисмоний шахс;

2) ушбу компанияда иштирок этиш улуши 10 фоиздан ортиқ бўлган юридик ёки жисмоний шахс, агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган барча шахсларнинг ушбу компанияда иштирок этиш улуши 50 фоиздан ортиқ бўлса.

Ушбу модданинг биринчи қисми мақсади учун чет эл компаниясида иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 38-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган жисмоний шахслар учун иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 37-моддаси учинчи қисми 11-бандида кўрсатилган шахслар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Агар шахснинг чет эл компаниясида иштирок этиши листинг тартиб-таомилидан ўтган ва (ёки) тегишли лицензияга эга бўлган биржаларда ёки чет эл молиявий воситачилари рўйхатига киритилган биржаларда муомалага киритилган қимматли қорозлар (депозитар қайдлар) эмитенти бўлган бир ёки бир нечта Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этиши орқалигина амалга оширилган бўлса ҳамда бу шахс ушбу модданинг бешинчи – ўн иккинчи қисмларига мувофиқ назоратчи шахс деб тан олинмаса, мазкур шахс чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси

деб эътироф этилмайди. Бунда чет эл молиявий воситачилари деганда Ўзбекистон Республикаси қимматли қорозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли орган томонидан тасдиқланадиган рўйхатга киритилган чет эл фонд биржалари ва чет эл депозитар-клиринг ташкилотлари тушунилади.

Қайси шахснинг иштирок этиш улушига нисбатан компанияда ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган шартларга риоя этилмаса, бироқ бунда бу шахс мазкур компания устидан назоратни шахсий манфаатларини ёки ушбу Кодекснинг 37-моддаси учинчи қисми 11-бандида назарда тутилган шахсларнинг манфаатларини қўзлаб амалга оширса, ўша шахс ҳам чет эл компаниясининг назорат қилувчи органи деб эътироф этилади.

Соф фойдани (даромадни) тақсимлашга нисбатан компания томонидан қабул қилинадиган қарорларга ҳал қилувчи таъсир кўрсатиш ёки таъсир кўрсатиш имконияти ушбу Кодекснинг мақсадлари учун компания устидан назоратни амалга ошириш деб эътироф этилади. Бунда шахснинг бундай қарорларга ҳам ушбу компанияда бевосита ёки билвосита иштирок этиши туфайли, ҳам ушбу компанияни бошқариш қайси шартноманинг (битимнинг) предмети бўлса, ўша шартномада (битимда) иштирок этиши туфайли ёхуд ушбу шахс ҳамда компания ва (ёки) ўзга шахслар ўртасидаги бошқа ўзига хос муносабатлар туфайли таъсир этиши ёки таъсир этиш имконияти ҳисобга олинади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг активларини бошқарувчи шахс томонидан ушбу тузилма олган фойдани (даромадни) жисмоний шахс қайси давлатнинг (ҳудуднинг) фуқароси бўлса ёки юридик шахс қайси давлатда (ҳудудда) ташкил этилган бўлса, ўша давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига ва мазкур юридик шахснинг таъсис ҳужжатларига мувофиқ тақсимлашга нисбатан қабул қилинадиган қарорга таъсир кўрсатиш ёки таъсир кўрсатиш имконияти ушбу Кодекснинг мақсадлари учун юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаси устидан назоратни амалга ошириш деб эътироф этилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб ушбу тузилманинг муассиси (асосчиси) эътироф этилади.

Агар ушбу модданинг ун биринчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса ва агар юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг муассисига (асосчисига) нисбатан бир вақтнинг ўзида қуйидаги барча шартларга риоя этилса, ушбу муассис (асосчи) мазкур тузилмани назорат қилувчи шахс деб эътироф этилмайди:

1) бундай шахс бу тузилманинг фойдасини (даромадини) бевосита ёки билвосита тўлиқ ёки қисман олишга (олишни талаб қилишга) ҳақли бўлмаса;

2) бундай шахс бу тузилманинг фойдасини (даромадини) ёки унинг бир қисмини тасарруф этишга ҳақли бўлмаса;

3) бундай шахс бу тузилмага берилган мол-мулкка бўлган ҳуқуқни ўзида сақлаб қолмаган бўлса (мол-мулк бу тузилмага қайтармаслик шартлари асосида берилган бўлса);

4) бундай шахс бу тузилма устидан ушбу модданинг еттинчи қисмига мувофиқ назоратни амалга оширмаса.

Агар юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг муассиси (асосчиси) бу тузилманинг активларини ўз мулкига ўтказиш ҳуқуқига эга бўлмаса, ушбу модданинг тўққизинчи қисми 3-бандида назарда тутилган шарт бажарилган деб эътироф этилади. Бунда ушбу тузилманинг активларини тузилманинг бутун мавжуд бўлиш даври мобайнида, шунингдек у тугатилган (шартнома тугатилган, бекор қилинган) тақдирда, тўлиқ ёки қисман мулкка ўтказишга доир чеклов ушбу тузилма ташкил этилган чет давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилиги ва (ёки) тузилманинг таъсис ҳужжатлари билан тасдиқланган бўлиши керак. *(Унингчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг тўққизинчи қисмида кўрсатилган шахс, агар у ушбу модданинг тўққизинчи қисми 1– 3-бандларида кўрсатилган ҳуқуқлардан исталганини олиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолган бўлса, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг таъсис этувчиси (асосчиси) ҳисобланмайдиган ўзга шахс ҳам, агар бундай шахс тузилма устидан назоратни амалга оширса ва бунда унга нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, ушбу Кодекс мақсадларида ушбу шахс мазкур тузилманинг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилади:

1) бундай шахс ушбу тузилма томонидан олинадиган даромадга (унинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлса;

2) бундай шахс ушбу тузилманинг мол-мулкани тасарруф этишга ҳақли бўлса;

3) бундай шахс ушбу тузилма тугатилган (шартнома тугатилган, бекор қилинган) тақдирда унинг мол-мулкани олишга ҳақли бўлса.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти ўзини мустақил равишда ушбу модданинг биринчи ёки бешинчи қисмларида назарда тутилган асосларга кўра, чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб ёки ушбу модданинг тўққизинчи ёки ўн иккинчи қисмларида назарда тутилган асосларга кўра, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этишга ҳақли. Бундай ҳолларда, ўзини назорат қилувчи шахс деб эътироф этган шахс ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда тегишли билдириш хати юборади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаларининг назорат қилувчи шахсларини эътироф этишнинг ушбу моддада белгиланган қоидалари, қайси чет эл юридик шахсларини назорат қилувчи шахслар учун улар таъсис этилган ёки фуқароси бўлган чет давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига мувофиқ капиталда иштирок этиши назарда тутилмаган бўлса, ўша шахсларга нисбатан ҳам қўлланилади. *(Ун тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

41-модда. Дивидендлар ва фонзлар

Қуйидагилар дивидендлар деб эътироф этилади:

1) юридик шахснинг фойдасини (шу жумладан имтиёзли акциялар бўйича фойзалар тарзидаги фойдасини) ушбу юридик шахснинг акциядорига (иштирокчисига) тегишли акциялар (улушлар) бўйича тақсимлаш чоғида акциядор (иштирокчи) томонидан олинган ҳар қандай даромад;

2) тугатиш чоғида юридик шахснинг акциядорига (иштирокчисига) ушбу акциядорнинг (иштирокчининг) шу юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши миқдоридан кўп бўлган қисми бўйича пул ёки натура шаклидаги тўловлар;

3) жамиятдан чиқарилган ёки чиқиб кетган иштирокчига улуши қисмининг чиқарилиш ёки чиқиб кетиш санасидан олдинги охириги ҳисобот даври учун жамиятнинг бухгалтерия ҳисоботлари маълумотлари бўйича аниқланадиган ҳақиқий қийматини ушбу акциядорнинг (иштирокчининг) шу юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши миқдоридан кўп бўлмаган қисми бўйича тўлаш;

4) ушбу юридик шахснинг ўз капитали (мол-мулки) ҳисобига устав фонди (устав капитали) ошган тақдирда юридик шахс акциядорининг (иштирокчисининг) қўшимча акциялар қиймати (улуш номинал қийматининг ошиши) тарзида олинган даромадлари.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлар, башарти улар акциядорларнинг (иштирокчиларнинг) бундай даромадни тўловчи юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларига мутаносиб равишда тўланса, дивидендлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олиннадиган, чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ дивидендлар жумласига киритиладиган ҳар қандай даромадлар ҳам дивидендлар деб эътироф этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун хусусий корхона мулкдорига, оилавий корхона иштирокчисига ёки фермер хўжалиги бошлиғига бундай юридик шахслар тасарруфида қолган фойда суммасидан тўланадиган даромадлар дивидендларга тенглаштирилади.

Илгари билдирилган (белгиланган) ҳар қандай даромад, шу жумладан ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари бўйича дисконт тарзида олинган даромад (уни расмийлаштириш усулидан қатъи назар), шу жумладан пул омонатлари бўйича олинган даромад фонизлар деб эътироф этилади.

42-модда. Даромад

Нафни баҳолаш имконияти мавжуд бўлган тақдирда ва бундай нафни баҳолаш мумкин бўлган даражада ҳисобга олинadиган пул ёки натура шаклидаги иқтисодий наф даромад деб эътироф этилади.

43-модда. Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинadиган даромадлар

Солиқ тўловчининг даромадлари Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар жумласига киритилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасидаги иқтисодий фаолиятдан олинган даромадлар ҳамда Ўзбекистон Республикасининг юрисдикцияси, ҳуқуқ лаёқати ва (ёки) унинг давлат органлари ва иқтисодий муносабатларнинг бошқа субъектлари билан иқтисодий муносабатларга бевосита боғлиқ бўлган бошқа даромадлар Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар жумласига киради.

Агар ушбу Кодекснинг қоидалари даромадларни Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадларга қатъий киритиш имкониятини бермаса, даромадни у ёки бу манбага киритиш Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан амалга оширилади. Мазкур даромадларнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга киритиш мумкин бўлган улуши ва Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадларга киритиш мумкин бўлган улуши аини шундай тартибда аниқланади.

44-модда. Роялти

Ҳар қандай номоддий активдан фойдаланганлик ёки фойдаланиш ҳуқуқи учун тўловлар роялти деб эътироф этилади, шу жумладан:

санъат, адабиёт, илм-фан, шу жумладан дастурий таъминот ва маълумотлар базаларига, чизмага, дизайнга ёки моделга, режага, махфий формулага, технологияга ёки жараёнга, аудиовизуал асарларга ҳамда турдош ҳуқуқлар объектларига, шу жумладан ижролар ва фонограммаларга бўлган муаллифлик ҳуқуқлари;

патентлар, товар белгилари, савдо маркалари ёки ҳуқуқнинг бошқа шунга ўхшаш турлари;

саноат, тижорат ёки илмий тажрибага тааллуқли ахборот (ноу-хау). Бунда илмий-техника соҳасидаги интеллектуал фаолият натижалари ва (ёки) касбий фаолиятни амалга ошириш усуллари тўғрисидаги, илгариги тажрибадан келиб чиқадиган, иқтисодий фаолиятда амалий жиҳатдан қўлланиладиган, шунингдек (унинг учинчи шахсларга маълум эмаслиги туфайли) ҳақиқий ёки потенциал тижорат қийматига эга бўлган саноат, тижорат ёки илмий хусусиятга эга ахборот (агар бундай маълумотлардан қонуний асосда эркин фойдаланиш имконияти учинчи шахсларда мавжуд бўлмаса) ва унинг ошқор этилиши натижасида иқтисодий наф олиш мумкин бўлса, бу ахборот ноу-хау деб тушунилади.

Қуйидагилар учун тўланадиган тўловларга роялти сифатида қаралмайди:

1) компьютер дастурларидан фойдаланганлик (шу жумладан дастурни жойлаштирилган ички имкониятлардан фойдаланган ҳолда созлаш йўли билан мослаштириш), агар фойдаланиш шартлари бундай дастурнинг мўлжалланган функционал мақсади билан чекланган ва уни такрорлаш бундай фойдаланиш учун зарур бўлган кўчирма нусхалар сони билан чегараланган бўлса;

2) шахснинг фойдаланиши, эгалик қилиши ва (ёки) тасарруф этиши учун ушбу қисмнинг 1-бандида белгиланган интеллектуал мулк ҳуқуқи объектлари ўзида акс эттирилган ёки турган товарларни (шу жумладан ахборот ташувчиларни) сотиб олганлик;

3) компьютер дастурларини ва маълумотлар базаларини (хисоблаш техникасининг дастурий воситаларини ва ахборот махсулотларини) ишлаб чиқиш, шунингдек дастурларни ўрнатиш, уларга ишлов бериш ва уларни сошлаш, мослаштириш ва модификация қилиш бўйича хизматлар кўрсатганлик;

4) буюртмачи билан тузилган шартнома асосида хизматлар кўрсатиш натижаси ҳисобланадиган, янги олинган, саноат, тижорат ёки илмий хусусиятга эга бўлган ахборотдан фойдаланганлик;

5) дастурий махсулотнинг нусхаларини уларни такрорлаш ҳуқуқисиз ёки агар уларни такрорлаш якуний истеъмолчи томонидан фойдаланиш билан чекланган бўлса, тарқатишга бўлган ҳуқуқни ўтказганлик.

45-модда. Товарлар ва хизматлар. Товарлар (хизматлар) бозори

Табиатнинг ёки инсон фаолиятининг (шу жумладан интеллектуал фаолиятнинг) киймат баҳосига эга бўлган ва реализация қилиш учун мулжалланган ҳар қандай предмети товар деб эътироф этилади.

Товарлар деб, хусусан, электр энергияси, маълумотлар базаси, ахборот, интеллектуал фаолият натижалари, шу жумладан уларга бўлган мутлақ ҳуқуқлар эътироф этилади.

Солиқ солиш мақсадида мулкый ҳуқуқлар ҳам товар деб эътироф этилади.

Номоддий хусусиятга эга бўлган, пулда ифодаланган баҳога эга мол-мулкка қаратилган ва ушбу мол-мулкдан мустақил равишда, унга боғлиқ бўлмаган ҳолда муомалада бўлишга қодир (олди-сотди шартномасининг объекти ёхуд шартномада ёки бошқа тасдиқловчи ҳужжатда кўрсатилган, ушбу мулкый ҳуқуққа эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ҳамда уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган, ўз мулкдоридан ўзга шахсга бошқача тарзда ўтказиш объекти бўлиши мумкин бўлган) фуқаровий ҳуқуқ объекти солиқ солиш мақсадида мулкый ҳуқуқ деб эътироф этилади.

Мулкый ҳуқуқлар жумласига қуйидагилар киради, чунончи: кредиторнинг қарздорга талаб қўйиш ҳуқуқи, хўжалик жамиятининг устав фондида (устав капиталида) иштирок этиш улуши, қимматли қорозлар, муаллифнинг (ёки бошқа ҳуқуқ

эгасининг) интеллектуал мулк объектига бўлган ҳуқуқи, шунингдек ҳуқуқларнинг замирида ётган мол-мулк билан боғлиқ, сотилиши ёки ўз мулкдоридан ўзга шахсга бошқача тарзда ўтказилиши мумкин бўлган бошқа турлари.

Ашённинг ўзини ўтказмай туриб, муस्ताқил муомалада бўлиши мумкин бўлмаган ашёвий ҳуқуқларга мулкый ҳуқуқлар сифатида қаралмайди.

Божхона тўловларини ундириш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солиш мақсадида божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ товарлар жумласига бошқа мол-мулк киритилиши мумкин. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бошқа шахсларнинг эҳтиёжларини қаноатлантиришга қаратилган маҳсулотларни (моддий ёки номоддий) ишлаб чиқаришга доир тадбиркорлик фаолиятининг турлари, шунингдек бошқа шахслар учун бажариладиган ишлар солиқ солиш мақсадида хизматлар деб эътироф этилади.

Жисмоний шахсларнинг иш берувчи билан тузилган меҳнат шартномаси доирасидаги фаолияти хизматлар жумласига кирмайди.

Бир хил хусусиятли асосий белгиларга эга бўлган товарлар (хизматлар) солиқ солиш мақсадида айнан ўхшаш товарлар (хизматлар) деб эътироф этилади.

Товарларнинг айнан ўхшашлигини аниқлашда бундай товарларнинг ташқи кўринишидаги арзимас фарқлар ҳисобга олинмаслиги мумкин.

Товарларнинг айнан ўхшашлигини аниқлашда уларнинг физик хусусиятлари, сифати, мўлжалланган вазифаси, келиб чиққан мамлакати ва ишлаб чиқарувчиси, унинг бозордаги ишбилармонлик обрўси ҳамда фойдаланиладиган товар белгиси ҳисобга олинади.

Хизматларнинг айнан ўхшашлигини аниқлашда бажарувчининг (пудратчининг) хусусиятлари, унинг бозордаги ишбилармонлик обрўси ва фойдаланиладиган товар белгиси ҳисобга олинади.

Айнан ўхшаш бўлмаган ҳолда, бир хил хусусиятларга эга бўлган ҳамда айни бир вазифани бажариш имкониятини

берадиган ўхшаш таркибий қисмлардан иборат бўлган ва (ёки) тижорат жиҳатидан бир-бирининг ўрнини боса оладиган товарлар ушбу Кодекснинг мақсадлари учун бир турдаги товарлар деб эътироф этилади.

Товарларнинг бир турдалигини аниқлашда, уларнинг сифати, бозордаги мавқеи, товар белгиси, келиб чиққан мамлакати ҳисобга олинади.

Айнан ўхшаш бўлмаган ҳолда, тижорат жиҳатидан ва (ёки) бажарадиган вазифаси жиҳатидан бир-бирининг ўрнини босиш имкониятини берадиган бир хил хусусиятларга эга хизматлар бир турдаги хизматлар деб эътироф этилади.

Хизматларнинг бир турдалигини аниқлашда уларнинг сифати, товар белгиси, бозордаги мавқеи, шунингдек турлари, ҳажмлари, ноёблиги ва тижорат жиҳатидан бир-бирининг ўрнини боса олиши ҳисобга олинади.

Товарларнинг муомалада бўлиш соҳаси товарлар бозори деб эътироф этилади, бу соҳа харидорнинг (сотувчининг) бу товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ёки унинг ҳудудидан ташқарида унча кўп бўлмаган қўшимча харажатларсиз олиш (реализация қилиш) имкониятидан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Хизматлар бозори ҳам худди шундай тартибда белгиланади.

46-модда. Товарлар ва хизматларни реализация қилиш

Товарларга бўлган мулк ҳуқуқини ҳақ олиш асосида ўтказиш ёки ҳақ эвазига хизматлар кўрсатиш, шу жумладан қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятларини бажармаганда гаровга қўйилган товарларни айирбошлаш ва ўтказиш товарларни ёки хизматларни реализация қилиш деб эътироф этилади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда товарларга бўлган мулк ҳуқуқини бепул асосда ўтказиш ёки бепул асосда хизматлар кўрсатиш ҳам реализация қилиш деб эътироф этилади.

47-модда. Ҳисобварақ-фактура

Товарларни (хизматларни) реализация қилишда юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур моддада

бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, ушбу товарларни (хизматларни) сотиб олувчиларга ҳисобварақ-фактурани тақдим этиши шарт.

Ҳисобварақ-фактура, қонда тарикасида, электрон ҳисобварақ-фактураларнинг ахборот тизимида электрон шаклда расмийлаштирилади.

Товарларни (хизматларни) реализация қилиш чоғида, агар сотувчи харидорга касса чеки ёки белгиланган шаклдаги бошқа ҳужжатни берса, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қондалар қўлланилмайди.

Реализация қилинаётган товарлар (хизматлар) қиймати ўзгарганда, шу жумладан етказиб берилган товарлар ёки кўрсатилган хизматлар нархи ўзгарган ёхуд миқдори (ҳажми) аниқлаштирилган ҳолларда, сотувчи сотиб олувчига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда қўшимча ёки тузатилган ҳисобварақ-фактурани тақдим этиши шарт.

Ушбу Кодекснинг 279-моддасига мувофиқ ҳисобга туриши лозим бўлган чет эл юридик шахслари ҳисобварақ-фактураларни тақдим этмайди, сотиб олиш реестрларини, сотиш реестрларини, ҳисобга олиш журналларини ҳамда ушбу Кодекс 282-моддасида кўрсатилган хизматларни кўрсатиш қисми бўйича қабул қилинган ва берилган ҳисобварақ-фактураларни юритмайди.

Ҳисобварақ-фактуранинг шакли ва уни тўлдириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

48-модда. Мақсадли маблағлар

Солиқ солиш мақсадида солиқ тўловчи томонидан мақсадли маблағларнинг манбаи бўлган шахс томонидан белгиланган ёки қонунчиликда белгиланган мақсадга кўра фойдаланиш учун олинган мол-мулк мақсадли маблағларга киради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мақсадли маблағларга жумладан қуйидагилар киради:

1) бюджетдан ажратиладиган маблағлар ва бюджет субсидиялари;

2) грантлар ва инсонпарварлик ёрдами;

3) мақсадли тушумлар.

Солиқ солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда бепул асосда бериладиган қуйидаги мол-мулк грант деб эътироф этилади:

1) давлатлар, давлатларнинг ҳукуматлари, халқаро ёки чет эл ҳукумат ташкилотлари ёхуд ноҳукумат ташкилотлари томонидан Ўзбекистон Республикасига берилган мол-мулк;

2) чет эл фуқарolari ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан Ўзбекистон Республикасига берилган мол-мулк.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан у ваколат берган ташкилотлар орқали тақсимланадиган, аҳолининг ижтимоий жиҳатдан ночор гуруҳларига тиббий ва (ёки) ижтимоий ёрдам кўрсатиш, ижтимоий соҳа муассасаларини қўллаб-қувватлаш, табиий офатлар, фалокатлар ва ҳалокатлар, эпидемиялар, эпизоотиялар ва бошқа фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ҳамда уларни бартараф этиш учун Ўзбекистон Республикасига аниқ мақсадли бегараз кўмаклашиш солиқ солиш мақсадида инсонпарварлик ёрдами деб эътироф этилади.

Мақсадли тушумларга нотижорат ташкилотларни таъминлаш ва уларнинг уставда белгиланган фаолиятини юритишга йўналтирилган тушумлар (бундан акциз тўланадиган товарлар тарзидаги тушумлар мустасно) давлат ҳокимияти органларининг қарорлари асосида бепул келиб тушган, шунингдек бошқа юридик ва (ёки) жисмоний шахслардан келиб тушган, мазкур олувчилар томонидан мақсадли фойдаланиладиган тушумлар қиради.

Нотижорат ташкилотларни таъминлаш ва уларнинг уставда белгиланган фаолиятини юритишга йўналтирилган мақсадли тушумларга қуйидагилар қиради:

1) муассисларнинг (иштирокчиларнинг, аъзоларнинг) нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ амалга оширилган бадаллари, шунингдек фуқаролик тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ деб эътироф этиладиган

хайриялар; (олтинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) нотижорат ташкилотлар томонидан бепул олинган тегишли шартномалар асосида кўрсатилган хизматлар тарзидаги даромадлар;

3) ушбу Кодексда белгиланган тартибда уй-жой мулкдорлари ширкатлари, уй-жой, боғдорчилик, боғ-томорқа, гараж-қурилиш, уй-жой қурилиш кооперативлари ёки бошқа ихтисослашган истеъмолчилар кооперативлари томонидан амалга ошириладиган умумий мулкни таъмирлаш, мукамал таъмирлаш учун уларнинг аъзолари томонидан захира шакллантиришга ажратмалар;

4) нотижорат ташкилотларга васиятнома бўйича мерос тартибида ўтадиган мол-мулк;

5) нотижорат ташкилотларнинг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун берилган бюджет маблағлари;

6) хайрия фаолиятини амалга ошириш учун олинган маблағлар ва бошқа мол-мулк;

7) касаба уюшмаси ташкилотларига касаба уюшмаси ташкилотларининг уставларида назарда тутилган ижтимоий-маданий ва бошқа тадбирларни ўтказиш учун жамоа шартномаларига (келишувларига) мувофиқ келиб тушган маблағлар;

8) нотижорат ташкилотлар томонидан тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлмаган, уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун қонунчиликка мувофиқ улар томонидан тузилган солиқ тўловчи бўлган таркибий бўлинмалардан бепул олинган маблағлар; (олтинчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

9) уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун диний ташкилотлар томонидан олинган мол-мулк;

10) нотижорат ташкилотлар томонидан улар уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун давлат ҳокимияти органларининг қарорларига биноан олинган давлат мулкидан бепул фойдаланиш ҳукуқи тарзидаги мулкний ҳуқуқлар.

49-модда. Қимматли қоғозлар

Қимматли қоғозларга акциялар, облигациялар, векселлар, депозит сертификатлари, депозитар тилхатлар, опционлар, фьючерс ва форвард контрактлари киради, шунингдек қонунчиликка ёки чет давлатнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилигига мувофиқ қимматли қоғозлар деб эътироф этиладиган бошқа қимматли қоғозлар киради.

Қимматли қоғозларга акциялар, облигациялар, векселлар, депозит сертификатлари, депозитар тилхатлар, опционлар, фьючерс ва форвард контрактлари киради, шунингдек қонунчиликка ёки чет давлатнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилигига мувофиқ қимматли қоғозлар деб эътироф этиладиган бошқа қимматли қоғозлар киради.

Қимматли қоғозларни эмиссиявий қимматли қоғозлар жумласига киритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги ёки чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилиги билан белгиланади. *(Биринчи, иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар қимматли қоғозлар билан бажариладиган операция муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар мезонларига мувофиқ бўлса, солиқ тўловчи уни мустақил равишда солиқ солиш мақсадида қимматли қоғозлар билан бажариладиган операциялар жумласига ёки муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар жумласига киритишга ҳақли.

Солиқ солиш мақсадида қимматли қоғозлар қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя этилган тақдирда қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлаётган қимматли қоғозлар (муомаладаги қимматли қоғозлар) деб эътироф этилади:

улар қимматли қоғозлар савдоларининг ҳеч бўлмаганда битта ташкилотчиси томонидан муомалага киритилган бўлса;

уларнинг нархлари (котировкалари) тўғрисидаги ахборот оммавий ахборот воситаларида эълон қилинса ёхуд савдоларнинг ташкилотчиси ёки бошқа ваколатли шахс томонидан

ҳар қандай манфаатдор шахсга қимматли қоғозларга доир операциялар амалга оширилган санадан эътиборан уч йил ичида берилиши мумкин бўлса;

солиқ тўловчи бу қимматли қоғозларга доир битимни тузган санадан эътиборан ўтган кетма-кет уч ой ичида улар бўйича ҳеч бўлмаганда бир марта бозор котировкаси ҳисоблаб чиқарилган бўлса (бундан қимматли қоғозларни бирламчи жойлаштириш чоғидаги бозор котировкасининг ҳисоб-китоби мустасно).

50-модда. Муддатли битимларнинг молиявий воситалари

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун шартнома томонлари ҳуқуқ ва мажбуриятларининг асос активларга нисбатан тақсимланиши бўйича ва томонлар мажбуриятларининг бажарилишига тўғри келадиган сана кўрсатилган шартнома муддатли битимларнинг молиявий воситаси деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик қонунчилигига ва (ёки) чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилигига мувофиқ шартнома талаблари бўйича суд ҳимояси лозим бўлмаса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун ўша шартнома муддатли битимларнинг молиявий воситаси деб эътироф этилмайди. Мазкур шартнома тўғрисида кўрилган зарарлар солиқ солишда ҳисобга олинмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муддатли битимлар молиявий воситаларининг асос активи деганда муддатли битимнинг предмети тушунилади.

Асос актив сифатида, жумладан чет эл валютаси, қимматли қоғозлар ва бошқа мол-мулк, фоиз ставкалари, кредит ресурслари, нарх ёки фоиз ставкаларининг индекслари, муддатли битимларнинг бошқа молиявий воситалари иштирок этиши мумкин.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун муддатли битимларнинг иштирокчилари деганда муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан операцияларни амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар тушунилади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларини асос активларни етказиб бериш йўли билан, муддатли битимларнинг молиявий воситаси бўйича узил-кесил ўзаро ҳисоб-китобни амалга ошириш йўли билан ёхуд муддатли битимнинг молиявий воситаси билан илгари амалга оширилган операцияга муддатли битим иштирокчиси томонидан қарама-қарши операцияни амалга ошириш йўли билан бажариш муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳуқуқлар ва мажбуриятларнинг бажарилиши деб эътироф этилади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир, асос активни харид қилишга қаратилган операциялар учун қарама-қарши йўналишдаги операция деб — асос активни сотишга қаратилган операция, асос активни сотишга қаратилган операция учун эса — асос активни харид қилишга қаратилган операция эътироф этилади.

Солиқ тўловчи асос активни етказиб бериш шартларини назарда тутувчи битимни муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция деб ёки ижрони кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим деб эътироф этиб, ушбу битимни мустақил равишда, ушбу модданинг талабларини инобатга олган ҳолда тавсифлашга ҳақли.

Битимнинг предметини етказиб беришни (бундан хеджирлаш операциялари мустасно) назарда тутувчи битимларни муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар тонфасига киритиш мезонлари солиқ тўловчи томонидан ҳисоб сиёсатида солиқ солиш мақсадлари учун аниқланиши керак.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг ижро этилиш санаси муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциянинг тугалланиш санасидир.

Муддатли битимнинг молиявий воситаси бўйича мажбуриятлар қуйидаги ҳолларда уни қайта тавсифламаган ҳолда тугатилиши мумкин:

1) бир турдаги талаблар ва мажбуриятларни ҳисобга ўтказган ҳолда (ўзаро ҳисобга ўтказган ҳолда);

2) шартномаларнинг намунавий шартларига мувофиқ бўлган бош келишувда белгиланган тартибда, агар бундай тугатишда

нетто-мажбуриятнинг суммасини белгилаш назарда тутилган бўлса;

3) ташкил этилган савдоларнинг қондалари ёки клиринг қондалари шартларида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган муқобил талабларни ҳисобга ўтказган ҳолда, агар бундай ҳисобга ўтказиш нетто-мажбуриятнинг суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун бир эмитентнинг бир турдаги, бир тоифадаги (хилдаги) ёки битта пай инвестиция фондининг (пай инвестиция фондларининг инвестиция пайлари учун) бир хил ҳажмдаги ҳуқуқларга эга бўлган қимматли қоғозларини етказиб беришга доир талаблар, шунингдек пул маблағларини айти шу валютада тулашга доир талаблар бир турдаги талаблар деб эътироф этилади.

Ижро этишни кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим сифатида тавсифланган битимларга солиқ солиш бундай битимларнинг тегишли асос активлари учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун муддатли битимларнинг молиявий воситалари уюшган бозорда муомалада бўлган битимларнинг молиявий воситаларига (муддатли битимларнинг муомаладаги молиявий воситаларига) ва муддатли битимларнинг уюшган бозорда муомалада бўлмаган молиявий воситаларига (муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига) бўлинади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситалари куйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида роя этилган тақдирда уюшган бозорда муомалада деб эътироф этилади:

1) битимларни тузиш, уларнинг муомалада бўлиши ва бажарилиши тартиби Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига ёки чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ шундай ҳуқуққа эга бўлган савдоларнинг ташкилотчиси томонидан белгиланса; (ўн бешинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) муддатли битимлар молиявий воситаларининг нархлари тўғрисидаги ахборот оммавий ахборот воситаларида эълон қилинса ёхуд савдоларнинг ташкилотчиси ёки бошқа ваколатли

шахс томонидан ҳар қандай манфаатдор шахсга муддатли битимнинг молиявий воситасига доир операциялар амалга оширилган санадан кейин уч йил ичида берилиши мумкин бўлса.

Агар битим уюшмаган бозорда тузилса ва унинг шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилган бўлса, битим муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида фақат, башарти асос активни етказиб бериш бундай битимнинг шартларига мувофиқ битим тузилган кундан кейин камида учинчи кундан сўнг амалга оширилса, муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида тавсифланиши мумкин.

Уюшмаган бозорда тузиладиган ва шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилмаган битим фақат муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида тавсифланиши мумкин.

Ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутувчи муддатли битимларнинг молиявий воситалари ёки ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутувчи бошқа молиявий воситанинг муддатли битимларини тузиш етказиб беришга оид муддатли битимлар деб эътироф этилади.

Ўз шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилмаган муддатли битимларнинг молиявий воситалари ёки ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутмайдиган молиявий воситаларнинг муддатли битимларини тузиш ҳисоб-китобли муддатли битимлар деб эътироф этилади.

Етказиб беришга оид муддатли битимлар сифатида, шунингдек ижрони кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим сифатида тавсифланган битимлар мажбуриятлар лозим даражада ижро этишдан фарқ қиладиган усуллар орқали тугатилган тақдирда ҳисоб-китобли муддатли битимлар сифатида қайта тавсифланмайди.

Вариацияли маржа деганда савдоларнинг ташкилотчиси ёки клиринг ташкилоти томонидан ҳисоблаб чиқиладиган ҳамда савдоларнинг ташкилотчилари ва (ёки) клиринг ташкилотлари томонидан белгиланган коидаларга мувофиқ муддатли битимлар иштирокчилари томонидан туланидиган пул маблағлари суммаси тушунилади.

51-модда. Хеджирлаш

Ушбу Кодекс мақсадида хеджирлаш операциялари деганда солиқ тўловчи учун нохуш оқибатларни (тўлиқ ёки қисман) камайтириш (компенсация қилиш) мақсадида муддатли битимларнинг молиявий воситалари (шу жумладан ҳар хил турлари билан) амалга ошириладиган операциялар (операциялар мажмуи) тушунилади.

Бундай нохуш оқибатлар жумласига, хусусан, зарар кўриш, тушумнинг ёки фойданинг камайиши, мол-мулк бозор қийматининг камайиши, нархнинг, фоиз ставкасининг, миллий валютага нисбатан чет эл валютаси курсининг ёки хеджирлаш объекти (объектлари) бошқа кўрсаткичининг (кўрсаткичлари мажмуининг) ўзгариши оқибатида солиқ тўловчининг мажбуриятлари кўпайиши киритилиши мумкин.

Солиқ тўловчининг мол-мулки, мулкый ҳуқуқлари ва унинг хеджирлаш операциясини амалга ошириш санасида бажарилиш муддати етиб келмаган мажбуриятлари хеджирлаш объектлари деб эътироф этилади.

Амалга оширилиши (бажарилиши) тарафнинг шартнома бўйича талаб қўйиши билан боғлиқ бўлган ҳамда уларга нисбатан солиқ тўловчи хеджирлаш тўғрисида қарор қабул қилган талаб қилиш ҳуқуқлари ва мажбуриятлар хеджирлаш объектлари бўлиши мумкин.

Муддатли битимлар молиявий воситаларининг хеджирлаш операцияси учун фойдаланиладиган асос активлари хеджирлаш объектидан фарқ қилиши мумкин.

Хеджирлаш мақсадида ҳар хил турдаги муддатли битимнинг биттадан ортиқ молиявий воситасини, шу жумладан хеджирлаш муддати ичида битта хеджирлаш операцияси доирасида муддатли битимларнинг бир нечта молиявий воситаларини тузишга йўл қўйилади.

Солиқ тўловчи муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан операцияни хеджирлаш операцияси жумласига киритиш асосланганлигини тасдиқлаш учун хеджирлаш операциясига доир битимни тузиш санасида солиқ тўловчининг тахминларидан келиб чиққан ҳолда ушбу операциянинг амалга оширилиши нархнинг, бозор котировкасининг, валюта

курсининг ёки хеджирлаш объекти бошқа кўрсаткичининг ўзгариши билан боғлиқ бўлган нохуш оқибатларни камаййтириш имконини беришини тасдиқловчи маълумотномани тузади.

Агар битта хеджирлаш операцияси мақсадида муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан боғлиқ операциялар мажмуидан фойдаланилса, бундай маълумотнома ушбу битимлар мажмуининг биринчиси тузилган санадаги ҳолатга кўра тузилади.

52-модда. Қимматли қоғозлар билан РЕПО операциялари

Репо шартномасига мувофиқ битимнинг бир тарафи битимнинг бошқа тарафига қимматли қоғозларни ушбу шартномада олдиндан белгиланган нархда муайян муддатдан кейин уларни қайтариб сотиш (сотиб олиш) мажбурияти билан сотади. Бунда ушбу қимматли қоғозларнинг шартномада белгиланган сотиш (сотиб олиш) нархи уларнинг бозор нархларидан фарқ қилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида ва (ёки) чет давлатларнинг қулланилиши мумкин бўлган қонунчилигида репо шартномаларига нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб берадиган шартнома РЕПО операцияси деб эътироф этилади. Бунда репо шартномасининг биринчи ва иккинчи қисмлари тегишинча РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмлари деб эътироф этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Репо шартномаси бўйича сотиб олувчи ва репо шартномаси бўйича сотувчи тегишинча РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчи ҳамда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи деб эътироф этилади. Бунда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятлар РЕПОнинг биринчи қисми бажарилиши шarti билан юзага келиши керак.

РЕПО операциясининг шартлари битим тарафларининг қуйидаги ҳуқуқларидан камда биттасини назарда тутиши мумкин:

1) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчининг РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасига қадар

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчига РЕПОнинг биринчи қисми бўйича берилган қимматли қоғозлар ёки улар айирбошланган қимматли қоғозлар ўрнига бошқа қимматли қоғозларни бериш ҳуқуқи;

2) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчининг РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчидан ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган ўтказишни талаб қилиш ҳуқуқи.

Ушбу Кодекс мақсадида РЕПО операцияси иштирокчилари томонидан РЕПОнинг тегишли қисми бўйича ўз мажбуриятларини бажаришининг репо шартномасида назарда тутилган муддатлари РЕПО биринчи ёки иккинчи қисмининг бажарилиш саналари ҳисобланади.

РЕПОнинг биринчи ёки иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни етказиб бериш ва уларга ҳақ тўлаш бўйича мажбуриятлар турли саналарда бажарилган тақдирда, қимматли қоғозларга ҳақ тўлаш ёки уларни етказиб бериш бўйича мажбуриятлар бажарилиши саналаридан энг кечроғи тегишинча РЕПО биринчи қисмининг санаси ва иккинчи қисмининг санаси деб эътироф этилади.

РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни бажариш санаси РЕПО муддатини қисқартириш томонга ҳам, уни узайтириш томонга ҳам ўзгартирилиши мумкин. РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санаси талаб қилиб олиш пайти билан белгиланадиган операциялар, агар репо шартномасида РЕПО иккинчи қисмининг нархини аниқлаш тартиби белгиланган бўлса ва агар РЕПОнинг иккинчи қисми тарафлар томонидан РЕПОнинг биринчи қисмига доир мажбуриятлар бажарилган санадан эътиборан бир йил ичида бажарилган бўлса, РЕПО операциялари деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозлар бозорида савдоларнинг ташкилотчиси (биржа) орқали ёки клиринг ташкилоти орқали бажарилган ҳолда амалга ошириладиган РЕПО операциялари учун РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилиши санасининг қимматли қоғозлар бозоридаги савдолар ташкилотчисининг (биржанинг) ёки клиринг ташкилотининг қоидаларига мувофиқ амалга ошириладиган ҳар қандай ўзгартирилиши ушбу модда мақсадида РЕПО муддатини ўзгартириш деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекс мақсадида РЕПО ставкаси РЕПО операциясини тузиш чоғида аниқланади ва у қатъий белгиланган ёки ҳисоб-китобли бўлиши мумкин.

РЕПО ставкаси ҳисобот (солиқ) даврининг охирида фонсларнинг миқдорини белгилаш имконини бериши керак ва репо шартномаси тарафларининг келишувига кўра ўзгартирилиши мумкин.

Агар РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қозғаларни реализация қилишга (сотиб олишга) доир мажбуриятлар РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида тўлиқ ёки қисман бажарилмаса ва ўзаро талабларни тартибга солиш тартиб-таомили ўтказилмаса, РЕПОнинг иккинчи қисми, агар ушбу модданинг олтинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, лозим даражада бажарилмаган деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекс мақсадида қуйидагилар РЕПОнинг иккинчи қисмини тўлиқ бажармаслик деб эътироф этилмайди:

1) РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни РЕПОнинг иккинчи қисмини бажаришнинг тарафлар томонидан келишган санасидан эътиборан ўн кун ичида бажариш;

2) мажбуриятларни қуйидаги ҳолларда муқобил талабларни ҳисобга олиш йўли билан бажариш (тугатиш):

а) агар бундай талаблар Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ёки чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилигига мувофиқ тасдиқланган шартномаларнинг намунавий шартларига мос бўлган бош келишув (ягона шартнома) шартлари асосида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган бўлса. Бунда муқобил талабларни ҳисобга олиш нетто-мажбурият суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса; (*ўн иккинчи қисм 2-бандининг «а» кичик банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

б) агар бундай талаблар уюшган савдолар қоидаларининг ва (ёки) клиринг қоидаларининг шартлари асосида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган бўлса. Бунда муқобил талабларни ҳисобга олиш нетто-мажбурият суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаган ҳолларда РЕПО операцияси солиқ солиш мақсадида қайта тавсифланиши лозим.

РЕПО операциясини солиқ солиш мақсадида қайта тавсифлаш солиқ тўловчи томонидан қуйидаги ҳолларда мустақил равишда амалга оширилади:

1) репо шартномаларига нисбатан қонунчиликда қўйиладиган талабларга ва (ёки) РЕПО операциясига нисбатан ушбу моддада қўйиладиган талабларга риоя этилмаганда; *(ун тўртинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) репо шартномаси бекор қилинганда;

3) РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаганда.

РЕПО операциясини солиқ солиш мақсадида қайта тавсифлаш бундай қайта тавсифлаш учун асос бўлган шартлардан бири юзага келган саналардан энг аввалгисида амалга оширилади.

РЕПО операцияси иштирокчиларининг РЕПО операциясини солиқ солиш мақсадида қайта тавсифлаш чоғидаги мажбуриятлари ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланади.

53-модда. Қимматли қоғозларнинг қарз операциялари

Қимматли қоғозларни қарзга бериш Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ёки чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ тузилган, ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларида белгиланган шартларни қаноатлантирадиган қарз шартномаси (бундан буён матнда қарз шартномаси деб юритилади) асосида амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекс қоидалари солиқ тўловчининг воситачилар, ишончли вакиллар, агентлар, ишончли бошқарувчилар томонидан тегишли фуқаровий-ҳуқуқий шартномалар асосида унинг ҳисобидан амалга оширилган қимматли қоғозларнинг қарз операцияларига нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу Кодекс мақсадида қимматли қоғозларнинг қарз шартномасида фоизлар пул шаклида туланиши назарда тутилиши керак.

Фоиз ставкаси ёки уни аниқлаш тартиби қарз шартномасининг шартларида белгиланади.

Қарз шартномаси бўйича фоизларни аниқлаш мақсади учун, агар ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қарз шартномаси бўйича берилган қимматли қоғозларнинг қиймати тегишли қимматли қоғозларнинг шартномани тузиш санасидаги бозор нархига тенг тарзда, бозор нархи мавжуд бўлмаган тақдирда эса, ҳисоб-китоб қилинган нархига тенг этиб қабул қилинади. Бунда қимматли қоғозларнинг бозор нархи ва ҳисоб-китоб қилинган нархи ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланган қоидаларга мувофиқ аниқланади.

Қимматли қоғозларга бўлган мулк ҳуқуқини кредитор томонидан қарз олувчига ўтказиш чоғидаги ўтиш санаси қарзнинг бошланиш санаси бўлади, қимматли қоғозларга бўлган мулк ҳуқуқини қарз олувчи томонидан кредиторга ўтказиш чоғидаги ўтиш санаси қарзнинг тугаш санаси бўлади.

Ушбу Кодекс мақсадида қимматли қоғозлар тарзида берилган (олинган) қарз шартномасининг муддати бир йилдан ошмаслиги керак.

Агар қарз шартномасида қимматли қоғозларни қайтариш муддати белгиланмаган бўлса ёки мазкур муддат талаб қилиб олиш пайти билан белгиланган бўлса (очиқ санали қарз шартномаси) ва қарз бошланган санадан эътиборан бир йил ичида қимматли қоғозлар қарз олувчи томонидан кредиторга қайтарилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадида қимматли қоғозлар қарз бошланган санада реализация қилинган деб эътироф этилади.

Бунда кредиторнинг ва қарз олувчининг қарз шартномаси бўйича берилган қимматли қоғозларни реализация қилишдан (сотиб олишдан) олинган даромадлари ҳамда қилинган харажатлари қимматли қоғозларнинг қарз бошланган ва фоизлар олинган (туланган) санадаги бозор нархидан (ҳисоб-китоб нархидан) келиб чиққан ҳолда ҳисоб-китоб қилинади.

Мазкур қимматли қоғозларнинг кўрсатилган бозор (ҳисоб-китоб) нархи ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланган қоидаларга мувофиқ аниқланади.

Ушбу модда саккизинчи қисмининг қоидалари қуйидаги ҳолларда ҳам қўлланилади, агар:

1) қарз шартномасида қарзни қайтариш муддати белгиланган бўлса, бироқ қимматли қоғозлар қарз бошланган санадан эътиборан бир йил ўтгач кредиторга қарз олувчи томонидан қайтарилмаган бўлса;

2) қимматли қоғозларни қайтаришга доир мажбурият кредиторга пул маблағларини тўлаш ёки қимматли қоғозлардан фарқ қиладиган бошқа мол-мулкни ўтказиш орқали тугатилган бўлса.

Қимматли қоғозларнинг қарз операциялари бўйича қимматли қоғозларни қайтариш юзасидан мажбуриятлар бажарилмаган ёки тўлиқ ҳажмда бажарилмаган тақдирда, ўзига нисбатан лозим даражада бажармасликка йўл қўйилган ва ўзаро талабларни тартибга солиш тартиб-таомили ўтказилмаган РЕПО операцияси учун ушбу Кодексда белгиланган тартиб солиқ солиш мақсадида қўлланилади.

54-модда. Молиявий ижара ва лизинг

Ушбу Кодекс мақсадида шартнома бўйича мол-мулкни (молиявий ижара объектини) ўн икки ойдан кўп муддатга эгаллик қилиш ва фойдаланишга бериш чоғида юзага келадиган ижара муносабатлари молиявий ижара деб эътироф этилади. Молиявий ижара шартномаси қуйидаги талаблардан ҳеч бўлмаганда биттасига жавоб бериши керак:

1) молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, молиявий ижара объекти ижарачининг мулкига ўтказилса;

2) молиявий ижара шартномасининг муддати молиявий ижара объекти хизмат қилиш муддатининг 80 фоизидан ошса ёки молиявий ижара объектининг молиявий ижара шартномаси тугаганидан кейинги қолдиқ қиймати унинг бошланғич қийматининг камида 20 фоизини ташкил этса;

3) молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, ижарачи молиявий ижара объектини молиявий ижара шартномасида белгиланадиган қатъий нарх бўйича ҳақини тўлаб олиш ҳуқуқига эга бўлса;

4) молиявий ижара шартномасининг амал қилиш даврида ижара тўловларининг жорий дисконтланган қиймати объектнинг уни молиявий ижарага топшириш пайтидаги жорий қийматининг 90 фоизидан ошса. Жорий дисконтланган қиймат бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланади. *(Биринчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекс мақсадида молиявий ижаранинг алоҳида тури лизинг деб эътироф этилиб, бунда бир тараф (лизинг берувчи) бошқа тарафнинг (лизинг олувчининг) топшириғига кўра учинчи тарафдан (сотувчидан) лизинг шартномаси бўйича шартлашилган мол-мулкни (лизинг объектини) олади ҳамда уни ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган талабларга мувофиқ бўлган шартнома бўйича эгалик қилиш ва фойдаланиш учун лизинг олувчига ҳақ эвазига беради.

Ушбу Кодекс мақсади учун молиявий ижара (лизинг) шартномасининг тарафи бўлган ижарачига (лизинг олувчига) молиявий ижара (лизинг) предметининг харидори сифатида қаралади.

55-модда. Солиқ қарзи

Ушбу Кодекс мақсадида ҳисоблаб чиқарилган (ҳисобланган) ва белгиланган муддатларда тўланмаган солиқларнинг, шу жумладан улар бўйича бунақ ва жорий тўловларнинг суммалари, шунингдек ушбу Кодексда белгиланган муддатда тўланмаган молиявий санкциялар ва пенялар солиқ қарзи деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчининг ёки солиқ агентининг солиқ қарзи барча солиқлар бўйича ҳам, уларнинг ҳар бири бўйича алоҳида-алоҳида ҳам аниқланиши мумкин.

Солиқ қарзини тўлаш, шу жумладан уни солиқ органлари томонидан ундириш чоғида тўлаш куйидаги тартибдаги кетма-кетликда амалга оширилади:

- 1) солиқлар суммаси;
- 2) ҳисобланган пенялар;
- 3) жарималар.

56-модда. Солиқ тўловчининг шахсий кабинети

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий веб-сайтига жойлаштирилган ахборот ресурси солиқ тўловчининг шахсий кабинети ҳисобланади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан солиқ тўловчилар ва солиқ органлари ўз ҳуқуқлари ҳамда мажбуриятларини электрон тарзда амалга ошириши учун фойдаланилиши мумкин. Қонунда назарда тутилган ҳолларда, бошқа манфаатдор шахслар ҳам ушбу ахборот ресурси орқали электрон ҳужжатлар алмашинувини амалга ошириши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 10 мартдаги ЎРҚ–607-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 11.03.2020 й., 03/20/607/0279-сон)*

Солиқ органлари томонидан солиқ тўловчиларга ва солиқ тўловчилар томонидан солиқ органларига юбориладиган электрон ҳужжатларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий веб-сайтига жойлаштирилади. Ҳар бир солиқ тўловчининг шахсий кабинети ушбу солиқ тўловчи солиқ органларида ҳисобга қўйилганидан кейин шакллантирилади.

Солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш солиқ тўловчи томонидан ихтиёрий тартибда «бундан юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар мустасно» амалга оширилади. Бунда солиқ органлари ҳамда солиқ тўловчилар бўлган юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар ўртасидаги ахборот алмашинуви фақат солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали амалга оширилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Жисмоний шахсга, ушбу шахс якка тартибдаги тадбиркор бўлишидан ёки бўлмаслигидан қатъи назар, солиқ тўловчининг битта шахсий кабинети шакллантирилади.

Якка тартибдаги тадбиркор сифатида ҳисобга турган жисмоний шахс ўз солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан якка тартибдаги тадбиркор сифатидаги ўз ҳуқуқлари ва мажбуриятларини электрон тарзда амалга ошириш учун фойдаланиши мумкин.

Солиқ тўловчининг шахсий кабинетига кириш ягона идентификациялаш тизими орқали электрон рақамли имзо воситасида амалга оширилади.

Электрон рақамли имзо солиқ тўловчига унинг аризаси асосида Давлат хизматлари маркази орқали ҳақ тўлаш асосида, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда тақдим этилади.

Солиқ тўловчининг шахсий кабинети фаоллаштирилганидан кейин то унинг амал қилиши тўхтатиб турилгунига қадар солиқ органлари барча ҳужжатларни солиқ тўловчига фақат унинг шахсий кабинети орқали юборади. Солиқ тўловчи ҳужжатларни солиқ органларига худди шундай тартибда юборади.

Солиқ органлари томонидан ҳужжат ва солиқ тўловчига солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали юборилиши чоғида у кўрсатган мобил телефон рақамига тегишли СМС-хабар юборилади.

Агар солиқ органи томонидан электрон ҳужжат солиқ тўловчининг шахсий кабинетига юборилганда солиқ тўловчи шахсий кабинетининг амал қилиши тўхтатиб турилганлиги ёки электрон рақамли имзо калитининг сертификати тугатилганлиги тўғрисида маълумот олинган бўлса, мазкур ҳужжат солиқ тўловчига ушбу маълумотлар олинган кундан эътиборан уч кун ичида қорозда юборилади.

Ушбу Кодекснинг 129-моддаси еттинчи ва ўн учинчи қисмларига мувофиқ солиқ органида ҳисобда турган чет эл юридик шахси томонидан солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан солиқ органидан ҳужжатларни (ахборотни) олиш ҳамда ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган хизматларни электрон шаклда кўрсатишга тааллуқли маълумотларни солиқ органига тақдим этиш учун фойдаланилади.

Солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш имконияти чет эл юридик шахсларига улар солиқ органларида ушбу Кодекснинг 129-моддаси еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда ҳисобга қўйилган кундан эътиборан берилади. Бундай чет эл юридик шахси солиқ органида ҳисобдан чиқарилган тақдирда солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш ҳуқуқи солиқ органлари солиқ тўғрисидаги қонунчилик билан

тартибга солинадиган муносабатлардаги ўз ваколатларини амалга ошириши чоғида фойдаланадиган ҳужжатларни олиш учун сақланиб қолади. (Ўн учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

57-модда. Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари

Ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари деб бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга жавоб берадиган юридик шахслар эътироф этилади:

қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ишлаб чиқарувчи ва уни бирламчи қайта ишловчи, башарти бундай юридик шахснинг жами даромадида ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини, шу жумладан уни ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалик хом ашёсини қайта ишлашдан олинган маҳсулотни реализация қилишдан олинган даромадининг улуши солиқ давридаги жами даромаднинг камида 80 фоизини ташкил этса:

ер участкаларига эга бўлган, бу ер участкалари қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш учун зарур бўлса.

Ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари жумласига биологик ресурслардан (хайвонлар ва ўсимликлардан) олинган қуйидаги маҳсулотлар киради:

- 1) қишлоқ ва ўрмон хўжалиги ўсимликшунослиги маҳсулотлари;
- 2) чорвачилик, паррандачилик, асаларичилик маҳсулотлари;
- 3) ипакчилик маҳсулотлари;
- 4) балиқчилик маҳсулотлари ва сувда етиштириладиган экинлар.

Саноатда қайта ишланган қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти деб эътироф этилмайди.

58-модда. Нотижорат ташкилотлар

Қонунчиликда нотижорат ташкилот учун белгиланган шаклда рўйхатдан ўтказилган, қуйидаги шартларга мувофиқ бўлган юридик шахс ушбу Кодекс мақсадида нотижорат ташкилот

деб эътироф этилади, агар: *(биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

даромад олиш мақсадига эга бўлмаса;

даромадларни ёки мол-мулкни иштирокчилари (аъзолари) ўртасида тақсимламаса.

59-модда. Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар

Ушбу Кодекс мақсадида қуйидаги соҳаларда фаолият кўрсатувчи юридик шахслар ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар жумласига киради:

1) тегишли лицензия асосида тиббиёт ташкилотлари томонидан кўрсатиладиган тиббий хизматлар (бундан косметология хизматлари мустасно). Тиббий хизматлар жумласига, ушбу бандни қўллаш мақсадида, қуйидагилар киради, хусусан, тиббий ёрдам хизматлари ва санитария хизматлари кўрсатиш: *(биринчи қисм 1-бандининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

а) ташхис қўйиш, профилактика ва даволаш хизматлари;

б) стоматологик хизматлар, шу жумладан тиш протезларини ўрнатиш хизматлари;

2) таълимга оид хизматлар, шу жумладан тестлар ва имтиҳонлар ўтказишни ташкил этиш;

3) илм-фан соҳасидаги ваколатли орган томонидан аккредитация қилинган илмий ва (ёки) илмий-техникавий фаолият субъектлари томонидан фан соҳасида амалга ошириладиган фаолият (шу жумладан илмий тадқиқотлар ўтказиш, муаллиф томонидан илмий-интеллектуал мулкдан фойдаланиш, жумладан уни реализация қилиш);

4) жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги хизматлар. Бундай хизматларга, хусусан, қуйидагилар киради:

а) спорт иншоотларида, мактабларда, соғломлаштириш йўналишидаги клубларда жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини спорт турлари бўйича ўқув гуруҳлари ҳамда жамоаларида ўтказиш хизматлари, умумжисмоний тайёргарлик хизматлари;

б) спорт мусобақалари ёки байрамларини, спорт-томоша тадбирларини ўтказиш хизматлари, шунингдек ушбу тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун спорт иншоотларини ижарага бериш;

в) спорт-техника асбоб-ускуналарини, тренажёрларни, анжомларни, спорт кийим-бошларини бериб туриш бўйича хизматлар;

б) болаларни, кексаларни ва ногиронлиги бўлган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг ижтимоий таъминоти соҳасидаги хизматлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар, уларнинг тегишли фаолият турларидан олинган даромадлари текин олинган мол-мулк тарзидаги даромадлар ҳисобга олинган ҳолда жами йиллик даромадининг камида 90 фоизини ташкил этиши шарти билан, ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи шахслар деб эътироф этилади.

Акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқаришга ва реализация қилишга доир фаолиятдан даромадлар олувчи, шунингдек фойдали қазилмаларни қазиб олишни амалга оширувчи юридик шахслар ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар жумласига кирмайди.

60-модда. Ушбу Кодексда қўлланиладиган бошқа тушунчалар

Ушбу Кодекс мақсадида куйидаги тушунчалардан ҳам фойдаланилади:

жисмоний шахснинг яқин қариндошлари – унинг ота-онаси, туғишган ва ўғай ака-укалари ва опа-сингиллари, эри (хотини), фарзандлари, шу жумладан фарзандликка олинганлар, боболари, бувилари, неваралари, шунингдек эрининг (хотинининг) ота-онаси;

ижара (лизинг) тўлови – ижарага берувчига (лизинг берувчига) тузилган ижара (лизинг) шартномаси асосида ижарачи (лизинг олувчи) томонидан тўланадиган сумма;

ижарага берувчининг (лизинг берувчининг) фойздан олиннадиган даромади – молиявий ижара (лизинг) объектининг ижара (лизинг) тўлови суммаси ва қиймати ўртасидаги фарқ;

назорат-касса техникаси – фискал хотира билан жиҳозланган назорат-касса машиналари, фискал тўплагичлардаги фискал маълумотлар ёзиб олинishi ва сақланишини таъминловчи, фискал ҳужжатларни шакллантирувчи ҳамда уларнинг солиқ органларига фискал маълумотлар оператори орқали топширилишини, шунингдек фискал ҳужжатлар назорат-касса техникасини қўллаш тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган талабларга мувофиқ қоғозда чоп этилишини таъминловчи бошқа қурилмалар ҳамда дастурий-техник мажмуалар; *(бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ортиқча тўланган солиқ суммаси (пеня, жарима) – солиқнинг (пенянинг, жариманинг) тўланган суммаси билан ҳақиқатда тўланиши лозим бўлган суммаси ўртасидаги ижобий фарқ. Солиқнинг (пенянинг, жариманинг) ортиқча тўланган суммаси у илгари ҳисобга олинган ва (ёки) солиқ тўловчига қайтарилган суммаларни, шунингдек солиқ бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ўтказиладиган суммаларни ҳисобга олган ҳолда уни ҳисоб-китоб қилиш санасида аниқланади;

ортиқча ундирилган солиқ суммаси – солиқ органларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари натижасида ортиқча тўланган солиқ суммаси;

тан олинган солиқ қарзи – солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома берилган санадан бошлаб ўн календарь кун ичида солиқ тўловчи томонидан эътироз билдирилмаган қарз ёки суд қарори билан тасдиқланган қарз;

хатолик билан тўланган солиқ (пеня, жарима) суммаси – солиқ (пеня, жарима) суммасини тўлаган шахсни ва (ёки) ушбу тўловнинг мақсадини қатъий аниқлаш имкониятини бермайдиган тўлов чоғида хатоликка йўл қўйилган солиқ (пеня, жарима) суммаси. Қайси солиққа (пеняга, жаримага) нисбатан уни тўлаган шахс солиқ тўловчи деб ҳисобланмайдиган шахсдан ёки тўланиши лозим бўлган бюджетдан бошқа бюджетга келиб тушган солиқ (пеня, жарима) суммаси ҳам хатолик билан тўланган деб эътироф этилади;

умидсиз қарз – суд қарори билан мажбуриятнинг бекор қилиниши туфайли ёхуд банкротлик, тугатиш, қарздорнинг

вафоти ёки даъво муддати тугаши сабабли тўланиши мумкин бўлмаган қарз.

5-БОБ. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ КОНСОЛИДАЦИЯЛАШГАН ГУРУХИ

61-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи

Солиқ тўловчиларнинг хужалик фаолияти бўйича жами молиявий натижасини ҳисобга олган ҳолда фойда солиғини (бундан буён матнда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи деб юритилади) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш мақсадида, ушбу Кодексда назарда тутилган тартиб ҳамда шартларда тегишли шартнома асосидаги ихтиёрий бирлашмаси солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисида тузилган амалдаги шартноманинг тарафи бўлган ва ушбу Кодексда бундай гуруҳ иштирокчилари учун назарда тутилган барча шартларни қаноатлантирадиган юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мувофиқ зиммасига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш мажбурияти юклатилган иштирокчи солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси деб эътироф этилади.

Кўрсатилган солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашга оид ҳуқуқий муносабатларда, фойда солиғини тўловчилар каби, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси шундай ҳуқуқларни амалга оширади ва мажбуриятларни зиммасига олади.

Ушбу Кодексга ва Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик қонунчилигига мувофиқ тузилган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солиқ тўловчилар консолидациялашган

гуруҳи масъул иштирокчисининг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатдир. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

62-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш шартлари

Ўзбекистон Республикасининг ушбу моддада назарда тутилган барча шартларни қаноатлантирувчи юридик шахслари солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этишга ҳақли.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари томонидан қаноатлантирилиши лозим бўлган ушбу моддада назарда тутилган шартлар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мазкур гуруҳни ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида бажарилиши керак.

Башарти бир юридик шахс бошқа юридик шахсларнинг устав фондида (устав капиталида) бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ҳамда ҳар бир шундай юридик шахсдаги бундай иштирок этиш улуши камида 90 фоизни ташкил этса, юридик шахслар томонидан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи ташкил этилиши мумкин. Кўрсатилган шартга солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида роя этилиши керак.

Бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 38-моддасида белгиланган тартибда аниқланади.

Юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг тарафи сифатида қуйидаги барча шартларни қаноатлантириши керак:

агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, у қайта ташкил этилиш ёки тугатилиш жараёнида бўлмаслиги керак;

унга нисбатан Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ банкротлик (иктисодий ночорлик) тўғрисидаги иш бўйича иш қўзғатилган бўлмаслиги керак; *(бешинчи*

қисмнинг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш (ўзгартириш) тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатларни солиқ органига тақдим этиш санасидан олдинги охириги ҳисобот санасидаги молиявий ҳисобот асосида ҳисоб-китоб қилинган шахс соф активларининг миқдори унинг устав фонди (устав капитали) миқдоридан ошиши керак.

Солиқ тўловчиларнинг мавжуд консолидациялашган гуруҳига янги юридик шахсни қўшиб олиш, агар қўшиб олинаётган юридик шахс ўзининг қўшиб олиниши санасида ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган шартларни қаноатлантирса, мумкин бўлади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган жами юридик шахслар қуйидаги шартларни қаноатлантириши керак:

1) улар томонидан календарь йил мобайнида тўланган қўшилган қиймат солиғи, акциз солиғи, фойда солиғи ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг жами суммаси камида юз миллиард сўмни ташкил этади;

2) календарь йил учун молиявий ҳисобот маълумотларига кўра товарлар ва хизматларни реализация қилишдан тушумнинг, шунингдек бошқа даромадларнинг жами ҳажми камида беш юз миллиард сўмни ташкил этади;

3) активларнинг жами қиймати календарь йил охирида молиявий ҳисобот маълумотларига кўра камида бир триллион сўмни ташкил этади;

4) фойда солиғи бўйича бир хил солиқ ставкасини қўллайди.

Ушбу модданинг еттинчи қисмида назарда тутилган барча кўрсаткичлар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатлар солиқ органига тақдим этиладиган йилдан олдинги йил яқунларига кўра ҳисоб-китоб қилинади.

Қуйидагилар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлиши мумкин эмас:

1) махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари бўлган юридик шахслар;

2) махсус солиқ режимларини қўловчи юридик шахслар;

3) банклар, бундан ушбу консолидациялашган гуруҳга кирувчи бошқа барча юридик шахслар банклар бўлган ҳол мустасно;

4) суғурта ташкилотлари, бундан ушбу консолидациялашган гуруҳга кирувчи бошқа барча юридик шахслар суғурта ташкилотлари бўлган ҳол мустасно;

5) қимматли қоғозлар бозорининг банклар бўлмаган профессионал иштирокчилари, бундан ушбу консолидациялашган гуруҳга кирувчи бошқа барча юридик шахслар қимматли қоғозлар бозорининг банклар деб ҳисобланмайдиган профессионал иштирокчилари бўлган ҳол мустасно;

6) фойда солиғини тўловчилар деб эътироф этилмайдиган юридик шахслар;

7) клиринг ташкилотлари;

8) микрокредит ташкилотлари.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи, фақат башарти ушбу моддада назарда тутилган талабларни қаноатлантирадиган барча юридик шахслар ушбу консолидациялашган гуруҳнинг иштирокчилари бўлса, ташкил этилиши мумкин.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг таркиби унга фақат бундай талабларни қаноатлантирадиган иштирокчиларнинг қўшиб олиниши ёхуд ундан бундай талабларни қаноатлантирмай қўйган иштирокчиларининг чиқарилиши ҳисобига ўзгариши мумкин. Мазкур талабни бузган ҳолда ташкил этилган ёхуд бу талабга мувофиқ бўлмай қолган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи файриқонуний равишда ташкил этилган ёхуд ушбу талаб бузилган санадан эътиборан амал қилиши тўғатишга деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи камидан икки аъзаданроқ йил муддатга ташкил этилади.

63-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага асосланган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан солиқ тўғрисидаги қонунчилик, солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан тартибга солинмаган қисмига нисбатан эса фуқаролик қонунчилиги қўлланилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш юридик шахсни ташкил этмаган ҳолда амалга оширилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномада куйидаги қондалар бўлиши керак:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг предмети;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган юридик шахсларнинг рўйхати ва реквизиитлари;

3) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахснинг номи;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчисига ушбу бобга мувофиқ ўтказадиган ваколатлар рўйхати;

5) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ва бошқа иштирокчилари томонидан ушбу Кодексда назарда тутилмаган мажбуриятларни бажариш ҳамда ҳуқуқларни амалга ошириш тартиби ва муддатлари, белгиланган мажбуриятларни бажармаганлик учун жавобгарлик;

6) агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи муайян муддатга тузилаётган бўлса, календарь йилларда ҳисобланадиган муддат ёхуд бу гуруҳ қанча муддатга ташкил этилаётганлигининг муайян муддати мавжуд эмаслигини кўрсатиш;

7) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ҳар бир иштирокчиси бўйича ушбу Кодекснинг Махсус қисмида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инobatга олинган ҳолда солиқ базасини аниқлаш ва фойда солиғини тўлаш учун зарур бўлган кўрсаткичлар. Бунда танланган кўрсаткичлар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида ўзгартирилмайди.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага асосланган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан солиқ тўғрисидаги қонунчилик, солиқ тўғрисидаги қонунчилик билан тартибга солинмаган қисмига нисбатан эса, фуқаролик қонунчилиги қўлланилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома ва унинг қоидалари қонунчиликка мувофиқ бўлмаган тақдирда, суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома куйидаги саналардан энг аввалгиси юзага келгунига қадар амал қилади:

- 1) шартнома амал қилишининг тугаш санаси;
- 2) шартномани бекор қилиш санаси.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахс турган жойдаги солиқ органида рўйхатдан ўтказилади.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритилган бўлса, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома консолидациялашган гуруҳнинг кўрсатилган масъул иштирокчиси йирик солиқ тўловчи сифатида ҳисобга олинган жойдаги солиқ органида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

64-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини рўйхатдан ўтказиш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчиси ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига қўйидаги ҳужжатларни тақдим этади:

1) ташкил этилаётган консолидациялашган гуруҳ барча иштирокчиларининг ваколатли шахслари томонидан имзоланган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш ҳақидаги ариза;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг иккита нусхаси;

3) ушбу Кодекс 62-моддасининг учинчи, бешинчи, еттинчи ва тўққизинчи қисмларида назарда тутилган шартлар бажарилганлигини тасдиқловчи, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан тасдиқланган ҳужжатлар. Бундай ҳужжатлар жумласига, хусусан, ушбу Кодекс 62-моддаси еттинчи қисмининг 1-бандида кўрсатилган солиқларни тўлашга доир тўлов топшириқномаларининг (солиқ органининг бу солиқлар бўйича ҳисобга олиш амалга оширилганлиги тўғрисидаги қарорининг кўчирма нусхалари), гуруҳ иштирокчиларидан ҳар бири учун олдинги календарь йилдаги бухгалтерия баланслари, молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисоботларнинг кўчирма нусхалари киради;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани имзолаган шахсларнинг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи учун фойда солиғи ҳисобланадиган ва тўланадиган солиқ давридан олдинги йилнинг 30 октябридан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар солиқ

органига тақдим этилган кундан эътиборан ўн беш кун ичида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиши ёки уни рўйхатдан ўтказишни рад этиш ҳақида асослантирилган қарор қабул қилади. Ушбу моддада белгиланган муддат доирасида бартараф этиладиган қоидабузарликлар аниқланганда, солиқ органи солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисини бу ҳақда хабардор қилиши шарт. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси аниқланган қоидабузарликларни ушбу моддада белгиланган муддат тугагунга қадар бартараф этишга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 62-моддасида, 63-моддасининг учинчи қисмида ҳамда ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган шартларга риоя этилган тақдирда солиқ органи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиши шарт.

Шартнома рўйхатдан ўтказилган санадан эътиборан беш кун ичида солиқ органи солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига ушбу шартноманинг бир нусхасини унинг рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисида белги қўйган ҳолда, шахсан имзо қўйдириб ёки олинганлик санаси тўғрисида гувоҳлик берувчи бошқа усулда бериши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома рўйхатдан ўтказилганлиги ҳақидаги ахборот худди шу муддатларда солиқ органи томонидан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган юридик шахслар жойлашган ердаги солиқ органларига юборилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи ушбу гуруҳни ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солиқ органи томонидан рўйхатга олинган йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи санасида ташкил этилган деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказишни солиқ органи томонидан рад этишга фақат қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлганда йўл қўйилади:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этишнинг ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларига мувофиқ эмаслиги;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг ушбу Кодекс 63-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган талабларга мувофиқ эмаслиги;

3) ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатларни ваколатли солиқ органига тақдим этмаслик ёхуд тўлиқ ҳажмда тақдим этмаслик ёки мазкур модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳужжатларни тақдим этиш муддати бузиш;

4) ҳужжатлар уни имзолашга ваколати бўлмаган шахслар томонидан имзоланган тақдирда.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш солиқ органи томонидан рад этилган тақдирда, ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчиси камчиликлар бартараф этилганидан сўнг бундай шартномани рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ҳужжатларни қайта тақдим этишга ҳақли.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарорнинг кўчирма нусхаси у қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичида солиқ органи томонидан бундай шартномада солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида кўрсатилган ваколатли вакилига шахсан имзо қўйдириб ёки олинган санани тасдиқловчи бошқа усул орқали топширилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш рад этилганлиги устидан бундай шартномада солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида кўрсатилган шахс томонидан мазкур Кодексда солиқ органларининг ва улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари ёки ҳаракатсизлиги устидан шикоят қилиш учун белгиланган тартибда ва муддатларда шикоят қилиниши мумкин.

Ариза (шикоят) қаноатлантирилган тақдирда солиқ органи ушбу шартномани рўйхатдан ўтказиши шарт, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи эса ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ рўйхатдан ўтиши лозим бўлган йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи санасидан эътиборан ташкил этилган деб эътироф этилади. Агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ушбу бобда белгиланган бошқа тўсиқлар бўлмаса, кўрсатилган қоида қўлланилади.

65-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш ва унинг амал қилиш муддатини узайтириш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда ўзгартирилиши мумкин.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома тарафлари қуйидаги ҳолларда мазкур шартномага ўзгартишлар киритиши шарт:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган бир ёки бир нечта юридик шахсни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилинганда;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган бир ёки бир нечта юридик шахсни қайта ташкил этиш тўғрисида (қўшиб юбориш, қўшиб олиш, ажратиб чиқариш ёки бўлиш шаклида) қарор қабул қилинганда;

3) бир ёки бир нечта юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳига қўшиб олинганда;

4) юридик шахс мазкур Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга жавоб бермай қолган ҳолларда, ушбу юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳидан чиқиб кетганда;

5) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинганда.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси қайта ташкил этилганда қайта ташкил этилган юридик шахслар, агар улар ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга мувофиқ бўлса, шу консолидациялашган гуруҳ таркибига киритилиши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим шундай гуруҳнинг барча иштирокчилари томонидан янгидан қўшиб олинаётган иштирокчиларни қўшиб ҳисоблаганда ва гуруҳдан чиқаётган иштирокчиларни истисно этган ҳолда қабул қилинади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим рўйхатдан ўтказиш учун солиқ органига қўйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) мазкур шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинганда – солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати тугашидан камида бир ой олдин;

2) бошқа ҳолларда – солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш учун ҳолатлар юзага келган кундан эътиборан бир ой ичида.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни рўйхатдан ўтказиш учун унинг масъул иштирокчиси солиқ органига қўйидаги ҳужжатларни тақдим этади:

1) шартномага ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги билдириш хати;

2) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг ваколатли шахслари томонидан шартномани ўзгартириш, шу жумладан унинг муддатини узайтириш тўғрисидаги имзоланган битимнинг иккита нусхаси;

3) шартномага ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги битимни имзолаган шахсларнинг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатлар;

4) шартномага киритилган ўзгартишларни ҳисобга олган ҳолда ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартлар бажарилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;

5) шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарорнинг иккита нусхаси.

Солиқ органи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни ушбу модданинг олтинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар тақдим этилган кундан эътиборан ўн кун ичида рўйхатдан ўтказиши ва мазкур гуруҳ масъул иштирокчисининг ваколатли вакилига ўзгартишларнинг бир нусхасини, у рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги белгини кўйган ҳолда, бериши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни рўйхатдан ўтказишни рад этиш учун қуйидагилар асос бўлади:

1) ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларнинг солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ҳеч бўлмаганда битта иштирокчисига нисбатан бажарилмаганлиги;

2) ҳужжатларнинг бунга ваколати бўлмаган шахслар томонидан имзоланганлиги;

3) мазкур шартномани ўзгартириш учун ҳужжатлар тақдим этиш муддатининг бузилганлиги;

4) ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар тақдим этилмаганлиги (тўлиқ ҳажмда тақдим этилмаганлиги).

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим қуйидаги тартибда кучга киради:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага бундай гуруҳга янги юридик шахслар қўшиб олиниши билан боғлиқ ўзгартишлар (бундан гуруҳ иштирокчилари қайта ташкил этилган ҳоллар мустасно) шартномага тегишли ўзгартишлар солиқ органи томонидан рўйхатга олинган йилдан кейинги календарь йилнинг камида биринчи кунидан кейин кучга киради;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага бундай гуруҳ таркибидан иштирокчилар чиқиб кетиши билан боғлиқ ўзгартишлар шартномага тегишли ўзгартишлар киритиш учун ҳолатлар юзага келган йилдан (агар ушбу қисмнинг 3-бандида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса) кейинги календарь йилнинг биринчи кунидан кучга киради;

3) бошқа ҳолларда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага ўзгартишлар унинг тарафлари кўрсатган санадан эътиборан, лекин тегишли ўзгартишлар солиқ органи томонидан рўйхатга олинган санадан кейин келадиган санада кучга киради.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мажбурий ўзгартишларни киритишдан бўйин товлаш шартномага тегишли мажбурий ўзгартишлар кучга кириши керак бўлган календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан шартноманинг амал қилиши тугатилишига сабаб бўлади.

66-модда. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари қуйидагиларга ҳақли:

1) консолидациялашган гуруҳнинг масъул иштирокчисидан ушбу консолидациялашган гуруҳнинг фаолияти муносабати билан солиқ органи томонидан масъул иштирокчига такдим этилган ҳужжатлар, қарорлар, талабномалар, солиштирма далолатномалар ва бошқа ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини олиш;

2) ушбу Кодексда назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда солиқ органларининг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан юқори турувчи солиқ органига ёки судга шикоят қилиш;

3) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўлаш мажбуриятини ихтиёрий равишда бажариш;

4) масъул иштирокчида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи ҳисоблаб чиқарилиши ва тўланиши муносабати билан ўтказиладиган солиқ текширувларини ўтказишда, шунингдек бундай солиқ текширувларининг материалларини кўриб чиқишда иштирок этиш.

Ушбу Кодекснинг 62-моддасида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари учун назарда тутилган шартларга мувофиқ бўлган бундай гуруҳ иштирокчиси солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати мобайнида ўзининг ушбу гуруҳдаги иштирокини ихтиёрий равишда тугатишга ҳақли эмас.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартномани ва унга ўзгартишларни рўйхатдан ўтказиш учун зарур бўлган барча ҳаракатларни амалга ошириши ҳамда барча ҳужжатларни тақдим этиши;

2) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўловчининг мажбуриятларини бажариш ва ҳуқуқларини амалга ошириш учун унга зарур бўлган маълумотларни тақдим этиши (шу жумладан электрон шаклда тақдим этиши). Бундай маълумотлар жумласига олинган даромадлар ва қилинган харажатларга нисбатан фойда солиғи бўйича солиқ базасининг ҳисобкитоблари, ҳисобга олиш регистрларининг маълумотлари ва бошқа ҳужжатлар киради;

3) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг фаолияти муносабати билан солиқ органи томонидан солиқ назорати тадбирлари амалга оширилганда талаб қилинадиган ҳужжатлар ва бошқа ахборотни ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ органларига тақдим этиши;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини (бунақ ва жорий тўловларни), тегишли пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбурият

ушбу Кодекснинг III бўлимида белгиланган тартибда ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчиси томонидан бажарилмаган ёки лозим даражада бажарилмаган тақдирда, бундай мажбуриятни бажариши;

5) ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга риоя этилмаган тақдирда, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисини ва мазкур гуруҳни тузиш тўғрисидаги шартнома рўйхатга олинган солиқ органини дарҳол хабардор қилиши;

6) ушбу Кодекснинг II бўлимида назарда тутилган тартибда солиқ солиш мақсадида ҳисоб юритиши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига нисбатан солиқ мажбурияти масъул иштирокчи томонидан бажарилмаганда ёки лозим даражада бажарилмаганда, ушбу гуруҳнинг кўрсатилган солиқ мажбуриятини бажарган иштирокчиси фуқаролик қонунчилигида ва мазкур гуруҳни тузиш тўғрисидаги шартномада назарда тутилган миқдорларда ҳамда тартибда регресс талаби қўйиш ҳуқуқига эга бўлади. Ушбу қонда солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ўрнига унинг солиқ мажбурияти (шу жумладан бўнак ва жорий тўловларни тўлаш) шу консолидациялашган гуруҳнинг бир нечта иштирокчиси томонидан бажарилган ҳолларга нисбатан ҳам татбиқ этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан чиққанда:

1) юридик шахс фойда солиғи бўйича консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиққан солиқ давридан бошлаб солиқ ҳисобига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси бўлмаган солиқ тўловчининг солиқ ҳисоби бўйича ушбу Кодекснинг II бўлими талабларига риоя этишга қаратилган ўзгартишлар киритиши;

2) ушбу юридик шахс солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг таркибидан чиқиб кетган солиқ давридан бошлаб ўзи томонидан ҳақиқатда олинган фойдадан келиб

чиққан ҳолда фойда солигини ҳисоблаб чиқиши ва тўлаши. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан ушбу гуруҳ бўйича ҳақиқатда тўланган фойда солиғи суммаларини ҳисобга олган ҳолда, кўрсатилган талаб тегишли ҳисобот ва солиқ даврларига нисбатан татбиқ этилади ҳамда фойда солиғи бўйича бўнак ва жорий тўловларни ушбу Кодекснинг XII бўлимида белгиланган муддатларда тўлаш мажбуриятини ўз ичига олади;

3) ушбу Кодекснинг XII бўлимида назарда тутилган муддатларда фойда солиғи бўйича солиқ ҳисоботини ўзи ҳисобда турган ердаги солиқ органига такдим этиши шарт.

Юридик шахснинг солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан чиқиб кетиши уни ушбу юридик шахс шундай консолидациялашган гуруҳнинг иштирокчиси бўлган даврда юзага келган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига нисбатан солиқ мажбуриятларини бажаришдан озод этмайди.

Мазкур қоида, ушбу юридик шахсга унинг солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан чиқиб кетгунига қадар мазкур солиқ мажбурияти бажарилмаганлиги ёки солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги тўғрисида маълум бўлганидан ёки маълум бўлмаганидан қатъи назар, қўлланилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

67-модда. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ушбу Кодекснинг 66-моддасида назарда тутилган ҳуқуқлар ва мажбуриятлардан ташқари, ушбу моддада белгиланган ҳуқуқларга эга бўлади ва мажбуриятларни ўз зиммасига олади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси, агар ушбу Кодекса бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчилар консолидациялашган

гуруҳининг фаолияти муносабати билан юзага келадиган муносабатларда фойда солиғини тўловчилар учун ушбу Кодекса назарда тутилган ҳуқуқларга эга бўлади ва мажбуриятларни ўз зиммасига олади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси қуйидаги ҳуқуқларга эга:

1) солиқ органларига ва уларнинг мансабдор шахсларига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини (бўнак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш юзасидан ҳар қандай тушунтиришларни тақдим этиш;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи тўланиши муносабати билан бундай гуруҳининг исталган иштирокчиси ва унинг алоҳида бўлинмалари жойлашган ерда ўтказиладиган сайёр солиқ текширувлари ҳамда солиқ аудити ўтказилаётганда иштирок этиш;

3) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи тўланиши муносабати билан ўтказиладиган солиқ текширувлари ҳужжатларининг ва солиқ текширувларининг натижалари юзасидан солиқ органи томонидан чиқарилган қарорларнинг кўчирма нусхаларини олиш. Шунингдек фойда солиғини (бўнак тўловларини) тўлаш тўғрисидаги талабномаларни ҳамда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фаолияти билан боғлиқ бошқа ҳужжатларни олиш;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўлаш муносабати билан ўтказиладиган солиқ текширувларининг ва солиқ назорати қўшимча тадбирларининг материаллари ушбу Кодекса назарда тутилган ҳолларда ва тартибда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан кўриб чиқилаётганда иштирок этиш;

5) солиқ органларидан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари тўғрисидаги солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларни олиш;

6) солиқ органларининг ва бошқа ваколатли органларнинг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан, шу жумладан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда улар томонидан мажбуриятларнинг бажарилиши

(хуқуқларнинг амалга оширилиши) муносабати билан солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг айрим иштирокчилари манфаатларини кўзлаб белгиланган тартибда шикоят қилиш;

7) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича ортиқча тўланган фойда солиғини ҳисобга олиш (қайтариш) тўғрисидаги ариза билан солиқ органига мурожаат этиш.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси:

1) солиқ органига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда ва муддатларда рўйхатдан ўтказиш учун солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартномани, ушбу шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фаолиятини тугатиш тўғрисидаги қарорни ёки билдириш хатини тақдим этиши;

2) ушбу Кодекснинг XII бўлимида белгиланган тартибда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича солиқ ҳисобини юритиши, фойда солиғини (бунак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариши ва тўлаши;

3) солиқ органига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи бўйича солиқ ҳисоботини, шунингдек мазкур гуруҳнинг бошқа иштирокчиларидан олинган ҳужжатларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва муддатларда тақдим этиши;

4) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг фаолияти тугатилган тақдирда, ушбу гуруҳ иштирокчиларига фойда солиғини (бунак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш ҳамда тегишли ҳисобот ҳамда солиқ даврлари учун солиқ ҳисоботини тузиш учун зарур бўлган маълумотларни солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартномада назарда тутилган тартибда ва муддатларда тақдим этиши. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан бир ёки бир нечта юридик шахс чиқиб кетганда бундай маълумотлар ушбу консолидациялашган гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига ва консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиқиб кетган юридик шахсларга худди шундай тартибда тақдим этилади;

5) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўловчининг мажбуриятларини бажариш муносабати билан юзага келадиган солиқ қарзини узиши;

6) солиқларни тўлаш тўғрисидаги талабнома олинганлиги ҳақида у олинган кундан эътиборан беш кун ичида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларини хабардор қилиши;

7) солиқ органлари томонидан солиқ назорати амалга оширилиши ҳамда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўловчининг мажбуриятлари бажарилиши учун зарур бўлган ҳужжатларни, изоҳларни ва бошқа ахборотни солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларидан талаб қилиб олиши;

8) ушбу консолидациялашган гуруҳни ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказган солиқ органи томонидан солиқ назорати тадбирлари доирасида талаб қилинган, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича бошланғич ҳужжатларни, солиқ ҳисоби регистрларини ва бошқа ахборотни тақдим этиши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан бир ёки бир нечта юридик шахс чиқиб кетган тақдирда шу консолидациялашган гуруҳнинг масъул иштирокчиси:

1) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг фойда солиғи бўйича юридик шахслар консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиқиб кетган солиқ даври бошланишидан солиқ ҳисобига тегишли ўзгартишлар киритиши;

2) тугаган ҳисобот даврлари бўйича фойда солиғи юзасидан бунак ва жорий тўловларни қайтадан ҳисоблашни амалга ошириши ва ҳисобда турган жойидаги солиқ органига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига доир аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ўзига берилган ваколатлар доирасида солиқ тўловчининг ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳуқуқларига эга бўлади ва унинг зиммасида бошқа мажбуриятлар ҳам бўлади.

68-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фаолиятини тугатиш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлган тақдирда фаолиятини тугатади:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати тугаганда;

2) тарафларнинг келишувига кўра солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома бекор қилинганда;

3) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги суднинг қарори қонуний кучга кирганда;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани унинг иштирокчилари таркиби ўзгариши муносабати билан ўзгартириш тўғрисидаги битим белгиланган муддатларда солиқ органига тақдим этилмаганда;

5) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси қайта ташкил этилганда (бундан қайта ўзгартириш мустасно) ёки тугатилганда;

6) қонунчиликка мувофиқ солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига нисбатан ночорлик (банкротлик) тўғрисида иш юритиш қўзғатилганда; *(биринчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

7) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга мувофиқ келмаганда;

8) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мажбурий ўзгартишларни киритишдан бўйин товлаганда.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси бўлган юридик шахннинг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларни (улушларни) ушбу Кодекс 62-мод-

дасининг учинчи қисмида назарда тутилган шартларнинг бузилишига олиб келмайдиган харид қилиш ёки сотиш солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фаолиятини тугатишга сабаб бўлмайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган ҳолат мавжуд бўлганда, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ушбу гуруҳни тузиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказган солиқ органига унинг фаолиятини тугатиш тўғрисидаги, консолидациялашган гуруҳ иштирокчилари бўлган барча юридик шахсларнинг ваколатли вакиллари томонидан имзоланган қарорни юбориши шарт. Бундай қарор кўрсатилган солиқ органига қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай юборилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 3–7-бандларида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлганда, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ушбу гуруҳни тузиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказган солиқ органига бундай ҳолатлар юзага келган санани кўрсатган ҳолда билдириш хати юбориши шарт. Бундай билдириш ихтиёрий шаклда тузилади ва мазкур солиқ органига тегишли ҳолат юзага келган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай юборилади.

Солиқ органи ушбу модданинг учинчи ёки тўртинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар олинган санадан эътиборан беш кун ичида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фаолияти тугатилганлиги ҳақидаги ахборотни солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган юридик шахслар жойлашган ердаги солиқ органларига юборади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи, агар ушбу Кодексда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар юзага келган йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фойда солиғи бўйича суднинг

кўрсатилган қарори қонуний кучга кирган солиқ даврининг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи фойда солиғи бўйича ушбу Кодекснинг 65-моддасида белгиланган шарт қайси солиқ даврида бузилган бўлса, уша солиқ даврининг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 5, 6 ёки 7-бандларида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи тегишли ҳолат юзга келган календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

6-606. СОЛИҚЛАРНИНГ ЭЛЕМЕНТЛАРИ

69-модда. Солиқларнинг элементлари

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликда солиқнинг барча элементлари аниқлаб қўйилган тақдирдагина ушбу солиқ белгиланган деб ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бундай солиқ элементларига қуйидагилар киради:

- 1) солиқ солиш объекти;
- 2) солиқ базаси;
- 3) солиқ ставкаси;
- 4) солиқ даври;
- 5) солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби;
- 6) солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби;
- 7) солиқни тўлаш тартиби.

Солиқни белгилашда солиқ имтиёзлари ва уларнинг қўлланилиши учун асослар назарда тутилиши мумкин.

70-модда. Солиқ солиш объекти

Солиқ солиш объекти мол-мулк, ҳаракат, ҳаракат натижаси ёки қиймат, миқдорий ёки физик хусусиятга эга бўлган бошқа ҳолат бўлиб, у мавжуд бўлганда солиқ тўғрисидаги қонунчилик

солиқ тўловчида солиқ мажбуриятини вужудга келтиради. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ҳар бир солиқ ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ белгиланадиган мустақил солиқ солиш объектига эга бўлади.

71-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси солиқ солиш объектининг қиймат, физик ёки бошқа хусусиятини ифодалайди.

Ҳар бир солиқ учун солиқ базаси ва уни аниқлаш тартиби ушбу Кодекс билан белгиланади.

72-модда. Солиқ ставкаси

Солиқ ставкаси солиқ базасининг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган солиқнинг фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорини ифодалайди.

Солиқ ставкалари ушбу Кодекс билан белгиланади. Акциз солиғининг ставкалари, маҳсулот нархи динамикасида ва уни реализация қилиш, шу жумладан импорт қилиш ҳажмидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан йил давомида қайта куриб чиқиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон).

73-модда. Солиқ даври

Солиқ даври деганда тугагандан кейин солиқ базаси аниқланадиган ҳамда тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси ҳисоблаб чиқариладиган календарь йил ёки бошқа давр тушунилади.

Солиқ даври бир неча ҳисобот даврларидан иборат бўлиши мумкин.

Календарь йил солиқ даври ҳисобланадиган солиқларга нисбатан ушбу қисмнинг қоидалари мазкур модданинг тўртинчи — учинчи қисмларида назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Агар юридик шахс календарь йил бошланганидан кейин, лекин шу йилнинг 1 декабрига қадар ташкил этилган бўлса, унинг учун у ташкил этилган кундан эътиборан шу йилнинг охирига қадар бўлган давр биринчи солиқ даври деб эътироф этилади.

Агар юридик шахс 1 декабрдан 31 декабрга қадар бўлган даврда ташкил этилган бўлса, ташкил этилган кундан эътиборан ташкил этилган йилдан кейинги календарь йилнинг охиригача бўлган давр унинг учун биринчи солиқ даври деб эътироф этилади. Бунда юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган кун у ташкил этилган кун деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар ушбу Кодексда белгиланган тартибда ўзини мустақил равишда Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этган ҳамда фаолияти бундай эътироф этиш санасида Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса тузишга олиб келмаган чет эл юридик шахслари учун фойда солиғи бўйича биринчи солиқ даврини аниқлашга нисбатан қўлланилмайди.

Агар юридик шахс календарь йил охиригача тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун шу йил бошидан то тугатиш (қайта ташкил этиш) тамомланган кунгача бўлган давр охириги солиқ даври деб эътироф этилади.

Агар календарь йил бошланганидан кейин ташкил этилган юридик шахс шу йил охирига қадар тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун у тузилган кундан эътиборан тугатилган (қайта ташкил этилган) кунгача бўлган давр солиқ даври деб эътироф этилади.

Агар юридик шахс жорий календарь йилнинг 1 декабридан 31 декабрига қадар бўлган даврда ташкил этилган бўлса ва ташкил этилган йилдан кейинги календарь йил охиригача тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун у тузилган кундан эътиборан тугатилган (қайта ташкил этилган) кунгача бўлган давр солиқ даври деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг тўққизинчи қисмида назарда тутилган қонунлар таркибидан бир ёхуд бир нечта юридик шахслар ажралиб чиқадиган ёки унга бир ёки бир нечта юридик шахслар қўшиб олинadиган юридик шахсларга нисбатан қўлланилмайди.

Агар фаолияти Ўзбекистон Республикасида донмий муассаса тузишга олиб келмаган чет эл юридик шахси ўзини мустақил равишда Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этса, унинг учун фойда солиғи бўйича биринчи солиқ даврини аниқлаш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1) агар ушбу чет эл юридик шахси ўзини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш тўғрисидаги аризани тақдим этган календарь йилнинг 1 январидан эътиборан ўзини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этса, мазкур ариза тақдим этилган календарь йил унинг учун биринчи солиқ даври ҳисобланади;

2) агар ушбу чет эл юридик шахси тегишли ариза тақдим этилган санадан эътиборан ўзини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этса, кўрсатилган ариза солиқ органига тақдим этилган санадан эътиборан ушбу ариза тақдим этилган календарь йилнинг охиригача бўлган давр унинг учун биринчи солиқ даври ҳисобланади. Бунда, агар чет эл юридик шахсининг ўзини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш тўғрисидаги аризаси 1 декабрдан 31 декабрга қадар бўлган даврда тақдим этилган бўлса, унинг учун ушбу ариза солиқ органига тақдим этилган санадан эътиборан у солиқ органига тақдим этилган кундан кейинги календарь йилнинг охиригача бўлган давр биринчи солиқ даври ҳисобланади.

74-модда. Солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби солиқ базасидан, солиқ ставкасидан, шунингдек мавжуд бўлган тақдирда, солиқ имтиёзларидан келиб чиққан ҳолда солиқ даври учун солиқ суммасини ҳисоб-китоб қилиш қондаларини белгилайди.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда бу мажбурият солиқ органига ёки солиқ агентига юклатилиши мумкин.

Агар мазкур Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари солиқлар ҳамда йиғимларни мустақил равишда тўлайди.

Солиқни тўлаш солиқнинг тўлиқ суммаси бўйича ёки ушбу Кодексда назарда тутилган бошқача тартибда амалга оширилади.

Агар солиқ бўйича солиқ даври бир неча ҳисобот даврини ташкил этса, улардан ҳар бирининг натижалари бўйича жорий тўловлар тўланади. Жорий тўловларни тўлаш мажбурияти солиқни тўлаш бўйича мажбуриятга тенглаштирилади.

Алоҳида солиқ турлари учун бунақ тўловлари назарда тутилиши мумкин. Бунақ тўловларини тўлаш мажбурияти солиқни тўлаш бўйича мажбуриятга тенглаштирилади.

Юридик шахслар ва яққа тартибдаги тадбиркорлар солиқларни банклар орқали нақд пулсиз шаклда тўлайди.

Солиқлар ва йиғимларни турлари бўйича ҳисоблаб чиқариш тартиби ҳамда тўлаш муддатлари ушбу Кодексининг Махсус қисмида белгиланади.

75-модда. Солиқ имтиёзлари

Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига бошқа солиқ тўловчиларга нисбатан солиқ тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган афзалликлар, шу жумладан солиқни тўламаслик ёки уларни камроқ миқдорда тўлаш имконияти солиқ имтиёзлари деб эътироф этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчига солиқларни тўлаш бўйича муддатни кечиктириш (булиб-булиб тўлаш) имконияти берилиши солиқ имтиёзлари ҳисобланмайди.

Агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ имтиёзлари ушбу Кодекс билан тақдим этилади.

Солиқ имтиёзлари индивидуал хусусиятга эга бўлиши мумкин эмас.

Айрим солиқлар бўйича солиқ имтиёзлари, қўшилган қиймат солиғи, акциз солиғи солинадиган маҳсулотлар ишлаб

чиқарилганда ва (ёки) реализация қилинганда акциз солиғи ер каъридан фойдаланганлик учун солиқдан ва фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғидан ташқари, ушбу модданинг олтинчи қисми қоидаларини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан фақат белгиланган солиқ ставкасини камайтириш, лекин кўпи билан 50 фоизга камайтириш тарзида ва кўпи билан уч йил муддатга берилиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчилар солиқлар бўйича имтиёزلардан тегишли ҳуқуқий асослар юзага келган пайтдан эътиборан уларнинг бутун амал қилиш даври мобайнида фойдаланишга ёки солиқ имтиёзидан фойдаланишдан воз кечишга ёхуд ундан фойдаланишни бир ёки бир неча солиқ даврларида тўхтатиб туришга ҳақли, бундан қўшилган қиймат солиғидан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш мустасно.

Солиқлар бўйича имтиёзлар солиқ солишдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириши шарти билан берилиши мумкин. Бундай маблағлар мақсадли ишлатилмаган тақдирда мақсадсиз ишлатилган маблағлар суммаси белгиланган тартибда пеня ҳисобланган ҳолда бюджетга ундирилиши лозим. Солиқлар бўйича имтиёзлар берилиши муносабати билан бўшаган ва мазкур имтиёзларнинг амал қилиш даврида фойдаланилмаган маблағлар суммаси берилган имтиёзларнинг амал қилиш муддати тугаганидан сўнг бир йил давомида уларни тақдим этишда белгиланган мақсадлар учун йўналтирилиши мумкин. Бунда белгиланган муддатда фойдаланилмаган маблағлар бюджетга ўтказилиши лозим.

Қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзлар, шу жумладан товарлар Ўзбекистон Республикасининг ҳудудига олиб кирилишида (импортида) солиқ солишдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириш шарти билан, берилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки, унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги бош бошқармалари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг муассасалари ушбу Кодексда назарда

тутилган солиқларни тўлашдан озод этилади, бундан ижтимоий солиқ ва Ўзбекистон Республикасининг ҳудудига олиб киришда (импортида) тўланадиган қўшилган қиймат солиғи мустасно.

Қорақалпоғистон Республикаси Жуқорғи Кенгеси ва вилоятлар халқ депутатлари Кенгашлари туристик зоналарда жойлашган алоҳида санаторий-курорт объектлари эгаллаган ер участкаларига нисбатан мол-мулк солиғи ва ер солиғининг камайтирилган солиқ ставкаларини белгилаш ёки солиқ тўлашдан озод қилиш ҳуқуқига эга. *(Ўнинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Ушбу Кодекснинг 483-моддасида, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ҳамда юридик шахслардан олинadиган ер солиғини тўлашдан тўлиқ озод қилиш тарзида берилган солиқ имтиёзларига эга бўлган солиқ тўловчилар мазкур солиқларни ушбу солиқлардан ҳисобланган сумманинг бир фоизи миқдоридан тўлайди. *(Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 5 майдаги УРҚ-767-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон, 2022 йил 7 августдан кучга киради)*

Солиқ имтиёзларини ҳисобга олиш солиқ органлари томонидан ахборот тизимларидан фойдаланган ва солиқ имтиёзларининг ҳар бир турига махсус идентификация кодиди берган ҳолда амалга оширилади. *(Ўн иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

II бўлим. СОЛИҚ ҲИСОБИ ВА СОЛИҚ ҲИСОБОТЛАРИ

7-боб. СОЛИҚ ҲИСОБИ

76-модда. Солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олиш ва ҳисоб ҳужжатлари

Солиқ солиш объектлари ва (ёки) солиқ солиш билан боғлиқ объектлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш

ҳамда тизимлаштириш, шунингдек солиқларни, йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тузиш мақсадида ушбу Кодекс талабларига мувофиқ солиқ тўловчи ёки солиқ агенти томонидан ҳисоб ҳужжатларини юритиш солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олиш деб эътироф этилади.

Ҳисоб ҳужжатлари солиқ солиш объектларини ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларни аниқлаш, шунингдек солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш учун асос бўлган бошланғич ҳужжатлар, бухгалтерия ҳисоби регистрлари ҳамда бошқа ҳужжатлардан иборатдир.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қонда белгиланмаган бўлса, солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олиш бухгалтерия ҳисоби маълумотларига асосланади. Бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоб ҳужжатларини юритиш тартиби бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик билан белгиланади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ зиммасига бухгалтерия ҳисобини юритиш мажбурияти юклатилмаган шахслар солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олишни ушбу бобга мувофиқ ташкил этади ва юритади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олишга нисбатан солиқ органларининг ахборот тизимларидан мажбурий фойдаланишга доир талаблар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан аниқланадиган тартибда белгиланиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

77-модда. Солиқ солиш мақсадларида ҳисоб сиёсати

Солиқ солиш мақсадларидаги ҳисоб сиёсати солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда белгиланади. Бунда ҳисоб сиёсати ихтиёрий шаклда тасдиқланади ва унда қуйидагилар акс эттирилиши керак:

1) агар солиқ тўғрисидаги қонунчиликда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи ёки солиқ агенти

томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилган солиқ регистрларининг шакли ва уларни тузиш тартиби; *(биринчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) унга риоя этилиши устидан масъул мансабдор шахслар;

3) солиқ солиш мақсадларида алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш тартиби, агар бундай ҳисоб юритиш мажбурияти ушбу Кодексад назарда тутилган бўлса;

4) солиқ тўловчи томонидан фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш мақсадида сарфларни харажатлар сирасига киритиш, шунингдек қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олишнинг танланган усуллари;

5) хеджирланадиган таваккалчиликларни, хеджирланадиган моддаларни ва уларга нисбатан қўлланиладиган хеджирлаш воситаларини аниқлаш сиёсати, хеджирлаш операциялари, шунингдек бошқа молиявий таваккалчиликлар амалга оширилган тақдирда хеджирлаш самарадорлиги даражасини баҳолаш услубияти;

6) активларнинг ҳар бир гуруҳи ва кичик гуруҳи бўйича амортизация нормалари (ҳисоблаш усуллари).

Солиқ солиш мақсадларида ҳисоб сиёсатини ўзгартириш ва (ёки) унга қўшимчалар киритиш солиқ тўловчи томонидан қуйидаги усуллардан бири ёрдамида амалга оширилади:

1) бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ ишлаб чиқилган янги ҳисоб сиёсатини ёки унинг янги бўлимини тасдиқлаш;

2) бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ ишлаб чиқилган амалдаги ҳисоб сиёсатига ёки амалдаги ҳисоб сиёсатининг бўлимига ўзгартириш ва (ёки) қўшимчалар киритиш. *(Иккинчи қисмнинг 1 ва 2-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳисоб сиёсатини шакллантиришда солиқ тўловчи томонидан солиқ солиш мақсадларида танланган ҳисоб юритиш усуллари тегишли ҳисоб сиёсати тасдиқланган йилдан кейинги йилнинг 1 январидан эътиборан қўлланилади.

Янги ташкил этилган юридик шахс ёки чет эл юридик шахсининг доимий муассасаси солиқ солиш мақсадларида

ҳисоб юритиш усуллари тўғрисидаги қарорни ўзи ташкил этилгандан кейинги биринчи ҳисобот даври давомида қабул қилади.

Солиқ солиш мақсадларидаги ҳисоб сиёсати календарь йил давомида ўзгартирилмайди. Солиқ тўғрисидаги қонунчиликка ёхуд солиқ солиш шартларига ўзгартириш киритилганда ва фақат ушбу ўзгартиришлар тааллуқли бўлган қисмида солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида ўзгартиришлар қилишга йўл қўйилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

78-модда. Солиқ солиш мақсадларида ҳисобни юритиш

Агар ушбу Кодексда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи ёки солиқ агенти солиқ солиш мақсадларида ҳисобни ҳисоблаш усули бўйича миллий валютада юритади.

Фойдали қазилмаларни қазиб олиш учун махсус рента солиғини тўловчи бўлган чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар солиқ ҳисобини солиқ солиш мақсадида ҳисоблаш усули бўйича АҚШ долларларида юритишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

79-модда. Ҳисоб ҳужжатларини тузиш ва сақлашга доир талаблар

Ҳисоб ҳужжатлари қоғозда ва (ёки) электрон шаклларда тузилади ҳамда ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган солиқ мажбурияти бўйича даъво муддати тугагунга қадар сақланади.

Солиқ тўловчи қайта ташкил этилганда қайта ташкил этилган шахснинг ҳисоб ҳужжатларини сақлаш мажбурияти унинг ҳуқуқий ворисига (ҳуқуқий ворисларига) юклатилади.

Юридик шахс тугатилганда ҳисоб ҳужжатлари тегишли давлат архивига қонунчиликда белгиланган тартибда топширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

80-модда. Алоҳида-алоҳида ҳисоб ва уни юритиш қоидалари

Ушбу Кодексадa солиқ солишнинг турлича тартиби назарда тутилган фаолият турларини бир вақтда амалга ошираётган солиқ тўловчилар солиқ солиш объектларининг ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Солиқ солиш объектларининг ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби солиқ тўловчилар томонидан бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида юритилади.

Фаолиятнинг муайян турига тааллуқли барча даромадлар ва харажатлар тегишли ҳисоб ҳужжатлари билан тасдиқланиши керак.

Солиқ солиш объектларининг ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби мутаносиб усул ёки тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули ёрдамида юритилиши мумкин.

Ҳисобга олишнинг мутаносиб усулида даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки солиқ солиш билан боғлиқ объектлар реализация қилишдан олинган тушумнинг умумий суммасида фаолиятнинг муайян турлари бўйича, қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғини ҳисобга олмаган ҳолда реализация қилишдан олинган тушум улушига мутаносиб тарзда шу муайян фаолият турларига киритилади.

Тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули қўлланилганда даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки солиқ солиш билан боғлиқ объектлар фаолиятнинг қайси тури амалга оширилиши билан боғлиқ бўлса, шу турига киритилади. Бунда фаолиятнинг фақат битта аниқ турига киритиш мумкин бўлмаган даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки солиқ солиш билан боғлиқ объектлар ҳисобга олишнинг мутаносиб усули орқали фаолиятнинг амалга оширилаётган барча турларига киритилади.

Мақсадли маблағлар олувчи солиқ тўловчилар ушбу мақсадли маблағлардан фойдаланиш доирасида олинган даромадларнинг (қилинган харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Солиқ тўловчилар, бундан бюджет ташкилотлари мустасно, солиқ даври тугаганидан кейин ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органларига олинган мақсадли маблағлардан фойдаланганлик тўғрисида ҳисобот тақдим этади. Олинган мақсадли маблағлардан фойдаланганлик тўғрисидаги ҳисоботнинг шакли ва уни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

8-БОБ. СОЛИҚ ҲИСОБОТИ

81-модда. Солиқ ҳисоботини тузиш

Солиқ тўловчининг ҳар бир солиқ тури ёки тўланган даромадлар бўйича ҳисоб-китобларни ва солиқ декларацияларини, шунингдек ҳисоб-китобларга ҳамда солиқ декларацияларига доир иловаларни ўз ичига оладиган, солиқ тўловчиларнинг ва солиқ агентларининг солиқ мажбуриятларини аниқлаш учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлари солиқ ҳисоботидир.

Солиқ ҳисоботи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклларда тузилади.

Солиқ ҳисоботи солиқ органларига шахс фақат солиқ тўловчи деб эътироф этиладиган солиқлар бўйича тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги учун жавобгарлик солиқ тўловчининг ёки солиқ агентининг зиммасига юкланади.

Солиқ тўловчининг солиқ ҳисоботи унинг танловига кўра солиқ органлари томонидан тузилиши мумкин. Бунда

солиқ ҳисоботини тузиш ва тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

82-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ ҳисоботи солиқ тўловчи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига белгиланган шаклда қоғоз ёки электрон шаклда ушбу Кодексга мувофиқ солиқ ҳисоботига илова қилиниши лозим бўлган ҳужжатлар билан бирга тақдим этилади.

Солиқ тўловчи ушбу Кодексга мувофиқ солиқ ҳисоботига илова қилиниши лозим бўлган ҳужжатларни электрон шаклда тақдим этишга ҳақли.

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчилар ва яқка тартибдаги тадбиркорлар солиқ ҳисоботини ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига белгиланган шакллар бўйича электрон ҳужжат тарзида тақдим этади.

Йирик солиқ тўловчилар, жойлашган еридан қатъи назар, солиқ ҳисоботини Йирик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекциясига тақдим этади.

Ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари қондалари давлат сирлари жумласига киритилган ахборотни тақдим этишга нисбатан қўлланилмайди.

Солиқ ҳисоботи бланкалари солиқ органлари томонидан бепул тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботи ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчи томонидан солиқ органига шахсан ёки вакил орқали тақдим этилиши ёхуд почта жўнатмаси тарзида жойланмалар рўйхати билан юборилиши мумкин.

Солиқ маслаҳатчиларни ташкилоти солиқ ҳисоботини солиқ тўловчи номидан солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали электрон ҳужжат тарзида тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органи солиқ тўловчи томонидан белгиланган шаклда тақдим этилган солиқ ҳисоботини қабул қилишни рад этишга ҳақли эмас.

Солиқ ҳисоботи қоғозда олинган тақдирда, солиқ органи солиқ тўловчининг илтимосига кўра, солиқ ҳисоботининг

кўчирма нусхасига унинг қабул қилиб олингани тўғрисида белги қўйиши ва у олинган санани кўрсатиши шарт.

Солиқ ҳисоботи, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчининг идентификация рақами кўрсатилган ҳолда тақдим этилади.

Солиқ тўловчи ва унинг ваколатли вакили солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги ва тўлиқлигини тасдиқлаб, унга имзо қўяди.

Агар солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги ва тўлиқлигини солиқ тўловчининг ваколатли вакили тасдиқласа, солиқ ҳисоботида бу ҳақда тегишли белги қўйилади. Бунда солиқ ҳисоботига ушбу вакилнинг уни имзолашга бўлган ваколатини тасдиқловчи ҳужжатнинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Солиқ ҳисоботи электрон шаклда тақдим этилганда вакилнинг уни имзолашга бўлган ваколатини тасдиқловчи ҳужжатнинг кўчирма нусхаси телекоммуникация алоқа каналлари орқали электрон шаклда тақдим этилиши мумкин.

Солиқ ҳисоботи солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатларда тақдим этилади. *(Ун бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04 2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ солиқ ҳисоботини тақдим этиш мажбурияти зиммасига юклатилган солиқ агентларига ва бошқа шахсларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

83-модда. Солиқ ҳисоботига ўзгартиришлар киритиш

Узи илгари тақдим этган солиқ ҳисоботида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси камайишига (ўзгаришига) олиб келган нотўғри ёки тўлиқ бўлмаган маълумотларни ва (ёки) хатоларни аниқлаган солиқ тўловчи ушбу солиқ ҳисоботига зарур тузатишларни киритиши ва солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасининг камайишига

олиб келмаган бўлса, солиқ тўловчи ўзи илгари тақдим этган солиқ ҳисоботига зарур тузатишлар киритишга ва солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ ҳисоботини тақдим этишнинг белгиланган муддати ўтгандан кейин тақдим этилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи муддат бузилган ҳолда тақдим этилган деб ҳисобланмайди.

Агар аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддати ўтгунга қадар тақдим этилган бўлса, солиқ ҳисоботи аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи тақдим этилган кун тақдим этилган деб ҳисобланади.

Агар аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига солиқни тўлаш муддати ўтгандан кейин тақдим этилган бўлса, солиқ тўловчи бир пайтнинг ўзида қуйидаги шартларга риоя этган тақдирда жавобгарликдан озод қилинади:

1) аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи у ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси камайишига (ўзгаришига) олиб келган ҳолатлар солиқ органи томонидан аниқланганлигини ёки солиқ аудити тайинланганлигини билган пайтга қадар тақдим этилган бўлса;

2) аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи тақдим этилгунга қадар у етишмаётган солиқ суммасини ва унга тегишли пеняларни тўлаган бўлса.

Аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига, ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни инобатга олган ҳолда, солиқ ҳисоботини топшириш учун белгиланган тартибда тақдим этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қондалар солиқ агентлари томонидан тақдим этиладиган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботига нисбатан ҳам қўлланилади.

84-модда. Солиқ ҳисоботини сақлаш муддати

Солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари солиқ органларига солиқ ҳисоботини ва унга илова қилинадиган ҳужжатларни, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ушбу ҳисобот тақдим этилган йилдан кейин камида беш йил сақлаши шарт.

Агар солиқ тўғрисидаги қонунчилик солиқ ставкасини қўллашни, тўланадиган солиқ миқдорини, солиқ имтиёзини ёки солиқ чегирмасини қўллашни ва (ёки) солиқни тўлаш муддатини ўзгартиришни солиқ тўловчининг муайян шартларга риоя этиши билан боғласа, ушбу солиқ тўловчи барча тасдиқловчи ҳужжатларни мазкур шартларнинг амал қилиши тугайдиган йилдан кейин камида беш йил сақлаши керак. Бундай тасдиқловчи ҳужжатлар жумласига, хусусан, ушбу солиқ бўйича солиқ ҳисоботи, унга илова қилинадиган ҳужжатлар, шунингдек кўрсатилган шартларга ёки мажбуриятларга риоя этилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар киради. Ушбу қисмининг қоидалари, агар кўрсатилган шартлар ёки мажбуриятлар вақтинчалик тусга эга бўлса ва уларга риоя этилишини ҳужжатлар билан тасдиқлашни талаб қилса, қўлланилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

III бўлим. СОЛИҚ МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРИШ

9-боб. СОЛИҚ МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРИШНИНГ УМУМИЙ ҚОИДАЛАРИ

85-модда. Солиқ мажбурияти

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик билан солиқ тўловчилар зиммасига юклатилган солиқларни ва йиғимларни тўғри ҳисоблаб чиқариш ҳамда ўз вақтида тўлаш мажбурияти уларнинг солиқ мажбуриятидир.

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик билан солиқ агентларининг зиммасига юклатилган, ўзига нисбатан ушбу шахслар солиқ агентлари деб эътироф этиладиган муносабатлар доирасида солиқларни тўғри ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва ўз вақтида ўтказиш мажбурияти солиқ мажбуриятига тенглаштирилади.

Солиқ мажбурияти ушбу Кодекс ёки бошқа солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган асослар мавжуд бўлганда юзага келади, ўзгартирилади ва тугатилади.

Ҳар бир солиққа нисбатан солиқ мажбурияти солиқ тўловчига солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган ушбу солиқни тўлашни назарда тутувчи ҳолатлар юзага келган пайтдан эътиборан юклатилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

86-модда. Солиқ мажбуриятини бажариш тартиби ва муддати

Солиқ тўловчи ўзининг солиқ мажбуриятини, агар ушбу Кодексда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, муваққат равишда бажаради.

Якка тартибдаги тадбиркор ҳисобланмайдиган жисмоний шахс бўлган солиқ тўловчининг солиқ мажбурияти ўзга жисмоний шахс томонидан бажарилиши мумкин. Бунда солиқ тўловчи унинг солиқ мажбурияти ўзга жисмоний шахс томонидан бажарилиши натижасида олган моддий наф солиқ солиш мақсадларида шу солиқ тўловчининг даромади деб эътироф этилмайди. Ўзга шахс ўзи томонидан солиқ тўловчи учун тўланган солиқнинг қайтарилишини талаб қилишга ҳақли эмас.

Солиқ мажбурияти солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатда бажарилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ мажбуриятини бажариш муддатлари календарь сана ёки вақт даври (йил, чорак, ой, ўн кунлик ва кун) ўтиши билан белгиланади.

Муддатнинг ўтиши календарь санадан ёки муддатнинг бошланиши белгилаб қўйилган воқеа юз берганидан кейинги кундан бошланади. Солиқ мажбурияти ушбу мажбуриятни бажариш муддатининг сўнги кунни соат йигирма тўртга қадар бажарилиши керак.

Агар солиқ мажбуриятини бажариш муддатининг сўнги кунни дам олиш (ишланмайдиган) кунига тўғри келса, ундан кейинги биринчи иш кунни муддатнинг тугаш кунни ҳисобланади.

Солиқ тўловчи солиқ мажбуриятини муддатидан олдин бажаришга ҳақли.

Солиқ мажбуриятини бажариш муддати ушбу Кодекснинг 97 – 102-моддаларида назарда тутилган тартибда ўзгартирилиши мумкин.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ мажбуриятининг бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги унга солиқ органи томонидан солиқ қарзини тўлаш тўғрисида талабнома юборилиши учун асос бўлади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ мажбурияти бажарилмаган ёки лозим даражада бажарилмаган тақдирда, солиқ органлари ушбу мажбуриятнинг мажбурий тартибда бажарилиши юзасидан ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган чораларни кўриши ва (ёки) унинг бажарилишини таъминлашга доир ушбу Кодекснинг 13-бобида назарда тутилган чораларни қўллаши шарт.

87-модда. Солиқ мажбуриятининг тугатилиши

Солиқ мажбурияти, агар ушбу модданинг иккинчи – тўртинчи қисмларида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, куйидаги ҳолларда тугатилади:

солиқ тўловчи томонидан солиқ тўланганда ёки солиқ агенти томонидан ўтказиб берилганда;

солиқ тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ солиқ мажбуриятини тугатиш билан боғлиқ бошқа ҳолатлар юзага келганда. *(Биринчи қисмнинг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Жисмоний шахснинг солиқ мажбурияти куйидаги ҳолларда тугатилади:

мазкур шахс вафот этганда;

уни вафот этган деб эълон қилиш тўғрисидаги суд қарори қонуний кучга кирганда.

Вафот этган ёки вафот этган деб эълон қилинган жисмоний шахснинг солиқ қарзи ушбу Кодекснинг 94-моддасида белгиланган тартибда мерос мол-мулкнинг қиймати доирасида меросхўрлардан ундирилади.

Юридик шахснинг солиқ мажбурияти қуйидаги ҳолларда тугатилади:

ушбу Кодекснинг 91-моддасига мувофиқ, бюджет тизими билан барча ҳисоб-китоблар амалга оширилгандан кейин у тугатилганда;

ушбу Кодекснинг 92-моддасига мувофиқ, бюджет тизими билан барча ҳисоб-китоблар амалга оширилгандан кейин у қайта ташкил этилганда.

88-модда. Солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддатлари

Солиқ органи ёки бошқа ваколатли орган солиқ текширувини ўтказишга, текширув натижалари бўйича солиқ тўловчига солиқ қарзини узиш тўғрисида талабнома юборишга ёки солиқ тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ тўланиши лозим бўлган солиқлар миқдорини қайта кўриб чиқишга ҳақли бўлган муддат солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати, натижаларига кўра солиқ мажбурияти аниқланадиган солиқ даври тугагандан кейин беш йилни ташкил этади. Агар солиқ мажбуриятининг юзага келиши муайян воқеа ёки ҳаракат билан боғлиқ бўлса, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати шу воқеа ёки ҳаракат содир бўлган пайтдан эътиборан беш йилни ташкил этади.

Ушбу Кодекс 84-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда даъво қилиш муддати солиқ тўғрисидаги қонунчиликка кўра солиқ тўловчи томонидан солиқ ставкаси, тўланадиган солиқ миқдори, солиқ имтиёзи ёки солиқ чегирмаси қўлланилиши ва (ёки) солиқни тўлаш муддати ўзгариши билан боғлиқ шартларнинг амал қилиш муддатига узайтирилади.

Солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддатининг ўтиши фуқаролик қонунчилигига мувофиқ тўхтатиб

турилади, узилади ва қайта тикланади. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

10-боб. СОЛИҚ МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРИШ

89-модда. Солиқлар ва йиғимларни тўлаш

Солиқни тўлаш, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, миллий валютада амалга оширилади.

Чет эл валютасида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини миллий валютада қайтадан ҳисоблаш Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг солиқни тўлаш санасидаги расмий курси бўйича амалга оширилади.

Солиқ тўловчининг солиқни тўлаш бўйича мажбурияти, агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуйидаги ҳолларда бажарилган деб эътироф этилади:

1) пул маблағларини солиқ тўловчининг банкдаги ҳисобварағидан бюджет тизимига тегишли фазначилик ҳисобварағига ўтказишга доир топшириқнома банкка тақдим этилган пайдан эътиборан – солиқ тўловчининг ҳисобварағида тўлов кунда етарлича пул қолдиги мавжуд бўлган тақдирда;

2) банкда ҳисобварақ очмасдан тегишли фазначилик ҳисобварағига бюджет тизимига ўтказиш учун банк кассасига нақд пул маблағлари топширилган пайдан эътиборан. Бундай қоида солиқни тўлаш учун пул маблағлари етарлича бўлган тақдирда, фақат жисмоний шахслар томонидан солиқни тўлашда қўлланилади;

3) банк ёки алоқа бўлимига бюджет тизимига ўтказиш учун нақд пул маблағлари киритилган кундан эътиборан. Бундай қоида солиқни тўлаш учун пул маблағлари етарлича бўлган тақдирда, фақат жисмоний шахслар томонидан солиқни тўлашда қўлланилади;

4) фазначиликда шахсий ҳисобварағи очилган юридик шахснинг шахсий ҳисобварағида тегишли пул маблағларини

бюджет тизимига ўтказишга доир операция акс эттирилган пайтдан эътиборан;

5) ортиқча тўланган суммаларни ёки ортиқча ундирилган солиқлар, пенялар, жарималар суммаларини тегишли солиқ тури бўйича мажбуриятнинг бажарилиши ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисида солиқ органи томонидан қарор чиқарилган кундан эътиборан;

6) солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ тўловчининг пул маблағларидан ушлаб қолишга доир мажбурият ушбу Кодексга мувофиқ солиқ агентига юклатилган бўлса, солиқ суммалари солиқ агенти томонидан ушлаб қолинган кундан эътиборан.

Солиқ тўловчининг солиқни тўлаш бўйича мажбурияти қуйидаги ҳолларда бажарилган деб эътироф этилмайди:

1) тегишли пул маблағларини бюджет тизимига ўтказишга доир бажарилмаган топшириқнома солиқ тўловчи томонидан қайтариб олинганда ёки банк томонидан унга қайтарилганда;

2) ғазначиликда шахсий ҳисобварари очилган юридик шахс томонидан тегишли пул маблағларини бюджет тизимига ўтказишга доир бажарилмаган топшириқнома қайтариб олинганда ёки ғазначилик томонидан унга қайтарилганда;

3) пул маблағлари ушбу пул маблағларини бюджет тизимига ўтказишга доир тўлов топшириқномасида банк реквизитлари нотўғри кўрсатилганлиги сабабли бюджет тизимининг тегишли ғазначилик ҳисобварағига ўтказилмай қолганда;

4) агар солиқ тўловчи солиқ тўлови учун банкка пул маблағларини ўтказиш учун топшириқнома тақдим этган куни унинг фуқаролик қонунчилигига мувофиқ биринчи навбатда бажариладиган ҳисобварағига тақдим этилган бажариб бўлмайдиган бошқа талаблар мавжуд бўлса, агар ушбу ҳисобварақда барча талабларни қаноатлантириш учун етарлича қолдиққа эга бўлмаса. *(Тўртинчи қисмнинг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар пенялар ва жарималарга нисбатан ҳам қўлланилади ҳамда солиқ агентларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Солиқ органлари бюджет тизимига тушумлар ҳисобини ҳисобланган ҳамда тўланган солиқлар ва йиғимлар

суммаларини, шунингдек пенялар ва жарималарни солиқ тўловчининг шахсий ҳисобварағида акс эттириш орқали юритади. Солиқ тўловчининг шахсий ҳисобварағини юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Божхона органлари Ўзбекистон Республикаси божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш билан боғлиқ тўланиши лозим бўлган, солиқлар ва йиғимларнинг, шунингдек пенялар ва жарималарнинг бюджет тизимига тушумлари ҳисобини юритади. Ҳисоб юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Ундирилиши бошқа давлат органлари ва ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган давлат божининг ҳамда бошқа йиғимларнинг бюджет тизимига тушумларини ҳисобга олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

90-модда. Солиқларни ўтказишга доир тўлов топшириқномаларининг банклар томонидан бажарилиши

Банклар солиқ тўловчининг пул маблағлари ҳисобидан солиқни бюджет тизимига ўтказишга доир тўлов топшириқномасини (бундан буён ушбу моддада солиқ тўловчининг топшириқномаси деб юритилади), шунингдек солиқ органининг солиқни бюджет тизимига ўтказишга доир инкассо топшириқномасини (бундан буён ушбу моддада солиқ органининг инкассо топшириқномаси деб юритилади) бажариши шарт.

Солиқ тўловчининг топшириқномалари ва солиқ органининг инкассо топшириқномалари фуқаролик конунчилигида белгиланган навбат бўйича бажарилиши лозим. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчининг топшириқномаси ёки солиқ органининг инкассо топшириқномаси бундай топшириқнома олинган кундан кейинги бир операция кун ичида банк томонидан бажарилади.

Солиқ тўловчининг ҳисобварағида пул маблағлари мавжуд бўлган ва тўлов ҳужжатида реквизитлари тўғри кўрсатилган тақдирда банк солиқ тўловчининг топшириқномасини ёки солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажаришни кечиктиришга ҳақли эмас.

Солиқ тўловчининг ҳисобварағида пул маблағларининг йўқлиги (етарли эмаслиги) сабабли солиқ органининг инкассо топшириқномасини белгиланган муддатда бажаришнинг имкони бўлмаганда, банк белгиланган муддат тугаганидан кейинги кундан кечиктирмай инкассо топшириқномасини юборган солиқ органига унинг топшириқномаси бажарилмаганлиги (қисман бажарилганлиги) тўғрисида хабар қилиши шарт.

Солиқ тўловчининг топшириқномаси ёки солиқ органининг инкассо топшириқномаси бажарилмаганлиги (қисман бажарилганлиги) тўғрисидаги банк хабарномасининг шакли ва уни электрон шаклда узатиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун банклар ушбу Кодексда белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Жавобгарлик чораларининг қўлланилиши банкни солиқ тўловчининг топшириқномасини ёки солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажариш мажбуриятидан озод этмайди.

Банклар солиқ тўловчиларнинг топшириқномаларини ва солиқ органларининг инкассо топшириқномаларини кўрсатилган операциялар бўйича хизмат кўрсатилганлиги учун ҳақ ундирмасдан бажаради. Солиқ тўловчиларга ёки солиқ агентларига ортиқча тўланган (ундирилган) солиқлар, пенялар ва жарималар суммаларини қайтариш бўйича банклар томонидан топшириқномалар бажарилганда кўрсатилган операциялар бўйича хизмат кўрсатилганлиги учун ҳам ҳақ ундирилмайди.

91-модда. Юридик шахс тугатилганда солиқ мажбуриятини бажариш

Тугатилаётган юридик шахснинг солиқ мажбурияти мазкур юридик шахснинг пул маблағлари, шу жумладан унинг мол-мулкини реализация қилишдан олинган пул маблағлари ҳисобидан тугатувчи томонидан бажарилади.

Агар тугатилаётган юридик шахснинг пул маблағлари, шу жумладан унинг мол-мулкини реализация қилишдан олинган пул маблағлари унинг солиқ қарзини тўлиқ ҳажмда узиш учун етарли бўлмаса, тўланмай қолган қарз мазкур юридик шахснинг иштирокчилари томонидан қонунчиликда белгиланган миқдорда ва тартибда узилиши мумкин.

Юридик шахс тугатилаётганда солиқ мажбуриятини мазкур юридик шахснинг бошқа кредиторлари билан ҳисоб-китоблари ўртасида бажариш навбати фуқаролик қонунчилиги билан белгиланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тугатилаётган юридик шахс томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқлар (пенялар, жарималар) суммалари солиқ органи томонидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда бошқа солиқлар бўйича солиқ қарзини узиш ҳисобига ҳисобга олиниши лозим.

Ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солиқларнинг (пеняларнинг, жарималарнинг) ҳисобга олиниши лозим бўлган суммаси бошқа солиқлар бўйича солиқ қарзига мутаносиб равишда ёки тугатувчининг қарорига биноан тақсимланади.

Тугатилаётган юридик шахснинг солиқлар бўйича қарзи бўлмаган тақдирда, ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқлар (пенялар, жарималар) суммаси шу юридик шахсга ушбу Кодексда белгиланган тартибда у ариза берган кундан эътиборан ўн беш кундан кечиктирмай қайтарилиши лозим. Солиқ тўловчи томонидан ариза тақдим этилмаган тақдирда, ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солиқлар (пенялар, жарималар) суммаси Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестридан чиқарилган солиқ тўловчининг шахсий ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилади.

(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ушбу моддада назарда тутилган коидалар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан солиқлар тулашда ҳам қўлланилади.

92-модда. Юридик шахс қайта ташкил этилганда солиқ мажбуриятини бажариш

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбурияти ушбу моддада белгиланган тартибда унинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) томонидан бажарилиши лозим.

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбуриятини бажариш, қайта ташкил этиш тугаллангунига қадар ҳуқуқий ворисга (ҳуқуқий ворисларга) қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги фактлари ва (ёки) ҳолатлари маълум бўлганлиги-бўлмаганлигидан қатъи назар, унинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) зиммасига юклатилади.

Ҳуқуқий ворис (ҳуқуқий ворислар) ўзига ўтган мажбуриятлар бўйича жами солиқ қарзини, шу жумладан қайта ташкил этилган юридик шахсга унинг қайта ташкил этилиши тугаллангунига қадар солиқ ҳуқуқбузарликларини содир этганлик учун белгиланган жарималар суммаларини ҳам узиши шарт.

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) ўз зиммасига ушбу модда билан юклатилган мажбуриятларни бажаришда солиқ тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда ҳуқуқлардан фойдаланади ва зиммасида мажбуриятлар бўлади.

Юридик шахснинг қайта ташкил этилиши унинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) томонидан унинг солиқ мажбуриятларини бажариш муддатларини ўзгартирмайди.

Бир неча юридик шахслар қўшиб юборилганда уларнинг мажбуриятларини бажариш қисми бўйича бундай қўшиб юбориш натижасида вужудга келган юридик шахс уларнинг ҳуқуқий вориси деб эътироф этилади.

Бир юридик шахс бошқа юридик шахсга қўшиб олинганда, уни қўшиб олган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича қўшиб олинган юридик шахснинг ҳуқуқий вориси деб эътироф этилади.

Юридик шахс бўлинганда бундай бўлиш натижасида вужудга келган юридик шахслар солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича унинг ҳуқуқий ворислари деб эътироф этилади.

Бир неча ҳуқуқий ворислар мавжуд бўлган тақдирда, улардан ҳар бирининг қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбуриятини бажаришдаги иштироки улуши фуқаролик конунчилигига мувофиқ тузилган тақсимлаш баланси билан аниқланади. Агар тақсимлаш баланси қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳар бир ҳуқуқий ворисининг улушини аниқлаш имконини бермаса, янгидан вужудга келган юридик шахслар қайта ташкил этилган шахснинг солиқ мажбуриятини суднинг қарорига кўра солидар бажариши мумкин. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар қайта ташкил этиш солиқ мажбуриятини бажармасликка қаратилган бўлса, қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ мажбуриятининг ҳеч бўлмаганда битта ҳуқуқий ворис томонидан унга тўғри келадиган солиқ мажбурияти қисмини тулиқ ҳажмда бажариш имкониятини истисно этган тақдирда ҳам, ушбу модданинг тўққизинчи қисмида кўрсатилган қоида қўлланилади.

Юридик шахс таркибидан бир ёки бир неча юридик шахслар ажратиб чиқарилганда қайта ташкил этилган юридик шахсга нисбатан унинг солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича ҳуқуқий ворислик, агар ушбу модданинг ўн иккинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, юзага келмайди.

Агар юридик шахс таркибидан бир ёки бир неча юридик шахсларни ажратиб чиқариш натижасида қайта ташкил этилаётган юридик шахс ўзининг солиқ мажбуриятини тулиқ ҳажмда бажариш имкониятига эга бўлмаса ва бундай қайта ташкил этиш солиқ мажбуриятини бажармасликка қаратилган бўлса, ажратиб чиқарилган юридик шахслар ушбу қайта ташкил

этилган шахснинг солиқ мажбуриятига суднинг қарорига кўра солидар эга бўлиши мумкин.

Бир юридик шахс бошқа юридик шахс этиб ўзгартирилганда, янгидан вужудга келган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажариш қисмида қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳуқуқий вориси деб эътироф этилади.

Юридик шахс томонидан у қайта ташкил этилгунга қадар ундан ортиқча ундирилган ёки ортиқча тўланган солиқ (пеня, жарима) суммаси ҳуқуқий ворис (ҳуқуқий ворислар) қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ қарзини узиши ҳисобига солиқ органи томонидан ҳисобга олиниши лозим. Бундай ҳисобга олиш қайта ташкил этиш тугалланган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Юридик шахс томонидан у қайта ташкил этилгунга қадар ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқнинг (пенянинг, жариманинг) ҳисобга олиниши лозим бўлган суммаси ҳисобланиши ва тўланиши устидан назорат қилиш солиқ органлари зиммасига юклатилган бошқа солиқлар бўйича солиқ қарзига мутаносиб равишда тақсимланади.

Қайта ташкил этилган юридик шахсда солиқ қарзи бўлмаган тақдирда, ушбу юридик шахс томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқ (пеня, жарима) суммаси унинг ворисига (ҳуқуқий ворисларига) ҳуқуқий ворис (ҳуқуқий ворислар) ариза берган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай қайтарилиши лозим. Бунда ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солиқ (пеня, жарима) суммаси қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳуқуқий ворисига (ҳуқуқий ворисларига) ҳар бир ҳуқуқий вориснинг тақсимлаш баланси асосида аниқланадиган улушига мутаносиб равишда қайтарилади.

Ушбу модданинг қоидалари юридик шахс қайта ташкил этилганда йиғимларни тўлаш бўйича мажбуриятни бажаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар чет давлат қонунчилигига мувофиқ қайта ташкил этилган чет эл ташкилоти

мажбуриятларининг ҳуқуқий ворисини (ҳуқуқий ворисларини) аниқлашда ҳам қўлланилади. (Ун саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар Ўзбекистон Республикасининг боғжона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан солиқлар тўлашда ҳам қўлланилади.

93-модда. Мол-мулкни ишончли бошқарувга беришда солиқ мажбуриятини бажариш

Ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномаси тузилган санадан эътиборан ишончли бошқариш шартномаси бўйича солиқ мажбуриятларини бажаради.

Ишончли бошқарувни таъсис этувчи (наф олувчи), мол-мулк ишончли бошқарувга топширилиши муносабати билан ўзида юзага келадиган солиқ мажбуриятларини, агар солиқ мажбуриятларини бажариш (қўшилган қиймат солиғи бўйича мажбуриятлардан ташқари) ишончли бошқарувчига юклатилмаган бўлса ёхуд мол-мулк Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган ишончли бошқарувчига ишончли бошқаришга топширилган тақдирда, мустақил равишда бажаради.

Ишончли бошқарувчи солиқ солиш объектларининг ва (ёки) солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг ҳисобини ишончли бошқарувни таъсис этувчининг (наф олувчининг) манфаатларида амалга ошириладиган ишончли бошқарув фаолияти бўйича ва бошқа фаолият бўйича алоҳида-алоҳида юритиши шарт.

Агар ишончли бошқарувни таъсис этувчи (наф олувчи) учун солиқ мажбуриятини бажариш, шунингдек солиқ ҳисоботини ва молиявий ҳисоботни тузиш ҳамда тақдим этиш бўйича мажбуриятни бажариш ишончли бошқарувчига юклатилган бўлса, бундай солиқ мажбуриятини бажариш ишончли бошқарувчи ҳисобланувчи шахс номидан ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Агар ишончли бошқарувчи солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш бўйича ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятларни бажармаган ёки тўлиқ ҳажмда бажармаган бўлса, уларни

бажариш мажбурияти ишончли бошқарувни таъсис этувчига (наф олувчига) юклатилади.

94-модда. Жисмоний шахс вафот этган ёки у вафот этган деб эълон қилинган тақдирда солиқ мажбуриятини бажариш

Солиқ қарзи мавжуд бўлган жисмоний шахс вафот этган тақдирда, солиқ тўғрисидаги қонунчиликни лозим даражада бажармаганлик учун унга ҳисобланган пенялар ва жарималар суммаси ундирилиши умидсиз суммалар деб эътироф этилади. Ушбу жисмоний шахснинг солиқлар бўйича узилмай қолган қарзи вафот этган шахснинг мерос қилиб олинadиган мол-мулкни мерос қилиб олиш тартибда қабул қилиб олган унинг меросхўри (меросхўрлари) томонидан мерос қилиб олинadиган мол-мулкнинг қиймати доирасида ва унинг (уларнинг) меросдаги улушига мутаносиб равишда, ушбу модданинг қоидаларини инобатга олган ҳолда узилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар вафот этган жисмоний шахснинг солиқлар бўйича солиқ қарзи мерос қилиб олинadиган мол-мулк қийматидан ортиқ бўлса, солиқ қарзининг мерос қилиб олинadиган мол-мулк қийматидан ортиқ суммаси ундирилиши умидсиз сумма деб эътироф этилади. Мазкур норма меросхўр (меросхўрлар) томонидан мерос қилиб олинadиган мол-мулкнинг қиймати ҳужжатлар билан тасдиқланган ҳолларда қўлланилади.

Меросхўр бўлмаганда ёки меросхўр (меросхўрлар) мерос олиш ҳуқуқидан воз кечганда, вафот этган жисмоний шахснинг солиқ қарзи ундирилиши умидсиз қарз деб эътироф этилади. Умидсиз солиқ қарзи солиқ органлари томонидан ҳисобдан чиқарилиши лозим.

Солиқ қарзи бўлган жисмоний шахс вафот этган тақдирда, мазкур жисмоний шахс ҳисобга қўйилган жойдаги ва (ёки) унинг мол-мулки турган жойдаги солиқ органи вафот этган шахснинг меросхўри (меросхўрлари) тўғрисида ахборот олинган пайтдан эътиборан бир ой ичида унга (уларга) солиқ қарзи мавжудлиги тўғрисида хабар қилиши шарт.

Вафот этган жисмоний шахснинг меросхури (меросхўрлари) мазкур жисмоний шахснинг солиқлар бўйича қолган қарзини мерос қабул қилиб олинган кундан эътиборан бир йилдан кечиктирмай узиши шарт.

Солиқ органининг қарорига биноан узиш муддати, агар солиқ қарзи мавжудлиги тўғрисидаги хабарни меросхўр (меросхўрлар) тўлаш муддати ўтишига олти ойдан кам вақт қолганида олган бўлса, узайтирилиши мумкин.

Вафот этган жисмоний шахснинг жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ва ижтимоий солиқни тўлаш бўйича қарзи умидсиз қарз деб эътироф этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда вафот этган деб эълон қилинган жисмоний шахснинг солиқ қарзига нисбатан ҳам қўлланилади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

95-модда. Бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солиқ мажбуриятини бажариш

Суд томонидан бедарак йўқолган деб эътироф этилган жисмоний шахснинг солиқларни тўлаш бўйича солиқ мажбурияти ушбу бедарак йўқолган шахснинг мол-мулкини бошқариш ҳуқуқига эга бўлган шахс (бундан буён матнда ваколатли шахс деб юритилади) томонидан қонунчиликка мувофиқ унинг мол-мулки ҳисобидан бажарилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ваколатли шахс суд томонидан бедарак йўқолган деб топилган жисмоний шахснинг у бедарак йўқолган деб топилган кунда вужудга келган бутун солиқ қарзини шу бедарак йўқолган шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки ҳисобидан узиши шарт.

Суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солиқ мажбурияти шу муомалага лаёқатсиз шахснинг мол-мулки ҳисобидан унинг васийси томонидан бажарилади.

Васий муомалага лаёқатсиз жисмоний шахснинг солиқлар бўйича бутун солиқ қарзини шу муомалага лаёқатсиз шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки ҳисобидан узиши шарт.

Суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятини, шунингдек унга тегишли пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбуриятни бажариш, шу жисмоний шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки кўрсатилган мажбуриятни бажариш учун етарли бўлмаган (мавжуд бўлмаган) тақдирда, тегишли солиқ органининг қарори билан тўхтатилади.

Жисмоний шахсни бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топишни бекор қилиш тўғрисида белгиланган тартибда қарор қабул қилинган тақдирда, тўхтатиб турилган мажбуриятларнинг бажарилиши мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан тикланади.

Ушбу моддага мувофиқ, суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахсларнинг солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятлари юклатилган шахслар солиқ тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда барча ҳуқуқлардан фойдаланади ва барча мажбуриятларни мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда бажаради. Ушбу модда билан ўзига юклатилган мажбуриятларни бажариш чоғида, шу муносабат билан солиқ ҳуқуқбузарликларини содир этганлик айби учун жавобгарликка тортиладиган мазкур шахслар ушбу Кодексда назарда тутилган жарималарни тегишлича суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган шахснинг мол-мулки ҳисобидан тўлашга ҳақли эмас.

96-модда. Солиқ қарзининг ундирилишини умидсиз деб эътироф этиш

Айрим солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари зиммасида турган солиқларнинг тўланиши ва (ёки) ундирилиши қўйидаги ҳолларда ундириш имкони бўлмай қолган умидсиз солиқ қарзи деб эътироф этилади:

1) юридик шахс тугатилганда – юридик шахснинг мол-мулки етарли эмаслиги ва (ёки) шу юридик шахснинг муассислари (иштирокчилари) томонидан қонунчиликда белгиланган

миқдорда ва тартибда унинг солиқ қарзини узиш имкони бўлмаганлиги сабабли унинг ушбу Кодекснинг 91-моддасида назарда тутилган тартибда узилмай қолган қисми бўйича; (биринчи қисмнинг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

2) якка тартибдаги тадбиркор банкрот деб эътироф этилганда – қарздорнинг мол-мулки етарли эмаслиги сабабли солиқ қарзининг узилмай қолган қисми бўйича;

3) жисмоний шахс вафот этганда ёки жисмоний шахс вафот этган деб эълон қилинганда – унинг мол-мулки етарли эмаслиги сабабли, шу жумладан мерос давлат мулкига ўтган тақдирда, унинг солиқ қарзининг ушбу Кодекснинг 94-моддасида назарда тутилган тартибда узилмай қолган қисми бўйича;

4) суд томонидан ҳужжат қабул қилиниб, унга мувофиқ солиқ органи солиқ қарзини ундиришнинг белгиланган муддати ўтиши муносабати билан уни ундириш имкониятини йўқотганда, шу жумладан суд томонидан солиқ қарзини ундириш тўғрисида ариза беришнинг ўтказиб юборилган муддатини тиклашни рад этиш ҳақида ажрим чиқарилганда;

5) мазкур Кодекс 129-моддасининг еттинчи қисмига мувофиқ, чет эл юридик шахси солиқ органидан ҳисобдан чиқарилганда – доимий муассасанинг мол-мулки етарли эмаслиги ва қонунчиликда белгиланган миқдор ва тартибда *Ўзбекистон Республикасининг* норезиденти бўлган юридик шахс томонидан тўлаш имконсизлиги сабабли тўланмаган солиқ қарзи бўйича ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган мазкур солиқ қарзи шу чет эл юридик шахси ушбу Кодекс 129-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра солиқ органида қайтадан ҳисобга қўйилганда тикланиши лозим.

Қуйидагилар солиқ қарзини ундирилиши умидсиз қарз деб эътироф этиш ва уни ҳисобдан чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиш ваколатига эга органлардир:

1) юридик шахс жойлашган ердаги ёки жисмоний шахснинг яшаш жойидаги солиқ органлари (ушбу қисмнинг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно) – мазкур модда биринчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда;

2) солиқ тўловчи ёки солиқ агенти ҳисобда турган жойдаги солиқ органлари (ушбу қисмнинг 3-бандида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно) – ушбу модда биринчи қисмининг 4 ва 5-бандларида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда;

3) Ўзбекистон Республикасининг Давлат божхона қўмитаси томонидан белгиланадиган божхона органлари – Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган солиқлар, пенялар ва жарималар бўйича.

Ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган солиқ қарзини ҳисобдан чиқариш тартиби ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган солиқлар бўйича тартиб ва ҳужжатлар рўйхати Ўзбекистон Республикасининг Давлат божхона қўмитаси томонидан тасдиқланади.

11-БОБ. СОЛИҚЛАРНИ ТЎЛАШ МУДДАТЛАРИНИ ЎЗГАРТИРИШ

97-модда. Солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартиришнинг умумий шартлари

Солиқ тўлашнинг муддатини кейинроқ муддатга кўчириш солиқни тўлаш муддатини ўзгартириш деб эътироф этилади.

Солиқ тўлаш муддатини ўзгартиришга ушбу бобда белгиланган тартибда йўл қўйилади.

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, тўланиши лозим бўлган умумий солиқ суммасига ёки унинг бир қисмига (бундан буён ушбу бобда қарз суммаси деб юритилади) нисбатан, қарз суммасига фоизлар ҳисобланган ҳолда, солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш мумкин.

Солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш уни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш шаклида амалга оширилади.

Солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш, шу солиқ бўйича тегишлича бир йўла ёки босқичма-босқич қарз суммасини тўлаган ҳолда, ушбу солиқни тўлаш муддатини ўзгартиришдан иборатдир.

Солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисида қарор қабул қилингунига қадар юзага келган қарз суммасига ёки келгусида юзага келадиган қарз суммасига нисбатан берилиши мумкин.

Солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш, агар ушбу Кодекснинг 99-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, бир йилдан ошмаган муддатга берилади.

Солиқ тўлаш муддати ўзгартирилишига талабгор шахс (бундан буён ушбу бобда манфаатдор шахс деб юритилади) солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш тўғрисида ариза беришга ёхуд бу ҳақда хабардор қилишга ҳақли. Бундай ариза бир ёки бир нечта солиққа нисбатан берилиши мумкин. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Манфаатдор шахснинг солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш ҳақидаги аризасини кўриб чиқиш чоғида, солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилишга ваколатли орган мазкур шахсга у билан келишилган ҳолда қабул қилиниши мумкин бўлган кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг ушбу бобда назарда тутилган бошқа шартларини тақлиф этишга ҳақли.

Солиқ тўлаш муддатининг ўзгартирилиши солиқ тўлаш бўйича мавжуд мажбуриятларни бекор қилмайди ва янги мажбуриятларни вужудга келтирмайди.

Ушбу Кодекснинг 99-моддасида кўрсатилган органларнинг қарорига кўра солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш, агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг 107–109-моддаларига мувофиқ мол-мулк гарови, кафиллик ёки банк кафолати билан таъминланиши мумкин.

Ушбу боб қоидалари пеня ва жарима тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилганда ҳам қўлланилади.

Ушбу бобнинг қоидалари солиқ агентларига ва ушбу Кодекснинг 482-моддасида назарда тутилган ҳолларга нисбатан татбиқ этилмайди. (Ўн учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 1 декабрдаги ЎРҚ–652-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 02.12.2020 й., 03/20/652/1581-сон. Мазкур қисм қоидалари 2020 йил 1 мартдан эътиборан юзага келадиган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

98-модда. Солиқни тўлаш муддатини ўзгартиришни истисно этадиган ҳолатлар

Агар манфаатдор шахсга нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилаётган бўлса, солиқни тўлаш муддати ўзгартирилиши мумкин эмас:

1) агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилиши билан боғлиқ жиноят аломатлари бўйича жиноий иш қўзғатилган бўлса; (биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) ушбу шахс бундай ўзгартиришдан солиқ солиниши лозим бўлган ўз пул маблағларини ёки бошқа мол-мулкни яшириш учун фойдаланишини ёки ушбу шахс доимий яшаш учун Ўзбекистон Республикасидан ташқарига чиқиб кетишини тахмин қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса;

3) ушбу шахс солиқни тўлаш муддатини ўзгартириш тўғрисида ариза берган кундан олдинги уч йил мобайнида ушбу Кодекснинг 99-моддасида кўрсатилган орган томонидан солиқ тўлаш муддатини тегишли ўзгартириш шартлари бузилганлиги муносабати билан илгари берилган кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятининг амал қилишини тугатиш тўғрисида қарор чиқарилган бўлса;

4) банкротлик тўғрисида иш қўзғатилган бўлса;

5) шахс ушбу Кодекс 100-моддаси иккинчи қисмининг 32-банди бўйича юқори даражадаги таваккалчилик тоифасига киритилган бўлса. (Биринчи қисмининг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шартлар ушбу Кодекс 99-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин эмас, қабул қилинган қарор эса бекор қилиниши лозим.

Қабул қилинган қарор бекор қилингани тўғрисида манфаатдор шахс ва ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органи уч кунлик муддатда ёзма шаклда хабардор қилинади. Манфаатдор шахс бундай қарор устидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда шикоят қилишга ҳақли.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига нисбатан солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш амалга оширилмайди.

99-модда. Солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилишга ваколатли органлар

Қуйидаги органлар солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарорлар қабул қилиш ваколатига эга органлардир (бундан буён ушбу моддада ваколатли органлар деб юритилади):

1) ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 1 – 5-бандларида кўрсатилган солиқлар бўйича – Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси (бундан ушбу қисмнинг 3-бандида ва ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно). Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 17-моддасида кўрсатилган солиқларни, шунингдек айланмадан олинadиган солиқни ушбу бобда назарда тутилган тартибда мол-мулкни гаровга бермаган ҳолда, кафилликсиз ёки банк кафолатисиз бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини тақдим этишга (бундан жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи, ижтимоий солиқ, тўлов манбаида олинadиган фойда солиғи ҳамда солиқ агенти сифатида тўланadиган қўшилган қиймат солиғи мустасно) ҳам ҳақли; (биринчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил

14 октябрдаги УРҚ–722-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)

2) ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 6–8-бандларида кўрсатилган солиқлар ва айланмадан олинадиган солиқ бўйича – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари. Бундай солиқларга нисбатан тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти икки йилгача муддатга берилиши мумкин;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб утилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган солиқлар бўйича – божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда божхона органлари (бундан ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно). (Биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси солиқ тўловчига ушбу Кодекснинг 17-моддасида кўрсатилган ҳар қандай солиқ бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини уч йилгача муддатга беришга ҳақли. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини беришда ушбу Кодекс 98-моддасининг биринчи қисмида белгиланган чекловлардан четга чиқишга ҳақли.

100-модда. Солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш шартлари

Солиқни тўлаш бўйича муддатни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти манфаатдор шахсга, башарти унинг молиявий аҳволи ушбу солиқни белгиланган муддатда тўлаш имконини бермаса, бироқ кўрсатилган шахсда бундай солиқни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш учун берилган муддат мобайнида тўлаш имконияти юзага келади деб тахмин қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса, берилиши мумкин.

Солиқ тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти манфаатдор шахсга куйидаги асослардан лоақал биттаси мавжуд бўлган тақдирда берилиши мумкин:

1) ушбу шахсга табиий офат, технологик фалокат ёки бошқа бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар натижасида зарар етказилганлиги;

2) ушбу шахсни бюджетдан (давлат мақсадли жамғармаларидан) молиялаштириш кечиктирилганлиги ёки ушбу шахс томонидан бажарилган давлат буюртмаси, давлат эҳтиёжлари ёки маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг эҳтиёжлари учун бажарилган ишлар ва (ёки) кўрсатилган хизматлар ҳақини тўлаш кечиктирилганлиги;

3) манфаатдор шахс солиқни бир йўла тўлаши оқибатида унинг ночорлиги (банкротлиги) аломатлари пайдо бўлиши хавфи юзага келганлиги;

3¹) манфаатдор шахс фаолиятни уч йилдан ортиқ вақтдан буён амалга ошираётганлиги ҳамда ҳисобланган солиқларни ўз вақтида тўлаб келганлиги, аммо молиявий ахволига кўра солиқ қарзини белгиланган муддатларда тўлаш имкониятига эга бўлмаганлиги; *(иккинчи қисмининг 3¹-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ-722-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)*

3²) агар манфаатдор шахс (тадбиркорлик субъекти) ушбу Кодекс 101-моддасининг биринчи қисмига биноан солиқ тўлашни кечиктириш ҳуқуқи тўғрисидаги хабарномани ер участкалари, бинолар ва иншоотларга бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан уч ой ичида солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали ер участкалари, бинолар ва иншоотларга бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтганлигининг қайд рақамини ва санасини кўрсатган ҳолда солиқ органларига юборган бўлса; *(иккинчи қисмининг 3²-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

3³) агар ўтган йил якунлари бўйича жами даромади ун миллиард сўмдан ошмаган шахс солиқ қарзи юзага келган санадан эътиборан бир ой ичида солиқ органларига солиқларни бўлиб-бўлиб тўлаш ҳуқуқи тўғрисида хабарнома юборган бўлса. Мазкур тартиб қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғи тўловчиларига нисбатан қўлланилади (устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз ва ундан кўпроқ бўлган

юримдик шахслар, ер қазридан фойдаланувчилар ва акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқарувчилар бундан мустасно); (иккинчи қисмининг 3³-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

4) жисмоний шахсининг мулкӣ ҳолати (қонунчиликка мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк ҳисобга олинмаганда) солиқни бир йўла тўлаш имкониятини истисно этиши; (иккинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5) манфаатдор шахс томонидан товарлар ёки хизматларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш мавсумий хусусиятга эга эканлиги;

6) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тўланиши лозим бўлган солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш учун асослар мавжуд эканлиги. (Иккинчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу модда иккинчи қисмининг 1, 3–6-бандларида кўрсатилган асослар мавжуд бўлганда, солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти қуйидагиларга берилиши мумкин:

1) юримдик шахсга – унинг соф активлари қийматидан ошмайдиган суммага;

2) жисмоний шахсга – унинг мол-мулки қийматидан ошмайдиган суммага, бундан Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк мустасно. (Учинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Юримдик шахслар ва яққа тартибдаги тадбиркорлар солиқни ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига ёзма, шу жумладан солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали хабарнома юбориб, солиқ аудити натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар

суммаларини, шунингдек молиявий санкцияларни текширув материалларини кўриб чиқиш натижалари юзасидан солиқ органи томонидан қабул қилинган қарор кучга кирган кундан эътиборан олти ой мобайнида тенг улушларда тўлашга ҳақли.

Агар солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти ушбу модда иккинчи қисмининг 1 ёки 2-бандларида кўрсатилган асослар бўйича берилган бўлса, қарз суммасига фоизлар ҳисобланмайди. Агар солиқларни бўлиб-бўлиб тўлаш ушбу модда иккинчи қисмининг 3³-бандида кўрсатилган асослар бўйича тақдим этилган ва солиқ қарзи бўйича бўлиб-бўлиб тўлаш календар йил давомида бир марта фойдаланилган бўлса, фоизлар олти ой давомида ҳам ҳисобланмайди. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УПК–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти ушбу модда иккинчи қисмининг 3, 3¹, 4, 5 ва 6-бандларида ва (ёки) тўртинчи қисмида кўрсатилган асосларга кўра берилган бўлса, кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш даврида амалда бўлган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаштириш ставкасига тенг ставкадан келиб чиққан ҳолда, ушбу модда иккинчи қисмининг 3²-банди бўйича солиқларни тўлаш кечиктирилган кундан эътиборан қарз суммасига нисбатан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки қайта молиялаштириш ставкасининг 50 фоизи миқдориди фоизлар ҳисобланади. Ушбу модданинг иккинчи қисми 3²-бандида кўрсатилган асосларга кўра фоизлар солиқларни тўлаш кечиктириш бўйича қарз суммасига нисбатан кечиктириш даврида амалда бўлган Ўзбекистон Республикаси Марказий банки қайта молиялаштириш ставкасининг 50 фоизига тенг ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисобланади. Бунда, солиқларни манфаатдор шахс томонидан тўлашни кечиктиришнинг амал қилиш муддати солиқ органига хабарнома юборилган санадан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади, кечиктирилган солиқлар суммаси эса, муддати тугаган ойдан кейинги ойдан бошлаб кечиктириш муддати тугаганидан сўнг амал қилиш муддати тугаган санадан эътиборан кечиктирилган солиқ суммаси ҳисобланган фоизлар билан бирга тенг улушларда ўн икки ой

ичида тўланади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й. 03/21/741/1219-сон)

101-модда. Солиқларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тартиби

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги ариза манфаатдор шахс томонидан тегишли ваколатли органга берилади. Тадбиркорлик субъектлари (бундан давлат улуши 50 фоиздан юқори бўлган корхоналар, ер қаъридан фойдаланувчилар ва акциз ости маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар мустасно) умумий майдони бир минг квадрат метрдан ортиқ бўлган ер участкаларига ва (ёки) бинолар ҳамда иншоотларга бўлган мулкый ҳуқуқ олинганда ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 7 ва 8-бандларида кўрсатилган солиқларни тўлашни тақдим этилган хабарнома асосида хабардор қилган ҳолда ва гаров таъминотсиз олти ой муддатга кечиктириш ҳуқуқига эга. Бунда кечиктирилган солиқлар суммаси давлат рўйхатидан ўтказилган ер участкаларининг, биноларнинг ва иншоотларнинг қийматидан ва (ёки) майдонларидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган солиқлар миқдорида белгиланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Манфаатдор шахснинг солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги аризасига қуйидаги ҳужжатлар илова қилинади:

1) ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органининг унинг солиқлар, пенялар ва жарималар бўйича ҳисоб-китоблари ҳолати тўғрисидаги маълумотномаси;

2) ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органининг мазкур шахсга банкларда очилган барча ҳисобварақлар рўйхати кўрсатилган маълумотномаси;

3) ушбу шахснинг банклардаги ҳисобварақлари бўйича кўрсатилган ариза берилишидан олдинги олти ой давомида

ҳар ойлик пул маблағлари айланиши тўғрисида, шунингдек унинг ҳақи тўланмаган ҳисоб-китоб ҳужжатларининг тегишли картотекасига жойлаштирилган ҳисоб-китоб ҳужжатлари мавжудлиги тўғрисида ёхуд ушбу картотекада уларнинг мавжуд эмаслиги тўғрисида банклар маълумотномалари;

4) ушбу шахснинг банклардаги барча ҳисобварақларида мавжуд бўлган пул маблағларининг қолдиқлари тўғрисида банклар маълумотномалари;

5) ушбу шахснинг солиқни тўлаш муддати ўзгартирилган даврда солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор қайси шартларга кўра қабул қилинган бўлса, уша шартларга риоя этилишини назарда тутувчи мажбурияти, шунингдек қарздорликни сўндиришнинг тахминий графиги;

6) солиқни тўлаш муддатини ўзгартириш асослари мавжудлигини тасдиқловчи ушбу модданинг учинчи – саккизинчи қисмларида кўрсатилган ҳужжатлар.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 1-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига қўйидагилар илова қилинади:

1) ушбу шахсга нисбатан унинг ариза билан мурожаат этиши учун асос бўлган бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар вужудга келганлиги факти тўғрисидаги хулоса;

2) кўрсатилган ҳолатлар натижасида ушбу шахсга етказилган зарарни баҳолаш далолатномаси.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқаро муҳофазаси, аҳоли ва ҳудудларни фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиш соҳасидаги органлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариши органлари томонидан тузилади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 2-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига бундай асос мавжудлигини ва бюджетдан (давлат мақсадли жамғармаларидан) молиялаштириш ҳисобига ушбу шахсга келиб тушмаган суммани ёки ушбу шахс томонидан

бажарилган давлат буюртмасининг, давлат эҳтиёжлари ёки маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг эҳтиёжлари учун бажарилган ишлар ва (ёки) кўрсатилган хизматларнинг ҳақи тўланмаганлигини тасдиқловчи молия органининг ҳужжати илова қилинади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 3-бандида кўрсатилган асос мавжудлиги манфаатдор шахснинг молиявий ҳолатини таҳлил қилиш натижалари бўйича Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ёки у ваколат берган солиқ органи томонидан аниқланади. Бундай таҳлил Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган услубиятга мувофиқ ўтказилади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 4-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига жисмоний шахснинг кўчар ва кўчмас мулки (бундан конунчиликка мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк мустасно) тўғрисидаги маълумотлар илова қилинади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига ушбу шахс томонидан тузилган, мазкур шахснинг умумий даромадларида унинг мавсумий хусусиятга эга бўлган фаолиятдан олинган даромадларининг улуши камида 50 фоизни ташкил этишини тасдиқловчи ҳужжат илова қилинади.

Мавсумий хусусиятга эга бўлган тармоқлар ва фаолият турларининг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

Ушбу Кодекс 100-моддаси иккинчи қисмининг 3¹-бандида кўрсатилган асослар мавжуд бўлган тақдирда, манфаатдор шахснинг аризасига мувофиқ солиқни бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилди. Бунда ушбу қисмда назарда тутилган тартибда тўланадиган солиқ суммаси охириги уч йил давомида тўланган солиқлар суммасининг эллик фоизидан ошмаслиги

керак. (Дунинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ-722-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг ариза-сида ушбу шахс мазкур бобга мувофиқ қарз суммасига ҳисобланган фоизларни тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Ваколатли органнинг талабига кўра, манфаатдор шахс гаров предмети бўлиши мумкин бўлган мол-мулк тўғрисидаги хужжатларни, кафиллик хатини ёки банк кафолатини тақдим этади.

Ваколатли орган манфаатдор шахснинг илтимосномаси бўйича ушбу шахс томонидан қарз суммасининг тўланишини вақтинчалик (ариза кўриб чиқиладиган даврда) тўхтатиб туриш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли. Бундай қарорнинг кўчирма нусхаси манфаатдор шахс томонидан ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кунлик муддатда тақдим этилади.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш ёхуд уни беришни рад этиш тўғрисидаги қарор ваколатли орган томонидан манфаатдор шахснинг аризаси олинган кундан эътиборан ўттиз кун ичида қабул қилинади.

Солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) қарз суммаси;
- 2) кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилаётган солиқ;
- 3) қарз суммасини ва ҳисобланган фоизларни тўлаш тартиби ҳамда муддатлари.

Тегишли ҳолларда солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда гаров предмети бўлган мол-мулк тўғрисидаги хужжатлар, кафиллик хати ёки банк кафолати кўрсатилиши керак.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор ушбу қарорда

белгиланган кундан эътиборан кучга киради. Бунда солиқни тўлаш учун белгиланган кундан эътиборан ушбу қарор кучга кирадиган кунга қадар бўлган бутун вақт учун тегишли пенялар, агар тўловнинг кўрсатилган муддати ушбу қарор кучга кирадиган кундан олдин бўлса, қарз суммасига киритилади.

Агар солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш мол-мулк гарови эвазига бериладиган бўлса, уни бериш тўғрисидаги қарор фақат ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда мол-мулк гарови тўғрисидаги шартнома тузилгандан кейингина кучга киради.

Солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини беришни рад этиш тўғрисидаги қарор асослантирилган бўлиши керак. Агар солиқ тўловчи томонидан юборилган хабарнома ушбу Кодекс 100-моддаси иккинчи қисмининг 3²-бандида назарда тутилган асосларга мувофиқ бўлмаса, солиқ органи уч кундан кечиктирмай солиқ тўловчига солиқларни тўлаш бўйича кечиктириш учун асослар мавжуд эмаслиги тўғрисида хабарнома юборади. *(Ўн тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқларни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини беришни рад этиш тўғрисидаги қарор устидан манфаатдор шахс қонунчиликда белгиланган тартибда шикоят қилиши мумкин. *(Йигирманчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорнинг кучирма нусхаси ваколатли орган томонидан мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кунлик муддатда ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органига юборилади.

102-модда. Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилишини тугатиш

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилиши тегишли қарорнинг амал қилиш

муддати ўтганидан кейин тугатилади ёхуд ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда бу муддат келишидан олдин тугатилиши мумкин.

Солиқнинг тулиқ суммаси ва тегишли фоизларнинг суммаси белгиланган муддат ўтгунга қадар туланган тақдирда солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилиши муддатидан олдин тугатилади.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш шартлари манфаатдор шахс томонидан бузилган тақдирда, унинг амал қилиши солиқни тўлаш бўйича мажбуриятни бажариш муддатини тегишли ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилган ваколатли органнинг қарори билан муддатидан олдин тугатилиши мумкин. Ер участкалар, бинолар ва иншоотлар солиқ тўловларини тўлашни кечиктириш муддати даврида реализация қилинган ёки ижарага берилган тақдирда, ушбу Кодекс 100-моддаси иккинчи қисмининг 3²-бандида назарда тутилган асосларга кўра кечиктириш суммаси бир ой ичида тулиқ миқдорда ундирилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилиши муддатидан олдин тугатилганда манфаатдор шахс тегишли қарорни олганидан кейин бир ой ичида солиқ қарзининг тўланмаган суммасини, шунингдек солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилишини тугатиш тўғрисидаги қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан бошлаб ушбу сумма тўланган кунгача бўлган ҳар бир календарь кун учун пеня тўлаши керак. Бунда солиқ қарзининг қопланмасдан қолган суммаси кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солиқ қарзи суммаси тўлашни кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) амал қилган даврда кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) ҳақидаги қарорга мувофиқ ҳисобланган фоизлар суммасига оширилган сумма билан ҳақиқатда тўланган суммалар ҳамда фоизлар ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор бекор қилингани

тўғрисидаги хабарнома ушбу қарорни қабул қилган ваколатли орган томонидан қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичида ушбу Кодекда назарда тутилган тартибда манфаатдор шахсга юборилади. Бундай қарорнинг кучирма нусхаси айни шу муддатда манфаатдор шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органига юборилади.

Ваколатли органнинг солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилишини муддатидан илгари тугатиш тўғрисидаги қарори устидан манфаатдор шахс қонунчиликда белгиланган тартибда шикоят қилиши мумкин. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу бобда назарда тутилган ва манфаатдор шахс томонидан тўланиши лозим бўлган фонзлар уларни тўлаш муддати бузилган тақдирда ҳамда уларни тўлаш тўғрисидаги талабномани бажариш муддати ўтганидан кейин ушбу Кодексининг 15-бобида назарда тутилган тартибда ва муддатларда ундирилади.

12-боб. ОРТИҚЧА ТўЛАНГАН ВА ОРТИҚЧА УНДИРИЛГАН СОЛИҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲАМДА ҚАЙТАРИШ

103-модда. Ортиқча тўланган ва ортиқча ундирилган солиқларни ҳисобга олиш ҳамда қайтариш тўғрисидаги умумий қоидалар

Солиқ тўловчи томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқ суммаси солиқ тўловчининг қарзи бўлмаган тақдирда шу солиқ тўловчига қайтарилиши ёхуд ушбу солиқ бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ҳисобга олиниши лозим.

Солиқ тўловчида солиқ қарзи мавжуд бўлган тақдирда, ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солиқ суммаси ушбу қарзни узиш ҳисобига қуйидаги кетма-кетликда ҳисобга олиниши лозим:

- 1) мазкур солиқ турининг пеняси бўйича қарз ҳисобига;

2) бошқа солиқлар ва уларнинг пенялари бўйича қарзни узиш ҳисобига;

3) солиққа оид ҳуқуқбузарликлар учун жарималарни тўлаш ҳисобига.

Ортиқча тўланган солиқ суммаси солиқ тўловчининг арзасига кўра солиқ тўловчига тўлиқ ёки қисман қайтарилиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмига мувофиқ ва учинчи қисмини ҳисобга олган ҳолда қайтарилиши лозим бўлган суммани солиқ тўловчига қайтариш ушбу Кодекснинг 104 ва 105-моддаларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Солиқларнинг ортиқча тўлангани эҳтимолидан далолат берувчи фактлар аниқланган тақдирда, солиқ органининг ёки солиқ тўловчининг таклифига кўра солиқлар, пенялар ва жарималар бўйича ҳисоб-китобларни биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилиши мумкин.

Солиқнинг ортиқча тўланган суммаларини ҳамда ҳисобланган фоизларини ҳисобга олиш ёки қайтариш миллий валютада амалга оширилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган бунак ва жорий тўловлар, йиғимлар, пенялар ва жарималарнинг суммаларини ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади ҳамда солиқ агентлари ва йиғимларни тўловчиларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган йиғимлар, пенялар ва жарималар суммаларини бошқа ваколатли органлар томонидан ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар солиқ органининг қарорига кўра ўрни қопланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар нотўғри тўланган солиқ суммасини, шунингдек пенялар ва жарималарни ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

104-модда. Ортиқча тўланган солиқни ҳисобга олиш ёки қайтариш тартиби

Солиқ бўйича қарзини қоплаш ҳисобига солиқ тўловчи томонидан ортиқча тўланган суммани ушбу Кодекснинг 103-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган ҳисобга олиш солиқ органлари томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Ортиқча тўланган солиқ суммасини солиқ қарзини қоплаш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисидаги қарор солиқ органи томонидан солиқнинг ортиқча тўланганлиги факти аниқлаган кундан эътиборан ёки агар солиқ органи ва солиқ тўловчи томонидан у тўлаган солиқларни биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, бундай биргаликдаги солиштириш далолатномаси солиқ органи ва солиқ тўловчи томонидан имзоланган кундан эътиборан ёхуд суднинг тегишли қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан ўн кун ичида қабул қилинади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қонда солиқ тўловчига ўзи ортиқча тўлаган солиқ суммасини унинг солиқ қарзини қоплаш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисида солиқ органига ёзма ариза тақдим этишига тўсқинлик қилмайди. Бундай ариза мавжуд бўлган тақдирда солиқ органининг ортиқча тўланган солиқ суммасини солиқ қарзини узиш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисидаги қарори солиқ тўловчининг аризаси олинган кундан эътиборан ёки, агар биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, солиқ органи солиқ тўловчи билан у тўлаган солиқларни биргаликда ўзаро солиштириш далолатномасини имзолаган кундан эътиборан ўн кун ичида қабул қилинади.

Ортиқча тўланган солиқ суммаси, ушбу Кодекснинг 103-моддаси қондаларини инобатга олган ҳолда, солиқ тўловчига унинг ёзма аризасига биноан солиқ органи томонидан бундай ариза олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичида қайтарилиши лозим.

Ортиқча тўланган солиқ суммасини ҳисобга олиш ёки қайтариш тўғрисидаги ариза, агар солиқ тўғрисидаги қонунчиликда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, кўрсатилган сумма тўланган кундан эътиборан беш йил ичида

берилиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ортиқча тўланган солиқ суммасини қайтариш тўғрисидаги қарор солиқ органи томонидан солиқ тўловчининг тегишли аризаси олинган кундан эътиборан ёки, агар биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, солиқ органи солиқ тўловчи билан у тўлаган солиқларнинг биргаликдаги ўзаро солиштириш далолатномасини имзолаган кундан эътиборан ўн кун ичида қабул қилинади.

Ушбу модданинг саккизинчи қисмида курсатилган муддат ўтгунга қадар солиқ органининг тегишли суммасини қайтариш тўғрисидаги қарори асосида расмийлаштирилган ортиқча тўланган солиқ суммасини қайтаришга доир топшириқнома солиқ органи томонидан бюджет тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ солиқ тўловчига қайтариб беришни амалга ошириш учун фазначиликка юборилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органи ортиқча тўланган солиқ суммасини ҳисобга олишни ёки қайтаришни рад этиш тўғрисидаги қабул қилинган қарор ҳақида солиқ тўловчига бундай қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида хабар қилиши шарт. Агар ортиқча тўланган солиқ суммасини солиқ тўловчига қайтариш ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгиланган муддат бузилган ҳолда амалга оширилса, белгиланган муддатда қайтарилмаган сумма учун солиқ тўловчига қайтариш муддати бузилган ҳар бир календарь кун учун фоизлар ҳисобланади. Ҳисобланган фоизлар тегишли бюджет маблағлари ҳисобидан тўланади. Фоиз ставкаси қайтариш муддати бузилган кунларда амал қилган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг қайта молиялаштириш ставкасига тенг этиб қабул қилинади.

Янглишиб тўланган солиқ суммалари, шунингдек пенялар ва (ёки) жарималар солиқ тўловчига унинг ёхуд банкнинг ёки Ўзбекистон Республикаси Фазначилигининг ёзма мурожаати асосида, агар хатолик улар томонидан йўл қўйилган бўлса, қайтарилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғининг ортиқча тўланган суммалари шу консолидациялашган гуруҳнинг масъул иштирокчисига ушбу моддада белгиланган тартибда ҳисобга олиниши (қайтарилиши) лозим.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш туғрисидаги шартноманинг амал қилиши тугаган тақдирда, солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича ортиқча тўланган фойда солиғининг ушбу консолидациялашган гуруҳ бўйича мавжуд бўлган солиқ қарзи ҳисобига ҳисобга олинмайдиган ва (ёки) ҳисобга олинмаган суммалари шу солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахсга унинг ёзма аризасига биноан ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

105-модда. Ортиқча ундирилган солиқни ҳисобга олиш ёки қайтариш тартиби

Ортиқча ундирилган солиқ суммаларини ҳисобга олиш ёки қайтариш туғрисида солиқ органига ариза солиқ тўловчи томонидан ундан солиқ ортиқча ундирилгани факти ўзига маълум бўлган кундан ёки суд қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан беш йил ичида берилиши мумкин.

Ортиқча ундирилган солиқ суммаси ушбу Кодекснинг 103-моддаси қондаларини ҳисобга олган ҳолда солиқ тўловчига унинг ёзма аризасига мувофиқ солиқ органи томонидан бундай ариза қабул қилинган кундан эътиборан ўн беш кун ичида, унга ҳисобланган фоизлар билан бирга қайтарилиши лозим.

Ортиқча ундирилган солиқ суммасига фоизлар солиқ тўловчи ундан солиқ ортиқча ундирилгани факти ўзига маълум бўлган кундан ёки суднинг қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан ўттиз кун ичида мурожаат этган тақдирда ҳисобланади. Фоизлар ундирилган кундан кейинги кундан эътиборан ҳақиқий ҳисобга олинган (қайтарилган) кунга қадар ҳисобланади. Ҳисобланган фоизлар тегишли бюджет маблағлари ҳисобидан тўланади. Фоиз ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг шу кунлардаги амал қилаётган қайта молиялаштириш ставкасига тенг этиб қабул қилинади.

Агар солиқ ортиқча ундирилгани факти аниқланган бўлса, солиқ органи ортиқча ундирилган солиқ суммасини, шунингдек ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган тартибда ортиқча ундирилган суммага ҳисобланган фойзаларни ҳисобга олиш ва (ёки) қайтариш тўғрисида қарор қабул қилади.

Ортиқча ундирилган солиқ суммасини солиқ тўловчининг солиқ қарзини узиш ҳисобига ёки ўша солиқ тури бўйича ёхуд ушбу Кодекснинг 103-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган бошқа солиқлар бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ҳисобга олиш солиқ органлари томонидан ушбу Кодекснинг 104-моддаси биринчи – бешинчи қисмларида ортиқча тўланган солиқ суммаларини ҳисобга олиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ортиқча ундирилган солиқни қайтариш тартиби ушбу Кодекснинг 104-моддасида ортиқча тўланган солиқ суммаларини қайтариш учун белгиланган тартибга айнан ўхшашдир.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида аниқланадиган жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг ортиқча тўланган (ушлаб қолинган) суммаси солиқ тўловчи бўлган жисмоний шахсга, унинг солиқ ҳисобида турган жойидан қатъи назар, унинг солиқ органига тақдим этган аризаси асосида қайтарилди. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича ортиқча ундирилган фойда солиғи суммалари шу консолидациялашган гуруҳнинг масъул иштирокчисига ушбу моддада белгиланган тартибда ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиши тугатилган тақдирда ушбу консолидациялашган гуруҳ бўйича мавжуд бўлган солиқ қарзи ҳисобига ҳисобга олиниши лозим бўлмаган ва (ёки) ҳисобга олинмаган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғининг ортиқча ундирилган суммалари солиқ тўловчилар ушбу консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси бўлган

юридик шахсга унинг ёзма аризаси асосида ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

13-боб. СОЛИҚ МАЖБУРИЯТИНИНГ БАЖАРИЛИШИНИ ТАЪМИНЛАШ

106-модда. Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усуллари

Солиқ мажбуриятининг бажарилиши мол-мулк гарови, кафиллик, банк кафолати, пенялар, банкдаги ҳисобварақлар бўйича операцияларнинг тўхтатилиши ва солиқ тўловчининг мол-мулкни хатлаш билан таъминланиши мумкин.

Солиқ тўловчининг солиқ мажбуриятини бажариш бўйича таъминлаш чораси сифатида мол-мулкни хатлаш унинг аризасига кўра:

1) қимматли қоғозлар уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларнинг гарови ёки ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган бошқа мол-мулк гарови билан;

2) ушбу Кодекснинг 108-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган учинчи шахснинг кафиллиги билан алмаштирилиши мумкин;

3) ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган банк кафолати билан.

Ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган амалдаги банк кафолати берилган тақдирда, солиқ органи солиқ тўловчига ушбу бандда назарда тутилган таъминлаш чораларини алмаштиришни рад этишга ҳақли эмас.

Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усуллари, уларни қўллаш тартиби ва шартлари ушбу бобда белгиланади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан тўланиши лозим бўлган солиқлар бўйича божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда ва шартларда солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлашнинг бошқа чоралари ҳам қўлла-

нилиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

107-модда. Мол-мулк гарови

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқларни тўлаш мажбурияти мол-мулк гарови билан таъминланиши мумкин.

Мол-мулк гарови солиқ органи ва гаровга қўювчи ўртасидаги шартнома билан расмийлаштирилади. Солиқ тўловчининг ўзи ёки учинчи шахс гаровга қўювчи бўлиши мумкин.

Солиқ тўловчи тегишли солиқ суммаларини ва тегишли пеняларни тўлаш бўйича мажбуриятини бажармаган тақдирда, солиқ органи ушбу мажбуриятнинг гаровга қўйилган мол-мулк қиймати ҳисобидан бажарилишини фуқаролик тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширади.

Фуқаролик қонунчилигига мувофиқ ўзига нисбатан гаров белгиланиши мумкин бўлган мол-мулк, агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, гаров предмети бўлиши мумкин. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бошқа шартнома бўйича гаров предмети солиқ органи ва гаровга қўювчи ўртасидаги шартнома бўйича гаров предмети бўлиши мумкин эмас.

Гаров чоғида мол-мулк гаровга қўювчида қолиши ёхуд гаровга қўювчининг маблағлари ҳисобига солиқ органига (гаровга олувчига), гаровга қўйилган мол-мулкнинг бут сакланишини таъминлаш мажбурияти унга юкланган ҳолда, топширилиши мумкин.

Гаровга қўйилган мол-мулкка нисбатан бирон-бир битимни, шу жумладан солиқ қарзи суммаларини узиш мақсадида битимларни тузиш фақат гаровга олувчи билан келишилган ҳолда амалга оширилиши мумкин.

Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усули сифатида гаров белгилашда юзага келадиган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан, агар солиқ тўғрисидаги қонунчиликда

бошқача қоида белгиланмаган бўлса, фуқаролик қонунчилигининг қоидалари қўлланилади. (Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04 2021 й., 03/21/683/0375-сон)

108-модда. Кафиллик

Солиқ мажбуриятини бажариш муддатлари ўзгарган тақдирда ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда солиқларни тўлаш мажбурияти кафиллик билан таъминланиши мумкин.

Кафиллик туфайли кафил, агар солиқ тўловчи тегишли солиқ суммаларини ва тегишли пеняларни белгиланган муддатда тўламаса, солиқ органи олдида солиқ тўловчининг солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятини тўлиқ ҳажмда бажариш мажбуриятини олади.

Кафиллик фуқаролик тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ органи ва кафил ўртасидаги шартнома билан расмийлаштирилади.

Солиқ тўловчи кафиллик билан таъминланган солиқни тўлаш бўйича мажбуриятини бажармаган тақдирда, кафил ва солиқ тўловчи солидар жавобгар бўладилар.

Тўланиши бўйича мажбурият кафиллик билан таъминланган солиқ белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солиқ органи солиқни тўлаш тўғрисидаги талабномани бажариш муддати тугаган кундан эътиборан беш кун ичида кафиллик шартномаси бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисида кафилга талабнома юборади.

Агар кафил кафиллик шартномаси бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисидаги талабномани белгиланган муддатда бажармаса, солиқ органи ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган тартибда ва муддатларда ушбу кафилдан тўлаш мажбурияти унинг кафиллиги билан таъминланган суммаларни мажбурий равишда ундириш чораларини қўллайди.

Кафил шартномага мувофиқ ўз зиммасига олган мажбуриятларини бажаргач, кафил томонидан тўланган суммаларни, шунингдек шу суммалар бўйича фоизларни ҳамда солиқ тўловчининг мажбуриятлари бажарилиши муносабати билан

кўрилган зарарларнинг ўрни қопланишини солиқ тўловчидан талаб қилиш ҳуқуқи унга ўтади.

Юридик ёки жисмоний шахс кафил бўлиши мумкин.

Солиқни тўлаш бўйича битта мажбуриятга нисбатан бир вақтнинг ўзида бир нечта кафилнинг иштирок этишига йўл қўйилади.

Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш бўйича чора сифатида кафиллик белгиланишида юзага келадиган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан, агар солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, фуқаролик қонун ҳужжатларининг қоидалари қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари йиғимларни тўлашдаги кафилликка нисбатан ҳам қўлланилади.

109-модда. Банк кафолати

Солиқ мажбуриятини бажариш муддатлари ўзгарган тақдирда ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда солиқни тўлаш мажбурияти банк кафолати билан таъминланиши мумкин.

Агар солиқ тўловчи тўланиши лозим бўлган солиқ суммаларини ва тегишли пеняларни белгиланган муддатда тўламаса, банк кафолати туфайли банк (кафолат берувчи) солиқ органлари олдида солиқ тўловчининг солиқни тўлаш бўйича мажбуриятини тўлиқ ҳажмда бажариш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Банк кафолати қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:

1) кафолат қайтариб олинмайдиган ва бошқа шахсга ўтказилмайдиган бўлиши керак;

2) кафолатда солиқ органи томонидан кафолат берувчига ушбу моддада назарда тутилмаган ҳужжатларни тақдим этишга доир кўрсатма бўлиши мумкин эмас;

3) амал қилиш муддати, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи томонидан банк кафолати билан таъминланган солиқ тўлаш мажбуриятини бажаришнинг белгиланган муддати ўтадиган кундан эътиборан камида олти ойдан кейин тугаши керак;

4) қайси суммага берилган бўлса, уша сумма кафолат берувчи томонидан солиқ тўловчининг солиқни ва тегишли

пеняларни тўлаш бўйича мажбурияти, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, тўлиқ ҳажмда бажарилишини таъминлаши керак;

5) кафолат берувчи томонидан ушбу банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисидаги талабнома белгиланган муддатда бажарилмаган тақдирда, солиқ органи томонидан тўлаш мажбурияти банк кафолати билан таъминланган суммаларни кафолат берувчидан ундириш чоралари қўлланилишини назарда тутиши керак.

Кафолат берувчидан ундириш, агар солиқ органининг мазкур талабномаси кафолат берувчига банк кафолатининг амал қилиш муддати тугагунга қадар юборилган бўлса, ушбу Кодекснинг 121 ва 123-моддаларида назарда тутилган тартибда ҳамда муддатларда амалга оширилади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилиши банк кафолати билан таъминланган солиқ белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солиқ органи солиқни тўлаш тўғрисидаги талабномани бажариш муддати тугаган кундан эътиборан беш кун ичида кафолат берувчига банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш ҳақида талабнома юборди.

Банк кафолати бўйича мажбурият кафолат берувчи томонидан у банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисида талабнома олган кундан эътиборан беш кун ичида бажарилиши лозим.

Кафолат берувчи солиқ органига банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисидаги талабномани қаноатлантиришни рад этишга ҳақли эмас (бундан банк кафолати берилган муддат тугаганидан кейин кафолат берувчига талабнома тақдим этилган ҳоллар мустасно).

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминловчи банк кафолатларига нисбатан ҳам қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан белгиланадиган тартибда ва шартларда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси ёки чет эл юридик шахси томонидан солиқни тўлаш мажбурияти халқаро рейтинг агентликларининг юқори рейтингига эга бўлган чет эл

банкнинг банк кафолати билан таъминланиши мумкин. Чет эл банкнинг бундай кафолати ушбу модда учинчи қисмининг 1–4-бандларида назарда тутилган талабларга мос бўлиши керак.

110-модда. Пеня

Солиқ тўловчи солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган солиқларни тўлаш муддатини бузган тақдирда тўлаши лозим бўлган пул суммаси пенядир.

Тегишли пеняларнинг суммаси тўланиши лозим бўлган солиқ суммаларидан ташқари ва солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминлашга доир бошқа чоралар, шунингдек солиқ тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик чоралари қўлланилишидан қатъи назар тўланади.

Пенялар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган солиқни тўлаш кундан кейинги кундан бошлаб солиқни тўлаш бўйича мажбуриятни бажариш кечиктирилган ҳар бир календарь кун учун ҳисобланади. *(Биринчи – учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имкониятини бериш тўғрисида ариза берилганлиги тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига пенялар ҳисобланишини тўхтатиб турмайди.

Солиқ тўловчи, унинг банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларнинг тўхтатилиши ёки пул маблағларига тақик қўйилиши шаклидаги солиқ органининг ундириш тўғрисида таъминот чоралари ҳақидаги қарори қабул қилинганлиги сабабли тўлай олмаган солиқ қарзига пеня ҳисобланмайди. Бундай ҳолда пенялар кўрсатиб ўтилган ҳолатларнинг бутун амал қилиш даври учун ҳисобланмайди.

Солиқни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби ҳақида ёки солиқ тўғрисидаги қонунчиликни қўллашга доир бошқа масалалар бўйича молия ёки солиқ органи (унинг мансабдор шахси) томонидан ўз ваколатлари доирасида солиқ тўловчига ёки номуайян доирадаги шахсларга берилган ёзма тушунтиришларни бажариши натижасида солиқ тўловчида ҳосил бўлган солиқ бўйича

қарз суммасига пеня ҳисобланмайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Пенялар солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида солиқ органининг солиқ тўловчига юборилган асосли фикрини бажариши натижасида солиқ тўловчида ҳосил бўлган солиқ бўйича қарз суммасига ҳам ҳисобланмайди.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмларида кўрсатилган ҳолатлар, шу органининг моҳияти ва мазмунига кўра солиқ қарзи ҳосил бўлган солиқ (ҳисобот) даврларига тааллуқли тегишли ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда, шундай ҳужжат қабул қилинган санадан қатъи назар, аниқланади.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмлари коидалари, агар солиқ органининг мазкур ёзма тушунтиришлари ёки асослантилган фикри солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган тўлиқ бўлмаган ёки нотўғри ахборотга асосланган бўлса, қўлланилмайди.

Ҳар бир кечиктирилган кун учун пенялар солиқнинг тўланмаган суммасидан келиб чиқиб фоизларда белгиланади.

Пенянинг фоиз ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг шу даврда амалда бўлган қайта молиялаш ставкасининг уч юздан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Пенялар тегишли солиқ тўланадиган бюджетга (давлат мақсадли жамғармасига) тўланади.

Пенялар солиқ тўловчининг банкдаги ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан, шунингдек солиқ тўловчининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган тартибда мажбурий равишда ундирилиши мумкин.

Юридик шахслардан ва якка тартибдаги тадбиркорлардан пеняни мажбурий равишда ундириш ушбу Кодекснинг 121–124-моддаларида назарда тутилган тартибда, бошқа жисмоний шахслардан эса – ушбу Кодекснинг 125-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг 120-моддаси еттинчи – саккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда юридик шахслардан ва якка тартибдаги тадбиркорлардан пеняни мажбурий равишда ундириш суд тартибда амалга оширилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар солиқ агентларига ҳам татбиқ этилади.

III-модда. Банклардаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ўн кундан кўп бўлмаган муддатга қабул қилиниши мумкин. Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни ўн кундан кўп муддатга тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор солиқ органининг илтимосномасига асосан суд томонидан қабул қилиниши мумкин. Бунда солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банк ҳисобварақлари бўйича операциялари суд томонидан қарор қабул қилингунга қадар тўхтатиб турилади.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида қарор электрон шаклда солиқ органи томонидан банкка юборилади. Бир вақтнинг ўзида солиқ органи томонидан солиқ тўловчининг шахсий кабинетига унинг банкдаги ҳисобварақлари бўйича операциялар тўхтатиб турилиши тўғрисида хабарнома бунинг сабабларини кўрсатган ҳолда юборилади.

Юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорларнинг банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш солиқ органи томонидан мазкур солиқ тўловчиларнинг (солиқ агентларининг) солиқ мажбуриятлари бажарилишини таъминлаш учун қуйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин:

1) ушбу солиқ тўловчи (солиқ агенти) томонидан солиқ органига молиявий ва (ёки) солиқ ҳисоботи бундай ҳисоботни тақдим этишнинг белгиланган муддати тугаганидан кейин ўн кун ичида тақдим этилмаганда;

2) солиқ тўловчи (солиқ агенти) томонидан солиқ органининг камерал солиқ текшируви натижалари бўйича талабномасига тушунтиришлар ва (ёки) тузатишлар белгиланган муддатда тақдим этилмаганда, шунингдек солиқ тўловчи томонидан солиқ органи талаб қилган ҳужжатлар тақдим этилмаганда;

3) солиқ текширувини ўтказётган солиқ органларининг мансабдор шахсларини кўрсатилган ҳудудга ёки бинога (бундан турар жойлар мустасно) киришига тўсқинлик қилишда. Солиқ органи мансабдор шахсининг киришига тўсқинлик қилиниши унинг ўзи ва текширилаётган шахс томонидан имзоланадиган далолатнома билан расмийлаштирилади. Бундай далолатнома асосида солиқ органи банкдаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туради;

4) солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) ўзи кўрсатган манзилда йўқлигида.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақ бўйича операцияларнинг тўхтатиб турилиши банклар томонидан солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) барча ҳисобварақлари бўйича барча чиқим операциялари тўхтатиб турилишини аниқлатади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан солиқ ҳисоботи бундай ҳисоботни тақдим этишнинг белгиланган муддати ўтгач ўн кун ичида тақдим этилмаган тақдирда, банкдаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор масъул иштирокчининг ёки ушбу консолидациялашган гуруҳ барча иштирокчиларининг операцияларига нисбатан солиқ органи раҳбари (унинг ўринбосари) томонидан қабул қилиниши мумкин.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақ бўйича операцияларнинг тўхтатиб турилиши фуқаролик қонунчилигига мувофиқ биринчи навбатда кўрсатилган тўловларга, шунингдек қонунчиликка мувофиқ ундирувга йўл қўйилмайдиган банклардаги ҳисобварақларга татбиқ этилмайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

112-модда. Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш тартиби

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш

туғрисидаги қарор қуйидагилар асосида қарор қабул қилинган тақдирда бекор қилинади:

1) ушбу Кодекснинг III-моддаси учинчи қисми 1-банди асосида – солиқ тўловчи (солиқ агенти) томонидан молиявий ва (ёки) солиқ ҳисоботи тақдим этилган кундан кейин бир кундан кечиртирмасдан;

2) ушбу Кодекснинг III-моддаси учинчи қисми 2-банди асосида – солиқ органининг талабига жавобан ҳужжатлар, тушунтиришлар ва (ёки) тузатишлар тақдим этилган куни;

3) ушбу Кодекснинг III-моддаси учинчи қисми 3-банди асосида – солиқ органининг текширув ўтказаетган мансабдор шахсларига кириш ҳуқуқи берилган кундан кейин бир кундан кечиктирмай;

4) ушбу Кодекснинг III-моддаси учинчи қисми 4-банди асосида – солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) у маълум қилган манзилида йўқлигининг асослилиги солиқ органи томонидан эътироф этилган кундан кейин бир кундан кечиктирмай. Бундай эътироф учун солиқ тўловчининг вакили солиқ тўловчи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига зарур тушунтиришларни шахсан тақдим этиши шарт.

Солиқ тўловчи (солиқ агенти) бошқа солиқ органида ҳисобга қўйилганда, агар ҳисобда туриш жойи ўзгарганлиги ҳақидаги маълумотлар олдинги ҳисобда туриш жойидаги солиқ органига маълум бўлмаса, шунингдек техник хатолар юз берганда ва бошқа шу каби ҳолларда солиқ тўловчининг ҳисобга олинган жойда йўқлиги асосли деб эътироф этилиши мумкин.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) унинг филиали ёки алоҳида бўлинмаси ҳисобда турган жойда ёхуд солиқ солиш объекти ҳисобланган мулки жойлашган ерда йўқлиги, хусусан филиал ёки алоҳида бўлинма тугатилган ёки кўрсатилган мулк реализация қилинган тақдирда асосли деб эътироф этилиши мумкин.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисоб-варақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туришни бекор қилиш туғрисидаги қарор банкка электрон шаклда бундай қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан кечиктирмай юборилади.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш ва тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги солиқ органининг қарорларини банкка электрон шаклда юбориш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Солиқ органи томонидан солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш муддати ёки бундай қарорни банкка юбориш муддати бузилган тақдирда тўхтатиб туриш режими амал қилган пул маблағлари суммасига фоизлар ҳисобланади, бу фоизлар солиқ органи томонидан солиқ тўловчига (солиқ агентига) муддат бузилган ҳар бир календарь кун учун тўланиши лозим.

Агар солиқ органи солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида ноқонуний қарор чиқарган бўлса, тўхтатиб туриш режими амал қилган пул маблағлари суммасига нисбатан банк солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни олган кундан эътиборан то уни бекор қилиш тўғрисидаги қарорни олгунга қадар ҳар бир календарь кун учун ушбу солиқ тўловчига тўланиши лозим бўлган фоизлар ҳисобланади.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмларида кўрсатилган ҳолларда, фоиз ставкаси солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операциялар ноқонуний тўхтатиб турилган, солиқ органи солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш ёки солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги қарорни банкка юбориш муддатини бузган кунларда амал қилган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаштириш ставкасига тенг этиб қабул қилинади.

113-модда. Банклардаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорларнинг банклар томонидан бажарилиши тартиби

Солиқ органининг солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор банк томонидан сўзсиз бажарилиши лозим.

Солиқ органининг қарорига кура ҳисобварақлар бўйича операциялар тўхтатиб турилиши оқибатида солиқ тўловчи (солиқ агенти) кўрган зарар учун банк жавобгар бўлмайди.

Агар ушбу Кодекснинг III-моддаси биринчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш банк солиқ тўловчининг банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида солиқ органининг қарорини олган кундан эътиборан, то солиқ органининг ушбу тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги қарори олинадиган кунга қадар амал қилади.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор банкка электрон шаклда юборилганда банк ушбу қарорни олган сана ва вақт Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган тартибда белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Агар солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор қабул қилинганидан сўнг солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) номи ва (ёки) унинг солиқ органининг ушбу қарорига мувофиқ операциялар тўхтатиб турилган банкдаги ҳисобварақни реквизитлари ўзгарса, мазкур қарор банк томонидан ўз номини ўзгартирган солиқ тўловчига (солиқ агентига) ва реквизитлари ўзгартirilган ҳисобвараққа нисбатан ижро этилиши шарт.

Солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) банкдаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида солиқ органи ёки суднинг қарорини олганидан кейин банклар ушбу солиқ тўловчига (солиқ агентига) янги ҳисобварақлар, омонатлар ва депозитлар очишга ҳақли эмас, бундан қонунчиликка мувофиқ ундирув йўл қўйилмайдиган ҳисобварақлар мустасно. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

114-модда. Мол-мулкни хатлаш

Солиқ органининг солиқ тўловчи бўлган юридик шахснинг мол-мулкига нисбатан мулк ҳуқуқини чеклашга доир ҳаракати солиқ қарзини ундириш тўғрисидаги қарорнинг бажарилишини таъминлаш усули сифатида мол-мулкни хатлашдир.

Солиқ қарзи бўйича солиқ тўловчиларнинг мол-мулкни хатлаш суд қарорига кўра амалга оширилади. Солиқ тўловчи томонидан солиқ қарзи тан олинган тақдирда, солиқ органи қарори асосида солиқ тўловчининг солиқ қарзи бўйича мол-мулкига таққ қўйиши мумкин.

Солиқ тўловчининг солиқ қарзи бўйича унинг мол-мулкни хатлаш солиқ тўловчига солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома юборилган кундан бошлаб ўн беш календарь кун ичида у томонидан тўлиқ бажарилмаган тақдирда амалга оширилади.

Мол-мулкни хатлаш тўлиқ ёки қисман бўлиши мумкин.

Мол-мулкни тўлиқ хатлаш солиқ тўловчининг ўз мол-мулкига нисбатан ҳуқуқларини шундай чеклашки, бунда у хатланган мол-мулкни тасарруф этишга ҳақли эмас, ушбу мол-мулкка эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш эса солиқ органининг рухсати билан ҳамда унинг назорати остида амалга оширилади.

Мол-мулкни қисман хатлаш солиқ тўловчининг ўз мол-мулкига нисбатан ҳуқуқларини шундай чеклашки, бунда ушбу мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш солиқ органининг рухсати билан ва унинг назорати остида амалга оширилади.

Мол-мулкни хатлаш солиқ тўловчининг банкдаги ҳисобварақларида пул маблағлари етарли бўлмаган ёки йўқ

бўлган тақдирда фақат солиқни (пеняни, жаримани) тўлаш мажбурияти унинг ана шу мол-мулки ҳисобидан бажарилишини таъминлаш учун қўлланилиши мумкин.

Мол-мулкни хатлаш ушбу Кодекснинг 117-моддасига мувофиқ солиқ органи томонидан солиқ қарзини ундириш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчига юборилгандан сўнг қўлланилиши мумкин.

Солиқ тўловчининг барча мол-мулки хатлаб қўйилиши мумкин.

Фақат солиқ қарзини узиш учун зарур ва етарли бўлган мол-мулк хатлаб қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали фаолиятни амалга оширмайдиган чет эл юридик шахсининг кўчмас мулки объекти, мазкур кўчмас мулки объектининг қиймати ундириладиган солиқ қарзи суммасидан ортик бўлганда, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ушбу чет эл шахсининг ундирув қаратилиши мумкин бўлган бошқа мол-мулки бўлмаган тақдирда хатлаб қўйилади.

Солиқ тўловчининг мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан тегишли қарор шаклида қабул қилинади.

Солиқ тўловчининг мол-мулкни хатлаш видеотасвирга олинган ҳолда, бундай имконият мавжуд бўлмаганда эса – ҳолислар иштирокида амалга оширилади. *(Ун учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Мол-мулкни хатлашни амалга оширувчи орган мол-мулкни хатлаш чоғида солиқ тўловчининг (унинг қонуний ва (ёки) ваколатли вакилининг) иштирок этишини рад қилишга ҳақли эмас.

Хатлашни амалга оширишда ҳолислар, мутахассислар сифатида иштирок этувчи шахсларга, шунингдек солиқ тўловчига (унинг вакилига) уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тушунтирилади.

Мол-мулкни хатлаш олдидан хатлашни амалга оширувчи мансабдор шахслар солиқ тўловчига (унинг вакилига) хатлаб қўйиш тўғрисидаги қарорни ва ўзларининг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатларни кўрсатиши шарт.

Хатлашни амалга оширишда мол-мулкни хатлаш тўғрисида баённома тузилади.

Мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги баённомада ёки унга илова қилинадиган рўйхатда хатланиши лозим бўлган мол-мулк санаб ўтилади ва тавсифланади, ашёларнинг номи, миқдори ва хусусий аломатлари, имкони бўлганда уларнинг қиймати кўрсатилади.

Хатланиши лозим бўлган барча ашёлар ҳолисларга ва солиқ тўловчига (унинг вакилига) кўрсатилади.

Мол-мулкни хатлаб қўйиш тўғрисида қарор чиқарган солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) хатлаб қўйилган мол-мулк туриши лозим бўлган жойни белгилайди.

Хатлаб қўйилган мол-мулкни бошқа шахсга беришга (бундан хатлашни қўллаган солиқ органининг назорати остида ёки рухсати билан амалга оширилиши мустасно), растрата қилишга ёки яширишга йўл қўйилмайди.

Мол-мулкни хатлаб қўйиш тўғрисида ўзига нисбатан қарор қабул қилинган солиқ тўловчининг илтимосига кўра, солиқ органи мол-мулкни хатлашни ушбу Кодекснинг 107-моддасига мувофиқ мол-мулк гаровига алмаштиришга ҳақли.

Солиқ қарзи узилган ва (ёки) ушбу Кодекснинг 107-моддасига мувофиқ мол-мулк гарови тўғрисида шартнома тузилган тақдирда, мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор солиқ органининг ваколатли мансабдор шахси томонидан бекор қилинади.

Солиқ органи мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор бекор қилингани тўғрисида солиқ тўловчини ушбу қарор қабул қилинган кундан кейин беш кун ичида хабардор қилади.

Мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор мол-мулк хатлаб қўйилган пайтдан то ушбу қарор уни чиқарган солиқ органининг ваколатли мансабдор шахси томонидан бекор қилингунга қадар ёхуд ушбу қарор юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан бекор қилингунга қадар амал қилади.

Ушбу моддада белгиланган қоидалар юридик шахс бўлган солиқ агентининг мол-мулкни хатлашга нисбатан ҳам қўлланилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига доир солиқ мажбуриятларининг бажарилишини

таъминлаш мақсадида ушбу модданинг қондалари қуйидаги хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади:

биринчи навбатда ушбу солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг мол-мулки хатланади;

солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг мол-мулки ушбу солиқ мажбуриятини бажариш учун етарли бўлмаган тақдирда, солиқ органи етишмаган сумма қисмида ушбу консолидациялашган гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига тегишли мол-мулкни хатлашга ҳақли. Бунда солиқ органининг раҳбари (унинг ўринбосари) солиқ тўловчилар тўғрисидаги мавжуд ахборот асосида солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг бошқа иштирокчилари мол-мулкни қайси кетма-кетликда хатлашни мустақил равишда белгилайди.

14-боб. СОЛИҚ ҚАРЗИНИ УЗИШ ТЎҒРИСИДАГИ ТАЛАБНОМА

115-модда. Солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш

Солиқ тўлаш мажбуриятига эга бўлган солиқ тўловчи уни тўлашга доир тўлов топшириқномасини хизмат кўрсатувчи банкка, ўзининг банк ҳисобварағида пул маблағлари бор-йўқлигидан қатъи назар, ушбу Кодексда белгиланган тўлов муддатидан кечиктирмасдан тақдим этиши шарт.

Агар солиқ тўловчида тўланмаган солиқ қарзи мавжуд бўлса, солиқ органи унга солиқларни тўлаш муддати ўтганидан кейин уч кундан кечиктирмай солиқ қарзини узиш тўғрисида талабнома юборади.

116-модда. Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талаб- нома

Солиқ тўловчига унинг зиммасидаги солиқ қарзи суммаси тўғрисида, шунингдек шу қарз суммасини белгиланган муддатда

тулаш мажбурияти ҳақида хабар юбориш солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномадир.

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчи бўлган юридик шахсга ёки яқка тартибдаги тадбиркорга тадбиркорлик фаолияти бўйича унда ушбу Кодекснинг 100-моддасида назарда тутилган солиқ қарзи ёки фонслар мавжуд бўлган тақдирда юборилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига доир солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома ушбу солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига юборилади.

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчига солиқ ҳақидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарликка тортилишидан қатъи назар юборилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномада солиқ бўйича қарз суммаси, талабнома юборилаётган пайтга ҳисобланган пенялар миқдори, жарималар суммаси, шунингдек солиқ тўловчи талабларни бажармаган тақдирда, солиқ қарзини ундириш ва солиқ мажбурияти бажарилишини таъминлаш бўйича қўриладиган чоралар ҳақидаги маълумотлар кўрсатилиши керак.

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабноманинг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Ушбу бобда назарда тутилган қоидалар солиқ агентларига юбориладиган талабномаларга ҳам татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг 120-моддаси саккизинчи – унинчи қисмларида ва 122-моддасида назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчининг солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома бошқа шахсларга юборилиши мумкин. Бундай ҳолларда ушбу бобда назарда тутилган барча қоидалар мазкур шахсларга юборилган солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномаларга ҳам татбиқ этилади.

117-модда. Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномани юбориш тартиби ва муддатлари

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчига у ҳисобда турган солиқ органи томонидан юборилади.

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчига ушбу қарз аниқланган кундан эътиборан ёки солиқ текшируви натижалари бўйича аниқланган солиқ қарзини узиш тўғрисидаги қарор кучга кирган санадан эътиборан уч иш кунидан кечиктирмай юборилиши керак.

Ушбу Кодекс 116-моддасининг еттинчи ва саккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномалар бошқа шахсларга ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган тартибда юборилади. Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома олинган санадан эътиборан кўрсатилган бошқа шахслар ушбу талабномани бажариш қисмида солиқ қарзига эга бўлган солиқ тўловчиларга тенглаштирилади.

118-модда. Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномани ўзгартириш

Агар солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солиқ тўловчига юборилганидан кейин ушбу талабномада кўрсатилган солиқлар бўйича қарз суммаси, пенялар ёки солиқ ҳақидаги қонунчиликни бузганлик учун жарималар суммаси ўзгаришига олиб келган ҳолатларни аниқлаган тақдирда, солиқ органи ушбу солиқ тўловчига солиқ қарзини узиш тўғрисидаги аниқлаштирилган талабномани юбориши ёхуд илгари юборилган талабномани чақириб олиши шарт. Мазкур қоида солиқ тўловчи томонидан солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномада кўрсатилган солиқ, пеня ёки жарималар бўйича қарзлари қисман тўланган ҳолларга татбиқ этилмайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги аниқлаштирилган талабнома ёки илгари юборилган талабномага доир чақирув хати солиқ тўловчига ушбу модданинг биринчи қисмида

кўрсатилган ўзгаришларга олиб келган ҳолатлар аниқланган кундан эътиборан уч кун ичида юборилади.

119-модда. Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномани бажариш

Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома юридик шахс, шунингдек тадбиркорлик фаолиятига доир қисми бўйича яқка тартибдаги тадбиркор томонидан олинган кундан эътиборан олтиш календарь кун ичида солиқ қарзи тўланмаган тақдирда ва агар ушбу Кодекснинг 120–122-моддаларида назарда тутилган чоралар қўлланиши натижасида солиқ қарзи узилмай қолаверса, солиқ органи ундирувни ушбу Кодекснинг 123–124-моддаларида белгиланган тартибда солиқ тўловчининг мол-мулкига қаратади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

15-БОБ. СОЛИҚ ҚАРЗИНИ УНДИРИШ

120-модда. Солиқ қарзини ундириш тўғрисидаги умумий қоидалар

Солиқ қарзи белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда бу қарзини ундириш ушбу бобда назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Солиқ қарзи мазкур солиқ қарзига эга бўлган солиқ тўловчидан, ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда эса – бошқа шахслардан ундирилади.

Агар солиқ тўловчининг солиқлар бўйича қарзини узишга доир мажбурияти банк кафолати, учинчи шахснинг кафиллиги ёхуд мол-мулк гарови билан таъминланган бўлса, солиқ тўловчи солиқлар бўйича солиқ қарзини узмаган ёки тўлиқ узмаган тақдирда, солиқ органи солиқ қарзининг тўланмаган суммасини тегишлича банк кафолатини берган банкдан, кафилдан ёхуд гаровга қўйилган мол-мулк қийматидан ундириши шарт.

Юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солиқ қарзини ундириш ушбу Кодекснинг 121–124-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсдан солиқ қарзини ундириш ушбу Кодекснинг 125-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солиқ қарзини ундириш дастлаб унинг банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан, улар етишмаган тақдирда эса мазкур шахснинг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчининг ёки бошқа шахснинг солиқ қарзи унинг банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан ундириш имкони бўлмаган қисмида бошқа шахслардан ундирилиши мумкин.

Агар солиқ тўловчининг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан оладиган тушуми ёки бошқа даромадлари бошқа шахсларнинг банкдаги ҳисобварақларига келиб тушган бўлса, солиқ тўловчининг солиқ қарзи шу шахслардан ундирилиши мумкин.

Агар солиқ тўловчи солиқ текшируви тўғрисида билган пайтдан эътиборан ўзининг пул маблағларини ёки бошқа мулкни ўзга шахсларга берган бўлса, солиқ тўловчининг солиқ қарзи шу шахслардан ундирилиши мумкин.

Ушбу модда саккизинчи ва тўққизинчи қисмларининг қондалари товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинадиган тушум ёки бошқа даромадлар ёхуд пул маблағлари ёки бошқа мулк ўзга шахсларга бир нечта операциялар орқали ўтказиб берилганлиги аниқланган ҳолларда ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг саккизинчи – ўнинчи қисмларида кўрсатилган ҳолларда мазкур шахслардан солиқ қарзини ундириш солиқ тўловчининг реализация қилинган товарлари (ишлари, хизматлари) учун келиб тушган тушум, бошқа даромадлари, у томонидан ўтказилган пул маблағлари, бошқа мол-мулкнинг қиймати доирасида амалга оширилади. Солиқ органи мазкур шахслар тўғрисида ўзида мавжуд бўлган ахборот асосида ва солиқ тўловчининг солиқ қарзи миқдорига боғлиқ

тарзда ушбу қарзни ундиришни кўрсатилган қайси шахслардан ва қандай нисбатда ундиришни амалга оширишни мустақил равишда белгилашга ҳақли.

Ушбу модданинг саккизинчи – унинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солиқ қарзини ундириш суд тартибида амалга оширилади.

Солиқни суд тартибида ундириш куйидаги ҳолларда ҳам амалга оширилади, агар солиқни тўлаш мажбурияти:

1) солиқ органи томонидан битимни тавсифлашни, солиқ тўловчининг мақомини ёки фаолияти хусусиятини ўзгартиришга асосланган бўлса;

2) ўзаро алоқадор шахслар ўртасида битимлар тузилиши муносабати билан трансферт нарх белгилаш чоғидаги солиқ назорати натижаларига кўра юзага келган бўлса.

Ушбу бобнинг қоидалари Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан тўланадиган солиқлар бўйича солиқ қарзини ундиришга, шунингдек солиқ агентларининг солиқ қарзини ундиришга ҳам татбиқ этилади.

121-модда. Солиқ қарзини банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан ундириш

Солиқ қарзи белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солиқ қарзини ундириш – ундирувчи банк ҳисобварақларидаги пул маблағларига (шу жумладан, корпоратив қарталардаги пул маблағларига) қаратиш йўли билан мажбурий тартибда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари фақат юридик шахсларга ва яқка тартибдаги тадбиркорларга нисбатан қўлланилади.

Солиқ қарзини мажбурий тартибда ундириш тўланмаган солиқ қарзига эга бўлган солиқ тўловчидан ёки солиқ агентидан, ушбу Кодекснинг 120 ва 122-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса бошқа шахслардан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Солиқ қарзини ундириш солиқ органи томонидан мажбуриятга эга шахснинг ҳисобварағи очилган банкка ушбу шахснинг ҳисобварақларидан зарур пул маблағларини

ҳисобдан чиқариш ва бюджетга ўтказиш учун инкассо топшириқномасини электрон шаклда юбориш йўли билан амалга оширилади.

Солиқ органининг мажбуриятга эга шахснинг ҳисобварақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджетга ўтказишга доир инкассо топшириқномасининг шакли ҳамда уни банкка юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан келишилган ҳолда белгилайди.

Агар солиқ тўловчи солиқни тўлаш учун тўлов топшириқномасини мустақил равишда юбормаган бўлса, солиқ органининг инкассо топшириқномаси солиқ тўловчининг ҳисобварағига солиқни тўлаш учун белгиланган муддат тугагач уч иш кунидан кечиктирмай қўйилади.

Солиқ органининг мажбуриятга эга шахснинг ҳисобварақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимига ўтказишга доир инкассо топшириқномаси банк томонидан фуқаролик тўғрисидаги қонунчилигида белгиланган тўловлар навбатини ҳисобга олган ҳолда банк томонидан сўзсиз бажарилиши шарт. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қуйидаги ҳолларда солиқ органи мажбуриятга эга шахсларнинг ҳисобварақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимига ўтказишга доир бажарилмаган (тўлиқ ёки қисман) инкассо топшириқномаларини чақириб олиш тўғрисида қарор қабул қилади:

1) ушбу Кодекснинг 11-бобига мувофиқ солиқ қарзига нисбатан кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти тақдим этилганда;

2) солиқ қарзи узилганда, шу жумладан ушбу Кодекснинг 12-бобига мувофиқ ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган суммалар ҳисобга олиниши муносабати билан солиқ қарзи узилганда;

3) ушбу Кодекснинг 96-моддасига мувофиқ ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган солиқ қарзи ҳисобдан чиқарилганда;

4) ушбу Кодекснинг 83-моддасига мувофиқ тақдим этилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи бўйича солиқ ва пеня суммалари камайтирилганда.

Солиқ қарзини ундириш миллий валютадаги талаб қилиб олгунча депозит ҳисобварақларидан, бундай ҳисобварақларда маблағлар етарли бўлмаган тақдирда эса – мажбуриятга эга шахснинг чет эл валютасидаги талаб қилиб олгунча депозит ҳисобварақларидан амалга оширилиши мумкин. Мажбуриятга эга шахснинг валюта ҳисобварақларидан солиқ қарзини ундириш Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг валюта сотиладиган санада белгиланган курси бўйича миллий валютада ундириладиган суммага эквивалент суммада амалга оширилади.

Солиқ қарзини ундириш муддатли депозитларга жойлаштирилган маблағлар ҳисобидан, уларнинг амал қилиш муддати тугагунга қадар амалга оширилмайди.

Валюта ҳисобварақларида турган маблағларни ундириш чоғида солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) инкассо топшириқномаси билан бир вақтнинг ўзида банкка мажбуриятга эга шахснинг валютасини сотиш учун топшириқнома юборади. Мазкур топшириқнома банк томонидан у олинган кундан кейинги операция кунидан кечиктирмай бажарилади. Чет эл валютасини сотиш билан боғлиқ харажатлар шу мажбуриятга эга шахснинг ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ органининг мажбуриятга эга шахснинг банкдаги ҳисобварақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимига ўтказишга доир инкассо топшириқномаси банк томонидан инкассо топшириқномаси олинган кундан кейинги бир операция кунидан кечиктирмай, валюта ҳисобварақларидан ундиришда эса – икки операция кунидан кечиктирмай бажарилади.

Агар банк томонидан солиқ органининг инкассо топшириқномаси олинган кунда мажбуриятга эга шахснинг ҳисобварақларида уни бажариш учун пул маблағлари етарли бўлмаса, инкассо топшириқномаси шу ҳисобварақларга пул маблағлари келиб тушишига қараб, ҳар бир бундай тушум кунидан кейинги бир ёки икки операция кунидан кечиктирмай, ҳисобварақ валютасига боғлиқ ҳолда бажарилади. Мазкур

инкассо топшириқномаси банк томонидан фуқаролик тўғрисидаги қонунчилигида белгиланган тўловлар навбатини ҳисобга олган ҳолда банк томонидан бажарилади. (Ун учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиларидан банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан солиқ қарзини ундиришнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 122-моддасида белгиланади.

122-модда. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан солиқ қарзини ундириш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи юзасидан солиқ қарзини шу консолидациялашган гуруҳ иштирокчиларининг банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан ундиришда ушбу Кодекснинг 124-моддаси қондалари мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғи юзасидан солиқ қарзини тўлаш тўғрисидаги талабнома ушбу Кодекснинг 116-моддасида белгиланган тартибда юборилади. Бундай талабнома солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғини тўлаш учун белгиланган муддат ўтганидан кейин юборилади.

Банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобидан солиқ қарзини ундириш биринчи навбатда солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг банк ҳисобварақларида солиқ қарзининг бутун суммасини ундириш учун пул маблағлари етарли бўлмаса ёки умуман бўлмаса, ундирилмай қолган суммани ундириш ушбу консолидациялашган гуруҳ қолган иштирокчиларининг банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ органи солиқ тўловчилар тўғрисидаги ўзида мавжуд бўлган ахборот асосида солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг банк ҳисобварақларидаги пул маблағлари ҳисобига ундириш амалга ошириладиган таркибини, шунингдек олдинги иштирокчиларнинг банкдаги ҳисобварақларида пул маблағлари етарли бўлмаган тақдирда, ушбу иштирокчилардан бундай ундиришнинг кетма-кетлигини мустақил равишда белгилайди.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг солиқ қарзи ушбу консолидациялашган гуруҳ иштирокчиларидан бири томонидан узилган, шу жумладан қисман узилган тақдирда, кўрсатилган солиқ қарзини ундириш тартиб-таомили ушбу иштирокчи томонидан узилган қисми бўйича тугатилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ўзига нисбатан ундирув тўғрисида қарор чиқарилган иштирокчиларига солиқ тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган ҳуқуқлар ва кафолатлар татбиқ этилади.

123-модда. Солиқ қарзини бошқа мол-мулк ҳисобидан ундириш

Агар мажбуриятга эга шахснинг солиқ қарзини ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларида назарда тутилган тартибда ундириш мумкин бўлмаса, солиқ органи солиқ қарзини шу мажбуриятга эга шахснинг бошқа мол-мулки, шу жумладан нақд пул маблағлари ҳисобидан ундиришга ҳақли.

Солиқ қарзини ундириш солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномада кўрсатилган суммалар доирасида ҳамда ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофиқ ундирув амалга оширилган суммаларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари солиқ қарзини фақат юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорлардан ундиришга нисбатан қўлланилади.

Мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш қуйидагиларга нисбатан ушбу кетма-кетликда амалга оширилади:

1) ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофиқ ундирув қаратилмаган нақд пул маблағларига нисбатан;

2) маҳсулотлар (товарлар) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этмайдиган мол-мулкка, хусусан, қимматли қоғозлар, валюта қимматликлари, ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган бинолар, енгил автотранспорт, хизмат хоналарининг дизайни ашёларига нисбатан;

3) тайёр маҳсулотларга (товарларга), шунингдек ишлаб чиқаришда иштирок этмайдиган ва (ёки) бевосита иштирок этишга мўлжалланмаган бошқа моддий қимматликларга нисбатан;

4) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этиш учун мўлжалланган хом ашё ва материалларга нисбатан, шунингдек дастгоҳлар, ускуналар, бинолар, иншоотлар ва бошқа асосий воситаларга нисбатан;

5) бошқа шахсларга эгалик қилиш, фойдаланиш ёки тасарруф этиш шартномаси бўйича ушбу мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи уларга ўтказилмаган ҳолда топширилган мол-мулкка нисбатан, агар солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминлаш учун бундай шартномалар бекор қилинган ёки ҳақиқий эмас деб топилган бўлса;

6) бошқа мол-мулкка нисбатан, бундан яқка тартибдаги тадбиркор ёки унинг оила аъзолари кундалик шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган, қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган бошқа мол-мулк мустасно. *(Тўртинчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ қарзини солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундиришнинг ушбу модда тўртинчи қисмида белгиланган кетма-кетлиги бузилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарздорлигини ундириш суд тартибида амалга оширилади. Солиқ тўловчи томонидан солиқ қарздорлиги тан олинса, солиқ органи раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) қарорига биноан солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мулки ҳисобидан солиқ қарздорлиги ундирилиши мумкин.

Солиқ органи мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш тўғрисида қарор

чиқарилган кундан эътиборан уч иш куни ичида тегишли қарорни қозғошда ёки электрон шаклда ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни инобатга олган ҳолда, қонунчиликда белгиланган тартибда ижро этиш учун мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориши керак. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органининг ушбу модда еттинчи қисмида кўрсатилган қарорни мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориш шакли ва тартиби, шунингдек унинг мазмуни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Давлат ижроқилиши солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги қарор ўзига келиб тушган кундан эътиборан икки ойлик муддатда ижро ҳаракатларини амалга ошириши ва ушбу қарорда мавжуд бўлган талабларни бажариши керак.

Солиқ қарзини солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундириш хусусиятлари ушбу Кодекснинг 124-моддасида белгиланади.

Ушбу моддада назарда тутилган қондалар солиқ қарзларини божхона органлари томонидан божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган қондаларни ҳисобга олган ҳолда ундириш чоғида ҳам қўлланилади. *(Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

124-модда. Солиқ қарзини солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундириш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиғига доир солиқ қарзини шу консолидациялашган гуруҳ иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундиришда ушбу Кодекс 123-моддасининг қондалари ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Солиқни солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг мол-мулки ҳисобидан ундириш биринчи навбатда мазкур консолидациялашган гуруҳ масъул иштирокчисининг ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисидан ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари етарли бўлмаган ёки умуман бўлмаган тақдирда, солиқни ундириш мазкур гуруҳнинг бошқа аъзоларидан уларнинг нақд пул маблағлари ҳамда банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларида ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари етарли бўлмаган ёки умуман бўлмаган тақдирда, солиқни ундириш мазкур гуруҳ масъул иштирокчисининг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади. Бундай ундирув ушбу Кодекс 123-моддаси тўртинчи қисмининг 2–6-бандларида белгиланган кетма-кетликда амалга оширилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда, солиқни ундириш ушбу Кодекс 123-моддаси тўртинчи қисмининг 2–6-бандларида белгиланган кетма-кетликда мазкур гуруҳ ўзга иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ органи солиқ тўловчилар тўғрисидаги мавжуд ахборот асосида бошқа мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш амалга ошириладиган солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг таркибини ҳамда аввалги иштирокчиларнинг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда мазкур иштирокчилардан ундирув қандай кетма-кетликда амалга оширилишини мустақил тарзда белгилайди.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг солиқ қарзини бошқа мол-мулк ҳисобидан ундириш тўғрисида қарор чиқарилган иштирокчиларига нисбатан солиқ тўловчилар учун

ушбу Кодексида назарда тутилган ҳуқуқ ва кафолатлар татбиқ этилади.

125-модда. Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг солиқ қарзини ундириш

Агар якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахс (бундан буён ушбу моддада жисмоний шахс деб юритилади) солиқ тўлаш бўйича мажбуриятларини белгиланган муддатда бажармаган бўлса, солиқ органи солиқ қарзини ушбу жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги ариза (бундан буён ушбу моддада ундириш тўғрисидаги ариза деб юритилади) билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Ундириш тўғрисидаги аризага солиқ органининг талабномани таъминлаш тартибида жавобгарнинг мол-мулкини хатлаш ҳақидаги илтимосномаси илова қилиниши мумкин.

Ундириш тўғрисидаги аризанинг нусхаси у судга берилган кундан кечиктирмай солиқ органи томонидан солиқ қарзи ундирилаётган жисмоний шахсга юборилади.

Агар жисмоний шахснинг солиқ қарзи умумий суммаси бир миллион сўмдан ошса, ундириш тўғрисидаги ариза солиқ органи томонидан судга берилади.

Солиқ қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги ишлар қонунчиликка мувофиқ кўриб чиқилади.

Қонуний кучга кирган суд қарори асосида солиқ қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ. 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш қуйидагиларга нисбатан ушбу кетма-кетлик билан амалга оширилади:

- 1) банк ҳисобварақларидаги пул маблағларига;
- 2) нақд пул маблағларига;
- 3) бошқа шахсларга шартнома бўйича эгаллик қилишга, фойдаланишга, тасарруф этишга берилган мол-мулкка, ушбу

мол-мулкка доир мулк ҳукуки уларга ўтмаган ҳолда, агар солиқ мажбурияти ижросини таъминлаш учун бундай шартномалар бекор қилинган ёки ҳақиқий эмас деб топилган бўлса;

4) бошқа мол-мулкка, бундан қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган жисмоний шахснинг ёки унинг оиласи аъзоларининг кундалик шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган мол-мулк мустасно. *(Еттинчи қисмнинг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундиришда ушбу модданинг еттинчи қисмида белгиланган кетма-кетликни бузишга йўл қўйилмайди.

Солиқ қарзи жисмоний шахснинг пул маблағлари кўринишида бўлмаган мол-мулки ҳисобидан ундирилган тақдирда, солиқ қарзи бундай мол-мулк реализация қилинган ва ундан келиб тушган суммалар ҳисобидан тўланган пайтдан эътиборан тўланган деб ҳисобланади.

Мазкур мол-мулк хатлаб қўйилган кундан эътиборан ва тушган суммалар бюджет тизимига ўтказилган кунга қадар солиқларни ўз вақтида тўламаганлик учун пенялар ҳисобланмайди.

IV бўлим. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИ ВА СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ

16-боб. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ТАРТИБИ

126-модда. Солиқ тўловчиларни ҳисобга олиш тўғрисида умумий қоидалар

Солиқ назоратини амалга ошириш мақсадида юридик ва жисмоний шахслар солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларини ҳисобга қўйиш ушбу Кодекс у ёки бу солиқни тўлаш мажбуриятининг пайдо бўлишини боғлайдиган ҳолатлар мавжудлигидан қатъи назар амалга оширилади.

Солиқ органларида ҳисобга қўйиш ва ҳисобдан чиқариш бепул амалга оширилади.

(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ЎРҚ-759-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

Жисмоний шахсларни солиқ органларида солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш уларга ваколатли орган томонидан идентификацияловчи ID-карталарни ёки жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақамини бериш билан бир вақтда амалга оширилади. Бунда солиқ тўловчи ҳисобга қўйилганлигини тасдиқловчи алоҳида ҳужжат берилмайди.

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсини давлат рўйхатидан ўтказиш чоғида у бир вақтнинг ўзида солиқ органларида ва давлат статистика органларида ҳисобга қўйилган ҳолда берилган давлат рўйхатидан ўтказилганлик тўғрисидаги гувоҳнома солиқ тўловчининг ҳисобга қўйилганлигини тасдиқловчи ҳужжатдир.

Чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ ташкил этилган чет эл юридик шахсларига (шу жумладан компаниялар ва бошқа корпоратив тузилмаларга) берилган солиқ тўловчининг идентификация рақами тўғрисидаги гувоҳнома солиқ тўловчининг рўйхатдан ўтказилганлигини тасдиқловчи ҳужжатдир. *(Тўртинчи, бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ЎРҚ-759-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Солиқ тўловчиларни ҳисобга олиш маълумотлари асосида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестрини юритади.

Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестрида мавжуд бўлган маълумотларнинг таркиби ҳамда реестрни юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Солиқ тўловчи тўғрисидаги маълумотлар, агар ушбу Кодекснинг 29-моддасида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ органида ҳисобга қўйилган пайтдан бошлаб солиқ сиридир.

127-модда. Солиқ тўловчининг идентификация рақами

Ҳисобга олишда ҳар бир солиқ тўловчига Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудда ягона бўлган солиқ тўловчининг идентификация рақами берилади ва унинг ҳисоб маълумотлари Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестрига киритилади.

Ушбу Кодекс 126-моддасининг тўртинчи қисмида кўрсатилган жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами солиқ тўловчининг идентификация рақами ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ўРҚ–759-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Солиқ тўловчига идентификация рақамини бериш, қўллаш ҳамда уни ўзгартириш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Солиқ органи солиқ тўловчининг идентификация рақамини унга юбориладиган барча ҳужжатларда кўрсатади.

Ҳар бир солиқ тўловчи ўзининг солиқ тўловчининг идентификация рақамини солиқ ҳисоботларида, солиқ органига тақдим этиладиган аризалар ва бошқа ҳужжатларда, шунингдек, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда кўрсатади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчининг идентификация рақами қуйидаги ҳужжатларда мажбурий кўрсатилади:

фаолиятнинг айрим турлари билан шуғулланиш учун лицензияларда;

юридик ва (ёки) жисмоний шахслар томонидан тузиладиган ҳўжалик, фуқаролик-ҳуқуқий ва меҳнат шартномаларида;

юридик шахслар ва (ёки) яққа тартибдаги тадбиркорлар томонидан битимлар тузилганлигини белгиловчи ёки тасдиқловчи ҳужжатларда, шу жумладан ҳисобварақ-фактураларда ва товар-кузатув ҳужжатларида;

пул, ҳисоб-китоб ва тўлов ҳужжатларида;

кунунчиликда белгиланган ҳолларда бошқа ҳужжатларда. *(Олтинчи қисмнинг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

128-модда. Солиқ тўловчиларни ҳисобга қўйиш

Юридик шахслар ўзлари жойлашган ердаги ва уларнинг алоҳида бўлинмалари жойлашган ердаги солиқ органларида ҳисобга қўйилади.

Таркибига Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган алоҳида бўлинмалар кирадиган юридик шахслар ҳар бир алоҳида бўлинма жойлашган ердаги солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасида товар-хонашёр биржаларида ва (ёки) ташкиллаштирилган савдоларда акциядорлик жамиятларининг акцияларини сотиб оладиган норезидент бўлган юридик шахслар биржа савдолари амалга ошириладиган жойдаги солиқ органида ҳисобга қўйилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ кўмитаси ва Молия вазирлиги солиқ органларида йирик солиқ тўловчиларни ҳисобга олишнинг ўзига хос хусусиятларини белгилашга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни ваколатхона ёки доимий муассаса орқали амалга ошираётган чет эл юридик шахслари фаолиятни амалга ошириш жойидаги солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Жисмоний шахслар ўз яшаш жойидаги солиқ органларида ҳисобга қўйилади.

Бундан ташқари, юридик ва жисмоний шахслар ўзига тегишли бўлган кўчмас мулк жойлашган ердаги солиқ органларида, шунингдек ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа асосларга кўра ҳисобга қўйилиши лозим.

Ушбу моддада назарда тутилган асосларга кўра солиқ органларида ҳисобга қўйиш тартиби ушбу Кодекснинг 129 ва 130-моддаларида белгиланади.

129-модда. Солиқ тўловчиларни ҳисобга қўйиш тартиби

Юридик ва жисмоний шахсларни ушбу Кодекснинг 128-моддасида назарда тутилган тартибда олинадиган маълумотлар асосида солиқ органларида ҳисобга олиш, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ органлари томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Солиқ органлари ўзларидаги мавжуд маълумотлар асосида солиқ тўловчилар ҳисобга олинишини (ҳисобдан чиқарилишини) ва солиқ тўловчилар тўғрисида маълумотлар ҳисоби юритилишини таъминлаши шарт.

Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестрида мавжуд бўлган маълумотлар асосида солиқ органларида ҳисобга қўйиш қўйидагиларга нисбатан амалга оширилади:

1) юридик шахс ўзи жойлашган ерида, филиали ва (ёки) ваколатхонаси жойлашган ерида;

2) чет эл нотижорат ноҳукумат ташкилотининг ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлинмаси орқали амалга ошириш жойида;

3) яқка тартибдаги тадбиркор Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган рўйхатга мувофиқ тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш жойида ёки ўз яшаш жойида. *(Учинчи қисмнинг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УПК-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Чет эл юридик шахсини аккредитация қилинган филиал ва (ёки) ваколатхона орқали ўз фаолиятини амалга ошириш жойидаги солиқ органларида ҳисобга қўйиш Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги томонидан тақдим этиладиган маълумотлар асосида амалга оширилади.

Фаолиятини бошқа алоҳида бўлинмалар орқали амалга ошириш чоғида чет эл юридик шахсини ҳисобга қўйиш, агар ушбу модданинг учинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза асосида амалга оширилади. Чет эл юридик шахсини солиқ органларида ҳисобдан чиқариш худди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза чет эл юридик шахси томонидан у Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўз фаолиятини бошлаган кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солиқ органига берилади. Ҳисобдан чиқариш тўғрисидаги ариза бундай шахс томонидан у Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўз фаолиятини тугаллаган кундан эътиборан ўн беш календарь кундан кечиктирмай берилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза берилётганда чет эл юридик шахси мазкур ариза билан бир вақтнинг ўзида солиқ органига ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) учун зарур бўлган ҳужжатларни тақдим этади. Бундай ҳужжатларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Чет эл юридик шахсни Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти сифатида солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солиқ органи томонидан бундай чет эл юридик шахсининг ўзини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиши тўғрисидаги (Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти мақомидан воз кечиши ҳақидаги) аризаси асосида амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасида товар-хомашё биржаларида ва (ёки) ташкиллаштирилган савдоларда акциядорлик жамиятларининг акцияларини сотиб оладиган норезидент бўлган юридик шахсларни ҳисобга қўйиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгилайди.

Юридик шахсни солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобга қўйиш ушбу Кодекснинг 64-моддасига мувофиқ солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказган солиқ органи томонидан шартнома рўйхатга олинган санадан эътиборан беш кун ичида амалга оширилади. Худди шу муддатда мазкур юридик шахсга солиқ органида солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобга қўйилганлиги ҳақида билдиришнома берилади (юборилади).

Юридик шахсни солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобдан чиқариш солиқ органи томонидан ушбу Кодекснинг 68-моддасига муво-

фик солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг амал қилиши тугатилган кундан эътиборан беш кун ичида амалга оширилади. Худди шу муддатда мазкур юридик шахсга солиқ органида солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобдан чиқарилганлиги ҳақида билдиришнома берилади (юборилади).

Жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатувчи ва ҳисоб-китобларни бевосита мазкур жисмоний шахслар билан амалга оширадиган чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солиқ органи томонидан ҳисобга олиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланадиган рўйхат бўйича бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Солиқ агенти деб эътироф этиладиган воситачи бўлган чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) ҳам худди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ушбу модданинг ун учинчи қисмида кўрсатилган чет эл ташкилотлари томонидан солиқ органига мазкур хизматлар кўрсатиш бошланган (тугалланган) кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай берилади. Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солиқ органи томонидан тегишли ариза ва рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланадиган бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Чет эл юридик шахси томонидан ушбу модданинг ун учинчи қисмида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасининг солиқ тўғрисидаги қонунчилик талаблари бузилган тақдирда, солиқ органи бундай юридик шахсни тегишли ариза тақдим этмаган ҳолда солиқ ҳисобидан чиқаришга ҳақли. *(Ун тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органида аввал кўрсатилган асослар бўйича ҳисобдан чиқарилган чет эл юридик шахсини ҳисобга қўйиш солиқ органи томонидан ҳисобга олиш тўғрисидаги ариза ва

ушбу модданинг ўн учинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Ушбу модда ўн учинчи – ўн олтинчи қисмларининг қондалари мазкур хизматларни электрон шаклда кўрсатувчи ёки бундай хизматларни бевосита воситачи сифатида ўзининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали кўрсатувчи чет эл юридик шахсларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсларни солиқ органларида ҳисобга қўйиш ушбу Кодекснинг 133-моддасида кўрсатилган органлар тақдим этадиган маълумот ёки жисмоний шахснинг аризаси асосида мазкур жисмоний шахснинг яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Яшаш жойи солиқ солиш мақсадлари учун жисмоний шахснинг турган жойи бўйича аниқланадиган жисмоний шахслар ўзи турган жойидаги солиқ органига солиқ органларида ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза билан мурожаат қилишга ҳақли.

Солиқ тўловчида ҳисобга қўйиш жойини аниқлаш хусусида қийинчиликлар юзага келган тақдирда, қарор у тақдим этган маълумотлар асосида солиқ органи томонидан қабул қилинади.

130-модда. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган чет эллик шахсларни ҳисобга қўйишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган кундан эътиборан бир юз саксон уч календарь кундан кечиктирмай солиқ органига солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани тақдим этиши шарт. Ушбу аризага қуйидагиларнинг давлат тилига таржима қилинган асл нусхалари ёки нотариал тарзда тасдиқланган нусхалари илова қилинади:

1) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс ўзи таъсис этилган мамлакатда давлат рўйхатидан ўтказилганлигини тасдиқловчи ҳужжатнинг;

2) махсус рухсат берувчи ҳужжатларнинг ёки лицензияларнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда);

3) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс номидан Ўзбекистон Республикасида ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқини тасдиқловчи ишончноманинг ёки бошқа ҳужжатнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда);

4) ижро этилиши доимий муассаса ташкил этилишига олиб келадиган шартноманинг (мавжуд бўлган тақдирда).

Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс бир юз саксон уч календарь кундан ортиқ муддатга шартнома тузган бўлса, солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс ўз фаолиятининг умумий муддати бир юз саксон уч календарь кундан ортиқ муддатни ташкил этадиган бир нечта шартномалар тузган бўлса, солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар фаолиятни амалга ошириш бошланган ёки қайси шартномага мувофиқ фаолиятнинг умумий муддати бир юз саксон уч календарь кундан ошадиган бўлса, уша шартнома тузилган санадан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти билан тузилган оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг) иштирокчиси бўлган, фаолияти доимий муассаса ташкил этилишига олиб келадиган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйиш учун ўз фаолиятини амалга ошириш бошланган санадан эътиборан ўттиз календарь кун ичида биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг иштирокчиси бўлган Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти жойлашган (яшайдиган, турган) еридаги солиқ органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қуйидаги ҳужжатларнинг нотариал тарзда тасдиқланган кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

1) биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномани;

2) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатни ёки Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахснинг ўз мамлакатида давлат рўйхатидан ўтказилганлигини, давлат рўйхатидан ўтказилганлиги рақамини кўрсатган ҳолда, тасдиқловчи ҳужжатни (ёки унинг ўрнига ўтадиган ҳужжатни).

Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадлар оладиган, ушбу Кодекс қоидаларига мувофиқ тулаш манбасида солиқ солиниши лозим бўлмаган чет эллик фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан ўттиз календарь кун давомида турган (яшайдиган) жойидаги солиқ органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қўйидаги ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

1) чет эллик фуқаронинг ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни;

2) фуқаролик (резидентлик) мамлакатида солиқ рўйхатига олинганлигини тасдиқловчи ҳужжатни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда;

3) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромад суммасини тасдиқловчи ҳужжатни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда.

Ўзбекистон Республикасида мол-мулк солиғи ёки ер солиғи солиш объекти бўлган мол-мулкни олувчи чет эллик фуқаролар ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар солиқ туловчи сифатида рўйхатдан ўтиш учун бундай мол-мулк ёки ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қўйидаги ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

1) чет эллик фуқаронинг ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни;

2) фуқаролик (резидентлик) мамлакатида солиқ рўйхатига олинганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда.

131-модда. Солиқ тўловчиларни солиқ солиш объекти бўйича ҳисобга қўйиш

Солиқ тўловчини ҳисобга қўйиш солиқ солиш объекти жойлашган ердаги солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчини объектлар бўйича ҳисобга қўйиш у ушбу Кодекснинг 129-моддасида белгиланган тартибда ҳисобга қўйилганидан кейин, агар ушбу Кодексга мувофиқ солиқ тўловчида солиқ тўловчи сифатида ҳисобга олинмаган жойдаги ер солиғи, мол-мулк солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ва (ёки) норуда қазилма бойликлари бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш мажбурияти юзага келган бўлса, амалга оширилади.

Ҳисобга қўйилмаган жойда ер солиғини, мол-мулк солиғини ёки сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш мажбурияти ўзида юзага келган солиқ тўловчи мазкур мажбурият юзага келган кундан эътиборан ўн кун ичида солиқ солиш объектларини улар жойлашган ерда ҳисобга қўйиш учун давлат солиқ хизмати органларига қонунчиликда белгиланган тартибда мурожаат қилиши керак. бундан ушбу Кодекс 133-моддасининг учинчи ва бешинчи қисмларига мувофиқ солиқ органларига бундай маълумотларни тақдим этиш органлар, муассасалар ва ташкилотларнинг мажбурияти бўлган ҳоллар мустасно. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Ҳисобга олиниши давлат солиқ хизмати органлари томонидан мустақил равишда амалга ошириладиган солиқ солинадиган объектлар бўйича мол-мулк солиғи ва ер солиғи тўловчиси бўлган жисмоний шахсларга нисбатан ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган мажбурият татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбурият, шунингдек:

бензин, дизель ёқилғиси ва газни охириги истеъмолчига реализация қилишда тўланадиган акциз солиғининг солиқ тўловчиларига;

худудий алоҳида бўлинма жойлашган ери бўйича ходимлар сони йигирма беш кишидан кўп бўлган доимий иш жойи яратган солиқ агентига татбиқ этилади.

Ушбу модда бешинчи қисмининг иккинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ тўловчи акцизоти махсулотни реализация қилиш бошланган пайтдан бошлаб ун кун ичида автомобилларга ёқилғи қўйиш шохобчаси жойлашган ердаги солиқ органига акциз солиғи солиқ тўловчиси сифатида ҳисобга қўйиш учун мурожаат қилиши шарт.

Ушбу модда бешинчи қисмининг учинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ агенти алоҳида бўлинма ташкил этилган пайтдан бир ой ўтганидан кейин ун кун ичида алоҳида бўлинма жойлашган ердаги солиқ органига жисмоний шахслардан олинандиган даромад солиғи тўловчи солиқ агенти сифатида ҳисобга қўйиш учун мурожаат қилиши шарт.

Солиқ органи солиқ тўловчига илгари берилган солиқ тўловчининг идентификация рақамига мувофиқ уни мурожаат қилган кунидан эътиборан уч иш кунидан кечиктирмай объектнинг жойлашган ери бўйича ҳисобга олади.

132-модда. Солиқ тўловчи тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун солиқ тўловчи тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари деганда солиқ тўловчи томонидан солиқ органларига тақдим этилган маълумотлар, шунингдек ушбу Кодекснинг 133-моддасида назарда тутилган тартибда органлар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан юборилган маълумотлар тушунилади.

Юридик шахс тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари таркибига қуйидагилар киради, хусусан:

- 1) солиқ тўловчининг идентификация рақами;
- 2) тўлик ва қисқартирилган номи;
- 3) жойлашган ери (почта манзили);
- 4) ташкилий-ҳуқуқий шакли;
- 5) давлат рўйхатидан ўтказилган сана, жойи ва рақами;
- 6) устав фондининг (устав капиталининг) миқдори – тижорат ташкилотлари учун;

7) алоҳида бўлинмалар тўғрисидаги маълумотлар;

8) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган иштирокчилар солиқ тўловчисининг идентификация рақами, чет эллик иштирокчининг мамлакати ҳамда ҳар бир муассиснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши кўрсатилган ҳолда иштирокчиларнинг тўлик таркиби – тижорат ташкилотлари учун.

Жисмоний шахслар тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари таркибига уларнинг қуйидаги шахсга доир маълумотлари киритилади:

1) фамилияси, исми, отасининг исми;

2) фуқаролиги;

3) жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами;

4) паспортининг ёки идентификацияловчи ID-картасининг серияси ва рақами, берилган санаси ва жойи;

5) яшаш жойи (манзили). *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ЎРҚ–759-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Якка тартибдаги тадбиркорлар учун ҳисоб маълумотлари таркибига ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган маълумотлардан ташқари, қуйидагилар ҳам киритилади:

1) давлат рўйхатидан ўтказилган сана, жойи ва рақами;

2) фаолият тури;

3) фаолият амалга ошириладиган жой.

Солиқ тўловчи солиқ органларининг маълумотлар базасида мавжуд бўлган ўз ҳисоб маълумотларини солиқ органининг суровига кўра солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали тасдиқлаши керак. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқ тўловчилар тўғрисида ҳисоб маълумотларини юритиш, солиқ тўловчилар томонидан уларни тасдиқлаш, бу маълумотларни учинчи шахсларга тақдим этиш тартиби, шунингдек солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун маълумотлар таркибини шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон*

Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРК–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

133-модда. Органлар, муассасалар ва ташкилотларнинг солиқ органларига маълумотлар тақдим этиш мажбуриятлари

Тадбиркорлик субъекти бўлган юридик ва жисмоний шахсларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар рўйхатдан ўтказилган жойдаги солиқ органига ушбу шахслар давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн кундан кечиртирмай тегишли юридик шахсларнинг давлат реестридан кучирмани, раҳбар (раҳбар вазифаларини бажарувчи шахс) тўғрисидаги маълумотларни, жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақамини ва унинг паспортига ёки идентификацияловчи ID-картасига онд маълумотларни топшириши шарт. Шунингдек мазкур органлар солиқ органига давлат реестрига киритилган ва тегишли шахсларга тааллуқли бўлган ҳар қандай ўзгартиришлар тўғрисида бундай ўзгартиришлар киритилган кундан эътиборан уч кундан кечиктирмай маълум қилиши шарт.

Ички ишлар органлари идентификацияловчи ID-карталар берилганлиги, шу жумладан йўқотилган ёки амал қилиш муддати ўтган паспортлар ёки идентификацияловчи ID-карталар ўрнига идентификацияловчи ID-карталар берилганлиги фактлари тўғрисида, бекор қилинган паспортлар ёки идентификацияловчи ID-карталар ҳақида ўзлари жойлашган жойдаги солиқ органларига ҳар ойда хабар бериб бориши, шунингдек турар жойни ижарага олиш (ижарага бериш) шартномаси, текин фойдаланишга бериш шартномаси мавжуд эмаслиги ёки ижарага олиш (ижарага бериш) шартномасининг солиқ органларида мажбурий ҳисобга қўйилишига риоя этилмаганлиги бўйича аниқланган фактлар тўғрисида ўзлари жойлашган жойдаги солиқ органларига уч кун ичида хабар бериши шарт. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ЎРК–759-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Кучмас мулкка бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар тегишли ҳудудда жой-

лашган ер участкаси ва бошқа кўчмас мол-мулк, уларнинг мулкдорлари (эгалари) тўғрисидаги ахборотни давлат солиқ органларига реал вақт режимида электрон шаклда тақдим этиши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Табиий ресурслардан фойдаланувчиларни ҳисобга олишни ва (ёки) уларни рўйхатдан ўтказишни, шунингдек табиий ресурслардан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятни лицензиялашни амалга оширувчи органлар табиатдан фойдаланиш жойидаги солиқ органларига тегишли тарзда рўйхатдан ўтказилган (лицензия, рухсатнома берилган) кундан эътиборан ўн кун ичида солиқ солиш объекти бўлган бундай ресурслардан фойдаланишга доир ҳуқуқлар бериш тўғрисида маълум қилиши шарт.

Сув ресурсларини ҳисобга олишни амалга оширувчи органлар сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига сувдан фойдаланувчи шахслар ва улар томонидан фойдаланилган сув ҳажмлари тўғрисида реал вақт режимида электрон шаклда ахборот тақдим этиши шарт. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Лицензиялар ва (ёки) бошқа рухсат этувчи ҳужжатларни берадиган органлар мазкур ҳужжатлар берилган шахслар жойлашган ердаги солиқ органига шундай ҳужжатлар берилганлиги, бекор қилинганлиги, тўхтатиб турилганлиги ёки уларнинг амал қилиши тугатилганлиги тўғрисида тегишли ходиса рўй берган кундан эътиборан ўн кун ичида маълум қилиши шарт. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналарини аккредитациядан ўтказишни амалга оширувчи органлар ҳамда ташкилотлар чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналари аккредитациядан ўтказилганлиги (аккредитациядан маҳрум этилганлиги) тўғрисидаги маълумотларни ваколатхона жой-

лашган ердаги солиқ органига тегишли ҳодиса рўй берган кундан эътиборан ўн кун ичида маълум қилиши шарт.

Халқаро ташкилотларнинг ҳамда чет эл нотижорат ноҳукумат ташкилотларининг ваколатхоналари реестрини юритиш ваколатига эга бўлган орган мазкур реестрга тегишли тарзда киритилганлик (реестрдаги ўзгартиришлар) тўғрисидаги маълумотларни аккредитациядан ўтказилган (аккредитациядан маҳрум этилган) ёки мазкур реестрга маълумотлар (ўзгартиришлар) киритилган кундан эътиборан ўн кун ичида ваколатхона жойлашган ердаги солиқ органига хабар қилиши шарт.

Васийлик ва ҳомийлик органлари мол-мулк мулкдорлари (эгалари) бўлган жисмоний шахсларга нисбатан васийлик, ҳомийлик ҳамда мол-мулк бошқаруви белгиланганлиги тўғрисида, шу жумладан мол-мулк мулкдори (эгаси) бўлган боланинг васий оилага топширилганлиги ҳақида, шу жумладан мазкур васийлик, ҳомийлик ва мол-мулк бошқаруви билан боғлиқ кейинги ўзгартиришлар тўғрисида тегишли қарор қабул қилинган кундан эътиборан ўн кун ичида ўзлари жойлашган ердаги солиқ органларига маълум қилиши шарт.

Нотариал ҳаракатларни амалга оширишга ваколатли бўлган органлар (муассасалар) кўчмас мулк олди-сотди шартномалари, мол-мулк ижараси шартномалари тасдиқланганлиги ва ижара ҳақи миқдори ҳақида, меросга эгалик қилиш ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномалар берилганлиги ҳамда ҳадя этиш шартномалари нотариал тарзда тасдиқланганлиги тўғрисида солиқ органларига ахборот-коммуникация технологиялари воситасида реал вақт режимида хабар қилиши шарт. Бунда ҳадя этиш шартномалари тасдиқланганлиги тўғрисида тақдим этилаётган ахборотда ҳадя қилувчи ва ҳадя олувчи шахс ўртасидаги қариндошлик даражаси тўғрисидаги маълумотлар бўлиши керак. *(Унингчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги УРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Чет эллик фуқароларга ёки фуқаролиги бўлмаган шахсларга ишлаш учун рухсатномалар ёки патентлар беришни амалга оширувчи органлар чет эллик фуқаролар ёхуд фуқаролиги бўлмаган шахслар турган жойи бўйича миграция ҳисобига

қўйилганлиги тўғрисидаги маълумотларни хабар қилиши шарт. Бундай маълумотлар солиқ органларида ҳисобда турмаган ва ўзига нисбатан ишлаш учун рухсатномани ёки патентни расмийлаштириш учун ҳужжатлар кўриб чиқишга қабул қилинган чет эллик фуқаролар ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларга нисбатан тақдим этилади. Мазкур органлар белгиланган ҳужжатлар қабул қилинган кундан кейин келадиган кундан кечиктирмай ушбу маълумотларни ўзлари жойлашган ердаги солиқ органларига хабар қилади.

Қимматли қоғозларнинг марказий депозитарийси ҳар ойда, ҳисобот ойдан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиртирмай Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига ўзи ва инвестиция воситачилари томонидан рўйхатга олинган акцияларга доир битимлар тўғрисидаги ахборотни тақдим этиши шарт.

Божхона органлари ҳар ойда солиқ органларига: экспорт-импорт операциялари тўғрисидаги, шунингдек товарларни олиб ўтиш, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали электрон тижорат шаклида амалга оширилган товарларни олиб ўтиш ҳақидаги;

Ўзбекистон Республикаси норезидентлари томонидан Ўзбекистон Республикасининг божхона омборларида товарлар сақланаётганлиги фактлари тўғрисидаги ахборотни тақдим этиши шарт.

Интернет жаҳон ахборот тармоғи миллий сегментининг домен номлари тизимини белгиловчи орган солиқ органларига тегишли маълумотлар базасига уланиш учун дастурий маҳсулотларни тақдим этиш орқали домен номларининг маъмурлари тўғрисидаги ахборотларга кириш ҳуқуқини беради.

Солиқ органларига ушбу моддада назарда тутилган, қоғозда ёки электрон шаклда тақдим этиладиган маълумотларнинг шакллари, шунингдек шаклларни тўлдириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Маълумотларни солиқ органларига электрон шаклда тақдим этиш тартиби ўзаро ҳамкорлик қилувчи тарафларнинг келишуви билан белгиланади.

Ушбу моддада кўрсатилган маълумотлар солиқ органларига бепул тақдим этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган маълумотлар ушбу моддада белгиланган органлар, муассасалар, ташкилотлар ёки нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ваколатига эга бўлган мансабдор шахслар томонидан солиқ органларининг сўровларига биноан сўров олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади.

Муассасалар ва ташкилотлар томонидан солиқ органларига маълумотлар тақдим этиш мажбурияти қонунчиликда белгиланади. *(Ўн тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРК–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

134-модда. Банкларнинг солиқ назоратини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган мажбуриятлари

Банк ҳар қандай юридик ёки жисмоний шахснинг (бундан буён ушбу моддада мижоз деб юритилади) ҳисобварағи ёки омонати (депозити) очилганлиги (ёпилганлиги), ҳисобварағи ёки омонати (депозити) реквизитларининг узгартирилганлиги тўғрисидаги ахборотни тегишли ҳодиса рўй берган кундан эътиборан уч кун ичида электрон шаклда, ўзи жойлашган ердаги солиқ органига маълум қилиши шарт.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ахборотни банк томонидан маълум қилиш тартиби ва шакллари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРК–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Солиқ органининг банк мижозига нисбатан ахборот тақдим этиш тўғрисидаги сўровига биноан банк ёзма сўров олинган кундан эътиборан уч кун ичида солиқ органларига қуйидагиларни бериши шарт:

- 1) мижознинг банкда ҳисобварақлари ва омонатлари (депозитлари) мавжудлиги тўғрисидаги маълумотларни;
- 2) мижознинг ҳисобварақлари ва омонатларидаги (депозитларидаги) пул маблағларининг қолдиқлари ҳақидаги маълумотларни;

3) мижознинг ҳисобварақларидаги операцияларга ҳамда омонатларига (депозитларига) доир кўчирмаларни;

4) солиқ тўловчининг солиқ мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ бошқа маълумотларни.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ахборот, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда чет давлат ваколатли органининг сўрови асосида ҳам солиқ органлари томонидан банкдан сўраб олиниши мумкин.

Солиқ органи томонидан банкка сўров юбориш шакли ва тартиби ҳамда банклар томонидан солиқ органларининг сўровларига кўра ахборот тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

V бўлим. СОЛИҚ НАЗОРАТИ

17-боб. СОЛИҚ НАЗОРАТИ ТЎҒРИСИДАГИ УМУМИЙ ҚОИДАЛАР. СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИ

135-модда. Солиқ назорати тўғрисидаги умумий қоидалар

Ваколатли органларнинг солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши устидан назорат қилишга доир фаолияти солиқ назоратидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ назорати мақсадида ушбу Кодекснинг 133-моддасида кўрсатилган давлат органлари, муассасалари, ташкилотлар ва мансабдор шахслар солиқ тўловчиларни солиқ бўйича ҳисобга олиш учун зарур бўлган маълумотларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ органларига тақдим этиши шарт.

Солиқ назорати мақсадида банклар ушбу Кодекснинг 134-моддасида ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларни бажаради.

Солиқ, божхона органлари ва бошқа ваколатли органлар, прокуратура органлари ҳамда тергов органлари солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари, ўзлари олиб бораётган солиқ текширувлари ҳақидаги ўзида мавжуд материаллар тўғрисида бир-бирини хабардор қилади. Шунингдек мазкур органлар ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш мақсадида бошқа зарур ахборот билан алмашишни амалга оширади. Бундай хабардор қилиш тартиби мазкур органлар ўртасидаги келишувлар билан белгиланади.

Солиқ тўловчи (солиқ агенти) тўғрисида қонунчилик талабларини бузган ҳолда олинган ҳужжатлар ёки бошқа ахборот ушбу шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортишга асос бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ назорати материаллари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда солиқ тўловчи ҳисобда турган жойдаги солиқ органида текширув тугаган кундан кейинги иш кунидан кечиктирмай рўйхатдан ўтказилиши керак.

136-модда. Солиқ назоратининг шакллари

Солиқ органлари солиқ назоратини:

- 1) солиқ текширувлари;
- 2) солиқ мониторинги шаклида амалга оширади.

Божхона органлари товарларнинг Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган солиқларга нисбатан ўз ваколатлари доирасида ушбу Кодексга ва божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ солиқ назоратини амалга оширади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

137-модда. Солиқ текширувларининг турлари

Солиқ текширувлари солиқ тўловчилар, йиғимларни тўловчилар ва солиқ агентлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши устидан назорат қилиш мақсадида ўтказилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ текшируви солиқ тўловчи тўғрисида солиқ органларида мавжуд бўлган маълумотларни ўрганиш ва таҳлил қилиш асосида амалга оширилади.

Солиқ органлари солиқ текширувларининг қуйидаги турларини ўтказиши:

- 1) камерал солиқ текшируви;
- 2) сайёр солиқ текшируви;
- 3) солиқ аудити.

138-модда. Камерал солиқ текшируви

Камерал солиқ текшируви солиқ тўловчи (солиқ агенти) томонидан тақдим этилган солиқ ҳисоботини, молиявий ҳисоботни, шунингдек солиқ тўловчининг фаолияти тўғрисида солиқ органида мавжуд бўлган бошқа ҳужжатлар ҳамда маълумотларни таҳлил қилиш асосида солиқ органи томонидан ўтказилади.

Солиқ органлари камерал солиқ текшируви ўтказилиши бошлангунига қадар текширувдан олдинги таҳлилни ўтказиши мумкин.

Текширувдан олдинги таҳлил – тақдим этилган солиқ ҳисоботини ва солиқ тўловчининг фаолияти тўғрисидаги бошқа ахборотни солиқ органлари томонидан ахборот тизимларидан фойдаланган ҳолда, солиқ тўловчининг иштирокисиз ўтказиладиган автоматлаштирилган таҳлилдир.

Текширувдан олдинги таҳлил солиқ органи раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) буйруғисиз амалга оширилади.

Агар текширувдан олдинги таҳлил чоғида солиқ органи томонидан тақдим этилган солиқ ҳисоботида солиқ органида мавжуд бўлган маълумотлар билан тафовутлар ва (ёки) хатолар аниқланса, солиқ тўловчига солиқ тўловчининг шахсий

кабинети орқали солиқ ҳисоботига тегишли тузатишлар киритиш тўғрисидаги хабарнома юборилади.

Солиқ тўловчи тегишли тузатишлар киритиш тўғрисидаги хабарнома олинган кундан эътиборан ун кунлик муддатда аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини ёки аниқланган тафовутларнинг асосномасини тақдим этиши шарт. Бундай мажбуриятнинг бажарилмаганлиги солиқ органи томонидан солиқ тўловчида камерал солиқ текширувини тайинлаш учун асос бўлади.

Текширувдан олдинги таҳлил аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи ёки аниқланган тафовутлар асосномаси солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган ёхуд камерал солиқ текшируви тайинлаган санадан эътиборан яқунланган ҳисобланади. *(Иккинчи – еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Камерал солиқ текшируви солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) буйруғи асосида ўтказилади. Буйруқда солиқ тўловчининг номи ва идентификация рақами, текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва лавозими, текширувни ўтказиш муддатлари, текширилаётган давр, текширилаётган солиқлар ва йиғимларнинг турлари кўрсатилади.

Камерал солиқ текшируви ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган даъво муддати ўтмаган солиқ даврларига нисбатан ўтказилиши мумкин.

Камерал солиқ текшируви жараёнида солиқ органи солиқ тўловчидан (солиқ агентидан, учинчи шахсдан) ҳисобга олиш ҳужжатларини, тақдим этилган солиқ ҳисоботига ва ҳисобга олиш ҳужжатларига доир тушунтиришларни, шунингдек солиқ ҳамда йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш билан боғлиқ бошқа ахборотни ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда сўраб олиши мумкин.

Сўралган ҳужжатлар ва тушунтиришлар солиқ органига тегишли сўров олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилиши керак. Сўралган ҳужжатларни тақдим этиш муддати солиқ тўловчининг ҳужжатлар тақдим этиш учун сабаблари

ва зарур бўлган муддатлари кўрсатилган аризасига кўра солиқ органи томонидан узайтирилиши мумкин.

Агар солиқ тўловчи камерал солиқ текшируви тугагунига қадар ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ўзгартирилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этса, камерал солиқ текшируви тақдим этилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини ҳисобга олган ҳолда ўтказилади.

Агар ўтказилган камерал солиқ текшируви якуни билан тақдим этилган солиқ ҳисоботида тафовутлар ва (ёки) хатолар аниқланган бўлса, солиқ органи солиқ тўловчига ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ ҳисоботларига тузатишлар киритиш талабномасини юборади.

Солиқ ҳисоботига тузатишлар киритиш ҳақида талабнома юборилган сана камерал солиқ текшируви тугатилган сана ҳисобланади. Агар ўрганиш ва таҳлил қилиш якунларига кўра тафовутлар ва (ёки) хатолар аниқланмаган бўлса ҳам камерал солиқ текшируви якунланган ҳисобланади.

Солиқ тўловчи тузатишлар киритиш тўғрисидаги талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида тегишли солиқлар ва йиғимлар бўйича аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини ёхуд тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этган ҳолда аниқланган тафовутларнинг асосномасини ушбу Кодексда белгиланган тартибда тақдим этиши шарт. *(Ўн бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРК-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқ тўловчи солиқ органининг тегишли талабномасида кўрсатилган, аниқланган тафовутларнинг асосномаси сифатида солиқ маслаҳатчилари ташкилотининг ҳулосасини тақдим этишга ҳақли. Солиқ тўловчининг номидан бундай асосномани солиқ маслаҳатчилари ташкилоти солиқ тўловчи билан тузилган шартнома асосида мустақил равишда тақдим этиши мумкин.

Солиқ тўловчининг тақдим этган асосномаси тегишли ҳужжатлар (асосномалар) олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичида солиқ органининг раҳбари (раҳбари ўринбосари) томонидан кўриб чиқилади.

Аниқланган тафовутлар бўйича тақдим этилган асосномаларига тўлиқ ёки қисман розилик берилган тақдирда,

солиқ органи илгари юборилган талабнома бекор қилинганлиги тўғрисидаги билдириш хатини ёхуд солиқ ҳисоботига тузатишлар киритиш тўғрисидаги аниқлаштирилган талабномани солиқ тўловчига юборади.

Агар солиқ тўловчи аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этмаса (шу жумладан аниқлаштирилган талабномадан кейин) ёхуд аниқланган тафовутлар бўйича асосномаларни тақдим этмаса, ёки у тақдим этган асосномалар етарли эмас деб топилса, солиқ органи солиқ тўловчига солиқ аудитини тайинлашга ҳақли.

Агар солиқ (ҳисобот) даври учун солиқ мониторинги ўтказилаётган бўлса, бундай давр учун камерал солиқ текшируви ўтказилмайди. Мазкур қоида солиқ мониторинги муддатидан олдин тугатилганда қўлланилмайди.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, зиммасига солиқ ҳисоботини тақдим этиш бўйича мажбурият юклатилган солиқ агентларининг ва бошқа шахсларнинг камерал солиқ текширувларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Қўшилган қиймат солиғи суммаси ўрнини қоплашга нисбатан камерал солиқ текшируви солиқ тўловчи томонидан солиқ даври учун солиқ ҳисоботи тақдим этиш чоғида солиқ органлари қўшилган қиймат солиғининг салбий суммаси ўрнини қоплаш (қайтариш) тўғрисида хабардор қилинган кундан эътиборан ўттиз кун ичида солиқ органининг буйруғисиз, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади. Қўшилган қиймат солиғи суммаси ўрнини қоплашга нисбатан камерал солиқ текшируви натижаларига кўра солиқ ҳисоботига ўзгартишлар киритиш ҳақидаги талабнома ёзиб берилмайди. *(Йигирма иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ-812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Қўшилган қиймат солиғи суммасини қоплашга нисбатан камерал солиқ текшируви натижаларига кўра солиқ органлари ушбу суммани қоплаш тўғрисидаги қарор ёхуд уларни қоплашни

рад этиш (тўлиқ ёки қисман) тўғрисидаги асослантирилган қарор қабул қилади.

Камерал солиқ текшируви ўтказиш тўғрисидаги низом Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Йигирма тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

139-модда. Сайёр солиқ текшируви

Солиқ тўловчиларнинг солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш соҳасидаги айрим мажбуриятларини, шунингдек солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган бошқа мажбуриятларини бажарилишини текшириш сайёр солиқ текширувидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Сайёр солиқ текшируви чоғида ҳисобга олиш ҳужжатларининг, товар-моддий қимматликлар ва пул маблағлари ҳаракатининг, шунингдек солиқ тўловчининг фаолияти билан боғлиқ бўлган бошқа ахборотнинг таҳлили ўтказилади.

Сайёр солиқ текширувларини ўтказиш чоғида солиқ органлари профилактика тадбирларини ва хронометраж кузатувларини амалга оширишга, назорат-касса техникаси ва тўлов терминаллари қўлланилишини текширишга ва солиқ назоратининг бошқа тадбирларини ўтказишга ҳақли.

Сайёр солиқ текшируви солиқ органи раҳбарининг (раҳбари уринбосарининг) буйруғи асосида ўтказилади. Буйруқда солиқ тўловчининг номи, текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда лавозими, текширувларни ўтказиш муддатлари ва мақсади кўрсатилади.

Сайёр солиқ текшируви ўн кундан кўп бўлмаган муддатда ўтказилади.

Сайёр солиқ текширувини тайинлаш тўғрисидаги буйруқда кўрсатилган сана ушбу текширувни ўтказиш муддатининг бошланиши деб ҳисобланади.

Солиқ тўловчига сайёр солиқ текшируви далолатномасини топширилган кун сайёр солиқ текшируви муддатининг тугаши деб ҳисобланади.

(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

Сайёр солиқ текшируви ўтказиш тўғрисидаги низом Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

140-модда. Солиқ аудити

Муайян давр учун солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашнинг тўғрилигини текшириш солиқ аудитидир.

Солиқ аудити солиқ тўловчиларнинг (солиқ агентларининг) юқори даражадаги таваккалчилик тоифасига мансуб солиқ тўловчига (солиқ агентига) нисбатан ўтказилади.

Солиқ органи солиқ аудити ўтказилиши бошланишидан камидан ўттиз календарь кун олдин солиқ тўловчига солиқ аудити ўтказилиши тўғрисида хабарнома юборади.

Хабарномада солиқ аудитининг бошланиш санаси, текширилиши лозим бўлган масалаларнинг рўйхати, зарур ҳужжатларнинг дастлабки рўйхати, шунингдек солиқ аудитини ўтказиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар кўрсатилади.

Агар солиқларни тўлашдан бўйин товлаш белгилари мавжуд бўлса, солиқ органи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси билан келишган ҳолда солиқ тўловчини олдиндан хабардор этмасдан солиқ аудитини бошлашга ҳақлидир.

Йирик солиқ тўловчилар тоифасига мансуб бўлган солиқ тўловчиларнинг солиқ аудити Йирик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекцияси томонидан инспекция бошлиғининг (инспекция бошлиғи ўринбосарининг) буйруғи асосида амалга оширилади.

Солиқ аудитида иштирок этиш учун бошқа солиқ органларининг мансабдор шахслари жалб этилиши мумкин.

Солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ аудитини ўтказиш тўғрисидаги буйруғида текшириладиган солиқ тўловчининг номи ва идентификация рақами,

текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда лавозими, солиқ аудитини ўтказиш муддатлари ва мақсади кўрсатилади.

Солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ аудитини ўтказиш тўғрисидаги буйруғи билан уни ўтказиш дастури ҳам тасдиқланади.

Ушбу Кодекснинг 143-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудити фақат ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган даъво қилиш муддати ўтмаган охириги солиқ аудитидан кейинги даврни қамраб олиши мумкин.

Солиқ тўловчи ихтиёрий равишда тугатилаётганда солиқ аудити, солиқ тўловчининг бевосита солиқ аудити ўтказилаётган йилдан олдинги уч йилдан кўп бўлмаган фаолиятини қамраб олиши мумкин.

Солиқ аудити ўтказилаётган даврда текширилаётган даврнинг солиқ ҳисоботига солиқ тўловчи томонидан ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ аудити ўтказиш тўғрисидаги низом Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Ун учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРК-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

141-модда. Солиқ аудитини ўтказиш муддати

Агар ушбу Кодекснинг 142-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудити ўттиз кундан ортиқ давом этиши мумкин эмас.

Солиқ аудитини ўтказиш муддати солиқ тўловчига (солиқ агентига) солиқ аудитини тайинлаш тўғрисидаги буйруқ топширилган кунда бошланади.

142-модда. Солиқ аудитини ўтказиш муддатини узайтириш

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудитини ўтказиш муддати икки ойгача, алоҳида ҳолларда эса – уч ойгача узайтирилиши мумкин.

Солиқ аудитини ўтказиш муддатини узайтириш асослари ва тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгилайди.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ аудити ўтказилишини қўйдагилар учун ҳам узайтиришга ҳақли:

- 1) ушбу Кодекснинг 146-моддаси биринчи қисмига мувофиқ ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш;
- 2) чет эл давлат органларидан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари доирасида ахборот олиш;
- 3) экспертизалар ўтказиш;
- 4) чет тилида тақдим этилган ҳужжатларни таржима қилиш.

Солиқ аудити муддатини ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган асос бўйича узайтиришга ҳужжатлар талаб қилинаётган ҳар бир шахс бўйича кўпи билан бир марта йўл қўйилади.

Солиқ аудити муддатини узайтириш солиқ текширувини ўтказаятган солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) тегишли буйруғи билан расмийлаштирилади.

Солиқ аудитининг умумий муддати олти ойдан ошиши мумкин эмас.

Солиқ аудитини ўтказиш муддати ўтказилган солиқ аудити туғрисида далолатнома тузилган (имзоланган) кунда тугайди.

143-модда. Солиқ аудитини ўтказишга доир чекловлар

Солиқ органлари солиқ тўловчининг айнан битта давр учун айнан бир хил солиқлар бўйича бир мартадан ортиқ солиқ аудитини ўтказишга ҳақли эмас, бундан солиқ аудитини ўтказиш чоғида солиқ органига маълум бўлмаган янги ҳолатлар аниқланган ҳоллар мустасно. Янги ҳолатлар аниқланган тақдирда солиқ органи тақрорий солиқ аудитини тайинлашга ҳақли.

144-модда. Мансабдор шахсларнинг солиқ тўловчининг ҳудудига кириши

Бевосита солиқ текширувини ўтказувчи солиқ органлари мансабдор шахсларининг текширилаятган шахснинг ҳудудига

ёки биносига кириши ушбу мансабдор шахслар томонидан хизмат гувоҳномалари ва солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) ушбу шахснинг солиқ текширувини ўтказиш тўғрисидаги буйруғи (қарори) такдим этилган тақдирда амалга оширилади.

Солиқ органларининг бевосита солиқ текширувини ўтказувчи мансабдор шахслари кўрсатилган объектлар тўғрисидаги аниқ маълумотларнинг текширилаётган шахс томонидан такдим этилган ҳужжатларга асосланган маълумотларга мувофиқлигини аниқлаш мақсадида текширилаётган шахснинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун фойдаланиладиган ҳудудларини ёки биносини ёхуд солиқ солиш объектларини кўздан кечиришни ўтказиши мумкин.

Солиқ органларининг солиқ текширувини ўтказувчи мансабдор шахсларига мазкур ҳудудларга ёки биноларга (бундан турар-жой бинолари мустасно) киришига тўсқинлик қилинган тақдирда солиқ органининг мансабдор шахси ўзи ва текширилаётган шахс томонидан имзоланадиган далолатномани тузади. Бундай далолатнома асосида солиқ органи текширилаётган шахс тўғрисида ўзида мавжуд бўлган маълумотлар ёки худди шундай солиқ тўловчилар тўғрисидаги маълумотлар асосида тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини мустақил тарзда аниқлашга ҳақли. Текширилаётган шахс кўрсатилган далолатномани имзолашни рад этган тақдирда мазкур далолатномага тегишли қайд киритилади.

Солиқ текширувини ўтказувчи солиқ органлари мансабдор шахсларининг турар-жой биноларига уларда яшовчи жисмоний шахсларнинг хоҳишига қарамай ёки хоҳишига қарши қонунда ёки суднинг қарори асосида белгиланган ҳоллардан бошқача тарзда киришига йўл қўйилмайди.

145-модда. Ҳудудни ва биноларни кўздан кечириш

Солиқ органининг солиқ текширувини ўтказувчи мансабдор шахслари текширувнинг тўлиқлиги учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни аниқлаштириш мақсадида текширилаётган шахснинг ҳудудлари ва биноларини, шунингдек ҳужжатлар ва буюмларни кўздан кечиришни амалга оширишга ҳақли.

Агар ҳужжатлар ва буюмлар солиқ органининг мансабдор шахси томонидан солиқ назоратини амалга ошириш юзасидан илгари бажарилган ҳаракатлар натижасида ёки ушбу буюмлар эгаси уларни кўздан кечиришни амалга оширишга рози бўлган тақдирда олинган бўлса, ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган ҳолларда ҳужжатлар ва буюмларни кўздан кечиришга йўл қўйилади.

Кўздан кечириш видеотасвирга олинган ҳолда амалга оширилади, бундай имконият мавжуд бўлмаганда эса – ҳолислар иштирокида амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Кўздан кечириш ўтказилаётганда текширилаётган шахс ёки унинг вакили, шунингдек мутахассислар иштирок этишга ҳақлидир.

Зарур бўлган ҳолларда, кўздан кечириш чоғида фото-суратга олиш ва видеоёзувга тушириш амалга оширилади, ҳужжатлардан кўчирма нусхалар олинади ёки кўздан кечириш билан боғлиқ бошқа ҳаракатлар бажарилади.

Кўздан кечириш ўтказилганлиги тўғрисида баённома тузилади.

146-модда. Солиқ текширувини ўтказишда ҳужжатларни талаб қилиб олиш

Солиқ органининг солиқ текширувини ўтказиётган мансабдор шахси текширилаётган шахсдан текширув учун зарур бўлган ҳужжатларни талаб қилиб олишга ҳақли.

Ҳужжатлар тақдим этиш тўғрисидаги талабнома текшири-лаётган шахсга (унинг қонуний ёки ваколатли вакилига) шахсан имзо қўйдирган ҳолда топширилади. Агар ҳужжатларни тақдим этиш тўғрисидаги талабномани мазкур усулда топшириш имкони бўлмаса, у ушбу Кодекс 19-моддасининг иккинчи қисмида белгиланган тартибда юборилади.

Талаб қилиб олинadиган ҳужжатлар солиқ органига шахсан ёки вақал орқали тақдим этилиши, почта орқали буюртма хат билан юборилиши ёхуд телекоммуникация алоқа тармоқлари ёки солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали электрон шаклда топширилиши мумкин.

Ҳужжатларни қоғозда тақдим этиш текширилаётган шахс томонидан тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида амалга оширилади. Агар конунчиликда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ органига (мансабдор шахсга) тақдим этиладиган ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини нотариал тарзда тасдиқлашни талаб қилишга йўл қўйилмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳисобга олиш ҳужжатлари электрон шаклда тузилган тақдирда солиқ тўловчи (солиқ агенти) солиқ текшируви чоғида солиқ органлари мансабдор шахсларининг талабига кўра бундай ҳужжатларнинг қоғоздаги кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт, бундан электрон ҳисобварақ-фактураларнинг ахборот тизимида рўйхатга олинган ҳисобварақ-фактуралар мустасно.

Зарур бўлган тақдирда солиқ органи ҳужжатларнинг асл нусхалари билан танишишга ҳақли.

Солиқ текшируви давомида талаб қилиб олинган ҳужжатлар тегишли талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади. Агар текширилаётган шахс талаб қилинаётган ҳужжатларни белгиланган муддат ичида тақдим этиш имконига эга бўлмаса, у текширувчи мансабдор шахсларни бу ҳақда ёзма равишда хабардор қилади.

Солиқ тўловчи талаб қилинадиган ҳужжатларни кўрсатилган муддатларда тақдим этишнинг имкони йўқлиги тўғрисидаги, талаб қилиб олинаётган ҳужжатларни тақдим этиш имкони бўлмаган сабаблар кўрсатилган ёзма шаклдаги хабарномани ҳужжатлар тақдим этиш ҳақидаги талабнома олинган кундан кейинги кун давомида юбориши керак. Хабарномада солиқ тўловчи талаб қилинган ҳужжатларни тақдим эта олиши мумкин бўлган муддатлар кўрсатилиши лозим.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ тўловчидан хабарномани олган кундан эътиборан икки кун ичида ушбу хабарнома асосида ҳужжатларни тақдим этиш муддатларини узайтириш ёки муддатларни узайтиришни рад этишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда алоҳида қарор чиқаради.

Текширилаётган шахснинг талаб қилинаётган ҳужжатларни тақдим этишни рад этганлиги солиқ органининг

мансабдор шахси томонидан тузиладиган баённомада қайд этилади. Баённома солиқ органининг мансабдор шахси ва текшириладиган шахс томонидан имзоланади. Текшириладиган шахс баённомани имзоланиши рад этган тақдирда бу ҳақда тегишли қайд киритилади. Қўрсатилган ҳужжатларни тақдим этиш солиқ тўловчи томонидан рад этилганлиги ёки белгиланган муддатларда тақдим этилмаганлиги ушбу ҳужжатларни ушбу Кодекснинг 148-моддасида назарда тутилган тартибда олиб қўйиш учун асос бўлади.

Солиқ текшируви ва солиқ назоратининг бошқа тадбирлари жараёнида солиқ органлари текшириладиган шахснинг камерал ёки сайёр солиқ текширувлари ўтказилганда солиқ органларига илгари тақдим этилган ҳужжатларни, шунингдек солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида тақдим этилган ҳужжатларни текшириладиган шахсдан талаб қилиб олишга ҳақли эмас. Агар ҳужжатлар илгари солиқ органига асл нусхалар тарзида тақдим этилиб, кейинчалик текшириладиган шахсга қайтарилган бўлса, шунингдек солиқ органига тақдим этилиб, бартараф этиб бўлмайдиган куч ҳолатлари оқибатида йўқотилган тақдирда, ҳужжатлар текшириладиган шахсдан қайта талаб қилиб олинishi мумкин.

147-модда. Учинчи шахслардан ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш

Солиқ органининг солиқ текширувини ўтказадиган мансабдор шахси текшириладиган солиқ тўловчининг фаолиятига тааллуқли ҳужжатларга (ахборотга) эга бўлган контрагентдан ёки бошқа шахслардан ушбу ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишга ҳақли.

Текшириладиган солиқ тўловчининг (солиқ агентининг) фаолиятига тааллуқли ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ назоратининг қўшимча тадбирларини тайинлаш тўғрисидаги қарори асосида солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш чоғида ҳам амалга оширилиши мумкин.

Солиқ текширувларини ёки солиқ назоратининг бошқа тадбирларини амалга оширувчи солиқ органи текшириладиган

солиқ тўловчининг фаолиятига тааллуқли ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш тўғрисидаги топшириқномани мазкур ҳужжатлар (ахборот) талаб қилиб олиниши керак бўлган шахснинг ҳисобда турган жойидаги солиқ органига юборади. Бунда топшириқномада солиқ назоратининг қайси тадбирини ўтказиш чоғида ҳужжатлар (ахборот) тақдим этиш зарурати юзага келганлиги кўрсатилади, муайян битимга тааллуқли ахборот талаб қилиб олинаётганда эса ушбу битимни идентификациялаш имконини берувчи маълумотлар кўрсатилади.

Топшириқнома олинган кундан эътиборан уч кун ичида ҳужжатлар (ахборот) қайси шахсдан талаб қилиб олинаётган бўлса, ўша шахснинг ҳисобда турган жойидаги солиқ органи ушбу шахсга ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисида талабнома юборади.

Талабномага ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш тўғрисидаги топшириқноманинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисидаги талабномани олган шахс талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида уни бажаради ёки талаб қилиб олинаётган ҳужжатларга (ахборотга) эга эмаслигини ўша муддатда хабар қилади. Агар талаб этиладиган ҳужжатларни (ахборотни) мазкур муддатда тақдим этиш имкони бўлмаса, солиқ органи ҳужжатлар қайси шахсдан талаб қилиб олинган бўлса ўша шахснинг илтимосномасига кўра ушбу ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этиш муддатини узайтиришга ҳақли.

Талаб этиладиган ҳужжатлар ушбу Кодекс 146-моддасининг учинчи – бешинчи ва ўн биринчи қисмларида назарда тутилган қоидалар ҳисобга олинган ҳолда тақдим этилади.

Ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишнинг ушбу моддада назарда тутилган тартиби солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиларига тааллуқли ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишда ҳам қўлланилади.

Ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишнинг ушбу моддада назарда тутилган тартиби солиқ агентларига тегишли бўлган ҳужжатлар ва ахборотни талаб қилиб олишда ҳам қўлланилади.

Хужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисидаги талабномани олган шахс ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ бўлмаган талабнома бўйича ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этишни рад этишга ҳақли.

148-модда. Ҳужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш

Ҳужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш солиқ органининг солиқ текширувини ўтказаяётган мансабдор шахсининг асослан-тирилган қарори асосида амалга оширилади.

Ҳужжатлар ва буюмларни тунги пайтда олиб қўйишга йўл қўйилмайди.

Ҳужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш ҳолислар ҳамда ҳужжатлари ва буюмларини олиб қўйиш амалга оширилаяётган шахслар иштирокида ўтказилади. Зарур бўлган ҳолларда, олиб қўйишни амалга оширишда иштирок этиш учун мутахассис таклиф этилади.

Олиб қўйиш бошлангунига қадар солиқ органининг мансабдор шахси олиб қўйишни амалга ошириш тўғрисидаги қарорни тақдим этади ҳамда ҳозир бўлган шахсларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтиради.

Солиқ органининг мансабдор шахси ҳужжатлар ва буюмларини олиб қўйиш амалга оширилаяётган шахсга уларни ўз ихтиёри билан топширишни таклиф этади, таклиф рад этилган тақдирда эса олиб қўйишни мажбурий тарзда амалга оширади.

Ўзига нисбатан олиб қўйиш амалга оширилаяётган шахс олиб қўйилиши лозим бўлган ҳужжатлар ва буюмлар сақланиши мумкин бўлган биноларни ёки бошқа жойларни очишдан бош тортганда, солиқ органининг мансабдор шахси тамбаларга, эшикларга ва бошқа буюмларга зарурат сабабли юзага келмаган шикаст етказишдан қочиб олиб қўйишни мустақил тарзда бажаришга ҳақли.

Солиқ текшируви предметида алоқаси бўлмаган ҳужжатлар ва буюмлар олиб қўйилмайди.

Ҳужжатлар ва буюмларни олиб қўйишни амалга ошириш тўғрисида ушбу Кодекснинг 154-моддасида ҳамда мазкур моддада назарда тутилган талабларга риоя этган ҳолда баённома тузилади.

Олиб қўйилган ҳужжатлар ва буюмлар олиб қўйиш баён-номасида ёки унга илова қилинадиган рўйхатларда аниқ номи, сони, ўзига хос хусусиятлари ва имкон қадар буюмларнинг қиймати кўрсатилган ҳолда санаб ўтилади ҳамда рўйхатга олинади.

Агар солиқ назорати тadbирларини ўтказиш учун текшириладиган шахс ҳужжатларининг кўчирма нусхалари етарли бўлмаса ҳамда солиқ органларида ҳужжатларнинг асл нусхалари йўқ қилиниши, яширилиши, ўзгартирилиши ёки алмаштириб қўйилиши мумкинлиги тўғрисида тахмин қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса, солиқ органининг мансабдор шахси ҳужжатларнинг аслини ушбу моддада назарда тутилган тартибда олиб қўйишга ҳақли. Бундай ҳужжатлар олиб қўйиладиганда улардан солиқ органининг мансабдор шахси томонидан тасдиқланадиган кўчирма нусхалар олинади ва ҳужжатлар олиб қўйиладиган шахсга топширилади.

Ҳужжатларни олиб қўйиш билан бир вақтнинг ўзида кўчирма нусхаларни тайёрлаш ёки топшириш имкони бўлмаган тақдирда, солиқ органи кўчирма нусхаларни ҳужжатлари олиб қўйилган шахсга ҳужжатлар олиб қўйилганидан кейин беш кун ичида топширади.

Барча олиб қўйиладиган ҳужжатлар ва буюмлар ҳолисларга ҳамда олиб қўйишда иштирок этувчи бошқа шахсларга кўрсатилади ва зарур бўлган тақдирда олиб қўйилган жойда ўралади.

Олиб қўйилган ҳужжатлар рақамланиши, тикилиши ва олиб қўйиладиган шахснинг муҳри ёки имзоси билан тасдиқланган бўлиши керак. Ушбу шахс олиб қўйиладиган ҳужжатларни муҳр ёки имзо билан тасдиқлашдан бош тортган тақдирда, олиб қўйиш тўғрисидаги баённомага бу ҳақда махсус белги қўйилади.

Ҳужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш тўғрисидаги баённоманинг кўчирма нусхаси улар қайси шахсдан олиб қўйилган бўлса, ўша шахсга имзо қўйдириб топширилади ёки юборилади.

149-модда. Гувоҳнинг иштироки

Солиқ назоратини амалга ошириш учун аҳамиятга эга бирор-бир ҳолатлар ўзига маълум бўлган ҳар қандай вояга

етган жисмоний шахс кўрсатмалар бериш учун гувоҳ сифатида қақирлиши мумкин.

Гувоҳнинг кўрсатмалари баённомага киритилади.

Гувоҳ сифатида қуйидаги шахслар жалб этилиши мумкин эмас:

ўзининг жисмоний ёки руҳий нуқсонлари сабабли солиқ назоратини амалга ошириш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни тўғри идрок этишга қодир бўлмаган шахслар;

ўз касбий мажбуриятларини бажариши муносабати билан солиқ назоратини ўтказиш учун зарур бўлган ва ушбу шахсларнинг касбий сирига тааллуқли бўлган ахборотни олган шахслар. Чунончи, бундай шахслар жумласига – адвокат, аудитор, солиқ маслаҳатчиси қиради.

Гувоҳнинг кўрсатмалари, агар у касаллиги, кексалиги, ногиронлиги туфайли солиқ органига кела олмаса, у турган жойда олинishi мумкин.

Кўрсатмалар олишдан аввал солиқ органининг мансабдор шахси гувоҳни кўрсатмалар беришни рад этганлик ёки бундан бош тортганлик ёхуд била туриб ёлғон кўрсатмалар берганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради, бу ҳақда баённомага гувоҳнинг имзоси билан тасдиқланадиган белги киритилади.

Солиқ органига гувоҳ сифатида қақирилган ходимлар учун солиқ органига келганлиги сабабли ишда бўлмаган вақт учун асосий иш жойидаги ойлик иш ҳақи сақланиб қолади.

150-модда. Экспертиза

Зарур бўлган ҳолларда, солиқ назоратини амалга оширишга доир аниқ ҳаракатларни ўтказишда иштирок этиш учун эксперт жалб этилиши мумкин.

Шахсни эксперт сифатида жалб этиш солиқ органи ва эксперт ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Агар юзага келадиган масалаларни тушунтириш учун илм-фан, санъат, техника ёки ҳунармандчилик соҳасидаги махсус билимлар талаб этилса, экспертиза тайинланади. Солиқ органининг солиқ назоратини амалга оширувчи мансабдор шахсида бундай билимларга эгаллиги экспертиза тайинлаш заруратидан озод этмайди.

Эксперт олдида қўйилган масалалар ва унинг хулосаси экспертнинг махсус билимлари доирасидан чиқиши мумкин эмас.

Экспертиза тайинлаш тўғрисидаги қарорни солиқ текширувини ўтказаятган мансабдор шахснинг илтимосномаси асосида солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) қабул қилади.

Қарорда экспертизани тайинлаш учун асослар, экспертиза ўтказиши керак бўлган ташкилотнинг номи ёки экспертнинг фамилияси, исми, отасининг исми, экспертнинг олдига қўйиладиган масалалар ва унинг ихтиёрига бериладиган материаллар кўрсатилади. Эксперт экспертиза предметига тааллуқли текширув материаллари билан танишишга, ўзига қўшимча материаллар тақдим этилиши тўғрисида илтимосномалар беришга ҳақли.

Эксперт хулосани ўз номидан ёзма шаклда беради. Эксперт хулосасида ўзи ўтказган текширишлар, улар асосида қилинган хулосалар ҳамда қўйилган масалаларга асослангиланган жавоблар баён этилади.

Агар экспертга берилган материаллар етарли бўлмаса ёки у экспертиза ўтказиш учун зарур билимларга эга бўлмаса, эксперт хулоса беришни рад этиши мумкин.

Солиқ текширувини ўтказаятган солиқ органининг мансабдор шахси текширилаятган шахсни экспертиза тайинланганлиги тўғрисидаги қарор билан таништириши ва унинг ушбу модданинг ўнинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқларини тушунтириши шарт бўлиб, бу ҳақда баённома тузилади.

Экспертиза тайинлаш ва ўтказиш жараёнида текширилаятган шахс:

- 1) экспертни рад этиш;
- 2) экспертни ўзи кўрсатган шахслар орасидан тайинлаш тўғрисида илтимос қилиш;
- 3) қўшимча саволларни тақдим этиб, улар юзасидан эксперт хулосасини олиш;
- 4) солиқ органи мансабдор шахсининг рухсати билан экспертиза ўтказишда иштирок этиш ва экспертга тушунтиришлар бериш;

- 5) экспертнинг хулосаси билан танишиш;
 6) экспертнинг хулосаси юзасидан асослантирилган фикр тақдим этиш ҳуқуқига эга.

151-модда. Мутахассисни жалб этиш

Зарур бўлган ҳолларда, солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда иштирок этиш учун солиқ органи томонидан махсус билим ва кўникмаларга эга бўлган ҳамда ишнинг натижасидан манфаатдор бўлмаган мутахассис жалб этилиши мумкин.

Шахснинг мутахассис сифатида жалб қилиниши солиқ органи ва мутахассис ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Шахснинг мутахассис сифатида иштирок этиши унинг гувоҳ сифатида айнан шу ҳолатлар юзасидан сўроқ қилиниши имкониятини истисно этмайди.

152-модда. Таржимоннинг иштироки

Зарур бўлган ҳолларда, солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда иштирок этиш учун таржимон жалб этилиши мумкин.

Ишнинг натижасидан манфаатдор бўлмаган, таржима қилиш учун зарур даражада тил биладиган ёки қар ёхуд соқов жисмоний шахснинг имо-ишораларини тушунадиган шахс таржимонлик қилиши мумкин.

Шахснинг таржимон сифатида жалб қилиниши солиқ органи ва таржимон ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Таржимон солиқ органи мансабдор шахсининг чақирувига биноан келиши ва ўзига топширилган таржимани аниқ бажариши шарт.

153-модда. Солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларнинг ҳолислигини таъминлаш

Солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларнинг ҳолислиги видеотасвирга олиш қурилмаларидан фойдаланиш воситасида амалга оширилади, бундай имконият мавжуд бўлмаганда эса – ҳолислар иштирокида амалга оширилади.

Видеотасвирни ёзиб олиш тўхтовсиз ва изчил равишда олиб борилади. Видеотасвир материалларининг кўчирма нусхаси солиқ тўловчига ёки унинг вакилига солиқ назоратига оид тадбир тугагач тақдим этилади.

Солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда видеотасвирга олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Конунчиликда видеоёзув тақиқланган ҳолларда ёки видеоёзувга олиш имконияти мавжуд бўлмаганда ҳолислар солиқ назоратини амалга ошириш билан боғлиқ ҳаракатларга мажбурий тартибда жалб этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

154-модда. Солиқ назорати доирасида ҳаракатларни амалга ошириш чоғидаги баённомага қўйиладиган умумий талаблар

Солиқ назорати ҳаракатларини ўтказиш чоғида баённома тузилади. Баённомада қуйидагилар кўрсатилади:

- 1) текшириш ўтказишнинг асослари, тури ва даври;
- 2) амалга ошириладиган аниқ ҳаракатнинг жойи ва санаси;
- 3) ҳаракатнинг бошланиш ва тугаш вақти;
- 4) баённомани тузган шахснинг лавозими, фамилияси, исми, отасининг исми;
- 5) ҳаракатда иштирок этган ёки уни ўтказишда ҳозир бўлган ҳар бир шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, зарур бўлган ҳолларда эса – унинг манзили;
- 6) ҳаракатнинг мазмуни, уни амалга ошириш кетма-кетлиги;
- 7) ҳаракатни бажариш чоғида аниқланган, иш учун аҳамиятга эга бўлган фактлар ва ҳолатлар.

Баённома ҳаракатларни амалга оширишда иштирок этган ёки уни ўтказишда ҳозир бўлган барча шахслар томонидан ўқиб чиқилади. Мазкур шахслар баённомага киритилиши ёки материалларга қўшиб қўйилиши лозим бўлган фикр-мулоҳазаларини билдиришга ҳақли.

Баённома солиқ органининг уни тузган мансабдор шахси, шунингдек ҳаракатни амалга оширишда иштирок этган ёки

уни ўтказишда ҳозир бўлган барча шахслар томонидан имзоланади.

Баённомага фотосуратлар, видеоёзувлар ва ҳаракатни амалга ошириш чоғида бажарилган бошқа материаллар илова қилинади.

155-модда. Солиқ текширувини ўтказиш чоғида ғайриқонуний ҳаракатлар орқали зарар етказилишига йўл қўймаслик

Солиқ текширувини ўтказиш чоғида текширилаётган шахсларга ёки уларнинг эгалигида, фойдаланишида ёхуд тасарруфида бўлган мол-мулкка ғайриқонуний ҳаракатлар орқали зарар етказилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ текширувини ўтказиш чоғида солиқ органларининг ғайриқонуний қарорлари ёки улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари орқали етказилган зарарнинг ўрни тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим.

Солиқ органларининг ғайриқонуний қарорлари орқали текширилаётган шахсларга етказилган зарар учун уларнинг мансабдор шахслари қонунда назарда тутилган тартибда жавобгар бўлади.

Солиқ органлари мансабдор шахсларининг қонуний ҳаракатлари орқали текширилаётган шахсларга ёки уларнинг вакилларига етказилган зарарнинг ўрни қопланмайди, бундан қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

18-БОБ. СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИНИНГ ВА СОЛИҚ НАЗОРАТИ БОШҚА ЧОРАЛАРИНИНГ ХУҚУҚИЙ ОҚИБАТЛАРИ

156-модда. Солиқ аудити натижаларини расмийлаштириш

Солиқ аудити натижаларига кўра солиқ органларининг ушбу текширувини ўтказган ваколатли мансабдор шахслари томонидан солиқ аудити далолатномаси тузилиши керак.

Солиқ аудити далолатномасида қуйидагилар кўрсатилади:

1) солиқ аудити далолатномасини тузиш санаси – ушбу текширувни ўтказган шахслар томонидан далолатнома имзоланган сана;

2) текширилаётган шахснинг тўлиқ ва қисқартирилган номи ёки фамилияси, исми, отасининг исми. Юридик шахс унинг алоҳида бўлинмаси жойлашган ерда текширилган тақдирда юридик шахснинг номидан ташқари текширилаётган алоҳида бўлинманинг тўлиқ ва қисқартирилган номи ҳамда унинг жойлашган ери кўрсатилади;

3) ўзлари вакили бўлган солиқ органининг номи кўрсатилган ҳолда солиқ аудитини ўтказган шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми, уларнинг лавозимлари;

4) солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ аудити ўтказиш тўғрисидаги буйруғи санаси ва рақами;

5) солиқ аудити давомида текширилаётган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатлар рўйхати;

6) солиқ аудити ўтказилган давр;

7) солиқ аудити қайси солиққа нисбатан ўтказилган бўлса, уша солиқнинг номи;

8) солиқ аудити бошланган ва тугаган сана;

9) юридик шахс жойлашган ернинг ёки жисмоний шахс яшаш жойининг манзили;

10) солиқ аудитини амалга ошириш чоғида ўтказилган солиқ назорати тадбирлари тўғрисидаги маълумотлар;

11) солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг тегишли нормасига ҳавола қилган ҳолда солиққа онд ҳуқуқбузарликнинг (у мавжуд бўлган тақдирда) батафсил тавсифи; *(иккинчи қисмининг 11-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

12) солиқ аудити натижалари бўйича хулосалар ва тақлифлар.

Агар ўтказилган солиқ аудити натижаларига кўра солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишлари аниқланмаган бўлса, бу ҳақда солиқ аудити далолатномасида қайд этилади.

Солиқ аудити далолатномасига текширув давомида аниқланган солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишлари

фактларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Солиқ аудити далолатномаси шаклини ва уни тузишга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ кўмитаси белгилайди.

Солиқ аудити далолатномаси камидан уч нусхада тузилади.

Солиқ аудити далолатномасининг барча нусхалари солиқ органининг солиқ аудитини ўтказган мансабдор шахслари гомонидан имзоланади. Солиқ аудити далолатномасининг бир нусхаси солиқ тўловчига текширув тугаганидан кейин уч кун ичида топширилади. Солиқ тўловчи далолатноманинг барча нусхаларига уни олган санани кўрсатган ҳолда солиқ аудити далолатномасини олганлигига имзо қўйиши шарт. Солиқ аудити далолатномасининг солиқ органида қолган нусхалари солиқ аудити материалларига қўшиб қўйилади.

Солиқ тўловчининг солиқ аудити далолатномасидаги имзоси унинг солиқ аудити натижаларига розилигини билдирмайди.

Солиқ тўловчи (унинг вакили) солиқ аудити далолатномасини олишдан беш тортган тақдирда, солиқ органининг мансабдор шахси бу ҳақда солиқ аудити далолатномасига тегишли ёзув киритади. Бундай ҳолда солиқ аудити далолатномасининг бир нусхаси солиқ тўловчига юридик шахс (алоҳида бўлинма) қўллаган ер бўйича ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан кўрсатилади.

Солиқ аудити далолатномаси почта орқали буюртма хат билан кўрсатган тақдирда буюртма хат кўрсатган саналан бешлаб ҳисоблаганда бешинчи кун ушбу далолатнома тегишлилик санаси деб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудда фаолиятини қилиб юрأتган орақали амалга оширмайдиган чет эл коридик шаклига қўйилган калдаро таъкилот ёки дипломатик ваколатхона муқтасид солиқ аудити далолатномаси почта орқали Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестридаги маълум бўйича буюртма хат билан кўрсатилади. Буюртма хат кўрсатган саналан бешлаб ҳисоблаганда иштинманчон кун ушбу далолатномани тегишлилик санаси деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ўтказилган шахс (унинг вакили) солиқ текшируви далолатномасида баён этилган фактларга ва (ёки) текширувчиларнинг хулосалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, солиқ аудити далолатномасини олган кундан эътиборан ўн кун ичида тегишли солиқ органига мазкур далолатнома бўйича умуман ёки унинг айрим ҳолатлари юзасидан ёзма эътирозларини тақдим этишга ҳақли.

Солиқ тўловчи ўз эътирозларининг асосланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини) ёзма эътирозларга илова қилишга ёки келишилган муддатда солиқ органига топширишга ҳақли.

157-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш тартиби

Солиқ аудити натижасида аниқланган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар ушбу Кодекснинг 158 ва 159-моддаларида назарда тутилган тартибда кўриб чиқилади. Мазкур кўриб чиқиш тартиби ушбу Кодекснинг 223 ёки 224-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган, солиқ текшируви ва (ёки) солиқ назоратининг бошқа тадбирлари натижасида аниқланган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар ушбу Кодекснинг 165 ва 166-моддаларида назарда тутилган тартибда кўриб чиқилади.

Солиқ органларининг мансабдор шахслари томонидан ушбу Кодексда белгиланган талабларга риоя этмаслик юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг қарорини бекор қилиш учун асос бўлиши мумкин.

Солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиб-таомилининг муҳим шартларини бузиш юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ва (ёки) солиқ суммаларини қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги қарорини бекор қилиш учун асос бўлади. Бундай муҳим шартлар жумласига ўзига нисбатан солиқ текшируви ўтказилган шахснинг солиқ текшируви материалларини кўриб

чиқиш жараёнида шахсан ва (ёки) ўз вакили орқали иштирок этиш имкониятини таъминлаш ҳамда солиқ тўловчининг тушунтиришлар бериш имконини таъминлаш киради.

Солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиб-таомилининг бошқача бузилишлари ҳам, агар бундай қоида-бузарликлар солиқ органи раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ғайриқонуний қарор қабул қилишга олиб келган ёки олиб келиши мумкин бўлса, юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг қарорини бекор қилиш учун асос бўлиши мумкин.

158-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиби

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари қайси солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви давомида аниқланган бўлса, ўша солиқ аудити далолатномаси ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материаллари солиқ текширувини ўтказган солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ушбу солиқ текшируви далолатномаси тузилган кундан эътиборан ўн кун ўтгач, лекин ўн беш кундан кечиртирмай кўриб чиқилиши керак. Уларга доир қарор солиқ текшируви материаллари кўриб чиқилганидан кейин беш кундан кечиктирмай қабул қилиниши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар текширилаётган шахс (унинг вакили) солиқ аудитининг далолатномасига ва (ёки) сайёр солиқ текширувининг материалларига доир ёзма эътирозларини ушбу Кодекснинг 156-моддаси ўн иккинчи қисмида назарда тутилган муддатларда тақдим этган бўлса, ушбу эътирозлар ҳам кўриб чиқилиши лозим.

Солиқ органи текширув материаллари кўриб чиқиладиган сана, вақт ва жой тўғрисида солиқ тўловчини кўриб чиқиш бошланғунига қадар камида икки иш куни олдин хабардор қилади.

Агар солиқ тўловчи солиқ органини узрли сабабларга кўра солиқ текшируви материалларининг кўриб чиқилишига

кела олмаслиги тўғрисида хабардор қилган бўлса, солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ текшируви материалларининг кўриб чиқишни камида беш кун муддатга қолдириш тўғрисида қарор қабул қилади, солиқ тўловчи бу ҳақда хабардор қилинади.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви ўтказилган шахс солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёнида шахсан ва (ёки) ўз вакили орқали иштирок этишга ҳақли.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви ўтказилган, текширув материаллари кўриб чиқиладиган вақт ва жой ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган шахснинг (унинг вакилининг) келмаганлиги солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди, бундан ушбу шахснинг иштирок этиши солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан мазкур материаллар кўриб чиқилиши учун шарт деб топилган ҳолатлар мустасно.

Солиқ текшируви материалларини моҳиятига кўра кўриб чиқишдан олдин солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

1) ишни ким кўриб чиқаётганлигини ва қайси солиқ текшируви материаллари кўриб чиқилиши лозимлигини эълон қилиши;

2) кўриб чиқишда иштирок этиш учун таклиф этилган шахсларнинг келган-келмаганлиги фактини аниқлаши шарт.

Ушбу шахслар келмаган тақдирда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) иш юритиш иштирокчилари белгиланган тартибда хабардор қилинган-қилинмаганлигини аниқлаштиради ва солиқ текшируви материалларини мазкур шахсларнинг йўқлигида кўриб чиқиш ёки ушбу кўриб чиқишни кейинга қолдириш тўғрисида қарор қабул қилади;

3) ўзига нисбатан солиқ текшируви ўтказилган шахснинг вакили иштирок этган тақдирда ушбу вакилнинг ваколатларини текшириши;

4) кўриб чиқиш тартиб-таомилида иштирок этаётган шахсларга уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтириши;

5) кўриб чиқиш учун иштирок этиши зарур бўлган шахс келмаган тақдирда, солиқ текшируви материалларининг кўриб

чиқилишини кейинга қолдириш тўғрисида қарор чиқариши керак.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш чоғида текширув далолатномаси, зарур бўлган тақдирда эса солиқ назорати тадбирларининг бошқа материаллари, шунингдек ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахснинг ёзма эътирозлари ҳам ўқиб эшиттирилиши мумкин.

Ёзма эътирозларнинг мавжуд эмаслиги ушбу шахсни (унинг вакилини) текширув материалларини кўриб чиқиш босқичида ўз тушунтиришларини бериш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш вақтида тақдим этилган далиллар, шу жумладан ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсдан илгари талаб қилиб олинган ҳужжатлар, ушбу шахс солиқ текширувларидан ўтказилганда солиқ органларига тақдим этилган ҳужжатлар ҳамда солиқ органида мавжуд бўлган бошқа ҳужжатлар ўрганилади.

Ушбу Кодекс талаблари бузилган ҳолда олинган далиллардан фойдаланишга йўл қўйилмайди.

Солиқ тўловчининг фаолияти тўғрисидаги қўшимча маълумотлар (ахборот), агар улар ушбу Кодексда белгиланган муддатлар бузилган ҳолда солиқ органига тақдим этилган бўлса ҳам кўриб чиқилиши мумкин.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш давомида зарур бўлган тақдирда ушбу кўриб чиқишда иштирок этиш учун гувоҳни, экспертни, мутахассисни жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин.

Солиқ текшируви материаллари кўриб чиқилаётганда баённома юритилади.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёнида солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

1) ўзига нисбатан текширув далолатномаси тузилган шахс солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишини содир этган элмаганлигини; (ўн бешинчи қисмнинг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) аниқланган қоидабузарликлар солиққа оид ҳуқуқбузарлик аломатини ташкил этиш-этмаслигини;

3) шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишга асослар мавжуд-мавжуд эмаслигини;

4) солиқ тўловчининг эътирозлари асосланганлигини белгилайди.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик аломати мавжуд бўлган тақдирда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этишдаги айбини истисно этувчи ҳолатларни ёки солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликни юмшатувчи ёхуд оғирлаштирувчи ҳолатларни аниқлайди.

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари содир этилганлиги фактини тасдиқлаш учун қўшимча далиллар олиш зарур бўлган тақдирда ёки улар бўлмаганда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ назоратининг қўшимча тадбирларини бир ойдан ошиқ бўлмаган муддатда ўтказиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақлидир. *(Уш еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ назоратининг қўшимча тадбирларини тайинлаш тўғрисидаги қарорда бундай қўшимча тадбирларни ўтказиш заруратини келтириб чиқарган ҳолатлар баён этилади, уларни ўтказиш муддати ва аниқ шакли кўрсатилади.

Солиқ назоратининг қўшимча тадбирлари сифатида ушбу Кодекснинг 146 ва 147-моддаларига мувофиқ ҳужжатларни талаб қилиб олиш, гувоҳни сўроқ қилиш, экспертиза амалга оширилиши мумкин.

Солиқ назорати қўшимча тадбирларининг бошланиши ва тугаши, солиқ назоратининг ўтказилган қўшимча тадбирлари тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари содир этилганлиги ёки уларнинг мавжуд эмаслиги фактини тасдиқлаш учун олинган қўшимча далиллар, текширувчиларнинг аниқланган қоидабузарликларни бартараф этишга доир хулосалари ва таклифлари ҳамда ушбу Кодекснинг моддаларига оид ҳаволалар, агар ушбу Кодексда

солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг ушбу бузилишлари учун жавобгарлик назарда тутилган бўлса, солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимчада қайд этилади. *(Йигирманчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимча солиқ назоратининг қўшимча тадбирларини ўтказган солиқ органининг мансабдор шахслари томонидан бундай тадбирлар тугаган кундан эътиборан ўн кун ичида тузилиши ва имзоланиши керак.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимча солиқ назоратининг қўшимча тадбирлари натижасида олинган материаллар илова қилинган ҳолда ушбу қўшимча тузилган санадан эътиборан уч кун ичида ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилиши ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топширилиши керак.

Агар ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс (унинг вакили) солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимчани олишдан бош тортса, бундай факт текширув далолатномасига доир қўшимчада акс эттирилади. Бундай ҳолда солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимча ташкилотнинг (алоҳида бўлинманинг) жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади ва буюртма хат юборилган санадан эътиборан бешинчи кунда қабул қилинган деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви ўтказилган шахс (унинг вакили) солиқ текшируви далолатномасига доир қўшимча олинган кундан эътиборан ўн кун ичида текширув далолатномасига доир бундай қўшимча бўйича умуман ёки унинг алоҳида қондалари юзасидан ёзма эътирозларини тақдим этишга ҳақли.

159-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш натижалари бўйича қарор қабул қилиш

Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини ушбу Кодекснинг 158-моддасида назарда тутилган тартибда кўриб чиқиш натижалари бўйича солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) қуйидагиларни назарда тутувчи қарорни (бундан буён матнда солиқ текшируви натижалари бўйича қарор деб юритилади) қабул қилади:

1) солиқ аудити материаллари бўйича солиқлар ва пенялар қўшиб ҳисоблаш ёки буни рад этиш;

2) солиқ тўловчини солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ёки буни рад этиш.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда содир этилган солиққа оид ҳуқуқбузарлик ҳолатлари мазкур ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатлар ва бошқа маълумотларга, ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс томонидан ўз ҳимояси учун келтириладиган важларга ҳамда ушбу важларни текшириш натижаларига ҳавола қилган ҳолда, ўтказилган солиқ текширувида қандай белгиланган бўлса, шундай баён этилади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда ушбу Кодекснинг шу ҳуқуқбузарликларни назарда тутувчи моддалари ва қўлланиладиган жавобгарлик чоралари кўрсатилади.

Солиқларни қўшиб ҳисоблашни назарда тутувчи қарорда, агар солиқларга оид қарздорлик текширув жараёнида аниқланган бўлса, солиқларга оид аниқланган ушбу қарздорлик миқдори ва тегишли пенялар суммаси кўрсатилади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишни рад этишни назарда тутувчи қарорда бундай рад этиш учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади.

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарорда ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс ушбу қарор устидан қайси муддат ичида шикоят қилишга ҳақли бўлса, ўша муддат ва қарор устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш тартиби кўрсатилади.

Агар солиқ аудити жараёнида солиқ органининг қарори асосида ортиқча қайтарилган солиқ суммаси аниқланган бўлса, солиқлар суммаларини қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги қарорда мазкур сумма ушбу солиқ бўйича солиқ қарзи деб эътироф этилади. Ушбу солиқ суммаси солиқ тўловчига қайтарилган тақдирда, у маблағларни ҳақиқатда олган кундан эътиборан, солиқ суммаси ҳисобга ўтказишга қабул қилинган тақдирда эса – ушбу солиқ суммаси ҳисобга олишга қабул қилинган кундан эътиборан ушбу сумма солиқ қарзи деб эътироф этилади.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилинганидан кейин солиқ органининг раҳбари (раҳбари ўринбосари) ушбу Кодекснинг 161-моддасида назарда тутилган тартибда ва шартларда ушбу қарорнинг ижроси учун таъминлаш чораларини кўришга ҳақли.

160-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш натижалари бўйича қарорнинг кучга кириши

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича ушбу Кодекснинг 159-моддасида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарор ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (шахснинг вакилига) берилган кундан эътиборан бир ой ўтгач кучга киради.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор у қабул қилинган кундан эътиборан икки кун ичида ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилиши ёки олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усул орқали топширилиши керак.

Агар қарорни бериш ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топшириш имкони бўлмаса, у юридик шахснинг (алоҳида бўлинманинг) жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади. Қарор почта орқали буюртма хат билан юборилганда буюртма хат юборилган кундан эътиборан бешинчи кун у берилган сана деб ҳисобланади.

Солиқ органининг қарори устидан шикоят берилган тақдирда, мазкур қарор ушбу Кодекснинг 163-моддасида назарда тутилган тартибда кучга киради.

Ўзига нисбатан тегишли қарор чиқарилган шахс қарор кучга киргунига қадар уни тўлиқ ёки қисман ижро этишга ҳақли. Бунда шикоятнинг берилиши шахсни кучга кирмаган қарорни тўлиқ ёки қисман ижро этиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

161-модда. Таъминлаш чоралари

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилинганидан сўнг солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) мазкур қарорни ижро этиш имконини таъминлашга қаратилган чораларни (таъминлаш чораларини) кўришга ҳақли.

Агар ушбу чораларни кўрмаслик кейинчалик ушбу қарорнинг ижросини ва (ёки) солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солиқ қарзини ундиришни қийинлаштириши мумкин ёхуд ундиришни имконсиз қилиб қўяди деб тахмин қилиш учун етарлича асослар бўлса, таъминлаш чоралари кўрилади.

Таъминлаш чораларини кўриш учун солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) тегишли қарор қабул қилади. Мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради ва солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор ижро этиладиган ва (ёки) солиқлар кўшиб ҳисобланадиган кунга қадар ёхуд юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан қабул қилинган қарор бекор қилинган кунга қадар амал қилади.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ушбу модданинг ўн биринчи қисмида назарда тутилган ҳолларда таъминлаш чораларини бекор қилиш ёки уларни алмаштириш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

Таъминлаш чораларини бекор қилиш (алмаштириш) тўғрисидаги қарор у чиқарилган кундан эътиборан кучга киради.

Солиқ органининг розилигисиз мол-мулкни бошқа шахснинг ихтиёрига ўтказишга (гаровга кўйишга) доир тақим ва ушбу Кодекснинг III-моддасида белгиланган тартибда банк-

даги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш таъминлаш чоралари бўлиши мумкин.

Бошқа шахснинг ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақик изчиллик билан қуйидагиларга нисбатан амалга оширилади:

1) кўчмас мол-мулкка, шу жумладан маҳсулотларни ишлаб чиқаришда (хизматларни кўрсатишда) иштирок этмайдиган мол-мулкка;

2) транспорт воситаларига, қимматли қоғозларга, хизмат хоналарининг дизайн буюмларига;

3) тайёр маҳсулот, хом ашё ва материаллардан ташқари бошқа мол-мулкка;

4) тайёр маҳсулотга, хом ашё ва материалларга.

Олдинги гуруҳлардаги мол-мулкнинг қиймати солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор асосида тўланиши лозим бўлган солиқ қарзининг умумий суммасидан кам бўлган тақдирда, ҳар бир навбатдаги гуруҳнинг мол-мулкни бошқа шахс ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақик қўлланилади. Бунда мол-мулкнинг қиймати бухгалтерия ҳисоби маълумотлари бўйича белгиланади.

Банкдаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш бўйича таъминлаш чоралари тартибида фақат мол-мулкни бошқа шахс ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақик қўйилганидан кейин ва фақат агар бундай мол-мулкнинг жами қиймати солиқ қарзининг умумий суммасидан кам бўлса, қўлланилиши мумкин.

Банкдаги ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш солиқ текшируви натижалари бўйича қарорда кўрсатилган солиқ қарзининг умумий суммаси билан бошқа шахс ихтиёрига ўтказиш (гаровга қўйиш) мумкин бўлмаган мол-мулк қиймати ўртасидаги фарққа нисбатан йўл қўйилади.

Ўзига нисбатан таъминлаш чораларини кўриш тўғрисида қарор чиқарилган шахснинг илтимосига кўра солиқ органи ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган таъминлаш чораларини:

1) банкнинг жавобгарликка тортиш ва (ёки) солиқларни қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солиқ қарзи

суммасини ўзига нисбатан шундай қарор чиқарилган шахс ушбу суммаларни тўламаган тақдирда солиқ органи томонидан белгиланган муддатда тўлашга розилигини тасдиқловчи банк кафолатига;

2) қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларни гаровга қўйишга ёки ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган бошқа мол-мулкни гаровга қўйишга;

3) ушбу Кодекснинг 108-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган учинчи шахснинг кафиллигига алмаштиришга ҳақлидир.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор асосида бюджетга тўланиши лозим бўлган суммага доир амалдаги банк кафолати тақдим этилган тақдирда, солиқ органи бу солиқ тўловчига ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган таъминлаш чораларини алмаштиришни рад этишга ҳақли эмас.

Таъминлаш чораларини кўриш тўғрисидаги қарорнинг ва уларни бекор қилиш ҳақидаги қарорнинг кўчирма нусхалари улар чиқарилган кундан эътиборан беш кун ичида ўзига нисбатан мазкур қарорлар чиқарилган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилади ёки олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топширилади. Қарорнинг кўчирма нусхаси почта орқали буюртма хат билан юборилганда ушбу нусха буюртма хат юборилган санадан эътиборан беш кун ўтгач олинган деб ҳисобланади.

162-модда. Солиқ органи қарорларини ижро этишнинг ўзига хос хусусиятлари

Қайси қоидабузарликлар учун жисмоний шахслар ёки юридик шахсларнинг мансабдор шахслари маъмурий жавобгарликка тортилиши лозим бўлса, солиқ органи томонидан аниқланган шундай қоидабузарликлар юзасидан солиқ органининг сайёр солиқ текширувини ёки солиқ аудитини ўтказган ваколатли мансабдор шахси ўз ваколатлари доирасида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Ушбу ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ҳамда уларни содир этганликда айбдор бўлган жисмоний шахсларга ва юридик шахсларнинг мансабдор шахсларига нисбатан маъмурий жазо чораларини қўллаш маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар солиқ органи жисмоний шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор қабул қилинганидан кейин материалларни прокуратура органларига юборган бўлса, ушбу солиқ органи шу жисмоний шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорнинг ижросини тўхтатиб туриши шарт.

Материалларни прокуратура органларига юбориш билан бир вақтнинг ўзида ушбу жисмоний шахсдан солиқ қарзини ундириш тўғрисидаги қарорнинг ижроси тўхтатиб турилади. Бундай тўхтатиб туриш солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) қарори билан материаллар прокуратура органларига юборилган кундан кейинги кундан кечиктирмай амалга оширилади. Бунда ушбу Кодексда назарда тутилган солиқ қарзини ундириш муддатларининг ўтиши ушбу солиқ қарзини ундириш тўғрисидаги қарорнинг ижросини тўхтатиб туриш даврига тўхтатиб турилади.

Агар прокуратура органларига юборилган материаллар бўйича жиноят ишини қўзғатишни рад этиш тўғрисидаги қарор ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги қарор чиқариладиган бўлса, солиқ органининг тўхтатиб турилган қарорларининг амал қилиши қайта тикланади. Қарорнинг амал қилишини қайта тиклаш солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) қарори билан прокуратура органларидан ушбу фактлар тўғрисида билдиришнома олинган кундан кейинги кундан кечиктирмай амалга оширилади. Агар тегишли жиноят иши бўйича оқлов ҳукми чиқариладиган бўлса, худди шундай қоида қўлланилади.

Агар жисмоний шахснинг уни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш учун асос бўлиб

хизмат қилган ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу жисмоний шахсга нисбатан айблов ҳукмини чиқариш учун асос бўлган бўлса, солиқ органи қабул қилинган қарорни ушбу жисмоний шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш қисми бўйича бекор қилади.

Солиқ органларидан материаллар олган прокуратура органлари солиқ органларига тегишли қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан кечиктирмай уларни кўриб чиқиш натижалари тўғрисидаги билдиришномаларни юбориши шарт.

Ушбу моддада кўрсатилган солиқ органи қарорларининг кучирма нусхалари тегишли қарор чиқарилган кундан эътиборан беш кун ичида солиқ органи томонидан ўзига нисбатан тегишли қарор чиқарилган шахсга (унинг вакилига) топширилади (юборилади).

Ушбу модданинг қондалари солиқ тўловчилар, йиғимларни тўловчилар ва (ёки) солиқ агентлари бўлган жисмоний шахсларга нисбатан татбиқ этилади.

163-модда. Шикоят қилинганда солиқ органлари қарорларини ижро этиш

Солиқ текшируви натижалари бўйича қабул қилинган солиқ органининг қарори устидан шикоят қилинганда, бундай қарор юқори турувчи солиқ органи томонидан бекор қилинмаган ва устидан шикоят қилинмаган қисми бўйича шикоят юзасидан юқори турувчи солиқ органи томонидан қарор қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Агар шикоятни кўриб чиқадиган юқори турувчи солиқ органи қуйи солиқ органининг қарорини бекор қилса ва янги қарор қабул қилса, юқори турувчи солиқ органининг бундай қарори у қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Агар юқори турувчи солиқ органи шикоятни кўриб чиқмасдан қолдирса, қуйи солиқ органининг қарори юқори турувчи солиқ органи томонидан ушбу шикоятни кўриб чиқмасдан қолдириш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан эътиборан, лекин мазкур шикоятни бериш муддати тугамасдан кучга киради.

164-модда. Солиқ органларининг қарорларини ижро этиш

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарор у кучга кирган кундан эътиборан ижро этилиши лозим.

Тегишли қарорни ижрога қаратиш ушбу қарорни қабул қилган солиқ органининг зиммасига юклатилади.

Шикоят юқори турувчи солиқ органи томонидан кўриб чиқилган тақдирда, ушбу юқори турувчи солиқ органининг кучга кирган қарори юқори турувчи солиқ органининг қарори кучга кирган кундан эътиборан уч кун ичида дастлабки қарор қабул қилган солиқ органига юборилади.

165-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг ушбу Кодекс 157-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган бузилишлари тўғрисида далолат берувчи фактлар аниқланган тақдирда, солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик фактини аниқлаган мансабдор шахси ушбу мансабдор шахс ва ҳуқуқбузарлик содир этган шахс томонидан имзоланиши лозим бўлган далолатномани тузади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Далолатнома белгиланган шаклда солиққа оид ҳуқуқбузарлик аниқланган кундан эътиборан ўн кун давомида тузилади.

Далолатномада солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишларининг ҳужжатлар билан тасдиқланган фактлари, шунингдек ушбу фактларни аниқлаган мансабдор шахсининг аниқланган қондабузарликни бартараф этишга доир хулоса ва таклифлари кўрсатилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Далолатноманинг шаклини ва уни тузишга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгилайди.

Далолатнома солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахсга имзо қўйдириб берилади ёки у олинган сана тўғрисида

далолат берувчи бошқа усулда топширилади. Агар мазкур шахс далолатномани олишдан бош тортса, солиқ органининг мансабдор шахси далолатномага тегишли белги қўяди. Бундай ҳолда далолатнома ушбу шахсга почта орқали буюртма хат билан юборилади. Мазкур далолатнома буюртма хат билан юборилган санадан бошлаб ҳисоблаганда бешинчи кун у топширилган сана деб ҳисобланади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс далолатномада баён этилган ҳолатларга ва (ёки) солиққа оид ҳуқуқбузарликни аниқлаган мансабдор шахснинг хулосалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, далолатнома олинган кундан эътиборан ун кун ичида далолатнома бўйича умуман ёки унинг айрим қоидалари юзасидан ёзма эъгирозларини тегишли солиқ органига тақдим этишга ҳақлидир. Бунда мазкур шахс эътирозларининг асосланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини) ёзма эътирозларига илова қилишга ёки келишилган муддатда солиқ органига топширишга ҳақли.

Ушбу модданинг олтинчи қисмида кўрсатилган муддат ўтганидан кейин солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари фактлари қайд этилган далолатномани, шунингдек солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатлар ва материалларни кўриб чиқади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Далолатнома жавобгарликка тортилаётган шахс ёки унинг вакили иштирокида кўриб чиқилади.

Солиқ органи текширув далолатномаси кўриб чиқиладиган сана, вақт ва жой тўғрисида солиқ тўловчини кўриб чиқиш бошланадиган кунга қадар камида икки иш куни олдин хабардор қилади.

Агар солиқ тўловчи солиқ органини узрли сабабларга кўра далолатноманинг кўриб чиқилишига келолмаслиги тўғрисида хабардор қилган бўлса, солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) далолатноманинг кўриб чиқилишини кўпи билан уч кун муддатга қолдириш тўғрисида қарор қабул қилиб, солиқ тўловчи бу ҳақда хабардор қилинади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган, тегишли тарзда хабардор қилинган шахснинг ёки унинг вакилининг келмаганлиги солиқ органи раҳбарини (раҳбар ўринбосарини) далолатномани ушбу шахснинг йўқлигида кўриб чиқиш имконидан маҳрум этмайди.

Далолатномани кўриб чиқиш чоғида тузилган далолатнома, солиқ назорати тадбирларининг бошқа материаллари, шунингдек солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахснинг ёзма эътирозлари ўқиб эшиттирилиши мумкин. Ёзма эътирозларнинг мавжуд эмаслиги ушбу шахсни далолатномани кўриб чиқиш босқичида ўз тушунтиришларини бериш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

Далолатнома кўриб чиқилаётганда жавобгарликка тортилаётган шахснинг тушунтиришлари эшитилади, бошқа далиллар ўрганиб чиқилади.

Ушбу Кодекс талабларини бузган ҳолда олинган далиллардан фойдаланишга йўл қўйилмайди.

Жавобгарликка тортилаётган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатлар (ахборот), ҳатто улар солиқ органига ушбу Кодексадa белгиланган муддатларни бузган ҳолда тақдим этилган бўлса ҳам кўриб чиқилиши мумкин.

Далолатномани кўриб чиқиш чоғида баённома юритилади.

Далолатномани ва солиқ назорати тадбирларининг бошқа материалларини кўриб чиқиш жараёнида, зарур бўлган тақдирда, ушбу кўриб чиқишда иштирок этиш учун гувоҳни, экспертни, мутахассисни жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин.

Далолатномани ва бошқа материалларни кўриб чиқиш давомида солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

1) ўзига нисбатан далолатнома тузилган шахс солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишларини содир этган-этмаганлигини; (ун саккизинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) аниқланган қондабузарликлар ушбу Кодексадaги солиққа оид ҳуқуқбузарликлар таркибини ташкил этиш-этмаслигини;

3) ўзига нисбатан далолатнома тузилган шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш учун асослар мавжуд-мавжуд эмаслигини белгилайди.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик аломати мавжуд бўлган тақдирда солиқ органининг раҳбари (раҳбар уринбосари) шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно этувчи ҳолатларни ёхуд солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликни юмшатувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатларни аниқлайди.

166-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги материаллар бўйича қарор қабул қилиш

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар уринбосари) далолатномани ҳамда унга илова қилинган ҳужжатлар ва материалларни ушбу Кодекснинг 165-моддасида назарда тутилган тартибда кўриб чиқиш натижаларига кўра қуйидагиларни назарда тутувчи қарорни қабул қилади:

1) солиқлар ва пеняларни қўшиб ҳисоблашни ёки буни рад этишни;

2) солиқ тўловчини солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишни ёки буни рад этишни.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган қарор далолатнома кўриб чиқилганидан кейин беш кун ичида қабул қилинади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда содир этилган ҳуқуқбузарлик ҳолатлари баён этилади, мазкур ҳолатларни, жавобгарликка тортилаётган шахс томонидан ўз химояси учун келтирилаётган вазларни тасдиқловчи ҳужжатлар ва бошқа маълумотлар ҳамда ушбу вазларни текшириш натижалари кўрсатилади. Шунингдек қарорда ушбу Кодекснинг шу қоидабузарликларни назарда тутувчи моддалари ва қўлланиладиган жавобгарлик чоралари кўрсатилади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс шу қарор устидан қайси муддат

ичида шикоят қилишга ҳақли бўлса, ўша муддат ва қарор устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш тартиби кўрсатилади.

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликнинг қайси аниқланган бузилишлари учун шахслар маъмурий жавобгарликка тортилиши лозим бўлса, ўша қондабузарликлар бўйича солиқ органининг ваколатли мансабдор шахси маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. Ушбу ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва уларни содир этганликда айбдор шахсларга нисбатан маъмурий жазони қўллаш солиқ органлари томонидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

167-модда. Молиявий санкцияни ундириш тўғрисидаги ариза

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор чиқарилганидан кейин тегишли солиқ органи мазкур шахсга нисбатан ушбу Кодексда белгиланган молиявий санкция қўллаш ҳақидаги ариза билан судга мурожаат қилади. Молиявий санкцияларни ундиришнинг суддан ташқари тартибига йўл қўйилмайдиган ҳолларда молиявий санкция қўллашнинг худди шундай тартибидан фойдаланилади.

Судга мурожаат қилингунга қадар солиқ органи солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахсга молиявий санкциянинг тегишли суммасини ўз ихтиёри билан тўлашни ёзма шаклда таклиф қилиши шарт.

Зарур бўлган ҳолларда, солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахсдан молиявий санкция ундириш тўғрисида ариза бериш билан бир вақтда солиқ органи қонунчиликда белгиланган тартибда талабномани таъминлаш ҳақидаги илтимосномани судга юбориши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

168-модда. Молиявий санкцияларни ундириш тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва қарорларни ижро этиш

Солиқ органларининг юридик шахсларга ва якка тартибдаги тадбиркорларга нисбатан молиявий санкциялар қўлланилишини назарда тутувчи қарорлари бўйича молиявий санкциялар суммаларини ундириш солиқ органлари томонидан ушбу Кодекснинг 120 – 124-моддаларида назарда тутилган тартибда мустақил тарзда амалга оширилади.

Солиқ органларининг аризасига кўра якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсларга нисбатан молиявий санкциялар ундириш тўғрисидаги ишлар суд томонидан кўриб чиқилади. Судларнинг молиявий санкцияларни ундириш тўғрисидаги қонуний кучга кирган қарорларини ижро этиш қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

19-БОБ. СОЛИҚ МОНИТОРИНГИ

169-модда. Солиқ мониторинги тўғрисидаги умумий қондалар

Қуйидагилар солиқ мониторингининг предметидир: солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этиш, ўзига нисбатан солиқ мониторинги ўтказилаётган юридик шахс томонидан солиқлар ва йиғимларни ҳисоблашнинг тўғрилиги, тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказиб берилганлиги). *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ мониторинги ушбу Кодексга мувофиқ юридик шахс қайси солиқлар ва йиғимларга нисбатан солиқ тўловчи ёки солиқ агенти бўлса, барча шундай солиқлар ва йиғимларни қамраб олади.

Солиқ тўловчилар учун солиқ мониторинги ихтиёрийдир.

Солиқ мониторинги солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарор асосида солиқ органи томонидан амалга оширилади.

Юридик шахс, агар унинг олдинги йил учун даромадлари йиллик молиявий ҳисобот маълумотларига кўра камида беш миллиард сўмни ташкил этган бўлса, солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза билан солиқ органига мурожаат қилишга ҳақли. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги УРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Юридик шахс солиқ органига солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган йилдан кейинги календарь йил солиқ мониторинги ўтказиладиган даврдир.

Солиқ мониторингини ўтказиш солиқ мониторинги ўтказиладиган йилнинг 1 январидан бошланади ва солиқ мониторинги ўтказилган даврдан кейинги йилнинг 1 июлида тугалланади.

170-модда. Ахборотга доир ҳамкорлик регламенти

Солиқ мониторингида иштирок этувчи юридик шахс ва солиқ органи ўртасидаги ахборотга доир ҳамкорлик регламент асосида амалга оширилади.

Ахборотга доир ҳамкорлик регламентида солиқлар ҳамда йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш (ушлаб қолиш ва ўтказиб бериш) учун асос бўлиб хизмат қилувчи ҳужжатларни (ахборотни) солиқ органига электрон шаклда тақдим этиш тартиби ва (ёки) кўрсатилган ҳужжатлар (ахборот) мавжуд бўлган юридик шахснинг ахборот тизимларига кириш тартиби акс эттирилади.

Юридик шахс ахборотга доир ҳамкорлик тартибини мустақил равишда танлашга ҳақли.

Юридик шахс ахборотга доир ҳамкорлик регламентида:

1) бухгалтерия (солиқ) ҳисоби регистрларида даромад ва харажатлар, солиқ солиш объектларини акс эттириш тартибини;

2) солиқ ҳисобининг таҳлилий регистрлари тўғрисидаги маълумотларни;

3) солиқлар ва йиғимларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказиб берилганлиги) устидан ички назорат тизими тўғрисидаги ахборотни кўрсатади.

Ички назорат тизими тўғрисидаги ахборот бундай тизим мавжуд бўлган тақдирда тақдим этилади.

Ахборотга доир ҳамкорлик регламентининг шаклини ва унга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

171-модда. Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарор

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза солиқ мониторинги ўтказиладиган даврдан олдинги йилнинг 1 июлидан кечиктирмай ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига юридик шахс томонидан тақдим этилади.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги аризанинг шаклини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза билан бирга қуйидагилар тақдим этилади:

1) белгиланган шакл бўйича ахборотга доир ҳамкорлик регламенти;

2) солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этадиган ҳамда бундай иштирок улуши 25 фоизни ташкил этадиган жисмоний ва юридик шахслар тўғрисидаги ахборот;

3) солиқ солиш мақсади учун амалдаги ҳисоб сиёсати.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган юридик шахс солиқ органи томонидан солиқ мониторингини ўтказиш ёки уни ўтказишни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилингунига қадар чақириб олиш ҳақидаги ёзма ариза асосида уни чақириб олиши мумкин.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза чақириб олинган тақдирда берилган деб ҳисобланмайди.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги аризани ва ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ юридик шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатларни (ахборотни) кўриб чиқиш натижалари бўйича солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ариза берилган йилнинг 1 ноябрига қадар қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

- 1) солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарорни;
- 2) солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарорни.

Солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш тўғрисидаги қарор асослантирилган бўлиши керак.

Солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилиш учун қуйидагилар асосдир:

1) ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этмаслик ёки тўлиқ ҳажмда тақдим этмаслик;

2) ушбу Кодекснинг 169-моддаси бешинчи қисмида назарда тутилган шартларга риоя этмаслик;

3) ахборотга доир ҳамкорлик регламентининг белгиланган шакл ва талабларга номувофиқлиги.

Солиқ мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарор (солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарор) қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичида аризага юборилади.

172-модда. Солиқ мониторингини муддатидан олдин тугатиш

Солиқ мониторинги қуйидаги ҳолларда муддатидан олдин тугатилади:

1) ахборотга доир ҳамкорлик регламенти юридик шахс томонидан ижро этилмаганда, агар бундай ижро этмаслик солиқ мониторингини ўтказиш учун тўсиқ бўлган бўлса;

2) солиқ органи томонидан солиқ мониторингини ўтказиш чоғида юридик шахс томонидан ишончли бўлмаган ахборот тақдим этилганлиги факти аниқланганда;

3) солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида ушбу Кодекснинг 173-моддасида назарда тутилган тартибда ҳужжатлар (ахборот), тушунтиришлар солиқ органига мунтазам равишда (икки марта ва ундан ортиқ) тақдим этилмаганда.

Солиқ органи ушбу модданинг 1-бандида назарда тутилган ҳолатлар аниқланган кундан эътиборан ўн кун ичида, лекин солиқ мониторинги ўтказилаётган даврдан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай юридик шахсни солиқ мониторингини

муддатидан олдин тугатиш тўғрисида ёзма шаклда хабардор қилади.

173-модда. Солиқ мониторингини ўтказиш тартиби

Солиқ мониторинги солиқ органининг ваколатли мансабдор шахслари томонидан ўз хизмат мажбуриятларига мувофиқ солиқ органи жойлашган ер бўйича ўтказилади.

Агар солиқ мониторингини ўтказиш чоғида тақдим этилган ҳужжатлардаги маълумотлар ўртасида зиддиятлар ёки юридик шахс томонидан тақдим этилган ҳамда солиқ органида мавжуд бўлган маълумотлар ўртасида номувофиқликлар аниқланса, солиқ органи бу ҳақда зарур тушунтиришлар бериш ёки тегишли тузатишлар киритиш талаби билан юридик шахсга хабар қилади. Бундай тушунтиришлар юридик шахс томонидан талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади, тузатишлар эса ўн кун давомида киритилади.

Агар тақдим этилган тушунтиришлар кўриб чиқилганидан кейин ёки улар мавжуд бўлмаган тақдирда солиқ органи солиқлар ёки йиғимлар нотўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ёки ўз вақтида тўланмаганлиги (ўтказилмаганлиги) тўғрисида далолат берувчи фактни аниқласа, солиқ органи ушбу Кодекснинг 174-моддасида назарда тутилган тартибда асослантирилган фикрини тузиши шарт.

Солиқ мониторинги ўтказилаётганда солиқ органи солиқлар ва йиғимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказилганлиги) билан боғлиқ бўлган зарур ҳужжатларни (ахборотни), тушунтиришларни юридик шахсдан талаб қилиб олишга ҳақлидир.

Талаб қилинадиган ҳужжатлар (ахборот) ва тушунтиришлар солиқ органига шахсан ёки вакил орқали тақдим этилиши, почта орқали буюртма хат билан юборилиши, телекоммуникация алоқа каналлари орқали, солиқ тўловчининг шахсий кабинетини орқали электрон шаклда топширилиши ёки ахборотга доир ҳамкорлик регламентида назарда тутилган тартибда берилиши мумкин.

Хужжатларни қороз шаклида тақдим этиш юридик шахс томонидан тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида амалга оширилади. Агар қонунчиликда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ органига (мансабдор шахсга) тақдим этиладиган хужжатларнинг кўчирма нусхаларини нотариал тарзда тасдиқлашни талаб қилишга йўл қўйилмайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органининг талабига кўра телекоммуникация алоқа каналлари орқали электрон шаклда хужжатлар тақдим этиш тўғрисидаги талабномани юбориш ва хужжатларни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Солиқ мониторингини ўтказишда ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ талаб қилинган хужжатлар (ахборот) ва тушунтиришлар юридик шахс томонидан тегишли талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади.

Агар талабномани белгиланган муддатда ижро этиш имкони бўлмаса, юридик шахс талабнома олинган кундан кейинги кун давомида солиқ органининг солиқ мониторингини ўтказувчи мансабдор шахсларини уни ижро этиш имкони йўқлиги тўғрисида сабабларини ҳамда у талаб этилаётган хужжатларни (ахборотни) ва тушунтиришларни қайси муддатлар ичида тақдим этиши мумкин бўлса, уша муддатларни кўрсатган ҳолда ёзма равишда хабардор қилади. Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) мазкур билдиришнома асосида у олинган кундан эътиборан икки кун ичида хужжатларни (ахборотни) ва тушунтиришларни тақдим этиш муддатларини узайтиришга ёки муддатларни узайтиришни рад этишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда алоҳида қарор чиқарилади.

Солиқ мониторингини ўтказиш давомида солиқ органи юридик шахс томонидан илгари солиқ органига тасдиқланган кўчирма нусхалар кўринишида тақдим этилган хужжатларни талаб қилишга ҳақли эмас.

174-модда. Солиқ органининг асослантилган фикри

Солиқ органининг асослантилган фикри солиқ органининг солиқлар ва йиғимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказилганлиги) масалаларига доир нуқтаи назарини ифодалайди.

Солиқ органи солиқ мониторингини ўтказиш чоғида ўз ташаббусига кўра ёки юридик шахснинг сўровига биноан асослантилган фикр тузади.

Асослантилган фикр солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) имзоси билан юридик шахсга юборилади.

Солиқ органи асослантилган фикрининг шакли ва уни тузишга доир талаблар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРК-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Агар солиқ мониторинги ўтказилаётганда юридик шахс томонидан солиқлар ва йиғимлар нотўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ёки ўз вақтида тўланмаганлиги (ўтказилмаганлиги) тўғрисида далолат берувчи факт аниқланган бўлса, солиқ органининг асослантилган фикри тузилади.

Солиқ органининг асослантилган фикри тузилган кундан эътиборан беш кун ичида юридик шахсга юборилади.

Солиқ органининг асослантилган фикри солиқ мониторингини ўтказиш муддати тугагунига қадар каминда уч ой олдин тузилиши мумкин.

Асослантилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўров юридик шахс томонидан хўжалик фаолиятининг содир этилган фактлари натижаларига кўра солиқ мониторинги ўтказиладиган давр учун солиқлар ва йиғимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлигига (ушлаб қолинганлигига), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлигига (ўтказилганлигига) нисбатан шубҳалар мавжуд бўлганда ёки ушбу масалалар юзасидан ноаниқликлар бўлган тақдирда солиқ органига юборилади.

Асослантилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўровда юридик шахснинг мазкур масалаларга доир нуқтаи назари баён этилади.

Асослантирилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўров солиқ мониторинги давридан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай юборилиши мумкин.

Юридик шахснинг сўрови бўйича солиқ органининг асослантирилган фикри ушбу юридик шахсга мазкур сўров олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичида юборилиши керак. Бу муддат солиқ органи томонидан ушбу юридик шахсдан ёки бошқа шахслардан асослантирилган фикрни тайёрлаш учун зарур бўлган ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш учун бир ойга узайтирилиши мумкин.

Солиқ органи асослантирилган фикрни юбориш муддатини узайтириш тўғрисида тегишли қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида юридик шахсга ёзма шаклда хабар қилади.

Юридик шахс солиқ органининг асослантирилган фикрига розилиги тўғрисида шу асослантирилган фикрни тузган солиқ органини мазкур асослантирилган фикр бажарилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (улар мавжуд бўлган тақдирда) илова қилган ҳолда асослантирилган фикр олинган кундан эътиборан бир ой ичида хабардор қилади.

Юридик шахс асослантирилган фикрни солиқ органининг бухгалтерия (солиқ) ҳисобидаги ва солиқ ҳисоботидаги асослантирилган фикрда баён этилган нуқтаи назарини эътиборга олиш орқали, аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини бериш орқали ёки бошқа усулда бажаради.

Юридик шахс солиқ органининг асослантирилган фикрига рози бўлмаган тақдирда, у олинган кундан эътиборан бир ой ичида солиқ органига ўз эътирозларини тақдим этади. Мазкур эътирозларни олган солиқ органи улар олинган кундан эътиборан уч кун ичида бу эътирозларни ўзида мавжуд бўлган барча материаллар билан бирга Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига ўзаро келишув тартиб-таомили ташаббуси билан чиқиш учун юбориши шарт.

Солиқ органи солиқ мониторинги тугаган санадан эътиборан икки ойдан кечиктирмай юридик шахсни солиқ мониторингини

ўтказиш жараёнида ушбу юридик шахсга юборилган, бажарилмаган асослантирилган фикрлар мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида хабардор қилади.

175-модда. Ўзаро келишув тартиб-таомили

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 174-моддаси ўн бешинчи қисмига мувофиқ солиқ органи томонидан тақдим этилган эътирозлар ва материаллар олинганидан кейин ўзаро келишув тартиб-таомилини ўтказиш ташаббуси билан чиқади.

Ўзаро келишув тартиб-таомили асослантирилган фикрни тузган солиқ органи ва эътирозларни тақдим этган юридик шахс (унинг вакили) иштирокида, солиқ органи томонидан тақдим этилган эътирозлар ва бошқа материаллар олинган кундан эътиборан бир ой ичида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбари (раҳбарининг ўринбосари) томонидан ўтказилади.

Ўзаро келишув тартиб-таомили натижаларига кўра Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси асослантирилган фикр ўзгартирилганлиги ёки ўзгаришсиз қолдирилганлиги тўғрисида юридик шахсни хабардор қилади.

Асослантирилган фикрни ўзгартириш ёки ўзгаришсиз қолдириш тўғрисидаги билдиришномани Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбари (раҳбарининг ўринбосари) имзолайди.

Билдиришнома у тузилган кундан эътиборан уч кун ичида юридик шахсга берилади ёки юборилади.

Асослантирилган фикрни ўзгартириш ёки уни ўзгаришсиз қолдириш тўғрисидаги билдиришнома олинган кундан эътиборан бир ой ичида юридик шахс асослантирилган фикрни тузган солиқ органини асослантирилган фикрга рози эканлиги (рози эмаслиги) ҳақида мазкур асослантирилган фикр бажарилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (улар мавжуд бўлган тақдирда) илова қилган ҳолда хабардор қилади.

VI бўлим. ТРАНСФЕРТ НАРХНИ БЕЛГИЛАШДА СОЛИҚ НАЗОРАТИ

20-боб. ТРАНСФЕРТ НАРХНИ БЕЛГИЛАШДА НАРХЛАР ВА СОЛИҚ СОЛИШ ТЎҒРИСИДАГИ УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

176-модда. Трансферт нархни белгилаш тўғрисида- ги умумий қоидалар

Ўзаро алоқадор тарафлар ўртасидаги битимларда шакл-ланадиган ва (ёки) мустақил шахслар ўртасида битимлар тузилаётганда таққосланадиган иктисодий шароитларда қўлланилиши мумкин бўлган ҳолис тарзда шаклланадиган нархдан фарқ қиладиган нарх ушбу Кодекс мақсадида трансферт нарх деб тушунилади.

Ўзаро алоқадор тарафлар фаолиятининг мустақил шахслар томонидан таққосланадиган иктисодий шароитларда олиниши мумкин бўлган шароитлар ва натижалардан фарқ қиладиган тижоратга оид ва (ёки) молиявий шароитлар ва (ёки) натижалар ушбу Кодекснинг мақсадида трансферт нархни белгилаш деб тушунилади.

Битимнинг тарафларидан бири томонидан олиниши мумкин бўлган, лекин трансферт нархни белгилаш натижасида тараф олмаган ҳар қандай даромадлар солиқ солиш мақсадида ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда битимнинг шу тарафида ҳисобга олинади.

Ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда ташқи савдо фаолияти иштирокчиларининг даромадлари солиқ солиш мақсадида битим нархининг битим предмети бўлган товарларга (хизматларга) доир бозор нархидан фарқ қилишига сабаб бўлган тўлиқ олинмаган даромадлар суммасига қўпайтирилиши мумкин. Бунда шундай битимлар иштирокчилари ўзаро алоқадор ёки мустақил шахслар эканлиги эътиборга олинмайди. Худди шундай қоидалар ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда иштирокчилари Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлган битимларда қўлланилиши мумкин.

Солиқ солиш мақсадида даромадларни ҳисобга олиш бюджет тизимида туланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ аниқланадиган зарар суммасининг кўпайишига олиб келмаган тақдирда, бундай ҳисобга олиш ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларига мувофиқ амалга оширилади.

Ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган даромадларни аниқлаш ушбу бўлимда белгиланган усулларни қўллаган ҳолда трансферт нархни белгилаш чоғида солиқ назорати доирасида, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан амалга оширилади. Мазкур қонда солиқ тўловчининг битимнинг ҳақиқий нархи ўрнига солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариш чоғида битимнинг бозор нархини солиқ солиш мақсадида мустақил равишда қўллаш ҳуқуқини, агар бу нарх ҳақиқий нархдан фарқ қилса ва ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, чекламайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси трансферт нархни белгилашда солиқ назорати доирасида, ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда қўйидаги солиқларнинг тўлиқ ҳисоблаб чиқарилиши ва туланишини текширади:

- 1) фойда солиғини;
- 2) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини;
- 3) ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни;
- 4) қўшилган қиймат солиғини;
- 5) акциз солиғини.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиққа оид қисми бўйича трансферт нархни белгилаш чоғидаги солиқ назорати, агар битимнинг тарафларидан бири мазкур солиқни солиқ тўловчиси бўлса ҳамда қазиб олиниши чоғида солиқ солиш адвалор солиқ ставкаси бўйича амалга ошириладиган фойдали қазилма битимнинг предмети бўлса, амалга оширилади.

Қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғига оид қисми бўйича трансферт нархни белгилаш чоғидаги солиқ назорати, агар битимнинг тарафларидан бири тегишли солиқ тўловчиси бўлмаган юридик шахс ёки яққа тартибдаги тадбиркор бўлса, амалга оширилади.

Трансферт нархни белгилаш чоғидаги солиқ назорати махсус иктисодий зоналар иштирокчиларининг бундай иштирокчи бўлмаган шахслар билан тузилган битимларига нисбатан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати натижасида ушбу модданинг еттинчи – унинчи қисмларида кўрсатилган солиқ суммалари камайтирилганлиги ёки зарарнинг суммаси кўпайтирилганлиги аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тегишли солиқ базасига ва (ёки) солиқ суммасига тузатишлар киритишни амалга оширади.

177-модда. Солиқ тўловчи томонидан солиқ базасига мустақил равишда тузатиш киритиш

Агар трансферт нархнинг белгиланиши ушбу Кодекснинг 176-моддаси еттинчи қисмида кўрсатилган бир ёки бир нечта солиқнинг (бунақ ва жорий тўловининг) суммалари камайрилишига ёки зарар суммасининг кўпайтилишига олиб келган бўлса, солиқ тўловчи солиқ базасига ва (ёки) тегишли солиқларнинг (зарарнинг) суммасига мустақил равишда тузатишлар киритишни амалга оширишга ҳақли. Бундай тузатиш киритиш суммаларига тузатиш киритилиши лозим бўлган солиқлар бўйича солиқ даврини (солиқ даврларини) ўз ичига олувчи календарь йил ўтгач амалга оширилади.

Солиқ тўловчи қайси битимга нисбатан солиқ базасига ва (ёки) солиқ суммасига мустақил равишда тузатиш киритган бўлса, ўша битимни идентификация қилиш имконини берадиган маълумотлар тегишли аниқлаштирилган солиқ ҳисоботиغا илова қилинадиган тушунтиришларда кўрсатилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тузатишлар киритиш:

1) юридик шахслар томонидан – фойда солиғи бўйича солиқ ҳисоботини тақдим этиш учун белгиланган муддатларда;

2) жисмоний шахслар томонидан – жисмоний шахснинг жами йиллик даромади тўғрисида декларацияни топшириш муддатларида амалга оширилиши мумкин.

Ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ амалга оширилган тузатиш киритиш натижаларига кўра солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда аниқланган тўланмаган солиқлар суммаси тегишли солиқ даври учун фойда солиғини (жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғини) тўлаш санасидан кечиктирилмаган муддатда тўланиши керак. Бунда тақдим этилган аниқлаштирилган ҳисобот бўйича солиқ мажбурияти юзага келган санадан то мазкур моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган муддат тугагунига қадар бўлган давр учун тўланмаган солиқлар суммасига пенялар ҳисобланмайди.

Календарь йил ичида тугайдиган солиқ даврларининг (ҳисобот даврларининг) якунлари бўйича солиқларни (бунак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқаришда солиқ тўловчи битимларнинг ҳақиқий нархларидан фойдаланишга ҳақли.

178-модда. Бозор нархлари тўғрисидаги умумий қондалар

Ушбу Кодекс мақсадида, агар ушбу бўлимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, битимларнинг нархлари, ушбу битимлар тарафларининг даромадлари ва харажатлари қуйидаги ҳолларда бозор нархлари деб эътироф этилади:

1) мустақил шахслар ўртасидаги битимлар;

2) Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ёки чет давлатнинг қонунчилигига мувофиқ ўтказилган биржа савдоларининг натижаларига кўра тузилган битимлар; *(биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

3) монополияга қарши органнинг кўрсатмаларига мувофиқ (тартибга солинадиган нархлар қўлланиладиган битимлар учун ушбу Кодекснинг 179-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда) нархлари белгиланган битимлар;

4) нархлари ушбу Кодекснинг 25-бобида назарда тутилган нархни белгилаш тўғрисидаги келишувига мувофиқ белгиланган битимлар.

Назорат қилинадиган битимларда битимнинг нархи, агар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан бунинг акси исботланмаган бўлса ёки солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солиқ (зарар) суммаларига мустақил тузатиш киритишни амалга оширмаган бўлса, бозор нархи деб топилади.

Агар ушбу Кодекснинг Махсус қисмида солиқ солиш мақсадида айрим солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш масалалари бўйича товарнинг (хизматнинг) нархини ёки битим тарафларининг даромадларини (харажатларини) аниқлашнинг бошқача қоидалари белгиланган бўлса, ушбу Кодекснинг Махсус қисми қоидалари қўлланилади.

179-модда. Нархларни тартибга солишда бозор нархи деб топишнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар айрим турдаги битимларга нисбатан нархни белгилаш, энг кўп ва (ёки) энг кам чегаравий нархларни белгилаш воситасида нархларни тартибга солиш назарда тутилган бўлса, кўрсатилган турдаги битимлардаги нархлар ушбу модданинг тўртинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда солиқ солиш мақсадида бозор нархлари деб топилади.

Агар айрим турдаги битимларга нисбатан нархга доир энг кўп ва (ёки) энг кам устамалар ёки нархлардан чегирмалар белгилаш воситасида ёхуд рентабелликка ёки фойдага доир чекловлар воситасида нархларни тартибга солиш назарда тутилган бўлса, кўрсатилган турдаги битимлардаги нархлар солиқ солиш мақсадида ушбу модданинг саккизинчи қисмида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда бозор нархлари деб топилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган ўзига хос хусусиятлар, агар нархларни тартибга солиш Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ва чет давлатларнинг қонунчилигига, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ амалга оширилса, ҳисобга олинади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Белгиланган нархларга мувофик бўлган нархлар ва нархнинг келишилган формуласига мувофик бўлган нархлар бозор нархлари деб топилади.

Энг кам чегаравий нархни белгилашда бундай нарх, агар бозор нархлари оралиғининг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофик мазкур энг кам чегаравий нарх ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган энг кам кўрсаткичи ушбу энг кам чегаравий нархдан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, энг кам кўрсаткичи ушбу энг кам чегаравий нархга тенг бўлган оралик бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилади, энг кўп кўрсаткич эса унинг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофик белгиланган энг кўп кўрсаткичига тенг равишда қабул қилинади.

Энг кўп чегаравий нархни белгилаш чоғида бундай нарх бозор нархини аниқлашда, агар ушбу энг кўп чегаравий нарх бозор нархлари оралиғининг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофик мазкур энг кўп чегаравий нарх ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган энг кўп кўрсаткичидан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, энг кўп кўрсаткичи ушбу энг кўп чегаравий нархга тенг бўлган оралик бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилади, энг кам кўрсаткич эса унинг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофик белгиланган энг кам кўрсаткичига тенг равишда қабул қилинади.

Бир вақтнинг ўзида энг кам ва энг кўп чегаравий нархлар белгиланганда улар бозор нархларини аниқлашда, агар бозор нархлари оралиғининг ушбу Кодекснинг 24-бобига мувофик аниқланган энг кам кўрсаткичи энг кам чегаравий нархдан кўп бўлса, энг кўп чегаравий нарх эса бозор нархларининг ушбу оралиғининг энг кўп кўрсаткичидан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, бозор нархлари оралиғининг тегишинча энг кам ва (ёки) энг кўп кўрсаткичига ушбу модданинг бешинчи – олтинчи қисмларига мувофик тузатишлар киритилади.

Агар битим учун нархга доир энг кам ва (ёки) энг кўп устамалар белгиланган бўлса ёхуд рентабеллик ёки фойда миқдорлари учун бошқа чекловлар белгиланган бўлса, ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофик аниқланган бозор нархлари

оралиқларига (рентабеллик оралиқларига) ушбу модданинг бешинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган худди шундай тартибда тузатишлар киритилиши лозим.

21-боб. НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИГАН БИТИМЛАР

180-модда. Ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги назорат қилинадиган битимлар

Ушбу Кодекс мақсадида, ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимлар назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битим қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлганда назорат қилинадиган битим деб эътироф этилади:

1) мазкур шахслар ўртасидаги битимлар буйича тегишли календарь йилдаги даромадлар суммаси (битимлар нархларининг суммаси) беш миллиард сўмдан ошса;

2) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи махсус солиқ режимини қўлласа ёки махсус иқтисодий зона иштирокчиси бўлса, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида махсус солиқ режимларини қўлламайдиган шахс бўлса;

3) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи фойда солиғини тўлашдан озод этилган бўлса, пасайтирилган солиқ ставкасини ёки бошқа солиқ имтиёзларини қўлласа, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида бундай солиқни тўлашдан озод этилмаган ва имтиёзларни қўлламайдиган шахс бўлса;

4) битимнинг тарафларидан бири томонидан қазиб олинган фойдали қазилма битим предмети бўлса, агар ушбу фойдали қазилмага нисбатан ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг адвалор солиқ ставкаси назарда тутилган бўлса.

Ушбу модданинг иккинчи қисми 2 – 4-бандларида назарда тутилган битимлар, агар мазкур шахслар ўртасидаги битимлар буйича даромадларнинг тегишли календарь йилдаги суммаси беш юз миллион сўмдан ортиқ бўлса.

Товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) биринчи сотувчиси ва охириги харидори билан ўзаро алоқадор бўлмаган шахслар иштирокида (воситачилигида) тузиладиган битимлар кетма-кетлиги ёки мажмуи, агар мазкур сотувчи ва харидор ўзаро алоқадор шахслар бўлса, ушбу Кодекс мақсадида ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимга тенглаштирилади. Бундай ҳолларда, ўз иштирокида (воситачилигида) битимларнинг мазкур кетма-кетлиги ёки мажмуи амалга ошириладиган учинчи шахсларнинг мавжудлиги эътиборга олинмайди.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгиланган қоида, башарти битимларнинг мазкур кетма-кетлигида ёки мажмуида иштирок этувчи бундай учинчи шахслар:

1) битимларнинг ушбу кетма-кетлигида ёки мажмуида ҳеч қандай қўшимча вазифаларни бажармаса, бундан товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш мустасно;

2) ўз зиммасига ҳеч қандай таваккалчиликларни қабул қилмаса ва товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш учун ҳеч қандай активлардан фойдаланмаса, қўлланилади.

Ушбу модда мақсадида календарь йил учун битимлар бўйича даромадлар суммаси бир шахс (ўзаро алоқадор шахслар) билан тузилган шундай битимлар бўйича календарь йилда олинган даромадлар суммасини фойда солиғи учун белгиланган даромадларни эътироф этиш тартибини ҳисобга олган ҳолда қўшиш йўли билан аниқланади.

Назорат қилинадиган битимлардаги даромадларни солиқ солиш мақсадида аниқлаш учун Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси бундай битимларни ёки жами шундай битимларни (бундан буён ушбу бўлимда таҳлил этиладиган битим деб юритилади) тарафлари мустақил шахслар бўлган битта ёки бир нечта битим (бундан буён ушбу бўлимда таққосланадиган битимлар деб юритилади) билан таққослашни амалга оширади. Бундай таққослаш ушбу бўлимда назарда тутилган трансферт нарх белгилаш чоғида даромадларни аниқлаш услубларини танлаш ва уларни кейинчалик қўллаш мақсадида амалга оширилади.

Битимлар бўйича даромадлар суммасини аниқлашда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси битимлар бўйича олинган даромадлар суммасини уларнинг бозордаги даражасига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг 22 ва 23-боблари қоидаларини инобатга олган ҳолда текширишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг аризасига кура, суд битимни мазкур битимнинг ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гуруҳининг қисми деб тахмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

181-модда. Назорат қилинадиган ташқи савдо битимлари

Ушбу Кодекс мақсадида мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, назорат қилинадиган битимлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) жаҳон биржа савдоси товарларининг ташқи савдоси соҳасидаги битимлар;

2) тарафларидан бирининг рўйхатдан ўтказилиш жойи, яшаш жойи ёки солиқ резидентлиги жойи офшор юрисдикция бўлган шахс ҳисобланадиган битимлар.

Агар бунда Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг фаолияти офшор юрисдикцияда доимий муассасани ташкил этса ва назорат қилинадиган битим ушбу фаолият билан боғлиқ бўлса, ушбу битим қисмида мазкур юридик шахсга рўйхатдан ўтказилиш жойи ушбу офшор юрисдикция бўлган шахс сифатида қаралади.

Ушбу Кодекс мақсадида солиқ солиш бўйича имтиёзли режимни тақдим этадиган ва (ёки) молиявий операцияларни амалга оширишда ахборотни ошкор этишни ҳамда тақдим этишни назарда тутмайдиган давлатлар ва ҳудудлар офшор юрисдикциялар деб эътироф этилади.

Офшор юрисдикцияларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан биргаликда тасдиқланади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандида назарда тутилган битимлар, агар бундай битимларнинг предмети қуйидаги товар гуруҳларидан бирининг ёки бир нечтасининг таркибига кирувчи товарлар бўлса, назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади:

- 1) рангли металллар;
- 2) қимматбаҳо металллар;
- 3) минерал ўғитлар;
- 4) углеводород хом ашёси ва нефть маҳсулотлари;
- 5) пахта толаси ва қалава ип.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида санаб ўтилган товарларнинг кодларини Ташқи иқтисодий фаолият товар номенклатурасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг аризасига кўра суд битимни ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гуруҳининг қисми деб тахмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда ҳам назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

182-модда. Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома

Солиқ тўловчилар солиқ органларини календарь йилда ўзлари тузган, ушбу Кодекснинг 180 ва 181-моддаларида кўрсатилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисида хабардор қилиши шарт.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар солиқ тўловчи томонидан ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига назорат қилинадиган битимлар тузилган календарь йилга оид йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай юбориладиган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномаларда кўрсатилади.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотларда қуйидаги ахборот бўлиши керак:

1) тузилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар тақдим этилаётган календарь йил;

2) битимларнинг предмети;

3) битимларнинг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар:

а) юридик шахснинг тўлиқ номи ва унинг солиқ тўловчининг идентификация рақами (агар юридик шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ органларида ҳисобда турса);

б) якка тартибдаги тадбиркорнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва унинг солиқ тўловчининг идентификация рақами;

в) якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ва фуқаролиги;

4) нархлари тартибга солиниши лозим бўлган битимлар бўйича даромадлар (харажатлар) суммаларини ажратган ҳолда назорат қилинадиган битимлар бўйича олинган даромадларнинг суммаси ва (ёки) қилинган харажатларнинг (кўрилган зарарнинг) суммаси. Ушбу қисмда кўрсатилган маълумотлар бир турдаги битимларнинг гуруҳи бўйича тайёрланиши мумкин.

Солиқ тўловчи назорат қилинадиган битимлар тўғрисида тақдим этилган хабарномада маълумотларнинг тўлиқ эмаслиги, уларни тўлдиришда йўл қўйилган ноаниқликлар ёки хатолар аниқланганда аниқлаштирилган хабарномани юборишга ҳақли.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома солиқ органига белгиланган шакл бўйича қорозда ёки электрон шаклда тақдим этилиши мумкин.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарноманинг шаклини, шунингдек уни тўлдириш ва назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани электрон шаклда тақдим этиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ-741-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани олган солиқ органи у олинган кундан эътиборан ўн кун ичида ушбу хабарномани Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига электрон шаклда юборди.

Агар солиқ текширувини ёки солиқ мониторингини ўтказишда солиқ органи ушбу модданинг иккинчи қисмига мувофиқ маълумотлар тақдим этилмаган назорат қилинадиган

битимлар тузилганлиги фактини аниқлаган бўлса, солиқ органи аниқланган фактлар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига мустақил тарзда хабар қилади ва ўзи олган бундай битимлар тўғрисидаги маълумотларни юборди.

Солиқ текширувини ёки солиқ мониторингини ўтказаяётган солиқ органи хабарнома юборилган санадан эътиборан ўн кундан кечиктирмай хабарнома ва тегишли маълумотлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига юборилганлиги тўғрисида солиқ тўловчига хабар қилиши шарт.

Хабарноманинг шаклини ва уни юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

Солиқ текширувини ўтказаяётган солиқ органи томонидан назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги ўзи томонидан олинган маълумотларнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига юборилиши бундай текширувни давом эттириш ва (ёки) тугатиш ҳамда текширув материалларини кўриб чиқиш натижаларига кўра қарор чиқариш учун тўсқинлик қилмайди.

22-боб. БИТИМЛАРНИНГ ТАҚҚОСЛАНАДИГАН ШАРТЛАРИ

183-модда. Битимларнинг тижорат ва молиявий шартларини таққослаш

Ушбу Кодекс мақсадида таққосланадиган битимлар, агар улар таҳлил этиладиган битимлар билан бир хил тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларда тузиладиган бўлса, таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битим деб эътироф этилади.

Агар таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари таҳлил этиладиган битимнинг шартларидан фарқ қилса, бундай битимлар, агар таҳлил этиладиган ва таққосланадиган битимларнинг мазкур шартлари ўртасидаги фарқлар уларнинг натижаларига жиддий таъсир кўрсатмаса, таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битимлар деб эътироф этилиши мумкин. Агар ушбу битимларнинг шартларидаги фарқларнинг бу битимлар шартларига ва (ёки)

натижаларига доир тегишли тузатишларни солиқ солиш мақсадида қўллаш ёрдамида ҳисобга олиниши мумкин бўлса, бундай битимлар ҳам таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битимлар деб эътироф этилиши мумкин.

Битимларнинг таққосланишини аниқлашда, шунингдек битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларини тузатишларни амалга ошириш учун таҳлил этиладиган ҳамда таққосланадиган битимларнинг мустақил шахслар ўртасидаги битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган асосий тавсифларининг таҳлили ўтказилади. Бундай таҳлил ушбу Кодекснинг 184-моддасига мувофиқ ўтказилади.

184-модда. Битимларнинг шартларини таққослаш таҳлили

Битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларини таққослашни таҳлил қилишда бу шартларнинг ушбу битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларига ёхуд уларнинг молиявий натижаларига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган асосий тавсифлари ҳисобга олинади. Бунда қуйидагилар ҳисобга олинади:

- 1) товарларнинг сони, кўрсатиладиган хизматларнинг ҳажми;
- 2) битим бўйича мажбуриятларни бажариш муддатлари;
- 3) тегишли битимларда қўлланиладиган тўловларнинг шартлари;
- 4) битимда қўлланилган чет эл валютасининг сўмга ёки бошқа валютага нисбатан курси ва унинг ўзгариши;
- 5) битим тарафлари ўртасидаги ҳуқуқлар ва мажбуриятларни тақсимлашнинг бошқа шартлари.

Битимларнинг асосий тавсифлари жумласига қуйидагилар ҳам киради:

- 1) битим предмети бўлган товарларнинг (хизматларнинг) тавсифлари;
- 2) ишбилармонлик муомаласи аъъаналарига мувофиқ битим тарафлари томонидан бажариладиган вазифаларнинг тавсифлари, шу жумладан битим тарафлари фойдаланадиган активларнинг, ўз зиммасига оладиган таваккалчиликларнинг

тавсифлари, шунингдек битимлар тарафлари ўртасидаги жавобгарликнинг тақсимланиши ва бошқа шартлар (бундан буён ушбу бўлимда функционал таҳлил деб юритилади);

3) товарлар (хизматлар) нархларига таъсир кўрсатадиган битим тарафлари ўртасида тузилган шартномаларнинг (контрактларнинг) шартлари;

4) битим тарафлари фаолиятининг иқтисодий шартлари тавсифлари;

5) товарлар (хизматлар) нархларига таъсир кўрсатадиган битим тарафларининг бозор (тижоратга оид) стратегиялари тавсифлари.

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилиш чоғида таққосланадиган ва таҳлил этиладиган битимлар тузиладиган бозорларнинг тавсифлари ҳисобга олиниши керак. Бунда қуйидаги омиллар эътиборга олинади:

1) бозорларнинг географик жойлашган ери ва уларнинг ўлчами;

2) бозорларда рақобатнинг мавжудлиги ҳамда бозордаги сотувчилар ва харидорларнинг нисбий рақобатбардошлилиги;

3) бозорда бир турдаги товарларнинг (хизматларнинг) мавжудлиги;

4) бозордаги таклиф ва талаб, истеъмолчиларнинг харид қобилияти;

5) ишлаб чиқариш ва транспорт инфратузилмасининг ривожланиш даражаси;

6) бозорнинг битим нархига таъсир этувчи бошқа тавсифлари.

Битимларнинг тарафлари томонидан бажариладиган вазифаларни таҳлил қилишда уларнинг тасарруфидаги моддий ва номоддий активлар ҳисобга олинади.

Битимлар шартларининг таққосланишини таҳлил қилишда ҳисобга олинадиган битим тарафларининг асосий вазифалари жумласига қуйидагилар кирази, хусусан:

1) товарларнинг дизайнни амалга ошириш ва уларни технологик жиҳатдан ишлаб чиқиш;

2) товарларни ишлаб чиқариш;

3) товарларни ёки уларнинг таркибий қисмларини йириш;

4) усқунани монтаж қилиш ва (ёки) ўрнатиш;

5) илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини амалга ошириш;

6) товар-моддий қимматликларни сотиб олиш;

7) товарларнинг улгуржи ёки чакана савдосини амалга ошириш;

8) таъмирлаш, кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича вазифалар;

9) янги бозорларда товарларни (хизматларни) ўтказиш, маркетинг, реклама;

10) товарларни сақлаш ва ташиш;

11) суғурта қилиш;

12) молиялаштириш, молиявий операцияларни амалга ошириш;

13) сифатни назорат қилиш;

14) тезкор ва стратегик бошқарув, шу жумладан товарларнинг (хизматларнинг) нарх сиёсатини, уларни ишлаб чиқариш стратегиясини, реализация қилиш ҳажмини ва ассортиментини, уларнинг истеъмол хусусиятларини аниқлаш.

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилишда битим тарафларидан ҳар бири томонидан ўз фаолиятини амалга оширишда зиммасига олинadиган ва битимнинг шартларига таъсир кўрсатадиган таваккалчиликлари ҳисобга олиниши мумкин. Тарафларнинг тижорат стратегиялари, шу жумладан чиқариладиган маҳсулотни янгилашга ва такомиллаштиришга, маҳсулот сотиладиган янги бозорларга чиқишга қаратилган стратегиялари ҳам ҳисобга олиниши мумкин.

Агар битимларнинг шартларини таққослаш таҳлил қилинаётганда кредитлар ёки заёмлар шартларини таққослаш талаб этиладиган бўлса, битимлар тарафларининг кредит тарихи ва тўлов қобилияти, бундай кредитлар ёки заёмлар берилаётган муддатлар, уларнинг валютаси ҳамда фоиз ставкаси ўлчамига таъсир кўрсатувчи бошқа шартлар ҳисобга олинади.

Ушбу моддада кўрсатилган омиллар ва тавсифлар, ушбу моддада назарда тутилган функционал таҳлил учун қайси ҳолларда ва қайси даражада зарур бўлса, ўша ҳолларда ва даражада ҳисобга олинади.

Ушбу модданинг биринчи – саккизинчи қисмларига мувофиқ таққосланадиган битимлар шартларини таҳлил қилиш асосида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси таққосланадиган битимларнинг шартлари таҳлил этиладиган битим шартлари билан таққослашнинг зарур даражасини таъминлаш учун тузатишлар киритишни амалга оширишга ҳақли. Бундай тузатишлар қуйидаги принциплар асосида амалга оширилади:

1) мустақил шахсларнинг назорат қилинмайдиган битимлардаги даромадлари улар томонидан фойдаланиладиган активларни ва товарлар (хизматлар) бозорида юзага келган иқтисодий шароитларда ўз зиммасига олинадиган иқтисодий (тижоратга оид) таваккалчиликларни ҳисобга олган ҳолда шакллантирилади ҳамда шартнома шартларига ва ишбилармонлик муомаласи анъаналарига мувофиқ битимнинг ҳар бир тарафи томонидан бажариладиган вазифаларни акс эттиради;

2) бошқа тенг шароитларда бозор (тижорат) стратегиясига мувофиқ битим тарафлари томонидан қўшимча вазифаларни амалга ошириш, даромадлар миқдорига жиддий таъсир кўрсатувчи активлардан фойдаланиш, қўшимча тижорат (иқтисодий) таваккалчиликларини ўз зиммасига олиш бундай битим бўйича кутиладиган даромадларнинг ошиши билан бирга кечади.

185-модда. Битимларнинг шартларини таққослаш таҳлилида фойдаланиладиган ахборот

Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратини ўтказишда (шу жумладан таҳлил этиладиган битимнинг ва таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларини таққослаш чоғида) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси қуйидаги ахборотдан фойдаланади:

1) Ўзбекистон Республикаси биржаларининг ва чет эл биржаларининг нархлар ҳамда котировкалар тўғрисидаги маълумотларидан;

2) Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан эълон қилинадиган ёки сўровга кўра тақдим

этиладиган Ўзбекистон Республикаси ташқи савдосининг божхона статистикасидан;

3) Ўзбекистон Республикасининг конунчилигига мувофиқ ваколатли давлат бошқаруви органларининг расмий ахборот манбаларидаги, чет давлатларнинг ёки халқаро ташкилотларнинг расмий ахборот манбаларидаги ёхуд бошқа эълон қилинган ва (ёки) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидаги ҳамда ахборот тизимларидаги нархлар (нархларнинг ўзгариш чегаралари) ва биржа котировкалари тўғрисидаги маълумотлардан; *(биринчи қисмнинг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4) ахборот-нарх агентликлари маълумотларидан;

5) солиқ тўловчи томонидан тузилган битимлар тўғрисидаги ахборотдан.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ахборот мавжуд бўлмаган (етарли бўлмаган) тақдирда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси куйидаги ахборотдан фойдаланади:

1) эълон қилинган ва (ёки) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборотлар манбаларидаги ҳамда ахборот тизимларидаги нархлар (нархларнинг тебраниш чегаралари) ва котировкалар тўғрисидаги маълумотлардан;

2) юридик шахсларнинг молиявий ва статистика ҳисоботидан олинган маълумотлардан, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг ёки чет давлатларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларида эълон қилинган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг ва (ёки) чет эл юридик шахсларининг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот тизимларидаги, шунингдек расмий сайтларидаги маълумотлардан.

Чет эл юридик шахсларининг молиявий ҳисоботидаги маълумотлардан фойдаланишга Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг (Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги фаолияти доимий муассасанинг ташкил этилишига олиб келадиган чет эл юридик шахсларининг) рентабеллиги оралиғини аниқлаш учун фақат таққосланадиган битимлар тузган Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг

молиявий ҳисоботи маълумотлари асосида рентабелликнинг бундай оралиғини ҳисоблаш имкони бўлмаган тақдирда йўл қўйилади;

3) баҳолаш объектининг баҳолаш фаолияти тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига ёки чет давлатлар қонунчилигига мувофиқ аниқланган бозор қиймати тўғрисидаги маълумотлардан; *(иккинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4) ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ фойдаланиладиган бошқа ахборотдан.

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилишда солиқ сирини ташкил этувчи ахборотдан, шунингдек фойдаланиш ҳуқуқи қонунчиликка мувофиқ чекланган бошқа ахборотдан фойдаланишга йўл қўйилмайди. Бундай чеклов Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси трансферт нархни белгилашда солиқ назоратини ўтказаетган солиқ тўловчи тўғрисидаги маълумотларга нисбатан татбиқ этилмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилишда фақат ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидан, шунингдек солиқ тўловчи тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланилади.

Битим шартларининг таққосланишини таҳлил қилишда, ушбу Кодекснинг 193-моддасига мувофиқ ҳужжатларни тайёрлаш ва тақдим этишда солиқ тўловчи ўз фаолияти тўғрисидаги ахборотдан ташқари ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ҳар қандай ахборот манбаларидан, шунингдек ўзи билан ўзаро боғлиқ бўлган, худди шундай фаолиятни амалга ошираётган шахсларнинг фаолияти тўғрисидаги ахборотдан фойдаланишга ҳақли.

Агар солиқ тўловчига нисбатан трансферт нарх белгилашда солиқ назорати ўтказилаётганда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу солиқ тўловчи томонидан мустақил шахслар билан тузилган таққосланадиган битимлар тўғрисидаги ахборотга эга бўлса, бундай битимларни таҳлил

этиладиган битим билан таққослашда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси бозор нархларининг оралиғини аниқлаш учун ушбу ахборотдан фойдаланишга ҳақли.

23-606. ТРАНСФЕРТ НАРХНИ БЕЛГИЛАШДА СОЛИҚ НАЗОРАТИДА ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН УСУЛЛАР

186-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратида фойдаланиладиган усуллар тўғрисидаги умумий қоидалар

Трансферт нархни белгилаш чоғида солиқ назорати ўтказилганида (шу жумладан назорат қилинадиган битимнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда унинг натижалари таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда уларнинг натижалари билан таққосланганда) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу моддада белгиланган тартибда қуйидаги усуллардан фойдаланади:

- 1) таққосланадиган бозор нархларининг усулидан;
- 2) кейинги реализация қилиш нархи усулидан;
- 3) харажат усулидан;
- 4) таққосланадиган рентабеллик усулидан;
- 5) фойдани тақсимлаш усулидан.

Зарур бўлган ҳолларда ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган икки ва ундан ортиқ усуллар комбинациясидан фойдаланишга йўл қўйилади.

Таққосланадиган бозор нархлари усули, агар ушбу Кодекс 189-моддасининг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини солиқ солиш мақсадида аниқлаш учун устувор ҳисобланади.

Агар солиқ солиш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш мумкин бўлмаса ёхуд уни қўллаш назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги тўғрисида асосланган ҳулоса чиқариш имконини бермаса, ушбу модданинг биринчи қисми 2–5-бандларида кўрсатилган бошқа усулларни қўллашга йўл қўйилади.

Агар тегишли товарлар (хизматлар) бозорида ҳеч бўлмаганда бир турдаги товарлар (хизматлар) предмети бўлган битта таққосланадиган битим мавжуд бўлса, шунингдек бундай битим ҳақида етарлича ахборот мавжуд бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг 188-моддасида назарда тутилган тартибда аниқлаш учун таққосланадиган бозор нархлари усулидан фойдаланилади.

Солиқ тўловчининг назорат қилинадиган битими нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш учун ушбу солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан тузган битимларидан, башарти бундай битимлар таққосланса, таққосланадиган битимлар сифатида фойдаланилиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан таққосланадиган битимларда нархлар тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда трансферт нарҳи белгилашда солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тулиқлигини аниқлаш мақсадида ушбу модданинг биринчи қисми 2 – 5-бандларида кўрсатилган усулларнинг биридан фойдаланилади.

Агар ушбу бобда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимнинг ҳақиқий ҳолатлари ва шартларини инобатга олган ҳолда битим нархининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақида кўпроқ асосланган хулоса қилишга имкон берадиган усулдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 – 5-бандларида кўрсатилган усуллардан солиқ солиш мақсади учун назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи бўйича даромадларни аниқлашда ҳам фойдаланилиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган ва таққосланадиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда амалга оширилган битимлар ушбу бўлимнинг мақсади учун бир турдаги битимлар деб эътироф этилади.

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниқлаш чоғида фойдала-

ниладиган усулни танлашда дастлабки маълумотларнинг тўлиқлиги ва тўғрилиги, шунингдек таққосланадиган битимларни назорат қилинадиган битим билан таққослашни таъминлаш мақсадида амалга ошириладиган тузатишларнинг асосланганлиги инобатга олинаши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида аниқ битимлар тўғрисидаги ахборотдан ташқари бозор нархларининг шаклланган даражаси ва (ёки) биржа котировкалари ҳақидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган, шунингдек ахборот-нарх агентликларининг тегишли товарлар (хизматлар) бозорларидаги айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларга (хизматларга) оид нархлар (нархлар ораликлари) ҳақидаги маълумотларидан фойдаланиш мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида бозор нархлари тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидан фойдаланишга, башарти ушбу ахборот манбаларида маълумотлари мавжуд бўлган битимларнинг назорат қиладиган битим билан таққосланиши таъминланса, йўл қўйилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 ва 3-бандларида кўрсатилган усулларни қўллаш учун харажатларни ҳисобга олиш тартибида ушбу усулларга мувофиқ ҳисоб-китоб қилинадиган кўрсаткичларга ва рентабеллик оралиғига таъсири сезиларли бўлмаслигини таъминлайдиган рентабеллик оралиғи ҳисоб-китоб қилинадиган молиявий ҳисоботларнинг маълумотлари таққосланадиган тарзга келтирилиши керак.

Агар рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш ва назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниқлаш учун молиявий ҳисоботлар маълумотларининг таққосланишини таъминлаш мумкин бўлмаса, ушбу модданинг биринчи қисми 4 ва 5-бандларида кўрсатилган усуллардан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 4 ва 5-бандларида кўрсатилган усуллар бозор нархлари кўрсаткичларини бевосита ҳисоб-китоб қилмаган ҳолда қўлланилиши мумкин. Кўрсатилган усуллардан фойдаланилганда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси назорат қилинадиган битимнинг молиявий

кўрсаткичларини (натижаларини) таққосланадиган битимлар бўйича рентабеллик оралиғи билан таққослайди ва унинг асосида, агар ушбу битим тарафлари мустақил шахслар бўлса, олиниши мумкин бўлган даромад суммасининг ҳисоб-китобини амалга оширади.

Худди шундай тартибда назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг молиявий кўрсаткичлари (натижалари) таққосланадиган битимлар бўйича рентабеллик оралиғи асосида ҳисоб-китоб қилинган молиявий кўрсаткичлар билан таққосланади ва даромадларнинг суммаларига ҳисоб-китоб қилиш амалга оширилади.

Суд битим нархнинг бозор нархларига мувофиқлигини белгилаш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатларни ушбу бўлимда назарда тутилган чекловларсиз инобатга олиши мумкин.

Солиқ тўловчилар битимларни тузишда ушбу Кодексда назарда тутилмаган мақсадларда нархни белгилаш соҳасидаги ўз сиёсатини асослаш учун ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган усулларга амал қилиши шарт эмас.

187-модда. Молиявий кўрсаткичлар ва рентабеллик оралиғи

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни ушбу Кодекснинг 189 – 192-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқлашда қуйидаги рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

1) акциз солиғини ва қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган соф тушумга нисбати сифатида аниқланадиган ялпи рентабеллик;

2) ялпи фойданинг сотилган товарлар (хизматлар) таннархига нисбати сифатида аниқланадиган харажатларнинг ялпи рентабеллиги;

3) акциз солиғини ва қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, асосий фаолиятдан олинган фойданинг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумга нисбати сифатида аниқланадиган сотиш рентабеллиги;

4) асосий фаолиятдан олинган фойданинг реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) таннархи, реализация қилиш харажатлари ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ маъмурий харажатларнинг суммасига нисбати сифатида аниқланадиган харажатлар рентабеллиги;

5) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг реализация қилишга доир харажатларга ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ бўлган маъмурий харажатларга нисбати сифатида аниқланадиган реализация қилиш бўйича харажатларнинг ва маъмурий харажатларнинг рентабеллиги;

6) асосий фаолиятдан олинган фойданинг таҳлил қилинадиган битимда бевосита ёки билвосита фойдаланиладиган активларнинг (муомалада бўлмаган ва муомалада бўлган) жорий бозор қийматига нисбати сифатида аниқланадиган активлар рентабеллиги.

Активларнинг жорий бозор қиймати тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда активлар рентабеллиги молиявий ҳисоботнинг маълумотлари асосида аниқланиши мумкин.

Рентабеллик ва бошқа молиявий кўрсаткичлар ушбу бобнинг мақсадида Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари учун Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилигига мувофиқ тузилган молиявий ҳисобот маълумотлари асосида аниқланади. Чет эл юридик шахслари учун мазкур молиявий кўрсаткичлар чет давлатларнинг қонунчилигига мувофиқ тузилган молиявий ҳисобот маълумотлари асосида аниқланади. Бунда Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилигига мувофиқ тузиладиган молиявий ҳисобот маълумотлари билан таққослашни таъминлаш мақсадида бундай маълумотларга тузатишлар киритилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Рентабеллик оралиғини аниқлаш чоғида, агар битимлар назорат қилинадиган бўлмаса, таққосланадиган камида тўртта битим, шу жумладан солиқ тўловчи томонидан амалга оширилган битимлар натижалари бўйича ёхуд таққосланадиган камида тўртта юридик шахснинг молиявий ҳисоботи маълумотлари

асосида аниқланадиган рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланилади. Мазкур юридик шахсларни танлаш назорат қилинадиган битимга нисбатан таққосланадиган иқтисодий шартларда (тижорат шартларида) ўзининг тармоқ хусусиятини ва амалга ошириладиган фаолият турларини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Назорат қилинадиган битим тарафи мансуб бўлган тармоқда, ушбу тарафга нисбатан мустақил юридик шахслар мавжуд бўлмаганда функционал таҳлил учун юридик шахсларни танлаш ушбу юридик шахслар томонидан амалга ошириладиган вазифаларнинг таққосланишини, улар томонидан қабул қилинадиган таваккалчиликларни ва фойдаланиладиган активларни инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ битим тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда ёхуд таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ юридик шахснинг молиявий ҳисоботи мавжуд бўлмаганда, рентабеллик оралиғини аниқлаш мақсадида кам сондаги таққосланадиган битимлар (кам сондаги юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботи) тўғрисидаги ахборотдан фойдаланиш мумкин.

Ушбу Кодекснинг 186-моддаси биринчи қисми 2–4-бандларида кўрсатилган усуллارни қўллаш мақсадида рентабеллик оралиғи қуйидаги тартибда аниқланади.

Дастлаб рентабеллик оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган рентабеллик жами кўрсаткичлари ушбу ораликни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда, ўсиб бориш тарзида тартибга келтирилади. Бунда рентабелликнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг камидан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танланма рентабелликнинг икки ва ундан ортиқ бир хил кўрсаткичини ўз ичига олса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади.

Рентабеллик оралиғини аниқлашда назорат қилинадиган битим рентабеллиги ҳисобга олинмайди. Сўнгра тўпلامда рентабеллик кўрсаткичларининг сони тўртга қолдиқсиз бўлинишига қараб, рентабеллик оралиғи қуйидаги икки усулдан бири билан аниқланади:

1) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинса, рентабеллик оралиғининг энг кам кўрсаткичи рентабеллик кўрсаткичларининг

ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмга тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралигининг энг юқори қиймати бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичларининг ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг уч қаррасига тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади;

2) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинмаса, рентабеллик оралигининг энг кам қиймати рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми бирлигига оширилган кўрсаткичга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралигининг энг юқори кўрсаткичи бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми уч қарраси бирлигига оширилган қийматга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади.

Таққосланадиган иктисодий шартларда (тижорат шартларида) амалга ошириладиган фаолият натижалари бўйича рентабелликни ҳисоб-китоб қилиш юридик шахс молиявий ҳисоботининг маълумотлари асосида қуйидаги шартларга бир вақтда риоя қилинганида амалга оширилиши мумкин:

1) юридик шахс таққосланадиган фаолиятни амалга оширади ва у билан боғлиқ таққосланадиган вазифаларни бажаради. Фаолиятнинг таққосланиши Ўзбекистон Республикаси иктисодий фаолият турларининг умумдавлат таснифида, шунингдек халқаро ва бошқа таснифларда назарда тутилган иктисодий фаолият турларини ҳисобга олган ҳолда аниқланиши мумкин;

2) юридик шахс соф активларининг умумий миқдори рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан охириги йилнинг 31 декабри ҳолатига кўра молиявий ҳисобот маълумотлари бўйича манфий ҳисобланмайди;

3) юридик шахс рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан бир йилдан ортиқ даврдаги молиявий ҳисобот маълумотлари бўйича сотувлардан зарарларга эга бўлмайди;

4) юридик шахс 25 фоиздан ортиқ бўлган улуш билан бошқа юридик шахс фаолиятида бевосита ва (ёки) билвосита иштирок

этмайди ҳамда бевосита иштирок этиш улуши 25 фоиздан ортиқ бўлган иштирокчи (акциядор) сифатидаги юридик шахсга эга бўлмайди.

Агар маълумотларидан рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг консолидациялашган молиявий ҳисоботи маълумотларидан фойдаланиш имконияти бўлса, ушбу модданинг саккизинчи қисми 4-бандида назарда тутилган мезонлар қўлланилмайди.

Агар ушбу модданинг ўнинчи ва ўн биринчи қисмларида белгиланган чекловларга кўра функционал таҳлил учун тўрттадан кам юридик шахс қолса, ушбу модданинг саккизинчи қисми 4-бандида кўрсатилган иштирок этиш улуши мезонлари 25 фоиздан 50 фоизга қадар оширилиши мумкин.

Рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш учун назорат қилинадиган битим тузилган пайтдаги ёхуд вақт бўйича унга яқин бўлган, аммо битим тузилган календарь йилнинг 31 декабридан кечикмаган пайтдаги мавжуд ахборотдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг ўн биринчи қисмида кўрсатилган мазкур ахборот ўрнига назорат қилинадиган битим тузилган календарь йилдан бевосита олдинги уч календарь йилдаги (ёхуд ушбу битимда нархлар белгиланган календарь йилдаги) молиявий ҳисобот маълумотларидан фойдаланиш мумкин. Мазкур ахборот жумласига солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан ўзи амалга оширган битимлар тўғрисидаги ахбороти ҳам киради.

Рентабеллик оралиғини аниқлашда таққосланишни таъминлаш мақсадида рентабеллик кўрсаткичлари таққосланадиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботларидаги маълумотларга асосланган ҳолда мавжуд фарқларга тузатиш киритиш мақсадида ўзгариши мумкин. Бундай тузатишлар, хусусан, дебиторлик ва кредиторлик қарзи кўрсаткичларида, солиқ тўловчининг ва молиявий ҳисобот маълумотларидан рентабеллик оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича товар-моддий захираларнинг кўрсаткичларида амалга оширилади.

188-модда. Таққосланадиган бозор нархлари усули

Таққосланадиган бозор нархлари усули назорат қилинадиган битимдаги товарлар (хизматлар) нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини назорат қилинадиган битим нархини ушбу модданинг иккинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор нархлари оралиғи билан таққослаш асосида аниқлашни назарда тутати.

Агар назорат қилинадиган битимга нисбатан айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан тузилган фақат битта таққосланадиган битим ҳақидаги ахборот мавжуд бўлса, таққосланадиган битимнинг нархи, башарти ушбу назорат қилинадиган ҳамда таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланса, бир вақтнинг ўзида бозор нархлари оралиғининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичлари деб эътироф этилиши мумкин. Мазкур қонда назорат қилинадиган ва таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланишини тегишли тузатишлар билан таъминлаш мумкин бўлган тақдирда ҳам қўлланилиши мумкин. Агар таққосланадиган битимдаги товарларни (хизматларни) сотувчи ушбу товарлар (хизматлар) бозорида устун мавқени эгаллаган бўлса, ушбу қисмда назарда тутилган қондалар қўлланилмайди.

Бир хил (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган бир нечта таққосланадиган битим (шу жумладан солиқ тўловчининг мустақил шахслар билан битимлари) тўғрисида ахборот мавжуд бўлганда, бозор нархлари оралиғи қўйидаги тартибда аниқланади. Дастлаб таққосланадиган битимларда қўлланилган, бозор нархлари оралиғини аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар мажмуи ушбу оралиқни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда ўсиб бориш тарзида тартибга солинади. Бунда нархнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг кам миқдоридан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танлама нархнинг икки ва ундан ортиқ бир хил қийматини ўз ичига олган бўлса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади. Бозор нархлари оралиғини аниқлашда назорат қилинадиган битимнинг нархи ҳисобга олинмайди. Солиқ тўловчи томонидан мустақил шахслар билан амалга оширилган

таққосланадиган битимлар сони етарли бўлганда, бошқа битимлар бўйича ахборот ҳисобга олинмаслиги мумкин. Сунгра олинган танлама асосида рентабеллик оралиғини аниқлаш учун ушбу Кодекснинг 187-моддаси тўққизинчи қисмида назарда тутилган тартибда бозор нархларининг оралиғи топилади.

Бозор нархлари оралиғи таҳлил қилинган давр мобайнида қўлланилган нархлар ҳақидаги мавжуд ахборот ёки назорат қилинадиган битим амалга оширилишига қадар бўлган энг яқин санадаги ахборот асосида аниқланади.

Биржа котировкалари тўғрисида эълон қилинган ёки сўров бўйича олинган ахборотдан фойдаланилганда бозор нархларининг оралиғи тегишли биржада рўйхатдан ўтказилган айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар билан амалга оширилган битимларнинг нархлари асосида аниқланади. Бундай ҳолда битимларнинг улар амалга оширилган санада қайд этилган энг кам ва энг кўп нархи ўртасидаги оралиқ бозор нархлари оралиғи деб эътироф этилади.

Бозор нархлари оралиғи биржа котировкалари асосида аниқланганда битимларнинг иқтисодий (тижорат) шартларидаги фарқларни ҳисобга олишга, чунончи, қуйидаги иқтисодий (тижорат) шартлар асосида фарқларни ҳисобга оладиган тузатишлар воситасида йўл қўйилади:

1) тегишли бозорга товарлар (хизматлар) етказиб берилиши учун зарур бўлган, ҳужжатлар ва (ёки) ахборот манбалари билан асосланган ва тасдиқланган харажатлар;

2) божхона божларини тўлаш харажатлари;

3) тўлов шартлари;

4) савдо брокерининг (воситачининг ёки агентнинг) у томонидан савдо-воситачилик функциялари бажарилганлиги учун воситачилик (агент) ҳақи.

Ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланилганда энг кам ва энг кўп кўрсаткичлар бундай товарларнинг (хизматларнинг) эълон қилинган нархларининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичларига мувофиқ бўлган оралиқ ушбу Кодекснинг 186-моддаси ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмларига мувофиқ бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилиши мумкин. Бунда фақат

назорат қилинадиган битим тааллуқли бўлган вақт даврида таққосланадиган шартлар асосида тузилган битимлар бўйича маълумотлар инобатга олинади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи ушбу модда қоидаларига мувофиқ аниқланган бозор нархлари оралиғи чегарасида бўлса, солиқ солиш мақсадларида ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлган нарх деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархлари оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлмаган нарх деб эътироф этилади. Мазкур номувофиқлик мавжуд бўлган тақдирда, солиқ солиш мақсадида бозор нархлари оралиғининг ўртача қийматига тенг бўлган нарх қабул қилинади.

Солиқ солиш мақсадида бозор нархлари оралиғининг ўртача қийматини ушбу модданинг тўққизинчи қисмига мувофиқ қўллаш, башарти бу бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини камайтирмаса ёки солиқ тўловчи зарарининг суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

189-модда. Кейинги реализация қилиш нархи усули

Кейинги реализация қилиш нархи усули назорат қилинадиган битим нархининг ушбу назорат қилинадиган битимда (бир турдаги битимлар гуруҳида) олинган товарни кейинги реализация қилишда (қайта сотишда) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан олинган ялпи рентабелликни таққослаш асосида бозор нархларига мувофиқлигини аниқлашни назарда тутди. Ушбу усулдан фойдаланилганда ялпи рентабелликнинг бозор оралиғи ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш нархларнинг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш учун бошқа усулларга нисбатан устувор бўлиб, унга кўра товар назорат қилинадиган битим доирасида олинади ва тарафлари мустақил шахслар бўлган битим доирасида қайта ишланмаган ҳолда қайта сотилади. Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахс унинг ялпи рентабеллиги даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар объектларига эгалик қилмаса, мазкур усулдан фойдаланилади.

Агар товар қайта сотилганда қуйидаги операциялар амалга оширилса ҳам кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш мумкин:

1) товарни қайта сотишга ва транспортда ташишга тайёрлаш (товарларни туркумларга ажратиш, жўнатмаларни шакллантириш, саралаш, қайта ўраш);

2) агар якуний маҳсулотнинг (ярим тайёр маҳсулотларнинг) хусусиятлари аралаштириладиган товарларнинг хусусиятларидан сезиларли фарқ қилмаса, товарларни аралаштириш.

Агар товарни мустақил шахсларга кейинги реализация қилиш таққосланадиган тижорат шартларида ва (ёки) молиявий шартларда турли нархларда амалга оширилса, рентабеллик оралигини аниқлашда товарни кейинги реализация қилиш нархи сифатида барча шундай битимлар бўйича ушбу товарнинг ўртача нархидан фойдаланилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялли рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи чегарасида бўлса, солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битимда товар сотиб олинган нарх бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялли рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг юқори миқдоридан кўп бўлса, солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битим нархи товарни кейинги реализация қилишнинг амалдаги нархидан ва рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига мувофиқ келадиган ялли рентабелликдан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усули қўлланилганида ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари (нархлар оралиғи) тўғрисидаги маълумотларидан ва бундай товарларга (хизматларга) бозор нархлари оралиғи нархларидан ушбу Кодекс 188-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда фойдаланишга йўл қўйилади.

Солиқ солиш мақсадида рентабеллик оралиғининг ўртача қийматини ушбу модданинг еттинчи қисмига мувофиқ қўллаш.

башарти бу бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини камайтирмаса ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

190-модда. Харажат усули

Харажат усули назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлашни назарда тутати ва мазкур усул назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафи бўлган шахс харажатларининг ялпи рентабеллигини таққосланадиган битимлардаги харажатлар ялпи рентабеллигининг ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашга асосланади.

Харажат усули, чунончи, қуйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин:

1) сотувчи билан ўзаро боғланган шахслар томонидан хизматлар кўрсатилганда (бундан хизматлар кўрсатилганда сотувчи харажатларининг рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатувчи номоддий активлардан фойдаланилган ҳоллар мустасно);

2) пул маблағларини бошқаришга доир хизматлар кўрсатилганда, жумладан қимматли қоғозлар бозорида ва (ёки) валюта бозорида савдо операцияларини амалга оширишда;

3) юридик шахснинг якка ижро этувчи органи вазибаларни бажариш бўйича хизматлар кўрсатилганда;

4) сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахсларга хом ашё ёки ярим тайёр маҳсулотлар сотилганда;

5) ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида узоқ муддатли шартномалар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчида ушбу битим бўйича харажатларнинг ялпи рентабеллиги ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиққа тортиш мақсадидаги бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчида харажатларнинг ялпи рентабеллиги рентабеллик оралиғининг

энг кам миқдоридан кам ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиқ солиш мақсадида реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) амалдаги таннархидан ва рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига мувофиқ келадиган харажатларнинг ялли рентабеллигидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Харажат усули қўлланилганда ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) нархлари тўғрисидаги маълумотларидан фойдаланишга ҳамда ушбу Кодекс 188-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) бозор нархлари оралиғини аниқлашга йўл қўйилади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ солиқ солиш мақсадида рентабеллик оралиғининг ўртача қийматини қўллаш, башарти бу бюджет тизимида туланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ туловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

191-модда. Таққосланадиган рентабеллик усули

Таққосланадиган рентабеллик усули назорат қилинадиган битим тарафи бўлган шахсда юзага келган операцион рентабелликни таққосланадиган битимлардаги операцион рентабелликнинг ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашни назарда тутати.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан, хусусан, ахборот мавжуд бўлмаганда ёки етарли бўлмаганда фойдаланиш мумкин бўлиб, мазкур ахборотга асосланган ҳолда таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг зарур бўлган таққослаш даражаси мавжудлиги ҳақида асосланган хулоса чиқариш ҳамда ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 2 ва 3-бандларида кўрсатилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлади.

Ушбу модданинг мақсади учун ушбу Кодекс 187-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган операцион рентабелликнинг куйидаги кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

- 1) сотиш рентабеллиги;
- 2) харажатлар рентабеллиги;
- 3) тижорат ва бошқарув харажатлари рентабеллиги;
- 4) активлар рентабеллиги;

5) рентабелликнинг амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ҳамда қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ва ҳақ тўлаш даражаси ўртасидаги ўзаро боғлиқликни акс эттирувчи бошқа кўрсаткичи.

Рентабелликнинг аниқ кўрсаткичини танлашда назорат қилинадиган битим тарафининг фаолият тури, ушбу тараф томонидан амалга ошириладиган вазифалар, фойдаланиладиган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари, тегишли рентабелликни ҳисоб-китоб қилиш учун фойдаланиладиган маълумотларнинг тўлиқлиги, тўғрилиги ва уларни таққослаш мумкинлиги, шунингдек бундай кўрсаткичнинг иқтисодий асосланганлиги ҳисобга олинади.

Ушбу моддани қўллаш мақсади учун рентабеллик кўрсаткичларидан қуйидаги хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда фойдаланилади:

1) сотиш рентабеллигидан қайта сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахслардан олинган товарларни кейинги қайта сотишда ёки қайта сотувчи билан боғлиқ бўлмаган шахслардан олинган товарларни у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахсларга кейинги қайта сотишда фойдаланилади;

2) тижорат ва бошқарув харажатларининг ялли рентабеллигидан ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган ҳолларда, агар қуйидаги иккита шарт бир вақтда бажарилса, фойдаланилади:

а) қайта сотувчи товарларни олишда ва кейинги қайта сотишда узоқ бўлмаган вақт даврида сезиларли бўлмаган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларига дуч келса;

б) қайта сотувчининг сотишдан олиннадиган ялли фойдаси миқдори ҳамда у томонидан амалга оширилган тижорат ва бошқарув харажатлари миқдори ўртасида бевосита ўзаро боғлиқлик мавжуд бўлса;

3) харажатларнинг рентабеллигидан хизматлар кўрсатиш ва товарлар ишлаб чиқаришда фойдаланилса;

4) активлар рентабеллигидан товарлар ишлаб чиқаришда (хусусан, агар назорат қилинадиган битимлар кўп сармоя талаб қиладиган фаолиятни амалга оширувчи шахслар томонидан амалга оширилса) фойдаланилади.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан фойдаланилганда рентабелликнинг бозор оралиғи билан назорат қилинадиган битимнинг қуйидаги талабларга жавоб берадиган тарафининг рентабеллиги таққосланади:

1) назорат қилинадиган битим тарафи айни бир товар билан кетма-кет бажарилган битимлар бўйича олинган фойдага қўшган ҳиссаси назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафи қўшган ҳиссага нисбатан кам бўлган вазифаларни амалга оширади;

2) назорат қилинадиган битимнинг тарафи назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафига нисбатан кам иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қилади;

3) назорат қилинадиган битимнинг тарафи рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар объектларига эгалик қилмайди.

Агар назорат қилинадиган битимнинг тарафи ушбу модда олтинчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган талабларга жавоб бермаса, рентабелликнинг бозор оралиғи билан таққослаш учун назорат қилинадиган битимнинг мазкур талабларга энг кўп даражада жавоб берадиган тарафи танланади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, солиқ солиш мақсадларида назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик рентабеллик оралиғининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, солиқ солиш мақсадларида рентабеллик оралиғининг ўртача қиймати инобатга олинади.

Рентабеллик оралиғининг ўртача қийматига асосан солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битимга доир фойдага (даромадга, тушумга) тузатишлар амалга оширилади.

Солиқ солиш мақсадида ушбу модданинг тўққизинчи ва ўнинчи қисмларига мувофиқ фойдага (даромадга, тушумга)

тузатишларни қўллаш, башарти бу бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

192-модда. Фойдани тақсимлаш усули

Фойдани тақсимлаш усули назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида ушбу битимнинг барча тарафлари томонидан олинган жами фойданинг амалда тақсимланишини фойдани таққосланадиган битимлар тарафлари ўртасида тақсимлаш билан таққослашдан иборатдир.

Агар назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари бир вақтнинг ўзида улар билан ўзаро боғлиқ бўлган шахслар иштирокидаги бир турдаги битимларнинг тарафлари бўлса, ушбу бир турдаги битимларнинг натижалари назорат қилинадиган битим натижалари билан биргаликда баҳоланади. Бунда солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битим ва мазкур бир турдаги битимлар бўйича жами фойда назорат қилинадиган битим бўйича фойдани тақсимлаш тартибига ўхшаш тартибда тақсимланиши лозим.

Агар жами фойдаси ушбу модданинг қоидаларини ҳисобга олган ҳолда тақсимланиши лозим бўлган юридик шахслар бухгалтерия ҳисобига қўйиладиган турли талаблар асосида бухгалтерия ҳисобини юритса, фойдани тақсимлаш усулини қўллаш мақсадида бундай молиявий ҳисобот ягона ҳисобга олиш талабларига мослаштирилиши керак.

Фойдани тақсимлаш усулидан, чунончи, қуйидаги ҳолларда фойдаланиш мумкин:

1) ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 1–4-бандларида назарда тутилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлмаганда ва назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари томонидан амалга ошириладиган фаолиятнинг сезиларли ўзаро боғлиқлиги мавжуд бўлганда;

2) назорат қилинадиган битим тарафларининг мулкида (фойдаланишида) рентабеллик даражасига сезиларли таъсир

курсатувчи номоддий активлар объектларига доир ҳуқуқлар мавжуд бўлганда (номоддий активлар объектларининг предмети бўлган, мустақил шахслар томонидан амалга оширилган бир турдаги битимлар мавжуд бўлмаганда).

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида назорат қилинадиган битим бўйича фойда (зарар) суммасини тақсимлаш ушбу Кодекс 176-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмлари қўлланилишини таъминлаш мақсадида амалга оширилади.

Фойдани тақсимлаш принципларини танлаш назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) ҳолатларига боғлиқ бўлади ва назорат қилинадиган битим бўйича фойдани таққосладиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда шунга ўхшаш фаолиятни амалга ошираётган мустақил шахслар ўртасида фойдани тақсимлашга мувофиқ тарзда тақсимлашга олиб келиши керак.

Назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш фойдани тақсимлаш усулига мувофиқ ҳолда назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) бўйича олинадиган жами фойдага назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафлари қўшган хиссани баҳолаш асосида қуйидаги мезонларга ёки уларнинг аралашмаларига мувофиқ амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган битим бўйича жами фойдага назорат қилинадиган битим тарафлари томонидан амалга ошириладиган функцияларга, улар томонидан фойдаланиладиган активларга ва қабул қилинадиган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қилишига мутаносиб равишда;

2) назорат қилинадиган битимда фойдаланилган киритилган сармоядан олинган даромадни назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида мутаносиб равишда тақсимлашда;

3) таққосладиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлашга мутаносиб равишда.

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш усули қўлланилганида жами фойда ёхуд бундай битим барча тарафларининг қолдиқ фойдаси тақсимланади.

Ушбу модданинг мақсадида назорат қилинадиган битим барча тарафларининг таҳлил қилинаётган давр учун операцион фойдасининг суммаси таҳлил қилинаётган битим барча тарафларининг жами фойдаси деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг мақсадида қолдиқ фойда (зарар) қуйидаги тартибда аниқланади:

дастлаб ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 1–4-бандларида кўрсатилган усуллар асосида, назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳининг) ҳар бир тарафи учун бозор нархлари оралиғи асосида ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган фойда (зарар) аниқланади. Бунда битимнинг ҳар бир тарафи учун ушбу тараф амалга оширадиган вазифалар, у фойдаланаётган активлар, қабул қилинаётган иқтисодий ва тижорат таваккалчиликлари инobatга олинади;

сўнгра назорат қилинадиган битим бўйича жами фойда (зарар) ва назорат қилинадиган битимнинг барча тарафлари учун сотишдан олинadиган жами ҳисобланган фойда (зарар) суммаси ўртасидаги ижобий фарқ назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ фойда деб, салбий фарқ эса ушбу назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ зарар деб эътироф этилади.

Фойдани тақсимлаш усули қўлланилиши натижасида назорат қилинадиган битимнинг ҳар бир иштирокчиси фойдасининг (зарарининг) яқуний миқдори солиққа тортиш мақсадидаги, ҳисоб-китоб қилинган фойдага (зарарга) ва қолдиқ фойдага (зарарга) мос келадиган суммага тенг деб қабул қилинади.

Жами ёхуд қолдиқ фойдани (зарарни) назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида тақсимлаш учун қуйидаги кўрсаткичлар ҳисобга олинади:

- 1) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан номоддий активларни яратишга сарфланган харажатларнинг миқдори;
- 2) назорат қилинадиган битим тарафда банд бўлган ходимларнинг тавсифлари, шу жумладан уларнинг сони ва малакаси (ходимлар томонидан сарфланган вақт, меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларининг миқдори);
- 3) назорат қилинадиган битим тарафининг фойдаланишида (тасарруфида) бўлган активларнинг бозор қиймати;

4) амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ҳамда назорат қилинадиган битим бўйича сотишлардан амалда олинган фойда (зарар) миқдори ўртасидаги ўзаро боғлиқликни ақс эттирувчи бошқа кўрсаткичлар.

Ушбу модданинг ун иккинчи қисмида кўрсатилган кўрсаткичлар, башарти улар назорат қилинадиган битим бўйича ҳақиқатда олинган фойда (зарар) миқдорига таъсир қилса, эътиборга олинади ва уларнинг таъсир кўрсатиш даражасига кўра эътиборга олинади.

Назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гуруҳи) тарафлари ўртасида фойдани ушбу модда еттинчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган мезон бўйича тақсимлаш мустақил шахслар ўртасида амалга оширилган таққосланадиган бир турдаги битимлар бўйича сотишдан олинган фойда (зарар) суммасини тақсимлаш ҳақидаги ахборот мавжуд бўлгандагина амалга оширилади. Назорат қилинадиган битим бўйича фойдани (зарарни) тақсимлашнинг мазкур тартибидан фойдаланишга қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя қилинганда йўл қўйилади:

1) назорат қилинадиган битим тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари таққосланадиган битимлар тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари билан таққосланадиган бўлиши ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилган бўлиши керак;

2) назорат қилинадиган битим тарафлари активларининг жами рентабеллиги таққосланадиган битимлар тарафларининг жами рентабеллигидан сезиларли тарзда фарқ қилмаслиги ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилиши керак.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кўп ёки унга тенг бўлса ёхуд агар ушбу тараф томонидан қўрилган зарар бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган зарардан кам ёки унга тенг бўлса, ушбу тарафда солиқ солиш мақсадида тегишинча ҳақиқатда олинган фойда ёхуд ҳақиқатда қўрилган зарар қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кам бўлса, солиқ солиш мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган фойда қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий зарари фойдани тақсимлаш усули билан ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган зарардан кўп бўлса, солиққа тортиш мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган зарар қабул қилинади.

Ушбу модданинг ўн олтинчи ва ўн еттинчи қисмларига мувофиқ солиққа тортиш мақсадида ҳисобга олинган фойдани (зарарни) солиқ тўловчи томонидан ҳақиқатда олинган фойда (зарар) билан таққослаш асосида, фойда солиғи солиқ тўловчининг фойдасига (зарарига) тузатиш амалга оширилади.

Солиққа тортиш мақсадида фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдани (зарарни) ушбу модданинг ўн бешинчи – ўн саккизинчи қисмлари асосида қўллаш, агар бу ушбу ҳолат бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

24-боб. ТРАНСФЕРТ НАРХНИ БЕЛГИЛАШДА СОЛИҚ НАЗОРАТИ

193-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати мақсадида ахборотни тайёрлаш ва тақдим этиш

Солиқ тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг талабига кўра мазкур талабда кўрсатилган аниқ битимга (бир турдаги битимлар гуруҳига) тааллуқли ҳужжатларни тақдим этади. Ҳужжатлар деганда ҳужжатлар мажмуи ёки эркин шаклда тузилган ягона ҳужжат (агар бундай ҳужжатларни белгиланган шаклда тузиш Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида назарда тутилмаган бўлса) тушунилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар назорат қилинадиган битимни (бир турдаги битимлар гуруҳини) амалга оширган солиқ тўловчининг (бошқа шахсларнинг) фаолияти тўғрисидаги, ушбу битим билан боғлиқ бўлган қўйидаги маълумотларни ўз ичига олиши керак:

1) назорат қилинадиган битим ўзи билан амалга оширилган шахсларнинг рўйхати (улар солиқ резиденти бўлган давлатлар ва ҳудудларни кўрсатган ҳолда), битимнинг тавсифи, унинг шартлари, жумладан нархни белгилаш усулининг тавсифи (мавжуд бўлса), тўловларни амалга ошириш шартлари ва муддатлари ҳамда битим ҳақидаги бошқа ахборот;

2) битим тарафлари бўлган шахсларнинг вазифалари ҳақидаги (солиқ тўловчи томонидан функционал таҳлил ўтказилган тақдирда), улар томонидан фойдаланиладиган, ушбу назорат қилинадиган битим билан боғлиқ бўлган активлар тўғрисидаги ва улар томонидан қабул қилинаётган, солиқ тўловчи битим тузишда инобатга олган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлар ҳақидаги маълумотлар.

Агар солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 23-бобида назарда тутилган усуллардан фойдаланган бўлса, ҳужжатларга фойдаланилган усуллар ҳақидаги қўйидаги маълумотлар киритилади:

1) фойдаланилаётган усулни танлаш ва қўллаш усули сабабларининг асоси;

2) фойдаланилаётган ахборот манбаларига ҳавола;

3) таққосланадиган битимларни танлаш учун фойдаланилган ёндашувни тавсифлаган ҳолда, назорат қилинаётган битим бўйича бозор нархлари оралиғининг (рентабеллик оралиғининг) ҳисоб-китоби;

4) назорат қилинадиган битим амалга оширилиши натижасида олинган даромадларнинг (фойданинг) суммаси ва (ёки) амалга оширилган харажатларнинг (кўрилган зарарларнинг) суммаси, олинган рентабеллик;

5) назорат қилинадиган битимдан уни амалга оширган шахс томонидан ахборотни, интеллектуал фаолият натижаларини, корхонани, унинг маҳсулотини ва хизматларини индивидуаллаштириш белгиларига (фирма номи, товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгиларига) бўлган ҳуқуқларни

ва бошқа мутлак ҳуқуқларни (тегишли ҳолатлар мавжуд бўлганда) қабул қилиш натижасида олинадиган иқтисодий наф ҳақидаги маълумотлар:

6) назорат қилинадиган битимнинг нархига (рентабеллигига) таъсир кўрсатган бошқа омиллар тўғрисидаги маълумотлар, шу жумладан назорат қилинадиган битимни тузган шахснинг бозор стратегияси тўғрисидаги маълумотлар, агар ушбу бозор стратегияси назорат қилинадиган битим нархига (рентабеллигига) таъсир кўрсатган бўлса;

7) солиқ тўловчи томонидан солиқ базасига ва солиқ суммасига ушбу Кодекс 177-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ киритилган тузатишлар.

Солиқ тўловчи назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари мустақил шахсларнинг таққосланадиган битимлари шартларига мос келишини тасдиқловчи бошқа ахборотни мазкур шартларни таққослашни таъминлаш учун киритилган тузатишларни ҳисобга олган ҳолда тақдим этишга ҳақли.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар солиқ тўловчидан назорат қилинадиган битимлар тузилган календарь йилдан кейинги йилнинг 1 июнидан кейин Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан талаб қилиниши мумкин.

Ушбу модда биринчи – тўртинчи қисмларининг қондалари қуйидаги ҳолларда қўлланилмайди:

1) агар битимларнинг нархлари юзасидан ушбу Кодекс 178-моддаси биринчи қисмининг 3-бандига мувофиқ монополияга қарши органлар томонидан кўрсатма белгиланган ёки нарх тартибга солинадиган бўлса ва ушбу Кодекс 179-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ қўлланилса;

2) агар битим назорат қилинмайдиган бўлса;

3) қимматли қоғозларга доир ва қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир битимлар тузилса;

4) ушбу Кодекснинг 25-бобига мувофиқ солиқ солиш мақсадида нархни белгилаш тўғрисидаги келишув тузилган битимлар амалга оширилса.

Солиқ тўловчи ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган битимлар бўйича мазкур ҳужжатларни ихтиёрий равишда тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органларига тақдим этиладиган ҳужжатларнинг батафсиллиги ва асосланганлиги битимнинг мураккаблигига ҳамда унинг нархи шаклланишига (битимлар тарафларининг рентабеллигига) мутаносиб бўлиши керак.

194-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати

Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати доирасида назорат қилинадиган битимлар тузилганлиги муносабати билан солиқларнинг тўлиқ ҳисоблаб чиқарилиши ва тўланишини текшириш (бундан буён ушбу бобда текширув деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан унинг жойлашган ери бўйича ўтказилади.

Текширув ушбу Кодекснинг 182-моддасига мувофиқ юборилган назорат қилинадиган битимлар ҳақидаги билдириш-нома ёки ҳудудий солиқ органининг хабарномаси асосида, шунингдек солиқ текширувини ўтказиш натижасида назорат қилинадиган битим аниқланган тақдирда ўтказилади.

Текширувларни ўтказишда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 150–152-моддаларида белгиланган солиқ назорати тадбирларини ўтказишга ҳақли.

Назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини назорат қилиш Йирик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекцияси ёки ҳудудий солиқ органлари томонидан ўтказиладиган солиқ назоратининг предмети бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битта битимга (бир хил битимлар гуруҳига) нисбатан айнан бир календарь йил учун икки ва ундан ортиқ текширув ўтказишга ҳақли эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан назорат қилинадиган битта битимга (бир хил битимлар гуруҳига) нисбатан такрорий текширув ўтказишга қуйидаги ҳолларда йўл қўйилади:

1) солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солиқ суммаси илгари солиқ ҳисоботида баён этилганидан кўра камроқ миқдорда (зарар суммаси – каттароқ миқдорда) акс эттирилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этганда;

2) солиқ тўловчи томонидан назорат қилинадиган битим ҳақида илгари тақдим этилган ахборотда номуносиблик аниқланганда.

Текширув доирасида текширув ўтказиш тўғрисидаги қарор чиқарилган йилдан аввалги беш календарь йилдан ошмайдиган даврда тузилган назорат қилинадиган битимлар текширилиши мумкин.

Солиқ тўловчи томонидан тузилган битимга нисбатан текширув ўтказиш ушбу солиқ тўловчининг солиқ текширувларини ҳамда мазкур битим тузилган солиқ даври учун солиқ мониторингини ўтказишга тўсқинлик қилмайди.

Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати тадбирларини амалга ошириш чоғида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан олинган материаллар ва маълумотлардан текширилаётган назорат қилинадиган битим иштирокчилари бўлган бошқа шахсларни текширишда фойдаланилиши мумкин.

195-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратини ўтказиш тартиби

Текширув Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) текширув ўтказиш тўғрисидаги қарори асосида унинг мансабдор шахслари томонидан ўтказилади.

Текширув ўтказиш тўғрисидаги қарор, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг 182-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган билдиришнома ёки хабарнома олинган кундан эътиборан тўрт йилдан кечиктирмай чиқарилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси қарор қабул қилинганлиги тўғрисида у қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида солиқ тўловчини хабардор қилади.

Агар солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солиқ суммаси солиқ ҳисоботида илгари берилганидан кўра кам миқдорда (зарар суммаси – каттарок миқдорда) ақс эттирган ҳолда аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этган бўлса, текширув ўтказиш тўғрисидаги қарор ушбу аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи тақдим этилган кундан эътиборан тўрт йилдан кечиктирмай чиқарилиши мумкин. Бунда текширув фақат тузатиш киритиш амалга оширилган назорат қилинадиган битимга нисбатан ўтказилади.

Текширув олти ойдан ошмайдиган муддатда ўтказилади.

Текширув ўтказиш муддати уни ўтказиш тўғрисида қарор чиқарилган кундан эътиборан ва бундай текширув ўтказилганлиги ҳақидаги маълумотнома тузилган кунга қадар ҳисоблаб чиқарилади.

Алоҳида ҳолларда, текшириш ўтказишнинг мазкур муддати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) қарорига кўра ўн икки ойгача узайтирилиши мумкин.

Текширув ўтказиш муддатини узайтириш асосларини ва тартибини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонۇни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Чет давлат органларидан ахборот олиш, солиқ тўловчи томонидан чет тилида тақдим этилган ҳужжатларни экспертизадан ўтказиш ва (ёки) ўзбек ёки рус тилига таржима қилиш зарур бўлган тақдирда, текширув ўтказиш муддати қўшимча равишда олти ойдан ошмайдиган муддатга узайтирилиши мумкин.

Агар текширув чет давлат органларидан ахборот олиш учун узайтирилган бўлса ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси сўралаётган ахборотни олти ой ичида ололмаган бўлса, мазкур текширувни узайтириш муддати қўшимча равишда уч ойга кўпайтирилиши мумкин.

Текширув ўтказиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарорнинг кўчирма нусхаси солиқ тўловчига қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида юборилади.

Агар назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг мустақил шахслар ўртасидаги

таққосланадиган битимларнинг шартлари билан таққосланишини аниқлаш учун солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 23-бобида кўрсатилган усулларни ёки уларнинг комбинациясини қўллаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси текширувни амалга ошириш чоғида солиқ тўловчи томонидан қўлланилган усулни (усуллар комбинациясини) қўллайди.

Агар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси назорат қилинадиган битимни тузиш шартларидан келиб чиққан ҳолда солиқ тўловчи томонидан қўлланилган усул (усуллар комбинацияси) назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг мустақил шахслар ўртасидаги таққосланадиган битимлар шартлари билан таққосланиши мумкинлиги ёки таққослана олмаслиги тўғрисида асосланган ҳулоса чиқаришга имкон бермаслигини исботласа, бошқа усул (усуллар комбинацияси) қўлланилиши мумкин.

Текширув давомида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 23-бобида назарда тутилмаган бошқа усулларни қўллашга ҳақли эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 146-моддасида назарда тутилган тартибда солиқ тўловчига текшириладиган битимга (бир хил битимлар гуруҳига) нисбатан ушбу Кодекснинг 193-моддасида назарда тутилган ҳужжатларни тақдим этиш ҳақидаги талабномани йўллашга ҳақли.

Талаб қилинадиган ҳужжатлар тегишли талабнома олинган кундан эътиборан ўттиз календарь кун ичида солиқ тўловчи томонидан тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг текширув ўтказадиган мансабдор шахси текшириладиган битимларнинг ушбу битимларга тааллуқли ҳужжатларга (ахборотга) эга бўлган иштирокчиларидан ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилишга ҳақли. Ҳужжатларни (ахборотни) бундай талаб қилиш ҳужжатларни талаб қилишнинг ушбу Кодекснинг 147-моддасида белгиланган тартибига ўхшаш тартибда амалга оширилади.

Текширувнинг охириги кунда текширувчи ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотномани тузиши шарт бўлиб,

унда текширув предмети ва уни ўтказиш муддатлари қайд этилади.

Ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотнома ўзига нисбатан бундай текширув ўтказилган шахсга ёки унинг вакилига имзо қўйдириб топширилади ёки у олинган сана ҳақида далолат берувчи бошқа усулда топширилади.

Агар солиқ туловчи (унинг вакили) ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотномани олишдан бош тортса, мазкур маълумотнома солиқ туловчига почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотнома почта орқали буюртма хат билан юборилганда, буюртма хат юборилган санадан эътиборан ҳисоблаганда бешинчи кун у топширилган сана деб ҳисобланади.

Агар текширув натижаларига кўра солиқ суммасининг камайишига (зарар суммасининг ошишига) олиб келган, назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархларидан четга чиқиши фактлари аниқланган бўлса, текширувни ўтказган ваколатли мансабдор шахслар белгиланган шаклдаги текширув далолатномасини текширув тўғрисидаги маълумотнома тузилган кундан эътиборан икки ой ичида тузиши керак.

Текширув далолатномаси текширувни ўтказган мансабдор шахслар ва ўзига нисбатан ушбу текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили текширув далолатномасини имзолашни рад этган тақдирда ушбу далолатномага бу ҳақда тегишли ёзув киритилади.

Текширув далолатномаси ушбу Кодекснинг 156-моддаси бешинчи қисмида назарда тутилган талаблар ҳисобга олинган ҳолда тузилади.

Текширув далолатномаси назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархлари оралиғи чегарасидан чиқишининг ҳужжатлар билан тасдиқланган фактларини ҳам, шунингдек ушбу ҳолат солиқ суммасининг камайишига (зарар суммасининг ошишига) олиб келганлигининг асосланишини ва бундай камайиш (кўпайиш) суммасининг ҳисоб-китобини ўз ичига олиши керак.

Текширув далолатномаси ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсга у тузилган санадан эътиборан беш кун ичида ёки ушбу шахснинг вакилига имзо қўйдириб топширилиши ёки олинган сана ҳақида далолат берувчи бошқа усулда топширилиши керак.

Агар ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили текширув далолатномасини олишдан бош тортса, ушбу факт текширув далолатномасида акс эттирилади ва текширув далолатномаси юридик шахснинг жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Текширув далолатномаси почта орқали буюртма хат билан юборилганда, буюртма хат юборилган санадан эътиборан ҳисоблаганда бешинчи кун у олинган сана деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс (унинг вакили) текширув далолатномасида баён қилинган фактларга ва (ёки) текширувчиларнинг хулосалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига умуман мазкур далолатнома бўйича ёки унинг алоҳида қисмлари бўйича ёзма эътирозларини тақдим этишга ҳақли.

Бунда мазкур шахс ўз эътирозларининг асосланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини) ёзма эътирозларига илова қилишга ёки келишилган муддатда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига топширишга ҳақли.

Бундай эътирозлар солиқ текшируви далолатномаси олинган кундан эътиборан йигирма календарь кун ичида тақдим этилади.

Солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган далолатномани, бошқа текширув материалларини ва далолатномага доир ёзма эътирозларни кўриб чиқиш, шунингдек текширув натижаларига кўра қарор қабул қилиш ушбу Кодекснинг 158–160-моддаларида назарда тутилган материалларни кўриб чиқиш ва солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилиш тартибига ўхшаш тартибда амалга оширилади.

25-боб. СОЛИҚ СОЛИШ МАҚСАДЛАРИДА НАРХНИ БЕЛГИЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ БИТИМ

196-модда. Солиқ солиш мақсадларида нархни белгилаш тўғрисидаги битим ҳақидаги умумий қондалар

Йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритилган Ўзбекистон Республикаси юридик шахси (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчи деб юритилади) солиқ солиш мақсадида нархни белгилаш тўғрисидаги битим (бундан буён матнда нархни белгилаш тўғрисидаги битим деб юритилади) тузиш ҳақидаги ариза билан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига мурожаат қилишга ҳақли.

Солиқ тўловчи ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ўртасида тузилган, ўзининг амал қилиши муддати давомида солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битимларда нархларни аниқлаш ва (ёки) нархларни белгилаш усуллари қўллаш тартиби тўғрисидаги битим нархни белгилаш тўғрисидаги битим деб ҳисобланади.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг мақсади солиқ тўловчи томонидан тузиладиган битимларда бозор нархларини қўллашдан иборатдир.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим предмети қуйидагилардан иборат:

1) назорат қилинадиган битимларнинг ҳамда ўзига нисбатан нархни белгилаш тўғрисидаги битим тузиладиган товарларнинг (хизматларнинг) турлари ва (ёки) рўйхатлари;

2) солиқ солиш мақсадида нархларни аниқлаш тартиби ва (ёки) нархни белгилаш усуллари (формулаларининг) тавсифи ҳамда уларнинг қўлланилиш тартиби;

3) битимлар нархларининг нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартларига мувофиқлигини аниқлашда фойдаланиладиган ахборот манбаларининг рўйхати;

4) нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддати;

5) нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартлари бажарилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларнинг рўйхати, уларни тақдим этиш тартиби ва муддатлари.

Тарафларнинг келишуви бўйича бошқа шартлар ҳам нархни белгилаш тўғрисидаги битим предмети бўлиши мумкин.

197-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг тарафлари

Солиқ тўловчи ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси номидан унинг рахбари (рахбар уринбосари), агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларидир.

Агар ташқи савдо битимига нисбатан нархларни белгилаш тўғрисида тарафлардан ҳеч бўлмаганда бири чет давлатнинг солиқ резиденти ҳисобланиб, битим тузиш назарда тутилса, солиқ тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига бундай чет давлат ижро этувчи ҳокимиятининг ваколатли органи иштирокида нархни белгилаш тўғрисида шундай битим тузиш ҳақидаги ариза билан мурожаат этишга ҳақли. Чет давлат ижро этувчи ҳокимиятининг ваколатли органи иштирокидаги бундай битимни тузиш, башарти ушбу давлат билан иккиёклама солиқ солишнинг олдини олиш мақсадида шартнома (битим) тузилса, мумкин бўлади. Нархни белгилаш тўғрисидаги бундай битимларни тузиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар бир турдаги назорат қилинадиган битимлар Ўзбекистон Республикасининг бир нечта ўзаро боғлиқ юридик шахси (юридик шахслар гуруҳи) ўртасида тузилса, мазкур юридик шахслар билан нархни белгилаш тўғрисида кўп томонлама битим тузилиши мумкин. Бундай битимнинг шартлари ушбу битимни тузган барча юридик шахслар гуруҳига нисбатан татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг тегишинча 199 ва 200-моддаларида белгиланган тартибда нарх белгилаш тўғрисидаги битимни тузишда, унинг шартларини ўзгартиришда ва унинг шартлари бажарилиши юзасидан текшириш ўтказишда юридик шахслар гуруҳининг умумий манфаатларини ушбу гуруҳдан

битта юридик шахс ифодалаш мумкин. Бундай шахснинг ваколатлари қонунчиликда белгиланган тартибда берилган ишончномалар билан тасдиқланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Нархни белгилаш тўғрисида битим тузган солиқ тўловчи битим қайси шахслар билан тузилаётган бўлса, уша шахсларни бундай битим тузилганлиги факти ҳақида ва унда белгиланган, солиққа тортиш мақсадида қўлланиладиган нархни аниқлаш тартиби тўғрисида хабардор қилишга ҳақли.

198-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддати

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим битта битим ёки айти бир предметга эга бўлган бир нечта битим (бир турдаги битимлар гуруҳи) бўйича уч йилдан ошмайдиган муддатга тузилиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиши солиқ тўловчи мазкур битим кучга кирган кунга қадар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига битим тузиш ҳақидаги ариза билан мурожаат қилган календарь йилнинг биринчи санасидан эътиборан ўтган даврга нисбатан татбиқ этилади.

Солиқ тўловчи, агар у нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг барча шартларига риоя этса, нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддатини узайтириш ҳақидаги ариза билан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига мурожаат қилишга ҳақли.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларнинг келишувига кўра ушбу Кодекснинг 199-моддасида назарда тутилган тартибда икки йилдан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим, агар бевосита мазкур битимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, битим имзоланган йилдан кейинги календарь йилнинг 1 январидан эътиборан кучга қиради.

199-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш тартиби

Солиқ тўловчининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш ҳақида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига тақдим этилган аризасига солиқ тўловчи томонидан куйидагилар илова қилинади:

1) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳаси;

2) солиқ тўловчининг назорат қилинадиган битимлар билан боғлиқ фаолияти ҳақидаги ҳужжатлар, шунингдек солиқ тўловчи томонидан нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш таклиф қилинаётган назорат қилинадиган битимлар ҳақидаги ҳужжатлар;

3) солиқ тўловчи таъсис ҳужжатларининг кўчирма нусхалари;

4) *(Биринчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ўРҚ–812-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

5) солиқ тўловчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган жойдаги солиқ органида солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйилганлиги ҳақидаги гувоҳноманинг кўчирма нусхаси;

6) солиқ тўловчининг охириги ҳисобот даври учун молиявий ҳисоботи;

7) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузишда аҳамиятга эга ахборот мавжуд бўлган бошқа ҳужжатлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида санаб ўтилган ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига, агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, эркин шаклда тақдим этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси солиқ тўловчидан ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган, нарх белгилаш ҳақидаги битим мақсади учун зарур бўлган ҳужжатларни сўраб олишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси солиқ тўловчи томонидан ушбу модданинг биринчи – учинчи қисмларига мувофиқ тақдим этилган аризани ва бошқа

ҳужжатларни улар олинган кундан эътиборан олти ойдан кўп бўлмаган муддатда кўриб чиқади. Мазкур муддат тўққиз ойга қадар узайтирилиши мумкин.

Солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган ҳужжатларни кўриб чиқиш муддатини узайтириш асослари ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРК-741-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модданинг биринчи – учинчи қисмларига мувофиқ тақдим этилган ҳужжатларни кўриб чиқиш натижаларига кўра Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

1) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш ҳақидаги қарор;

2) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузишни рад этиш ҳақидаги асослантирилган қарор;

3) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳасини маромига етказиш зарурлиги ҳақидаги қарор.

Тегишли қарор солиқ тўловчига (унинг вакилига) қабул қилинган санадан эътиборан беш кун ичида юборилади.

Нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш ҳақидаги қарор қабул қилинган тақдирда, қарорда битим имзоланган жой, сана ва вақт кўрсатилади.

Такроран тақдим этилган битим лойиҳаси бўйича қарор Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан уч ой ичида қабул қилинади.

Қуйидагилар нархни белгилаш тўғрисида битим тузишни рад этиш ҳақида қарор қабул қилиш учун асос бўлади, хусусан:

1) ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатларнинг тақдим этилмаганлиги ёки тўлиқ ҳажмда тақдим этилмаганлиги;

2) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳасида таклиф этилган нархларни аниқлаш тартибини ва (ёки) нархни белгилаш усуллари кўллаш натижасида битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлиги таъминланмаслиги ҳақидаги асослантирилган ҳулоса.

Нархни белгилаш тўғрисида тузилган битимнинг кўчирма нусхаси солиқ тўловчи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига ушбу битим имзоланган кундан эътиборан уч кун ичида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан юборилади.

Солиқ тўловчи томонидан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига такдим этилган нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш ҳақидаги аризани унинг ўзи чақириб олиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим ушбу моддада назарда тутилган тартибда ўзгартирилиши мумкин.

200-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг бажарилишини текшириш

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг солиқ тўловчи томонидан бажарилишини текшириш ушбу Кодекснинг 24-бобида назарда тутилган тартибга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан амалга оширилади.

Агар солиқ тўловчи ўзи тузган нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг барча шартларига риоя қилган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси мазкур битимда нархлари (нархларни аниқлаш усуллари) келишилган назорат қилинадиган битимларга нисбатан солиқларнинг, пеняларнинг ёки жарималарнинг қўшимча ҳисобланишини ёхуд зарар суммаларини камайтиришни назарда тутадиган қарорни қабул қилишга ҳақли эмас.

201-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш тартиби

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим унинг амал қилиш муддати ўтганидан кейин тугатилади ёки ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда муддатидан илгари тугатилиши мумкин.

Солиқ тўловчи нархни белгилаш тўғрисидаги битимни унинг амал қилиши муддати давомида солиқларнинг тўлиқ туланмаслигини келтириб чиқарган ҳолда бузган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбарининг

(рахбар ўринбосарининг) қарорига кўра ушбу битим муддатидан олдин тугатилади.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларнинг келишувига ёки суднинг қарорига кўра ҳам муддатидан олдин бекор қилиниши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш ҳақидаги қарори солиқ тўловчига (унинг вакилига) ундан тилхат олинган ҳолда топширилади ёки унга қарор олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усул билан берилади ёхуд солиқ тўловчига тегишли қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичида почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Солиқ тўловчига почта орқали буюртма хат билан юборилган қарор ушбу буюртма хат юборилган кундан эътиборан беш кун ўтгач олинган деб ҳисобланади.

Солиқ тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш ҳақидаги қарори устидан қонунчиликда белгиланган тартибда судга шикоят қилиши мумкин. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

202-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартларининг барқарорлиги

Солиқ тўғрисидаги қонунчилик ўзгартирилганда нархни белгилаш ҳақидаги битимнинг нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш, унга ўзгартишлар киритиш ва унинг амал қилишини тугатишда юзага келадиган муносабатларни тартибга солиш қисмига тааллуқли шартлари ўзгаришсиз қолади.

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликда солиқ тўловчининг фаолиятига ва нарх белгилашга таъсир қилувчи ўзгартиришлар бўлган тақдирда, битим тарафлари нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг матнига тегишли ўзгартиришлар киритишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

VII бўлим. НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИГАН ЧЕТ ЭЛ КОМПАНИЯЛАРИНИНГ ФОЙДАСИГА СОЛИҚ СОЛИШ ШАРТЛАРИ ВА УМУМІЙ ҚОИДАЛАРИ

26-боб. НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИГАН ЧЕТ ЭЛ КОМПАНИЯЛАРИНИНГ ФОЙДАСИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ УМУМІЙ ҚОИДАЛАРИ

203-модда. Назорат қилинадиган чет эл компания- ларининг фойдасига солинадиган солиқ- ни тўловчи шахслар

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари назорат қилинадиган чет эл компанияларининг тақсимланмаган фойдасидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ тулаши шарт.

Чет эл компанияларини назорат қилинадиган чет эл компаниялари деб эътироф этиш тартиби ҳамда юридик ва жисмоний шахсларни бундай чет эл компанияларини назорат қилувчи шахслар деб эътироф этиш тартиби ушбу Кодекснинг тегишинча 39 ва 40-моддаларида белгиланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти назорат қилинадиган чет эл компаниясини назорат қилувчи шахс деб эътироф этилса, у ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тақсимланмаган фойдасини ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган ўз даромадлари таркибига киритиши шарт. Юридик шахслар мазкур тақсимланмаган фойдани фойда солиғи базасига, жисмоний шахслар эса – жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи базасига киритади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган қоидалар ҳар бир назорат қилинадиган чет эл компаниясига нисбатан унинг ҳар бир назорат қилувчи шахси томонидан алоҳида қўлланилади.

Ушбу Кодекснинг 204-моддасида назарда тутилган ҳолларда назорат қилинадиган чет эл компанияларининг тақсимланмаган фойдаси ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

204-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасини солиқ солишдан озод қилиш

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар ушбу чет эл компаниясига нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, ушбу модда қоидалари ҳисобга олинган ҳолда, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади:

1) у ўзи ташкил қилинган чет давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига мувофиқ нотижорат ташкилоти бўлиб, олинган фойдани (даромадни) акциядорлар (иштирокчилар, таъсисчилар) ёки бошқа шахслар ўртасида тақсимламайдиган бўлса; *(Биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) у актив чет эл компанияси ёки актив чет эл ҳолдинг компанияси бўлса;

3) ушбу чет эл компанияси учун даромадларни (фойдани) бундай компания доимий жойлашган давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига мувофиқ молиявий йил учун молиявий ҳисобот тузиладиган давр якунлари бўйича ушбу Кодекснинг 207-моддасига мувофиқ аниқланадиган солиқ солишнинг самарали ставкаси ушбу Кодекснинг 337-моддаси 12-бандида кўрсатилган фойдадан олинадиган солиқ ставкаси миқдоридан кам бўлмаган миқдорни ташкил этса;

4) у чет давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига мувофиқ банк ёки суғурта фаолиятини амалга ошириш учун лицензия ёхуд бошқа махсус рухсатнома асосида фаолият юритадиган банк ёки суғурта ташкилоти бўлса. *(Биринчи қисмининг 3 ва 4-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар бундай чет эл компанияси доимий жойлашган давлат (ҳудуд) ушбу Кодекснинг 181-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган офшор юрисдикциялар рўйхатиغا

киритилмаган бўлса, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 3 ва 4-бандларида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар Ўзбекистон Республикаси билан солиқ солиш масалалари бўйича халқаро шартномаси мавжуд бўлган давлат (худуд) бундай чет эл компанияси доимий жойлашган ер бўлса, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясини актив чет эл компанияси ёки актив чет эл холдинг компанияси деб эътироф этиш қоидалари ушбу Кодекснинг 205-моддасида белгиланади.

Фойда солиғи бўйича даромадга (фойдага) солиқ солишнинг самарали ставкасини ҳисоб-китоб қилиш қоидалари ушбу Кодекснинг 207-моддасида белгиланади.

Актив чет эл холдинг компаниясининг фойдаси ушбу Кодекснинг 205-моддасида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси – бундай актив чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи шахс учун солиқ солишдан озод қилинади. Мазкур актив чет эл холдинг компаниясининг фойдаси Ўзбекистон Республикасининг ушбу юридик шахсида – ушбу актив чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи шахсда бевосита ёки билвосита иштирок этувчи ушбу чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи бошқа шахсларда ҳам озод қилинади. Ушбу фойда бундай шахсларнинг мазкур назорат қилувчи шахсда иштирок этиш улушига мувофиқ миқдорда солиқ солишдан озод қилинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясини фойда солиғи солишдан ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган асосларга кўра ушбу Кодексга мувофиқ озод қилиш ҳуқуқи ҳужжат билан тасдиқланиши керак. Мазкур ҳуқуқни тасдиқлаш учун ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясини назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчи ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига бундай солиқдан озод қилиш шартларига риоя қилинишини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этади. Бу ҳужжатлар ушбу Кодекснинг 209-моддаси иккинчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган муддатда тақдим этилади ва унинг назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини солиқ солишдан озод қилиш ҳуқуқини берувчи шартларга риоя

этилишини тасдиқлаш учун зарур бўлган қисми давлат тилига таржима қилиниши лозим.

205-модда. Актив чет эл компаниялари ва актив чет эл холдинг компаниялари

Ўзининг молиявий ҳисоботи маълумотларига кўра молия йилида пассив фаолиятдан олинган даромадларининг улуши кўрсатилган давр учун даромадларининг умумий суммасида 20 фоиздан кўп бўлмаган миқдорни ташкил этган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг мақсадида актив чет эл компанияси деб эътироф этилади.

Устав фондида (устав капиталида) Ўзбекистон Республикаси юридик шахси бўлган назорат қилувчи шахснинг бевосита иштирок этиш улуши кетма-кет келадиган камида уч юз олтмиш беш календарь кун ичида камида 75 фоизни ташкил этган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг мақсадида чет эл холдинг компанияси деб эътироф этилади.

Агар чет эл холдинг компаниясига нисбатан куйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя қилинса, ушбу чет эл холдинг компанияси ушбу Кодекснинг мақсадида актив чет эл холдинг компанияси деб эътироф этилади:

1) унинг пассив фаолиятдан олинган даромадларининг (бундан актив чет эл компаниясидан олинган дивидендлар мустасно) улуши молия йилида молиявий ҳисобот маълумотларига кўра ўз даромадлари умумий суммасининг 5 фоиздан ошмаса;

2) ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган улушни ҳисоб-китоб қилишда дивидендлари пассив фаолиятдан олинган даромадлар таркибидан чиқариладиган ҳар бир актив чет эл компаниясининг устав фондида (устав капиталида) унинг бевосита иштирок этиш улуши кетма-кет келадиган камида уч юз олтмиш беш календарь кун ичида камида 50 фоизни ташкил этса.

Ушбу модданинг мақсадида молия йили деганда, чет эл юридик шахси ташкил этилган давлатнинг қонунчилигига мувофиқ молиявий ҳисобот тузиладиган вақт даври молиявий йил, унинг молиявий ҳисоботи деганда эса ушбу юридик

шахснинг консолидация қилинмаган молиявий ҳисоботи тушунилади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Қайси фаолият турини амалга оширишдан олинган даромад солиқ солиш мақсадида пассив фаолиятдан олинган даромад деб қаралиши ушбу Кодекснинг 206-моддасига мувофиқ аниқланади.

206-модда. Актив ва пассив фаолиятдан олинган даромадлар

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг даромадларини аниқлашда ушбу Кодекснинг мақсадида унинг қуйидаги даромадлари ҳисобга олинади:

- 1) ушбу чет эл компанияси томонидан олинган дивидендлар;
- 2) юридик шахсларнинг, бошқа шахсларнинг ёки улар бирлашмаларининг фойдасини ёки мол-мулкни тақсимлаш натижасида, шу жумладан уларни тугатиш чоғида тақсимлаш натижасида олинган даромадлар;
- 3) ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари бўйича, шу жумладан фойдада иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган облигациялар ва айирбошланган облигациялар бўйича фойзли даромад;
- 4) роялти;
- 5) чет эл ҳуқуқи бўйича юридик шахс бўлмаган чет эл ташкилотида акцияларни (улушларни) реализация қилишдан ва (ёки) ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказишдан олинган даромадлар;
- 6) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига (ҳосила молиявий воситаларига) доир операциялар бўйича даромадлар;
- 7) кўчмас мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар;
- 8) мол-мулкни ижарага ёки иккиламчи ижарага беришдан олинган даромадлар, шу жумладан лизинг операцияларидан олинган даромадлар, бундан денгиз ёки ҳаво кемаларини ва (ёки) транспорт воситаларини, шунингдек халқаро ташишларда фойдаланиладиган контейнерларни ижарага ёки иккиламчи

ижарага беришдан олинадиган даромадлар мустасно. Бунда лизинг олувчи томонидан лизинг предметини олиш ва ундан фойдаланиш билан боғлиқ лизинг операцияларидан олинадиган даромад лизинг туловининг лизинг берувчига лизингга берилган мол-мулк қийматини тулашни чиқариб ташланган ҳолдаги барча суммасидан келиб чиқиб ҳисоб-китоб қилинади:

9) инвестиция пай фондларининг инвестиция пайларини реализация қилишдан (шу жумладан туланишидан) олинадиган даромадлар;

10) маслаҳат бериш, юридик, бухгалтерлик, аудиторлик, инжиниринг, реклама, маркетинг хизматлари, ахборотга ишлов бериш хизматлари кўрсатишдан, шунингдек илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини амалга оширишдан олинадиган даромадлар;

11) ходимларни тақдим этишга оид хизматлардан олинди-ган даромадлар;

12) ушбу модда биринчи қисмининг 1–11-бандларида кўрсатилган даромадларга ўхшаш бўлган бошқа даромадлар;

13) бошқа даромадлар.

Ушбу Кодекснинг мақсадида ушбу модданинг биринчи қисми 1–12-бандларида кўрсатилган даромадлар пассив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб, ушбу модданинг биринчи қисми 13-бандида кўрсатилган даромадлар актив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб эътироф этилади.

Агар бунда чет эл компаниясининг асосий фаолияти ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида кўрсатилган даромадларни олишга йўналтирилган бўлса ва чет давлатнинг (худудининг) қонунчилигига мувофиқ махсус лицензия асосида амалга оширилса, кўрсатилган даромадлар актив фаолиятдан олинди-ган даромадлар жумласига киритилиши мумкин. Хусусан, банклар учун бундай даромадлар актив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб эътироф этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

207-модда. Даромадларга (фойдага) солиқ солишнинг самарали ставкаси

Чет эл компанияси мансуб бўлган давлат (худуд) қонунчилигига мувофиқ чет эл компанияси ва унинг алоҳида бўлинмалари томонидан ҳисоблаб чиқарилган даромад (фойда) солиғи ҳамда бундай даромадларнинг тулов манбаида ушбу компания даромадларидан (фойдасидан) ушлаб қолинган даромад (фойда) солиғи суммасининг чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммасига нисбати чет эл компаниясининг даромадларига (фойдасига) солиқ солишнинг самарали ставкаси ҳисобланади.

Даромад (фойда) солиғи суммасини ҳисоб-китоб қилиш чоғида солиқ туловчи чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммасини ҳисоб-китоб қилиш чоғида инobatга олинган даромадлар (фойда) жумласига кирувчи ва чет эл ташкилотининг чет эл компанияси мансуб бўлган давлат (худуд) қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилиши ва (ёки) чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммаси ҳисоблаб чиқарилган даврдан фарқ қилувчи бошқа даврларда ушлаб қолиниши лозим бўлган солиқлар суммасига тузатиш киритишга ҳақли. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар солиқ даври якунлари бўйича чет эл компаниясида даромадлар мавжуд бўлмаса ёки даромадининг (фойдасининг) умумий суммаси манфий ёхуд нолга тенг бўлса, самарали солиқ ставкасини ҳисоб-китоб қилиш амалга оширилмайди, назорат қилинадиган чет эл компанияси эса ушбу Кодекснинг 204-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган шартларни қаноатлантирувчи деб эътироф этилади.

208-модда. Назорат қилинадиган чет эл компания- сининг фойдасини солиқ солишда ҳисобга олиш тартиби

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу Кодекснинг XI бўлимига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган фойдаси (зарари) суммаси ушбу Кодекснинг мақсадида мазкур компаниянинг фойдаси (зарари) деб эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини ҳисоблаб чиқаришда ушбу Кодекснинг XI бўлимида назарда тутилган, хусусан, ушбу чет эл компанияси доимий жойлашган давлат (ҳудуд) билан халқаро битим мавжудлигидан келиб чиқадиган хусусиятлар ҳисобга олинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси бундай компания мансуб бўлган давлат (ҳудуд) конунчилигига мувофиқ молиявий ҳисобот тузиладиган йилдан кейинги календарь йилда ушбу чет эл компанияси томонидан тўланган дивидендлар миқдорига, ушбу молиявий ҳисобот тузиладиган молиявий йил давомида тўланган оралиқ дивидендлар ҳисобга олинган ҳолда камаяди.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисоботи у мансуб бўлган давлат (ҳудуд) конунчилигига мувофиқ тузилмаса, ушбу банд мақсадида календарь йил қўлланилади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари тўлов манбаи бўлган дивидендлар тарзидаги даромадлар, агар ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясини назорат қиладиган шахс бундай даромадларга нисбатан ҳақиқатда ҳуқуққа эга бўлса ва бундай даромадлар ҳисобидан солиқ тўлашдан озод қилинган бўлса ёхуд уларни ушбу Кодексга мувофиқ мустақил равишда тўлаган бўлса, ҳисобга олинмайди.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси юридик шахс ташкил этмаган чет эл тузилмаси бўлса, унинг фойдаси ушбу чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахслари ва (ёки) унинг таъсис ҳужжатларига мувофиқ бенефициарлар деб эътироф

этилган бошқа шундай шахслар фойдасига тақсимланган фойда миқдорига камаяди.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу Кодексга мувофиқ аниқланадиган тақсимланмаган фойдаси, ушбу компанияни назорат қилувчи шахс деб эътироф этиладиган солиқ тўловчи томонидан олинган даромадларга тенглаштирилади. Бундай даромадлар назорат қилувчи шахсларда назорат қилувчи шахс юридик ёки жисмоний шахс эканлигига боғлиқ равишда фойда солиғи ёки жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича солиқ базасини аниқлашда инобатга олинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тақсимланмаган фойдаси назорат қилувчи шахсда солиқ базасини аниқлашда назорат қилувчи шахснинг ушбу компанияда фойдани тақсимлаш ҳақидаги қарор қабул қилинган санадаги ҳолатга кўра иштирок этиши улушига мувофиқ бўлган улушда ҳисобга олинади.

Агар фойдани тақсимлаш ҳақидаги қарор бундай компания мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонунчилигига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисобот тузиладиган давр охирига тўғри келадиган йилнинг 31 декабрига қадар қабул қилинмаган бўлса, мазкур фойда назорат қилувчи шахснинг тегишли даврнинг охиридаги иштирок этиши улушига тўғри келадиган улушда ҳисобга олинади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдадаги улушини мазкур усулда аниқлаш имкони бўлмаса, унинг фойдаси назорат қилувчи шахсда солиқ базасини аниқлашда ҳақиқатда шундай фойдага (даромадга) доир ҳуқуққа эга бўлган шахслар ўртасида ушбу фойда тақсимланган тақдирда у ҳуқуққа эга бўлган (эга бўладиган) фойда суммасидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олинади.

Агар назорат қилувчи шахс назорат қилинадиган чет эл компаниясида унинг назорат қилувчи шахслари бўлган ва Ўзбекистон Республикасининг резидентлари томонидан эътироф этиладиган юридик шахслар орқали билвосита иштирок этса, у ҳолда ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг

мазкур назорат қилувчи шахсда ҳисобга олинадиган фойдаси бошқа назорат қилувчи шахсларда ҳисобга олиниши лозим бўлган фойда суммасига камаяди. Бундай камайтириш мазкур назорат қилувчи шахснинг билвосита иштироки назорат қилинадиган чет эл компаниясида қайси юридик шахс орқали амалга оширилаётган бўлса, назорат қилувчи шахснинг ана шу юридик шахсда иштирок этиш улушига мутаносиб улушда амалга оширилади.

Агар бунда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахсда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олиниши лозим бўлган фойдасининг суммаси нолга тенг бўлса, солиқ тўловчи уни фойда солиғи (жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи) бўйича солиқ декларациясида акс эттирмайди.

Назорат қилувчи шахс қуйидаги ҳужжатлар илова қилинган ҳолда солиқ бўйича солиқ ҳисоботини тақдим этади, бунда ушбу солиқ бўйича солиқ базасини аниқлашда мазкур шахс томонидан назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси ҳисобга олинади:

1) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ ҳисоботи тақдим этилган солиқ бўйича солиқ базасини аниқлашда фойда ҳисобга олинган давр учун молиявий ҳисоботи ёки молиявий ҳисобот мавжуд бўлмаган тақдирда бошқа ҳужжатлар;

2) агар ушбу назорат қилинадиган чет эл компанияси мансуб бўлган давлатнинг (ҳудуднинг) қонунчилигига ёки таъсис (корпоратив) ҳужжатларига мувофиқ бу молиявий ҳисоботнинг аудитини мажбурий равишда ўтказиш белгиланган бўлса ёки аудит чет эл ташкилоти томонидан ихтиёрий равишда амалга оширилса, ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисоботи бўйича аудиторлик хулосаси. *(Ун учинчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг ун учинчи қисмида кўрсатилган, чет тилида тузилган ҳужжатлар (уларнинг нусхалари) давлат тилига таржима қилинган бўлиши керак.

Агар молиявий ҳисобот бўйича аудиторлик хулосасини солиқ ҳисоботини тақдим этиш билан бир вақтда тақдим этиш мумкин бўлмаса, молиявий ҳисобот назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги билдиришномада молиявий ҳисобот бўйича аудиторлик хулосаси тузилган сана сифатида акс этган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирилмаган муддатда тақдим этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар унинг ушбу Кодекснинг XI бўлимига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган миқдори уч юз миллион сўмдан ортиқни ташкил этса, тегишли солиқ бўйича солиқ даври учун солиқ базасини ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисmlарига мувофиқ аниқлашда ҳисобга олинади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси молия йили якунлари бўйича фойдани (тўлиқ ёки қисман) ўз давлати (ҳудуди) қонунчилигида ушбу фойдани устав капиталини қупайтириш учун йўналтириш мажбурияти белгиланганлиги туфайли иштирокчилар (пайчилар, ишончли вакиллар ёки бошқа шахслар) ўртасида тақсимлай олмаса, бундай фойда назорат қилувчи шахсда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. *(Ун еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

209-модда. Чет эл компанияларида иштирок этиш тўғрисидаги ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномалар

Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентлари бўлган солиқ тўловчилар ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда солиқ органини қуйидагилар тўғрисида хабардор қилади:

чет эл юридик шахси фаолиятида ўзининг иштирок этиши тўғрисида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолда чет эл тузилмаларини таъсис этиш ҳақида);

чет эл компанияларининг назорат қилувчи шахслари ҳисобланган назорат қилинадиган чет эл компаниялар ҳақида.

Чет эл юридик шахслари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома шундай чет эл юридик шахсида бундай

хабарномани тақдим этиш учун асос бўлган иштирок этиш юзага келган (улуш ўзгарган) санадан эътиборан бир ойдан кечиктирилмаган муддатда тақдим этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги хабарнома назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг улуши ушбу Кодекснинг 208-моддасига мувофиқ назорат қилувчи шахсда ҳисобга олинishi керак бўлган солиқ давридан кейинги йилнинг 20 мартдан кечиктирилмаган муддатда тақдим этилади.

Агар чет эл ташкилотлари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома тақдим этилганидан кейин бундай хабарномани тақдим этиш учун асослар ўзгармаган бўлса, такрорий хабарномалар тақдим этилмайди.

Чет эл ташкилотлари фаолиятида иштирок этиш тугатилган тақдирда, солиқ тўловчи иштирок этиш тугатилган санадан эътиборан бир ойдан кечиктирилмаган муддатда солиқ органини бу ҳақда хабардор қилади.

Солиқ тўловчилар чет эл юридик шахслари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарномаларни ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномаларни ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига тақдим этади.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарномалар ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномалар солиқ органига электрон шаклда тақдим этилади. Жисмоний шахс бўлган солиқ тўловчилар мазкур хабарномаларни қоғозда тақдим этишга ҳақлидир.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарноманинг ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарноманинг шакли, шунингдек уларни тўлдириш ҳамда тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома қуйидаги ахборотни ўз ичига олиши керак:

1) хабарномани тақдим этиш учун асослар юзага келган сана;

2) солиқ тўловчи ундаги иштироки ҳақида (унинг таъсис этилганлиги ҳақида) хабарнома тақдим этган чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (ҳудудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, ушбу чет эл юридик шахсининг рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (ҳудудда) солиқ тўловчи сифатидаги коди – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) солиқ тўловчининг чет эл юридик шахсида иштирок этиш улуши, башарти билвосита иштирок этиш мавжуд бўлса, солиқ тўловчининг чет эл юридик шахсида иштирок этиш тартибини қуйидаги ахборотни кўрсатган ҳолда очиб бериш:

а) чет эл юридик шахси фаолиятида билвосита иштирок этиш амалга ошириладиган ҳар бир кейинги юридик шахсга нисбатан – ушбу қисмнинг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ахборот;

б) чет эл юридик шахси фаолиятида билвосита иштирок этиш амалга ошириладиган ҳар бир кейинги юридик шахс фаолиятида иштирок этиш улуши;

5) чет эл юридик шахсида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасида) иштирок этишнинг яқунланиш санаси.

Назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги хабарнома қуйидаги ахборотни ўз ичига олиши керак:

1) хабарнома тақдим этиладиган давр;

2) чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (ҳудудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (ҳудудда) ушбу чет эл юридик шахсининг солиқ тўловчи сифатидаги коди (кодлари) – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) у жойлашган давлатнинг (ҳудуднинг) конунчилигига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисоботи тузиладиган даврнинг охири куни бўлган сана;

5) чет эл юридик шахси мансуб бўлган давлатнинг (ҳудуднинг) конунчилигига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисобот тузилган сана, шунингдек у мансуб бўлган давлатнинг

(худуднинг) қонунчилигига мувофиқ фойдадан (даромаддан) олинадиган солиқ бўйича солиқ даврининг тугалланиш санаси;

6) чет эл юридик шахсининг молия йили учун молиявий ҳисоботи бўйича аудиторлик хулосаси тузилган сана (ушбу юридик шахс мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонунчилигига мувофиқ аудит мажбурий равишда ўтказилган тақдирда); *(дунинчи қисмининг 4 – 6-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

7) чет эл юридик шахсида солиқ тўловчининг иштирок этиши улуши, билвосита иштирок этиш мавжуд бўлганда чет эл юридик шахсида солиқ тўловчининг иштирок этиш тартибини қуйидаги ахборотни кўрсатган ҳолда очиб бериш:

а) билвосита иштирок этиш ўзи орқали амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахсга нисбатан – ушбу қисмининг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ахборот;

б) билвосита иштирок этиш амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахс фаолиятида иштирок этиш улуши;

8) солиқ тўловчини назорат қилинадиган чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этиш учун асосларнинг тавсифи;

9) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилиш учун асосларнинг тавсифи.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисида тақдим этилган хабарномадаги ёки назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномадаги маълумотларнинг тўлиқ эмаслиги, уларни тўлдиришда йўл қўйилган ноаниқликлар ёхуд хатолар аниқланганда солиқ тўловчи аниқлаштирилган хабарномани тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органида солиқ тўловчи чет эл компаниясининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) назорат қилувчи шахси эканлиги, лекин солиқ органига ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган хабарномани юбормаганлиги ҳақида ахборот мавжуд бўлганда, солиқ органи зарур тушунтиришларни тақдим этиш ёки ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган хабарномани топшириш ҳақидаги талабномани ушбу солиқ тўловчига юборади.

Талабнома солиқ тўловчига, хусусан, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ солиқ мақсадида ахборот алмашиш доирасида чет давлатларнинг ваколатли органларидан ахборот олишда, шу жумладан ушбу Кодекснинг 40-моддаси биринчи қисмида кўрсатилмаган ҳолларда юборилади. Мазкур талабнома олинган санадан эътиборан йигирма календарь кун ичида солиқ тўловчи томонидан бажарилиши лозим.

Солиқ органининг талабномаси қуйидаги ахборотни ўз ичига олган бўлиши керак:

1) хабар юборилаётган солиқ тўловчининг номи;

2) солиқ органида солиқ тўловчи қайси чет эл юридик шахсларини назорат қилувчи шахс эканлиги тўғрисида далолат берувчи ахборот мавжуд бўлса, ўша чет эл юридик шахсларининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмаларининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, ушбу чет эл юридик шахсининг рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатдаги (худуддаги) солиқ тўловчи сифатидаги коди (кодлари) – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) солиқ тўловчини чет эл юридик шахснинг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) назорат қилувчи шахси деб эътироф этиш учун солиқ органида мавжуд асосларнинг тавсифи.

Солиқ тўловчи солиқ органига юборилган талабномада баён этилган фактларга тааллуқли тушунтиришларни тақдим этиб, тушунтиришлар билан бир вақтда уни чет эл юридик шахсини назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун асослар мавжуд эмаслиги ҳақида далолат берувчи ҳужжатларни қўшимча равишда тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органи солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган тушунтиришларни ва ҳужжатларни кўриб чиқиши шарт.

Агар тақдим этилган тушунтиришлар ва ҳужжатлар кўриб чиқилганидан кейин ёхуд улар мавжуд бўлмаган тақдирда солиқ органи солиқ тўловчини чет эл юридик шахсини (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасини) назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун асосларни аниқласа, солиқ

органининг мансабдор шахси ушбу солиқ тўловчига бундай шахсни назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун шундай шахс томонидан назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномани юборади. Мазкур хабарнома ушбу модда ўнинчи қисмининг 8-бандида назарда тутилган ахборотни ўз ичига олган бўлиши керак.

Ўзига хабарнома юборилган шахс мазкур хабарнома юзасидан у олинган санадан эътиборан уч ой ичида судга шикоят қилишга ҳақли. Бунда мазкур шахс тегишли ариза судга берилган пайтдан эътиборан уч кун ичида ушбу факт ҳақида солиқ органини хабардор қилади.

Ўзига хабарнома юборилган шахс хабарнома юзасидан низолашиш ҳақидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича қабул қилинган суд ҳужжати қонуний кучга киргунига қадар ушбу Кодекснинг мақсадида чет эл юридик шахсини (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасини) назорат қилувчи шахс деб эътироф этилиши мумкин эмас.

Агар шахс ўзи назорат қиладиган чет эл компаниялари тўғрисида ўз манзилига юборилган хабарнома устидан шикоят бермаган бўлса, мазкур хабарнома олинган санадан эътиборан уч ой ўтгач ушбу шахс ўзини чет эл компаниясини назорат қилувчи шахс деб эътироф этган ҳисобланади. Бунда мазкур шахс учун ушбу Кодекснинг назорат қилинадиган шахсларга нисбатан қўлланиладиган қоидалари татбиқ этилади.

VIII бўлим. СОЛИҚҚА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ВА УЛАРНИ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

27-боб. СОЛИҚҚА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

210-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарлик тушунчаси

Солиқ тўловчининг, солиқ агентининг ёки бошқа шахснинг ушбу Кодексда жавобгарлик белгиланган ғайриқонуний

айбли қилмиши (харакати ёки ҳаракатсизлиги) солиққа оид ҳуқуқбузарлик деб эътироф этилади.

211-модда. Жавобгарликка тортилиши лозим бўлган шахслар

Юридик ва жисмоний шахслар солиққа оид ҳуқуқбузарликларни содир этганлик учун ушбу Кодекснинг 28 ва 29-бобларида назарда тутилган ҳолларда жавобгар бўлади.

Жисмоний шахс солиққа оид ҳуқуқбузарликлар содир этганлик учун ун олти ёшдан бошлаб жавобгарликка тортилиши мумкин.

212-модда. Жавобгарликка тортишнинг умумий шартлари

Ҳеч ким солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун ушбу Кодекса назарда тутилганидан бошқа асослар бўйича ва тартибда жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Ҳеч ким солиққа оид содир этилган айни бир ҳуқуқбузарлик учун такроран жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Юридик шахснинг солиқ тўғрисидаги қонунчиликни бузганлиги учун жавобгарликка тортилишига мазкур ҳуқуқбузарлик содир этилганлиги факти солиқ органининг кучга кирган қарорида аниқланганлиги асос бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши тегишли асослар мавжуд бўлган тақдирда унинг мансабдор шахсларини маъмурий, жиноий ёки қонунда назарда тутилган бошқа жавобгарликдан озод этмайди.

Шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши уни туланиши керак бўлган солиқлар (йиғимлар) ва пеняларнинг суммаларини тулаш (ўтказиш) мажбуриятдан озод этмайди.

Шахснинг айби қонунда белгиланган тартибда исботланмагунига қадар у солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этишда айбдор деб ҳисобланмайди. Жавобгарликка тортилаётган шахс

Ўзининг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдор эмаслигини исботлаши шарт эмас.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик факти ва шахснинг уни содир этишда айбдорлиги тўғрисида далолат берувчи ҳолатларни исботлаш мажбурияти солиқ органларининг зиммасига юклатилади.

213-модда. Жавобгарликка тортишни истисно этувчи ҳолатлар

Шахс солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун қўйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлган тақдирда жавобгарликка тортилиши мумкин эмас:

- 1) солиққа оид ҳуқуқбузарлик ҳолатининг мавжуд эмаслиги;
- 2) солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этишда шахснинг айби мавжуд эмаслиги;
- 3) солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортиш мuddатлари ўтиб кетганлиги.

Ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлганда ҳам шахс солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

214-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этил- ганда айб шакллари

Ғайриҳуқуқий хатти-ҳаракатни (ҳаракат ва ҳаракатсизлик) қасддан ёки эҳтиётсизлик оқибатида содир этган шахс солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдор деб эътироф этилади.

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракати (ҳаракатсизлиги) ғайриқонуний эканлигини билган бўлса, бундай ҳаракатнинг (ҳаракатсизликнинг) зарарли оқибатлари юзага келишини истаган ёхуд уларнинг юзага келишига онгли равишда йўл қўйган бўлса, бундай ҳуқуқбузарлик қасддан содир этилган деб топилади.

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ғайриқонуний эканлигини ёхуд бундай ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) натижасида юзага келадиган оқибатларнинг зарарли эканлигини гарчанд уларни

олдиндан кўриши лозим ва мумкин бўлгани ҳолда билмаган бўлса, бундай ҳуқуқбузарлик эҳтиётсизлик туфайли содир этилган деб эътироф этилади.

Юридик шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдорлиги унинг мансабдор шахсларининг ёки вакилларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилишини келтириб чиқарган айбига қараб аниқланади.

215-модда. Шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно қилувчи ҳолатлар

Шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно қиладиган ҳолатлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) солиққа оид ҳуқуқбузарлик белгилари бўлган қилмишнинг табиий офат ёки бошқа фавқулодда ва бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар оқибатида содир этилганлиги. Мазкур ҳолатлар ҳаммага маълум фактларнинг мавжудлиги, оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган маълумотлар ва исботлаш учун махсус воситалар талаб этилмайдиган бошқа усуллар билан аниқланади;

2) солиққа оид ҳуқуқбузарлик аломатлари бўлган қилмиш бундай қилмиш содир этилган пайтда касаллик оқибатида ўз ҳаракатларини ўзи идора этолмайдиган ёки бошқара олмайдиган ҳолатда бўлган солиқ тўловчи – жисмоний шахс томонидан содир этилганда. Мазкур ҳолатлар мазмуни, моҳияти ва санаси бўйича солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган ўша солиқ даврига тааллуқли бўлган ҳужжатларни солиқ органига тақдим этиш орқали исботланади;

3) солиқ органининг ёки бошқа ваколатли органнинг (ушбу орган мансабдор шахсининг) солиқни (йиғимни) ҳисоблаб чиқариш, тўлаш тартиби тўғрисида ёки солиқ тўғрисидаги қонунчилик қўлланилишининг бошқа масалалари бўйича ўз ваколатлари доирасида солиқ тўловчига (йиғим тўловчига, солиқ агентига) ёхуд номаълум доирадаги шахсларга берган ёзма тушунтиришлари солиқ тўловчи (йиғим тўловчи, солиқ агенти)

томонидан бажарилганда. Мазкур ҳолатлар ушбу органнинг тегишли ҳужжати мавжуд бўлган тақдирда белгиланади, ушбу ҳужжат маъноси ва мазмунига кўра, бундай ҳужжат қабул қилинган санадан қатъи назар, солиққа оид ҳуқуқбузарлик юз берган солиқ даврига тааллуқли бўлади; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4) солиқ мониторингини ўтказиш даврида солиқ органининг солиқ тўловчига (йиғим тўловчига, солиқ агентига) юборилган асослантилган фикри солиқ тўловчи (йиғим тўловчи, солиқ агенти) томонидан бажарилганда.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3 ва 4-бандлари қоидалари, агар солиқ органининг ёзма тушунтиришлари ёки асослантилган фикри солиқ тўловчи (йиғим тўловчи, солиқ агенти) томонидан тақдим этилган тўлиқ бўлмаган ёки нотўғри ахборотга асосланган бўлса, қўлланилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлганида шахс солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгар бўлмайди.

216-модда. Жавобгарликни енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатлар

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) шахсий ёки оилавий шароитлар оғир кечиши оқибатида солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этиш;

2) таҳдид ёки мажбурлаш таъсирида ёхуд моддий, хизмат ёки бошқа жиҳатдан қарамлик сабабли солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этиш;

3) суд ёки ишни кўраётган солиқ органи томонидан жавобгарликни енгиллаштирувчи деб топилиши мумкин бўлган бошқа ҳолатлар.

Солиққа оид ҳуқуқбузарликнинг илгари худди шундай ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортилган шахс томонидан содир этилганлиги жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолат деб эътироф этилади. Агар солиққа оид ҳуқуқбузарликни

содир этганлик учун ўзига нисбатан жавобгарлик чоралари қўлланилган шахс бу чоралар қўлланилган кундан эътиборан бир йил ичида бундай ҳуқуқбузарликни қайта содир этмаган бўлса, у жавобгарликка тортилмаган деб ҳисобланади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатлар суд ёки ишни кўраётган солиқ органи томонидан белгиланади ва молиявий санкциялар қўлланилганда инобатга олинади.

217-модда. Жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан эътиборан ёки мазкур ҳуқуқбузарлик содир этилган солиқ даври тугаганидан кейинги кундан эътиборан ва жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор чиқарилган пайтга қадар беш йил (ўтиш муддати) ўтган бўлса, шахс солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан эътиборан муддатнинг ўтишини ҳисоблаб чиқариш барча солиққа оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланилади, ушбу Кодекснинг 223 ва 224-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар бундан мустасно.

Муддатнинг ўтишини тегишли солиқ даври тугаганидан кейинги кундан эътиборан ҳисоблаб чиқариш ушбу Кодекснинг 223 ва 224-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланилади.

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортилаётган шахс солиқ текширувини ўтказишга фаол қаршилик кўрсатган бўлса ва ушбу солиқ текширувини ўтказиш ҳамда бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солиқ суммаларини солиқ органлари томонидан аниқлаш учун бартараф этиб бўлмайдиган тўсиққа айланган бўлса, жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши тўхтатилади.

Жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши ушбу Кодекс 144-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган далолатнома тузилган кундан эътиборан тўхтатилган деб ҳисобланади. Мазкур ҳолатда жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши сайёр солиқ

текширувини ўтказишга тўсқинлик қилувчи ҳолатларнинг амал қилиши тугаган ва муддат ўтишини тиклаш тўғрисидаги қарор чиқарилган кундан эътиборан қайта тикланади.

218-модда. Молиявий санкциялар

Молиявий санкциялар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарлик чорасидир.

Молиявий санкциялар ушбу Кодекснинг 28 ва 29-бобларида назарда тутилган миқдорларда белгиланади ва пул ундириш (жарималар) тарзида қўлланилади.

Жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳеч бўлмаганда битта ҳолат мавжуд бўлган тақдирда, жарима миқдори ушбу Кодекснинг тегишли моддасида белгиланган миқдорга нисбатан икки марта камайтирилади.

Аниқланган солиққа оид ҳуқуқбузарликлардаги айбга иқдор бўлинганда ва солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарори олинган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда молиявий санкциялар суммаси ихтиёрий равишда тўланганда жарима миқдори ушбу Кодекснинг тегишли моддаларида белгиланган миқдорга нисбатан икки бараварга камайтирилади.

Ушбу Кодекснинг 216-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, жарима миқдори икки баробар оширилади.

Бир шахс томонидан икки ва ундан ортиқ солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда, молиявий санкциялар ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун алоҳида тарзда ундирилади.

28-БОБ. СОЛИҚҚА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ВА УЛАРНИ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

219-модда. Солиқ органида ҳисобга қўйиш тарти- бини бузиш

Қўшилган қиймат солиғининг солиқ тўловчиси сифатида солиқ органларида ҳисобга қўйишнинг белгиланган тартиби солиқ тўловчи томонидан бузилганда, –

солиқ тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган ҳисобга қўйиш санасидан ҳақиқатда ҳисобга қўйилган санагача бўлган даврда олган даромадининг беш фоизи миқдорида, лекин беш миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекснинг 131-моддасида назарда тутилган ҳолларда солиқ солиш объекти бўйича солиқ органларида ҳисобга қўйиш муддатлари бузилганда, агар ҳисобга қўйишнинг белгиланган муддатидан ўтиши:

ўттиз кундан кўп бўлмаганда, – бир миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади;

ўттиз кундан кўп бўлганда, – икки миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий муассасасини ташкил этишга олиб келувчи фаолиятнинг солиқ органида ҳисобга қўймасдан амалга оширилиши –

бундай фаолиятни амалга ошириш бошлангандан ҳақиқатда ҳисобга қўйилган санагача бўлган даврда олинган даромаддан ўн фоиз миқдорида, лекин ўн миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Жисмоний шахс томонидан тадбиркорлик фаолиятини яқка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтмасдан амалга ошириш, –

бундай фаолиятдан олинган даромадларнинг ўн фоизи миқдорида, лекин бир миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

220-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартибини бузиш

Солиқ ҳисоботини ўз вақтида тақдим этмаганлик учун солиқ тўловчи бўлган юридик шахснинг мансабдор шахси ёки солиқ тўловчи бўлган жисмоний шахс маъмурий жавобгарликка тортилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги
ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й.,
03/21/741/1219-сон)

221-модда. Назорат-касса техникасини ва ҳисоб-китоб терминалларини қўллаш тартибини бузиш

Назорат-касса техникасининг ва (ёки) ҳисоб-китоб терминалларининг қўлланилиши мажбурий бўлгани ҳолда, уларни қўлламасдан савдони амалга оширганлик ва хизматлар кўрсатганлик, худди шунингдек сотиб олувчига квитанциялар ёзиб бериш, талонларни, чекларни ёки уларга тенглаштирилган ҳужжатларни бериш мажбурий бўлгани ҳолда бундай ҳужжатларни бермасдан товарларни реализация қилганлик ва хизматлар кўрсатганлик, шунингдек ҳисоб-китоб терминаллари орқали тўловларни қабул қилишни рад этганлик –

беш миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Солиқ органларида рўйхатга олинмаган назорат-касса техникасини қўллаган ёки сотиб олувчига квитанциялар, талонлар, чеклар ёки уларга тенглаштирилган ҳужжатларни берган ҳолда савдони амалга оширганлик ва (ёки) хизматлар кўрсатганлик, –

етти миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Бошқа шахслар номига расмийлаштирилган ҳисоб-китоб терминалларида солиқ тўловчи томонидан фойдаланилиши, –
йигирма миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Техник талабларга мувофиқ бўлмаган ёки хизмат кўрсатиш дастури бузилган назорат-касса техникаларидан фойдаланганлик, –

йигирма миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

222-модда. Даромадлар ва (ёки) харажатларни ҳисобга олиш қоидаларини бузиш

Якка тартибдаги тадбиркор томонидан даромадлар ва (ёки) харажатларни ҳисобга олиш (даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиш китоби) қоидаларини бузиш –

беш юз минг сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

223-модда. Солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш)

Солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш) – яширилган (камайтириб кўрсатилган) солиқ базаси суммасининг йигирма фоизи миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Яширилган (камайтириб кўрсатилган) солиқ базаси суммасидан ушбу Кодексга мувофиқ солиқларни ҳисоблаш амалга оширилади.

Ушбу модданинг мақсадида солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш) деб қуйидагилар эътироф этилади:

товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум суммасини ҳисобга олиш регистрларида акс эттирмаслик; юкларни товар-кузатув ҳужжатларини расмийлаштирмасдан ёхуд сохта ҳужжатлар бўйича ташиш;

ҳисобда реализация қилинмаган деб кўрсатилган товарларнинг оморда ёки реализация қилиш жойида мавжуд эмаслиги;

расмийлаштирилмаган (кирим қилинмаган) товарларни сақлаш, улардан фойдаланиш ва реализация қилиш;

товарлар (хизматлар) реализация қилинганлигидан далolat берувчи ҳужжатларни алмаштириш, сохталаштириш ёки йўқ қилиш;

қалбаки бирламчи бухгалтерия ҳужжатларидан фойдаланиш;

назорат-касса техникасининг фискал хотираси хизмати дастурига ноқонуний равишда ўзгартириш киритиш;

фойдаланилмаган моддий харажатларни фойдаланилган деб, ишлаб чиқариш ҳисоботида кўшиш;

товарларни сотишдан (хизмат кўрсатишдан) олинган тушумни ҳисобот давридан кейинги даврга ўтказиш (сотиш ҳажмини ва даромадни (фойдани) қасддан камайтириш);

моддий, ёқилғи-энергетика ресурслари харажатларини (лимитларни) ва амортизация (эскириш) нормасини сунъий равишда ошириш ёки нормативларни нотўғри қўллаш;

иш берувчи билан меҳнат муносабатларида бўлган ходимларнинг ҳақиқий иш ҳақи суммаси солиқ ҳисоботида акс эттирилмаганлиги;

меҳнат фаолиятини амалга оширувчи ходимларнинг солиқ ҳисоботида акс эттирилмаганлиги;

реализация қилинган товарлар қийматини ҳисоб ҳужжатларида ҳақиқатда реализация қилинган қийматидан пасайтирилган нархлар бўйича акс эттириш;

казиб олинган фойдали казилмалар ҳажмининг солиқ ҳисоботида тўлиқ акс эттирилмаганлиги. *(Учинчи қисмининг ўн бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модда учинчи қисмининг ўн учинчи ва ўн тўртинчи хатбошиларида кўрсатилган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар бўйича яширилган солиқ базаси суммаси охириги ўн икки ой учун аниқланади.

Ҳисобварақ-фактураларда ёки назорат-касса техникаси чекларида олинган товарлар (хизматлар) номенклатурасига ёхуд фаолиятнинг ўзига хос хусусиятларига ва амалга ошириладиган турларига мувофиқ бўлмаган идентификация кодларини акс эттириш –

ҳисобварақ-фактураларда ёки назорат-касса техникаси чекларида кўрсатилган реализация қилинган товарлар (хизматлар) қийматининг бир фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

224-модда. Солиқни (йиғимни) тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик

Солиқни (йиғимни) нотўғри ҳисоблаб чиқариш ёки бошқа ғайриқонуний ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) натижасида солиқ (йиғим) суммасини тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик, агар бундай қилмиш ушбу Кодекснинг 223, 226 ва 227-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар аломатларини ўз ичига олмаган бўлса, –

тўланмаган солиқ (йиғим) суммасининг йиғирма фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

225-модда. Ҳисобварақ-фактураларни расмийлаштириш тартибини бузиш

Қўшилган қиймат солиғидан озод қилинган товарларни (хизматларни) реализация қилишда, шунингдек қўшилган қиймат солиғини тўловчилар бўлмаган маҳсулот етказиб берувчилар томонидан товарларни (хизматларни) реализация қилишда қўшилган қиймат солиғини ҳисобварақ-фактурада акс эттирганлик, —

маҳсулот етказиб берувчиларга ҳисобварақ-фактурада кўрсатилган қўшилган қиймат солиғи суммасининг йигирма фоизи миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. Бунда маҳсулот етказиб берувчи ҳисобварақ-фактурада кўрсатилган солиқ суммасини бюджетга тўлаши шарт.

226-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқларни тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида мустақил шахслар ўртасидаги битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари билан солиштириб бўлмайдиган тижорат ва (ёки) молиявий шартлар қўлланилиши натижасида солиқ суммаларини солиқ тўловчи томонидан тўламаганлик ёки тўлиқ тўламаганлик, —

тўланмаган солиқ суммасининг қирк фоизи миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

227-модда. Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда улуши солиқ базасига киритилмаганлиги натижасида солиқни тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг юридик ёки жисмоний шахс бўлган назорат қилувчи шахслари томонидан мазкур компания фойдасининг улуши солиқ базасига киритилмаганлиги натижасида солиқ суммаларини тўламаганлик ёки тўлиқ тўламаганлик, —

назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базасига киритилиши лозим бўлган фойдасига нисбатан тегишинча фойда солиғи бўйича ёки жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича тўланмаган солиқ суммасининг йигирма фонзи миқдорига, лекин ун миллион сумдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

227¹-модда. Фискал белгиларни акс эттириш ёхуд автоматлаштирилган ҳисобга олиш ўлчов воситалари билан жиҳозлаш ёки солиқ органларининг ахборот тизимлари билан интеграция қилинишини таъминлаш бўйича қонунчиликда белгиланган талабларни ёки тартибни, шунингдек товарларни (маҳсулотларни) идентификация воситалари орқали мажбурий рақамли маркировкалаш қондаларини бузиш

Фискал белгиларни акс эттириш ёхуд автоматлаштирилган ҳисобга олиш ўлчов воситалари билан жиҳозлаш ёки солиқ органларининг ахборот тизимлари билан интеграция қилинишини таъминлаш бўйича қонунчиликда белгиланган талабларни ёки тартибни бузиш, шунингдек товарларни (маҳсулотларни) ишлаб чиқарувчилар, импорт қилувчилар ва сотувчилар томонидан идентификация воситалари орқали мажбурий рақамли маркировкалаш қондаларини бузиш –

реализация амалга оширилган охириги ҳисобот чорагида олинган соф тушум миқдорига жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

29-боб. СОЛИҚ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИКНИ БУЗГАНЛИК УЧУН БАНКЛАРНИНГ ЖАВОБГАРЛИГИ*

228-модда. Солиқ (йиғим), бунак тўлови, пенялар ва жарималарни ўтказиш тўғрисидаги топшириқномаларни бажариш муддатларини бузиш

Банк томонидан солиқ (йиғим), бунак тўлови, пеня ва жарима суммасини ўтказиш тўғрисидаги солиқ тўловчининг топшириқномасини, солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажармаслик (бажарилишини кечиктириш) –

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки қайта молиялаштириш ставкасининг бир юз эликдан бир қисми миқдорида, лекин кечиктирилган ҳар бир календарь кун учун ўтказилмаган сумма бир фоизининг бешдан бир қисмидан кўп бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

229-модда. Банклар томонидан банк ҳисобварақлари ва операциялар бўйича маълумотномаларни (кўчирмаларни) солиқ органига тақдим этмаслик

Ушбу Кодекснинг 134-моддасида назарда тутилган маълумотномани (кўчирмаларни) банк томонидан солиқ органига тақдим этмаслик, шунингдек маълумотномаларни (кўчирмаларни) белгиланган муддатни бузган ҳолда ёки нотўғри маълумотлар бўлган маълумотномаларни (кўчирмаларни) тақдим этиш, –

икки миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

---

* 29-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

IX бўлим. СОЛИҚ ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУЖЖАТЛАРИ ВА УЛАР МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ ҲАРАКАТЛАРИ (ҲАРАКАТСИЗЛИГИ) УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ

30-боб. СОЛИҚ ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУЖЖАТЛАРИ ВА УЛАР МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ ҲАРАКАТЛАРИ (ҲАРАКАТСИЗЛИГИ) УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

230-модда. Шикоят бериш ҳуқуқи

Ҳар бир шахс солиқ органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан, агар ушбу шахснинг фикрига кўра бундай ҳужжатлар, ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) унинг ҳуқуқларини бузса, шикоят бериш ҳуқуқига эга.

Солиқ тўғрисидаги қонунчиликка ёки идоравий норматив ҳужжатларга мувофиқ тузилган, солиқ органларининг бир ёки бир нечта жисмоний ёки юридик шахсга қаратилган, юридик аҳамиятга молик муайян ҳаракатларни содир этишга ундовчи кўрсатмаси мавжуд бўлган ҳужжат солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжати деб эътироф этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари устидан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шикоят қилиниши мумкин.

Солиқ органининг сайёр солиқ текшируви ёки солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилган қарори юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан бекор қилинган тақдирда, ушбу қарор бўйича солиқларнинг ва молиявий санкцияларнинг ундирилган (туланган) суммалари Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг ушбу суммалар ундирилган (туланган) даврда амалда бўлган қайта молиялаштириш ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган фоизларни инобатга олган ҳолда қайтарилиши (ҳисобга олиниши) лозим.

231-модда. Шикоят бериш тартиби

Солиқ органларининг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шахснинг солиқ органига унинг кучга кирган ва кучга кирмаган, норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, унинг мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилинган мурожаати, агар ушбу шахснинг фикрига кўра мазкур ҳужжатлар, ҳаракатлар ёки ҳаракатсизлик унинг ҳуқуқларини бузса, шикоят деб эътироф этилади.

Солиқ органининг юқори турувчи органига ёки судга шикоят бериш тегишинча шикоят бўйича солиқ органининг юқори турувчи органи томонидан қарор қабул қилингунига ёки суднинг қарори қонуний кучга киргунига қадар шикоят қилинаётган қарорни ёки ҳаракатни ижро этишни, шу жумладан қўшимча ҳисобланган солиқлар ва йиримларни ундиришни, шунингдек молиявий санкциялар қўлланилишини тўхтатиб туради. Солиқ тўловчи қайси солиқ органининг қарори ёки мансабдор шахсининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилаётган бўлса, ўша органи солиқ органининг юқори турувчи органига ёки судга шикоят берганлиги тўғрисида тегишли тасдиқловчи ҳужжатларни илова қилган ҳолда хабардор қилиши шарт.

Солиқ органининг сайёр солиқ текширувлари ва солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилган қарорлари устидан суд тартибида шикоят қилиш фақат юқори турувчи солиқ органига шикоят қилинганидан кейингина мумкин бўлади. Бу қоида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг қарори устидан шикоят қилишга нисбатан татбиқ этилмайди.

Агар шикоят бўйича қарор ушбу Кодекснинг 235-моддаси саккизинчи ва тўққизинчи қисмларида белгиланган муддатларда юқори турувчи солиқ органи томонидан қабул қилинмаса,

солиқ органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

Юқори турувчи солиқ органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган, шикоятларни кўриб чиқиш яқунлари бўйича қабул қилинган ҳужжатлари устидан фақат суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

Туман (шаҳар) давлат солиқ инспекциялари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солиқ бошқармаларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган, шикоятларни кўриб чиқиш яқунлари бўйича қабул қилинган ҳужжатлари устидан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига шикоят қилиниши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилинади.

Юридик ва жисмоний шахслар томонидан солиқ органларининг ҳужжатлари (шу жумладан норматив ҳужжатлари), улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилиш Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Шикоят берган шахс шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар уни кўриб чиқаётган солиқ органига ёзма ариза юбориш йўли билан шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиши мумкин.

Шикоятни чақириб олиш уни берган шахсни ўша асосларда шикоят билан тақроран мурожаат қилиш ҳуқуқидан маҳрум этади.

232-модда. Солиқ текширувлари натижалари бўйича қабул қилинган солиқ органларининг қарорлари устидан шикоят бериш тартиби ва муддатлари

Солиқ органларининг сайёр солиқ текширувлари ва солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилинган қарорлари устидан шикоят юқори турувчи солиқ органига қарорлари устидан шикоят қилинаётган солиқ органи орқали берилади.

Қарорлари устидан шикоят қилинаётган солиқ органи бундай ариза келиб тушган кундан эътиборан уч кун ичида уни юқори турувчи солиқ органига барча материаллар билан бирга юбориши шарт.

Солиқ органларининг сайёр солиқ текширувлари ва солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилинган қарорлари устидан шикоят шахс ўз ҳуқуқлари бузилганлиги тўғрисида билган ёки билиши керак бўлган кундан эътиборан бир ой ичида берилиши мумкин.

Ушбу модданинг учинчи қисмида белгиланган муддат узрли сабабга кўра ўтказиб юборилган тақдирда, ушбу муддат шикоят бераётган шахснинг илтимосномаси бўйича юқори турувчи солиқ органи томонидан тикланиши мумкин.

233-модда. Шикоятнинг шакли ва мазмуни

Шикоят ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар солиқ органига ёзма ёки электрон шаклда юборилиши мумкин.

Шикоят уни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Шикоятда қуйидагилар кўрсатилади:

1) jisмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда яшаш жойи ёки шикоят бераётган юридик шахснинг номи ва манзили;

2) солиқ органининг норматив ҳусусиятга эга бўлмаган ҳужжати, мансабдор шахснинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан берилаётган шикоят;

3) солиқ органининг номи, норматив ҳусусиятга эга бўлмаган ҳужжат, устидан шикоят берилаётган мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги);

4) шикоят бераётган шахс ўзининг ҳуқуқлари қайси асосларга кўра бузилган деб ҳисобласа, ўша асослар;

5) шикоят бераётган шахснинг талаблари.

Шикоятда телефон рақамлари, электрон почта манзиллари ва шикоятни ўз вақтида кўриб чиқиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар кўрсатиляши мумкин.

Шикоят солиқ органининг норматив ҳусусиятга эга бўлмаган ҳужжати, унинг мансабдор шахсларининг ҳаракатлари ёки ҳаракатсизлиги устидан шикоят бераётган шахснинг

ваколатли вакили томонидан берилган тақдирда, шикоятга ушбу вакилнинг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади.

Шикоятга шикоят бераётган шахснинг далилларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилиниши мумкин.

234-модда. Шикоятни кўрмасдан қолдириш

Юқори турувчи солиқ органи, агар қуйидагиларни аниқлаган бўлса, шикоятни тўлиқ ёки қисман кўрмасдан қолдиради:

шикоят шикоятни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланмаган бўлса ёхуд вакилнинг шикоятни имзолаш учун ваколатларини тасдиқловчи белгиланган тартибда расмийлаштирилган ҳужжатлар тақдим этилмаган бўлса;

шикоят ушбу Кодексда белгиланган шикоят бериш муддати тугаганидан кейин берилган ва уни тиклаш тўғрисидаги илтимосномани ўз ичига олмаган бўлса ёки шикоят бериш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклаш рад этилган бўлса;

шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар шикоятни берган шахс номидан шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиш тўғрисидаги ариза келиб тушган бўлса;

илгари айнан ўша асослар бўйича шикоят берилган бўлса;

шикоят солиқ органининг ушбу Кодексга мувофиқ белгиланган тартибда илгари шикоят қилинган қарори устидан берилган бўлса;

шикоят ушбу Кодекснинг 232-моддасида белгиланган тартиб бузилган ҳолда берилган бўлса;

шикоят ушбу Кодекснинг 233-моддаси талабларига мувофиқ расмийлаштирилмаган бўлса;

шикоят қўзғатилган жиноят иши доирасида ёки солиқ тўловчи судга шикоят масаласи бўйича мурожаат қилганда берилган бўлса.

Шикоятни кўриб чиқаётган солиқ органи шикоят олинган ёхуд шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиш тўғрисидаги ариза олинган кундан эътиборан беш кун ичида шикоятни тўлиқ ёки қисман кўрмасдан қолдириш ҳақида қарор қабул қилади.

Қабул қилинган қарор тўғрисида шикоятни берган шахсга қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида ёзма шаклда хабар берилади.

Шикоятни кўрмасдан қолдириш шахснинг шикоят бериш учун ушбу Кодексадa белгиланган муддатларда шикоят билан такроран мурожаат қилишига монелик қилмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмининг тўртинчи ва бешинчи хатбошиларида назарда тутилган асослар бўйича шикоятни кўрмасдан қолдириш ҳоллари мустасно.

235-модда. Юқори турувчи орган томонидан шикоятни кўриб чиқиш

Шикоятни кўриб чиқиш давомида уни берган шахс ўз далилларини тасдиқловчи қўшимча ҳужжатларни шикоят бўйича қарор қабул қилингунига қадар тақдим этишга ҳақли.

Юқори турувчи солиқ органи шикоятни, уни берган шахснинг далилларини тасдиқловчи ҳужжатларни, шикоят кўриб чиқилиши давомида тақдим этилган қўшимча ҳужжатларни, шунингдек қуйи турувчи солиқ органи томонидан тақдим этилган материалларни кўриб чиқади.

Шикоятни кўриб чиқувчи солиқ органи ўз ташаббусига кўра ёки мурожаат қилувчининг илтимосига кўра шикоятни эшитишни ташкил этиши мумкин.

Юқори турувчи солиқ органи шикоятни кўриб чиқиш якунлари бўйича қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

шикоятни қаноатлантирмасдан қолдиради;

солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатини бекор қилади;

солиқ органининг қарорини тўлиқ ёки қисман бекор қилади;

солиқ органининг қарорини тўлиқ бекор қилади ва иш юзасидан янги қарор қабул қилади;

солиқ органлари мансабдор шахсларининг ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) ноқонуний деб эътироф этади ва ишнинг моҳияти бўйича қарор чиқаради.

Агар шикоят берган шахс шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар ушбу шикоятни кўриб чиқиш давомида тақдим этилган қўшимча ҳужжатларни қарори устидан шикоят берилган солиқ органига ўз вақтида тақдим этиш мумкин бўлмаган сабаблар бўйича тушунтиришларни тақдим этган бўлса, бу қўшимча ҳужжатлар юқори турувчи солиқ органи

томонидан кўриб чиқилади. Мазкур қоида ушбу Кодекснинг 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарорлар устидан шикоят берилганда қўлланилади.

Юқори турувчи солиқ органи, агар шикоятни кўриб чиқиш натижасида солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиб-таомилининг муҳим шартлари бузилганлиги аниқланган бўлса, ушбу Кодекснинг 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарорни бекор қилишга ҳақлидир.

Юқори турувчи солиқ органи қарорни бекор қилиб, кўрсатилган материалларни, шикоят берган шахснинг вазжларини тасдиқловчи ҳужжатларни, шикоятни кўриб чиқиш давомида тақдим этилган қўшимча ҳужжатларни ва ушбу Кодекснинг тегишинча 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда қўйи турувчи солиқ органи томонидан тақдим этилган материалларни кўриб чиқади ҳамда ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган қарорни қабул қилади.

Ушбу Кодекснинг 159-моддасида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарор устидан берилган шикоят бўйича қарор, солиқ аудити натижалари бўйича солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ва (ёки) қўшимча ҳисобланган солиқларни тўлаш тўғрисидаги қарор шикоят олинган санадан эътиборан бир ой ичида юқори турувчи солиқ органи томонидан қабул қилинади. Бу муддат солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан қўйи турувчи солиқ органларидан шикоятни кўриб чиқиш учун зарур бўлган ҳужжатларни (ахборотни) олиш учун ёки шикоят берган шахс қўшимча ҳужжатларни тақдим этганда узайтирилиши, бироқ ўн беш кундан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Ушбу модданинг саккизинчи қисмида кўрсатилмаган шикоят бўйича қарор солиқ органи томонидан шикоят олинган санадан эътиборан ўн беш кун ичида қабул қилинади. Бу муддат солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан қўйи турувчи солиқ органларидан шикоятни кўриб чиқиш учун зарур бўлган ҳужжатларни (ахборотни) олиш учун ёки шикоят берган шахс қўшимча ҳужжатлар тақдим этганда узайтирилиши, бироқ ўн беш кундан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Солиқ органи раҳбарининг (раҳбар уринбосарининг) шикоятни кўриб чиқиш муддатини узайтириш туғрисидаги қарори шикоят берган шахсга қарор қабул қилинган санадан эътиборан уч кун ичида топширилади ёки юборилади.

Солиқ органининг шикоятни кўриб чиқиш натижалари бўйича қарори шикоят берган шахсга қарор қабул қилинган санадан эътиборан уч кун ичида топширилади ёки юборилади.

236-модда. Судлар томонидан шикоятларни кўриб чиқиш

Солиқ органларининг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан судга берилган шикоятлар қонунчиликда белгиланган тартибда кўриб чиқилади ва ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

МАХСУС ҚИСМ

Х бўлим. ҚўШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИФИ

31-БОБ. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ВА СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТИ

237-модда. Солиқ тўловчилар

Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи ва (ёки) товарларни (хизматларни) реализация қилувчи қуйидагилар қўшилган қиймат солигини тўловчилар деб эътироф этилади (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади):

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;
- 2) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади солиқ даврида бир миллиард сўмдан ошган ёхуд ихтиёрий равишда қўшилган қиймат солигини тўлашга утган яққа тартибдаги тадбиркорлар;

3) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарларни (хизматларни) реализация қилувчи чет эл юридик шахслари, агар товарларни (хизматларни) реализация қилиш жойи деб Ўзбекистон Республикаси эътироф этилса;

4) фаолиятни Ўзбекистон Республикасида доимий муассасалар орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари;

5) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича – оддий ширкатнинг ишларини юритиш вазифаси зиммасига юклатилган ишончли шахс – оддий ширкатнинг иштирокчиси;

6) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтувчи шахслар. Мазкур шахслар божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ қўшилган қиймат солиғини тўловчилар деб эътироф этилади. *(Биринчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қўшилган қиймат солиғи бўйича солиқ мажбуриятлари ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда солиқ агентлари томонидан бажарилади.

Қуйдагилар солиқ тўловчилар деб ҳисобланмайди, бундан ушбу модданинг биринчи қисми 6-бандида назарда тутилган ҳоллар мустасно:

1) давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари – ўз зиммасига юклатилган вазифаларни амалга ошириш доирасида. Бунда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан қўшилган қиймат солиғини тўловчилар деб эътироф этилиши мумкин; *(учинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

2) айланмадан олинадиган солиқни тўловчи шахслар.

Солиқ тўловчилар солиқ органларида қўшилган қиймат солиғини (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) тўловчи сифатида махсус рўйхатдан ўтказиш ҳисобида туради. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сен-*

тябрдаги ЎРҚ–714-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан қуйидагиларнинг тартиби белгиланади:

солиқ органларида солиқ тўловчи сифатида махсус рўйхатга олиш ҳисобига қўйилганлик тўғрисидаги гувоҳномани (бундан буён ушбу бўлимда гувоҳнома деб юритилади) бериш;

гувоҳноманинг амал қилишини тўхтатиб туриш, қайта тиклаш, тугатиш ёки уни бекор қилиш;

гувоҳнома ўз вақтида берилмаганлиги ёки уни бериш рад этилганлиги ёхуд гувоҳноманинг амал қилиши тўхтатиб турилганлиги, тугатилганлиги ёки унинг бекор қилинганлиги, шунингдек ўз вақтида қайта тикланмаганлиги муносабати билан солиқ органининг қарори устидан шикоят қилиш;

солиқ тўловчи сифатида махсус рўйхатга олиш ҳисобидан чиқариш. (Бешикчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

238-модда. Солиқ солиш объекти

Қуйидагилар солиқ солиш объектидир:

1) реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма;

2) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб кириш.

Фаолиятни Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмани бундай доимий муассасанинг фаолиятидан келиб чиққан ҳолда белгилайди.

Қуйидагилар солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

1) яқка тартибдаги тадбиркор томонидан ўз тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган шахсий (оилавий) мол-мулкни реализация қилиш;

2) юридик шахс қайта ташкил этилаётганда унинг мол-мулкни ҳуқуқий ворисга (ҳуқуқий ворисларга) ўтказиш;

3) ишончли бошқарувнинг муассиси томонидан мол-мулкни ишончли бошқарувчига бериш ва ишончли бошқарув шартномасининг амал қилиш муддати тугаган тақдирда, ишончли бошқарувчининг ўзи ишончли бошқарувга берилган мол-мулкни қайтариши;

4) миллий валюта ёки чет эл валютаси муомаласи билан боғлиқ операцияларни амалга ошириш (бундан нумизматика мақсадлари мустасно).

32-боб. ТОВАРЛАРНИ (ХИЗМАТЛАРНИ) РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ БЎЙИЧА АЙЛАНМА. ТОВАРЛАРНИ (ХИЗМАТЛАРНИ) РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ ЖОЙИ

239-модда. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма

Товарларни реализация қилиш бўйича айланма қуйидагилардан иборат:

1) товарга бўлган мулк ҳуқуқини пуллик асосда, шу жумладан товарнинг қарз шартномаси бўйича ўтказиш;

2) товарни бепул бериш, бундан шундай бериш иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно;

3) мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) бериш;

4) товарни бўлиб-бўлиб тўлаш шартлари асосида бериш.

Товарни реализация қилишдан фарқ қилувчи ҳар қандай фаолият, шу жумладан қуйидагилар хизматларни реализация қилиш бўйича айланма деб эътироф этилади:

1) пуллик асосда хизматлар кўрсатиш;

2) бепул хизматлар кўрсатиш, шу жумладан мол-мулкни солиқ тўловчининг бепул фойдаланиши учун бериш, бундан шундай хизматларни кўрсатиш иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно.

Товарларни бепул бериш ёки бепул хизматлар кўрсатиш қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда бирига риоя этилганда иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайди деб эътироф этилади:

1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида ишлаб чиқарилган бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги асослантирилган бўлса;

3) қонунчиликнинг қоидаларидан келиб чиқса. *(Учинчи қисмнинг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида қуйидагилар ҳам товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмадир:

1) юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) хисса сифатида товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);

2) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) иштирокчилари ўртасида шундай шартнома доирасида товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);

3) қуйидагиларга товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш):

а) юридик шахс иштирокчилари таркибидан иштирокчи чиққанда (чиқарилганда) ёки унинг юридик шахсда иштирок этиш улуши камайганда ёхуд иштирокчидан ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг бир қисми) юридик шахс томонидан қайтариб сотиб олинганда, иштирокчига;

б) эмитент бўлган юридик шахс томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акцияларни қайтариб сотиб олишда, акциядорга;

в) юридик шахс тугатилганда, акциядорга ёки иштирокчига;

4) харажатлари ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ (бундан 20-бандда назарда тутилган харажатлар мустасно) фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда чегирилмайдиган, солиқ тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун солиқ тўловчи томонидан ишлаб чиқарган товарларни бериш, ўз кучи билан хизматлар кўрсатиш;

5) жисмоний шахсларга меҳнатга ҳақ тўлаш ёки дивидендлар тўлаш ҳисобига товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);

6) солиқ тўловчи томонидан ўзига тегишли мол-мулкни (хизматларни), агар бундай мол-мулк (хизматлар) бўйича солиқ суммаси тўлиқ ёки қисман ҳисобга ўтказилган

бўлса, бошқарув органи аъзоларига, ходимларга, уларнинг оила аъзоларига ёхуд бошқа шахсларга солиқ туловчининг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлмаган шахсий мақсадларда фойдаланиш учун бериш (хизматлар кўрсатиш);

7) товарларни ва бошқа мол-мулкни қайтариш шarti билан қайта ишлашга бериш, агар товарлар ва (ёки) мол-мулк қайта ишлаш маҳсули шаклида шартномада белгиланган муддатда қайтарилмаган бўлса;

8) эркин божхона ҳудудининг божхона тартиб-таомилига солиқ туламасдан жойлаштирилган товарни йўқотиш, бошқа ҳолатларда солиқни тулаш зарур бўлган тақдирда;

9) қайтарилиши лозим бўлган, кўп марта муомалада бўладиган идишларнинг сотувчи томонидан берилиши, агар идиш бундай идишдаги маҳсулотни етказиб беришга доир шартномада белгиланган муддатда қайтарилмаса.

Товарларни (хизматларни) олиш ҳуқуқини берувчи ваучерларни реализация қилиш ёки бепул бериш мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма деб эътироф этилади.

240-модда. Товарларни реализация қилиш жойи

Куйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди товарларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади:

1) товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган бўлса ва битим натижасида унинг ҳудудидан ташқарига чиқарилмайдиган бўлса;

2) товар жўнатиш ёки транспортда ташиш бошланган пайтда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган бўлса.

241-модда. Хизматларни реализация қилиш жойи

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, башarti бундай хизматларнинг харидори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолиятни амалга оширса ёки турса, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади.

Агар хизматларнинг харидори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида юридик шахсни (унинг филиалларини ёки ваколатхоналарини) ёки жисмоний шахсни давлат рўйхатидан ўтказиш асосида ҳақиқатда ҳозир бўлса, мазкур ҳудуд харидорнинг фаолиятни амалга ошириш жойи деб эътироф этилади. Давлат рўйхатидан ўтказилмаган тақдирда, харидорнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатда ҳозир бўлиши юридик шахнинг таъсис ҳужжатларида кўрсатилган жой ёки уни бошқариш жойи, унинг доимий муассасаси жойлашган ер (агар хизматлар ушбу доимий муассаса орқали олинган бўлса), жисмоний шахнинг яшаш жойи асосида белгиланади.

Қуйидаги ҳолларда ҳам Ўзбекистон Республикаси ҳудуди хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади, агар:

1) хизматлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган кўчмас мол-мулк билан бевосита боғлиқ бўлса. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, архитектура лойиҳасини ишлаб чиқиш, қурилиш фаолиятини тайёрлаш ва мувофиқлаштириш, архитектура ва қурилиш фаолияти устидан муаллифлик ва (ёки) техник назорат билан боғлиқ бўлган қурилиш, монтаж қилиш, қурилиш-монтаж хизматлари, кўчмас мол-мулкка доир ишга тушириш-созлаш, таъмирлаш, реставрация қилиш ишлари, кўкаламзорлаштириш ишлари, шунингдек кўчмас мол-мулкни ижарага бериш қиради;

2) хизматлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатда бўлган кўчар мол-мулк билан бевосита боғлиқ бўлса, бундан транспорт воситаларини ижарага бериш мустасно. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, кўчар мол-мулкни монтаж қилиш, созлаш, йиғиш, ишлов бериш, қайта ишлаш, таъмирлаш, техник хизмат кўрсатиш, сақлаш қиради;

3) умумий овқатланиш, кўнгилочар, дам олиш ва бошқа шунга ўхшаш хизматлар, туризм, меҳмонхона хизматлари ва жойлаштируви, маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спорт, ўқитиш (таълим) соҳасидаги, шу жумладан малака имтиҳонлари ўтказиш, семинарлар, малака ошириш курсларини, пуллик кўرғазмаларни, конференцияларни, симпозиумларни ва бошқа шунга ўхшаш тадбирларни ташкил этишга доир хизматлар

хақиқатда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида кўрсатилса. Ушбу банднинг қоидалари электрон шаклда кўрсатиладиган ўқитиш (таълим) соҳасидаги хизматларга нисбатан татбиқ этилмайди.

4) ташиш ва (ёки) транспортда ташиш бўйича хизматлар ёхуд бевосита ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан боғлиқ хизматлар қўидагилар томонидан кўрсатиладиган бўлса:

а) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари ёки яққа тартибдаги тадбиркорлар томонидан, агар жўнатиш пункти ва (ёки) белгиланган пункт Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса. Ушбу кичик бандда кўрсатилган қоида ушбу транспорт воситаларида ташишни (транспортда ташишни) назарда тутувчи, кемада вақтинча юк ташишга доир шартнома бўйича (экипаж билан бўлган вақтга) транспорт воситаларини бериш чоғида ҳам қўлланилади. Бунда, агар ҳаво кемаларидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган пунктлар ўртасида ташиш учун фойдаланиладиган бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди кемада вақтинча юк ташиш шартномасига кўра ҳаво кемаларини фойдаланишга бериш бўйича хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди;

б) чет эллик шахслар томонидан, агар жўнатиш пункти ва белгиланган пункт Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса (бундан чет эл юридик шахслари томонидан йўловчиларни, почтани ва юкни ушбу юридик шахснинг доимий бўлмаган муассасаси орқали ташишга доир хизматлар мустасно). Ушбу кичик банднинг қоидалари товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойигача транспортда ташиш чоғида божхона транзитининг божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни бевосита ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан боғлиқ хизматларга ҳамда ушбу қисмнинг 5-бандида кўрсатилган хизматларга нисбатан татбиқ этилмайди;

5) товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойигача ташиш чоғида божхона транзитининг божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни ташиш ва (ёки)

транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар (бундан ушбу қисмнинг 7-бандида кўрсатилган хизматлар мустасно) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган юридик шахслар ёки чет эл юридик шахсининг доимий муассасаси ёхуд яқка тартибдаги тадбиркорлар томонидан кўрсатилса;

6) хаво кемаларига бевосита Ўзбекистон Республикаси аэропортларида ва Ўзбекистон Республикасининг хаво ҳудудида кўрсатиладиган хизматлар, шу жумладан аэронавигация хизматлари кўрсатилса;

7) Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали табиий газни қувурлар орқали ташишни ташкил этиш бўйича хизматлар Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахслар томонидан кўрсатилса;

8) ижарага бериш пайтида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган транспорт воситаларини қисқа муддатли ижарага бериш билан боғлиқ хизматлар. Агар хизматлар транспорт воситаларини узоқ муддатли ижарага бериш билан боғлиқ бўлса, транспорт воситаларининг жойлашган еридан қатъи назар, хизматларни сотиб олувчининг фаолиятини амалга оширадиган жойи (жойлашган ери) бундай хизматларнинг реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Бунда хаво ва денгиз кемаларига, вертолётларга ва темир йўл транспортининг ҳаракатдаги таркибига нисбатан шартнома, агарда у 90 кунгача бўлган муддатга тузилган бўлса, қисқа муддатли деб ҳисобланади. Бошқа транспорт воситаларига нисбатан бундай шартномалар 30 кунгача бўлган муддатга тузилган бўлса, қисқа муддатли деб ҳисобланади;

9) телевидениеда ва (ёки) радиода, оммавий ахборот воситаларида ва бошқа шаклларда рекламани жойлаштириш бўйича Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида амалга ошириладиган хизматлар;

10) ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган электрон шаклдаги хизматлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган ёки фаолиятни амалга ошираётган шахслар томонидан олинса. Бунда, агар қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди

жисмоний шахс томонидан электрон шаклдаги хизматларни олиш жойи деб эътироф этилади;

а) харидорнинг яшаш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлса;

б) харидор томонидан хизматларга ҳақ тўлаш учун фойдаланиладиган банк ёки харидор томонидан хизматларга ҳақ тўлаш амалга ошириладиган тўлов тизимларининг оператори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса;

в) харидор хизматларни олиш чоғида фойдаланган тармоқнинг манзили Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтказилган бўлса;

г) хизматларни олиш ёки хизматларга ҳақ тўлаш учун фойдаланиладиган телефон рақами мансуб бўлган мамлакатнинг халқаро коди Ўзбекистон Республикаси томонидан берилган бўлса.

Ўзбекистон Республикаси, агарда ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган хизматларни реализация қилиш жойи унда белгиланган мезонларга мувофиқ бўлмаса, ушбу хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди.

Агар хизматлар кўрсатиш асосий хизматларни реализация қилишга нисбатан ёрдамчи хусусиятга эга бўлса, бундай реализация қилиш жойи деб асосий хизматлар реализация қилинган жой эътироф этилади.

242-модда. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган сана

Агар ушбу моддада бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, маҳсулот етказиб берувчи томонидан ҳисобварақ-фактура тақдим этилган сана ёки товарлар жўнатилган (берилган) сана, агар ушбу сана ҳисобварақ-фактура тақдим этилган санадан олдин келса, товарларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Агар товарни жўнатиш (бериш) амалга оширилмаса, товарга бўлган мулк ҳуқуқи харидорга ўтказилган кун товарларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Кўчмас мол-мулк реализация қилинган тақдирда, кўчмас мол-мулкни бошқа шахс тасарруфига ўтказиш тўғрисидаги

шартноманинг тарафлари томонидан имзоланган қабул қилиб олиш-топшириш далолатномаси бўйича харидорга кўчмас мол-мулк берилган сана айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Хизматлар кўрсатилганлиги фактини тасдиқловчи ҳисобварақ-фактура ёки бошқа ҳужжат расмийлаштирилган (имзоланган) сана хизматларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми қондалари бошланиши бир ҳисобот (солиқ) даврига, тамомланиши эса бошқа ҳисобот (солиқ) даврига тўғри келадиган хизматларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Электр ва (ёки) иссиқлик энергияси, сув, газ, коммунал хизматлар, алоқа хизматлари, молиявий ва суғурта хизматлари, қувурлар тизими орқали юкларни ташишга доир хизматлар реализация қилинганда, товарлар (хизматлар) доимий (узлуксиз) асосда реализация қилинган бошқа ҳолларда товарлар етказиб берилган (хизматлар кўрсатилган) календарь ойнинг сўнги куни товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Объектлар қурилишида, шу жумладан объектларни фойдаланиш учун тайёр ҳолда қуришда, шунингдек узок (бир солиқ ҳисоботи давридан ортиқ) технологик даврийликдаги узок муддатли шартномалар бўйича, агар тузилган узок муддатли шартномалар шартларида хизматларни ҳар ойда топшириш назарда тутилмаган бўлса, ҳар бир календарь ойнинг охири куни айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Мол-мулк молиявий ижарага (лизингга) берилганда, молиявий ижара (лизинг) шартномаси тарафлари томонидан имзоланган қабул қилиш-топшириш далолатномасига кўра мол-мулк ижарага олувчининг (лизингга олувчининг) тасарруфига берилган сана айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Солиқ тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун товарларни беришда (хизматлар кўрсатишда) айланма амалга оширилган сана деб солиқ тўловчининг тегишли ички ҳужжати билан

расмийлаштирилган, ушбу товарни бериш (хизматлар кўрсатиш) амалга оширилган кун эътироф этилади.

Товарлар экспорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига олиб чиқилган тақдирда, қуйидаги саналар товарни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади:

1) божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланадиган божхона чегараси ҳақиқатда кесиб ўтилган сана; *(ўнинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) божхонага оид декларациялашни амалга оширган божхона органининг белгилари қўйилган ҳолда товарларга тааллуқли божхона юк декларацияси рўйхатдан ўтказилган сана – даврий ва (ёки) вақтинчалик божхонага оид декларациялашдан фойдаланилган ҳолларда.

33-боб. СОЛИҚ СОЛИШДАН ОЗОД ЭТИШ

243-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма

Агар ушбу Кодекснинг 260-моддасида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, қуйидагиларни реализация қилиш бўйича айланма солиқ солишдан озод этилади:

1) мактабгача таълим ташкилотларида болаларга қараш бўйича хизматларни; *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-653-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

2) беморлар ва кексаларни парвариш қилиш бўйича хизматларни;

3) дафн этиш бюрolari ва қабристонларнинг маросим хизматларини, диний ашёларни, диний ташкилотлар ҳамда бирлашмалар томонидан удумларни ва маросимларни ўтказишга доир хизматларни;

4) протез-ортопедия буюмларини, ногиронлиги бўлган шахслар учун инвентарни, шу жумладан ушбу буюмлар ва

инвентарни ишлаб чиқарувчилар томонидан реализация қилинадиган буюмлар ва инвентарни, шунингдек ногиронлиги бўлган шахсларга ортопедик протезлаш, ногиронлиги бўлган шахслар учун мўлжалланган протез-ортопедия буюмларини ва инвентарни таъмирлаш ҳамда уларга хизмат кўрсатиш бўйича кўрсатиладиган хизматларни; *(биринчи қисмнинг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

5) даволаш муассасалари хузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устaxonаларининг маҳсулотларини ушбу муассасалар томонидан реализация қилиш;

6) ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизи ногиронлиги бўлган шахслардан иборат бўлган ҳамда ногиронлиги бўлган шахслар меҳнатига ҳақ тўлаш фонди умумий меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг камида 50 фоизини ташкил этадиган, ягона иштирокчиси ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари ҳисобланган юридик шахслар томонидан реализация қилинадиган товарлар ва хизматларни;

7. *(Биринчи қисмнинг 7-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 апрелдан чиқарилади – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

8) пенсиялар ва нафақалар тўлашга доир хизматларни;

9. *(Биринчи қисмнинг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 апрелдан чиқарилади – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

10) ўқитиш (таълим) соҳасидаги хизматларни, шу жумладан тест синовлари ва имтиҳонлар ўтказишни ташкил этиш хизматларини, хусусан:

бошланғич, ўрта, ўрта махсус, техник ва касб-ҳунар, олий таълим ва олий укув юртидан кейинги таълим соҳасидаги таълим хизматларини;

таълим муассасалари (ташкилотлари), шунингдек кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни амалга оширадиган ташкилотлар томонидан кўрсатиладиган қўшимча таълим бериш бўйича хизматларни;

мактабгача таълим ва тарбия дастурлари доирасида таълим ва тарбиялаш фаолиятини амалга оширувчи ташкилотларда

болаларга қараш ва уларни парваришлаш бўйича хизматларни, тўғаракларда, секцияларда (шу жумладан спорт секцияларида) ва студияларда вояга етмаган болалар билан машғулотлар ўтказиш бўйича хизматларни;

11) тиббий хизматлар (бундан косметологик хизматлар мустасно). Ушбу банднинг мақсадида тиббий хизматлар жумласига, хусусан, қуйидагилар киради: *(11-банднинг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

тиббий ёрдамга ва санитария хизмати кўрсатишга доир хизматлар;

ташхис қўйиш, профилактика ва даволаш бўйича хизматлар; стоматологик хизматлар, шу жумладан тишларни протезлаш бўйича хизматлар;

12) ветеринария хизматларини. Ушбу банднинг мақсадида ветеринария хизматлари жумласига, хусусан, қуйидагилар киради:

ветеринарияга оид хизматлар кўрсатиш, ҳайвонларга ташхис қўйиш ва уларни даволаш бўйича хизматлар;

ҳайвонлар ва инсон учун умумий бўлган касалликлардан аҳолини ҳимоя қилиш;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудини ҳайвонларнинг юқумли касалликлари кириб келишидан ҳимоя қилиш;

давлат ветеринария хизмати назорати остидаги товарларнинг ветеринария ва ветеринария-санитария хавфсизлигини таъминлаш;

13) дори воситаларини, ветеринария дори воситаларини, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмларни;

14) санаторий-курорт, соғломлаштириш хизматларини, шунингдек бюджет ташкилотлари томонидан кўрсатиладиган жисмоний тарбия ва спортга доир хизматларни. Ушбу банднинг мақсадида: *(биринчи қисм 14-банднинг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

а) санаторий-курорт ва соғломлаштириш хизматлари жумласига санаторийлар, шифохоналар, профилакторийлар, курортлар, пансионатлар, дам олиш уйлари ва зоналари,

болалар дам олиш оромгоҳлари ҳамда бошқа дам олиш ташкилотлари томонидан уларнинг асосий фаолияти доирасида кўрсатиладиган, улар юридик шахслар ёки юридик шахсларнинг таркибий бўлинмалари томонидан кўрсатилишидан қатъи назар, йўлланмалар ёки жойсиз даволаниш учун бериладиган хужжатлар билан расмийлаштирилган хизматлар киради;

б) бюджет ташкилотлари томонидан кўрсатиладиган жисмоний тарбия ва спорт хизматлари жумласига, хусусан, спорт иншоотларида, мактабларда, клубларда спорт турлари бўйича ўқув гуруҳлари ҳамда жамоаларида соғломлаштириш йўналишидаги жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини ўтказишга оид хизматлар, умумжисмоний тайёргарлик хизматлари, спорт мусобақаларини ёки байрамларини, спорт-томоша тадбирларини ўтказиш бўйича хизматлар, шунингдек мазкур тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун спорт иншоотларини ижарага бериш киради; *(биринчи қисм 14-банднинг «б» кичик банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

15) йўловчиларни ягона тарифлар бўйича ташиш хизматларини кўрсатиш:

а) умумий фойдаланишдаги йўловчи ташиш шаҳар транспортида ва йўловчи ташиш автомобиль транспортида (бундан такси, шу жумладан йўналишли такси мустасно) маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан белгиланадиган тарифлар бўйича; *(биринчи қисм 15-бандининг «а» кичик банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

б) шаҳар атрофидаги йўналишда темир йўл транспортида;

16) уй-жой фондини сақлаш ва таъмирлаш юзасидан аҳолига кўрсатилаётган хизматлар. Уй-жой фондини сақлаш ва таъмирлаш юзасидан кўрсатиладиган хизматлар жумласига лифт хўжаликлари, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлиги Давлат кадастрлари палатасининг ҳудудий бошқармалари ва бўлимлари, уй-жой фондидан фойдаланиш, уни сақлаш ва таъмирлаш бошқармалари ҳамда бўлимларининг бевосита аҳоли томонидан ҳақ тўланадиган хизматлари, шу жумладан ушбу хизматларга

уй-жой мулкдорлари ширкатлари орқали ҳақ тулаш киради; (биринчи қисмнинг 16-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги ЎРҚ–708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

16¹) бошқарувчи ташкилотлар ёки кўп квартирали уйларни бошқарувчилар томонидан умумий мол-мулкни бошқариш, унга техник хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш, шунингдек кўп квартирали уйларга гуташ ер участкаларини ободонлаштириш бўйича кўрсатилаётган хизматлар ҳамда бажарилаётган ишлар; (биринчи қисмнинг 16¹-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ЎРҚ–773-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)

17) товарларни (хизматларни), агар товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш) Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида бепул амалга оширилса;

18) қимматбаҳо металлاردан ишланган банк ва ўлчовли қуймаларини, қимматбаҳо металлاردан ишланган қуйма (инвестиция) тангаларни (нумизматика мақсадлари учун фойдаланиладиган тангалардан, шунингдек қимматбаҳо металлاردан ишланган чет эл тангаларидан ташқари), заргарлик буюмларини, қимматбаҳо металлари ишлаб чиқариш жараёнида ҳосил бўладиган парчаларни ва чиқиндиларни, қимматбаҳо металларнинг ўлчов пластиналари ва гранулаларини, қимматбаҳо ва ярим қимматбаҳо тошларни, шунингдек қимматбаҳо металлاردан ва қимматбаҳо тошлардан ясалган ярим тайёр маҳсулотларни; (биринчи қисмнинг 18-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ–722-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)

19) божсиз савдо божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни;

20) юридик ва жисмоний шахсларга муайян ҳуқуқлар берилганда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва ваколатли органлар, ташкилотлар томонидан кўрсатиладиган хизматларни, агар бундай хизматлар кўрсатиш шарт эканлиги қонунчиликда белгиланган бўлса, фаолиятнинг муайян соҳасида ушбу органлар ва ташкилотларнинг зиммасига юклатилган алоҳида ваколатларни бажариш доирасида давлат

божи ёки бошқа туловлар ундирилади; (биринчи қисмнинг 20-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

21) бюджет маблағлари ҳисобидан бажариладиган ер-кадастр, ер тузиш, тупрокка оид ва геоботаника ишларини;

22. (Биринчи қисмнинг 22-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 апрелдан чиқарилади – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

23) халқаро молиявий институтларнинг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг халқаро қарзлари ҳисобидан олинadиган товарларни (хизматларни), агар уларни солиқдан озод этиш қонунда назарда тутилган бўлса; (биринчи қисмнинг 23-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

24. (Биринчи қисмнинг 24-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 июлдан чиқарилади – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

25) телекоммуникация тармоқларида оператив-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ҳамда уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар;

26) меценатлик кўмаги тарзида берилadиган (кўрсатиладиган) товарларни (хизматларни);

27) ушбу Кодекснинг 244-моддасида назарда тутилган молиявий хизматларни;

28) ушбу Кодекснинг 245-моддасида назарда тутилган ҳаётни суғурта қилиш хизматларини ва бошқа суғурта хизматларини.

Ушбу моддада санаб ўтилган товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир айланма солиқ туловчиларда бундай фаолиятни амалга ошириш учун тегишли лицензиялар ва бошқа рухсат этувчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, агар унинг амалга оширилишини лицензиялаш лозим бўлса ёки рухсат этувчи ҳужжатлар талаб этса, қонунчиликка мувофиқ солиқ солишдан озод этилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Солиқ солинадиган айланмаларни ва ушбу модданинг қондаларига мувофиқ солиқ солишдан озод этиладиган айланмаларни амалга оширадиган солиқ тўловчилар ушбу Кодекснинг 268-моддасига мувофиқ айланмаларнинг алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

244-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган молиявий хизматлар

Қуйидаги молиявий хизматлар солиқ солишдан озод этилади:

1) банк операциялари, бундан қиймати қатъий суммада белгиланган хизматлар мустасно, хусусан: *(биринчи қисм 1-бандининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

юридик ва жисмоний шахсларнинг пул маблағларини омонатларга жалб этиш;

юридик ва жисмоний шахсларнинг жалб этилган пул маблағларини банклар номидан ҳамда уларнинг ҳисобидан жойлаштириш;

юридик ва жисмоний шахсларнинг банк ҳисобварақларини, шу жумладан банк карталари бўйича ҳисоб-китоблар учун хизмат қилувчи банк ҳисобварақларини юритиш, шунингдек банк карталарига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ операциялар: *(биринчи қисм 1-бандининг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан вакил банкларнинг топшириғига кўра уларнинг банк ҳисобварақлари бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш;

юридик ва жисмоний шахсларга касса хизматларини банк кассалари ёки махсус асбоб-ускуналар (банкомат, автоматик депозит машиналар ва ҳоказо) орқали кўрсатиш;

чет эл валютасининг нақд пулдаги ва нақд пулсиз олди-сотдиси (шу жумладан чет эл валютасининг олди-сотди операцияларига доир воситачилик хизматлари кўрсатиш);

банк кафолатларини бажариш (банк кафолати бўйича тўлов); *(биринчи қисм 1-бандининг саккизинчи хатбошиси Ўзбе-*

кистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

мажбуриятларнинг пул шаклида бажарилишини назарда тутувчи учинчи шахслар учун кафиллик бериш;

аккредитивлар бўйича ҳисоб-китоблар ва тўловлар; (биринчи қисм 1-бандининг ўнинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

тўлов тизимлари, дастурларидан ва ускуналардан фойдаланган ҳолда ҳисоб-китобларни (тўловларни) амалга ошириш;

2) ҳисоб-китоблар иштирокчилари ўртасида ахборот ва технологик ҳамкорликни, шу жумладан ҳисоб-китоблар иштирокчиларига банк карталари билан амалга ошириладиган операциялар бўйича ахборотни тўплаш, унга ишлов бериш ва уни тақдим этиш юзасидан хизматлар кўрсатилишини таъминловчи ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган операциялар;

3) юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини, кооперативларнинг пай фондларидаги ва инвестиция пай жамғармаларидаги пайларни, қимматли қорозларни ҳамда ҳосила молиявий воситаларни реализация қилиш, бундан солиқ солиниши лозим бўлган ҳосила молиявий воситаларнинг асос активини реализация қилиш мустасно. Ушбу бўлим мақсадларида ҳосила молиявий воситани реализация қилиш деганда унинг асос активини реализация қилиш, шунингдек контракт бўйича мукофотлар суммаларини, вариацияга оид маржа суммаларини тўлаш, ҳосила молиявий воситалар шартларига мувофиқ асос актив тўлови бўлмаган ҳосила молиявий восита гарафларининг бошқа даврий ёки бир марталик тўловлари тушунилади;

4) реализация қилиниши ушбу қисмнинг 3-бандига биноан солиқ солишдан озод этиладиган ҳосила молиявий воситалар асосида юзага келадиган мажбуриятлар бўйича ҳуқуқлардан (талаблардан) бошқа шахс фойдасига воз кечиш (уларни бошқаларга бериш);

5) форфейтинг ва факторинг операциялари;

6) заёмларни пул шаклида беришга доир шартномалардан ва (ёки) кредит шартномаларидан келиб чиқадиган мажбуриятлар юзасидан кредиторнинг ҳуқуқларидан (талабларидан) бошқа шахс фойдасига воз кечиш (уларни бошқаларга бериш, олиш) бўйича, шунингдек бошқа шахс фойдасига воз кечиш шартномаси асосида дастлабки шартнома юзасидан қарз олувчининг ҳар бир янги кредитор олдидаги мажбуриятларининг бажарилишга доир операциялар;

7) кредитларни, заёмларни пул шаклида ва қимматли қоғозлар билан бериш, шу жумладан улар бўйича фоизлар билан бирга бериш, шунингдек РЕПО операциялари, шу жумладан РЕПО операциялари бўйича қимматли қоғозлар берилганлиги учун тўланиши лозим бўлган пул суммалари;

8) мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) беришга доир хизматларнинг ушбу хизматлар бўйича фоизли даромадлар олишга тааллуқли қисми бўйича;

9) қимматли қоғозлар (акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар) билан боғлиқ операциялар. Қимматли қоғозлар билан боғлиқ операциялар жумласига қимматли қоғозларни сақлаш, қимматли қоғозларга бўлган ҳуқуқни ҳисобга олиш, қимматли қоғозларни ўтказиш ҳамда уларнинг реестрини юритиш, қимматли қоғозлар савдосини ташкил этиш бўйича операциялар киради, уларни тайёрлаш бўйича хизматлар бундан мустасно;

10) транзакцияларни бир вақтнинг ўзида тўлов иштирокчилари ўртасида воситачилик ҳақларини тақсимлаган ҳолда амалга ошириш билан боғлиқ тўлов тизимларининг молия хизматлари.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси билан биргаликда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ва қимматли қоғозларга тааллуқли қисм бўйича қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли орган билан келишилган ҳолда, ушбу модданинг қондаларини қўллаш тартиби юзасидан тушунтиришлар, шу жумладан айрим айланмаларни батафсил аниқлаштириш бўйича тушунтиришлар беришга ҳақли.

245-модда. Солиқ солишдан озод қилинадиган суғурта хизматлари

Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш хизматлари бўйича суғурта бозорининг профессионал иштирокчилари томонидан амалга ошириладиган суғурта қилиш бўйича хизматлар бу хизматлар натижасида:

1) суғурта бозорининг профессионал иштирокчиси куйидагиларни олса, қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади:

суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари;

қайта суғурта қилишга топширилган шартномалар бўйича воситачилик хақи ва танъемалар;

суғурта агенти, суғурта ва қайта суғурта брокери, сюрвейер ҳамда суғурта бозорининг бошқа профессионал иштирокчиларининг хизматлари учун воситачилик хақи;

суғурта бозорининг профессионал иштирокчилари (актуарийлар, ажастерлар, сюрвейерлар, ассистанс хизматлари ва шу сингарилар) кўрсатган хизматлардан олинадиган даромадлар;

конунчиликка мувофиқ суғурталовчига ўтган, суғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) етказилган зарар учун жавобгар шахслардан талаб қилиш ҳукукини реализация қилишдан олинадиган маблағлар; *(биринчи қисм 1-бандининг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

қайта суғурта қилиш шартномалари муддатидан илгари тугатилган тақдирда, улар бўйича суғурта мукофотларининг қайтариб берилган қисми суммалари;

бевосита суғурта фаолиятини амалга оширишдан олинадиган бошқа даромадлар;

2) суғурта қилдирувчи (наф олувчи) куйидагиларни олса, қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади:

суғурта тўлови (суғурта товони);

превентив тадбирлар ўтказиш учун берилладиган маблағлар;

суғурта қилиш шартномаси зарарсиз амал қилиши учун суғурталовчи тўлайдиган маблағлар;

суғурта қилиш шартномасига мувофиқ бошқа маблағлар.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси билан биргаликда ушбу модда коидаларининг қўлланилиш тартиби юзасидан, айрим айланмаларни батафсиллаштирган ҳолда, тушунтиришлар беришга ҳақли.

246-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш

Қуйидагиларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш солиқ солишдан озод этилади:

1) жисмоний шахслар томонидан товарларни божсиз олиб киришнинг божхона тўғрисидаги қонунчиликда тасдиқланган нормалари доирасида олиб кириладиган товарлар; (1-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда инсонпарварлик ёрдами сифатида олиб кириладиган товарлар;

3) давлатлар, ҳукуматлар, халқаро ташкилотлар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида назарда тутилган ҳолларда – бошқа ташкилотлар ва шахслар йўналишлари бўйича хайрия ёрдами мақсадларида, шу жумладан техник ёрдам кўрсатиш (грантлар) учун олиб кириладиган товарлар; (3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

4) чет эл дипломатик ваколатхоналари ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналар расмий фойдаланиши учун, шунингдек ушбу ваколатхоналарнинг дипломатик ва маъмурий-техник ходимлари, шу жумладан уларнинг ўзлари билан бирга яшаётган оила аъзолари шахсий фойдаланиши учун мулжалланган товарлар;

5) қонунчиликка мувофиқ алоҳида қимматга эга маданий мерос объектлари жамоасига киритилган, давлат маданият муассасалари томонидан олинган ёки улар томонидан совғага олинган маданий қимматликлар. Ушбу солиқ солишдан озод

этиш Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлигининг тегишли тасдиқномаси мавжуд бўлган тақдирда қўлланилади; (5-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6) ўхшаши Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилмайдиган, тасдиқланган рўйхат бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган технологик асбоб-ускуналар;

7) халқаро китоб алмашинуви бўйича давлат кутубхоналари ва музейлари томонидан олинadиган босма нашрларнинг барча турлари, шунингдек халқаро нотижорат алмашинувини амалга ошириш мақсадида ихтисослаштирилган давлат ташкилотлари томонидан олиб кириладиган кинематография асарлари;

8) миллий валюта ва чет эл валютаси, қонуний тўлов воситалари бўлган банкнотлар (бундан коллекциялаш учун мўлжалланганлари мустасно), шунингдек қимматли қоғозлар;

9) халқаро молия институтларининг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг халқаро қарзлари ҳисобидан олиб кириладиган товарлар, агар улар олиб кирилаётганда солиқдан озод этилиши қонунда назарда тутилган бўлса; (9-банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

10) ваколатли давлат органининг ёзма шаклдаги тасдиғи мавжуд бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ва тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича махсус орган томонидан олинadиган тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари;

11) дори воситалари, ветеринария дори воситалари, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмлар, шунингдек дори воситаларини, ветеринария дори воситаларини, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмларни ишлаб чиқариш учун қонунчиликда белгиланadиган рўйхат бўйича олиб кириладиган хом ашё. Мазкур норма Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланadиган рўйхат бўйича Ўзбекистон Республикасида ҳам ишлаб чиқариладиган,

олиб кириладиган тайёр дори воситаларига, ветеринария дори воситаларига, тиббиёт ва ветеринария учун мулжалланган буюмларга нисбатан татбиқ этилмайди. (11-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

34-боб. СОЛИҚ БАЗАСИ

247-модда. Солиқ базасини аниқлашнинг умумий қоидалари

Товарларни (хизматларни) реализация қилишда солиқ базаси солиқ туловчи томонидан ушбу бобга мувофиқ ўзи ишлаб чиқарган ёки олган товарларни (хизматларни) реализация қилишнинг ўзига хос хусусиятларига қараб аниқланади.

Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солиқ базаси солиқ туловчи томонидан ушбу бобга ва божхона туғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Солиқ базасини аниқлаш чоғида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум солиқ туловчининг ушбу товарларга (хизматларга) пулда ва (ёки) натура шаклларидаги тулов, шу жумладан қимматли қоғозлар билан ҳақ тулаш сифатида олинган барча даромадларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олинади.

Солиқ базасини аниқлаш чоғида солиқ туловчининг чет эл валютасида ифодаланган тушуми (харажатлари) ушбу Кодекснинг 242-моддасида белгиланган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада қайта ҳисоблаб чиқилади.

Агар сотувчи ва харидор ўртасидаги шартномада товарларга (хизматларга) чет эл валютасида белгиланган суммага тенг бўлган суммадаги миллий валютада ҳақ тулаш назарда тутилган бўлса ҳамда бунда реализация қилинган товарларга

(хизматларга) ҳақ тўланган сана уларни реализация қилиш бўйича ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ аниқланадиган айланма амалга оширилган санага тўғри келмаса, мазкур саналарда чет эл валютаси курсларидаги фарқ туфайли юзага келган тушум суммасидаги ижобий ёки салбий фарқ солиқ базасини белгилашда ҳисобга олинмайди. Бундай ижобий ёки салбий фарқ ушбу Кодекснинг XII бўлимига мувофиқ бошқа даромадлар ёки бошқа харажатлар таркибида сотувчи томонидан ҳисобга олиниши лозим.

Ушбу Кодекснинг 239-моддасига мувофиқ уз эҳтиёжлари учун солиқ солиш объекти деб эътироф этиладиган товарлар берилган (хизматлар кўрсатилган) тақдирда, солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан ушбу бобга мувофиқ аниқланади.

248-модда. Солиқ базасини аниқлаш тартиби

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ базаси ушбу Кодекснинг 176-моддаси талабларини ҳисобга олган ҳолда, акциз солиғини (акциз тўланадиган товарлар, хизматлар учун) ҳисобга олиб, унга солиқни киритмаган ҳолда, битим тарафлари томонидан қўлланилган нархдан (тарифдан) келиб чиққан ҳолда реализация қилинадиган товарларнинг (хизматларнинг) қиймати сифатида аниқланади.

Харидорларга реализация қилиш бўйича айланмани амалга ошириш санасида чегирмалар (бошқа тижорат бонуслари) берган солиқ тўловчи солиқ базасини бундай чегирмалар (тижорат бонуслари) чегириб ташланган ҳолдаги нархдан (тарифдан) келиб чиққан ҳолда аниқлайди.

Солиқ базаси қуйидаги ҳолларда товарларнинг (хизматларнинг) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган тартибга мувофиқ аниқланадиган бозор қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади: *(учинчи қисмининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРҚ-758-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

1) товарларни (хизматларни) бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлаб реализация қилишда:

2) агар ушбу Кодекснинг 239-моддаси биринчи қисми 2-бандида ёки иккинчи қисмининг 2-бандида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, товарларни (хизматларни) бепул беришда (кўрсатишда);

3) юридик шахснинг мол-мулкидан ушбу Кодекснинг 239-моддаси тўртинчи қисми 6-бандига мувофиқ шахсий мақсадларда фойдаланишда.

Агар битимнинг нархи товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан паст ёки юқори бўлса, солиқ органлари солиқ базасига тузатиш киритишга ҳақли. Солиқ тўловчи бундай қарор юзасидан битимнинг нархи бозор нархларига мувофиқлигини ва солиқ тўлашдан бўйин товлашга қаратилмаганлигининг асосларини тақдим этиш йўли билан низолашишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кирилган (импорт қилинган) товарларни реализация қилиш чоғида солиқ базаси ушбу товарларни олиб кириш (импорт қилиш) чоғида бюджетга ҳақиқатда тўланган солиқ ҳисоблаб чиқарилган қийматдан паст бўлиши мумкин эмас.

Қайтариб бериш шарти билан қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан товарлар ишлаб чиқариш бўйича хизматлар реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси уларни қайта ишлашга доир хизматларнинг қиймати асосида, унга солиқни киритмаган ҳолда, акциз тўланадиган товарлар бўйича эса уларни қайта ишлашга доир хизматларнинг қиймати асосида, ушбу Кодексга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган акциз солиғи ҳисобга олинган ҳолда аниқланади.

Объектларни куришда, шу жумладан объектларни фойдаланиш учун тайёр қилиб куришда, курилиш-монтаж, таъмирлаш-курилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий ишларни, шунингдек узок технологик (бир ҳисобот даврдан ортик) даврийликдаги бошқа узок муддатли шартномаларни бажаришда солиқ базаси ҳар бир календарь ойнинг охирида ҳақиқатда бажарилган ишлар ҳажмининг ушбу Кодекснинг 303-моддасига мувофиқ солиқ базаси киритилмаган ҳолда аниқланадиган қиймати асосида аниқланади. Агар шартномага биноан бу ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти буюртмачининг зиммасида

бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, солиқ базаси бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг қийматидан келиб чиққан ва буюртмачи материалларининг қийматини солиқ базасига киритмаган ҳолда аниқланади.

Жисмоний шахсларга меҳнат ҳақи ҳисобига ёки дивидендлар тўловлари ҳисобига товарлар берилганда (хизматлар кўрсатилганда), шунингдек ушбу Кодекснинг 239-моддаси тўртинчи қисми 3-бандида белгиланган ҳолларда солиқ базаси товарларнинг (хизматларнинг) ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ аниқланадиган қийматидан келиб чиққан ва солиқни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Эркин божхона ҳудудининг божхона режимига солиқ тўламасдан жойлаштирилган товар йўқотилганда солиқ базаси ушбу Кодекснинг 254-моддаси биринчи қисмига мувофиқ аниқланади.

Товарларни (хизматларни) олишга бўлган ҳуқуқни берувчи ваучерни реализация қилиш чоғида ваучернинг солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати солиқ базаси бўлади.

Олиб сотиш учун жисмоний шахслардан олинган автомобиллар ва уй-жой кўчмас мулк объектлари реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ суммасини ўз ичига оладиган, реализация қилиш нархи ва сотиб олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарк сифатида аниқланади.

Фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ харажатлари чегирилмайдиган солиқ тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун ўзи ишлаб чиқарган товарлардан фойдаланилганда (ўз кучи билан хизматлар кўрсатилганда), солиқ базаси ушбу товарларнинг (хизматларнинг) бундай солиқ тўловчи томонидан ўтган 90 кун давомида реализация қилинган айнан шундай (улар мавжуд бўлмаганда шунга ўхшаш) товарларнинг (хизматларнинг) ўртача ўлчанган нархидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган қиймати сифатида, кўрсатилган даврда бундай реализация мавжуд бўлмаганда эса акцизлар ҳисобга олинган (акцизоти товарлар учун) ва солиқ қўшилмаган бозор нархларидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Ушбу бўлимга мувофиқ реализация қилишга доир айланмалари солиқ солинмайдиган айланмалар бўлган чипталар, абонементлар, йўлланмалар (жойсиз даволаниш учун берилган ҳужжатлар) ва хизматларни олиш ҳуқуқини берувчи бошқа ҳужжатлар реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ суммасини ўз ичига оладиган, реализация қилиш нархи ва уларни сотиб олиш нархи ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Солиқ базасини аниқлашнинг бошқа шартлар ва ҳолатларни ҳисобга оладиган ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 249–256-моддаларида белгиланади.

249-модда. Молиявий ижара (лизинг) шартномалари бўйича операциялар амалга оширилганда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Мол-мулк молиявий ижарага (лизингга) берилган тақдирда, ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) солиқ базаси барча даврий ижара (лизинг) тўловлари суммаси (шу жумладан, қайтариб сотиб олиш суммаси, агар шартномада шундай сумма назарда тутилган бўлса) сифатида, ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) фоиз ҳисобидаги даромади чегириб ташланган ва солиқ ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади.

Ижарага олувчи (лизингга олувчи) томонидан молиявий ижара (лизинг) шартномасининг шартлари бажарилмаганлиги сабабли молиявий ижара (лизинг) объекти қайтарилган тақдирда, солиқ базаси ижарага олувчи (лизингга олувчи) томонидан объект қайтарилган санада бундай объект учун ўзи тўламаган ижара (лизинг) тўловларининг суммаси микдориди фоиз ҳисобидаги харажат чегириб ташланган ва солиқ ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади.

Ушбу Кодекснинг 246-моддасига мувофиқ солиқ солишдан озод этилган, олиб кирилган технологик асбоб-ускуналар молиявий ижарага (лизингга) берилганда солиқ базаси мазкур асбоб-ускуналарни сотиб олиш нархи ва реализация қилиш нархи ўртасидаги ижобий фарқдан келиб чиқиб аниқланади.

250-модда. Воситачилик (топширик), транспорт экспедицияси шартномалари бўйича операциялар амалга оширилганда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Комитентнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра комитентга (ишонч билдирувчига) тегишли бўлган товарлар реализация қилинган тақдирда, воситачилик (топширик) шартномасининг шартларига мувофиқ бўлган шартлар асосида воситачи (ишончли вакил) томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича комитент (ишонч билдирувчи) бундай учинчи шахсга хизматлар кўрсатганда солиқ базаси куйидагича аниқланади:

1) воситачининг (ишончли вакилнинг) солиқ базаси – унинг солиқни ўз ичига оладиган воситачилик ҳақи миқдориди;

2) комитентнинг (ишонч билдирувчининг) солиқ базаси – комитентнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган товарларнинг қиймати, шунингдек солиқни киритмаган ҳолда воситачи (ишончли вакил) томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича комитент (ишонч билдирувчи) бундай учинчи шахсга кўрсатган хизматларнинг қиймати миқдориди.

Солиқ солишдан озод этиш солиқ солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ бўлган воситачилик (топширик), транспорт экспедицияси шартномалари асосида хизматлар кўрсатишга нисбатан татбиқ этилмайди.

Воситачилик (топширик) шартномаси шартларига мувофиқ бўлган шартлар асосида комитент (ишонч билдирувчи) учун унинг топшириғига кўра олинган товарлар воситачи (ишончли вакил) томонидан комитентга (ишонч билдирувчига) берилган тақдирда, учинчи шахс томонидан воситачи (ишончли вакил) билан тузилган битим бўйича бундай учинчи шахс комитент (ишонч билдирувчи) учун хизматлар кўрсатганда воситачининг (ишончли вакилнинг) солиқ базаси унинг солиқни ўз ичига оладиган воситачилик ҳақи миқдориди аниқланади.

Транспорт экспедицияси шартномасида белгиланган, транспорт экспедицияси шартномаси бўйича мижоз бўлган

тараф учун ташувчи ва (ёки) бошқа етказиб берувчилар томонидан хизматлар кўрсатилган тақдирда, экспедиторнинг солиқ базаси транспорт экспедицияси шартномасида назарда тутилган, унинг солиқни ўз ичига оладиган ҳақи миқдорида аниқланади.

251-модда. Корхона мол-мулк мажмуаси сифатида реализация қилинганда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Корхона мол-мулк мажмуаси сифатида реализация қилинганда, солиқ базаси ушбу моддада белгиланган тартибда, уни реализация қилишнинг солиқни ўз ичига оладиган нархи миқдорида, ушбу корхона мол-мулкнинг ҳар бир солиқ объекти бўйича алоҳида аниқланади.

Агар корхонани реализация қилиш нархи унинг таркибига кирадиган жами мол-мулкнинг баланс қийматидан паст бўлса, корхонани реализация қилиш нархининг мазкур мол-мулкнинг баланс қийматига нисбати сифатида аниқланадиган тузатиш коэффициенти қўлланилади.

Агар корхонани реализация қилиш нархи унинг таркибига кирадиган жами мол-мулкнинг баланс қийматидан юқори бўлса, корхонани реализация қилишнинг дебиторлик қарзи суммасига ва қимматли қўғозлар қийматига камайтирилган нархининг реализация қилинган корхона таркибига кирадиган мол-мулкнинг дебиторлик қарзи суммасига ва қимматли қўғозларнинг қийматига камайтирилган баланс қийматига нисбати сифатида аниқланадиган тузатиш коэффициенти қўлланилади. Ушбу қисмга мувофиқ тузатиш коэффициентини ҳисоб-китоб қилишда қимматли қўғозларнинг қиймати, агар у фақат бозор қиймати бўйича қайта баҳоланган бўлса, чиқариб ташланади.

Мол-мулкнинг ҳар бир турини реализация қилиш нархи унинг баланс қийматининг ушбу модданинг иккинчи ёки учинчи қисмларида назарда тутилган тартибда белгиланадиган тузатиш коэффициентиға кўпайтмаси сифатида аниқланади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолатда, дебиторлик қарзининг суммасига доир тузатиш коэффициенти

қўлланилмайди. Агар бундай ҳолда қимматли қоғозларнинг қиймати қайта баҳоланган бўлса, мазкур коэффициент уларнинг қийматига нисбатан ҳам қўлланилмайди.

Корхона сотувчиси томонидан корхона сотилган нархни кўрсатган ҳолда жамлама ҳисобварақ-фактура тузилади.

Жамлама ҳисобварақ-фактурада асосий маблағлар, номоддий активлар, ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ва ишлаб чиқариш учун мўлжалланмаган мол-мулкнинг бошқа турлари, дебиторлик қарзининг суммалари, қимматли қоғозларнинг қиймати ҳамда баланс активларининг бошқа позициялари мустақил позицияларга ажратилади. Жамлама ҳисобварақ-фактурага инвентаризация далолатномаси илова қилинади.

Жамлама ҳисобварақ-фактурада ҳар бир мол-мулк турининг нархи ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда баланс қийматининг тузатиш коэффициентиغا кўпайтмасига тенг деб қабул қилинади.

Реализация қилинишига солиқ солинадиган мол-мулкнинг ҳар бир тури бўйича тегишли равишда солиқ ставкаси ва тегишли солиқ суммаси кўрсатилади.

252-модда. Транспортда ташишни амалга оширишда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Йўловчиларни, багажни, юкларни ёки почтани темир йўл, автомобиль, ҳаво ёки дарё транспортида ташишлар амалга оширилганда солиқ базаси солиқни кўшмаган ҳолдаги ташиш қиймати сифатида аниқланади.

Имтиёзли тарифлар бўйича йўл ҳужжатлари реализация қилинганда солиқ базаси ушбу имтиёзли тарифлардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Сафар бошлангунига қадар харидорларга ишлатилмаган йўл ҳужжатлари учун пуллар қайтарилган тақдирда, қайтарилиши лозим бўлган суммага солиқнинг барча суммаси киритилади.

Сафар тугатилганлиги сабабли йўл давомида йўловчиларга йўл ҳужжатлари қайтарилган тақдирда, қайтарилиши лозим

бўлган суммага йўловчилар юриши керак бўлган қолган масофага тегишли миқдордаги солиқ суммаси киритилади. Бундай ҳолда солиқ базасини аниқлашда йўловчиларга ҳақиқатда қайтарилган суммалар ҳисобга олинмайди.

253-модда. Муддатли битимлар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Муддатли битим деганда шартномада белгиланган муддат тугагач бевосита ушбу шартномада кўрсатилган нарх бўйича товарлар етказиб берилишини (хизматлар кўрсатилишини) такозо этадиган битим тушунилади.

Муддатли битимлар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда солиқ базаси ушбу товарларнинг (хизматларнинг) бевосита шартномада кўрсатилган, лекин реализация қилинган санадаги бозор нархларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган қийматдан паст бўлмаган қиймати сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган ҳосила молиявий воситалар реализация қилинганда солиқ базаси асос активнинг бевосита шартномада кўрсатилган, лекин реализация қилинган санадаги бозор нархларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган қийматдан паст бўлмаган қиймати сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган ва асос актив етказиб берилишини назарда тутувчи ҳосила молиявий воситаларнинг асос активи реализация қилинганда, солиқ базаси, агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, асос активни реализация қилиш амалга оширилиши керак бўлган ҳамда ушбу ҳосила молиявий воситани биржа тасдиқлаган таснифлаш шартларига мувофиқ белгиланган қиймат сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган ва асос актив етказиб берилишини назарда тутувчи опцион контрактларнинг асос активи реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси ушбу асос активни реализация қилиш амалга оширилиши керак бўлган ва ҳосила молиявий воситани биржа тасдиқлаган таснифлаш шартларига мувофиқ белгиланган қиймат сифатида, лекин

реализация қилиш санасидаги бозор нархларидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилганидан паст бўлмаган қийматда аниқланади.

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида опцион контракт (опцион) деганда бир тараф (опцион харидори) бошқа тарафдан (опционни сотувчидан) олдиндан белгиланган нарх бўйича асос активнинг муайян сонини сотиб олиш («колл» опциони) ёки сотиш («пут» опциони) ҳуқуқини оладиган битим тушунилади.

Ушбу модданинг иккинчи – бешинчи қисмларини қўллаш мақсадида товарнинг, хизматнинг ёки асос активнинг нархи акцизлар ҳисобга олинган (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқ ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади.

Товарларнинг, хизматларнинг ёки асос активнинг бозор қиймати – ушбу Кодекснинг VI бўлимига мувофиқ, уларни реализация қилиш санаси эса ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ аниқланади.

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида уюшган бозорда муомалада бўлган ҳосила молиявий воситанинг таснифланиши деганда ҳосила молиявий воситанинг шартларини белгиловчи биржа ҳужжати тушунилади.

254-модда. Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солиқ базасини аниқлаш тартиби

Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солиқ базаси қуйидагиларни қўшган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ушбу товарларнинг қиймати сифатида аниқланади:

1) товарларнинг божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланадиган божхона қийматини; *(биринчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) товарлар Ўзбекистон Республикасига олиб кирилаётганда тўланиши лозим бўлган акциз солиғи ва божхона божини.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига мувофиқ Ўзбе-

кистон Республикаси ҳудудидан илгари олиб чиқилган товарларнинг қайта ишлаш маҳсулотлари ушбу ҳудудга олиб кириладиганда солиқ базаси бундай қайта ишлашнинг қиймати сифатида аниқланади.

Солиқ базаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган бир номдаги, турдаги ва маркадаги товарларнинг ҳар бир гуруҳи бўйича алоҳида аниқланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарларнинг бир туркуми таркибида бир вақтнинг ўзида ҳам акциз тўланадиган, ҳам акциз тўланмайдиган товарлар мавжуд бўлса, солиқ базаси мазкур товарларнинг ҳар бир гуруҳига нисбатан алоҳида аниқланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар туркуми таркибида божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан илгари олиб чиқилган товарларнинг қайта ишлаш маҳсулотлари мавжуд бўлса, солиқ базаси худди шундай тартибда аниқланади.

255-модда. Товарлар (хизматлар) чет эллик шахслар томонидан реализация қилинганда солиқ агентлари томонидан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди реализация қилиш жойи бўлган товарлар (хизматлар) солиқ тўловчилар сифатида солиқ органларида ҳисобда турмаган чет эллик шахслар томонидан реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ агентлари томонидан ушбу товарларни (хизматларни) акцизлар (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқ ҳисобга олинган ҳолда реализация қилишдан олинган даромаднинг суммаси сифатида аниқланади.

Солиқ агентлари деб ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган товарларнинг (хизматларнинг) харидорлари (уларни олувчилар) бўлган Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари, яқка тартибдаги тадбиркорлар (ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно),

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари эътироф этилади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган чет эл юридик шахслари билан ҳисоб-китобларда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари, якка тартибдаги тадбиркорлар ёки чет эл юридик шахсларининг доимий муассасалари топширик, воситачилик шартномалари ёки бошқа воситачилик шартномалари асосида иштирок этса, бундай шахслар солиқ агентлари деб эътироф этилади. Мазкур ҳолларда солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан бундай товарларнинг акцизлар (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати сифатида аниқланади.

Ушбу Кодекснинг 282-моддаси биринчи қисмида кўрсатилган чет эл юридик шахслари реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматларни кўрсатган, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига ёки Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахсларига топширик, воситачилик шартномалари ёки шунга ўхшаш шартномалар асосида электрон шаклдаги хизматлар кўрсатган тақдирда, бундай хизматларнинг мазкур харидорлари солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир ҳар бир операция амалга оширилганда солиқ базаси ушбу бўлимнинг коидалари ҳисобга олинган ҳолда алоҳида аниқланади.

Ушбу моддага мувофиқ солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар тегишли солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариши, солиқ тўловчидан, у солиқ тўловчи эканлигидан ёки солиқ тўловчи эмаслигидан қатъи назар, уни ушлаб қолиши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Агар контрактларнинг шартларига мувофиқ хизматлар чет эллик шахслар томонидан солиқни ҳисобга олмасдан тақдим этилса, ушбу хизматлар бўйича солиқ базаси солиқ агентлари томонидан кўрсатилган хизматларнинг қийматидан келиб чиққан ҳолда, солиқни ҳисобга олмасдан аниқланади. Бундай ҳолда солиқ агенти тегишли солиқ суммасини мустақил тарзда ҳисоблаб чиқариши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Ушбу модданинг қоидалари мазкур Кодекснинг 243–245-моддаларида кўрсатилган товарларни (хизматларни) реализация қилишда қўлланилмайди.

Ушбу моддага мувофиқ солиқнинг тўланганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжати ушбу Кодекснинг 37-бобига мувофиқ тўланган солиқ суммасини ҳисобга киритиш ҳуқуқини беради.

256-модда. Давлат мол-мулки билан операциялар амалга оширилганда солиқ агентлари томонидан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари томонидан давлат мол-мулки ижарага берилганда, давлат мулкни ижарага бериш бўйича ваколатли орган солиқ агенти деб эътироф этилади. Бундай ҳолларда солиқ базаси бундай мол-мулкнинг солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги ижара шартномасида белгиланган ижара тўлови миқдорида солиқ агенти томонидан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида давлат мол-мулки реализация қилинганда (берилганда) солиқ базаси солиқ агенти томонидан аниқланади. Бундай ҳолларда ушбу мол-мулкнинг харидорлари (уни олувчилар) солиқ агенти деб эътироф этилади, бундан яқка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахслар мустасно. Бундай ҳолларда солиқ базаси сотиб олинаётган (олинаётган) давлат мол-мулкнинг солиқ ҳисобга олинмасдан шартномада белгиланган қиймати миқдорида солиқ агенти томонидан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мусодара қилинган мол-мулк, суднинг қарорига биноан реализация қилинадиган мол-мулк, эгасиз қимматликлар, ҳазиналар ва сотиб олинган қимматликлар, шунингдек мерос олиш ҳуқуқи асосида давлатга ўтказилган қимматликлар реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси ушбу мол-мулкни (қимматликларни) акциз солиғини (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқни ҳисобга олган ҳолда реализация қилишдан олинган даромад суммаси сифатида солиқ агенти томонидан аниқланади. Бундай ҳолларда ушбу

мол-мулкни реализация қилишни амалга оширишга ваколатли бўлган орган, ташкилот ёки яқка тартибдаги тадбиркор солиқ агенти деб эътироф этилади.

Солиқ базаси ушбу моддада назарда тутилган ҳар бир операцияни амалга ошириш чоғида солиқ агентлари томонидан алоҳида аниқланади.

Ушбу моддага мувофиқ солиқ агенти деб эътироф этиладиган шахслар солиқ тўловчидан тегишли солиқ суммасини, у солиқ тўловчи эканлигидан ёки солиқ тўловчи эмаслигидан қатъи назар, ҳисоблаб чиқариши, ушлаб қолиши ва бюджетга тўлаши шарт.

Ушбу моддага мувофиқ солиқ тўланганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжати харидорга тўланган солиқ суммасини ушбу Кодекснинг 37-бобида мувофиқ ҳисобга олиш ҳуқуқини беради.

257-модда. Солиқ базасига тузатиш киритиш

Солиқ тўловчида солиқ базасига тузатиш киритиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилади:

- 1) товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда;
- 2) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда;
- 3) битим шартлари ўзгарганда, шу жумладан жўнатилган товарларнинг, кўрсатилган хизматларнинг нархи ва (ёки) сони (ҳажми) ўзгарганда;

- 4) товарларни (хизматларни) сотувчи томонидан чегирмалар берилганда. Ушбу бандда назарда тутилган тузатиш киритиш, агар сийловлар бериш шартлари шартнома шартларида ёки солиқ тўловчининг нарх (тариф) сиёсатида назарда тутилган бўлса, илгари амалга оширилган товарларни (хизматларни) етказиб бериш бўйича солиқ базасини камайтиради. Бундай шартлар товарлар етказиб бериш (хизматлар кўрсатиш) шартномасининг муайян шартларини харидор томонидан бажаришни, шу жумладан товарларнинг (хизматларнинг) муайян ҳажмини олишни ва муддатидан олдин ҳақ тўлашни назарда тутиши мумкин.

Солиқ базасига уни камайтириш ёки кўпайтириш тарафга тузатиш киритиш бир йиллик муддат доирасида, кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича эса кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солиқ туловчида солиқ базасига тузатиш киритиш товарларга (хизматларга) ҳақ тулаш бўйича мажбурият ушбу Кодекснинг 313-моддасига мувофиқ умид қилиб бўлмайдиган қарздорлик деб эътироф этилганда ва уни ҳисобдан чиқариш лозим бўлган ҳолларда ҳам амалга оширилади. Бундай ҳолда тузатиш киритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Солиқ базасига тузатиш киритиш (салбий ёки ижобий) қўшимча ҳисобварақ-фактура ёки ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар юзага келганлигини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар асосида ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллар рўй берган солиқ даврида амалга оширилади.

Солиқ базаси хатоларни тузатиш натижасида ўзгартирилган тақдирда, шунингдек илгари ёзиб берилган ҳисобварақ-фактурага ўзгартиш ва (ёки) қўшимчалар киритиш зарур бўлганда ушбу модданинг қоидалари қўлланилмайди. Бундай ҳолда илгари ёзиб берилган ҳисобварақ-фактура бекор қилинади ва унинг ўрнига қонунчиликда белгиланган тартибда тузатилган ҳисобварақ-фактура расмийлаштирилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Товарларни (хизматларни) етказиб берувчи томонидан солиқ базасига тузатиш киритиш амалга оширилаётганда, харидор етказиб берувчи томонидан расмийлаштирилган қўшимча ҳисобварақ-фактура асосида илгари ўзи ҳисобга олиш учун қабул қилган солиқ суммасига тегишли тарзда тузатиш киритади (кўпайтиради ёки камайтиради).

35-боб. СОЛИҚ СТАВКАЛАРИ. СОЛИҚ ДАВРИ

258-модда. Солиқ ставкалари

Агар ушбу Кодекснинг 36-бобида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ ставкаси 12 фоиз миқдорда белгиланади.

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ушбу Кодекснинг 36-бобида назарда тутилган ҳолларда солиқ ставкаси 0 фоиз миқдорда белгиланади.

259-модда. Солиқ даври

Ушбу Кодекснинг 39-бобида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, бир ой солиқ давридир.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

36-БОБ. НОЛЬ ДАРАЖАЛИ СТАВКА БЎЙИЧА СОЛИҚ СОЛИНАДИГАН АЙЛАНМА

260-модда. Экспорт операцияларига ва уларга тенглаштирилган операцияларга солиқ солиш

Ноль даражали ставка бўйича солиқ солиш қуйидагилар реализация қилинганда амалга оширилади:

1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт божхона тартиб-таомилига олиб чиқилган товарлар;

2) илгари Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқилган товарлар ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш натижасида олинган (ҳосил бўлган) товарлар (қайта ишлаш маҳсулотлари, чиқиндилар ва (ёки) қолдиқлар);

3) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқилган ғамлаб қўйилган нарсалар. Ушбу модда мақсадида ҳаво кемаларидан рисоладагидек фойдаланилишини таъминлаш учун зарур бўлган ёқилғи ва ёнилғи-мойлаш материаллари ғамлаб қўйилган нарсалар деб эътироф этилади;

4) чет элдан келтирилган товарларни ташиш чоғида божхона транзити божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган

товарларни бевосита Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидаги божхона органидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойидаги божхона органигача ташиш ёхуд транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар;

5) халқаро ташишлар билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар.

Ноль даражали ставкани айрим ҳолларда қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 264-моддасида белгиланган.

Ноль даражали ставкани қўллаш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар солиқ ҳисоботи билан бирга тақдим этилади.

261-модда. Экспорт операцияларини тасдиқлаш

Товарлар экспорт қилинганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар қўйидагилардан иборат:

1) контракт (контрактнинг белгиланган тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси);

2) товарларни чиқаришни амалга оширувчи божхона органининг товарларни Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан олиб чиқиш учун белгиси қўйилган божхона юк декларацияси;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ўтказиш пунктида жойлашган божхона органининг товарлар белгиланган мамлакатга жўнатилганлигини тасдиқловчи белгиси қўйилган, товарга илова қилинадиган ҳужжатлар.

Товарлар экспортга воситачи (ишончли вакил) орқали воситачилик (топширик) шартномаси бўйича реализация қилинганда экспортни тасдиқлаш учун комитент (ишонч билдирувчи) томонидан қўшимча тарзда солиқ тўловчининг воситачи ёки ишончли вакил билан тузилган воситачилик шартномаси ёки топширик шартномаси (шартноманинг кўчирма нусхаси) тақдим этилади.

Товарлар экспорт қилинганлигини тасдиқлаш учун амалга оширилаётган фаолиятнинг турига қараб бошқа ҳужжатлар тақдим этилиши мумкин. Солиқ тўловчининг амалга ошириладиган фаолият турига қараб ноль солиқ ставкасини қўллаш ҳуқуқини тасдиқлаш учун зарур бўлган ҳужжатлар

рўйхати ҳамда уларни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.
(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

262-модда. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга солиқ солиш

Божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона режимида жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга қайта ишлаш маҳсулотларини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқиш шарти билан ноль ставка бўйича солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона режимида жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга қайта ишлаш маҳсулотларини кейинчалик божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ эркин муомалага чиқариш режимида жойлаштирилган ҳолда ушбу Кодекснинг 258-моддаси биринчи қисмида белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ солиниши лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

263-модда. Халқаро ташишлар билан боғлиқ хизматларга солиқ солиш

Ноль ставка бўйича солиқ солиш қуйидагиларни реализация қилиш чоғида амалга оширилади:

1) товарларни халқаро ташиш бўйича хизматларни. Товарларни халқаро ташиш деганда товарларнинг жунатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган тақдирда товарларни ҳаво кемалари, темир йўл транспорти ва (ёки) автотранспорт воситалари орқали ташиш тушунилади;

2) чет элдан келтирилган товарларни ташиш чоғида божхона транзити божхона тартиб-таомнига жойлаштирилган

товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидаги божхона органидан то Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойидаги божхона органигача ташиш ёки транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматларни;

3) ташишлар ягона халқаро ташиш ҳужжатлари асосида расмийлаштирилган тақдирда, башарти йўловчиларни, почтани ва бағажни жўнатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган бўлса, йўловчиларни, почтани ва бағажни ташиш бўйича хизматларни;

4) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига экспорт қилинадиган товарларни ташиш ёки транспортда ташиш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги қайта ишлаш маҳсулотларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиш бўйича Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган ташувчилар томонидан кўрсатиладиган хизматларни. Ушбу банднинг қондалари, башарти ташиш ҳужжатларида божхона органларининг белгилари қўйилган бўлса, қўлланилади;

5) ҳаво кемаларига бевосита Ўзбекистон Республикаси аэропортларида ва Ўзбекистон Республикасининг ҳаво ҳудудида кўрсатиладиган хизматларни, шу жумладан аэронавигация хизматини.

264-модда. Айрим ҳолларда ноль даражали ставканинг қўлланилиши

Товарларни (хизматларни) реализация қилиш айланмаси тўланган солиқни қоплаш (қайтариш) йўли билан ноль даражали ставкаси бўйича тортилади, агар ушбу товарлар (хизматлар) қуйидагича олинса:

1) чет эл дипломатик ваколатхоналарининг ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарнинг расмий фойдаланиши учун, шунингдек ушбу ваколатхоналар дипломатик ва маъмурий-техник ходимларининг (шу жумладан улар билан бирга яшайдиган оила аъзоларининг) шахсий фойдаланиши учун;

2) Махсулот тақсимотида оид битим доирасида товарларни (хизматларни) сотиб олаётган солиқ тўловчилар томонидан, агар битимда ноль даражали ставка қўлланилиши назарда тутилган бўлса.

Агар тегишли чет давлатнинг қонунчилигида Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналарига ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарга, ушбу ваколатхоналарнинг дипломатик ҳамда маъмурий-техник ходимларига (шу жумладан улар билан бирга яшайдиган оила аъзоларига) нисбатан худди шундай тартиб белгиланган бўлса ёхуд бундай норма Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бўлса, ноль даражали ставкани қўллаш ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандига мувофиқ амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Сув таъминоти, канализация, санитария жиҳатдан тозалаш, иссиқлик таъминоти бўйича аҳолига кўрсатиладиган хизматларни реализация қилишга доир айланмага, шу жумладан бундай хизматларни уй-жой мулкдорлари ширкатлари томонидан аҳоли номидан, шунингдек идоравий уй-жой фонди уйларида яшаётган аҳоли учун Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг бўлинмалари томонидан олишга, ноль даражали ставка бўйича солиқ солинади.

Ноль даражали ставка қимматбаҳо металлارни ишлаб чиқарувчилар томонидан қимматбаҳо металларни олиш бўйича ваколатли органга реализация қилинадиган бундай металларга нисбатан қўлланилади.

37-боб. СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ. СОЛИҚ ҲИСОБОТИНИ ТАҚДИМ ЭТИШ ТАРТИБИ

265-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Ушбу Кодекснинг 247–257-моддаларига мувофиқ солиқ базасини аниқлашда солиқ суммаси солиқ базасининг солиқ

ставкасига мувофиқ бўлган фоизли улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ суммаси товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир операцияларнинг солиқ базасидан, тегишли солиқ даврига тааллуқли бўлган айланмаларни амалга ошириш санасидан келиб чиққан ҳолда, тегишли солиқ даврида солиқ базасини қупайтирадиган ёки камайтирадиган барча ўзгартишлар ҳисобга олинган ҳолда ҳар бир солиқ даврининг якунларига кўра ҳисоблаб чиқарилади.

Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солиқнинг умумий суммаси ушбу Кодекснинг 254-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ базасининг солиқ ставкасига мос келадиган фоизли улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Агар ушбу Кодекснинг 254-моддаси тўртинчи қисмида белгиланган талабларга мувофиқ солиқ базаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган товарларнинг ҳар бир гуруҳи бўйича алоҳида аниқланса, солиқ суммаси мазкур солиқ базаларининг ҳар бири бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқарилади. Бунда солиқнинг умумий суммаси бундай солиқ базаларининг ҳар бири бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаларини қўшиш орқали ҳисоблаб чиқарилади.

266-модда. Тўланган солиқ суммаларини ҳисобга олиш

Бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини аниқлашда, агар ушбу Кодекснинг 267-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммасини ҳисобга олиш орқали ушбу Кодекснинг 265-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқнинг умумий суммасини камайтиришга, қуйидаги шартларни бир вақтда бажарган тақдирда, ҳақли бўлади:

1) солиқ тўловчининг товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизмат кўрсатиш) билан боғлиқ фаолиятини амалга ошириш чоғида товарлардан (хизматлардан), фойдаланилганда реализация қилиш бўйича айланмасига солиқ

солиниши, шу жумладан ноль ставка бўйича солиқ солиниши лозим бўлганда;

2) олинган товарларга (хизматларга) солиқ туловчи томонидан ҳисобварақ-фактура ёки етказиб берувчи томонидан тақдим этилган солиқ суммаси алоҳида ажратиб кўрсатилган бошқа ҳужжат олинганда ҳамда товарларни (хизматларни) етказиб берувчи солиқ туловчи сифатида рўйхатдан ўтказилганда;

3) товарлар олиб кирилган (импорт қилинган) тақдирда солиқ бюджетга туланганда;

4) ушбу Кодекснинг 255 ва 256-моддаларида назарда тутилган ҳолларда солиқ бюджетга туланганда;

5) ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган товарлар экспортида чет эллик сотиб олувчи (туловчи) томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун ҳақ туланганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирма мавжуд бўлса бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Биринчи қисмининг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган товарларни экспортга реализация қилиш айланмаси мақсадида фойдаланиладиган, ҳақиқатда олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича туланиши лозим бўлган (туланган) солиқ товарлар экспортдан солиқ туловчининг Ўзбекистон Республикасидаги банк ҳисобварағига келиб тушган валюта тушумининг улушида ҳисобга олинади бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар солиқ туловчи охириги бир йил давомида валюта тушумларини ўз вақтида таъминлаб келаётган ва экспорт шартномалари бўйича муддати ўтган дебитор қарздорлиги бўлмаган интизомли солиқ туловчилар тоифасига киритилган бўлса, экспорт қилинадиган товарлар учун ишлатилган, ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича туланиши лозим бўлган (туланган) солиқ суммаси солиқ туловчининг Ўзбекистон Республикаси банкларидаги ҳисобварақларига

чет эл валютаси тушуми келиб тушишидан қатъи назар ҳисобга олинади. Товарлар «экспорт» божхона режими остида чиқарилган кундан эътиборан бир юз саксон календарь куни ичида валюта тушуми ёки унинг бир қисми солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикаси банкларидаги ҳисобварақларига келиб тушмаган тақдирда, ҳисобга олинган солиқ суммаси ёки унинг тегишли қисми белгиланган тартибда ҳисобдан чиқарилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ноль даражали ставка бўйича тортиладиган товарлар экспорти воситачилик, топширик шартномаси бўйича воситачи, ишончли вакил орқали амалга оширилган тақдирда, солиқ воситачининг, ишончли вакилнинг ёки солиқ тўловчининг ҳисобварағига келиб тушган валюта тушумининг суммаси улушида ҳисобга олинади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайдиган хизматларни кўрсатувчи яқка тартибдаги тадбиркорлар ва Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари ушбу бобда белгиланган тартибда ҳақиқатда олинган товарлар бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. Бунда ушбу бобни қўллаш мақсадида бундай хизматларни реализация қилиш бўйича айланмадан олинadиган солиқ солинадиган айланмага тенглаштирилади.

Солиқ тўловчи томонидан асосий воситалар (шу жумладан ўрнатилadиган асбоб-ускуналар), номоддий активлар ва кўчмас мулк объектлари, шу жумладан қурилиши тугалланмаган объектлар сотиб олинганда, шунингдек келгусида ўз асосий воситалари сифатида фойдаланиш учун мўлжалланган активларни яратиш учун товарлар (хизматлар) сотиб олинганда сотувчи томонидан солиқ тўловчига тақдим этилган солиқ суммасини ҳисобга олиш тўлиқ ҳажмда амалга оширилади. Солиқ тўловчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудига бундай товарларни олиб кириш чоғида ушбу солиқ тўловчи томонидан тўланган солиқ суммасини ҳисобга олиш худди шундай тартибда амалга оширилади.

Мол-мулк устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида олинган тақдирда, олувчи мол-мулкни устав фондига (устав капиталига) бериш чоғида иштирокчи томонидан тўланган солиқ суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. Устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида олинган асосий воситалар, номоддий активлар ва кўчмас мол-мулк объектлари, шу жумладан қурилиши тугалланмаган объектлар бўйича иштирокчи уларни бериш чоғида тўлаган солиқ ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган тартибда берилган активларни олувчи солиқ тўловчида ҳисобга олинади.

Агар ушбу Кодекснинг 470¹-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи бўлмаган шахс солиқ тўловчи сифатида ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ махсус рўйхатга олиш ҳисобига қўйилганда, шунингдек солиқ тўлашдан озод этиш бекор қилинган тақдирда солиқ тўловчи махсус рўйхатга олиш ҳисобига қўйиш (озод қилишни бекор қилиш) санасида ўз балансида мавжуд бўлган товар-моддий захиралар қолдиқларининг ва узоқ муддатли активларнинг баланс қийматида ҳисобга олинган солиқ суммасини ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган шартларга риоя этилган тақдирда, ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модданинг саккизинчи қисмига мувофиқ ҳисобга олиннадиган солиқ суммаси: *(тўққизинчи қисмнинг биринчи хатбошисидаги Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

товар-моддий захираларнинг қолдиқлари бўйича – шахс рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган санадан олдинги сўнгги ўн икки ой ичида олинган, солиқ тўловчида уни рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйиш (озод этишни бекор қилиш) санасида мавжуд бўлган товар-моддий захиралар қолдиқига тўғри келадиган товарларнинг (хизматларнинг) ҳақиқий қиймати бўйича;

узоқ муддатли активлар бўйича – мазкур объектларнинг шахс солиқ бўйича рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган (озод

этиш бекор қилинган) санадаги қайта баҳоланиши ҳисобга олинмаган, солиқнинг тегишли суммасини ўз ичига олган баланс (қолдиқ) қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Агар солиқ тўловчи сифатида ҳисобда турмайдиган чет эл юридик шахси комитент (ишонч билдирувчи) бўлса, товар тегишли воситачилик (топширик) шартномасига мувофиқ шартлар асосида воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган тақдирда, ушбу товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кирилганда тўланган солиқ суммаси тегишли солиқ даврида воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган товарлар улушига тўғри келадиган улушда воситачи (ишончли вакил) томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси ёки яқка тартибдаги тадбиркор бўлган комитентнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра олинган товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига воситачи (ишончли вакил) томонидан олиб кирилган тақдирда, импорт қилинган товарнинг божхона расмийлаштируви чоғида воситачи (ишончли вакил) томонидан тўланган солиқ комитентда (ишонч билдирувчида) ҳисобга олиниши лозим.

Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича мажбуриятларни бажариш чоғида экспедитор томонидан ташувчидан ва (ёки) бошқа етказиб берувчилардан олинган хизматларга доир солиқ суммаси бундай шартнома бўйича экспедиторнинг мижози бўлган тарафда ҳисобга олинади.

Сотувчилар томонидан Ўзбекистон Республикасининг солиқ тўловчиси бўлмаган чет эллик шахсга ушбу чет эллик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасида товарларни (хизматларни) олиш чоғида тақдим этилган ёки ушбу чет эллик шахслар товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш мақсадлари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириши чоғида улар томонидан тўланган солиқ суммалари ҳисобга олиниши лозим. Солиқнинг мазкур суммалари ушбу Кодекснинг 255-моддасига мувофиқ солиқ агенти томонидан ушбу чет эллик шахснинг даромадларидан ушлаб қолинган солиқ бюджетга тўланганидан кейин, ушбу шахс олган (олиб

кирган) товарлардан (хизматлардан) фақат солиқ агенти қийматидан солиқни ушлаб қолган товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш мақсадида фойдаланилган қисми бўйичагина ҳисобга олиниши ёки ушбу чет эллик шахсга қайтарилиши лозим. Бунда солиқнинг мазкур суммалари, башарти чет эллик шахс ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ солиқ тўловчи сифатида махсус рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган бўлса, ҳисобга олиниши ёки ушбу шахсга қайтарилиши лозим.

Агар солиқ тўловчи реализация қилиш бўйича айланмасига солиқ солиниши лозим бўлган товарларни (хизматларни), шунингдек реализация қилиш бўйича айланмаси солиқ солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилса, ҳисобга олиниши лозим бўлган солиқ суммаси ушбу Кодекснинг 268-моддасида белгиланган тартибда аниқланади.

Агар ҳисобга олиш ҳуқуқи товарларни (хизматларни) олиш бўйича қалбаки ёки кўзбўямачилик учун тузилган битим натижасида вужудга келганлигига оид далиллар мавжуд бўлса, солиқ органлари ҳисобга олишни бекор қилишни ёки унга тузатишни амалга оширишга ҳақли.

266¹-модда. Солиқ суммаларини ҳисобга олишнинг айрим ўзига хос хусусиятлари

Гувоҳномасининг амал қилиши тўхтатиб турилган ёки тугатилган ёхуд бекор қилинган солиқ тўловчи томонидан ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммаси ҳисобга олинмайди. Мазкур ходисалар юзага келганда, бундай солиқ тўловчига ундан ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммаси унинг харидорларида ҳам ҳисобга олинмайди.

Гувоҳноманинг амал қилиши тўхтатиб турилганлиги муносабати билан ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган, ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммаси гувоҳноманинг амал қилиши қайта тикланган тақдирда, гувоҳноманинг амал қилиши тўхтатиб турилган санадан эътиборан солиқ тўловчида ва унинг харидорларида ҳисобга олинади (тузатилади).

Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

267-модда. Ҳисобга олинмайдиган солиқ суммаси

Товарларни (хизматларни) олиш (олиб кириш) чоғида солиқ тўловчи томонидан тўланган солиқ суммаси ушбу Кодекснинг 266-моддасига мувофиқ қуйидаги ҳолларда ҳисобга олинмайди:

1) реализация қилиш бўйича айланмалари ушбу бўлимга мувофиқ солиқ солишдан озод этилган товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизматлар кўрсатиш) учун мўлжалланган асосий воситалар, кўчмас мулк объектлари ва номоддий активлар сотиб олинганда (олиб кирилганда);

2) товарлар (хизматлар) ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган асосий воситаларни, кўчмас мулк объектларини куриш, модернизациялаш, реконструкция қилиш, техник жиҳатдан қайта жихозлаш ва таъмирлаш учун сотиб олинганда;

3) реализация қилиш бўйича айланмалари солиқдан озод этилган товарлар (хизматлар) ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизматлар кўрсатиш) учун сотиб олинганда;

4) товарлар (хизматлар) солиқ тўловчи бўлмаган юридик шахслар ёки яқка тартибдаги тадбиркорлар томонидан сотиб олинганда;

5) вакиллик харажатлари;

6) товарлар (хизматлар) бепул олинганда, бундан олувчи улар бўйича солиқ тўлаган ҳоллар мустасно;

7) солиқ тўловчининг шахсий эҳтиёжлари учун фойдаланишга мўлжалланган, ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда харажатлар чегириб ташланмайдиган товарлар (хизматлар) сотиб олинганда.

Солиқ тўловчи товарларни (хизматларни) сотиб олиш чоғида тўлаган солиқ суммалари қуйидаги товарларни (хизматларни) сотиб олиш ёки олиб кириш чоғида ҳам, агар бу товарларни (хизматларни) сотиб олиш амалга оширилаётган фаолият турига боғлиқ бўлмаса, ҳисобга олинмайди:

1) енгил автомобилларни, мотоциклларни, вертолётларни, моторли қайиқларни, самолётларни, шунингдек моторли воситаларнинг бошқа турларини ва улар учун ёқилғини;

2) алкоголь ва тамаки маҳсулотларини.

Ушбу Кодекснинг 268–270-моддаларида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, ҳисобга олинмайдиган солиқ суммаси сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматида ҳисобга олинади.

268-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган реализация қилиш бўйича айланма мавжуд бўлганда солиқ суммасини ҳисобга олиш учун қабул қилиш тартиби

Агар солиқ тўловчи солиқ солинадиган ва солиқ солишдан озод этиладиган айланмаларни амалга оширса, солиқ солинадиган айланмага тўри келадиган солиқ суммаси ҳисобга олиш учун қабул қилинади.

Ҳисобга ўтказилиши лозим бўлган солиқ суммаси солиқ тўловчининг танловига кўра алоҳида-алоҳида усулда ва (ёки) мутаносиб усулда аниқланади.

Алоҳида-алоҳида усул бўйича солиқ тўловчи солиқ солинадиган ва солиқ солишдан озод этилган айланмалар учун фойдаланиладиган, олинган товарларнинг (хизматларнинг) ҳамда улар бўйича тўланган солиқ суммаларининг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади. Бунда алоҳида-алоҳида ҳисобни юритиш имкони бўлмаган умумий харажатлар бўйича харажатларни ажратиш мутаносиб усулда амалга оширилади.

Мутаносиб усул бўйича солиқ тўловчи томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинадиган солиқ суммаси солиқ солинадиган айланма суммасининг товарларни (хизматларни) реализация қилиш (солиқни ҳисобга олмасдан) бўйича айланманинг умумий суммасидаги жорий календарь йил ичида ўсиб борувчи яқун билан аниқланадиган солиштирма миқдоридан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Мутаносиб усулдан фойдаланиш чоғида ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солиқ, шунингдек ушбу Кодекснинг 269-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олиниши лозим бўлган солиқ суммасига тузатиш киритилган ҳолларда ҳисобга олишга қабул қилинмаган солиқ солиқ тўловчи томонидан фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида чегириб ташланадиган харажатлар таркибида ҳисобга олинади.

Агар солиқ солинадиган айланмаларнинг улуши жорий солиқ даврида айланма умумий суммасининг 5 фоизидан ошиб кетмаса, солиқ тўловчи ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар бўйича), шу жумладан узок муддатли активлар бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ суммасини жорий солиқ даврида олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматига тўлиқ киритишга ҳақли.

269-модда. Ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммаларига тузатиш киритиш

Илгари товарларни (хизматларни) олиш чоғида ҳисобга олиш учун қабул қилинган, олинган товарлар (хизматлар) бўйича солиқ суммасига қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилиши лозим:

1) товарлардан (хизматлардан) келгусида солиқ солишдан озод этилган айланма учун фойдаланилганда;

2) улар бузилганда ёхуд қонунчиликка мувофиқ ваколатли орган томонидан, улар йўқлигида эса солиқ тўловчи томонидан белгиланган табиий камайиш нормаларидан ортикча йўқотилган тақдирда. Ушбу банднинг қондаси фавқулодда ҳолатлар (табиий офат, ёнғин, авария, йўл-транспорт ҳодисаси ва бошқа шу каби ҳолатлар) муносабати билан товарларнинг бузилишига ёхуд йўқотилишига нисбатан татбиқ этилмайди;

3) етказиб берувчи томонидан тақдим этилган ҳисоб-варақ-фактуралар қонунчиликда белгиланган тартибда ҳақиқий эмас деб эътироф этилганда; *(Биринчи қисмнинг 2 ва 3-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4) солиқ тўловчи мақомини йўқотганда (ёки солиқ тўлашдан озод қилинганда);

5) ушбу товарлар солиқ органларида ҳисобга қўйилмаган шартномалар асосида ижарага олинган ёки бепул фойдаланилаётган кўчмас мулк объектларида сақланганда. *(Биринчи қисмнинг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар ушбу Кодекснинг 470¹-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, сотиб олинган товарлар (хизматлар) бўйича ушбу Кодекс 267-моддаси биринчи қисмининг 1 – 4-бандларига мувофиқ илгари ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солиқ суммаси келгусида улардан солиқ солинадиган айланма учун фойдаланилган ҳолларда тузатилади (ҳисобга олинади). *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Тузатиш киритилиши лозим бўлган солиқ суммаси бундай тузатишларни амалга оширишдан олдинги охириги ўн икки ой ичида олинган товарларнинг (хизматларнинг) солиқ суммаси қайта тикланиши лозим бўлган товар-моддий захиралар қолдиқларига тўғри келадиган қиймати асосида аниқланади.

Асосий воситаларнинг объектлари, кўчмас мулк объектлари ва номоддий активлар бўйича тузатиш киритилиши лозим бўлган солиқ суммаси ушбу Кодекснинг 270-моддасида назарда тутилган тартибда қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган, ушбу объектларнинг баланс қийматига тўғри келадиган, илгари бу объектлар бўйича ҳисобга олинган (ёки уларнинг қийматига киритилган) солиқ суммасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Илгари бундай товарлар (хизматлар) бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган миқдордаги, асосий воситаларга, кўчмас мулк объектларига ва номоддий активларга нисбатан эса уларнинг қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги қолдиқ (баланс) қийматига мутаносиб миқдордаги солиқ суммалари тикланиши лозим.

Товарларни (хизматларни) етказиб берувчи томонидан ушбу Кодекснинг 257-моддасига мувофиқ солиқ базасига тузатишлар киритиш амалга оширилганда, харидор етказиб берувчи томонидан расмийлаштирилган кўшимча (ёки тузатилган) ҳисобварақ-фактура асосида у томонидан илгари ҳисобга қабул қилинган солиқ суммасига тегишли тартибда тузатиш киритиши керак.

Солиққа тузатиш киритиш суммаси кўрсатилган объектларнинг баланс қийматини оширишга (ёки камайтиришга) тааллуқли бўлади ёхуд фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда

ҳисобга олинадиган харажатлар (ёки даромадлар) таркибига киритилади.

Товар реэкспорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда ва ушбу товарнинг импорти чоғида солиқ тўловчи томонидан туланган солиқ суммаси унга божхона туғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган тартибда қайтарилганда, солиқ тўловчи ҳисобга ўтказиладиган солиқ суммасига ўзига қайтарилган солиқ суммаси бўйича тузатиш киритади (уни камайтиради). *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳисобга олинган солиқ суммасига тузатишлар киритиш ушбу моддада кўрсатилган ҳолатлар юзага келган солиқ даврида амалга оширилади.

270-модда. Асосий воситаларнинг айрим объектлари, кўчмас мулк объектлари ва номоддий активлар бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммаларига тузатиш киритиш

Ушбу Кодекснинг 266-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида кўрсатилган объектлар бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммасига ушбу Кодекснинг 267-моддасига мувофиқ объектлардан келгусида фойдаланилган тақдирда тузатиш киритилиши лозим, бундан тўлиқ амортизация қилинган ёки ишга туширилган пайтидан эътиборан ун йилдан ортик вақт ўтган объектлар мустасно.

Солиққа тузатиш киритиш суммаси ушбу объектлар бўйича илгари ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммасидан келиб чиққан ҳолда, уларнинг бундай тузатиш киритилаётган санадаги (қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги) баланс (қолдиқ) қийматига мутаносиб равишда ҳисоблаб чиқарилади. Бунда солиққа тузатиш киритиш суммаси мазкур объектлар баланс қийматининг кўпайишига олиб борилади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган объектдан келгусида солиқ тўловчи томонидан ушбу бўлимга

мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган товарларни ишлаб чиқариш ва реализация қилиш (хизматлар кўрсатиш) учун янгидан фойдаланилса, солиқ тўловчи тузатиш киритишга ва ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилганига ўхшаш тартибда ҳисобга олиш учун қабул қилишга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 266-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган объектлар бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солиқ суммаси, агар солиқ тўловчи томонидан кейинчалик бундай объектлардан ушбу Кодекснинг 267-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган мақсадлар учун фойдаланилса, ҳисобга ўтказилиши лозим, бундан тўлиқ амортизация қилинган ёки ишга туширилган пайтидан эътиборан ўн йилдан ортиқ вақт ўтган объектлар мустасно.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ солиққа тузатиш киритиш суммаси илгари мазкур объектлар қийматиغا киритилган солиқ суммасидан келиб чиққан ҳолда, уларнинг тегишли солиқ суммасини ўз ичига оладиган, бундай тузатиш киритилган санадаги (қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги) баланс (қолдик) қийматиغا мутаносиб равишда ҳисоблаб чиқарилади. Ушбу қисмга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиққа тузатиш киритиш суммаси ушбу Кодекснинг 266-моддаси учинчи қисмида белгиланган тартибда ҳисобга ўтказилиши лозим.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган объектдан кейинчалик реализация қилиниши солиқ солишдан озод этилган товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун янгидан фойдаланилса, солиқ тўловчи ҳисобга ўтказиладиган солиқ суммасига тузатиш киритишни амалга ошириш ҳамда ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган тартибга ўхшаш тартибда ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини тиклаши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган объектдан реализациясига солиқ солинадиган товарларни (хизматларни) ҳам, солиқ солишдан озод қилинган товарларни ишлаб чиқариш (хизматларни кўрсатиш) учун ҳам фойдаланилган тақдирда, тикланиши лозим бўлган солиқ суммаси кўрсатилган объект

бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган, объектнинг бундай тузатиш киритилган санадаги баланс (қолдиқ) қийматига (қайта ҳисоблашни ҳисобга олмаган ҳолда) тўғри келадиган солиқ суммасининг қисми сифатида аниқланади. Мазкур қисм солиқ солишдан озод қилинган реализация қилинган товарлар (хизматлар) қийматининг жорий календарь йили давомида ўсиб боровчи яқун билан аниқланадиган реализация қилинган товарлар (хизматлар) умумий қийматининг улушига мутаносиб равишда белгиланади.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган объектдан келгусида ҳам реализация қилиш айланмаси солиқ солишдан озод қилинадиган, ҳам реализация қилиш айланмасига солиқ солинадиган товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланилса, ҳисобга олинмайдиган солиқ суммаси қуйидаги тартибда аниқланади:

1) ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган тартибга ўхшаш тартибда ҳисоблаб чиқарилган, объектнинг баланс (қолдиқ) қийматида ҳисобга олинган солиқ суммаси ажратилади;

2) ушбу модданинг еттинчи қисмида назарда тутилган тартибга мувофиқ ҳисобга олинмайдиган, солиқ солишдан озод қилинган айланмага тўғри келадиган солиқ суммасининг ажратилган қисми аниқланади. Қолдиқ сумма ушбу бобга мувофиқ ҳисобга олинади.

271-модда. Мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришда ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммаларига тузатиш киритиш

Товарларни (хизматларни) олишда илгари ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммаси, агар бундай товарларга (хизматларга) ҳақ тўлаш бўйича мажбурият ушбу Кодекснинг 313-моддасига мувофиқ бундай тузатиш амалга оширилган солиқ даврида ҳисобдан чиқарилади, бундан ушбу Кодекснинг 266-моддаси биринчи қисми 3 ва 4-бандларига мувофиқ ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммалари мустасно.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тузатиш киритиш амалга оширилган товарлар (хизматлар) учун

ҳақ тўланган тақдирда, ҳақ тўлаш амалга оширилган солиқ давридаги тегишли солиқ суммасига солиқ тўловчи ҳисобга олиш учун қабул қилинадиган солиқ суммасини кўпайтириш томонга тесқари тузатиш киритиш ҳуқуқига эга.

272-модда. Тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси

Бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси ҳар бир солиқ даври яқунлари бўйича, ушбу Кодекснинг 265-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган, ушбу бобга мувофиқ ҳисобга олиниши ва тузатиш киритилиши лозим бўлган суммалар ҳисобга олинган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб кириш чоғидаги солиқ суммаси божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ бюджетга тўланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган, бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси салбий бўлса, солиқ тўловчи мазкур сумманинг ўрнини ушбу Кодекснинг 274-моддасида белгиланган тартибда қоплаш ҳуқуқига эга бўлади.

273-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар, агар ушбу бобда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисоботини ўзлари солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига ўтган солиқ даврдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирилмаган муддатда тақдим этишлари шарт.

Ушбу Кодекснинг 272-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқни тўлаш агар ушбу моддада бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисобида турилган жой бўйича ҳар бир солиқ даврининг яқунларига кўра, солиқ ҳисоботи тақдим этишлари муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб кириш чоғида солиқ ушбу бўлим қондалари ҳисобга олинган ҳолда,

божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда ва муддатларда бюджетга тўланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Солиқ агентлари солиқни ўзи солиқ ҳисобида турган жой бўйича тўлайди. Солиқ тўловчилар бўлмаган солиқ агентлари ўзи солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига тегишли солиқ ҳисоботини ушбу Кодекснинг 255 ва 256-моддаларига мувофиқ тўлаш амалга оширилган ўтган солиқ даврдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этиши шарт.

Солиқ ҳисоботига солиқ тўловчининг харидлар реестрида ва сотувлар реестрида кўрсатилган маълумотлар киритилади.

Ушбу модданинг туртинчи қисмида кўрсатилган шахслар, шунингдек воситачилик (топширик) ва транспорт экспедицияси шартномалари асосида бошқа шахснинг манфаатларни кўзлаб тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи шахслар олинган ва тақдим этилган ҳисобварақ-фактуралар дафтарларидаги маълумотларни ҳам белгиланган шакл бўйича тақдим этиши шарт. Агар бундай шахслар солиқ тўловчилар бўлмаса, улар солиқ ҳисоботига фақат солиқ агенти сифатида операцияларни ёки воситачилик (топширик) шартномаси асосида комитентнинг (ишонч билдирувчининг), транспорт экспедицияси шартномаси асосида юкни олувчининг (юкни жўнатувчининг) манфаатларини кўзлаб воситачилик операцияларини амалга ошириш чоғида олинган ҳамда тақдим этилган ҳисобварақ-фактураларни ҳисобга олиш дафтарларида акс эттириладиган маълумотларни киритади.

Харидлар ва сотувлар реестрларини, шунингдек келиб тушган ва тақдим этилган ҳисобварақ-фактураларни ҳисобга олиш дафтарларини юритиш шакллари ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлиги томонидан белгиланади.

274-модда. Солиқнинг ўрнини қоплаш

Ушбу Кодекснинг 272-моддасига мувофиқ ўрни қопланиши лозим бўлган солиқ суммаси, агар ушбу моддада бошқача қоида

назарда тутилмаган бўлса, солиқ бўйича келгуси тўловлар ҳисобидан ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчи ўрни қопланиши лозим бўлган солиқ суммасини қайтаришга доир солиқ ҳисоботини тақдим этишда солиқ органларини бу ҳақда хабардор қилган ҳолда, солиқнинг салбий суммаси ўрнини қоплаш (қайтариш) учун мурожаат қилиш ҳуқуқига ҳам эга бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар камерал солиқ текшируви натижаларига кўра, солиқ органи солиқ суммасининг ўрнини тўлиқ ёки қисман қоплаш тўғрисида қарор қабул қилса, мазкур солиқ суммаси солиқ тўловчига солиқ ҳисоботини тақдим этишда солиқ суммасини қайтариш ҳақида солиқ органлари хабардор қилинган санадан эътиборан уттиз кундан кечиктирмай қайтарилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқнинг жами суммаси ўрнини тезлаштирилган тарзда қоплаш тартиби солиқ ҳисоботини тақдим этишда солиқ органларини хабардор қилган тақдирда, куйидаги тоифадаги солиқ тўловчиларга нисбатан қўлланилади: *(тўртинчи қисмнинг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

1) Ўзбекистон Республикасининг йирик солиқ тўловчилар тоифасига белгиланган тартибда киритилган юридик шахсларига;

2) солиқ ҳисоботи билан бирга амалдаги банк қафолатини тақдим этган ёки солиқ органлари билан гаров шартномасини ушбу Кодекснинг 107 ёки 109-моддаларида белгиланган тартибда расмийлаштирган солиқ тўловчиларга; *(тўртинчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

3) экспорт ва унга тенглаштирилган операцияларни амалга оширадиган шахсларга – агар илгари бу шахсларга солиқ суммаси қопланган ва бунда қонунбузарликлар аниқланмаган бўлса, ноль даражали солиқ ставкаси қўлланилиши натижасида ҳосил бўлган солиқнинг ошиб кетган суммалари қисмида;

4) чет эл дипломатик ваколатхоналарига ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарига;

5) маҳсулот тақсимотига оид битим иштирокчиларига, агар бундай битимда ноль даражали ставка қўлланилиши назарда тутилган бўлса;

6) солиқ мониторинги иштирокчиларига.

Солиқнинг ўрнини тезлаштирилган тартибда қоплашда солиқ тўловчи томонидан қайтариш учун солиқ ҳисоботида кўрсатилган солиқ суммасининг ўрни унга етти кун ичида тўлик ҳажмда қопланади. Бунда ўрни қопланиши учун солиқ ҳисоботида кўрсатилган солиқ суммаси асослантирилганлигининг камерал солиқ текшируви умумий тартибда амалга оширилади. Агар камерал солиқ текшируви натижаларига кўра солиқ ҳисоботида ўрни қопланиши учун кўрсатилган солиқ суммаси ёки унинг бир қисми асоссиз бўлиб чиқса, солиқ тўловчи солиқнинг ўрни ўзига асоссиз равишда қопланган суммасини қоплаш санасидан то уни бюджетга тўлаш санасигача пеня ҳисобланган ҳолда бюджетга тўлаш шарт. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқ суммаларининг ўрнини қоплаш тартиби ва шартлари, ушбу моддага мувофиқ камерал солиқ текширувини ўтказиш тартиби, шунингдек чет давлатлар фуқароларига солиқ суммаларини қайтариш (TAX FREE) тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ўРҚ–758-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

38-боб. АЛОҲИДА ҲОЛЛАРДА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

275-модда. Биргаликдаги фаолият, ишончли бошқарув ёки концессия битими доирасида операцияларни амалга оширишда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тулашнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар оддий ширкат шартномасининг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг) иштирокчиларидан ҳеч бўлмаганда биттаси Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган Ўзбекистон Республикаси юридик шахси ёхуд яққа тартибдаги тадбиркор бўлса, солиқ солиш мақсадида биргаликдаги фаолият доирасида амалга ошириладиган ҳамда ушбу Кодекснинг 239-моддасига мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган операцияларнинг умумий ҳисобини юритиш шундай иштирокчи (бундан буён ушбу моддада ишончли шахс деб юритилади) томонидан амалга оширилиши керак.

Мазкур қоида оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ ширкат ишларини юритиш кимнинг зиммасига юклатилганлигидан қатъи назар, қўлланилади.

Оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) концессия битимига ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ операцияларни амалга оширишда ширкатнинг ишончли шахси, концессионер ёки ишончли бошқарувчи зиммасига солиқ тўловчининг ушбу бўлимда белгиланган мажбуриятлари юклатилади.

Оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) концессия битимига ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ товарларни (хизматларни) реализация қилишда ширкатнинг ишончли шахси, концессионер ёки ишончли бошқарувчи солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда тегишли ҳисобварақ-фактураларни тақдим этиши шарт.

Солиқ солиниши лозим бўлган товарларни (хизматларни) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғриси-

даги шартнома) доирасида ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш учун олинадиган товарлар (хизматлар) бўйича солиқни ҳисобга олиш имконияти фақат ширкатнинг ишончли шахсига, башарти сотувчилар томонидан ушбу шахсга солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда тақдим этилган ҳисобварақ-фактуралар мавжуд бўлса, берилади. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ширкатнинг ишончли шахси томонидан бошқа фаолият амалга оширилган тақдирда, оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ операцияларни амалга ошириш чоғида фойдаланиладиган ва ушбу шахс томонидан ўзининг бошқа фаолияти амалга оширилганда фойдаланиладиган товарларнинг (хизматларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисоби мавжуд бўлганда, солиқ суммаларини ҳисобга олишга бўлган ҳуқуқ юзага келади.

Солиқни ҳисобга олишга оид қисм бўйича худди шундай қондалар концессия битимига ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ амалга ошириладиган операцияларга нисбатан белгиланади.

Ширкатнинг солиқ ҳисобини юритиш учун масъул бўлган ишончли шахси, концессионер, ишончли бошқарувчи оддий ширкат шартномасини (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномани) концессия битимини, мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасини бажариш жараёнида амалга оширилган операцияларнинг ҳисобини ҳар бир кўрсатиб ўтилган шартнома бўйича алоҳида-алоҳида юритади.

276-модда. Қайта ташкил этилганда солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахс қайта ташкил этилганда унинг солиқ мажбурияти ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, ушбу Кодекснинг 92-моддасига мувофиқ ўзининг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) томонидан бажарилади.

Юридик шахс қайта ташкил этилганда, қайта ташкил этиш шаклидан қатъи назар, қайта ташкил этилган юридик

шахсга қўйилган ва (ёки) ушбу шахс томонидан товарларни (хизматларни) олишда (олиб киришда) тўланган, лекин у томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солиқ суммаси ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда ушбу юридик шахснинг ҳуқуқий ворисида, агар ҳуқуқий ворис солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган бўлса, ҳисобга олиниши лозим.

Солиқ суммаларини ҳисобга олиш қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳуқуқий вориси томонидан қайта ташкил этилган юридик шахс товарларни (хизматларни) олганда, унга тақдим этилган ҳисобварақ-фактуралар асосида, шунингдек ҳуқуқий ворис товарларни (хизматларни) олганда унга тақдим этилган ҳисобварақ-фактуралар асосида амалга оширилади. Солиқ суммаларини ҳисобга олиш қайта ташкил этилган юридик шахс томонидан товарлар (хизматлар) олиниши билан боғлиқ мажбуриятлар бўйича қарз ҳуқуқий ворисга ўтказилганидан кейин тулиқ ҳажмда амалга оширилади.

Агар қайта ташкил этилган шахс ушбу Кодекснинг 274-моддасига мувофиқ солиқнинг ўрни қопланиши ҳуқуқига эга бўлса, лекин солиқнинг ўрни қопланиши лозим бўлган суммаси қайта ташкил этиш тугаллангунига қадар унга қопланмаса, кўрсатилган солиқ суммасининг ўрни унинг ҳуқуқий ворисига қопланади.

Агар юридик шахс қайта ташкил этилганда унинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) солиқ тўловчи бўлмаса, қайта ташкил этилаётган шахс ушбу бўлимда белгиланган тартибда солиқни ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммасига тузатиш киритишни амалга ошириши керак.

277-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб киришда ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан товарларни олиб чиқишда солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солиқ солиш танланган божхона режимига қараб, қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1) товарлар эркин муомалада бўлиш (импорт) учун чиқариш божхона режимига жойлаштирилганда солиқ тўлиқ ҳажмда ҳисобланади;

2) товарлар реимпорт божхона режимига жойлаштирилганда солиқ тўловчи ушбу Кодексга мувофиқ товарлар экспорт қилинганда тўлашдан озод этилган солиқ суммаларини ёхуд унга товарлар экспорт қилинганлиги туфайли қайтариб берилган суммаларни тўлайди. Санаб ўтилган суммаларни тўлаш божхона тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган тартибда амалга оширилади; *(биринчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

3) товарлар транзит, божхона омбори, реэкспорт, бож олинмайдиган савдо, эркин божхона ҳудуди, йўқ қилиш, давлат фойдасига воз кечиш божхона режимига, шунингдек рамлаб қўйилган нарсалар божхонада декларация қилинганда солиқ тўланмайди;

4) товарлар Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилганда, башарти қайта ишлаш маҳсулотларини муайян муддатда Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан олиб чиқилса, солиқ тўланмайди;

5) товарлар вақтинча олиб кириш божхона режимига жойлаштирилганда божхона тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган тартибда солиқ тўлашдан тўлиқ ёки қисман озод этиш қўлланилади;

6) божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш маҳсулотлари олиб кирилган тақдирда, солиқ тўлови божхона тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган тартибда амалга оширилади; *(биринчи қисмнинг 5 ва 6 бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

7) товарлар ички истеъмол учун қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилганда солиқ тўлиқ ҳажмда тўланади.

Товарлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқилаётганда солиқ солиш қўйидаги тартибда амалга оширилади:

1) товарлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт божхона тартиб-таомилида олиб чиқиладиганда солиқ тўланмайди. Мазкур ҳолатда товарларни кейинчалик экспорт божхона тартиб-таомилига мувофиқ олиб чиқиш мақсадида ушбу товарлар божхона омбори тартиб-таомилига жойлаштирилганда ҳам қўлланилади;

2) товарлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига реэкспорт божхона тартиб-таомилида олиб чиқиладиганда солиқ тўланмайди, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ҳолатида тўланган солиқ суммалари эса солиқ тўловчига божхона тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган тартибда қайтарилади. Мазкур ҳолатда товарлар реэкспорт божхона тартиб-таомилига мувофиқ кейинчалик олиб чиқиш мақсадида божхона омбори божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда ҳам қўлланилади; *(иккинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

3) махсус божхона тартиб-таомилини тугаллаш мақсадида рамаб қўйилган нарсалар, шунингдек товарлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиладиганда солиқ тўланмайди;

4) товарлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ушбу қисмининг 1–3-бандларида кўрсатилганларига нисбатан бошқа тартиб-таомиллarga мувофиқ олиб чиқиладиганда, агар божхона тўғрисидаги қонунчиликда бошқача ҳолатда назарда тутилмаган бўлса, божхона тартиб-таомиллари билан солиқ тўлашдан озод этиш ва (ёки) тўланган солиқ суммаларини қайтариш амалга оширилмайди. *(Иккинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Жисмоний шахслар томонидан шахсий, оилавий, уй-рузгор эҳтиёжлари ва тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган бошқа эҳтиёжлар учун мўлжалланган товарлар олиб ўтиладиганда, товарлар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиладиганлиги муносабати билан солиқ тўлаш тартиби божхона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги*

ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)

39-боб. ЭЛЕКТРОН ШАКЛДА ХИЗМАТЛАР КЎРСАТУВЧИ ЧЕТ ЭЛ ЮРИДИК ШАХСЛАРИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

278-модда. Солиқ тўловчилар

Реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган электрон шаклдаги хизматларни реализация қилишни амалга оширувчи чет эл юридик шахслари бундай хизматларни жисмоний шахсларга кўрсатишга оид қисм бўйича солиқ тўловчилар деб эътироф этилади.

Агар чет эл юридик шахслари жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган хизматларни электрон шаклда кўрсатса ҳамда уларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлса, бундай хизматларни кўрсатувчи чет эл юридик шахслари билан топшириқ, воситачилик, агентлик шартномалари ёки бошқа шунга ўхшаш шартномалар асосида бевосита жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларда иштирок этадиган воситачилар бўлган чет эл юридик шахслари бундай хизматларни реализация қилишга доир операцияларга нисбатан солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Агар бундай хизматлар воситачилар бўлган бир нечта юридик шахснинг ҳисоб-китобларида изчил кетма-кетликда иштирок этган ҳолда кўрсатилса, бевосита жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларда иштирок этаётган воситачи бўлган чет эл юридик шахси, унда ушбу хизматларни кўрсатувчи чет эл юридик шахси билан шартнома мавжудлигидан қатъи назар, солиқ агенти деб эътироф этилади.

Агар бундай хизматлар Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига ва Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахсларга кўрсатиладиган бўлса, бундай хизматларнинг харидорлари бўлган мазкур шахслар солиқ агентлари деб эътироф этилади.

279-модда. Электрон шаклда хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахсларини ҳисобга қўйиш ва ҳисобдан чиқариш тартиби

Агар чет эл юридик шахси жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган, реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатадиган бўлса ва агар бу юридик шахснинг ўзи воситачиларсиз хизматларни олувчи бўлган жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларни амалга оширса, чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан рўйхати тасдиқланадиган бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Шундай хизматларда солиқ агенти деб эътироф этиладиган воситачи бўлган чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) худди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза чет эл юридик шахслари томонидан солиқ органига электрон шаклда хизматлар кўрсатиш бошланган (туғатилган) кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай берилади.

280-модда. Солиқ солиш объекти ва солиқ базаси. Солиқ даври. Чет эл юридик шахслари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Жисмоний шахсларга электрон шаклдаги хизматларни реализация қилиш бўйича айланма солиқ солиш объектидир.

Чет эл юридик шахслари жисмоний шахсларга Ўзбекистон Республикаси реализация қилиш жойи деб эътироф этиладиган, ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган электрон шаклдаги хизматларни кўрсатганда солиқ базаси мазкур хизматларнинг уларни реализация қилишнинг ҳақиқий нархларидан келиб чиқиб ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати сифатида аниқланади.

Бир чорак солиқ давридир.

Солиқ базаси ҳар бир чорак бўйича кўрсатилган хизматлар учун тўлов (қисман тўлов) келиб тушган вақтдан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ базасини ушбу моддага мувофиқ аниқлаш чоғида электрон шаклда кўрсатиладиган хизматларнинг чет эл валютасида ифодаланган қиймати Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг кўрсатилган хизматлар тўлови (қисман тўлови) келиб тушган ойнинг охириг қунида белгиланган курси бўйича миллий валютада қайта ҳисобланади.

Агар бундай хизматларни реализация қилишга доир операцияларга нисбатан солиқни ҳисоблаб чиқариш бўйича мажбурият ушбу моддага мувофиқ солиқ агентининг зиммасига юклатилмаган бўлса, чет эл юридик шахслари солиқни ҳисоблаб чиқаришни мустақил равишда амалга оширади.

281-модда. Электрон шаклда хизматлар кўрсатишда чет эл юридик шахслари томонидан солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Ушбу Кодекснинг 82-моддасида белгиланган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахслари солиқ органига солиқ ҳисоботини солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали, белгиланган формат бўйича электрон шаклда тақдим этади.

Чет эл юридик шахслари томонидан солиқ органига ҳужжатларни (ахборотни) ва маълумотларни тақдим этиш учун солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш мумкин бўлмаган даврда бундай ҳужжатлар (ахборот) ва маълумотлар телекоммуникация алоқа каналлари орқали тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботлари, ҳужжатлар (ахборот) ва бошқа маълумотлар ўтган чоракдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Чет эл юридик шахслари томонидан солиқни тўлаш солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

282-модда. Электрон шаклдаги хизматлар

Ушбу бўлимини қўллаш мақсадида ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда жаҳон Интернет ахборот тармоғидан (бундан буён матнда Интернет тармоғи деб юритилади) автоматик усулда фойдаланиш орқали кўрсатилган хизматлар электрон шаклдаги хизматлар жумласига киради. Хусусан, бундай хизматлар жумласига қуйдагилар киради:

1) дастурий таъминотдан (шу жумладан Интернет тармоғи орқали етказиб бериладиган ўйинлардан), шунингдек маълумотлар базаларидан, уларга киритиладиган янги маълумотлардан ва қўшимча функционал имкониятлардан Интернет тармоғи орқали, шу жумладан улардан масофадан туриб фойдаланиш имконини бериш йўли билан фойдаланишга бўлган ҳуқуқларни тақдим этиш;

2) электрон китоблардан (нашрлардан) ва бошқа электрон нашрлардан, ахборот, таълимга оид материаллардан, график тасвирлардан, матнли ёки матнсиз мусика асарларидан, аудиовизуал асарлардан фойдаланиш ҳуқуқини Интернет тармоғи орқали, шу жумладан Интернет тармоғи орқали кўриб чиқиш ёки эшитиш учун улардан масофадан туриб фойдаланиш имконини бериш йўли билан тақдим этиш;

3) Интернет тармоғида, шу жумладан электрон ҳисоблаш машиналари учун дастурлардан ва Интернет тармоғида ишлаб турган маълумотлар базаларидан фойдаланган ҳолда рекламага оид хизматлар кўрсатиш, шунингдек Интернет тармоғида реклама учун рекламага оид майдон (жой) ва вақт бериш;

4) Интернет тармоғида товарларни (хизматларни) ва мулкий ҳуқуқларни олиш (реализация қилиш) тўғрисида таклифлар жойлаштириш бўйича хизматлар кўрсатиш;

5) Интернет тармоғи орқали сотувчилар ва харидорлар ўртасида алоқалар ўрнатиш ва битимлар тузиш учун ахборот технологиялари ва тизимларидан фойдаланган ҳолда амалга ошириладиган техник, ташкилий, ахборот имкониятларини ҳамда бошқа имкониятларни бериш бўйича хизматлар кўрсатиш. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, Интернет тармоғида реал вақт режимида ишлайдиган савдо майдончасини бериш киради, бу майдонда потенциал харидорлар автоматлаштирилган тартиб-

таомил воситасида ўз нархини таклиф этади ҳамда тарафлар автоматик тарзда яратиладиган хабар орқали сотув тўғрисида хабардор қилинади;

6) ўз мақсадлари учун ёки иқтисодий фаолиятни амалга ошириш мақсадида Интернет тармоғида ҳозир бўлишни таъминлаш ва (ёки) сақлаб туриш, фойдаланувчиларнинг электрон ресурсларини (сайтларини ва (ёки) Интернет тармоғидаги сайтлари саҳифаларини) сақлаб туриш, улардан Интернет тармоғидан бошқа фойдаланувчиларнинг фойдаланишини таъминлаш, фойдаланувчиларга уларни модификациялаш имконини тақдим этиш;

7) дастурнинг масофадан ва онлайн режимида ишлашини автоматик тарзда сақлаб туриш, Интернет тармоғида ахборот тизимларини, сайтларни ва (ёки) саҳифаларни бошқариш бўйича хизматлар кўрсатиш;

8) башарти ахборотни тақдим этган шахс ундан Интернет тармоғи орқали фойдаланиш имконига эга бўлса, ушбу ахборотни сақлаш ва унга ишлов бериш;

9) ахборот тизимида ахборотни жойлаштириш учун реал вақт режимида ҳисоблаш қувватини тақдим этиш;

10) домен номлар бериш, хостинг хизматларини кўрсатиш;

11) Интернет тармоғи орқали харидор томонидан маълумотлар киритилаётганда автоматик усулда юзага келадиган ахборотни етказиб бериш, маълумотларни қидириш, сўровларга кўра уларни саралаш ва ажратиш, ахборот-коммуникация тармоқлари орқали мазкур маълумотларни фойдаланувчиларга тақдим этиш бўйича автоматлаштирилган хизматлар кўрсатиш. Бундай етказиб беришлар жумласига, хусусан, фонд биржасининг реал вақт режимидаги маълумотлари, матнларнинг автоматлаштирилган таржимасини реал вақт режимида амалга ошириш киради;

12) потенциал харидорлар тўғрисидаги ахборотни қидириш ва (ёки) буюртмачига тақдим этиш бўйича хизматлар кўрсатиш;

13) Интернет тармоғидаги қидирув тизимларидан фойдаланиш имконини бериш;

14) Интернет тармоғидаги сайтларда статистикани юритиш.

Электрон шаклдаги хизматлар жумласига қуйидагилар қирмайди:

1) агар Интернет тармоғи орқали буюртма берилганда товарлар етказиб бериш (хизматлар кўрсатиш) аслида Интернет тармоғидан фойдаланмаган ҳолда амалга ошириладиган бўлса, товарларни (хизматларни) реализация қилиш;

2) электрон ҳисоблаш машиналари (шу жумладан компьютер ўйинлари) учун дастурларни ва моддий жисмлардаги маълумотлар базаларини реализация қилиш (улардан фойдаланиш ҳуқуқларини тақдим этиш);

3) электрон почта орқали маслаҳат хизматлари кўрсатиш;

4) Интернет тармоғидан фойдаланиш имконини бериш бўйича хизматлар кўрсатиш.

XI бўлим. АКЦИЗ СОЛИФИ

40-боб. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР, СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТИ ВА СОЛИҚ БАЗАСИ

283-модда. Солиқ тўловчилар

Акциз солиғини тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб куйидаги шахслар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар;

2) табиий газни истеъмолчиларга реализация қилишни амалга оширувчилар;

3) бензин, дизель ёқилғисини якуний истеъмолчиларга реализация қилишни, шу жумладан автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари орқали, шунингдек газни газ тўлдириш станциялари ва газ тўлдириш пунктлари орқали реализация қилишни амалга оширувчилар. Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида якуний истеъмолчилар деганда ўз эҳтиёжлари учун бензин, дизель ёқилғиси ҳамда газ олувчи юридик ва жисмоний шахслар тушунилади; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ўРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

4) оддий ширкат иштирокчиси бўлган, оддий ширкат шартномаси доирасида амалга ошириладиган акциз тўланадиган товарни ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган фаолият бўйича оддий ширкат ишларини юритиш вазифаси зиммасига юклатилган ишончли шахс;

5) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудуди орқали акциз тўланадиган товарларни олиб утувчилар. Божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ мазкур шахслар солиқ тўловчилар деб эътироф этилади. *(Биринчи қисмининг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қуйидагилар ҳам солиқ тўловчилар деб эътироф этилади:

1) телекоммуникация мобил алоқа хизматларини (акциз тўланадиган хизматларни) кўрсатадиган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари;

2) Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширадиган, акциз солиғи солинадиган товарларни ишлаб чиқарувчи ёки шундай товарларни олиб қиришни амалга оширувчи чет эл юридик шахслари.

284-модда. Солиқ солиш объекти

Акциз солиғи (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солинадиган объектлар қуйидагилардан иборат:

1) акциз тўланадиган товарларни реализация қилиш, шу жумладан акциз тўланадиган товарларни бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлаш учун бериш:

товарга бўлган мулк ҳуқуқини бериш;

гаров билан таъминланган мажбурият бажарилмаган тақдирда, гаровга қўйилган акциз тўланадиган товарларни гаровга қўювчи томондан бериш;

акциз тўланадиган товарларни бепул бериш;

акциз тўланадиган товарларни (хизматларни) жисмоний шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш ёки дивидендлар тўлаш ҳисобидан бериш;

2) акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) хисса сифатида ёхуд оддий ширкат

шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) бўйича шерикнинг (иштирокчининг) хиссаси сифатида бериш;

3) акциз тўланадиган товарларни:

а) иштирокчига (муассисга) у юридик шахс таркибидан чиққан (чиқиб кетган) тақдирда ёхуд юридик шахсда иштирок этиш улуши камайганда ёки юридик шахс томонидан иштирокчидан ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг бир қисми) қайтариб сотиб олинганда иштирокчига бериш;

б) юридик шахс бўлган эмитент томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акциялар қайтариб сотиб олинган тақдирда акциядорга бериш;

в) юридик шахсни тугатишда акциядорга ёки иштирокчига бериш;

4) акциз тўланадиган товарларни қайтариш шarti билан қайта ишлаш учун топшириш, шунингдек қайтариш шarti билан берилган хом ашё ва материалларни қайта ишлаш махсули бўлган, шунингдек акциз тўланадиган шундай хом ашё ва материалларнинг махсули бўлган, акциз тўланадиган товарларни қайтариш шarti билан берилган хом ашё ва материалларнинг мулкдорига ишлаб чиқарувчи томонидан топшириш;

5) акциз тўланадиган товарлардан ўз эҳтиёжлари учун фойдаланиш;

6) акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириш;

7) бензинни, дизель ёқилғисини ва газни якуний истеъмолчиларга реализация қилиш ёки улардан ўз эҳтиёжлари учун фойдаланиш;

8) акциз тўланадиган хизматлар кўрсатиш;

9) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқарилган ва (ёки) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига импорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларнинг бузилиши, йўқотилиши, бундан фавқулодда вазиятлар натижасида юзага келган ҳоллар мустасно. Айбдор томонидан товарнинг қиймати суғурта орқали тўланган ёки унинг ўрни қопланган тақдирда, акциз солиғи суғурта орқали тўлаш (ўрнини қоплаш) улушида тўланади.

Куйидагилар солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

1) акциз тўланадиган товарларни экспортга (экспортнинг божхона тартиб-таомилларида) реализация қилиш; *(иккинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

2) божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарлардан ишлаб чиқарилган, қайта ишлаш маҳсули бўлган акциз тўланадиган товарларни кейинчалик Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан олиб чиқиб кетиш шарти билан бериш;

3) ихтисослаштирилган газ таъминоти корхоналари орқали аҳолига суюлтирилган газни маиший эҳтиёжлар учун реализация қилиш;

4) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига куйидаги акциз тўланадиган товарларни:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда инсонпарварлик ёрдами сифатида олиб кириш;

давлатлар, ҳукуматлар, халқаро ташкилотлар орқали хайрия ёрдами мақсадида. шу жумладан техник кўмак кўрсатиш мақсадида олиб кириш;

агар улар олиб кириляётганда солиқдан озод этилиши қонунда назарда тутилган бўлса, халқаро молия институтларининг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг халқаро қарзлари ҳисобидан олиб кириш; *(иккинчи қисм 4-бандининг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

5) акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига солиқ солинмайдиган товарларни олиб кириш нормалари доирасида жисмоний шахслар томонидан импорт қилиш. Ўзбекистон Республикаси ҳудудига солиқ солинмайдиган товарларни жисмоний шахслар томонидан олиб киришнинг энг юқори нормалари қонунчиликда белгиланади; *(иккинчи қисмининг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

6) ваколатли давлат органининг ёзма шаклдаги тасдиғи бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ҳамда тезкор-кидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича махсус орган томонидан олинadиган тезкор-кидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари.

7) ишлаб чиқарувчилар томонидан туристик йўналишларда ташкил этилган дегустация ҳудудларида (жойларида) реализация қилинадиган табиий вино (шиша идишдагилардан ташқари) махсулотларига. *(Иккинчи қисмининг 7-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

285-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси белгиланган солиқ ставкаларига қараб акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) нисбатан солиқ ставкалари мутлак (қатъий) суммада белгиланган бўлса, солиқ базаси акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) натурада ифодаланган ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Ишлаб чиқарилаётган акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) солиқ ставкалари фонсларда (адвалор) белгиланган бўлса, солиқ базаси бўлиб реализация қилинган акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) қиймати, бироқ уларнинг ҳақиқий таннархидан паст бўлмаган қиймати ҳисобланади.

Жисмоний шахслар меҳнатига ҳақ тўлаш, ҳисоблаб чиқарилган дивидендлар ҳисобига бепул ёки бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлаш учун берилadиган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ базаси ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида белгиланган тартибда аниқланади.

Қайтариб бериш шарти билан қайта ишланган хом ашё ва материаллардан ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ базаси акциз тўланадиган товарларни ишлаб

чиқаришга доир ишларнинг қийматини ҳамда қайтариш шarti билан қайта ишланган хом ашё ва материалларнинг қийматини ўз ичига олади.

Акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган ва адвалор солиқ ставкаларидан иборат бўлган аралаш солиқ ставкалари белгиланган бўлса, солиқ базаси, агар ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ҳажмидан ҳамда реализация қилинган акциз тўланадиган товарларнинг қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Четдан олиб кириладиган акциз тўланадиган товарларга нисбатан фоизлардаги (адвалор) солиқ ставкалари белгиланган бўлса, солиқ базаси божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган божхона қиймати асосида аниқланади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Олиб кириладиган акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган солиқ ставкалари белгиланган бўлса, солиқ базаси импорт қилинган акциз тўланадиган товарларнинг натура холидаги ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Олиб кириладиган акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган ва адвалор солиқ ставкаларидан иборат бўлган аралаш солиқ ставкалари белгиланган бўлса, солиқ базаси божхона қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган, акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ҳажмидан ва (ёки) акциз тўланадиган товарларнинг божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган божхона қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бензинни, дизель ёқилғисини ва газни яқуний истеъмолчиларга реализация қилиш чорида реализация қилинган ва (ёки) шахсий эҳтиёжлар учун фойдаланилган бензиннинг, дизель ёқилғиси ва газнинг натурада ифодаланган ҳажми солиқ базаси ҳисобланади.

286-модда. Акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) доир солиқ солинадиган операциялар амалга ошириладиган сана

Ушбу Кодекснинг 242-моддасида тегишли операциялар учун назарда тутилган сана акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) доир солиқ солинадиган операциялар амалга оширилган сана ҳисобланади.

Олиб кириладиган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солиш операцияларини амалга ошириш санаси уларни божхонанинг импорт тартиб-таомилидан чиқариш санаси ҳисобланади.

287-модда. Солиқ базасига тузатиш киритиш

Солиқ базасига тузатиш киритиш ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда, солиқ тўловчи томонидан амалга оширилади.

288-модда. Акциз тўланадиган товарлар экспортини тасдиқлаш

Акциз тўланадиган товарлар экспортини тасдиқловчи ҳужжатлар қуйидагилардан иборатдир:

1) экспорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларни етказиб беришга доир контракт (контрактнинг белгиланган тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси);

2) товарларни экспорт режимида чиқаришни амалга оширувчи божхона органининг белгиси қўйилган божхона юк декларацияси;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидаги ўтказиш пунктида жойлашган божхона органининг товарлар тайинланган мамлакатга жўнатилганлигини тасдиқловчи белгиси қўйилган, товарга илова қилинадиган ҳужжатлар;

4) чет эллик сотиб олувчи (тўловчи) томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун ҳақ тўланганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирма.

Товарларни чет эл валютасида экспорт қилиш юзасидан даромадлар товарлар экспорт режимига чиқарилган кундан

эътиборан бир юз саксон календарь куни ичида келиб тушмаган тақдирда, товарларни экспортга реализация қилиш солиқ солишининг объекти деб эътироф этилади.

Товарлар экспортга воситачи (ишончли вакил) орқали воситачилик (топшириқ) шартномаси бўйича реализация қилинган тақдирда экспортни тасдиқлаш учун комитент (топшириқ берувчи) томонидан солиқ тўловчининг воситачи ёки ишончли вакил билан тузилган воситачилик шартномаси ёки топшириқ шартномаси (шартноманинг кўчирма нусхаси) қўшимча равишда тақдим этилади.

289-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари товарнинг ёки хизматнинг қийматига нисбатан фоизларда (адвалор), натурада ифодаланган ўлчов бирлигига нисбатан мутлақ суммада (катъий белгиланган), шунингдек адвалор ва катъий белгиланган солиқ ставкаларини ўз ичига олган аралаш ставкада белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ўРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

289¹-модда. Тамаки маҳсулотларига доир солиқ ставкалари

Тамаки маҳсулотларига нисбатан солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Тамаки маҳсулотлари турлари	Солиқ ставкалари	
		импорт қилинганда	ишлаб чиқариладиган
1.	Фильтрли, фильтрсиз сигареталар, папирослар, сигариллалар (сигаритлар), биди, кретек	342 000 сўм/ 1 000 дона + 10 фоиз	2023 йил 1 январдан: 203 500 сўм/ 1 000 дона + 10 фоиз 2023 йил 1 февралдан: 223 850 сўм/ 1 000 дона + 10 фоиз

2.	Сигара	5 720 сўм/1 дона
3.	Чилим учун тамаки	341 000 сум/кг*
4.	Чекиладиган, ўрама тамаки	341 000 сум/кг
5.	Чайналадиган, хидланадиган ва шимиладиган тамаки	341 000 сум/кг
6.	Қиздириладиган тамаки таёқчаси, қиздириладиган тамакили капсула ва таркибида тамаки бўлган ухшаш тамойил билан фойдаланиладиган бошқа маҳсулотлар	341 000 сўм/кг
7.	Никотинли тамакисиз снюс	137 500 сум/кг
8.	Таркибида никотин мавжуд бўлган суюқлик (картрижларда, резервуарларда ва электрон сигаретларда фойдаланиш учун бошқа контейнерларда)**	605 сўм/мл

* Белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ чилим учун тамакисиз аралашмани олиб киришда ҳам тўланади.

** Таркибида никотин мавжуд бўлган суюқликни (никотинни) уни истеъмол қилиш (электрон ва бошқалар) тизимларида олиб киришда солиқ таркибида никотин мавжуд бўлган суюқлик ҳажмидан келиб чиққан ҳолда тўланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРК–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандида акциз солигининг қатъий белгиланган ставкаси натура ифодаланган акциз тўланадиган товарлар ҳажмига нисбатан қўлланилади, акциз солигининг адвалор солиқ ставкаси ишлаб чиқарувчининг акциз солиғи ва қўшилган қиймат солиғи қўшилмаган ҳолда сотилган товарлар қийматига нисбатан қўлланилади. Товар импортида адвалор солиқ ставкаси божхона тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланадиган божхона қийматига нисбатан қўлланилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3 – 6-бандларида солиқ ставкаси тамаки маҳсулотларидаги тамаки хом ашёси массасига нисбатан тамаки хом ашёси массаси тўғрисидаги ахборотни истеъмол қадорида (идишда) кўрсатиш шarti билан қўлланилади. Агар чилим учун тамаки бўйича тамаки хом ашёси массаси нетто оғирлигининг 20 фоиздан камни ташкил

этган тақдирда, у ҳолда акциз солиғи нетто оғирлигининг 20 фоизидан ҳисоблаб чиқарилади. Истеъмол қадоғида (идишида) тамаки хом ашёсининг оғирлиги тўғрисида ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда, солиқ ставкаси нетто оғирлигига нисбатан қўлланилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 7-бандида солиқ ставкаси товарнинг нетто оғирлигига нисбатан қўлланилади. бунда истеъмол қадоғининг (пластик банканинг, картон қутисининг ва шу кабиларнинг) оғирлиги ҳисобга олинмайди. Истеъмол қадоғида (идишида) товарнинг оғирлиги тўғрисида маълумот мавжуд бўлмаган тақдирда, солиқ ставкаси истеъмол қадоғини (идишини) ҳисобга олган ҳолда нетто оғирлигига нисбатан қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

289²-модда. Алкоголь маҳсулотларига доир солиқ ставкалари

Алкоголь маҳсулотларига нисбатан солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Алкоголь маҳсулотлари турлари	Солиқ ставкалари (1 литр учун)		
		импорт қилинганда	ишлаб чиқариладиган	
			2023 йил 1 январдан	2023 йил 1 февралдан
1.	Озик-овқат хом ашёсидан ректификацияланган этил спирти, ректификацияланган ва эфироальдегидли фракциядан техник этил спирти ва этил спиртининг бошланғич фракцияси	70%	7 450 сўм	
2.	Арок, коньяк ва бошқа алкоголь маҳсулотлари (акциз тўланадиган товар таркибидаги сувсиз этил спиртининг 1 литри учун, бундан 3 ва 4-бандлар мустасно)	106 800 сўм	34 500 сўм	38 000 сўм

3.	Вино:			
	табiiй равишда ачитилган табиий винолар (этил спирти кушилмаган ҳолда)	30 000 сўм	1 сўм	
	бошқа винолар, шу жумладан вермут	42 750 сўм	1 980 сўм	2 200 сўм
4.	Пиво	50%, бироқ 12 800 сўмдан кам бўлмаган	1 380 сўм	1 550 сўм

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

289³-модда. Нефть маҳсулотлари ва бошқа акциз туланидиган товарлар ва хизматларга доир солиқ ставкалари

Нефть маҳсулотлари ва бошқа акциз туланидиган товарлар ва хизматларга нисбатан солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Товарлар (хизматлар) номи	Солиқ ставкалари	
		2023 йил 1 январдан	2023 йил 1 февралдан
1.	Нефть маҳсулотлари:		
	бензин	275 000 сўм/тонна	303 000 сўм/тонна
	авиакеросин (синтетикдан ташқари)	220 000 сўм/тонна	242 000 сўм/тонна
	дизель ёқилғиси (синтетикдан ташқари)	264 000 сўм/тонна	291 000 сўм/тонна
	ЭКО дизель ёқилғиси (синтетикдан ташқари)	237 600 сўм/тонна	262 000 сўм/тонна
	дизель ёки карбюратор (инжектор) двигателлари учун мотор мойи	374 000 сўм/тонна	412 000 сўм/тонна
2.	Полиэтилен гранулалар	10%	
3.	Табиий газ, бундан Ўзбекистон Республикасига олиб кирилган газ мустанно	20%	

4	Яқуний истеъмолчига реализация қилинадиган:		
	бензин	1 литр учун 385 сўм/1 тонна учун 512 000 сўм	1 литр учун 425 сўм/1 тонна учун 565 000 сўм
	дизель ёқилғиси	1 литр учун 385 сўм/1 тонна учун 468 000 сўм	1 литр учун 425 сўм/1 тонна учун 516 000 сўм
	суюлтирилган газ	1 литр учун 385 сўм/1 тонна учун 730 000 сўм	1 литр учун 425 сўм/1 тонна учун 807 500 сўм
	сиқилган газ	1 куб метр учун 550 сўм	1 куб метр учун 605 сўм
5.	Мобиль алоқа хизматлари	10 %	
6.	Хушбўйлаштирувчи ёки ранг берувчи қўшимчаларсиз оқ шакар	20%	

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ушбу модда биринчи қисмининг 3 ва 5-бандларида солиқ ставкалари Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган (кўрсатиладиган) акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) белгиланган, ва мазкур товарларни олиб киришда қўлланилмайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган олиб кирилган (импорт қилинган) акциз тўланадиган товарларни ўз эҳтиёжлари учун ишлатилганда, солиқ тўловчилари бўлиб ушбу товарларни ўз эҳтиёжлари учун олиб киришни амалга оширган шахслар эътироф этилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 6-бандида белгиланган солиқ ставкаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган хушбўйлаштирувчи ёки ранг берувчи қўшимчаларсиз оқ шакарга қўлланилади. Бунда Ўзбекистон Республикаси ҳудудига шакар хом ашёсини олиб киришга акциз солиғи солинмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

41-боб. СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ, СОЛИҚ ҲИСОБОТИНИ ТАҚДИМ ЭТИШ ВА СОЛИҚ ТЎЛАШ ТАРТИБИ

290-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ солинадиган базадан ва солиқнинг белгиланган ставкаларидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Импорт қилинган, акциз тўланадиган, ўзига нисбатан аралаш – адвалор ва қатъий белгиланган солиқ ставкалари белгиланган товарлар бўйича солиқ солиқ базаси ва адвалор ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Бунда солиқ суммаси қатъий белгиланган ставка қўлланилган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган суммадан кам бўлиши мумкин эмас.

291-модда. Солиқ даври

Бир ой солиқ давридир.

292-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ ҳисоботи, агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ бўйича ҳисобда турилган жойдаги солиқ органларига ҳар ойда, солиқ давридан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Бензин, дизель ёқилғиси ва газ автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари орқали реализация қилинган тақдирда, солиқ ҳисоботи автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари жойлашган ердаги солиқ органларига ҳар ойда, солиқ давридан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

293-модда. Солиқ тўлаш тартиби

Солиқни тўлаш солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Импорт қилинадиган товарлар бўйича солиқни тўлаш боғжона тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатларда амалга оширилади. Акциз маркалари билан тамғаланиши лозим

бўлган олиб кириладиган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ акциз маркалари олингунига қадар тўланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

XII бўлим. Фойда солиғи

42-боб. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР, СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТИ ВА СОЛИҚ БАЗАСИ

294-модда. Солиқ тўловчилар

Қуйидагилар фойда солиғининг солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлган юридик шахслар (бундан буён ушбу бўлимда юридик шахслар деб юритилади);

2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширадиган, юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари (бундан буён ушбу бўлимда фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи норезидентлар деб юритилади);

3) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадлар олувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар (бундан буён ушбу бўлимда норезидентлар деб юритилади);

4) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчилари бўлган юридик шахслар;

5) солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган даромадлари бир миллиард сўмдан ортиқ бўлган ёки ўз ихтиёри билан фойда солиғини тўлашга ўтган яққа тартибдаги тадбиркорлар;

6) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича оддий ширкатнинг ишончли шахси.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари (бундан буён ушбу бўлимда консолидациялашган гуруҳ иштирокчилари деб юритилади) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солигининг мазкур гуруҳ масъул иштирокчиси томонидан ҳисоблаб чиқариш учун зарур бўлган қисми бўйича солиқ тўловчиларнинг мажбуриятларини бажаради.

Ушбу Кодекснинг 36-моддаси тўққизинчи қисмига мувофиқ агент вазифаларини амалга оширувчи жисмоний шахс, ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, айланмадан солиқ тўловчи шахслар солиқ тўловчилар ҳисобланмайди.

295-модда. Солиқ солиш объекти

Солиқ тўловчи томонидан олинган фойда фойда солиғи (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) бўйича солиқ солиш объекти ҳисобланади.

Ушбу бўлим мақсадида қуйидагилар фойда деб эътироф этилади:

1) юридик шахс учун – ушбу бўлимда назарда тутилган жами даромад ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

2) фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи норезидент учун – ушбу Кодекснинг 49-бобида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инobatга олинган ҳолда, ушбу бўлимда назарда тутилган доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган жами даромад (шу жумладан бундай доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган, Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар) ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

3) норезидент учун – ушбу Кодекснинг 50-бобида белгиланган хусусиятлар инobatга олинган ҳолда, Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар;

4) яқка тартибдаги тадбиркор учун – ушбу Кодекснинг 51-бобида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инobatга олинган

ҳолда, ушбу бўлимда назарда тутилган жами даромад ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

5) зиммасига оддий ширкат ишларини юритиш юклатилган шахс учун – биргаликда ишлаб чиқарилган товарни (кўрсатилган хизматни) реализация қилишдан олинган даромад ва биргаликда ишлаб чиқарилиб реализация қилинган товарга (хизматга) тўғри келадиган биргаликдаги фаолиятга киритилган маблағлар суммаси ўртасидаги фарқ.

296-модда. Солиқ базаси

Ушбу Кодекснинг 295-моддасига мувофиқ аниқланадиган, солиқ солиниши лозим бўлган фойда суммаси солиқ базаси ҳисобланади.

Солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда ва шартларда аниқлашда солиқ тўловчи даромадларининг ва (ёки) харажатларининг (зарарларининг) айрим турлари махсус қоидалар бўйича инobatга олинishi ёки инobatга олинмаслиги мумкин.

Солиқ тўловчи ушбу бўлимга мувофиқ фойдани ва зарарни ҳисобга олишнинг умумий тартибидан фарқ қиладиган тартиби назарда тутилган операциялар бўйича даромадларнинг (харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади.

Солиқ базаси, агар ушбу Кодекснинг 48 ва 50-бобларида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ даври бошланганидан эътиборан ортиб боровчи яқун билан аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан ҳисобот (солиқ) даврида кўрилган зарарлар солиқ солиш мақсадларида солиқ базасини ушбу Кодекснинг 46-бобида белгиланган тартибда ва шартларда камайтиради.

Солиқ базаси назорат қилинадиган чет эл компанияларининг ушбу Кодекснинг VII бўлими ва 331-моддасига мувофиқ белгиланадиган умумий фойдасини ҳам ўз ичига олади.

Солиқ базасига ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда тузатишлар киритилади.

Солиқ тўловчининг даромадларига ва (ёки) харажатларига (зарарларига) ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ҳолларда тузатишлар киритилади.

Натура шаклидаги даромадлар ва харажатлар, агар ушбу қисмда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи томонидан битимнинг хақиқий нархидан келиб чиққан ҳолда инобатга олинади. Агар бундай битимдаги товарларнинг (хизматларнинг) нархи уларнинг бозор нархидан фарқ қилса ва бундай фарқланиш солиқ тўловчининг солиқ базаси камайишига ёки зарари кўпайишига олиб келса, солиқ базаси ушбу Кодекснинг VI бўлимига мувофиқ белгиланадиган бозор нархларидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

43-боб. ЖАМИ ДАРОМАД

297-модда. Умумий қондалар

Жами даромад юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ҳудудидан ташқаридаги манбалардан ҳисобот (солиқ) даври мобайнида олинган даромадлардан иборатдир.

Жами даромад, агар ушбу Кодекснинг 299-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қўшилган қиймат солиғини ва акциз солиғини инобатга олмаган ҳолда аниқланади.

Ушбу бўлим мақсадида жами даромадга (бундан буён ушбу бўлимда даромад деб юритилади) ҳар қандай шаклда ва (ёки) ҳар қандай фаолиятдан олинishi лозим бўлган даромадлар (бундан буён матнда олинган даромадлар деб юритилади), хусусан, қуйидаги даромадлар қиради:

- 1) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад;
- 2) кредит (қарз, микрокредит ва бошқа молиявий операциялар) бўйича муқофот тарзидаги даромад;
- 3) суғурта, қайта суғурта ташкилотининг суғурта, қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича даромади;
- 4) РЕПО операциялари бўйича даромад;
- 5) қимматли қорозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ушбу Кодекснинг 327–329-моддаларига мувофиқ олинган даромад;
- 6) амортизация қилинадиган активларнинг ва бошқа мол-мулкнинг ушбу Кодекснинг 298-моддасига мувофиқ чиқиб

кетишидан олинган даромад; (учинчи қисмнинг 6-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон*)

7) молиявий ижара (лизинг) шартномасига биноан мол-мулкни бериш бўйича пул мукофоти тарзидаги даромад;

8) мол-мулкни мулк ижарасига (ижарага) беришдан олинган даромад, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно;

9) роялти;

10) ушбу Кодекснинг 299-моддасига мувофиқ текин олинган мол-мулк (олинган хизматлар);

11) инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товар-моддий захираларнинг ва бошқа мол-мулкнинг қиймати тарзидаги даромад;

12) қонунчиликда белгиланган тартибда мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромад, бундан ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ илгари чегириб ташланмаган харажатларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромадлар мустасно; (учинчи қисмнинг 12-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

13) ушбу Кодекснинг 300-моддасига мувофиқ талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад;

14) ушбу Кодекснинг 301-моддасига мувофиқ илгари чегириб ташланган харажатлар ёки зарарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромад;

15) ушбу Кодекснинг 302-моддасига мувофиқ хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинган даромад;

16) ушбу Кодекснинг 319-моддасига мувофиқ биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олинган даромад;

17) қарздор томонидан эътироф этилган ёхуд қарздор томонидан суднинг қонуний кучга кирган ҳужжати асосида шартнома мажбуриятларини бузганлик учун тўланиши лозим бўлган жарималар, пенялар ва бошқа санкциялар, шунингдек зарарларнинг (зиённинг) ўрнини қоплаш суммалари;

18) ушбу Кодекснинг 320-моддасига мувофиқ курсдаги ижобий фарқ;

19) дивидендлар ва фоизлар;

20) ишончли бошқарув муассиси томонидан мол-мулкни ишончли бошқаришдан олинган даромад;

21) шакллантирилиш харажатлари ушбу Кодекснинг 44 ва 45-бобларида белгиланган тартибда ва шартларда харажатлар таркибига қабул қилинган, қайта тикланган захиралар суммалари;

22) акциядор, иштирокчи юридик шахс фойдасига ўз улушининг (улуши бир қисмининг) қийматини олишдан воз кечган тақдирда, мазкур юридик шахснинг устав фонди (устав капитали) камайиши муносабати билан олган даромад;

23) корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотишдан олинган даромад;

24) ушбу Кодекснинг VI бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда нархларга тузатишлар киритиш туфайли олинган даромад;

25) ушбу Кодекснинг VII бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади;

25¹) ушбу Кодекс 248-моддасининг тўртинчи қисмида белгиланган ҳолларда ва тартибда солиқ базасига товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиққан ҳолда тузатиш киритиш натижасида олинган даромад; *(учинчи қисмининг 25¹-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

26) алоҳида ҳисоби мавжуд бўлмаган ва (ёки) улардан мақсадли фойдаланилмаган мақсадли маблағлар тарзидаги даромад (бундан бюджет тўғрисидаги қонунчилик нормалари қўлланиладиган бюджет маблағлари мустасно); *(учинчи қисмининг 26-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

27) ушбу қисмининг 1–26-бандларида кўрсатилмаган бошқа даромадлар.

Даромадлар солиқ тўловчи томонидан олинган даромадларни тасдиқловчи бирламчи ҳужжатлар ва бошқа ҳужжатлар, шу жумладан электрон ҳужжатлар, шунингдек солиқни ҳисобга олишга доир ҳужжатлар асосида аниқланади.

Жами даромад ушбу бўлим мақсадларида пул, натура шаклида ва (ёки) бошқа шаклларда келиб тушган барча тушумлардан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан олинган, қиймати чет эл валютасида ифодаланган даромадлар қиймати миллий валютада ифодаланган даромадлар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Юридик шахс қайта ташкил этилганда, мол-мулкнинг ва пулда ифодаланадиган баҳога эга бўлган номулкий ҳуқуқларнинг қиймати ва (ёки) юридик шахсларни қайта ташкил этиш чоғида ҳуқуқий ворислик тартибида олинадиган (ўтказиладиган), қайта ташкил этилаётган юридик шахслар ўзининг қайта ташкил этилиш санасига қадар олган мажбуриятларининг қиймати янги ташкил этилган, қайта ташкил этилаётган ва қайта ташкил этилган юридик шахсларнинг даромадлари деб эътироф этилмайди.

Агар даромадни бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ эътироф этиш даромадни ушбу Кодексга мувофиқ аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур даромад солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликни қўллаш чоғида активлар ва (ёки) мажбуриятларнинг қиймати ўзгарганлиги муносабати билан бухгалтерия ҳисобида акс эттирилган даромадларга солиқ солиш мақсадидаги даромадлар сифатида қаралмайди, бундан ҳақиқатда олинган даромадлар мустасно.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, даромадни эътироф этиш санаси бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ аниқланади. *(Саккизинчи-ўнинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчининг даромадларига тузатиш киритиш ушбу Кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Агар муайян бир даромад даромадларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, жами даромадни аниқлашда мазкур даромад фақат бир марта киритилади.

298-модда. Амортизация қилинадиган активларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромадлар (зарарлар)

Ушбу моддага мувофиқ аниқланадиган, чиқиб кетишдан олинадиган молиявий натижа амортизация қилинадиган активларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромад (зарар) деб эътироф этилади.

Амортизация қилинадиган активнинг чиқиб кетишидан олинадиган молиявий натижа (фойда ёки зарар) амортизация қилинадиган активнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромаддан унинг қолдиқ қийматини чегириб ташлаш орқали аниқланади. Амортизация қилинадиган активнинг қолдиқ қиймати ушбу Кодекс 306-моддасининг йигирма олтинчи ва йигирма еттинчи қисмларига ҳамда 307-моддасининг еттинчи қисмига мувофиқ аниқланади.

Амортизация қилинадиган активнинг чиқиб кетишидан олинадиган молиявий натижани (фойдани ёки зарарни) аниқлашда бундай актив бўйича 2021 йилнинг 1 январь ҳолатига кўра тўпланган қўшимча баҳолаш суммаси (илгари қайта баҳоланган нархини ошириш суммасининг олдинги нархни пасайтириш суммасидан ортик суммалари) амортизация қилинадиган активнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромад таркибига киритилади.

Бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган молиявий натижа бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ аниқланади. Мазкур қисмнинг қондалари ушбу Кодекснинг 45-бобига мувофиқ солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари назарда тутилладиган мол-мулкнинг чиқиб кетиш ҳолларига нисбатан татбиқ этилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

299-модда. Текин олинган мол-мулк (хизматлар)

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи томонидан текин олинган мол-мулк ва

(ёки) хизматлар солиқ тўловчининг даромади деб эътироф этилади.

Мол-мулкни (хизматларни) текин асосда олиш чоғида олувчи шахснинг даромадлари, агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу мол-мулкнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Текин олинган мол-мулкнинг (хизматларнинг) бозор қиймати ҳужжат билан тасдиқланиши керак. Хусусан, қуйидагилар шундай ҳужжатлар бўлиши мумкин:

- 1) юклаб жўнатишга, етказиб беришга ёки топширишга доир ҳужжатлар;
- 2) маҳсулот етказиб берувчиларнинг нархга доир маълумотлари (прайс-варақлар);
- 3) оммавий ахборот воситаларидан олинган маълумотлар;
- 4) биржа хабарлари;
- 5) давлат статистика органларининг маълумотлари.

Қарз берувчига фоизли даромад тўлаш мажбуриятсиз қарз (қайтариш шarti билан молиявий ёрдам) олиш чоғида қарз олувчининг даромади қарз (қайтариш шarti билан молиявий ёрдам) олиш санасида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Қарз берувчининг даромадини аниқлашнинг худди шундай тартиби қарз (қайтариш шarti билан молиявий ёрдам) олиш санасида ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан кам бўлган фоизлар тўлаш шarti билан берилган қарзларга (қайтариш шarti билан молиявий ёрдамга) нисбатан қўлланилади.

Ушбу модда тўртинчи қисмининг қоидалари:

- 1) банклараро операцияларга ва кредит ташкилотлари томонидан берилган кредитларга;
- 2) Ўзбекистон Республикаси Президентининг, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига кўра, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан бериладиган қарзларга (ссудаларга);
- 3) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг бир иштирокчиси томонидан айти шу консолидациялашган

гурухнинг бошқа иштирокчисига бериладиган қарзларга (қайтариб бериш шarti билан молиявий ёрдамга) нисбатан татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисми қоидалари ушбу Кодекснинг 322-моддасида назарда тутилган солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мол-мулкни ишончли бошқарувга беришдан наф олувчи оладиган даромадларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

300-модда. Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромадлар

Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромадлар куйидагиларнинг ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади:

1) талаб қилиш ҳуқуқини олувчи солиқ тўловчи учун – қарздордан талаб бўйича асосий қарздан олиниши лозим бўлган сумма, шу жумладан талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш санасидаги асосий қарздан ортиқ сумма билан талаб қилиш ҳуқуқини олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ;

2) талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечган солиқ тўловчи учун – талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш қайси қиймат бўйича амалга оширилган бўлса, уша қиймат билан солиқ тўловчининг дастлабки ҳисобга олиш ҳужжатларига биноан талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш санасида қарздордан олиниши лозим бўлган талабнинг қиймати ўртасидаги ижобий фарқ;

3) қарзни талаб қилиш ҳуқуқини бундан буён амалга оширувчи солиқ тўловчи учун – талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш қиймати билан мазкур талабни сотиб олиш харажатларининг суммаси ўртасидаги ижобий фарқ.

Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечишдан олинган даромад талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечиш амалга оширилган ҳисобот (солиқ) даврида эътироф этилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномасига

кўра олинган салбий фарқ солиқ тўловчининг зарари деб эътироф этилади ва солиқ базаси аниқланаётганда чегириб ташланади.

301-модда. Илгари чегириб ташланган харажатларнинг ёки зарарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромад

Илгари чегириб ташланган харажатларнинг ёки зарарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромадлар жумласига қуйидагилар киради:

1) жорий солиқ даврида ўрни қопланган, шу жумладан бундай талабларга бўлган ҳуқуқлардан ўзганинг фойдасига қайта воз кечиш йўли билан ўрни қопланган, олдин харажатлар жумласига киритилган, умидсиз (таваккал қилинган) деб эътироф этилган талабларнинг суммалари;

2) чиқимларнинг (харажатларнинг) ўрнини қоплаш учун Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетидан олинган маблағларнинг суммалари;

3) суғурта ташкилоти ёки зарар етказган шахс томонидан тўланган зарарни компенсация қилиш суммалари, бундан ушбу Кодекснинг 304-моддасида кўрсатилган суғурта тўловлари мустасно;

4) илгари чегирмалар жумласига киритилган чиқимларнинг ўрнини қоплашдан олинган бошқа компенсациялар.

Олинган компенсация у қайси ҳисобот (солиқ) даврида олинган бўлса, ўша ҳисобот (солиқ) даврининг даромади бўлади.

302-модда. Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинган даромадлар

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар деганда фаолияти солиқ тўловчининг асосий фаолиятига хизмат кўрсатишга қаратилган ва солиқ тўловчининг асосий фаолияти доирасида товарлар ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган хўжаликлар тушунилади.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар жумласига қуйидагилар киради:

1) ёрдамчи хўжаликлар;

2) уй-жой-коммунал хўжалиги объектлари: уй-жой фонди, меҳмонхоналар (туристик меҳмонхоналар бундан мустасно), ташриф буюрувчилар учун уйлар ва ётоқхоналар, ташқи ободонлаштириш объектлари, сунъий иншоотлар, чўмилиш ҳавзалари, пляжларнинг иншоотлари ҳамда асбоб-ускуналари, аҳолини газ, иссиқлик ва электр билан таъминлаш объектлари, уй-жой-коммунал хўжалиги объектларига техник хизмат кўрсатиш ҳамда уларни таъмирлаш учун мўлжалланган участкалар, цехлар, базалар, устахоналар, гаражлар, махсус машиналар ва механизмлар, омборхоналар;

3) ижтимоий-маданий соҳа объектлари: соғлиқни сақлаш ва маданият объектлари, болалар мактабгача таълим объектлари, болаларнинг дам олиш оромгоҳлари, санаторийлар (профилакторийлар), дам олиш базалари, пансионатлар, жисмоний тарбия ва спорт объектлари, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг ишлаб чиқаришга оид бўлмаган объектлари (хаммомлар, сауналар, кирхоналар, тикувчилик устахоналари ҳамда маиший хизматлар кўрсатувчи бошқа устахоналар);

4) ўз ходимларига ёки ўзга шахсларга хизматларни реализация қилишни амалга оширувчи умумий оьқатланиш пунктлари, ўқув комбинатлари ва шунга ўхшаш бошқа хўжаликлар, ишлаб чиқаришлар ҳамда хизматлар.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинган даромадлар хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан товарларни ва хизматларни реализация қилишдан олинган маблағларнинг суммаси билан хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг умумий фаолиятига боғлиқ харажатларнинг суммаси ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Ушбу бўлимга мувофиқ чегириб ташланиши лозим бўлган харажатлар хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг фаолияти билан боғлиқ харажатлар деб эътироф этилади.

Чегириб ташланадиган харажатларнинг даромадлардан ортиб кетиши хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан кўрилган зарар деб эътироф этилади.

303-модда. Узоқ муддатли контрактлар бўйича даромадлар

Агар тузилган контрактлар шартларида хизматларни босқичма-босқич топшириш назарда тутилмаган бўлса, узоқ технологик циклли ишлаб чиқариш (бир солиқ давридан ортиқ) бўйича мазкур хизматларни реализация қилишдан олинган даромад ҳисобга олиш маълумотлари асосида даромадни бир меъёردа эътироф этиш принципи инобатга олинган ҳолда солиқ тўловчи томонидан тақсимланади.

Узоқ муддатли контрактни ҳисобот даврининг охирига келиб ҳақиқатда ижро этиш контрактни бажариш бошлангандан эътиборан қилинган харажатларнинг солиштирма миқдорини контрактни бажаришга доир харажатларнинг умумий суммасида ҳисоб-китоб қилиш асосида аниқланади.

Ҳисобот даврининг охиридаги даромад қилинган харажатларнинг ҳисоб-китоб қилинган солиштирма миқдори ва контракт бўйича даромаднинг (контракт нархлари) умумий суммасидан келиб чиқиб аниқланади. Мазкур контракт бўйича илгари ҳисобга олинган даромадлар жорий ҳисобот даврида хизматларни реализация қилишдан олинган даромадни аниқлаш чоғида чегириб ташланади.

304-модда. Солиқ солишда ҳисобга олинмайдиган даромадлар

Қуйидагилар даромад сифатида ҳисобга олинмайди:

1) устав фондига (устав капиталига) қўшилган ҳисса тарзида олинган маблағлар;

2) акцияларни (улушларни) жойлаштириш нархининг уларнинг номинал қийматидан (дастлабки миқдоридан) ортиқча суммаси;

3) иштирокчилар таркибидан чиқиш (чиқиб кетиш) чоғида устав фондига (устав капиталига) қўшилган ҳисса доирасида олинган ёки иштирокчининг улуши миқдорини камайтириш, шунингдек тугатилаётган юридик шахснинг мол-мулкни иштирокчилар ўртасида тақсимлаш чоғида олинган маблағлар;

4) оддий ширкат шартномаси бўйича биргаликдаги фаолиятни амалга ошириш учун бирлаштириладиган маблағлар;

5) оддий ширкат шартномаси бўйича шерикнинг (иштирокчининг) шартнома шериклари (иштирокчилари) умумий мулкидаги улуши қайтарилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, ушбу шерик (иштирокчи томонидан) қўшилган хисса миқдоридан олинган маблағлар;

6) реализация қилинадиган товарлар (хизматлар) учун олдиндан тўлов (бунак) тарзида бошқа шахслардан олинган маблағлар;

6') бошқарувчи ташкилотлар ёки кўп квартиралли уйларни бошқарувчилар томонидан умумий мол-мулкни бошқариш, унга техник хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш, шунингдек кўп квартиралли уйларга туташ ер участкаларини ободонлаштириш бўйича кўрсатилган хизматлардан ҳамда бажарилган ишлардан олинган маблағлар; (6'-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ЎРҚ-773-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)

7) қонунчиликка мувофиқ ушбу мажбуриятларнинг таъминоти сифатида гаров ёки закат тарзида олинган маблағлар, уларга бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтган пайтга қадар; (биринчи қисмининг 7-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

8) Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари асосида, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ текинга олинган мол-мулк ва хизматлар;

9) ушбу Кодекснинг 48-моддасида назарда тутилган талаблар бажарилиши шarti билан олинган грантлар, инсонпарварлик ёрдами ва мақсадли тушумлар;

10) суғурта шартномалари бўйича суғурта товони (суғурта суммаси) тарзида олинган маблағлар;

11) воситачига ёки бошқа ишончли вакилга воситачилик, топшириқ шартномаси ёки воситачилик хизматлари кўрсатишга доир бошқа шартнома бўйича мажбуриятларни бажариши муносабати билан, шунингдек воситачи ёки бошқа ишончли вакил томонидан комитент ёхуд бошқа ишонч

билдирувчи учун амалга оширилган харажатларнинг ўрнини қоплаш ҳисобидан келиб тушган мол-мулк (пул мукофоти бундан мустасно). Бундай харажатлар, агар тузилган шартномалар шартларида бу харажатларнинг ўрнини қоплаш назарда тутилган бўлса, воситачидан ёки ишончли вакилдан чегириб ташланмайди;

12) молиявий ижара (лизинг) объектининг қиймати ўрнини ижарага берувчи (лизинг берувчи) томонидан олинган ижара (лизинг) тўловининг қисми тарзида қоплаш;

13) мол-мулк ижарасига доир шартнома бўйича олинган мол-мулк, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно;

14) телекоммуникация тармоқларидаги тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг текин олинган техник воситалари, шунингдек улардан фойдаланиш ва уларга хизмат кўрсатиш бўйича хизматлар;

15) инвестор ва давлат мулкни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага биноан инвестиция мажбуриятлари сифатида киритиладиган мол-мулк;

16) кредит ёки қарз шартномалари бўйича маблағлар ёки бошқа мол-мулк (маблағ жалб қилишни расмийлаштириш усулидан катъи назар, бошқа шундай маблағлар ёки бошқа мол-мулк, шу жумладан қарз қимматли қоғозлар), шунингдек бундай жалб қилинган маблағларни тўлаш ҳисобидан маблағлар ёки бошқа мол-мулк;

17) концессия битими бўйича қонунчиликка мувофиқ олинган мол-мулк; *(биринчи қисмнинг 17-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УПК-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

18) давлат муассасалари томонидан барча даражалардаги ижро этувчи ҳокимият органларининг қарорига кўра олинган мол-мулк;

19) Ўзбекистон Республикасининг давлат облигациялари ва давлатнинг бошқа қимматли қоғозлари бўйича олинган даромадлар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси томонидан ва Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари томонидан чиқарилган халқаро облигациялар бўйича даромадлар;

20) солиқ тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ ҳисобдан чиқарилган пеняларнинг ва жарималарнинг суммаси. *(Биринчи*

қисмининг 20-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

44-БОБ. ХАРАЖАТЛАР

305-модда. Умумий қоидалар

Ушбу Кодекс 294-моддаси биринчи қисмининг биринчи бандида кўрсатилган юридик шахсларнинг солиқ базасини аниқлашда ушбу шахсларнинг жами даромадидан даромад олиш билан боғлиқ барча харажатлар чегириб ташланади, бундан ушбу бўлимга кўра чегириб ташланмайдиган харажатлар мустасно.

Ушбу бўлим мақсадларида солиқ тўловчи томонидан Ўзбекистон Республикасида ҳам, унинг ҳудудидан ташқарида ҳам ҳисобот (солиқ) даври давомида амалга оширилган (кўрилган), асосланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган чиқимлари (ушбу Кодекснинг 333–336-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса зарарлар) харажатлар деб эътироф этилади.

Асосланган харажатлар деганда баҳоси пул шаклида ифодаланган, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар тушунилади.

Ҳар қандай чиқимлар, башарти улар ҳеч бўлмаганда қуйидаги шартлардан бирига мувофиқ келган тақдирда, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар деб эътироф этилади:

1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида қилинган бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаб туриш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ёхуд хизмат қилса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан алоқаси аниқ асосланган бўлса;

3) қонунчиликнинг қоидаларидан келиб чиқса. (Тўртинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Хужжатлар билан тасдиқланган харажатлар деганда қуйидаги хужжатлар билан тасдиқланган чиқимлар тушунилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ расмийлаштирилган хужжатлар; *(бешинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) тегишли харажатлар амалга оширилган чет давлат ҳудудида қўлланиладиган тартибга мувофиқ расмийлаштирилган хужжатлар;

3) бошқа шаклда расмийлаштирилган, шу жумладан хизмат сафари тўғрисидаги буйруқ, йўл хужжатлари, шартномага мувофиқ кўрсатилган хизмат ҳақидаги ҳисобот билан расмийлаштирилган хужжатлар.

Ушбу Кодекснинг 37-бобига мувофиқ, жумладан амортизация қилинадиган активларни сотиб олиш ва ҳисобга олиннадиган қўшилган қиймат солиғининг суммаси, шу харажат сифатида эътироф этилмайди, бундан ушбу Кодекснинг 314-моддасида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Агар айни бир харажатлар харажатларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, солиқ базасини ҳисобкитоб қилишда мазкур харажатлар фақат бир марта чегириб ташланади.

Солиқ тўловчининг қиймати чет эл валютасида ифодаланган харажатлари миллий валютада қиймати ифодаланган харажатлар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Агар бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ харажатни эътироф этиш ушбу Кодексга мувофиқ харажатни аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур харажат солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ, узоқ муддатли активларнинг дастлабки қиймати ва захираларнинг таннархига киритиладиган харажатлар амортизация ажратмалари воситасида ва бундай захираларнинг таннархи орқали чегирмалар жумласига киритилиши лозим.

Ушбу Кодекс 306-моддасининг еттинчи қисмига мувофиқ амортизация ажратмалари ҳисобланмайдиган узоқ муддатли активларнинг қиймати мазкур активлар ушбу Кодекснинг 298-моддасида назарда тутилган тартибда чиқиб кетаётганда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади. *(Ун биринчи ва ўн иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу Кодекс 306-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ ёки бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ амортизация ажратмалари ҳисобланмайдиган узоқ муддатли активларнинг қиймати мазкур активлар ушбу Кодекснинг 298-моддасида назарда тутилган тартибда чиқиб кетаётганда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади. *(Тўққизинчи – ўн иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Солиқ тўловчининг харажатларига тузатишлар киритиш ушбу Кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг 306–316-моддалари ва 45-бобида кўрсатилган харажатлар ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган шартларга риоя этилган ҳолда чегирмалар жумласига киритилади.

306-модда. Амортизация харажатлари

Ушбу Кодексга мувофиқ солиқ тўловчи амортизация қилинадиган активлар сифатида ҳисобга оладиган асосий воситалар ва номоддий активлар ушбу Кодекс мақсадларида амортизация қилинадиган активлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасида бирлик (туплам) учун белгиланган (асосий восита сифатида эътироф этилган санадаги), қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик баравари миқдоридан юқори бўлган, солиқ тўловчида мулк ҳуқуқи асосида турган (агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса) ва солиқ тўловчи томонидан товарларни ишлаб чиқаришда (хизматлар кўрсатишда) ёки маъмурий-бошқарув эҳтиёжлари учун узоқ вақт (давомийлиги ўн икки ойдан ортиқ вақт) мобайнида фойдаланиладиган мол-

мулк солиқ солиш мақсадларида асосий восита деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчи солиқ даври учун солиқ солиш мақсадларидаги ҳисоб сиёсатида мол-мулк қийматини асосий воситалар таркибида ҳисобга олиш учун мол-мулкнинг энг кам чегарасини белгилашга ҳақли.

Унитар корхона амортизация қилинадиган активни унитар корхона мулкдоридан оператив бошқарувга ёки ҳўжалик юритувига олганда бундай актив ушбу моддада белгиланган тартибда шу унитар корхонада амортизация қилиниши лозим.

Ижарага берувчининг (қарз берувчининг) розилиги билан ижарага ва (ёки) бепул фойдаланишга берилган амортизация қилинадиган активга ижарага олувчи (қарз олувчи) томонидан амалга оширилган ажратиб бўлмайдиган яхшилаш шаклидаги капитал қўйилмалар ҳам амортизация қилинадиган актив деб эътироф этилади.

Молиявий ижара шартномаси (лизинг шартномаси) бўйича олинган амортизация қилинадиган актив ижара (лизинг) объектини олувчида амортизация қилинадиган активлар таркибига киритилади.

Қуйидаги активлар амортизация қилинмайди:

1) ер ва табиатдан фойдаланишга доир бошқа объектлар (сув, ер ости бойликлари ва бошқа табиий ресурслар);

2) маҳсулдор чорва моллари;

3) ахборот-кутубхона фонди;

4) музей ашёлари;

5) моддий маданий мерос объектлари;

6) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари, йўлкалар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тасарруфида бўлган ободонлаштириш иншоотлари;

7) қиймати солиқ солиш мақсадида ушбу солиқ тўловчида илгари тўлиқ харажатлар жумласига киритилган амортизация қилинадиган актив;

8) солиқ тўловчи томонидан амортизация қилинадиган активлар таркибига ўтказилмаган капитал қўйилмалар;

9) бюджет ташкилотларининг амортизация қилинадиган активлари, бундан тадбиркорлик фаолияти амалга оширилиши

муносабати билан сотиб олинган ва бундай фаолиятни амалга ошириш учун фойдаланиладиган амортизация қилинадиган активлар мустасно;

10) мақсадли молиялаштиришнинг бюджет маблағлари ҳисобига сотиб олинган (яратилган) амортизация қилинадиган активлар (тегишли қисми бўйича). Мазкур норма солиқ тўловчи томонидан хусусийлаштириш чоғида олинган амортизация қилинадиган активга нисбатан қўлланилмайди;

11) ушбу Кодекс 304-моддасининг 8, 9, 14 ва 15-бандларига мувофиқ келиб тушган маблағлар ҳисобидан олинган ёки сотиб олинган (яратилган), шунингдек солиқ ва божхона имтиёзлари берилиши натижасида бўшаган маблағлар ҳисобидан олинган ёки сотиб олинган (яратилган) амортизация қилинадиган актив (тегишли қисми бўйича).

Ушбу модда мақсадида қуйидагилар амортизация қилинадиган активлар таркибидан чиқариб ташланади:

1) консервация даври учун – қонунчиликда белгиланган тартибда консервация қилинган амортизация қилинадиган актив;

2) солиқ тўловчининг қарорига кўра ун икки ойдан ортиқ вақт реконструкция қилишда ёки модернизациялашда бўлган амортизация қилинадиган актив, бундан реконструкция қилиш ёки модернизациялаш жараёнида бундай активдан солиқ тўловчи томонидан ўз фаолиятида фойдаланилиши давом эттириладиган ҳоллар мустасно.

Агар мазкур моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу модда мақсадида амортизация қилинадиган актив бошланғич қиймат бўйича ҳисобга олинади.

2021 йил 31 декабрдан кейин сотиб олинган (олинган, яратилган) амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати уни сотиб олишга, қуришга, ишлаб чиқаришга, етказиб беришга ва фойдаланиш учун яроқли бўлган ҳолатга келтиришга доир харажатлар суммаси сифатида (агар бундай актив солиқ тўловчи томонидан бепул олинган ёхуд инвентаризация натижасида аниқланган бўлса, шу активнинг ушбу Кодекснинг 299-моддасига мувофиқ белгиланадиган бозор қиймати сифатида) аниқланади.

Молиявий ижара ва (ёки) лизинг предмети бўлган амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати ушбу модданинг унинг қисмида кўрсатилган тартибга ўхшаш тартибда аниқланади.

Акциядорнинг (иштирокчининг, мулкдорнинг) устав фондига (устав капиталига) ҳиссаси ҳисобидан олинган, амортизация қилинадиган активларнинг бошланғич қиймати деб мазкур активларнинг акциядорлар (иштирокчилар, мулкдорлар) томонидан келишилган, лекин ушбу Кодекснинг 299-моддасида кўрсатилган тартибга ўхшаш тартибда аниқланадиган бозор қийматидан юқори бўлмаган пулдаги баҳоси эътироф этилади.

Солиқ тўловчининг ўзи барпо этган (тайёрлаган, яратган), амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати деб бундай активни барпо этиш (қуриш, қўшимча қуриш, тайёрлаш, яратиш) бўйича ҳақиқий харажатлар суммаси эътироф этилади.

Амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати қуйидагилар ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади:

ушбу Кодекснинг 37-бобида мувофиқ ҳисобга олинган ва (ёки) 314-моддасига мувофиқ харажатлар таркибида ҳисобга олиннадиган қўшилган қиймат солиғи;

фоизлар бўйича харажатларни ва ушбу Кодексга мувофиқ чегриб ташланиши лозим бўлган ёки харажатлар таркибида ҳисобга олиннадиган амортизация қилинадиган активни сотиб олиш билан боғлиқ бошқа харажатлар.

Сотиш учун мўлжалланган захиралар ёки активлар таркибидан ўтказилган амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати ушбу активнинг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ бундай келиб тушиш санасида аниқланган баланс қийматидир.

Агар амортизация қилинадиган актив солиқ тўловчи томонидан қайта ташкил этиш натижасида (бундан ташкилий-ҳуқуқий шакл ўзгарган ҳоллар мустасно) олинган бўлса, бундай активнинг топшириш далолатномасида ёки тақсимлаш балансида кўрсатилган баланс қиймати унинг бошланғич қиймати бўлади.

2021 йил 1 январь ҳолатига кўра бухгалтерия ҳисоби маълумотларига кўра солиқ тўловчида мавжуд бўлган, амортизация қилинадиган активнинг бошланғич (қайта

тикланиш) қиймати солиқ солиш мақсадларида илгари ўтказилган қайта баҳолашларни ҳисобга олган ҳолда унинг бошланғич қиймати сифатида аниқланади.

Амортизация қилинадиган активнинг қайта тикланиш қийматини аниқлашда ушбу модда мақсадида солиқ тўловчининг қарори бўйича 2020 йилнинг 1 январь ҳолатига кўра амалга оширилган ва солиқ тўловчининг бухгалтерия ҳисобида 2020 йил 1 январдан кейин акс эттирилган амортизация қилинадиган активнинг қайта баҳолаши ҳисобга олинади.

Ушбу бўлим мақсадида солиқ тўловчи томонидан 2021 йил 1 январдан кейин амортизация қилинадиган актив қийматини қайта баҳолаш (нархини пасайтириш) амалга оширилганда, бундай қайта баҳолашнинг ижобий (салбий) суммаси даромад (харажат) деб эътироф этилмайди, амортизация қилинадиган активнинг қайта тикланиш қийматини аниқлашда ва амортизацияни ҳисоблашда ҳисобга олинмайди.

Амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати бундай активга солиқ тўловчи томонидан капитал қўйилмалар амалга оширилган тақдирда, башарти улар иқтисодий жиҳатдан ўринли бўлса, ўзгаради.

Амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати тегишли объектлар қўшимча қурилган, қўшимча жиҳозланган, реконструкция қилинган, модернизация қилинган, технологик жиҳатдан қайта жиҳозланган, қисман тугатилган ҳолларда ва бошқа шунга ўхшаш асосларга, шу жумладан табиатни муҳофаза қилиш мақсадларига кўра ўзгаради.

Асбоб-ускуналар, биналар, иншоотларнинг ёки бошқа амортизация қилинадиган активнинг технологик ёки хизмат кўрсатиш жиҳатидан белгиланган мақсадининг ўзгариши ва (ёки) бошқа янги сифатларнинг олиниши билан боғлиқ ишлар, қўшимча қуриш, қўшимча жиҳозлаш, модернизация қилишга доир ишлар жумласига киради.

Ушбу модда мақсадида ишлаб чиқаришни такомиллаштириш ва унинг техник-иқтисодий кўрсаткичларини ошириш билан боғлиқ бўлган ҳамда ишлаб чиқариш қувватларини кўпайтириш, товарлар (хизматлар) сифатини яхшилаш ва (ёки) уларнинг воқеелаштурувсини ўзгартириш мақсадида амортизация

қилинадиган активни реконструкция қилиш лойиҳаси бўйича амалга ошириладиган, мавжуд амортизация қилинадиган активни қайта қуриш реконструкция қилиш жумласига қиради.

Амортизация қилинадиган активнинг ёки унинг айрим қисмларининг техник-иқтисодий кўрсаткичларини техника ва технологияни ўзгартириш, ишлаб чиқаришни механизациялаштириш ва автоматлаштириш, маънан эскирган ҳамда жисмонан ишдан чиққан асбоб-ускуналарни модернизациялаш ва алмаштириш асосида оширишга доир комплекс тадбирлар техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш жумласига қиради. Техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш янги ишлаб чиқаришларни барпо этишни ва амалдагиларини кенгайтиришни ҳам ўз ичига олади.

Ижарага олинган амортизация қилинадиган активларга ва (ёки) бепул фойдаланиш шартномаси бўйича олинган амортизация қилинадиган активларга капитал қўйилмалар қуйидаги тартибда амортизация қилинади:

ижарага берувчи томонидан ижарага олувчига (қарз берувчи томонидан қарз олувчига) қийматининг ўрни қопланадиган капитал қўйилмалар ижарага берувчи (қарз берувчи) томонидан амортизация қилинади;

ижарага олувчи ижарага берувчининг розилиги билан (қарз берувчининг розилиги билан қарз олувчи) амалга оширган, қийматининг ўрни ижарага берувчи (қарз берувчи) томонидан қоплаб берилмайдиган капитал қўйилмалар ижарага олувчи (қарз олувчи) томонидан амортизация қилинади.

2020 йил 31 декабрь ҳолатига кўра солиқ тўловчида мавжуд бўлган амортизация қилинадиган активларнинг қолдиқ қиймати бундай амортизация қилинадиган активларнинг бошланғич (тикланиш) қиймати ва 2021 йил 1 январгача ҳисобланган (жамғарилган) амортизация суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

2020 йилнинг 31 декабридан кейин ишга туширилган амортизация қилинадиган активнинг қолдиқ қиймати унинг бошланғич қиймати ва солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида ҳисобланган (жамғарилган) амортизация суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади. Ушбу Кодекс 308-моддасининг

еттинчи қисмига мувофиқ инвестициявий чегирма бекор қилинган тақдирда, жамғарилган амортизация инвестициявий чегирма чегириб ташланган ҳолда аниқланади.

Амортизация қилинадиган активнинг қиймати ушбу Кодекснинг 308-моддасида назарда тутилган амортизация ажратмалари ва (ёки) инвестициявий чегирмалар орқали харажатлар жумласига киритилади.

Агар ушбу модданинг ўн еттинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, амортизация қилинадиган активнинг қиймати амортизация ажратмаларини қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолда бошланғич қийматдан ҳисобланадиган амортизация ажратмалари орқали харажатлар жумласига киритилади.

Амортизация қилинадиган активлар амортизацияни ҳисоблаш мақсадида, ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ ва Ўзбекистон Республикаси асосий фондларининг статистик таснифлари ҳисобга олинган ҳолда активни ишга тушириш санасида амортизация гуруҳлари (кичик гуруҳлари) бўйича тақсимланади.

Амортизация қилинадиган барча активлар (бундан номоддий активлар мустасно) бўйича амортизацияни ҳисоблаш амортизациянинг қуйидаги энг юқори нормалари қўлланилган ҳолда тўғри чизиқли усул орқали амалга оширилади:

Гуруҳлар тартиб рақами	Кичик гуруҳлар тартиб рақами	Амортизация гуруҳларининг (кичик гуруҳларининг) номи	Амортизациянинг нормаси, фоизларда
I		Бинолар ва иншоотлар	
	1	Бинолар	5
	2	Иншоотлар	10
II		Културлар, электр узатиш ва телекоммуникациялар линиялари	15
III		Машиналар ва ускуналар (транспорт ускуналаридан ташқари)	20
IV		Транспорт ускуналари	

	1	Хаво ва космик учиш аппаратлари ва улар билан боғлиқ ускуналар, кемалар ва қайиклар, локомотивлар ва ҳаракатдаги таркиб (темир йул таркиби)	10
	2	Автотранспорт воситалари, автомобиль кузовлари (корпуслари), тиркамалар ва ярим тиркамалар, бошқа транспорт ускуналари	20
V		Компьютерлар ва периферия ускуналари	40
VI		Бошқа гуруҳларга киритилмаган амортизация қилинадиган активлар	15

Солиқ тўловчи солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида амортизацияни ушбу моддада белгиланганидан пастрок нормалар бўйича ҳисоблашга ҳақли.

Солиқ солиш мақсади учун амортизация суммаси солиқ тўловчилар томонидан ҳар ойда аниқланади. Амортизация ҳар бир амортизация қилинадиган актив бўйича алоҳида ҳисобланади ҳамда унинг бошланғич қийматининг ва ушбу объект учун белгиланган амортизация нормасининг купайтмаси сифатида аниқланади.

Амортизация қилинадиган актив, шу жумладан қонунчиликка мувофиқ ҳуқуқлари давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим бўлган амортизация қилинадиган активлар бўйича амортизацияни ҳисоблаш ушбу актив, у давлат рўйхатидан ўтказилган санадан қатъи назар, фойдаланишга топширилган санадан эътиборан бошланади.

Агар солиқ тўловчи бирор-бир календарь ой ичида таъсис этилган, тугатилган ёки қайта ташкил этилган бўлса, амортизация қуйидаги хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда ҳисобланади:

1) амортизация таъсис этилаётган, қайта ташкил этиш натижасида ташкил этилаётган солиқ тўловчи томонидан у давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ҳисобланади;

2) амортизация тугатилаётган солиқ тўловчи томонидан тугатиш яқунланадиган санагача, қайта ташкил этилаётган солиқ тўловчи томонидан эса қайта ташкил этиш тугатиладиган санагача ҳисобланади.

Ушбу модда ўтгиз бешинчи қисмининг қоидалари ўзининг ташкилий-ҳуқуқий шаклини ўзгартираётган солиқ тўловчиларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Амортизацияни ҳисоблаш амортизация қилинадиган активнинг қиймати тўлиқ ҳисобдан чиқарилган санадан эътиборан ёки бундай актив солиқ тўловчининг амортизация қилинадиган активлари таркибидан ҳар қандай асосларга кўра чиқарилганда тугатилади.

Ушбу модданинг саккизинчи қисмига мувофиқ амортизация қилинадиган актив таркибидан чиқариб ташланган активлар бўйича амортизацияни ҳисоблаш ушбу актив амортизация қилинадиган актив таркибидан чиқариб ташланган санадан эътиборан тугатилади ва амортизация қилинадиган актив расконсервация қилинган ёки уни реконструкция қилиш (модернизациялаш) яқунланган санадан эътиборан қайта тикланади.

Солиқ солиш мақсадларида амортизация қилинадиган активнинг қийматига ушбу Кодекс 317-моддасининг 17-бандида назарда тутилган харажатлар киритилмайди.

Номоддий активларнинг қиймати ушбу Кодекснинг 307-моддасида назарда тутилган тартибда харажатлар жумласига киритилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

307-модда. Номоддий активларни амортизация қилиш харажатлари

Солиқ тўловчининг товарлар ишлаб чиқаришда (хизматлар кўрсатишда) ёки маъмурий-бошқарув эҳтиёжлари учун узок вақт (давомийлиги ўн икки ойдан ортиқ вақт) мобайнида фойдаланиладиган интеллектуал фаолият натижалари ва бошқа интеллектуал мулк объектлари (уларга бўлган мутлак

хуқуқлар) солиқ солиш мақсадларида номоддий активлар деб эътироф этилади.

Номоддий активлар жумласига, хусусан, башарти солиқ тўловчи ушбу активларга нисбатан мутлақ хуқуқларга эга бўлса, ушбу Кодекс 44-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилган активлар киради.

Номоддий активни тан олиш учун қуйидагилар зарур:

солиқ тўловчига иқтисодий наф (даромад) олиб келиш имкониятининг мавжудлиги;

номоддий активнинг ўзи мавжудлигини ва (ёки) солиқ тўловчида интеллектуал фаолият натижаларига бўлган мутлақ хуқуқ мавжуд эканлигини тасдиқловчи лозим даражада расмийлаштирилган ҳужжатларнинг (шу жумладан патентлар, гувоҳномаларнинг, бошқа муҳофаза ҳужжатларининг, патентдан, товар белгисидан ўзганинг фойдасига воз кечишга (уни олишга) доир шартноманинг) мавжудлиги.

Номоддий активдан фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш патентнинг, гувоҳноманинг амал қилиш муддатидан ва (ёки) интеллектуал мулк объектларидан Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига ёки чет давлатнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонунчилигига мувофиқ фойдаланиш муддатларига доир бошқа чекловлардан келиб чиққан ҳолда ёхуд номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланишнинг тегишли шартномаларда шартлашилган муддатидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Номоддий активлар бўйича амортизация хар ойда солиқ тўловчи томонидан уларнинг бошланғич қийматидан ва бундай номоддий активдан фойдали тарзда фойдаланиш муддатидан, бироқ солиқ тўловчининг фаолияти муддатидан кўп бўлмаган муддатдан келиб чиққан ҳолда ҳисоб-китоб қилинган нормалар бўйича ҳисобланади.

Фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш мумкин бўлмаган номоддий активлар бўйича амортизация нормалари беш йиллик муддатга белгиланади.

Ушбу моддада назарда тутилган исталган номоддий активдан фойдаланиш ва фойдаланиш ҳуқуқи учун солиқ тўловчи томонидан тўланадиган даврий (жорий) тўловлар ушбу Кодекс

305-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган шартларга риоя этилган тақдирда харажатлар деб эътироф этилади ва чегирмалар жумласига мутаносиб равишда фойдаланиш муддат давомида киритилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

308-модда. Инвестициявий чегирма

Солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 306-моддасига мувофиқ аниқланадиган активнинг бошланғич қийматидан келиб чиққан ҳолда амортизация қилиниши лозим бўлган амортизация қилинадиган активлар бўйича инвестициявий чегирмаларни ушбу моддада белгиланган тартибда ва шартларда қўллашга ҳақли. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Инвестициявий чегирма амортизация харажати деб эътироф этилади.

Инвестициявий чегирма қуйидаги миқдорда қўлланилади:

1) янги технологик ускуналар қийматининг, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш харажатларининг ва (ёки) ахборот тизимларини яратишга доир инвестиция лойиҳалари доирасида маҳаллий ишлаб чиқаришнинг дастурий таъминотини сотиб олишга йўналтирилдиган маблағлар суммаларининг 20 фоизи миқдорида;

2) ишлаб чиқаришни янги қурилиш шаклида кенгайтиришга, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар ва иншоотларни реконструкция қилишга йўналтирилдиган маблағлар суммасининг 10 фоизи миқдорида. *(Учинчи қисмининг 1 ва 2-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу Кодекс 317-моддасининг 17-бандига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлар бўйича инвестициявий чегирма берилмайди.

Инвестициявий чегирма янги технологик ускунани ишга тушириш амалга оширилган ёхуд ўз ишлаб чиқаришини модернизация қилиш, техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш амалга оширилган, ишлаб чиқариш янги қурилиш шаклида кенгайтирилган, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган биналар ва иншоотларни реконструкция қилиш амалга оширилган, лаборатория тестларини ва синовларини ўтказиш учун комплекслар, ахборот тизимларини яратиш бўйича инвестиция лойиҳалари доирасида маҳаллий ишлаб чиқаришнинг дастурий таъминоти сотиб олинган ҳисобот (солиқ) даврида қўлланилади.

Ушбу модда мақсадларида товарларни (хизматларни) ишлаб чиқариш жараёнида солиқ туловчи томонидан фойдаланиладиган, чиқарилган кунидан эътиборан кўпи билан уч йил ўтган машиналар ва ускуналар (шу жумладан транспорт ускуналари) янги технологик ускуналар деб эътироф этилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Амортизация қилинадиган актив у бўйича инвестициявий чегирма қўлланилган санадан эътиборан уч йил ичида реализация қилинган, бепул берилган ва бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, инвестициявий чегирманинг амал қилиши бундай активнинг чиқиб кетиши рўй берган ҳисобот (солиқ) даврида жамғарилган амортизация суммасидан уни чегириб ташлаш орқали бекор қилинади.

Ушбу модда еттинчи қисмининг қондалари амортизация қилинадиган активнинг фавқулодда вазиятлар (табiiй офат, ёнрин, авария ва шунга ўхшаш бошқа ҳолатлар) туфайли чиқиб кетиши ҳолларига нисбатан, шунингдек амортизация қилинадиган активнинг бошланғич қиймати унинг чиқиб кетиш санасига қадар ушбу Кодекснинг 306-моддасида белгиланган нормалар бўйича тулиқ амортизация қилиниши мумкин бўлган ҳолларда татбиқ этилмайди. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

309-модда. Амортизация қилинадиган активларни таъмирлаш харажатлари

Солиқ солиш мақсадларида солиқ тўловчи томонидан амортизация қилинадиган активларни таъмирлаш учун амалга оширилган харажатлар қайси ҳисобот (солиқ) даврида амалга оширилган бўлса, уша ҳисобот (солиқ) даврида ҳақиқий чикимлар миқдорида харажатлар жумласига киритилади.

Агар ижарага олувчи ва ижарага берувчи ўртасидаги шартномада (қарз олувчи ва қарз берувчи ўртасидаги шартномада) ижарага олувчининг (қарз олувчининг) харажатлари ўрнини ижарага берувчи (қарз берувчи) томонидан қоплаш назарда тутилган бўлмаса, ушбу модда қоидалари ижарага олувчининг (қарз олувчининг) мазкур харажатларига нисбатан ҳам қўлланилади.

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

310-модда. Фоизлар ва айрим чикимлар бўйича харажатлар

Солиқ тўловчининг қарз мажбуриятлари (кредитлар, товар ва тижорат кредитлари, қарзлар, банк омонатлари, банк ҳисобварақлари ёки расмийлаштириш усулидан катъи назар, бошқа жалб қилинган маблағлар) бўйича фоизлар тарзидаги харажатлари ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, ҳақиқий ставкадан келиб чиқиб, чегириб ташланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли ва 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Юридик шахснинг назорат қилинадиган қарзи билан боғлиқ харажатлари ушбу модданинг биринчи қисми қоидалари ҳисобга олинган ҳолда, ушбу моддада белгиланган энг кўп қийматлардан ошмайдиган миқдорда чегириб ташланади. Мазкур қоида қуйидагиларга нисбатан қўлланилади:

1) қарз маблағларидан фойдаланганлик учун фоизларга;

2) неустойкаларнинг (жарималар, пеняларнинг) суммалари, жавобгарликнинг бошқа чоралари қўлланилганлиги натижасида, шу жумладан шартнома мажбуриятларини бузганлик учун зарарларнинг ўрнини қоплаш натижасида тўланиши лозим бўлган суммаларга.

Ушбу модда мақсадларида юридик шахснинг қуйидаги қарзлари назорат қилинадиган қарзлар деб эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлмаган, мазкур солиқ тўловчи акцияларининг (устав фондидаги (устав капиталидаги) пайлар, улушларнинг) 20 фоиздан ортиғига бевосита ёки билвосита эгаллик қиладиган чет эллик юридик ёки жисмоний шахс олдидаги қарзи;

2) ушбу Кодекснинг 37-моддасига мувофиқ ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган чет эллик шахснинг ўзаро боғлиқ шахси деб эътироф этиладиган бошқа шахс олдидаги қарзи;

3) ушбу қисмнинг 1 ва (ёки) 2-бандларида кўрсатилган шахслар олдида кафиллик қилувчи, кафил сифатида иш юритувчи шахс ёки ушбу солиқ тўловчининг ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган қарзини тўлашни таъминлаш юзасидан мажбуриятни бошқача тарзда ўз зиммасига оладиган бошқа шахс олдидаги қарз.

Назорат қилинадиган қарз солиқ давридаги қуйидаги қарзларнинг жами суммаларини ўз ичига олади:

қарз маблағлари бўйича;

жавобгарликнинг бошқа чоралари қўлланилганлиги натижасида, шу жумладан шартнома мажбуриятларини бузганлик учун зарарларнинг ўрни қопланиши натижасида тўланиши лозим бўлган неустойкалар (жарималар, пенялар) суммалари бўйича.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми мақсадлари учун солиқ даврида мавжуд бўлган қарз деганда, қайси хўжалик операцияси натижасида жорий ҳисобот (солиқ) даврида қарз юзага келадиган ёки кўпаядиган бўлса, уша ҳар бир хўжалик операциясининг қиймат кўрсаткичлари суммаси, шунингдек жорий ҳисобот (солиқ) даврининг бошида тўланмаган қарзнинг суммаси тушунилади.

Агар ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган чет эллик шахс ёки бошқа шахслар олдидаги назорат қилинадиган қарз миқдори солиқ тўловчининг хусусий капиталидан уч барабардан ортиқ бўлса, фақат лизинг фаолияти билан шуғулланувчи банклар ва солиқ тўловчилар учун эса ун уч барабардан ортиқ бўлса, харажатларнинг чегириб ташланиши лозим бўлган энг кўп миқдорини аниқлашда ушбу модданинг еттинчи – тўққизинчи қисмларида белгиланган қондалар қўлланилади.

Солиқ тўловчи назорат қилинадиган қарзнинг ҳар бир тури бўйича энг кўп суммаларни ҳар бир ҳисобот (солиқ) даврининг охириги санасида ҳисоблаб чиқариши шарт. Ҳисоб-китоб назорат қилинадиган қарз бўйича айрим чиқимларнинг (харажатларнинг) солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб боровчи яқун билан аниқланган суммасини тегишли ҳисобот (солиқ) даврининг охириги санасида ҳисоб-китоб қилинадиган капиталлаштириш коэффициентиға бўлиш йўли билан амалға оширилади.

Ушбу модданинг еттинчи қисмида кўрсатилган капиталлаштириш коэффициенти тегишли назорат қилинадиган, тўланмаган қарз миқдорини ушбу чет эл ташкилотининг солиқ тўловчи устав фондидаги (устав капиталидаги) бевосита ёки билвосита иштирок этиши улушиға мувофиқ бўлган хусусий капитал миқдорига бўлиш ҳамда олинган натижани учға, банклар ва фақат лизинг фаолияти билан шуғулланувчи солиқ тўловчилар учун эса ун учға бўлиш йўли билан аниқланади.

Хусусий капитал миқдорини аниқлашда солиқ тўловчининг активлари суммаси ва мажбуриятлари миқдори (солиқлар ва йиғимлар бўйича қарз суммалари, шу жумладан улар бўйича кечиктириш ва бўлиб-бўлиб тўлаш суммалари ҳисобға олинмайди) тегишли ҳисобот (солиқ) даврининг охириги кунидаги бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида аниқланади.

Назорат қилинадиган қарзнинг ҳар бир тури бўйича ушбу модданинг олтинчи – тўққизинчи қисмларига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган, бироқ ҳақиқатда ҳисобланган харажатлардан кўп бўлмаган суммалар харажатлар жумласига киритилади.

311-модда. Геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш ва табиий ресурсларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун харажатлар

Ер каъридан фойдаланувчи томонидан қазиб олишни бошлашдан олдин геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш, фойдали қазилмаларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун амалга оширилган харажатлар, шу жумладан баҳолашга, жиҳозлашга доир харажатлар, шунингдек ушбу Кодексга мувофиқ чегириб ташланиши лозим бўлган бошқа харажатлар амортизация қилинадиган активнинг алоҳида гуруҳини ташкил этади. Бунда ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, бундай чиқимлар белгиланган нормалар доирасида харажатлар жумласига киритилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРК–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Конда фойдали қазилмаларни қазиб олиш даврида худди шу конда устки катламни очиш ишлари бўйича қилинган харажатлар лойиҳанинг техник-иқтисодий асосномасига ва солиқ тўловчининг солиқ солиш мақсадларидаги ҳисоб сиёсатига мувофиқ руда жисмларининг босқичлари ёки таркибий қисмлари кесимидаги ҳажмларга мутаносиб равишда ҳисобланган амортизация қилинадиган активнинг алоҳида гуруҳини ҳосил қилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган харажатлар фойдали қазилмаларни қазиб олиш бошланган ёки устки катламни очиш ишлари якунланган пайтдан эътиборан солиқ тўловчининг жами даромадидан амортизация ажратмалари тарзида чегириб ташланади.

Амортизация ажратмаларининг ҳар йилги суммаси, солиқ тўловчининг хоҳишига кўра белгиланадиган амортизация нормасини қўллаш йўли билан:

бирок ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган амортизация қилинадиган актив гуруҳи бўйича тўпланган харажатлар суммасининг 15 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда;

бирок ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган амортизация қилинадиган актив гуруҳи бўйича тўпланган харажатлар суммасининг 33 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда

ҳисоблаб чиқарилади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Номахсулдор қудуқ тугатилган ёхуд солиқ тўловчи ер қаъри участкасидаги ишларни иктисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ эмаслиги, геологик жиҳатдан истиқболсизлиги ёки бошқа сабабларга кўра тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган тақдирда, башарти ер қаъридан фойдаланиш ҳуқуқи тўлиқ тугатилса, солиқ тўловчи бундай ҳуқуқ тугатилган ҳисобот (солиқ) даврида қилинган харажатлар суммасини чегириб ташлашга ҳақли.

312-модда. Илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатлар

Ушбу бўлим мақсадларида янги илмий ёки техник билимлар ва ғояларни олиш мақсадида амалга оширилган оригинал ҳамда режали тадқиқотлар жумласига кирадиган харажатлар илмий тадқиқотларга доир харажатлар деб эътироф этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу бўлим мақсадларида янги маҳсулотни (товарларни, хизматларни) яратиш ёки ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни (товарларни, хизматларни) такомиллаштиришга, ишлаб чиқаришни ва бошқарувни ташкил этишнинг янги технологияларини, усулларини яратиш ёки қўлланилаётганларини такомиллаштириш жумласига кирадиган харажатлар тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатлар деб эътироф этилади.

Илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатларга илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик фаолияти билан бевосита боғлиқ бўлган ёки асослантилган тарзда ушбу конструкторлик фаолияти турлари жумласига киритилиши мумкин бўлган барча харажатлар киритилади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқ тўловчининг илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатлари, амортизация қилинадиган активларни олишга оид харажатлардан ташқари. тегишли илмий тадқиқотлар ва (ёки) тажриба конструкторлик ишланмаларининг натижасидан қатъи назар, ушбу моддада назарда тутилган тартибда бундай тадқиқотлар ва ишланмалар (хизматларнинг алоҳида босқичлари) тугалланган ва (ёки) қабул қилиш-топшириш далолатномасини тарафлар имзолаганидан кейин 2-коэффициент қўлланилган ҳолда чегириб ташланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ–722-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)*

Агар солиқ тўловчи илмий тадқиқотлар ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмалари юзасидан амалга оширилган харажатлар натижасида интеллектуал фаолият натижаларига бўлган мутлақ ҳуқуқларни олса, мазкур ҳуқуқлар номоддий активлар деб эътироф этилади. Бундай ҳолда кўрсатилган харажатлар ушбу Кодекснинг 307-моддасида назарда тутилган тартибда чегириб ташланади.

Ушбу модданинг қоидалари шартнома бўйича илмий тадқиқотларни ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларини ижрочи (пудратчи ёки субпудратчи) сифатида бажарувчи солиқ тўловчиларнинг харажатларини солиқ солиш мақсадларида эътироф этишга нисбатан татбиқ қилинмайди.

313-модда. Умидсиз қарзлар бўйича харажатлар

Ушбу модда мақсадларида, суднинг қарорига кўра, банкротлик, тугатиш, қарздор вафот этганлиги туфайли мажбуриятлар тугатилганлиги оқибатида ёки даъво муддати ўтганлиги оқибатида тўланиши мумкин бўлмаган қарз умидсиз қарз деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчи олдинги ҳисобот (солиқ) даврларида солиқ солинадиган даромадлар олиш билан боғлиқ бўлган умидсиз қарзларни чегириб ташлашга ҳақли.

Умидсиз қарзларни чегириб ташлашга фақат қарз ҳисобдан чиқарилган ва солиқ тўловчининг бухгалтерия ҳисоботида акс эттирилган тақдирда йўл қўйилади.

314-модда. Қўшилган қиймат солиғига доир харажатлар

Агар ушбу моддада бошқача қонда белгиланмаган бўлса, сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматида қўшилган қиймат солиғи бўйича қуйидаги чиқимлар ҳисобга олинади:

1) ушбу Кодекснинг 267-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинмайдиган қўшилган қиймат солиғи суммаси;

2) ушбу Кодекс 268-моддасининг олтинчи қисмида назарда тутилган тартибда қўшилган қиймат солиғи суммаси;

3) ушбу Кодекснинг 270-моддасида кўрсатилган ҳолда қўшилган қиймат солиғига тузатиш киритиш суммаси.

Қўшилган қиймат солиғи тўловчиси ҳисобга олинмайдиган қўшилган қиймат солиғи суммасини қуйидаги ҳолларда харажатлар жумласига киритишга ҳақли:

1) ушбу Кодекс 268-моддасининг бешинчи қисмига мувофиқ мутаносиб усулни қўллашда;

2) агар солиқнинг тузатиш киритиш суммасини бундай тузатиш амалга оширилади сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматига киритиш мумкин бўлмаса, қўшилган қиймат солиғига ушбу Кодекснинг 269 ва 270-моддаларига мувофиқ тузатиш киритишда;

3) ушбу Кодекснинг 271-моддасида назарда тутилган тартибда қўшилган қиймат солиғига тузатиш киритишда.

315-модда. Захира фондларини шакллантириш харажатлари

Банклар ва банк операцияларини амалга оширишга доир лицензия асосида банк операцияларининг айрим турларини амалга оширувчи юридик шахслар, шунингдек суғурта ташкилотлари қонунчилик талабларига мувофиқ захира фондларини ташкил этади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган захира фондларига ажратмалар қонунчиликда назарда тутилган тартибда, қуйидаги нормалар доирасида харажатлар жумласига киритилади:

банклар томонидан – қонунчиликда белгиланган норманинг 80 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда;

банк операцияларини амалга оширишга доир лицензия асосида банк операцияларининг айрим турларини амалга оширувчи юридик шахслар ва суғурта ташкилотлари томонидан – қонунчиликда назарда тутилган нормалардан юқори бўлмаган миқдорда. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модда биринчи ва иккинчи қисмларининг қоидалари соф фойда ҳисобидан шакллантириладиган захира фондларини ташкил этиш ҳолларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Ҳақиқий харажатлар, уларга нисбатан захира фонди шакллантирилган бўлса, ташкил этилган захира фонди суммаси ҳисобидан ҳисобдан чиқарилади.

316-модда. Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш юзасидан келгуси харажатлар учун захирани шакллантириш харажатлари

Товарларни (хизматларни) реализация қилишни амалга оширувчи солиқ тўловчи кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш юзасидан келгуси харажатлар учун захира ташкил этишга ҳақли. Бундай захирани шакллантиришга доир ажратмалар ушбу моддада назарда тутилган тартибда чегирмалар жумласига киритилади. Солиқ тўловчи бундай захирани ташкил этиш тўғрисидаги қарорни мустақил равишда қабул қилади ва солиқ солиш мақсадлари учун ҳисоб сибсатида ажратмаларнинг энг юқори миқдорини аниқлайди.

Захира харидор билан тузилган шартнома шартларига мувофиқ кафолатли муддат давомида хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш назарда тутилган товарларга (хизматларга) нисбатан ташкил этилади. Мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш санасидаги захирага ажратмалар суммаси харажатлар жумласига киритилади.

Ташкил этилган захиранинг миқдори кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш бўйича солиқ тўловчи томонидан ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг мазкур товарларни

(хизматларни) ўтган уч йил давомида реализация қилишдан олинган тушум ҳажмидаги улуши сифатида аниқланадиган, ҳисобот (солиқ) даврида мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум суммасига қўпайтирилган энг қўп миқдордан ошмаслиги керак. Агар солиқ тўловчи товарларни (хизматларни) кафолатли таъмирлашни ва хизмат кўрсатишни бажариш шarti билан реализация қилишни уч йилдан кам муддатда амалга ошираётган бўлса, ташкил этилаётган захиранинг энг қўп миқдорини ҳисоб-китоб қилиш учун мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг бундай реализация қилишнинг ҳақиқий давридаги ҳажми инobatга олинади.

Илгари товарларни (хизматларни) реализация қилишни кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш шarti билан амалга оширмаган солиқ тўловчи мазкур чикимлар учун кутилаётган харажатларнинг миқдоридан ошмайдиган миқдордаги захирани ташкил этишга ҳақли. Кутилаётган харажатлар деганда кафолат муддати инobatга олинган ҳолда кафолат мажбуриятларини бажариш режасида назарда тутилган харажатлар тушунилади.

Солиқ даври тугагач, солиқ тўловчи ташкил этилган захиранинг миқдорига кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг мазкур товарларни (хизматларни) ўтган даврда реализация қилишдан олинган тушум ҳажмидаги улушидан келиб чикқан ҳолда тузатиш киритиши керак.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ даврида кафолатлар бериш шarti билан реализация қилинган товарлар (хизматлар) бўйича кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш учун тўлиқ фойдаланилмаган захира суммаси солиқ тўловчи томонидан кейинги солиқ даврига ўтказилиши мумкин. Бунда кейинги солиқ даврида янги ташкил этилаётган захиранинг суммасига захиранинг олдинги солиқ давридаги қолдиги суммаси миқдоридан тузатиш киритилиши керак. Агар янги ташкил этилаётган захиранинг суммаси олдинги солиқ даврида ташкил этилган захира қолдигининг суммасидан кам бўлса, улар ўртасидаги фарқ солиқ тўловчининг жорий солиқ давридаги даромадлари таркибига киритилиши лозим.

Агар солиқ тўловчи захира ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилса, кафолатли таъмирлашга доир ҳақиқий харажатларни ҳисобдан чиқариш ташкил этилган захира ҳисобидан амалга оширилади. Агар ташкил этилган захиранинг суммаси солиқ тўловчи томонидан амалга оширилган таъмирлаш харажатларининг суммасидан кам бўлиб қолса, улар ўртасидаги фарк чегирмалар жумласига киритилиши лозим.

Солиқ тўловчи товарларни (хизматларни) кафолатли таъмирлаш ва уларга кафолатли хизмат кўрсатиш шarti билан сотишни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилганда, илгари ташкил этилган ва фойдаланилмаган захиранинг суммаси кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатишга доир шартномаларнинг амал қилиш муддатлари тугаганидан кейин даромадлар таркибига киритилиши лозим.

317-модда. Чегириб ташланмайдиган харажатлар

Солиқ базасини аниқлашда чегириб ташланмайдиган харажатлар жумласига қуйидагилар кирази:

1) қонунчиликка мувофиқ ваколатли орган томонидан белгиланган моддий қимматликларнинг табиий камайиши нормаларидан, улар мавжуд бўлмаганда эса, солиқ тўловчи томонидан белгиланган нормалардан ортиқча товарлар йўқолиши; *(1-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) умумий овқатланиш корхоналарига ёки бошқа ташкилотларга жойларни текин бериш харажатлари, ушбу корхоналар ва ташкилотлар учун коммунал хизматларнинг қийматини тўлаш;

3) солиқ тўловчининг ушбу Кодекс 376-моддасида назарда тутилган, жисмоний шахснинг моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобланадиган харажатлари, бундан товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадларининг 0,5 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда ўз ходимларига ва уларнинг яқин қариндошларига оммавий-маданий ҳамда концерт-томоша тадбирларига бориши учун чипталар харид қилишга доир харажатлар мустасно; *(3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ–785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)*

4) дала (сафар) таъминоти, ходимнинг шахсий авто-транспортдан хизмат мақсадларида фойдаланганлик учун қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча тўловлар; (4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5) пенсияларга устамалар ва қўшимча тўловлар;

6) ушбу Кодекс 377-моддаси биринчи қисми 10-бандининг тўртинчи ва бешинчи хатбошиларида кўрсатилган моддий ёрдам;

7) хайрия ёрдамани амалга ошириш учун харажатлар, бундан меценатлик кўмагини кўрсатиш, ўқув-тарбия муассасаларига ёки етим болаларга ва ота-она қарамогидан маҳрум бўлган болаларга моддий ёрдам кўрсатиш учун йўналтирилган маблағлар, шунингдек Болаларни қўллаб-қувватлаш жамоат фондига хайрия қилинган маблағлар мустасно; (7-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 5 майдаги ЎРҚ-767-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон)

8) қонунчиликда назарда тутилган нормалардан ортиқча тарзда атроф-муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндилар жойлаштирилганлик учун компенсация тўловлари; (8-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

9) лойиҳалар ва қурилиш-монтаж ишларидаги камчиликларни, объект ёнидаги оморга ташиб келтирилгунига қадар юз берган бузилишлар ва деформацияларни бартараф этишга доир харажатлар, коррозияга қарши муҳофазадаги нуқсонлар туфайли тафтиш ўтказиш (асбоб-ускуналарни қисмларга ажратиш) харажатлари ҳамда ушбу харажатларнинг ўрнини камчиликлар, бузилишлар ёки зарарлар учун жавобгар бўлган маҳсулот етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобидан қоплаш имкони бўлмаган миқдордаги бошқа шунга ўхшаш харажатлар;

10) айбдорлари аниқланмаган талон-тарож қилишлар ва камомадлардан ёки айбдор тараф ҳисобидан зарур суммаларнинг ўрнини қоплаш имкони бўлмаган тақдирда қўрилган зарарлар;

11) бошқа шахслар учун тўланган солиқлар;

12) солиқ текширувлари натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар ва йиғимлар;

13) солиқ тўловчининг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган тадбирларга (соғлиқни сақлашга оид, спорт ва маданий тадбирлар, дам олишни ташкил этиш ҳамда бошқа шунга ўхшаш тадбирларга) доир харажатлари, бундан тадбирларни ўтказишга доир мажбуриятлар қонунчилик билан солиқ тўловчининг зиммасига юклатилган ҳоллар мустасно; *(13-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

14) касаба уюшмалари кўмиталарига ёрдам кўрсатиш;

15) маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган хизматлар (шаҳарларни ва шаҳарчаларни ободонлаштириш бўйича хизматлар, кишлок хўжалигига ёрдамлашиш ва хизматларнинг бошқа турлари) кўрсатганлик учун қилинган харажатлар;

16) ушбу бўлимда назарда тутилган ҳоллардан ташқари солиқ солинмайдиган даромад олиш билан боғлиқ харажатлар;

17) ҳақиқатда хизматлар кўрсатмасдан, товарларни жўнатмасдан туриб амалга оширилган операциялар бўйича харажатлар, агар бундай факт суднинг қонуний кучга кирган қарори билан аниқланган ва унда ушбу харажатларни амалга оширган солиқ тўловчининг номи кўрсатилган бўлса;

18) даромад олишга қаратилган фаолият билан боғлиқ бўлмаган харажатлар, агар қонунчиликка мувофиқ бундай харажатларни амалга ошириш мажбурияти солиқ тўловчининг зиммасига юклатилмаган бўлса; *(18-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

19) бюджет тизимига киритилиши лозим бўлган (киритилган) пенялар, жарималар ва бошқа санкциялар;

20) сотиб олишга, ишлаб чиқаришга, қурилишга, монтаж қилишга, ўрнатишга доир ва амортизация қилинадиган активларнинг қийматига қўшиладиган бошқа харажатлар, шу жумладан қўшимча қуриш, қўшимча жиҳозлаш, реконструкция қилиш, модернизация қилиш, техник жиҳатдан

қайта жиҳозлаш ҳолларида амалга ошириладиган, амортизация чегирмалари воситасидаги харажатлар жумласига киритиладиган харажатлар;

21) солиқ тўловчининг амортизация қилинмайдиган мол-мулкнинг бошланғич қийматига ушбу Кодекснинг 306-моддасига мувофиқ киритиладиган харажатлари; *(21-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли ва 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

22) ушбу Кодексда чегирмалар жумласига киритиш нормалари белгиланган харажатларнинг мазкур нормалар қўлланилган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган чегирманинг энг юқори суммасидан ортиқ бўлган сумма;

23) шакллантирилиши ушбу бўлимда ва (ёки) қонунчилик талабларида назарда тутилмаган захираларга, захира фондлари ва бошқа фондларга ажратмалар, бундан ушбу Кодекснинг 315, 316 ва 326-моддаларида назарда тутилган нормалар доирасидаги харажатлар мустасно; *(23-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

24) солиқ тўловчи томонидан ҳисобланган дивидендлар суммалари;

25) солиқ тўловчи томонидан бошқа шахсларнинг фойдасига тўланадиган ихтиёрий суғурта бадаллари;

26) солиқ тўловчи томонидан ушбу Кодекснинг 310-моддасига мувофиқ солиқ солиш мақсадларида харажатлар деб эътироф этиладиган харажатларнинг суммасидан ортиқча ҳисобланган фоизлар ва айрим чиқимлар;

27) текин берилган мол-мулкнинг (хизматларнинг) қиймати ва бундай бериш билан боғлиқ бўлган (шу жумладан қўшилган қиймат солиғи суммаси киритилган) харажатлар, бундан Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра мол-мулкни ўтказиш, шунингдек телекоммуникация тармоқларидаги тезкор-кидирув тизимининг техник воситаларини ўтказиш ва улардан фойдаланиш бўйича хизматлар кўрсатиш мустасно;

28) ишончли бошқарув муассисининг ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ бўлган харажатлари, агар ишончли бошқарув шартномасига кўра муассис наф олувчи бўлмаса;

29) нотижорат ташкилотларига ва халқаро ташкилотларга тўланадиган бадаллар, йиғимлар ва бошқа тўловлар, бундан бундай бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаш қонунчиликда (шу жумладан чет давлатларнинг қонунчиликда) назарда тутилган ва (ёки) ушбу бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаган солиқ тўловчилар томонидан фаолиятни амалга оширишнинг шarti ёхуд мазкур ташкилотлар томонидан солиқ тўловчилар ўз фаолиятини юритиши учун зарур хизматлар тақдим этишнинг шarti бўлган ҳоллар мустасно;

30) солиқ тўловчи томонидан ташкил этилган захира маблағлари ҳисобига амалга оширилган харажатлар, агар бундай захираларни ташкил этишга доир харажатлар ушбу Кодексда ёки бошқа қонунчиликда белгиланган тартибда чегирмалар жумласига киритилган бўлса; *(29 ва 30-бандлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

31) мол-мулк нархининг пасайиш (кадрсизланиш) суммалари;

32) оддий ширкат шартномаси доирасида шериклар (иштирокчилар) томонидан шартнома шерикларининг (иштирокчиларининг) умумий мулкдаги улушни қайтариш ёки бундай мол-мулкни бўлиш чоғида кўрилган зарарлар;

33) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси томонидан ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчисига солиқни (бунак тўловларини, жорий тўловларни, пеняларни, жарималарни) ушбу Кодексда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи учун белгиланган тартибда тўлаш учун берилган пул маблағлари, шунингдек солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан шу гуруҳнинг иштирокчисига ушбу солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи бўйича тўланиши лозим бўлган солиқ (бунак тўловлари, жорий тўловлар, пенялар, жарималар) суммаси аниқлаштирилиши муносабати билан берилган пул маблағлари;

34) товар-моддий қимматликларни яроқсизлиги сабабли (сақлаш муддати ўтганлиги, жисмоний ва (ёки) маънавий эскирганлиги, шунга ўхшаш бошқа сабабларга кўра) ҳисобдан чиқаришдан кўрилган зарарлар, бундан фавқулодда ҳолатлар (табiiй офат, ёнгин, авария, йўл-транспорт ҳодисаси ва ҳоказолар) оқибатида кўрилган зарарлар мустасно);

35) муддати ўтган ва кечиктирилган кредитлар (қарзлар) бўйича муддатли қарз учун кредит шартномасида назарда тутилган ставкалардан ортиқча фоизлар;

36) ҳужалик шартномалари шартларини бузганлик учун туланган ёки тан олинган жарималар, пенялар ва санкцияларнинг бошқа турлари.

45-боб. АЙРИМ СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ВА ОПЕРАЦИЯЛАР ТУРЛАРИ БЎЙИЧА СОЛИҚ БАЗАСИНИ АНИҚЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

318-модда. Нотижорат ташкилотларининг солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 58-моддасида кўрсатилган шартларга риоя этилган тақдирда нотижорат ташкилотининг қуйидаги даромадларига солиқ солинмайди:

1) нотижорат ташкилотларининг таъминоти ва ушбу Кодекснинг 48-моддасида кўрсатилган устав фаолиятини амалга ошириши учун мақсадли тушумлар;

2) курсдаги ижобий фарқ суммасининг курсдаги салбий фарқ суммасидан ортиқ қисми;

3) аҳолининг диний мақсадда фойдаланиши учун мўлжалланган товарларни реализация қилишдан олинган даромад.

Нотижорат ташкилотларининг ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилмаган даромадларига умумий белгиланган тартибда солиқ солинади.

Нотижорат ташкилотининг ушбу Кодекснинг 44-бобида мувофиқ харажатлар жумласига киритилиши лозим бўлган чикимлари қуйидаги усулларнинг бири орқали аниқланади:

1) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилмаган даромадларнинг нотижорат ташкилотлари даромадларининг умумий суммасидаги улушидан келиб чиққан ҳолда;

2) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг ва бошқа даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобга олинишини назарда тутувчи солиқ ҳисоби маълумотлари асосида.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳисоб мавжуд бўлмаган ва (ёки) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлардан мўлжалланган мақсадда фойдаланилмаган тақдирда (бюджет маблағлари бундан мустасно), солиқ тўловчи томонидан олинган мақсадли маблағлар ушбу солиқ тўловчининг жами даромади таркибига киритилади ва унга умумий белгиланган тартибда солиқ солинади.

Мақсадли фойдаланилмаган бюджет маблағларига нисбатан бюджет тўғрисидаги қонунчилик нормалари қўлланилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг қондалари фаолиятни ижтимоий соҳада амалга оширувчи нотижорат ташкилотларига нисбатан татбиқ этилмайди.

319-модда. Оддий ширкат (биргаликдаги фаолият шартномаси) доирасида операцияларни амалга оширишда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодекснинг 275-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган, оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият шартномасининг) ишончли шахси оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекснинг 275-моддасида назарда тутилган операцияларнинг умумий ҳисобини юритиш, шу жумладан солиқ ҳисоби ва ҳисобга қўйиш тартиби тўғрисидаги қондалар фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашда қўлланилади.

Солиқ бўйича оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) шеригининг (иштирокчисининг) солиқ базасини аниқлашда, унинг томонидан умумий мулкка пулсиз ҳисса сифатида улуш киритилган тақдирда:

1) мол-мулкнинг баҳолаш қиймати ва ушбу мол-мулкнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги ижобий фарқ жами даромадга киритилади;

2) салбий фарқ солиқ базасини камайтирмайди.

Ишончли шахс оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) барча шерикларининг (иштирокчиларининг) ушбу оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) фаолияти билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади, бундай фаолият бўйича алоҳида солиқ базасини аниқлайди, солиқни ҳисоблаб чиқаради ва тўлайди. Бунда ушбу шахс мазкур солиқ суммасига нисбатан ушбу Кодексда белгиланган солиқ тўловчининг барча ҳуқуқларига эга бўлади ва мажбуриятларини ўз зиммасига олади.

Ишончли шахс фойда солиғи бўйича солиқ имтиёзларини ва (ёки) пасайтирилган солиқ ставкаларини қўллашга ҳақли эмас.

Биргаликдаги фаолият натижасида олинган даромад биргаликдаги фаолият шериклари (иштирокчилари) ўртасида ҳар бир шерик (иштирокчи) ҳиссасининг улуши асосида ёки оддий ширкат шартномасининг (биргаликдаги фаолият шартномаси) шартларига мувофиқ тақсимланади. Мазкур даромад ҳар бир шерикда (иштирокчида) дивидендга тенглаштирилади ва унга ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солинади.

320-модда. Курсдаги фарқларга солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Валюта қимматликлари тарзидаги мол-мулкни (бундан чет эл валютасида ифодаланган қимматли қоғозлар мустасно) ва қиймати чет валютасида ифодаланган талаб қилиш тарзидаги мол-мулкни қўшимча баҳолашда ёки қиймати чет эл валютасида ифодаланган мажбуриятларнинг қийматини пасайтиришда юзага келадиган курсдаги фарқ ушбу боб мақсадларида курсдаги ижобий фарқ деб эътироф этилади.

Валюта қимматликлари тарзидаги мол-мулкнинг (бундан чет эл валютасида ифодаланган қимматли қоғозлар мустасно) ва қиймати чет валютасида ифодаланган талаб қилиш тарзидаги мол-мулкнинг қийматини пасайтиришда ёки қиймати чет эл валютасида ифодаланган мажбуриятларни қўшимча баҳолашда юзага келадиган курсдаги фарқ ушбу боб мақсадларида курсдаги салбий фарқ деб эътироф этилади.

Кўрсатилган қийматни қўшимча баҳолаш ёки пасайтириш чет эл валютаси расмий курсининг Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган Ўзбекистон Республикаси миллий валютасига нисбатан ўзгариши ёхуд чет эл валютаси (шартли пул бирликлари) курсининг қонунчиликда ёки тарафларнинг битимида белгиланган Ўзбекистон Республикаси миллий валютасига нисбатан ўзгариши муносабати билан амалга оширилган тақдирда, агар ушбу чет эл валютасида (шартли пул бирликларида) ифодаланган Ўзбекистон Республикаси миллий валютасида тўланиши лозим бўлган талабларнинг (мажбуриятларнинг) қиймати тегишинча тарафларнинг қонунчилигида ёки битимида белгиланган курс бўйича аниқланса, ушбу модда қондалари қўлланилади.

Курсдаги ижобий фарқ жами даромад таркибига, курсдаги салбий фарқ – харажатлар таркибига киритилади.

Берилган (олинган) бўнақларни қайта баҳолашдан юзага келадиган курсдаги ижобий (салбий) фарқ солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олинмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

321-модда. Захираларни баҳолаш усулларини ўзгартириш натижасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Захираларни баҳолашнинг солиқ тўловчи томонидан олдинги солиқ даврида қўлланилган усулидан бошқа усулига ўтилган тақдирда, солиқ тўловчининг жами даромади (харажати) баҳолашнинг янги усулини қўллаш натижасида юзага келган ижобий фарқ суммасига кўпайтирилиши ва салбий фарқ суммасига камайтирилиши лозим.

Захираларни ҳисоблашнинг бошқа усулига ўтиш солиқ туловчи томонидан солиқ даври бошидан эътиборан амалга оширилади.

322-модда. Ишончли бошқарувда солиқ солишнинг узига хос хусусиятлари

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича берилган мол-мулк, ушбу бўлим мақсадларида, ишончли бошқарувчининг даромади деб эътироф этилмайди.

Ишончли бошқарув шартномасига мувофиқ ишончли бошқарувчи томонидан олинadиган пул мукофоти унинг даромади деб эътироф этилади ва унга ушбу Кодекسدa белгиланган тартибда солиқ солинади.

Агар ишончли бошқарув шартномасида ишончли бошқарувни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларнинг ўрнини ишончли бошқарув муассиси ёки бошқа шахс томонидан қоплаш назарда тутилмаган бўлса, мазкур харажатлар ишончли бошқарувчининг харажатлари деб эътироф этилади.

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқаришга доир даромадларни ва харажатларни ҳар ойда ўсиб боровчи яқун билан аниқлаши ҳамда муассисга ва (ёки) ишончли бошқарувнинг бошқа наф олувчисига олинган даромадлар ҳамда харажатлар тўғрисидаги маълумотларни ушбу бўлимга мувофиқ солиқ базасини аниқлаш чоғида бу даромадлар ва харажатларни мазкур шахслар томонидан ҳисобга олиш учун тақдим этиши шарт.

Қимматли қоғозларни ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларини ишончли бошқариш чоғида ишончли бошқарувчи даромадлар ҳамда харажатларни ушбу Кодексининг 327–329-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқлайди.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига кўра, ишончли бошқарув муассиси ягона наф олувчи бўлса, бундай муассиснинг солиқ базасини аниқлаш куйидаги хусусиятлар инoбатга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар (шу жумладан мол-мулк амортизацияси ва ишончли бошқарувчига пул мукофоти

тулаш) олинган даромадларнинг ҳамда амалга оширилган харажатларнинг турига қараб, ушбу бўлимда белгиланган тартибда ишончли бошқарув муассисининг даромадлари ва харажатлари таркибига киритилади;

2) қимматли қоғозларга доир операциялар ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар (ишончли бошқарувчига пул мукофоти тулаш бундан мустасно) бўйича даромадлар (харажатлар) ишончли бошқарув муассисининг қимматли қоғозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича даромадлари (харажатлари) таркибига ҳамда бундай операциялар учун ушбу бўлимда белгиланган тартибда тегишли тоифага киритилади.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига қўра ишончли бошқарув муассиси наф олувчи бўлмаса ёхуд биттадан ортиқ наф олувчи аниқланса, бундай шартнома иштирокчиларининг солиқ базасини белгилаш қўйидаги хусусиятлар инobatга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) ишончли бошқарув шартномаси бўйича наф олувчининг даромадлари унинг даромадлари таркибига олинган даромад турига боғлиқ равишда киритилади ва белгиланган тартибда солиққа тортилиши лозим;

2) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатлар (ишончли бошқарувчининг пул мукофотидан ташқари, агар бу ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тулаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан бўлмаслиги назарда тутилган бўлса) солиқ солиш мақсадларида наф олувчининг харажатлари таркибида ҳисобга олинади. Бунда ишончли бошқарувчига ҳақиқатан пул мукофоти тулаш харажатлари (ишончли бошқарувчининг пул мукофотидан ташқари, агар бу ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тулаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан амалга ошириш назарда тутилган бўлса) алоҳида ҳисобга олинади ва ишончли бошқарувчи муассисининг харажатлари таркибидаги харажатлар сифатида эътироф этилади;

3) ишончли бошқарув шартномаси бўйича бир нечта наф олувчи мавжуд бўлган тақдирда, ушбу қисмга мувофиқ

даромадлар ва харажатлар уларда ўзларига тегишли бўлган улушга мутаносиб равишда ҳисобга олинади.

Ишончли бошқарув шартномаси амалда бўлган даврда қўрилган зарарлар ишончли бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солиқ бўйича солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Бундай зарарлар ушбу ишончли бошқарувдан олинadиган келгуси даромадларга ушбу бўлимда белгиланган тартибда ўтказилади.

Ишончли бошқарув шартномасини тугатиш чоғида ишончли бошқарувдан қўрилган зарарлар ишончли бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди ва келгуси даврга ўтказилмайди.

Ишончли бошқарув шартномаси тугатилган тақдирда, ишончли бошқарувга берилган мол-мулк, мазкур шартнома шартларига кўра, ишончли бошқарув муассисига қайтарилиши ёхуд бошқа шахсга ўтказилиши мумкин.

Мол-мулк қайтарилган тақдирда ишончли бошқарув муассисида, ишончли бошқарувга берилган мол-мулкнинг ишончли бошқарув шартномаси кучга кирган пайтдаги қиймати ва ушбу шартномани тугатиш пайтидаги қиймати ўртасидаги ижобий (салбий) фарқ юзага келишидан ёки келмаслигидан қатъи назар, даромад (зарар) юзага келмайди.

Мол-мулкни бошқа шахсга ўтказишда ушбу шахсда у олган мол-мулкнинг қиймати миқдоридаги даромад юзага келади.

Ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар бўйича ҳамда ишончли бошқаришдан пул мукофоти тарзида олган даромадлари бўйича, ҳар бир ишончли бошқарув шартномаси кесимида алоҳида-алоҳида ҳисоб юртиши шарт.

Муассиснинг ёки наф олувчининг, шунингдек ишончли бошқарув шартномаси бўйича ишончли бошқарувчининг даромадлари ҳар бир ҳисобот (солиқ) даврида, бундай шартномада ишончли бошқарув шартномасининг амал қилиш муддатида ҳисоб-китобларни амалга ошириш назарда тутилганлигидан ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, шакллантирилади.

Агар ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси юридик шахс бўлса, ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув

шартномасини амалга ошириш (шу жумладан амортизация чегирмаларини ҳисоблаб чиқариш) билан боғлиқ даромадларни ва харажатларни ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси бўлган юридик шахснинг солиқ солиш мақсадида ҳисоб сиёсатидан келиб чиққан ҳолда аниқлаши шарт. Бунда ишончли бошқарувчи ишончли бошқарувнинг ушбу муассисига солиқ базасини аниқлаш учун зарур бўлган барча бирламчи ҳужжатларни тақдим этиши шарт.

Ушбу модданинг (бундан ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари мустасно), шунингдек ушбу Кодекс 336-моддаси иккинчи қисмининг қоидалари алоҳида мол-мулк мажмуи – пай инвестиция фондиди ташкил этувчи мол-мулкни бошқарувчи компанияга ва ишончли бошқарув шартномаси иштирокчиларига (муассисларига) нисбатан татбиқ этилмайди.

323-модда. Корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олишда даромадларни ва харажатларни эътироф этишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу бўлим мақсадида корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олиш нархи ва корхонанинг мол-мулк комплекси сифатидаги соф активларининг қиймати (мажбуриятлар чегириб ташланган ҳолдаги активлар) ўртасидаги фарқ ушбу моддада белгиланган тартибда солиқ тўловчининг харажати (даромади) деб эътироф этилади. Мазкур фарқ топшириш далолатномаси асосида нархга устама (ижобий фарқ бўлганда) ёки нархдан сийлов бериш (салбий фарқ бўлганда) тарзида аниқланади.

Корхона ким ошди савдоларида хусусийлаштириш тартибида ёки танлов бўйича мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олинган тақдирда, харидор томонидан тўланадиган устама (олинадиган чегирма) миқдори харид нархи ва корхонанинг мол-мулк мажмуи сифатидаги баҳолаш (бошланғич) қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Харидор томонидан тўланадиган устаманинг (олинаётган чегирманинг) суммаси солиқ солиш мақсадида қуйидаги тартибда ҳисобга олинади:

1) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхона харидори томонидан тўланадиган устама харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан эътиборан беш йил мобайнида бир меъёردа унинг харажатлари деб эътироф этилади;

2) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонанинг харидори томонидан олинадиган сийлов харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк ҳуқуқининг ўтишини давлат рўйхатидан ўтказиш амалга оширилган ойдаги даромади деб эътироф этилади.

Сотувчининг корхонани мол-мулк мажмуи сифатида реализация қилишдан кўрган зарари ушбу Кодекснинг 46-бобида белгиланган тартибда солиқ солиш мақсадларида сотувчи томонидан ҳисобга олинади.

324-модда. Қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари бўйича солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 52-моддасида назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари иштирокчиларига солиқ солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар инobatга олинган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари тегишли фуқаролик-ҳуқуқий шартномалари асосида воситачилар, ишончли вакиллар, агентлар, ишончли бошқарувчилар томонидан солиқ тўловчи ҳисобидан амалга оширилган солиқ тўловчининг РЕПО операцияларига нисбатан ҳам қўлланилади.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича ва РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғида солиқ солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди.

Солиқ тўловчи ўзи қабул қилган солиқ сиёсатиға мувофиқ солиқ солиш мақсадларида РЕПО операцияси бўйича чиқиб кетаётган (қайтарилаётган) қимматли қоғозларни ҳисобга олиш тартибини мустақил равишда белгилайди.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотиб

олиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ўртасидаги фарқ деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) харажатлар таркибига киритиладиган жалб этилган маблағлар бўйича фоизлар тулашга доир харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса;

2) даромадлар таркибига киритиладиган, қимматли қорозлар орқали берилган қарз бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олиш нархи ўртасидаги фарқ деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) даромадлар таркибига киритиладиган, жойлаштирилган маблағлар бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса;

2) харажатлар таркибига киритиладиган, қимматли қорозлар орқали олинган қарз бўйича фоизлар тарзидаги харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Агар ушбу модданинг бешинчи ва (ёки) олтинчи қисмларида назарда тутилган даромадлар Ўзбекистон Республикасининг норезидентга туланса ва ушбу даромадлар бу норезидентнинг доимий мауссасаси билан боғлиқ бўлмаса, бундай даромадлар ушбу норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлари жумласига киритилади ва унга РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилиши санасида тулов манбаида солиқ солинади.

Ушбу модда мақсадларида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича иштирокчилар мажбуриятларини ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда бажариш (тугатиш) санаси РЕПО операцияси бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санаси деб ҳисобланади.

РЕПО операцияларини тузиш ва бажариш билан боғлиқ харажатлар умумий тартибда ҳисобга олинади.

Агар РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича

харидорда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчига РЕПО операциясининг объекти бўлган (купонли тўлов, қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман тўлаш) қимматли қоғозлар бўйича даромадларни бериш мажбурияти юзага келса, бундай тўловларнинг суммаси даромадларни (харажатларни) ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилиш давомида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчининг РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олиш чоғида пул маблағларини тўлашга (РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилишга (сотиб олиш нархларига) доир мажбуриятларини бундай тўловларни амалга ошириш ўрнига тегишли тўловлар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ, бундай тўловлар РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлашда ҳисобга олинмаса, бу тўловлар суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар репо шартномасида РЕПО операцияси объекти бўлган қимматли қоғозларнинг нархи ўзгарган тақдирда, РЕПО иштирокчилари ўртасида РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда ҳисоб-китобларни (пул маблағларини ўтказиш ва (ёки) қимматли қоғозларни ўтказиш) амалга ошириш назарда тутилган бўлса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида ҳисоб-китобларни амалга оширишда сотувчининг РЕПОнинг биринчи қисми бўйича пул маблағларини тўлашга доир мажбуриятларини РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олишдаги ўтказмалар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ пул мабларларини ва (ёки) қимматли қоғозларни бундай олиш (ўтказиш) РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлаш чоғида ҳисобга олинмаса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар РЕПО операцияси норезидент (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи) ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган юридик шахс (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор) ўртасида амалга оширилган бўлса ва РЕПО операциясининг объекти бўлган акциялар (дивидендлар олиш ҳуқуқини берувчи депозитар қайдлар) бўйича РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда дивидендлар тўланган бўлса (дивидендлар олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларнинг рўйхати тузилади), РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор дивидендларни тўлаш манбаида қайси дивидендлар бўйича солиқ агенти солиқни ушлаб қолмаган бўлса ёки солиқ мазкур норезидент учун дивидендлар тарзидаги даромадлардан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасидан кам суммада ушлаб қолинган бўлса, уша дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Агар репо шартномасида РЕПО операциясининг биринчи қисми бўйича берилган қимматли қоғозларни ушбу Кодекснинг 52-моддаси тўртинчи қисмига мувофиқ бошқа қимматли қоғозлар билан алмаштириш имконияти назарда тутилган бўлса, бундай алмаштириш чоғида солиқ солиш тартиби ўзгармайди.

Солиқ солиш мақсадларида лозим даражада бажариш чоғида қимматли қоғозларни РЕПОнинг ҳам биринчи, ҳам иккинчи қисми бўйича реализация қилишнинг ҳақиқатдаги нархи, ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматидан қатъи назар, қўлланилади.

РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаган тақдирда бундай РЕПО операцияси бўйича солиқ базаси ушбу операция иштирокчилари томонидан қуйидаги тартибда аниқланади:

1) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қайтариб сотиб олинмаган қимматли қоғозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиққан ҳолда реализация қилинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматини ушбу Кодекسدa белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади. Қимматли қоғозларни реализация қилишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қоғознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади;

2) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотилмаган қимматли қоғозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиққан ҳолда сотиб олинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматини ушбу Кодекسدa белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади. Қимматли қоғозларни олишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қоғознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади.

Қимматли қоғозлар бўйича қисқа позицияларни очишда солиқ базасини аниқлаш тартибининг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикасининг қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли органи билан келишилган ҳолда белгиланади.

325-модда. Қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар чоғида солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 53-моддасида назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир қарз операциялари иштирокчиларига солиқ солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилади.

Қимматли қоғозларни қарзга бериш ва қимматли қорозларни қарздан қайтариб олиш чоғида солиқ солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди, бундан ушбу моддада белгиланган ҳоллар мустасно. Бунда қарз шартнома бўйича берилган қимматли қоғозларни сотиб олиш харажатлари кредитор томонидан мазкур қимматли қорозларни ушбу Кодекс қоидаларини ҳисобга олган ҳолда келгусида (қарз қайтарилгандан кейин) реализация қилиш (чиқиб кетиши) чоғида ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчилар қимматли қоғозлар қарзи доирасида берилган (олинган) қимматли қоғозлар бўйича алоҳида солиқ ҳисобини юритиши шарт. Қимматли қоғозлар қарзи бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир тақдим этилган (олинган) қарз бўйича юритилади.

Қарз шартномасига кўра, қимматли қоғозлар бўйича тўловлар, агар уларни олишга бўлган ҳуқуқ қарз шартномаси амал қилиши даврида юзага келган бўлса, қарз олувчининг даромадлари деб эътироф этилмайди ва қарз берувчининг даромадларига киритилади.

Фоизли (купонли) даромад кредиторнинг солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилишда ҳисобга олинади ва қарз олувчининг қарз объекти бўлган қимматли қоғозлар бўйича фоизли (купонли) даромади бўйича солиқ базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинмайди.

Агар қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси норезидент (кредитор) ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган юридик шахс (қарз олувчи) ўртасида тузилган бўлса ҳамда қимматли қоғозларга доир қарз шартномасининг амал қилиш даврида қимматли қоғозлар бўйича фоизли (дис-

конт) даромад тўланса ёки қарз предмети бўлган акциялар (дивидендлар олиш ҳуқуқини берадиган депозитар тилхатлар) бўйича дивидендлар тўланса, бундай қарз олувчи фоизли (дисконт) даромадга ёки дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Кредитор томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича олиниши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган даромади деб эътироф этилади.

Қарз олувчи томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича тўланиши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган харажатлари деб эътироф этилади.

326-модда. Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчиларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захира-ларини шакллантириш харажатлари

Қимматли қоғозлар бозорининг иштирокчисига берилган тегишли лицензия мавжуд бўлган тақдирда, қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари профессионал фаолиятни амалга оширувчилар деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларига ажратмаларни харажатлар жумласига киритишга ҳақли. Бундай ҳолда, ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалари илгари солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинган қимматли қоғозлар қадрсизланишининг тикланган захиралари суммалари мазкур солиқ тўловчиларнинг даромади деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захиралари қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозларни сотиб олиш нарҳларининг бу қимматли қоғозларнинг бозор котировкасидан (захираларнинг ҳисоб-китоб миқдори) ортиқ бўлган миқдорда, ҳисобот (солиқ) даврининг охиридаги ҳолатга кўра ташкил этилади (тузатиш киритилади). Бунда қимматли қоғозни сотиб олиш нарҳига

ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозни сотиб олишга доир харажатлар ҳам киритилади.

Захиралар мазкур талабларни қаноатлантирадиган қимматли қоғозларнинг бир марта чиқарилишидаги (қўшимча чиқарилишидаги) ҳар бир қимматли қоғозга нисбатан, бошқа чиқарилган (қўшимча чиқарилган) қимматли қоғозларнинг қиймати ўзгаришидан қатъи назар, ташкил этилади (тузатишлар киритилади).

Ўзига нисбатан илгари захира ташкил этилган қимматли қоғозлар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, илгари солиқ базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинган ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалар, бундай захиранинг суммаси солиқ тўловчининг қимматли қоғозни реализация қилиш ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетиши санасидаги даромадларига киритилиши лозим.

Агар ҳисобот (солиқ) даври тугагач, захиранинг мазкур давр охиридаги қимматли қоғозларнинг бозор котировкаси ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси етарли бўлмаса, солиқ тўловчи захира суммасини ушбу модданинг учинчи қисмида белгиланган тартибда кўпайтиради. Агар ҳисобот (солиқ) даврининг охирига келиб илгари ташкил этилган захиранинг қайта тикланган суммалар ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси ҳисоб-китоб қилинган миқдордан кўп бўлса, солиқ тўловчи захирани бундай қайта тиклаш суммалари даромадга киритилган ҳолда ҳисоб-китоб қилинган миқдорга камайтиради (тиклайди).

Қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захиралари, қимматли қоғозлар номиналининг валютасидан қатъи назар, миллий валютада ташкил этилади. Чет эл валютасида номиналлаштирилган қимматли қоғозлар учун сотиб олиш нархи Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қимматли қоғозни сотиб олиш санасидаги расмий курси бўйича миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилинади, уларнинг бозор котировкаси эса Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг захирани ташкил этиш (тузатиш киритиш) санасидаги расмий курси бўйича аниқланади.

Чиқарилиш шартларида қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман қоплаш назарда тутилган қимматли қоғозлар

учун ҳисобот (солиқ) даврининг охиридаги ҳолатга кўра захирани шакллантириш (унга тузатиш киритиш) чоғида сотиб олиш нархига тузатиш қимматли қоғознинг номинал қийматини қисман қоплаш улуши ҳисобга олинган ҳолда киритилади.

РЕПОНинг биринчи қисми бўйича сотувчи бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз берувчи бўлган солиқ тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича берилган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг кадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли эмас.

РЕПОНинг биринчи қисми бўйича харидор бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз олувчи бўлган солиқ тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича олинган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг кадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли.

327-модда. Қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман қоплашдан) олинган даромадлари қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиш нархидан, шунингдек солиқ тўловчига харидор томонидан тўланган, жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан ва солиқ тўловчига эмитент (вексель берувчи) томонидан тўланган жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан олган даромадига илгари солиқ солишда ҳисобга олинган фоизли (купонли) даромад суммаси киритилмайди.

Солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни, шу жумладан пайли инвестиция фондининг инвестиция пайларини реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман

қоплаш) чоғидаги харажатлари қимматли қоғозни сотиб олиш нархидан (шу жумладан уни сотиб олиш харажатларидан), уни реализация қилиш харажатларидан, инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган қийматидан ажратилган сийловлар миқдоридан, қимматли қоғозларни сотувчига солиқ тўловчи томонидан тўланган жамланган фойзли (купонли) даромад суммасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда илгари солиқ солишда ҳисобга олинган жамланган фойзли (купонли) даромад суммаси харажатга киритилмайди.

Ушбу боб мақсадларида қимматли қоғозлар қуйидаги ҳолларда ҳам реализация қилинган (сотиб олинган) деб эътироф этилади:

1) солиқ тўловчининг тегишли қимматли қоғозларни бир турдаги муқобил талабларни ҳисобга ўтказиш орқали беришга (қабул қилишга) доир мажбуриятлари тугатилганда, шу жумладан бундай мажбуриятлар қонунчиликка мувофиқ клирингни амалга оширишда тугатилган тақдирда; *(учинчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) уюштирилган савдолар қондалари ёки клиринг қондалари шартларида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган муқобил талаблар ҳисобга ўтказилганда, агар бундай ҳисобга олиш нетто-мажбуриятларнинг суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битимлар амалга оширилган тақдирда, қимматли қоғозга доир тегишли битим тузилган савдолар ўтказилган сана битим амалга оширилган сана деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқарида амалга оширилган тақдирда, қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгилловчи шартнома санаси битимни амалга ошириш санаси деб эътироф этилади.

Акциядорлик жамиятининг устав фондиди (устав капиталини) қўпайтириш чоғида олинган акцияларни реализация қилувчи акциядор бўлган солиқ тўловчи даромадни акцияларни реализация қилиш нархи ва акцияларнинг устав фондиди

(устав капиталини) кўпайтириш натижасида акцияларнинг сони ўзгариши ҳисобга олинган ҳолда тузатиш киритилган, дастлаб тўланган қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқлайди.

Солиқ тўловчи солиқ солиш мақсадларида қабул қилинган ҳисоб сўёсатига мувофиқ, қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши чоғида чиқиб кетган қимматли қоғозларнинг қийматини харажатларга ўтказишнинг қуйидаги усулларидан бирини мустақил равишда танлайди:

1) сотиб олиш вақтига кўра биринчи бўлган қиймат бўйича (ФИФО);

2) бирликнинг қиймати бўйича.

Ушбу модда мақсадларида тўлови қимматли қоғозни чиқариш шартларида назарда тутилган, қимматли қоғозни чиқариш санасидан ёки кейинги купонли даромадни тўлаш санасидан қимматли қоғозни бериш санасига қадар ўтган календарь кунлар сонига мутаносиб равишда ҳисоб-китоб қилинадиган фоизли (купонли) даромаднинг бир қисми жамғарилган фоизли (купонли) даромад деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича солиқ базаси солиқ тўловчилар томонидан алоҳида аниқланади. Бунда солиқ тўловчилар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солиқ базасини қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солиқ базасидан алоҳида аниқлайди.

Ўтган солиқ даврлари давомида қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича зарар (зарарлар) кўрган солиқ тўловчилар қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича жорий ҳисобот (солиқ) даврида олинган тегишли солиқ базасини ушбу Кодекснинг 336-моддасида белгиланган тартибда ва шартларда камайтиришга (ушбу зарарларни келгусига ўтказишга) ҳақли.

Ўтган солиқ даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ҳисобот (солиқ) даврида белгиланган ушбу қимматли қоғозларга доир операцияларнинг солиқ базасини камайтириши мумкин.

Ўтган солиқ даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ушбу тоифадаги қимматли қоғозларни реализация қилишга доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида солиқ базасини камайтириши мумкин.

Тегишли ҳисобот даврида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган ҳамда қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операцияларидан кўрилган зарарларни солиқ даври мобайнида келгусига кўчириш қимматли қоғозларнинг кўрсатилган тоифалари бўйича тегишинча бундай қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган фойда доирасида алоҳида-алоҳида амалга оширилади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган зарарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган зарарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғознинг бозор котировкаси деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасида савдо ташкилотчисининг савдоларига (шу жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун – бундай савдо ташкилотчиси орқали савдо куни мобайнида амалга оширилган битимлар бўйича қимматли қоғознинг ўртача тортилган нархи;

2) чет эл савдо ташкилотчисининг савдоларига (жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун – бундай савдо ташкилотчиси томонидан савдо куни мобайнида ўзи орқали амалга оширилган битимлар бўйича ҳисоб-китоб қилинадиган қимматли қоғознинг ёпилиш нархи.

Агар айни бир қимматли қоғоз буйича битим икки ёки ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, солиқ тўловчи савдо ташкилотчиларининг бирида юзага келган бозор котировкасини мустақил танлашга ҳақли.

Агар ўртача тортилган нарх савдо ташкилотчиси томонидан ҳисоб-китоб қилинмаса, ушбу модда мақсадларида бу савдо ташкилотчиси орқали савдо куни давомида амалга оширилган битимларнинг энг паст ҳамда энг юқори нархлари йириндизининг ярми ўртача тортилган нарх деб эътироф этилади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар билан савдо ташкилотчиси орқали битим амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозга доир тегишли битим амалга оширилган савдолар ўтказилган сана битим тузилган сана деб эътироф этилади;

2) солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқарида (савдо ташкилотининг иштирокисиз) амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгилловчи шартнома санаси битимни амалга ошириш санаси деб эътироф этилади;

2) агар ушбу моддада бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадларида қуйидаги шартларнинг ҳеч бўлмаганда биттасига риоя этилганда, қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи бозор нархи деб эътироф этилади:

агар битим амалга оширилган куни қимматли қоғозга нисбатан биттадан кўп битим рўйхатга олинган бўлса, амалга оширилган битимнинг ҳақиқий нархи, башарти бу нарх битимни амалга ошириш санасида савдо ташкилотчиси (ташкилотчилари) томонидан ушбу санада рўйхатга олинган мазкур қимматли қоғозга доир битимларнинг энг юқори ва энг паст нархлари ўртасидаги ораликда (нархлар оралигида) бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

агар битим амалга оширилган санада қимматли қоғозга доир битта битим рўйхатга олинган бўлса, амалга оширилган

битимнинг хақиқий нархи, агар ушбу нарх кўрсатилган қимматли қоғоз билан бозор нархи белгиланаётган битимни амалга ошириш санасидаги бошқа бир битимнинг нархига мувофиқ бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

3) ушбу қисмнинг 2-бандини қўллаш мақсадларида:

савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи (битта битимнинг нархи) манзилсиз буюртмалар асосида амалга оширилган битимлар бўйича аниқланади;

савдо ташкилотчиларида битимни амалга ошириш санасидаги нархлар оралиғи (битта битимнинг нархи) тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда, ушбу банд мақсадлари учун савдо ташкилотчиларининг тегишли битим амалга оширилган кунга қадар бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги маълумотларига кўра ушбу қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғидаги оралик нарх (битта битимнинг нархи), агар ушбу қимматли қоғозлар бўйича савдолар савдо ташкилотчисида битим амалга оширилган санадан кейинги кетма-кетликдаги уч ой ичида лоақал бир марта ўтказилган бўлса, қабул қилинади;

агар айни бир қимматли қоғоз бўйича битимлар кўрсатилган санада икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, агар ушбу бандда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ тўловчи савдо ташкилотчисини, солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғознинг нархини аниқлаш учун фойдаланадиган нархлар оралиғининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли. Бунда, агар ушбу моддада кўрсатилган савдо ташкилотчиларидан айримларида ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган бўлса, бошқа савдо ташкилотчиларида эса ушбу қимматли қоғозга доир фақат битта битим рўйхатга олинган бўлса, солиқ тўловчи ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган савдо ташкилотчилари орасидан савдо ташкилотчисини, солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғознинг нархини аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар оралиғининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли.

Муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозлар уларни жойлаштириш чоғида сотиб олинган тақдирда, шунингдек

ушбу қимматли қоғозлар жойлаштирилгандан кейин доираси чекланмаган шахсларга биринчи бор таклиф қилинганда, шу жумладан ушбу қимматли қоғозларни таклиф этиш бўйича хизматлар кўрсатадиган брокердан сотиб олинганда бундай қимматли қоғозларнинг ҳақиқий нархи бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг паст нархидан паст нарх бўйича реализация қилинган тақдирда молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимнинг энг паст нархи қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг юқори нархидан юқори нарх бўйича сотиб олинган тақдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги энг юқори нархи қабул қилинади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорда ягона битим амалга оширилган тақдирда, бундай битимнинг нархи энг юқори (энг паст) нарх деб эътироф этилади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг муомаладаги инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли очик пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга ошираётган компаниядан сотиб олинган (туланган) тақдирда, битимнинг ҳақиқий нархи, агар у инвестиция фондлари тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қийматига тенг бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадида қабул қилинади. *(Йигирма бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар бўйича битимнинг ҳақиқий нархи, агар ушбу бандда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархи ва нархнинг чекланган тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб аниқланган энг юқори ва энг паст нархи ўртасидаги ораликда турган бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадлари учун муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар нархининг чекланган тарзда четга чиқиши, ушбу қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан 20 фоиз миқдорда кўпайишидан ёки камайишидан келиб чиқиб белгиланади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғоз ҳисоб-китоб қилинган нархидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг кам нархидан ва нархларнинг чегаравий тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб ҳисобланган нархидан паст нархда реализация қилинган тақдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг паст нарх қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг юқори нарх бўйича сотиб олинган тақдирда, солиқ солиш мақсадларида молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий четга чиқишидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг юқори нарх қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб нархини белгилаш тартиби қимматли қоғозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар очик пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган (тўланган) тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Ёпиқ ва оралик пайли инвестиция фондларининг муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли пайли инвестиция фондини ташкил

этувчи мол-мулк ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Агар инвестиция фондлари тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ пайли инвестиция фондларининг муомаласи чекланган инвестиция пайларини бериш, тўлаш ёки айирбошлаш инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати бўйича амалга оширилмаса, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси битта инвестиция пайи бериладиган ва пайли инвестиция фондини ишончли бошқариш қоидаларига мувофиқ, тебранишларнинг энг кўп чегараси ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган пул маблағларининг суммасига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадида битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади. *(Ўттиз биринчи – ўттиз учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархи қимматли қоғозни ўтказишнинг барча муҳим шартларини белгиловчи шартнома санасида аниқланади.

Солиқ солиш мақсадлари учун муомалада бўлмаган инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган нархи битимни тузиш санасига энг яқин бўлган, инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати аниқланадиган санадан олдинги санада аниқланади.

328-модда. Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу модда мақсадларида уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ тўловчининг ҳисобот (солиқ) даврида олган даромадлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) солиқ тўловчи ҳисобот (солиқ) даври мобайнида олиши керак бўлган вариациявий маржанинг суммаси;

2) муддатли битимларнинг қимматли қоғозлар бозорида муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида олиниши керак бўлган, шу жумладан асос активни етказиб бериш назарда тутилган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибидаги бошқа суммалар.

Ушбу модда мақсадлари учун солиқ тўловчининг ҳисобот (солиқ) даврида уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситалари бўйича амалга оширилган харажатлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) вариациявий маржанинг ҳисобот (солиқ) даврида солиқ тўловчи томонидан тўланиши лозим бўлган суммаси;

2) уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб бериш назарда тутилган битимлар бўйича ўтказиладиган асос активнинг қиймати;

3) уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Ушбу модда мақсадлари учун солиқ тўловчининг уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида олинган даромадлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бири операция бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солиқ) даврида олиши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида олиниши лозим бўлган, шу жумладан асос активни етказиб беришни назарда тутувчи муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибида олиниши лозим бўлган бошқа суммалар.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида қилинган харажатлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бирига операция бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солиқ) даврида тўланиши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб беришни назарда tutувчи битимлар бўйича бериладиган асос активнинг қиймати;

3) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ва уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси алоҳида ҳисоблаб чиқарилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ҳисобот (солиқ) даврида олиниши керак бўлган барча асос активлар билан тузилган мазкур битимларга доир даромадларнинг суммалари ва ҳисобот (солиқ) йилидаги барча асос активлар бўйича харажатларнинг суммалари ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади. Салбий фарқ, тегишинча, шундай операциялардан кўрилган зарар деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар ушбу модданинг саккизинчи қисмига мувофиқ аниқланадиган солиқ базасини камайтирмайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси барча асос активлар билан мазкур операцияларга доир даромадлар ва ҳисобот (солиқ) давридаги барча базис активлар билан мазкур операцияларга доир харажатлар ўртасидаги

фарқ сифатида аниқланади. Салбий фарқ, тегишинча, бундай операциялардан олинган зарарлар деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар ушбу модданинг олтинчи қисмига мувофиқ аниқланадиган солиқ базасини камайтирмайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича кейинги солиқ даврларида юзага келадиган солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда камайтириш жумласига киритилиши мумкин.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига нисбатан битимнинг ҳақиқий нархи, агар битимнинг ҳақиқий нархи битимни тузиш санасида савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган мазкур воситага доир тузилган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи ўртасидаги оралиқда (нархлар оралиғида) бўлса, солиқ солиш мақсадларида бозор нархи деб эътироф этилади. Агар айни бир муддатли битимларнинг молиявий воситаси бўйича битимлар икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, муддатли битимларнинг иштирокчиси нархлар оралиғидан битимнинг ҳақиқий нархини солиқ солиш мақсадларида эътироф этиш учун фойдаланадиган, рўйхатдан ўтказилган савдо ташкилотчисини мустақил равишда танлашга ҳақли. Савдо ташкилотчисида тегишли битимни тузиш санасидаги нархлар оралиғи тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда, кўрсатилган мақсадлар учун савдо ташкилотчисининг охириги уч ой ичида бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги нархлар оралиғи тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи, агар ушбу нарх мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг муддатли битимни тузиш санасидаги ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан

20 фоиз фарқ қилса, солиқ солиш мақсадлари учун бозор нархи деб эътироф этилади.

Муддатли битимлар молиявий воситалари тегишли турларининг ҳисоб-китоб қийматини аниқлаш тартиби қимматли қоғозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Агар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан 20 фоиз фарқ қилса, солиқ туловчининг даромадлари (харажатлари) 20 фоиз оширилган (камайтирилган) ҳисоб-китоб қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Своп-контрактаги мажбуриятлар (талаблар) бўйича олинган даромадлар ва кўрилган зарарлар муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича тегишли солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади.

329-модда. Хеджирлаш операцияси бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекс 51-моддасининг биринчи қисми талаблари инобатга олинган ҳолда хеджирлаш операцияси амалга оширилганда солиқ базасини аниқлашда даромадлар (харажатлар) ҳисобга олинади, уни ҳисоблашда хеджирлаш объекти билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобга олинади.

Банклар солиқ базасини уюшган бозорда муомалада бўлмаган ва асос активи чет эл валютасидан иборат бўлган, етказиб бериладиган муддатли битимга доир операциялар бўйича кўрилган зарарнинг суммасига камайтиришга ҳақли.

Асос активлари фоизли ставкалардан иборат бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга оширишда, бундай воситаларнинг шартларида назарда тутилган фонз ставкаларидан келиб чиққан ҳолда, даромадларни (харажатларни) ҳисобга олиш ҳисобот (солиқ) даврининг сўнггида амалга оширилмайди. Бунда

муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир тегишли операциялар бўйича даромад (харажат) деб, шу жумладан, фоизли ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ва бундай операцияларга доир шартномага мувофиқ олинishi (туланиши) лозим бўлган даромадлар (харажатлар) эътироф этилади.

Тегишли шартномада назарда тутилган туловларнинг санаси бундай операциялар бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санасидир.

330-модда. Солиқ туловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ туловчилар консолидациялашган гуруҳининг барча иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солиқ базаси (бундан буён ушбу моддада консолидациялашган солиқ базаси деб юритилади) солиқ туловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг солиққа тортиш мақсадларида ҳисобга олинган барча даромадларининг ва барча харажатларининг суммалари асосида, ушбу моддада белгиланган хусусиятлар инobatга олинган ҳолда аниқланади. Бу мақсадлар учун ушбу гуруҳнинг ҳар бир иштирокчиси солиқ туловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига консолидациялашган солиқ базасини ҳисоблаб чиқариш учун зарур бўлган барча зарур ахборотни солиқ туловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш туғрисидаги шартномада белгиланган муддатларда тақдим этади.

Солиқ базасини аниқлаш ва солиқ туловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига зарур ахборотни тақдим этиш тартиби ҳисоб сиёсатида солиқ туловчиларнинг консолидациялашган гуруҳига солиқ солиш мақсадида белгиланади.

Консолидациялашган солиқ базасининг ҳисобот (солиқ) давридаги ҳисоб-китоби ушбу моддага мувофиқ ушбу гуруҳ барча иштирокчиларининг маълумотлари асосида, солиқ

тўловчилар уюшган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб боровчи яқун билан мустақил равишда тузилади.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг консолидациялашган солиқ базаси консолидациялашган гуруҳ барча иштирокчиларининг ушбу бўлим қоидалари ҳисобга олинган харажатларининг арифметик суммасига камайтирилган даромадларининг арифметик суммаси сифатида аниқланади. Салбий фарқ солиқ тўловчилар уюшган гуруҳининг зарари деб эътироф этилади.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳи иштирокчиларининг даромадларни тулаш манбаида солиқ солиниши лозим бўлган даромадлари, шунингдек консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг назорат қилинадиган чет эл компанияларининг назорат қилувчи шахслари бўлган иштирокчиларининг улар назорат қиладиган чет эл компанияларининг фойдаси тарзидаги даромадлари консолидациялашган солиқ базасига киритилмайди.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг иштирокчилари, ушбу Кодекснинг 316-моддасига мувофиқ кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захирани товарларни (хизматларни) ушбу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилишга тааллуқли қисми бўйича шакллантирмайди.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибига солиқ тўловчи кирганда, кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захира ушбу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилинган товарларга (ишларга) тааллуқли бўлган захиралар суммаларига оид қисм бўйича тикланади. Бунда ушбу Кодекс 316-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ аниқланадиган захиранинг энг кўп миқдорига тузатиш киритилади, бу тузатиш солиқ тўловчи томонидан кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг кўрсаткичларини аниқлашда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари ўртасидаги операцияларни кўрсатилган товарларни (хизматларни) ўтган уч йилда реализация қилишдан

олинган тушум, шунингдек кўрсатилган товарларни (ишларни) ҳисобот (солиқ) даврида реализация қилишдан олинган тушум ҳажмида истисно этади.

Солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчисига айланган солиқ даври бошлангунига қадар ўтган уч йилда товарларни (ишларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг кўрсаткичига тузатиш киритиш амалга оширилмайди. Солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзоси бўлган солиқ даврларида бу кўрсаткич мазкур товарларни (ишларни) бундай гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилишдан олинган тушумни ўз ичига олмайди.

Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича тикланган захираларнинг суммалари, шу жумладан захиранинг энг кўп миқдорини камайтириш натижасидаги суммалар солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзосига айланган солиқ даврдан олдинги солиқ давридаги жами даромад таркибига киритилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси бўлган банклар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларидан бирининг бу гуруҳнинг бошқа иштирокчилари олдидаги қарзига тааллуқли қисм бўйича ушбу Кодекснинг 315-моддасига мувофиқ захирани шакллантирмайди. Гуруҳга кириш чоғида банклар захирани бу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига тегишли бўлган қарзнинг суммасига тиклайди. Тегишли суммалар банк солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзосига айланган солиқ даврдан олдинги солиқ давридаги жами даромад таркибига киритилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ушбу гуруҳ таркибига кирган, солиқ даврдан олдинги солиқ даврларида ушбу бўлимга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган зарарларни кўрган аъзолари консолидациялашган солиқ базасини ўзлари кўрган зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ёхуд ушбу гуруҳ таркибига кирган солиқ даврдан эътиборан зарарларни ушбу Кодекснинг 333-моддасида белгиланган тартибда келгусига ўтказишга ҳақли эмас.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи аъзоларининг ушбу гуруҳ таркибига киргунига қадар кўрган зарарларини (шу жумладан ушбу Кодекснинг 302-моддасига мувофиқ хизмат кўрсатувчи ҳужаликлар объектларидан фойдаланганлик оқибатида кўрилган зарарларни) консолидациялашган солиқ базаси билан умумлаштиришга йўл қўйилмайди. Мазкур қонда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибига ушбу гуруҳнинг иштирокчисига қўшиб олиш ёки бундай гуруҳнинг иштирокчисига қўшиб юбориш йўли билан кирган юридик шахслар кўрган зарарларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Кодекснинг ушбу бўлимида назарда тутилган солиқ солиш мақсадида қабул қилинадиган харажатлар нормативлари солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ҳар бир иштирокчиси томонидан қўлланилади.

Ушбу Кодексда қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари бўлмаган солиқ тўловчилар учун белгиланган қимматли қоғозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари солиқ базасини алоҳида аниқлашга, шунингдек солиқ базасини кўрилган зарарлар суммасига камайтиришга ва зарарларни келгуси даврга ўтказишга тааллуқли қисми бўйича консолидациялашган солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришда қўлланилади.

Ушбу моддада белгиланган қондалар фақат 337-модданинг 12-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга, банклар учун эса ушбу Кодекс 337-моддасининг 1-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга нисбатан татбиқ этилади.

331-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси (зарари) деб мазкур компаниянинг ушбу моддада белгиланган тартибга мувофиқ қуйидаги усуллардан бири билан аниқланган фойдасининг (зарарининг) миқдори эътироф этилади:

1) компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонунчилигига мувофиқ тузилган мазкур компаниянинг йиллик молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича. Бундай ҳолда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ солингунига қадар бўлган фойдасининг (зарарининг) миқдори ушбу компаниянинг фойдаси (зарари) деб эътироф этилади; *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) ушбу бўлимда солиқ тўловчи бўлган юридик шахслар учун белгиланган кондалар бўйича.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ аниқлаш қуйидаги шартлардан бири бажарилган тақдирда амалга оширилади:

1) ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан халқаро шартномаси мавжуд бўлган чет давлат бўлса, бундан солиқ солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси билан ахборот алмашишни таъминламайдиган давлатлар (худудлар) мустасно;

2) молиявий ҳисоботга нисбатан салбий фикрлар мавжуд бўлмаган ёки фикрларни ифодалаш рад этилмаган аудиторлик хулосаси тақдим этилган бўлса.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ аниқлаш қуйидаги талабларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш мақсадида бундай компания рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонунчилигига мувофиқ тузилган консолидациялашмаган молиявий ҳисоботдан фойдаланилади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатда бундай қонунчилик мавжуд бўлмаса, фойда (зарар) Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларига ёхуд молиявий ҳисоботларни тузишнинг халқаро жиҳатдан эътироф этилган, қимматли қоғозларни савдоларга қўйишга руҳсат бериш тўғрисида қарор қабул қилиши учун чет эл молиявий

воситачилари рўйхатига киритилган чет эл фонд биржалари ҳамда чет эл депозитар-клиринг ташкилотлари томонидан қабул қилинадиган стандартларига мувофиқ аниқланади;

2) агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонунчиликка мувофиқ ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботи мажбурий аудитдан ўтказилиши шарт бўлмаса, ушбу Кодекс мақсадларида фойдани (зарарни) аниқлаш аудити аудитнинг халқаро стандартларига мувофиқ ўтказилган молиявий ҳисобот асосида амалга оширилади. Ушбу бандда белгиланган шартларга риоя этиш ушбу модда иккинчи қисмининг 1-бандини қўллаш мақсадлари учун талаб этилмайди. *(Учинчи қисмининг 1 ва 2-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг иккинчи қисмида белгиланган шартлар бажарилмаган тақдирда, шунингдек назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчининг танловига кўра, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси (зарари) ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ аниқланади, бундан ушбу модданинг олтинчи, еттинчи, тўққизинчи – ўн биринчи қисмларида белгиланган қоидалар мустасно.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш тартиби ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ солиқ тўловчининг танлови бўйича қўлланилса, бундай тартиб тегишли назорат қилинадиган чет эл компаниясига нисбатан бу тартибни қўллаш бошланган санадан эътиборан камида беш солиқ даври ичида қўлланилиши лозим ва бу ҳисоб сиёсатида назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчига солиқ солиш мақсадлари учун мустаҳкамлаб қўйилган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича аниқланган ва чет эл валютасида ифодаланган, ушбу Кодекснинг 208-моддасида назарда тутилган тартибга мувофиқ ҳисобга олиннадиган дивидендларнинг (тақсимланган фойданинг) миқдорига камай-тирилган фойдаси (зарари) чет эл валютасининг йиллик молиявий ҳисобот тузиладиган давр учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага

нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим.

Назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси компаниянинг тегишли давр (даврлар) учун тузилган, унинг молиявий ва солиқ ҳисоботлари илова қилинган молиявий ҳисоботи билан ҳужжатлар асосида тасдиқланган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ аниқланган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси чет эл ташкилоти доимий турган давлатнинг (ҳудуднинг) расмий валютасида аниқланади ҳамда у чет эл валютасининг назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси аниқланадиган календарь йил учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим. Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси фойданинг суммасини аниқлаш имконини берадиган ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак. Бундай ҳужжатлар, хусусан, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ҳисоб-китоб варақларидан кўчирмалар, амалга оширилган операцияларни тасдиқловчи дастлабки ҳужжатлардан иборат бўлиши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлашда ушбу компаниянинг йиллик молиявий ҳисоботида акс эттирилган қуйидаги даромадлари (харажатлари) ҳисобга олинмайди:

1) компаниянинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини, кооперативларнинг пайчилик фондларидаги пайларини ва пайчилик инвестиция фондларидаги пайларни, қимматли қоғозларни, ҳосила молиявий воситаларни молиявий ҳисоботни тузишда қўлланиладиган стандартларга мувофиқ ҳақиқий қиймати бўйича қайта баҳолаш суммалари тарзидаги;

2) назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонунчилигига (ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботини тузиш мақсадлари учун ҳисоб сиёсатига) мувофиқ молиявий ҳисоботда назорат қилинадиган чет

эл компанияси деб эътироф этилган шўъба (бирлашган) ташкилотлар фойдасининг (зарарининг) суммалари тарзидаги;

3) резервларни шакллантиришга сарфланган харажатларнинг ва резервларни тиклашдан қўрилган зарарларнинг суммалари тарзидаги. Бунда назорат қилинадиган компаниянинг фойдаси илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирадиган харажатлар суммасига камайтиради. Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг конунчилигига мувофиқ тузилган йиллик молиявий ҳисоботи маълумотларига кўра зарар аниқланса, илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар бундай зарарнинг суммасини кўпайтиради. *(Тўққизинчи қисмининг 2 ва 3-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш чоғида илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар суммасини ҳисобга олишнинг ушбу модда тўққизинчи қисмининг 3-бандида белгиланган тартиби, агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисоботида илгари шакллантирилган резервларни камайтирувчи харажатлар суммаси очиб берилган бўлса ёки бундай харажатлар ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлса, қўлланилади.

Компаниянинг устав фондидаги (устав капиталдаги) улушлари, кооперативларнинг пайчилик фондларидаги пайлари ва пайчилик инвестиция фондларининг пайлари, қимматли қоғозлар, ҳосила молиявий воситалар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг, ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандига мувофиқ, аниқланган фойдасига (зарарига) уларни қайта баҳолаш суммалари (агар бундай қайта баҳолаш амалга оширилган бўлса), шу жумладан уларнинг кадрсизланишидан қўрилган зарарнинг суммаси миқдориди тузатиш киритилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг йиллик молиявий ҳисоботларининг маълумотларига кўра зарар аниқланса, агар ушбу модданинг ўн тўртинчи қисмида бошқача қоғда белгиланмаган бўлса, у келгуси даврларга чекловларсиз

тақсимлаб ўтказилиши ва ушбу компаниянинг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинаши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган усуллардан бири ёрдамида аниқланган зарари, агар назорат қиладиган шахс бўлган солиқ тўловчи мазкур зарар олинган давр учун назорат қилинадиган чет эл компанияси тўғрисидаги билдириш хатини такдим этмаса, келгуси даврларга тақсимлаб ўтказилиши мумкин эмас.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базаси назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компаниясига нисбатан алоҳида-алоҳида аниқланади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинадиган даромадлари ўзига нисбатан ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида битимлар тузилиши муносабати билан солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тўлиқлигини текшириш ўтказилган солиқ тўловчи билан назорат қилинадиган битим тузилиши натижасида олинган бўлса ҳамда мазкур текширув натижалари юзасидан қабул қилинган, кучга кирган қарорга мувофиқ битим нарҳига солиқни қўшимча ҳисоблаш мақсадида тузатиш киритилган бўлса, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даромадлари солиқ базасини белгилаш мақсадида мазкур тузатишни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси томонидан шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ёхуд унинг ўзаро боғлиқ шахсининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этиладиган юридик шахснинг фойдасига қимматли қорозларни ва (ёки) мулкӣ ҳуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилишдан олинган даромадлар, шунингдек назорат қилинадиган чет эл компаниясининг қимматли қорозларни ва (ёки) мулкӣ ҳуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) сотиб олиш нарҳи тарзидаги харажатлари, башарти қимматли қорозларни ва (ёки) мулкӣ ҳуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилиш нарҳи уларнинг, назорат қилинадиган компаниянинг ҳисобга олиш маълумотларига кўра, мулк ҳуқуқи мазкур қорозларга ва (ёки) мулкӣ ҳуқуқларга (шу жумладан улушларга, пайларга) ўтган

санадаги ҳужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиққан ҳолда, бироқ мазкур қимматли қоғозларнинг ва (ёки) мулк хуқуқларнинг (шу жумладан улушларнинг, пайларнинг) мулк хуқуқи ўтган санадаги бозор қийматидан ошмаган, ҳужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланган бўлса, назорат қилинадиган компаниянинг фойдасидан (зараридан) чиқариб ташланади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даврдаги фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси назорат қилувчи шахснинг иштироки улушига мутаносиб равишда чет давлатлар қонунчилигига ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ шу фойдага нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқнинг (шу жумладан даромадни тулаш манбаида ушлаб қолинадиган даромад солиғининг), шунингдек шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг Ўзбекистондаги доимий ваколатхонаси фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқариладиган фойда солиғининг миқдорига нисбатан камайтирилади.

Чет давлатнинг қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ҳужжатлар билан тасдиқланиши керак, Ўзбекистон Республикасининг давлат (ҳудуд) билан солиқ солиш масалаларига доир халқаро шартномаси мавжуд бўлмаган тақдирда, ушбу сумма чет давлатнинг солиқлар соҳасида назорат қилиш ва текширишга ваколатли органи томонидан тасдиқланиши керак. *(Ўн еттинчи ва ўн саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

46-БОБ. СОЛИҚ БАЗАСИГА ТУЗАТИШ КИРИТИШ

332-модда. Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш

Ҳисобот солиқ давридаги даромад (харажатлар) миқдорининг солиқ базасини аниқлашда илгари даромад (харажат) деб эътироф этилган сумма доирасида кўпайиши ёки камайиши тузатиш киритиш деб эътироф этилади.

Даромадлар ва харажатларга қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилиши лозим:

1) товарлар, шунингдек суғурталанувчига суғурта мукофоти тўлиқ ёки қисман қайтарилганда;

2) битим шартлари ўзгартирилганда;

3) нархлар ўзгартирилганда, сотиб олувчи томонидан чегирмадан фойдаланилганда;

4) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш қуйидагича амалга оширилади:

кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича – кафолат муддати доирасида;

суғурта мукофотлари бўйича – шартномани бекор қилиш пайтида;

бошқа ҳолларда – бир йиллик муддат доирасида.

Ушбу моддага мувофиқ даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ҳоллар юзага келганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (хизматни) сотувчи ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган тартибда товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадга тузатиш киритади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур ҳоллар содир бўлган солиқ даврида амалга оширилади.

Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш солиқ тўловчи солиқ солишнинг умумбелгиланган тартибига ўтган тақдирда ҳам амалга оширилади, бундан тузатиш киритилаётган даромадлар бўйича солиқ имтиёзларини қўллаш ҳоллари мустасно.

333-модда. Зарарларни келгусига ўтказиш

Ушбу бўлимда назарда тутилган даромадлар ва харажатларга киритилган тузатишларни инобатга олган ҳолда чегирилиши лозим бўлган харажатларнинг жами даромаддан ошиб кетиши солиқ тўловчининг зарари деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозлар ва муддатли битимларнинг муомаладаги молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар тадбиркорлик фаолиятидан кўрилган зарарлар деб эътироф этилади.

Олдинги солиқ даврида (даврларида) ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган зарари (зарарлари) бўлган солиқ тўловчи жорий солиқ даврининг фойдасини ушбу кўрилган зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақлидир.

(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Солиқ базаси олдинги солиқ даврида (даврларида) кўрилган зарар суммасига фақат жорий солиқ даврининг якунлари бўйича камайтирилиши мумкин.

Бир календарь йилдан ортиқ йилларда кўрилган зарарлар улар кўрилган кетма-кетликда ўтказилади.

Бош банкдан умидсиз қарзларни олувчи шўъба ташкилоти томонидан кўрилган зарарлар келгуси даврларга ўтказилмайди.

Зарарларни ўтказишнинг алоҳида ҳоллардаги ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 334–336-моддаларида назарда тутилгандир.

334-модда. Қайта ташкил этилганда зарарларни ўтказиш

Қайта ташкил этиш муносабати билан ўтказиладиган зарарлар солиқ тўловчилар бўлган ҳуқуқий ворислар ўртасида тақсимлаш баланси асосида ўтказиладиган активлар қийматининг қайта ташкил этилаётган юридик шахс активлари қийматидаги тақсимлаш балансини тузиш санасидан олдинги санадаги ҳолатига кўра солиштирма миқдорига мутаносиб равишда тақсимланади ва ушбу Кодекснинг 333-моддасида назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Ҳуқуқий ворис бўлган солиқ тўловчи қайта ташкил этилган тақдирда, унинг илгари ўз фаолиятини тугатган солиқ тўловчидан кўрган зарарлари ўтказилмайди.

335-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича зарарларни ўтказиш

Ушбу Кодекс 333-моддасининг қоидалари солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳига нисбатан ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда қўлланилади.

Агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи олдинги солиқ даврида (даврларида) зарар (зарарлар) кўрган бўлса, бундай гуруҳнинг масъул иштирокчиси жорий солиқ даврининг консолидациялашган солиқ базасини зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақли.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатгандан кейин):

1) жорий солиқ даврининг солиқ базасини мазкур гуруҳ фаолият кўрсатган даврда кўрилган зарарнинг суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) камайтиришга ҳақли эмас;

2) жорий солиқ даврининг солиқ базасини мазкур иштирокчи томонидан у солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси бўлмаган солиқ даврларининг якунлари бўйича кўрилган зарар суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳақли. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси мазкур гуруҳдаги ўзининг иштирок этиш даврида қўшиб юбориш ёки қўшиб олиш шаклида қайта ташкил этилган бўлса, мазкур гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий солиқ даврининг солиқ базасини ўзи ҳуқуқий вориси бўлган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган солиқ тўловчилар солиқ даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солиқ тўловчидан олинган зарарлар суммасига (шу сумманинг

бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳам ҳақли.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси мазкур гуруҳдаги ўзининг иштирок этиш даврида юридик шахсни бўлиш йўли билан янгидан ташкил этилган бўлса, мазкур гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий солиқ даврининг солиқ базасини ўзи ҳуқуқий вориси бўлган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солиқ тўловчидан олинган зарарлар суммасига (шу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда, ушбу Кодекснинг 92-моддасини ҳисобга олган ҳолда камайтиришга ҳам ҳақли.

336-модда. Операцияларнинг айрим турлари бўйича зарарларни ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахснинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонани устав фондида (устав капиталда) иштирок этиш улушини реализация қилишдан ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетишидан қўрилган зарар реализация қилинган (чиқиб кетган) активларга айнан ўхшаш активларни реализация қилишдан (уларнинг чиқиб кетишидан) олинган даромадлар ҳисобидан компенсация қилинади.

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича қўрилган зарарлар ишончли бошқарув муассисининг солиқ базасини белгилашда ҳисобга олинмайди. Бундай зарарлар ушбу ишончли бошқарувнинг келгусидаги даромадларига ўтказилади.

Оддий ширкат шартномасида (биргаликдаги фаолият тўррисидаги шартномада) иштирок этишдан шерикларнинг (иштирокчиларнинг) олган зарари ишончли шахсда ушбу оддий ширкат оладиган келгуси даромадларга ўтказилади.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан қўрилган зарарлар биргаликда аниқланади ва тадбиркорлик фаолиятидан олинмаган солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди.

Бундай зарарлар шу хизмат курсатувчи ҳужаликлардан олиннадиган келгуси даромадларга утказилади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар ва муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар алоҳида аниқланади ва худди шундай операциялардан олинган даромадлар ҳисобидан ҳар бир солиқ базаси доирасида компенсация қилинади.

(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

47-боб. СОЛИҚ СТАВКАЛАРИ. СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ

337-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ тўловчилар	Солиқ ставкалари, фонсларда
1	Банклар	20
2	Қуйидаги солиқ тўловчилар: полиэтилен гранулалар ишлаб чиқаришни амалга оширувчи; фаолиятининг асосий тури мобил алоқа хизматларини курсатишдан иборат бўлган	20
3	Ўзи ишлаб чиқарган ўз қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган фойда бўйича ушбу Кодекснинг 57-моддасида назарда тутилган мезонларга жавоб берувчи қишлоқ ҳўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари ва балик ҳўжалиги корхоналари	0
4	Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи солиқ тўловчилар	0
5	Қушимча манбалардан даромадлар олувчи бюджет ташкилотлари	0
6	Товарларни (ишларни) экспортга реализация қилишдан олинган фойда	0
7	Бозор ва савдо комплексларида хизмат курсатишдан олинган фойда	20

8	Товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) электрон савдосини амалга оширувчи солиқ тўловчилар	7,5
9	Ягона иштирокчилари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари бўлган ва умумий ходимлар сонига ногиронлиги бўлган шахслар камида 50 фонзини ташкил этадиган ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш жамғармаси меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камида 50 фонзини ташкил этадиган солиқ тўловчилар	0
10	Ўзбекистон Республикаси Халқ банки томонидан фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларидаги маблағлардан фойдаланишдан олинадиган даромадлар	0
11	Дивидендлар тарзидаги даромадлар	5
12	Қолган солиқ тўловчилар, бундан I – II-бандларда кўрсатилганлар мустасно	15

(Биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли, 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 5 майдаги ЎРҚ–767-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон)

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар фаолиятнинг барча турлари бўйича белгиланган солиқ ставкасини қўллайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар, агар ўзи ишлаб чиқарган кишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган даромадлари жами даромаднинг 90 фоиздан кўпроғини ташкил этса, фаолиятнинг барча турлари бўйича 0 фоиз миқдорига солиқ ставкасини қўллашга ҳақлидир.

Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 59-моддасида белгиланган мезонларга риоя этмаган тақдирда, мазкур шартларга риоя этмаганлик рўй берган солиқ даврининг бошланишидан эътиборан ушбу модда биринчи қисмининг 12-бандида белгиланган солиқ ставкасини илгари ўтган солиқ даврлари учун аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этган ҳолда қўллайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг 8-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар, агар кўрсатилган фаолият турларини амалга оширишдан олинган даромадлар жорий ҳисобот (солиқ) даври

яқунлари бўйича жами даромаднинг камида 90 фоизини ташкил этса, 7,5 фоиз миқдоридаги солиқ ставкасини қўллашга ҳақли.

Қўшимча манбалардан даромад олувчи бюджет ташкилотлари, башарти бўшатилаётган мабларлардан қонунчиликда белгиланган тартибда бюджет ташкилотларининг моддий-техника ва ижтимоий базасини мустаҳкамлаш, ўз ходимларини моддий рағбатлантириш учун мақсадли тарзда фойдаланса. 2024 йилнинг 1 январига қадар 0 фоиз миқдоридаги солиқ ставкасини қўллайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ўзида ишловчиларнинг умумий ўртача йиллик сонининг 3 фоизидан кўпроғи ногиронлиги бўлган шахсларни ташкил этадиган юридик шахслар учун солиқ ставкаси ушбу моддада белгиланган нормадан ортиқча ишга жойлаштирилган ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳар бир фоизига солиқ ставкасининг бир фоизи ҳисобидан камайтирилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Ушбу модда биринчи қисмининг 6-бандида назарда тутилган 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкасини солиқ тўловчилар товарларни (хизматларни) экспорт қилишдан олинадиган даромадлар қисмида қўллайди, бундан фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширувчи норезидентларга кўрсатиладиган хизматлар мустасно. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 ноябрдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

Товарлар экспорт қилинганда, шу жумладан товар восита-чи (ишончли вакил) орқали реализация қилинганда, 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси солиқ тўловчилар томонидан, ушбу Кодекснинг 261-моддасида назарда тутилган товарларнинг экспортини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлганда, қўлланилади.

Товарлар экспорт қилинганда, 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси солиқ тўловчилар томонидан, товарларни чет

эл валютасида экспорт қилиш юзасидан даромадлар товарлар (хизматлар) экспортга чиқарилган кундан эътиборан бир юз саксон календарь кун ичида келиб тушмаган тақдирда, қўлланилмайди.

Қуйидагилар ушбу модда биринчи қисмининг 12-бандида белгиланган солиқ ставкасини 50 фоизга пасайтиришга ҳақли:

2022 йил 1 сентябрдан кейин илк маротаба солиқ тўлашга ўтган айланмадан олинадиган солиқ тўловчилар – солиқ тўловчи солиқ тўлашга ўтган йилдан кейинги бир солиқ даври мобайнида, башарти пасайтирилган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ даврида солиқ тўловчининг жами даромади ўн миллиард сўмдан ошмаса;

2022 йил 1 сентябрдан кейин жами даромади жорий солиқ даври мобайнида илк марта ўн миллиард сўмдан ошган солиқ тўловчилар – жорий солиқ даври ва кейинги солиқ даври мобайнида, башарти пасайтирилган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ даврларида жами даромади юз миллиард сўмдан ошмаса.

Бунда ушбу модда ўн биринчи қисмининг иккинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ тўловчилар солиқ базасини жами даромаднинг 25 фоизи миқдорида соддалаштирилган тартибда аниқлашга ҳақли.

Ушбу модданинг ўн биринчи қисмида назарда тутилган пасайтирилган солиқ ставкаси ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни ва акциз солиғини тўловчиларга нисбатан, шунингдек солиқ тўловчи тугатилган ҳолларда ва (ёки) берилган пасайтирилган солиқ ставкасини қўллаш учун икки ва ундан ортиқ тадбиркорлик субъекти уртасида солиқ тўловчининг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадларини ажратиш (бўлиш) фактлари аниқланган тақдирда, татбиқ этилмайди. *(Ўн биринчи, ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ўРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модда биринчи қисмининг 6-банди қодалари қуйидагиларга нисбатан татбиқ этилмайди: *(ўн тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ўРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

1) рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан тасдиқланадиган хом ашё товарлар экспортига;

2) халқаро ташишлар хизматларига, бундан автотранспортда ташишлар мустасно;

3) товарларни қувурлар орқали ва газ қувурлари орқали ташиш бўйича хизматларга.

Фойдали қазилмаларни қазиб олиш соҳасида фаолиятни амалга ошираётган айрим солиқ тўловчилар учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан оширилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

338-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.

Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

339-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Ҳисобот (солиқ) даврининг якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда аниқланади.

Ҳисобот даври якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ даврининг бошидан ошиб борувчи якун билан, агар ушбу моддада бошқача қонда белгиланмаган бўлса, солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фонслардаги улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 342-моддасида белгиланган ҳолларда ва тартибда фойда солиғини ёки чет давлатда тўланган даромадлардан олинадиган худди шундай турдаги тўланган солиқни ҳисобга ўтказиш йўли билан солиқ суммасини камайтиришга ҳақли.

Агар ушбу моддада бошқача қонда белгиланмаган бўлса, солиқ ҳисоботи барча солиқ тўловчилар томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври ўтганидан кейин солиқ бўйича ҳисобда турган жойидаги солиқ органига тақдим этилади.

Агар ушбу моддада бошқача қонда белгиланмаган бўлса, солиқ ҳисоботи қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) ҳисобот даври якунлари бўйича – ҳисобот давридан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай;

2) солиқ даври яқунлари бўйича – солиқ даври ўтгандан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай.

Бюджет ташкилотлари ва нодавлат нотижорат ташкилотлари томонидан солиқ бўйича солиқ ҳисоботи солиқ даври яқунларига кўра тақдим этилади, бундан матлубот кооперативлари мустасно. Бунда ўтган солиқ даври яқунлари бўйича жами даромад мавжуд бўлмаган тақдирда солиқ ҳисоботини тақдим этиш талаб қилинмайди.

340-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқни тўлаш ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича, тегишли ҳисобот (солиқ) даври учун солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

Жами даромади жорий солиқ давридан олдинги солиқ даври учун киритилган тузатишлар ҳисобга олинган ҳолда беш миллиард сўмдан ошадиган солиқ тўловчилар ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловларини ҳисобот даври ҳар бир ойининг йиғирма учинчи кунидан кечиктирмай тўлайди.

Жорий солиқ даврининг биринчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ўтган солиқ даврининг охириги чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўлови суммасига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг иккинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси жорий йилнинг биринчи ҳисобот даври учун солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғи суммасининг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг учинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ярим йиллик яқунларига кўра солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ва биринчи чорак яқунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг тўртинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси тўққиз ойлик

яқунларига кўра солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ва ярим йиллик яқунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Агар ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси манфий ёки нолга тенг бўлса, кўрсатилган тўловлар тегишли чоракда амалга оширилмайди.

Солиқ тўловчилар, шу жумладан янгидан ташкил этилган, жами даромади жорий ҳисобот даври мобайнида беш миллиард сўмдан ошган солиқ тўловчилар ҳар ойлик бўнак тўловларини бундай ошиб кетиш содир бўлган тўлиқ чорак ўтганидан кейин тўлайди.

Бўлиш ёки ажратиб чиқариш йўли билан қайта ташкил этиш натижасида янгидан ташкил этилган юридик шахс, жами даромадининг миқдоридан катъи назар, ҳар ойлик бўнак тўловларини, агар бўлиш ёки ажратиб чиқариш йўли билан қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ бўйича ҳар ойлик бўнак тўловларини бундай қайта ташкил этиш амалга оширилган солиқ даврида ҳисоблаб чиқарган бўлса, иккита келгуси солиқ даври мобайнида тўлайди.

Ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича ҳисобот (солиқ) даври мобайнида тўланган ҳар ойлик бўнак тўловлари суммаси ҳисобот (солиқ) даври учун солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган солиқни тўлаш чоғида ҳисобга олинади.

Ҳар ойлик бўнак тўловини ҳисоблаб чиқариш солиқ органлари томонидан амалга оширилади. Бунда солиқ тўловчи келгуси чорак биринчи ойининг 15 санасидан кечиктирмай жорий чоракда кутилаётган фойда суммасидан келиб чиққан ҳолда, бўнак тўловлари суммаси тўғрисида солиқ органларига маълумотнома тақдим этиш ҳуқуқига эга. Кутилаётган фойда суммаси асоссиз камайтириб кўрсатилган тақдирда солиқ органлари солиқ тўловчилар томонидан тақдим этиладиган солиқ бўйича бўнак тўловлари суммаси тўғрисидаги маълумотномага ўзгартиришлар киритишга ҳақли. (Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қо-

нунлари таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Жами йиллик даромаднинг миқдоридан қатъи назар, солиқ ҳисоботини солиқ бўйича фақат солиқ даври яқунлари юзасидан тақдим этувчи солиқ тўловчилар ҳар ойлик бунак тўловларини тўламайди.

Солиқ тўловчи тугатилганда солиқ тугатиш яқунлангунига қадар тўланиши лозим.

Юридик шахсни тугатиш туғрисида қарор қабул қилинган тақдирда, давлат солиқ хизмати органи ҳар ойлик бунак тўловларини ҳисоблашни рўйхатдан ўтказувчи органдан бундай ахборот олинган ойдан эътиборан тўхтатиб туради.

Фаолият тикланган ва тугатиш жараёни тўхтатилган тақдирда, ҳар ойлик бунак тўловларини ҳисоблаш уларни ҳисоблаш тўхтатилган ойдан эътиборан тикланади.

341-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган бунак тўловлари суммаларини, шунингдек солиқ суммаларини тўлашни, шундай гуруҳни тузиш туғрисидаги шартнома рўйхатдан ўтказилган жойда, мазкур суммаларни ушбу гуруҳнинг ва улар алоҳида бўлинмаларининг иштирокчилари бўйича тақсимламасдан амалга оширади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича солиқ ҳисоботи солиқ органига ушбу Кодекс 339-моддасининг бешинчи қисмида белгиланган тартибда ва муддатларда тақдим этилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг қолган иштирокчилари ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига солиқ ҳисоботини тақдим этмайди.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари ушбу гуруҳнинг консолидациялашган солиқ базасига киритилмайдиган даромадларни олса, улар ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органларига солиқнинг фақат ушбу

даромадларга нисбатан ҳисоблаб чиқарилган қисми бўйича солиқ ҳисоботини тақдим этади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича солиқ ҳисоботи шу гуруҳнинг масъул иштирокчиси томонидан солиқ ҳисоби маълумотлари ҳамда умуман солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича консолидациялашган солиқ базаси асосида фақат консолидациялашган солиқ базасига нисбатан солиқни ҳисоблаб чиқариш қисми бўйича тузилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан ушбу гуруҳ фаолият кўрсата бошлаган солиқ даврининг биринчи чорагида тўланиши лозим бўлган солиқ бўйича ҳар ойлик бўнак тўловларининг суммаси шу гуруҳ барча иштирокчиларининг ушбу гуруҳ тузилишидан олдинги солиқ даврининг учинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловлари суммаси сифатида аниқланади.

Агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини тузиш тўғрисидаги шартнома солиқ органи томонидан солиқ даври бошланганидан кейин рўйхатдан ўтказилган бўлса, солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари томонидан солиқ даври бошидан буён ўтган ҳисобот даврларининг якунлари бўйича тўланган бўнак (жорий) тўловлари солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг бўнак жорий тўловлари солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг тегишли иштирокчиси ҳисобига ўтказилиши (қайтарилиши) лозим.

342-модда. Солиқни ҳисобга олиш

Чет давлатнинг қонунчилигига ва (ёки) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасига мувофиқ ҳақиқатда тўланган (ушлаб қолинган) фойда солиғининг суммаси ёки ушбу чет давлатда олинган даромадлардан олинмаган айнан ўхшаш турдаги солиқ Ўзбекистон Республикасида фойда солиғини тўлаш ҳисобидан солиқ тўловчида ушбу моддада белгиланган тартибда ва миқдорларда ҳисобга олиниши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Фойда солиғи суммаси ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлардан олинadиган айнан ўхшаш турдаги солиқни ҳисобга олиш бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга риоя этилган ҳолда амалга оширилади:

1) Ўзбекистон Республикасида солиқ солиниши лозим бўлган даромад бўйича;

2) Ўзбекистон Республикаси билан халқаро шартнома мавжуд бўлганда;

3) бундай солиқ тўланганлигини (ушлаб қолинганлигини) тасдиқловчи ҳужжат мавжуд бўлганда.

Фойда солиғининг ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган (ушлаб қолинган), айнан ўхшаш турдаги солиқ ҳисобга олинadиган суммасининг миқдори солиқ тўловчи кўрсатилган даромад олинishi лозим бўлган (олинган) солиқ даври учун тўлаши лозим бўлган фойда солиғи суммасидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Чет давлат ваколатли органининг маълумотномаси ёки солиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида тўланганлиги фактини тасдиқловчи бошқа ҳужжат Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида фойда солиғи ёки айнан ўхшаш турдаги солиқ тўланганлигини (ушлаб қолинганлигини) тасдиқловчи ҳужжат ҳисобланади.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар чет тилида тузилган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг давлат тилидаги таржимаси мавжуд бўлиши шарт.

48-бoб. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ СОЛИҚ РЕЗИДЕНТЛАРИГА ТўЛАНADИГАН ДИВИДЕНДЛАР ВА ФОИЗЛАР ТАРЗИДАГИ ДАРОМАДЛАРГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ўЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

343-модда. Дивидендлар тарзидаги даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар ушбу Кодекснинг 470¹-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, юридик шахс томонидан Ўзбе-

кистон Республикасининг солиқ резидентига тўланадиган дивидендларга ушбу Кодекснинг 345-моддасида назарда тутилган тартибда тўлов манбаида солиқ солинади ва бундай даромадларни олувчи томонидан солиқ базасини аниқлашда чегириб ташланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар дивидендлар Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентига тўланса, олинган дивидендларга нисбатан тўланадиган солиқ суммаси уни олувчи томонидан олинган дивидендлар суммасидан ва ушбу Кодекс 337-моддаси биринчи қисмининг 11-бандида белгиланган солиқ ставкасидан келиб чиқиб, мустақил равишда аниқланади. Бунда дивиденд олувчилар ушбу моддага мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини даромад манбаи жойлашган жой бўйича тўланган солиқ суммасига камайтиришга, агар Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳақли эмас.

344-модда. Фоиш тарзидаги даромадларга солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Агар ушбу модданин иккинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентига тўланадиган фоишлар ушбу даромадларни олувчининг солиқ базасида ҳисобга олинади ва унга ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган юридик шахс томонидан нотижорат ва бюджет ташкилотларига маблағларни депозитга жойлаштиришидан тўланадиган фоишларга тўлов манбаида ушбу Кодекс 337-моддаси биринчи қисмининг 12-бандида белгиланган миқдордаги солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади ва бундай даромадлар олувчиларнинг солиқ базасини аниқлашда чегириб ташланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 9 ноябрдаги ЎРҚ–646-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 09.11.2020 й., 03/20/646/1488-сон)*

345-модда. Солиқ агентлари томонидан дивидендлар ва фоишлардан солиқни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ҳамда тўлаш тартиби

Дивидендлар ва фоишлар тарзида даромадлар тўловчи юридик шахслар ушбу Кодекс 343-моддасининг биринчи ва 344-моддасининг иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Солиқ агенти Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахсларга дивидендлар ва фоишлар тарзида тўланадиган даромадларга нисбатан ҳар бир солиқ тўловчи бўйича алоҳида солиқ суммасини ушбу Кодекс 337-моддасининг биринчи қисми 11-бандида ёки 381-моддасида назарда тутилган солиқ ставкалари бўйича кўрсатилган даромадларни ушбу моддада белгиланган тартибда ҳар бир тўловга татбиқан белгилайди.

Дивидендлар олувчи солиқ тўловчининг даромадларидан ушлаб қолинадиган солиқ суммасини аниқлашда солиқ базаси ҳар бир олувчига нисбатан солиқ агенти томонидан шу олувчига тўғри келадиган солиқ солинадиган дивидендлар жами суммасининг улуши сифатида аниқланади. Дивидендларнинг солиқ солиниши лозим бўлган бундай жами суммаси юридик шахс томонидан барча олувчиларнинг фойдасига тақсимланиши лозим бўлган, ушбу юридик шахс томонидан жорий ҳисобот (солиқ) даврида ва ўтган ҳисоботда (солиқ даврларида) олинган дивидендларни дивидендларни олувчилар фойдасига тақсимлаш санасидаги дивидендлар умумий суммасига камайтирилган дивидендларнинг умумий суммаси сифатида аниқланади. Бунда тақсимланадиган дивидендларнинг умумий суммасини ушбу юридик шахс томонидан олинган дивидендлар суммасига камайтириш, башарти ушбу олинган дивидендлар суммаси аввал ушбу юридик шахснинг дивидендлар тарзида олинган даромадларига нисбатан солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмаган бўлса, амалга оширилади.

Солиқ агенти ушбу Кодекс 344-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган фоиш тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ суммасини, ушбу модданинг иккинчи қисмида белгиланган тартибга айнан ўхшаш тартибда аниқлайди.

Дивидендлар ва фоизлардан олинадиган солиқ суммаси бўйича солиқ ҳисоботи ўзининг солиқ ҳисобига олинган жойидаги солиқ органига дивидендлар ва фоизлар ҳисобланган ойдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай солиқ агентлари томонидан тақдим этилади.

Солиқ суммаси дивидендларни ва фоизларни тулаш муддатидан кечиктирмай бюджетга туланади.

Солиқ агенти дивидендлар ва фоизларни олувчининг талабига кўра, ушбу шахсга солиқ даври учун даромад суммаси ва ушлаб қолинган солиқнинг умумий суммаси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқландиган шаклдаги маълумотнома тақдим этиши шарт.

346-модда. Солиқ агентининг жавобгарлиги

Солиқ суммаси тўлов манбаида ушлаб қолинмаган тақдирда, солиқ агенти солиқнинг ушлаб қолинмаган суммасини ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонун ҳужжатларига мувофиқ бюджетга киритиши шарт.

49-БОБ. ФАОЛИЯТИНИ ДОИМИЙ МУАССАСА ОРҚАЛИ АМАЛГА ОШИРАЁТГАН НОРЕЗИДЕНТЛАРНИНГ ДАРОМАДЛАРИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

347-модда. Солиқ солинадиган даромадни аниқлаш

Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидентнинг даромадларидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тулаш ушбу бобда назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, ушбу Кодекснинг 43 – 47-бобларида белгиланган тартибда мазкур норезидент томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Бажарилиши мазкур бобда назарда тутилган, фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган солиқ тўловчининг мажбуриятлари унинг доимий муассасасига юклатилиши мумкин. Бунда доимий муассаса солиқ тўловчининг барча ҳуқуқларига эга бўлади.

Доимий муассасанинг жами даромадини бундай доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган, Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан эътиборан олинган даромадларнинг қуйидаги турлари ташкил этади:

1) норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолиятини ўзининг доимий муассасаси орқали амалга ошириш натижасида олинган даромадлар;

2) норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси мулкига эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва (ёки) уни тасарруф қилишдан олган даромадлари;

3) норезидентнинг даромадлари, шу жумладан унинг бошқа давлатлардаги тузилмавий бўлинмаларининг Ўзбекистон Республикасидаги Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган мазкур юридик шахснинг доимий муассасаси орқали амалга ошириладиган фаолиятга айнан ўхшаш ёки бир хил фаолиятни амалга оширишдан оладиган даромадлари;

4) ушбу Кодекснинг 351-моддасида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган доимий муассасага тегишли бошқа даромадлар;

5) бундай доимий муассаса фаолияти билан боғлиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар.

Агар норезидент Ўзбекистон Республикасида ҳам, унинг ҳудудидан ташқарида ҳам ўзининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси билан биргаликда бажариладиган битта лойиҳа ёки алоқадор лойиҳалар доирасида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган бўлса, агар норезидент худди шундай ёки айнан ўхшаш фаолият билан худди шундай ёки айнан ўхшаш шароитлардаги фаолиятда банд бўлган яққа ва алоҳида шахс бўлганида ҳамда ўзи доимий муассасаси бўлган норезидентдан мустақил равишда фаолият кўрсатганида олиши мумкин бўлган даромад бундай доимий муассасанинг даромади деб ҳисобланади.

Агар норезидентнинг доимий муассасаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган товарларни (хизматларни) норезидентнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган бошқа таркибий бўлинмаси реализация қилса, агар у худди шундай ёки айнан ўхшаш

фаолият билан худди шундай ёки айнан ўхшаш шароитлардаги фаолиятда банд бўлган якка ва алоҳида шахс бўлганида ҳамда ўзи доимий муассасаси бўлган норезидентдан мустақил равишда фаолият кўрсатганида олиши мумкин бўлган даромад бундай доимий муассасанинг даромади деб эътироф этилади.

Агар норезидент Ўзбекистон Республикасида учинчи шахсларнинг манфаатларини кўзлаб, доимий муассаса шаклланишига олиб келадиган тайёргарлик ва (ёки) ёрдамчи турдаги фаолиятни амалга оширса ва бунда шундай фаолиятга нисбатан ҳақ олиш назарда тутилмаган бўлса, солиқ солинадиган база ушбу доимий муассасанинг бундай фаолият билан боғлиқ харажатлари суммасининг 20 фоизи миқдорида белгиланади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ Ўзбекистон Республикаси норезиденти доимий муассасасининг шундай норезидентнинг бош офиси ёки бошқа тузилмавий бўлинмалари олдидаги мажбуриятлари бўйича юзага келадиган курсга оид фарқлар Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассасаси даромадлари (харажатлари) жумласига киритилмайди. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар норезидентнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолияти доимий муассаса шаклланишига олиб келадиган биттадан ортиқ муассасаси бўлса, солиқ солинадиган база ва солиқ суммаси ҳар бир муассаса учун алоҳида ҳисобланади.

Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга оширувчи норезидентнинг солиқни тўлангандан кейин ўз тасарруфида қоладиган соф фойдаси дивидендларга тенглаштирилади ва унга ушбу Кодекс 353-моддасининг 1-бандида белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ солиниши лозим. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ўРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модда тўққизинчи қисмининг қондаларини қўллаш мақсадларида доимий муассаса орқали фаолиятини амалга оширувчи норезидент дивидендлар тарзидаги даромадлар бўйича Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган пасайтирилган солиқ ставкасини ушбу Кодекснинг

357-моддасида кўрсатилган тартибда қўллашга ҳақли. Агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалалари бўйича халқаро шартномасида дивидендлар тарзидаги даромадлар бўйича бир нечта пасайтирилган солиқ ставкалари назарда тутилган бўлса, уларнинг энг ками қўлланилади. (Ўнинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Соф фойда деганда жами даромад ва доимий муассаса фаолияти билан боғлиқ харажатлар ўртасидаги фарқ тушунилади. Бунда жорий солиқ даври учун соф фойда айни бир доимий муассаса доирасида аввалги солиқ даврларида олинган зарарнинг (зарарларнинг) умумий суммасига, башарти илгари бундай зарар (зарарлар) соф фойдани аниқлашда ҳисобга олинмаган бўлса, камайтиради.

Соф фойдадан олинadиган солиқнинг ҳисоблаб чиқарилган суммаси солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай бюджетга тўланади. (Ўн биринчи ва ўн иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

348-модда. Чегириб ташланadиган харажатларни аниқлаш

Солиқ базасини аниқлаш чоғида Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятдан доимий муассаса орқали солиқ солинадиган даромадлар олиш билан бевосита боғлиқ бўлган харажатлар, улар Ўзбекистон Республикасида ёки унинг худудидан ташқарида қилинганидан қатъи назар, доимий муассасанинг чегирмалари жумласига киритилади, бундан ушбу Кодексга мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг норезидентига ўзининг доимий муассасаси томонидан тўланадиган кўйидаги кўринишдаги суммалар ҳам чегирилмайди:

1) ушбу норезидентнинг мулкидан ёки интеллектуал мулкидан фойдаланганлик ёки фойдаланиш ҳуқуқини берганлик учун роялти, гонорарлар, йиғимлар ва бошқа тўловлар;

2) ушбу норезидент томонидан доимий муассасага кўрсатилган хизматлар учун харажатлар;

3) ушбу норезидент томонидан доимий муассасага берилган заёмлар бўйича пул мукофотлари;

4) ушбу норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали фаолиятдан даромадлар олиш билан боғлиқ бўлмаган харажатлар;

5) ушбу норезидентнинг мазкур модданинг тўртинчи қисмида белгиланган, Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари.

Агар қўлланиладиган Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаси қондаларига кўра Ўзбекистон Республикаси норезиденти доимий муассасасининг солиқ солинадиган даромадини аниқлашда шу норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатларини чегириб ташлашга йўл қўйилса, бундай харажатлар суммаси шундай норезидент томонидан ўз танловига биноан қуйидаги усуллардан бири бўйича аниқланади:

1) харажатларни мутаносиб равишда тақсимлаш усули;

2) харажатларни чегирмаларга бевосита (тўғридан-тўғри) киритиш усули.

Ушбу модда учинчи қисмининг мақсадида ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган бошқарув ва бошқарув ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ харажатлар бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлар деб эътироф этилади. Бунда ушбу норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари жумласига қуйидагилар киритилмайди:

1) норезидентнинг бевосита доимий муассасаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ёки норезидентнинг ваколатхонаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ушбу Кодексга мувофиқ чегирмалар жумласига киритиладиган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари;

2) норезидентнинг бевосита ваколатхонаси ёки доимий муассасалари томонидан бошқа давлатларда қилинган, Ўзбекистон Республикасида солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган доимий муассасасининг фаолияти билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари;

3) Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтказилган доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлар.

Норезидент хисобот (солиқ) даври мобайнида ўз танловига кўра бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатларни солиқ хисоботига иловада кўрсатиладиган доимий муассасанинг чегирмаларига киритиш усулларидан фақат биттасини қўллайди.

Норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасанинг чегирмаларига Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда киритилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

349-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқ тўлаш тартиби

Доимий муассасалар орқали фаолият юритадиган норезидентлар солиқ ҳисоботини солиқ ҳисобига қўйилган жойдаги солиқ органига ушбу Кодекс 339-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган тартибда ва муддатларда тақдим этади.

Доимий муассаса орқали фаолият юритадиган норезидентлар солиқ даврининг якунларига кўра солиқ ҳисоботини тақдим этиш учун назарда тутилган муддатларда, солиқ ҳисобига қўйилган жойдаги солиқ органига Ўзбекистон Республикасидаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботни ҳам (ихтиёрий шаклда) тақдим этади.

Доимий муассасанинг фаолияти солиқ даври тугагунига қадар тугатилган тақдирда, солиқ бўйича солиқ ҳисоботи ва Ўзбекистон Республикасидаги фаолияти тўғрисидаги ҳисобот фаолият тугатилганидан кейин бир ойдан кечиктирмай тақдим этилиши керак.

Солиқни тўлаш ушбу Кодекснинг 340-моддасида назарда тутилган тартибда умумий асосларда амалга оширилади.

Норезидент Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий муассаса орқали фаолиятини тугатганда солиқ бундай фаолият тугагунига қадар тўланади.

350-модда. Солиқ агенти томонидан ушлаб қолинган солиқни ҳисобга олиш тартиби

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан доимий муассаса белгиларига жавоб берадиган фаолиятдан, доимий муассаса сифатида солиқ органида ҳисобга қўйишга қадар олинган даромадларга ушбу Кодекснинг 50-бобида белгиланган тартибда солиқ агентидан солиқ солиниши лозим. Бунда солиқ агенти томонидан ушлаб қолинган солиқ норезидент солиқ органида доимий муассаса сифатида ҳисобга қўйилганидан кейин солиқ мажбуриятларини қоплаш ҳисобида ҳисобга олиниши лозим.

Мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳисобга олиш солиқ агенти томонидан солиқ ушлаб қолинганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда амалга оширилади.

50-БОБ. НОРЕЗИДЕНТЛАРНИНГ ДОИМИЙ МУАССАСА БИЛАН БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН ДАРОМАДЛАРИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

351-модда. Умумий қондалар

Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган ва доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан олинган солиқ норезидентга даромад тўловчи солиқ агенти томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва ушлаб қолинади. Солиқнинг ушлаб қолиниши солиқ тўловчининг даромадларидан бундай даромадларнинг ҳар бир тўлови пайтида амалга оширилади.

Бундай даромадлар жумласига, хусусан, қуйидагилар қиради:

1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларидан олинган дивидендлар;

2) Ўзбекистон Республикасининг қарз мажбуриятлари бўйича фоизлар, шу жумладан чиқариш ва муомалада бўлиш шартларида фоизлар кўринишидаги даромадларни олиш назарда тутилган давлат қимматли қоғозлари. Бунда Ўзбекистон

Республикасининг давлат облигациялари ва бошқа кимматли қозғалари бўйича даромадларга, шунингдек Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг халқаро облигациялари бўйича даромадларга солиқ солинмайди;

3) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларидан ва яқка тартибдаги тадбиркорларидан олинган ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари (шунингдек фойдада иштирок этиш ҳуқуқини берувчи облигациялар ва конвертация қилинадиган облигациялар) бўйича фонизлар;

4) ҳар қандай номоддий активдан Ўзбекистон Республикасида фойдаланиш ёки фойдаланиш ҳуқуқини бериш учун роялти;

5) қуйидагилар реализация қилинганда олинадиган даромадлар:

а) акциялар (бундан фонд биржасида реализация қилинадиган акциялар мустасно), Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши (пайлар);

б) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган кўчмас мулк;

в) мулк мажмуаси сифатида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган корхона;

г) Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ ташкил этилган инвестиция пай фондларининг инвестиция пайлари. *(Иккинчи қисм 5-бандининг «г» кичик банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бундай даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 356-моддасида белгиланади;

б) норезидентга тегишли бўлган ва Ўзбекистон Республикаси резиденти орқали ташқи савдо фаолиятини амалга ошириш доирасида топширик шартномаси ва бошқа айнан ўхшаш фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар асосида сотиладиган товарларни реализация қилишдан олинган даромадлар.

Ушбу бандда кўрсатилган даромадлар ҳужжатлар билан тасдиқланган, норезидент томонидан реализация қилинган товар учун олинадиган сумманинг уни олишдан олган қисми

сифатида белгиланади. Товарларни сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаган тақдирда, солиқни ушлаб қолиш норезидент томонидан олинadиган барча суммадан амалга оширилади;

7) Ўзбекистон Республикасида юзага келадиган таваккалчиликларни суғурталаш, биргаликда суғурталаш ва қайта суғурталаш шартномалари бўйича туланадиган суғурта мукофотлари;

8) Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан халқаро алоқа учун симли ўтказгич, радио-оптик ёки бошқа электромагнит тизимлар орқали белгилар, сигналлар, матнлар, тасвирлар, товушларни узатиш, қабул қилиш ва қайта ишлаш учун туловни назарда тутувчи телекоммуникация хизматларини кўрсатишдан олинadиган даромадлар;

9) халқаро ташиш, шу жумладан юкларни юклаш, қайта юклаш, тушириш ва жойлаш учун ташиш шартномаси шартларида назарда тутилган тулов бўйича хизматлар.

Халқаро ташиш деганда йўловчиларни, юкларни, товарларни, шу жумладан почтани дарё ёки ҳаво кемалари, автомобиль ёки темир йўл транспорти орқали, давлатлардан бири Ўзбекистон Республикаси бўлган турли давлатларда жойлашган пунктлар ўртасида амалга ошириладиган ҳар қандай ташиш тушунилади.

Ушбу банднинг мақсади учун фақат Ўзбекистон Республикасидан ташқарида жойлашган пунктлар ўртасида, шунингдек фақат Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган пунктлар ўртасида амалга ошириладиган ташиш халқаро ташиш деб эътироф этилмайди;

10) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фойдаланиладиган мол-мулкни ижарага ва иккиламчи ижарага бериш, шу жумладан лизинг операцияларидан олинган даромадлар, дарё, ҳаво кемаларини ва (ёки) бошқа транспорт воситаларини, шунингдек контейнерларни ижарага ёки қўшимча ижарага беришдан олинган даромадлар;

11) халқаро ташишларда ва Ўзбекистон Республикаси ичида ташишларда транспорт-экспедиторлик хизматлари.

Бунда юк юборувчидан (юк оловчидан) олинган сумма ва юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари билан

тасдиқланган, юк ташувчига тўланиши лозим бўлган сумма ўртасидаги фарқ сифатида ҳисобланган мукофот суммаси солиқ солиниши лозим бўлган даромаддир. Юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг норезидентига ушбу Кодекс 353-моддасининг 3-бандида белгиланган солиқ ставкалари бўйича тўланган барча суммага солиқ солиниши лозим;

12) шартнома мажбуриятларини бузганлик учун жарималар, пенялар ва бошқа тўловлар;

13) бегараз олинган мол-мулк, хизматлар. Бегараз олинган мол-мулкнинг (хизматларнинг) қиймати ушбу Кодекснинг 299-моддасида назарда тутилган тартибда белгиланади;

14) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентига ёки фаолиятини Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган юридик шахсга қарзни талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечишдан олинган даромад.

Бунда шундай даромаднинг миқдори норезидентнинг бирламчи ҳужжатларига мувофиқ, қайси талаб қилиш ҳуқуқи бўйича воз кечиш амалга оширилган бўлса, уша талаб қилиш ҳуқуқининг қиймати ва талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечиш санасида қарздордан олиниши лозим бўлган талаб қилиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади;

15) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентидан ёки Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган юридик шахсдан қарзни талаб қилиш ҳуқуқини олиш чоғида талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечишдан олинган даромад.

Бунда шундай даромаднинг миқдори асосий қарзнинг талабига кўра қарздордан олиниши лозим бўлган сумма, шу жумладан талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечиш санасидаги асосий қарздан ортиқ бўлган сумма ва талаб қилиш ҳуқуқини олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади;

16) серверга ахборот жойлаштириш ва унга техник хизмат кўрсатиш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида диск майдони ва (ёки) алоқа каналини тақдим этишдан олинган даромадлар;

17) бошқарувга оид, техник ёки маслаҳат хусусиятига эга хизматлар учун тўлов сифатида белгиланган техник хизматлардан олинган даромадлар;

18) норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида хизматлар кўрсатишдан олинган бошқа даромадлар.

Қуйидагилар норезидентларнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбаларидан олинган даромадлар жумласига кирмайди:

1) фақат ташқи савдо операцияларини амалга оширувчи шахс номидан ва унинг манфаатларини кўзлаб амалга оширилган ҳамда фақат Ўзбекистон Республикасида товар сотиб олиш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товар олиб кириш билан боғлиқ ташқи савдо операцияларидан олинган даромадлар.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарлар олиб кириш билан боғлиқ операцияларга нисбатан ушбу қоида қуйидаги шартларга риоя этган ҳолда импорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда қўлланилади:

а) товарни етказиб бериш ушбу шахс томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган сақлаш жойларидан (шу жумладан божхона омборларидан) амалга оширилмаса;

б) товар чет эл юридик шахсининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали сотилмаса.

Агар ушбу банднинг иккинчи хатбошисида кўрсатилган шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилмаган бўлса, ушбу шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятига тааллуқли даромадларининг бир қисми товарни реализация қилиш чоғида Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромад деб эътироф этилади.

Агар норезидент томонидан монтаж ва (ёки) ишга тушириш-созлаш хизматлари, ходимларни ўқитиш хизматлари ва бошқа шу каби хизматлар кўрсатилишини назарда тутувчи асбоб-ускуналар (қурилмалар, механизмлар, бутловчи ва эҳтиёт қисмлар) сотиб олиш (сотиш) бўйича халқаро шартномада (контрактда) кўрсатиладиган хизматлар қиймати алоҳида кўрсатилмаган бўлса, норезидентнинг солиқ солинадиган даромади бундай хизматларнинг бозор қийматидан келиб

чиққан ҳолда аниқланади. Худди шундай қоидалар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудудида норезидент вакилларининг ташқи савдо шартномаси (контракти) бўйича асбоб-ускуналарни монтаж қилиш, ўрнатиш ёки ишга тушириш-созлаш пайтида ҳақиқатдан мавжуд бўлган тақдирда, ҳаттоки ушбу шартномада (контрактда) норезидентлар томонидан монтаж ва (ёки) ишга тушириш-созлаш ишларини амалга ошириш, улар томонидан ходимларни ўқитиш хизматларини ва бошқа шу каби хизматларни кўрсатиш назарда тутилмаган бўлса ҳам, қўлланилади; *(учинчи қисм 1-банд «б» кичик бандининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ўРК–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

2) Ўзбекистон Республикасидан ташқарида хизматлар кўрсатишдан олинган даромадлар, бундан мазкур модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган хизматлар кўрсатишдан олинган даромадлар мустасно.

Хизмат кўрсатиш бўйича контрактда норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам хизматлар кўрсатилишини назарда тутувчи қоидалар мавжуд бўлганда, ушбу моддада белгиланган солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш тартиби хизматларнинг ҳар бир тури учун алоҳида-алоҳида қўлланилади. Норезидент томонидан ягона ишлаб чиқариш-технологик цикл доирасида хизмат кўрсатишнинг ҳар бир босқичи норезидентнинг даромадларидан тўлов манбаида солиқни ушлаб қолиш мақсадида хизматларнинг алоҳида тури сифатида кўриб чиқилади. Бунда контракт бўйича норезидент даромадларининг умумий суммаси Ўзбекистон Республикасида ва унинг ташқарисида хизматлар кўрсатишдан олинган даромадларга асосланган тарзда тақсимланган бўлиши керак.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми қоидаларини қўллаш мақсадида норезидент хизмат олувчига норезидентнинг умумий даромад суммаси Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатишдан олинган даромадлар ва унинг ташқарисида хизмат кўрсатишдан олинган даромадларга тақсимланганлигини тасдиқловчи, Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ва (ёки) чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ

тузилган, норезидент томонидан тасдиқланган ҳисоб-китоб ҳужжатларининг кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт. Бундай тақсимланиш мавжуд бўлмаганда, ҳам Ўзбекистон Республикасида, ҳам унинг ташқарисида хизмат кўрсатишдан норезидентга туланадиган даромаднинг бутун суммасига солиқ солиниши лозим. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

352-модда. Солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар

Қуйидагилар солиқ агентлари деб эътироф этилади:

- 1) юридик шахслар, шу жумладан солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари;
- 2) якка тартибдаги тадбиркорлар;
- 3) фаолиятини доимий муассасалар орқали амалга оширувчи норезидентлар;
- 4) норезидент бўлган юридик шахсларнинг Ўзбекистон Республикасидаги ваколатхоналари;
- 5) ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган мол-мулкни олувчи жисмоний шахслар ва Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахслар, шунингдек юридик шахс ташкил этмаган ҳолда чет эл тузилмалари, бундан ушбу қисмнинг 3-бандида кўрсатилганлар мустасно.

353-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қуйидаги микдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ солинадиган даромад	Солиқ ставкалари, фоизларда
1	Дивидендлар ва фонслар	10
2	Суғурта, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари	10
3	Халқаро алоқа учун телекоммуникациялар, халқаро ташишлар (фрахтдан олинган даромадлар)	6

4	Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун жалб этилган кредитлар бўйича, Ўзбекистон Республикаси банклари ва лизинг берувчилари томонидан чет эл молия институтларига туланидиган даромадлар	0
5	Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган банкларнинг вакиллик ҳисобварақларини очиш ва юритиш ҳамда улар юзасидан ҳисоб-китобларни амалга ошириш, шунингдек халқаро тўлов карточкалари воситасида ҳисоб-китобларни амалга ошириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатишдан олиннадиган даромадлар	0
6	Бошқа даромадлар, бундан 1 – 5-бандларда кўрсатилган даромадлар мустасно	20

354-модда. Солиқ агентлари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солиқ базаси солиқ тўловчига ҳар бир даромадни тўлаш чоғида солиқ агенти томонидан алоҳида аниқланади.

Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларига солинадиган солиқ суммаси ушбу Кодекснинг 56-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фоиздаги улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ суммаси Ўзбекистон Республикасининг норезидентига даромадни тўлаш санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада, ушбу Кодекснинг 356-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни инобатга олган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади.

Норезидентларга тўланидиган даромадлардан олиннадиган солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш солиқ агенти томонидан даромадларнинг барча турлари бўйича амалга оширилади, бундан қуйидаги ҳоллар мустасно, агар:

1) солиқ агенти норезидент томонидан тўланидиган даромад норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасасига тааллуқли эканлиги ва солиқ агентининг ихтиёрида норезидент солиқ органида норезидентнинг доимий муассасаси сифатида ҳисобда турганлиги тўғрисида солиқ органи томонидан тасдиқланган маълумотнома борлиги ҳақида хабардор қилинган бўлса;

2) норезидентга туланидиган даромадга нисбатан ушбу Кодекснинг 353-моддасида 0 фоизли солиқ ставкаси назарда тутилган бўлса;

3) махсулот тақсимоти туғрисидаги битимларни бажаришда олинган даромадлар туланидиган бўлса, агар Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида бундай даромадларни солиқ солишдан озод этиш назарда тутилган бўлса; (*туртинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

4) Ўзбекистон Республикасининг қўлланиладиган халқаро шартномаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида солиқ солинмайдиган даромадлар туланидиган бўлса, башарти тегишли даромадни олиш учун ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган норезидент томонидан солиқ агентига ушбу Кодекснинг 358-моддасида назарда тутилган тасдиқнома тақдим этилган бўлса.

Норезидентга Ўзбекистон Республикасининг қўлланиладиган халқаро шартномасига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида камайтирилган солиқ ставкалари бўйича солиқ солинадиган даромадлар туланган тақдирда, даромадлардан солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш норезидент томонидан солиқ агентига ушбу Кодекснинг 358-моддасида назарда тутилган тасдиқнома тақдим этилиши шарти билан тегишли камайтирилган солиқ ставкалари бўйича амалга оширилади. Ушбу қисм қоидалари мазкур Кодекснинг 6-моддаси қоидалари ҳисобга олинган ҳолда қўлланилади.

Даромадни тулаш деганда, норезидентга бундай тулаш амалга ошириладиган жойидан қатъи назар, қуйидагилар тушунилади, хусусан:

1) нақд пул ва (ёки) нақд пулсиз шаклда пулларни, қимматли қоғозларни, иштирок этиш улушини, товарларни, мол-мулкни бериш;

2) Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларига нисбатан тузиладиган битимлар (воз кечиш ҳақи, бир турдаги қарама-қарши талабномани ҳисобга ўтказиш, талаб қилиш ҳуқуқидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш чоғида ҳисобга ўтказиш, новация, қарздан кечиб юбориш);

3) бажаришнинг имкони бўлмаганлиги ёки қарздор ва кредитор айти бир шахс эканлиги туфайли даромадни тўлаш мажбуриятининг тугаши.

Агар даромад пулсиз шаклда ёки ўзаро ҳисобга ўтказишлар орқали тўланса, шунингдек агар ушлаб қолиниши лозим бўлган солиқ суммаси норезидентнинг пул шаклида олинмаган даромади суммасидан ортиқ бўлса, агар ушбу модданинг ун иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ агенти солиқни норезидентнинг пулсиз шаклда олинмаган даромадини тегишли тарзда ҳисоблаб чиқарилган суммада бюджетга тўлаши шарт.

Норезидентнинг даромадларига солиқ солиш мазкур норезидент томонидан ўз даромадларини учинчи шахсларнинг, бошқа давлатлардаги ўз бўлинмаларининг фойдасига ва бошқа мақсадларда тасарруф этишдан қатъи назар, амалга оширилади.

Суғурта мукофотларидан олинган даромадлар бўйича солиқларнинг тўланган суммалари суғурта ходисалари юзага келганда қайта кўриб чиқилиши мумкин.

Суғурта ходисаси юзага келганда суғурта тўловлари ўздан солиқ агенти томонидан солиқ ушлаб қолинган ва тўланган суғурталовчи бўлган норезидентнинг даромадларини камайтириш учун ҳисобга ўтказишга қабул қилинади. Мазкур қайта ҳисоблаш норезидентга даромадни тўлаган ва даромадни тўлаш чоғида солиқни ушлаб қолган солиқ агенти томонидан амалга оширилиши мумкин.

Солиқ суммаси ушлаб қолинмаганда ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари қоидалари гайриконуний равишда қўлланилганда, бу солиқнинг ушлаб қолинмаслигига ёки тўлиқ ушлаб қолинмаслигига сабаб бўлса, солиқ агенти ушлаб қолинмаган солиқ суммасини ва тегишли пеня суммасини бюджетга киритиши шарт.

Солиқ агенти томонидан ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ норезидентнинг даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ўз маблағлари ҳисобидан уни ушлаб қолмаган ҳолда тўланган тақдирда, солиқ агентининг солиқни ушлаб қолди ва ўтказиш бўйича мажбурияти бажарилган деб эътироф этилади.

355-модда. Солиқ агентлари томонидан солиқ ҳисоб-китобини тақдим этиш ва уни тўлаш тартиби

Норезидентларнинг даромадларидан олинадиган солиқ суммалари бўйича солиқ ҳисоботи солиқ агенти томонидан ўзи солиқ ҳисобига қўйилган жойдаги солиқ органига даромадлар тўланган ойдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Агар ушбу Кодекснинг 356-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, норезидентларнинг даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солиқ суммаси солиқ агенти томонидан бюджетга қўйидаги муддатларда тўланади:

1) банклар томонидан, бундан дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадлар мустасно, – даромадларни тўлаш амалга оширилган ойдан кейинги ойнинг бешинчи кунидан кечиктирмай;

2) қолганлар томонидан, – норезидентга даромадлар тўланган куннинг кейинги кунидан кечиктирмай.

356-модда. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадларига солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Агар ушбу Кодекснинг 351-моддаси иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган устав фондидаги (устав капиталидаги) акциялар, улушлар (пайлар), кўчмас мулк, мол-мулк мажмуаси тарзидаги корхоналар, пайли инвестиция фондлари инвестиция пайлари (бундан буён ушбу моддада мол-мулк деб юритилади) норезидент бўлган бир юридик шахс томонидан норезидент бўлган бошқа юридик шахсга ёки норезидент бўлган жисмоний шахсга ёхуд Ўзбекистон Республикаси резидентига реализация қилинган бўлса, ушбу модда қоидалари қўлланилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари юридик шахс ташкил этилмаган ҳолдаги чет эл тузилмаларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг 351-моддаси иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган мол-мулкни реализация қилишдан олинган

даромадлар мол-мулкни реализация қилиш суммасининг уни ҳужжатлар билан тасдиқланадиган сотиб олиш қийматидан ошган суммаси сифатида аниқланади. Мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқлайдиган ҳужжатлар мавжуд бўлмаганда, солиқ агенти томонидан солиқни ушлаб қолиш мол-мулкни реализация қилиш қийматидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Мол-мулкни реализация қилувчи норезидент солиқ агентига мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатларнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда) кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт. Солиқ агенти тақдим этилган ҳужжатлар асосида ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандига мувофиқ аниқланадиган солиқ базасидан ҳамда ушбу Кодекснинг 353-моддасида белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда солиқ суммасини ҳисоблаб чиқаради ва ушлаб қолади.

Солиқ агенти сотиб олинаётган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқини рўйхатдан ўтказгунига (расмийлаштиругунига) кадар норезидентнинг мол-мулкни реализация қилишдан олган даромадлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклдаги солиқнинг ҳисоб-китобини қуйидагиларни реализация қилиш чоғида мустақил равишда ёки ваколатли шахс орқали тақдим этиши шарт:

1) Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларни, улушни (пайни) реализация қилишда – мазкур юридик шахс рўйхатдан ўтказилган жойдаги солиқ органига;

2) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган кўчмас мулкни реализация қилишда – кўчмас мулк турган жойдаги солиқ органига;

3) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган мол-мулк мажмуаси тарзидаги қорхонани реализация қилишда – мазкур қорхона рўйхатдан ўтказилган жойдаги солиқ органига;

4) қонунчиликка мувофиқ ташкил этилган пайли инвестиция фондларининг инвестиция пайларини реализация қилишда – ишончли бошқарувчи рўйхатдан ўтказилган жойдаги солиқ органига. (Бешинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон

Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Норезидентнинг мол-мулкни реализация қилишдан олган даромадлари бўйича солиқ ҳисоботи норезидент даромадни оладиган валютада тузилади. Солиқ ҳисоботига мол-мулк олди-сотди шартномасининг кўчирма нусхаси ҳамда сотувчи томонидан тақдим этилган, мол-мулкни олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатларнинг (мавжуд бўлган тақдирда) кўчирма нусхалари илова қилинади. Агар мол-мулкни сотиб олиш қиймати солиқ ҳисоботи тузиладиган валютада ифодаланмаган бўлса, мазкур қиймат Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг мол-мулкни сотиб олиш санасидаги курси бўйича солиқ ҳисоботи тузилаётган валютага қайта ҳисоблаб чиқарилади. Солиқ органлари солиқ ҳисоб-китоби тақдим этилган санадан эътиборан ўн иш куни ичида солиқ агенти ёки унинг ваколатли шахси номига солиқ суммаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг солиқ ҳисоботини тақдим этиш санасидаги курси бўйича миллий валютадаги солиқ суммасини кўрсатган ҳолда тўлов хабарномасини ёхуд норезидент томонидан реализация қилинган мол-мулкдан олинган солиқ бўйича қарздорлик йўқлиги тўғрисидаги маълумотномани ёзиб беради.

Солиқ сотиб олинган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи рўйхатдан ўтказилгунига (расмийлаштирилгунига) қадар бюджетга тўланиши лозим.

Солиқ органи солиқ тўланганлиги фактини тасдиқловчи ҳужжат тақдим этилган санадан эътиборан бир иш куни ичида солиқ агентига ёки унинг ваколатли шахсига солиқ тўланганлиги ёхуд солиқ бўйича қарздорлик йўқлиги тўғрисида маълумотнома беради, маълумотнома олинган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқини рўйхатдан ўтказувчи (расмийлаштирувчи) органга тақдим этилади.

Олинadиган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқини рўйхатдан ўтказувчи (расмийлаштирувчи) органлар солиқ органининг маълумотномаси тақдим этилган тақдирдагина мулк ҳуқуқини рўйхатдан ўтказишни (расмийлаштиришни) амалга оширади.

Ушбу модда учинчи – тўққизинчи қисмларининг қоидалари акцияларни ва инвестиция пайларини Ўзбекистон Республикаси қимматли қоғозларининг биржадаги ва

биржадан ташқари уюшган бозорларида реализация қилиш чоғида қўлланилмайди.

Акциялар ва инвестиция пайлари қимматли қоғозларнинг биржадаги ва биржадан ташқари уюшган бозорида реализация қилинганда Ўзбекистон Республикасининг қимматли қоғозлари бозоридаги ҳисоб-китоб – клиринг палатаси солиқ агенти деб эътироф этилади.

Солиқ агенти акцияларнинг ва инвестиция пайларининг тузилган олди-сотди битимлари бўйича савдолар якунлари реестри асосида ҳисоб-китоб-клиринг операцияларини ўтказиш вақтида реализация қилинган акциялар (инвестиция пайлари) қийматидан ва ушбу Кодекснинг 353-моддасида белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда сотувчининг пул маблағларидан солиқни ушлаб қолади.

Солиқ суммаси пул маблағларини акциялар ва инвестиция пайлари қийматини тўлаш ҳисобига бир вақтнинг ўзида сотувчининг ҳисобварағига пул маблағлари ўтказилган ҳолда тўлов валютасида бюджетга тўланади. Солиқ агенти акциялар ва инвестиция пайлари сотувчисининг талабига кўра битим ва ушлаб қолинган солиқ суммаси ҳақида маълумотнома бериши шарт.

Солиқ агенти солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларида ўзи солиқ ҳисобига қўйилган жойдаги солиқ органига солиқ ушлаб қолинган акциялар ва инвестиция пайларининг олди-сотдисиغا доир битимларнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шакл бўйича реестрини тақдим этади.

Акциялар ва инвестиция пайларини сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, сотувчи солиқ агенти солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига ортикча тўланган солиқни қайтариш тўғрисида ариза тақдим этиш ҳуқуқига эга. Аризага акцияларни ва инвестиция пайларини реализация қилиш ва сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари ҳамда солиқ агенти томонидан берилган битим ва ушлаб қолинган солиқ суммаси ҳақидаги маълумотноманинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Норезидентларнинг даромадлари бўйича туланган солиқ суммасини қайтариш Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

357-модда. Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича солиқ солишдан озод қилишнинг ёки пасайтирилган солиқ ставкаларини қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси (бити-ми) қондаларини қўллашнинг ушбу моддада белгиланган тартиби норезидентнинг ушбу Кодекснинг 351-моддасида назарда тутилган даромадларига нисбатан татбиқ этилади.

Солиқ агенти солиқ солишдан озод қилишни ёки пасайтирилган солиқ ставкасини, агар даромад олувчи норезидент Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг солиқ резиденти бўлса, мустақил равишда қўллаш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қондалари даромад олувчи томонидан солиқ агентига солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжат даромадни тулаш санасидан кечиктирмай тақдим этилиши шарти билан қўлланилади.

Даромадлар норезидентга дивидендлар, фоизлар ва (ёки) роялти тарзида туланганда, башарти норезидент ушбу даромадларга бўлган ҳуқуққа ҳақиқатда эга бўлса, солиқ агенти Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида ва ушбу Кодекснинг 6-моддасида белгиланган қондаларда назарда тутилган солиқ солишдан озод қилишни ёки пасайтирилган солиқ ставкасини қўллайди. Солиқ агенти норезидентдан ушбу норезидент тегишли даромадни олишга бўлган ҳуқуққа ҳақиқатда эга эканлиги тасдиқномасини сўраб олишга ҳақли.

Даромадларни олиш учун ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган норезидентга ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган даромадларни воситачи орқали тулашда солиқ агенти даромаднинг бундай ҳақиқий олувчиси резиденти бўлган давлат билан тузилган Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида на-

зарда тутилган солиқ солишдан озод қилишни ёки норезидент томонидан даромадларни тўлашга асос бўладиган қўшимча шартнома (контракт) ва бошқа ҳужжатлар воситачи орқали ҳақиқий олувчи бўлган ҳар бир шахс бўйича даромад суммаси акс эттирилганда унинг пасайтирилган ставкасини қўллашга ҳақли. Бундай ҳужжатлар қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

1) жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исмини (агар улар шахсини тасдиқловчи ҳужжатда кўрсатилган бўлса) ёки юридик шахснинг номини;

2) резидентлик мамлакатида солиқ рўйхатидан ўтказилган рақамини ёки шунга монанд ҳужжат рақамини (мавжуд бўлган тақдирда);

3) резидентлик мамлакатида давлат рўйхатидан ўтказилган рақамини (ёки шунга монанд ҳужжат рақамини).

Солиқ агенти томонидан ортиқча ушлаб қолинган солиқ бюджетга тўланган тақдирда, даромаднинг ҳақиқий олувчиси Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидаларига мувофиқ уни қайтариб олиш ҳуқуқига эга. Ортиқча ушлаб қолинган солиқни норезидентга қайтариш ушбу Кодекснинг 12-бобида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Норезидент томонидан битта ёки алоқадор лойиҳалар доирасида хизматлар кўрсатишдан даромад олинган тақдирда, мазкур солиқ агенти учун ушбу моддани қўллаш мақсадида солиқ агенти норезидент томонидан доимий муассаса ташкил этилганлиги фактини аниқлайди, шу жумладан хизматлар кўрсатиш шартномаси (контракти) асосида аниқлайди. Норезидент томонидан Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса тузилганлиги факти аниқланган тақдирда, солиқ органи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидаларини норезидентларнинг даромадларини солиқ солишдан озод этиш қисми бўйича қўллашга ҳақли эмас.

Солиқ агенти томонидан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидалари қўлланилмаган тақдирда, солиқ агенти ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва муддатларда тўлов манбаидан солиқни ушлаб қолиши ҳамда ўтказиши шарт.

358-модда. Солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатга қўйиладиган талаблар

Норезидент бўлган даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг резиденти эканлигини тасдиқлайдиган, куйидаги турлардан бирида тақдим этилган расмий ҳужжат ушбу бўлим қондаларини қўллаш мақсадида солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатдир:

1) норезидент резиденти бўлган чет давлатнинг ваколатли органи томонидан тасдиқланган асл нусха. Бунда шундай ҳужжатни бериш консуллик легаллаштириш амалга оширилган ва қонунчиликда белгиланган тартибда апостиль қўйилган ҳолда бажарилади: *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2) ушбу модданинг 1-банди талабларига мувофиқ бўлган ҳужжат асл нусхасининг нотариал тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси;

3) чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган, солиқ резидентлигини тасдиқловчи электрон ҳужжатнинг қоғоздаги нусхаси.

Солиқ солиш масалаларини тартибга солувчи халқаро шартнома мавжуд бўлган давлатда чет эл банклари ва халқаро банклараро телекоммуникация тузилмаларига чет эл банкининг ёки халқаро банклараро телекоммуникация тизимининг доимий турган жойи фактини тасдиқлаш, агар бундай турган жой ҳамма фойдалана оладиган ахборот манбаларидаги маълумотлар билан тасдиқланса, талаб қилинмайди.

Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида белгиланган тартибда легаллаштириш куйидаги ҳолларда талаб қилинмайди, агар: *(учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

1) солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжат чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган бўлса;

2) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахс (шахслар) имзосининг ва муҳрининг ҳақиқийлигини тасдиқлашнинг бошқача тартиби белгиланган бўлса, яъни:

а) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси билан;

б) узаро келишиб олиш тартиб-таомили доирасида Ўзбекистон Республикасининг ваколатли органи ва чет давлатнинг ваколатли органи ўртасида белгиланган бўлса.

Норезидентнинг солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатда кўрсатилган давр мобайнида Ўзбекистон Республикаси халқаро шартнома тузган давлатнинг солиқ резиденти деб норезидент эътироф этилади.

Агар солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатда солиқ резидентлиги даври кўрсатилмаган бўлса, бундай ҳужжат берилган (чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган) календарь йил мобайнида норезидент Ўзбекистон Республикаси Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасини тузган давлатнинг солиқ резиденти деб эътироф этилади.

51-БОБ. ЯККА ТАРТИБДАГИ ТАДБИРКОРЛАРНИНГ ДАРОМАДЛАРИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

359-модда. Солиқ солинадиган даромадларни ва чегириладиган харажатларни ҳисобга олишнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ даврида якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур Кодекснинг ушбу моддасида ва 360-моддасининг саккизинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, юридик шахслар учун назарда тутилган тартибда солиқ солинадиган даромадларнинг ва чегириладиган харажатларнинг ҳисобини юритиши шарт.

Савдо фаолиятини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркорлар даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрларида солиқ солинадиган даромадларнинг ҳамда амалга оширилган товар операцияларининг ҳисобини юритиши шарт.

Қуйидагилар солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрларидир:

1) чакана савдо фаолияти билан шуғулланувчи якка тартибдаги тадбиркорнинг солиқ солинадиган даромадларини ва товар операцияларини ҳисобга олиш китоби;

2) товар чеклари китоби.

Солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрларининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорнинг аризаси асосида якка тартибдаги тадбиркор солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органлари томонидан рўйхатдан ўтказилади.

Солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорда охириги ёзув киритилган пайдан эътиборан беш йил мобайнида сақланади ҳамда уларга рақамлар қўйилган, ип ўтказиб боғланган ва тегишли солиқ органининг муҳри билан тасдиқланган бўлиши керак.

360-модда. Солиқ солиш объектини ва солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солиш объекти ва солиқ базаси ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, мазкур Кодекснинг 295 ва 296-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Жами даромад якка тартибдаги тадбиркор томонидан тадбиркорлик фаолияти доирасида олинган даромадлардан иборат бўлади.

Жисмоний шахс ўзининг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ битимларни тузишда, агар бу битимларни тузиш вазиятининг ўзидан аниқ келиб чиқмаса, у якка тартибдаги тадбиркор сифатида фаолият юритаётганлигини кўрсатиши керак.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг жами даромадидан солиқ базасини аниқлашда, агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мазкур Кодекснинг 44-бобига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлардан ташқари солиқ солинадиган даромаднинг олинishi билан боғлиқ барча харажатлар чегириб ташланади.

Амортизация қилинадиган активлар бўйича амортизация ажратмалари активдан тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилган тақдирда ва тадбиркорлик фаолияти билан харажатларнинг алоқаси аниқ асосланган бўлса, жами даромаддан чегириб ташланади.

Якка тартибдаги тадбиркор солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини танлашга ҳақли.

Соддалаштирилган тартибдаги солиқ базаси жами даромаднинг 25 фоизи миқдориди белгиланади.

Якка тартибдаги тадбиркор солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини танлаганда солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида харажатлар ҳисобини юритиш мажбуриятларидан озод қилинади, бундан ушбу Кодекс 359-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган якка тартибдаги тадбиркорлар мустасно.

Якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини қўллаш учун солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклдаги билдиришномани қўйидаги муддатларда тақдим этади:

1) янгидан рўйхатдан ўтказилганлар – тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш бошлангунига қадар;

2) фойда солиғини тўлашга ўтганлар, шу жумладан ихтиёрий равишда ўтганлар – бир вақтнинг ўзида фойда солиғини тўлашга ўтиш тўғрисидаги билдиришномани солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига юборганда;

3) қолганлари – жорий йилнинг 25 январидан кечиктирмай.

Якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини қўллаш қўйидаги муддатларда бошланади:

1) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 1-бандида кўрсатилганлар учун – тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш бошланган пайтдан;

2) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 2-бандида кўрсатилганлар учун – якка тартибдаги тадбиркор фойда солиғини тўлашга ўтиш тўғрисидаги билдиришномани ва солиқ базасини соддалаштирилган тартибда ҳисоблаб чиқариш ҳақидаги

аризани солиқ органига тақдим этган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб;

3) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 3-бандида кўрсатилганлар учун – жорий йилнинг 1 январидан бошлаб.

Солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибидан ихтиёрий равишда воз кечиш ва солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган умумий тартибига ўтиш келгуси солиқ даври бошланганидан эътиборан амалга оширилади.

Солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг умумий тартибига ўтиш тўғрисидаги билдиришнома Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда солиқ даври бошланишидан камида бир ой олдин солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига тақдим этилади.

361-модда. Солиқ солишда ҳисобга олинмайдиган даромадлар

Солиқ солишда қуйидагилар ҳисобга олинмайди:

1) якка тартибдаги тадбиркорнинг унга мулк ҳуқуқи асосида, шунингдек мол-мулкка эгаллик қилиш ва (ёки) ундан фойдаланишга йўл қўювчи бошқа ашёвий ҳуқуқ туфайли тегишли бўлган кўчмас мулкни сотишдан олинган даромадлар жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи солиниши лозим бўлган даромадлари;

2) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини ҳамда якка тартибдаги тадбиркор фойда солиғини тўлашга ўтгунига қадар айланмадан солиқни тўлаш даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

362-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича солиқ суммаси якка тартибдаги тадбиркор томонидан мустақил равишда аниқланади.

Ҳисобот даври якунлари бўйича солиқ суммаси, агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фойзли улуши сифатида

солиқ даври бошланишидан эътиборан ошиб борувчи яқун тарзида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ ҳисоботи яқка тартибдаги тадбиркор томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври ўтганидан кейин, солиқ солинадиган объектлар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигидан қатъи назар, солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботи яқка тартибдаги тадбиркор томонидан қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

ҳисобот даври яқунлари бўйича – ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай;

солиқ даври яқунлари бўйича – ўтган солиқ даврдан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай.

363-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Солиқни тўлаш ушбу Кодекснинг 340-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

XIII бўлим. ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ДАРОМАД СОЛИҒИ

52-боб. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР, СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТИ ВА СОЛИҚ БАЗАСИ

364-модда. Солиқ тўловчилар

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг солиқ тўловчилари деб (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) қуйидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар;

2) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахслар.

365-модда. Солиқ солиш объекти

Солиқ тўловчининг жами даромади жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг (бундан кейин ушбу

бўлимда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объекти деб ҳисобланади.

Ушбу Кодекснинг 392-моддасида белгиланган тартибда солиқни қатъий белгиланган миқдорда тўлаш хоҳишини билдирган яққа тартибдаги тадбиркорлар учун солиққа тортиш объекти бўлиб амалга оширилаётган фаолият турини тавсифловчи физик кўрсаткичлар ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

366-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси қуйидагилар ҳисобланади:

1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар учун – ушбу бўлимда назарда тутилган солиқ имтиёзларини ҳисобга олган ҳолдаги жами даромадлари;

2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун – ушбу бўлимда назарда тутилган солиқ имтиёзлари қўлланмаган ҳолдаги жами даромадлари.

Солиқ базасини аниқлашда солиқ тўловчининг ҳам пул шаклида, ҳам натура шаклида олган даромадлари ёки даромадларни тасарруф этиш учун юзага келган ҳуқуқлари, шунингдек моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобга олинади. Бунда солиқ тўловчининг алоҳида турдаги даромадлари ушбу бўлимда белгиланган шартларда ва тартибда жами даромад таркибида ҳисобга олиниши ёки ҳисобга олинмаслиги мумкин.

Солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган даромадлари, ҳақиқатда даромадлар олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича миллий валютага қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Турли солиқ ставкалари бўйича солинадиган солиқ базаси алоҳида аниқланади.

Солиқ базаси, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ даври бошидан эътиборан ўсиб боровчи яқун билан аниқланади.

Солиқ базаси назорат қилинадиган чет эл компанияларининг ушбу Кодекснинг VII бўлимига ва 208-моддасига мувофиқ аниқландиган йўғма фойдасини ҳам ўз ичига олади.

Солиқ базасига ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда тузатиш киритилади.

Ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчининг даромадларига ушбу Кодекснинг 20-бобида назарда тутилган тартибда тузатиш киритилади.

Агар солиқ тўловчининг даромадидан унинг ўз фармойишига, суднинг ёки бошқа органлар ва ташкилотларнинг қарорига кўра ушлаб қолишлар амалга оширилса, бундай ушлаб қолишлар солиқ базасини камайтирмайди.

367-модда. Даромад олинган сана

Ушбу бўлимнинг мақсадида даромад олинган сана куйидагича аниқланади:

1) даромадни тўлаш куни, шу жумладан даромадни солиқ тўловчининг банклардаги ҳисобварақларига ўтказиш ёки даромадлар пул шаклида олинганда – даромадни солиқ тўловчининг топшириғига кўра учинчи шахсларнинг ҳисобварақларига ўтказиш куни;

2) даромадлар натура шаклида олинганда – даромадларни натура шаклида бериш куни;

3) даромадлар моддий наф тарзида олинганда – товарларни (хизматларни), қимматли қоғозларни сотиб олиш куни. Агар сотиб олинган қимматли қоғозларга ҳақ тўлаш ушбу қимматли қоғозларга бўлган мулк ҳуқуқи солиқ тўловчига ўтганидан кейин амалга оширилса, даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси сотиб олинган қимматли қоғозларнинг қийматига тегишли тўловни тўлаш куни сифатида аниқланади;

4) бир турдаги қарама-қарши талабларни ҳисобга олиш куни;

5) белгиланган тартибда солиқ агенти томонидан умидсиз қарз ҳисобдан чиқарилган кун;

6) ходим сафардан қайтганидан кейин бўнак ҳисобот тасдиқланган ойнинг охири куни.

Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида даромад олинганда бундай даромаднинг олинган санаси деб, солиқ тўловчига меҳнат шартномаси (контракти) асосида меҳнат мажбуриятларини бажарганлиги учун, унга даромадлар ҳисобланган ойнинг охири куни эътироф этилади, шунингдек меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда

назарда тутилган иш кидириш даврига компенсация тўланган сана эътироф этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Календарь ой тугагунига қадар меҳнат муносабатлари бекор қилинган тақдирда, солиқ тўловчи томонидан меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси деб унга даромад ҳисобланган охириги иш куни эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг суммаси тарзидаги даромадлар учун даромаднинг ҳақиқатда олинган куни деб чет эл компанияси ёки тузилмаси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонунчилигига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисобот тузиладиган даврнинг тугалланиш санаси тўғри келадиган календарь йилдан кейинги солиқ бўйича солиқ даврнинг охириги санаси эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонунчилигига мувофиқ молиявий ҳисоботни тузиш ва тақдим этиш мажбуриятлари мавжуд бўлмаган тақдирда, бундай компания фойдасининг суммаси тарзидаги даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси деб фойда аниқланадиган календарь йилидан кейинги календарь йилнинг охириги куни эътироф этилади. *(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

53-боб. ЖАМИ ДАРОМАД

368-модда. Жами даромад

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, жами даромад солиқ тўловчи томонидан ҳисобот (солиқ) даври давомида олинган қуйидаги даромадлардан ташкил топади:

1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари учун – Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олинган даромадлардан;

2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун — Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлардан.

369-модда. Жами даромадга киритилмайдиган даромадлар

Куйидагилар жами даромад таркибига киритилмайди:

1) Ўзбекистон Республикасининг давлат мукофотларига ва давлат пул мукофотларига сазовор бўлган солиқ тўловчи олган бир йўла бериладиган давлат пул мукофоти ёки шунга тенг баҳодаги эсдалик совғаларининг қиймати, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида бир йўла бериладиган пул мукофоти ва совғалар;

2) донорлик учун пул мукофотлари, шунингдек тиббиёт муассасаларининг ходимлари томонидан қон олганлик учун олинадиган суммалар;

3) олинган алиментлар;

4) фуқаролар томонидан олинадиган суғурта товони суммалари;

5) қонунчиликда белгиланган миқдорларда ва тартибда тўланадиган стипендиялар;

6) қонунчиликка мувофиқ уй-жой-коммунал хизматлар ҳақини тўлаш бўйича ҳар ойлик компенсация пул тўловлари; *(биринчи қисмнинг 5 ва 6-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

7) давлат пенсиялари, қонун ҳужжатларида белгиланган нафақалар, бундан вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик нафақаси (оиланинг бетоб аъзосини парвариш қилиш бўйича нафақа) мустасно; *(биринчи қисмнинг 7-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 9 ноябрдаги ЎРҚ–646-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 09.11.2020 й., 03/20/646/1488-сон. Мазкур банд қоидалари 2020 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келадиган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

8) мажбурий жамғариб бориладиган пенсия бадаллари, улар бўйича фойзли даромадлар, шунингдек жамғариб бориладиган пенсия тўловлари.

9) қонунчиликда белгиланадиган тартибда ўзини ўзи банд қилган шахсларнинг меҳнат фаолияти натижасида олинган даромадлари, шу жумладан талабаларнинг Ўзбекистон Республикаси олий таълим ташкилотлари ҳудудида пулли ўқув курсларини, спорт тўғаракларини ташкил этишдан ва бошқа таълим хизматларини кўрсатишдан олинган даромадлари; (биринчи қисмнинг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ-785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)

10) Ўзбекистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахслар томонидан чиқарилган халқаро облигациялар бўйича даромадлар.

Солиқ агентларининг ушбу Кодекснинг 386-моддасида назарда тутилган жисмоний шахс фойдасига амалга оширадиган қуйидаги харажатларига солиқ тўловчининг даромади сифатида қаралмайди:

1) меҳнат шароитлари ноқулай бўлган ишларда банд бўлган ходимларни қонунчиликда белгиланган тартибда сут, даволаш-профилактика озик-овқати, газланган шўр сув, шахсий химоя ва гигиена воситалари билан таъминлаш бўйича харажатлари; (иккинчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) касаба уюшмаси қўмитаси томонидан амалга ошириладиган тўловлар, шу жумладан аъзолик бадаллари ҳисобидан касаба уюшмаси аъзоларига бериладиган моддий ёрдам, бундан касаба уюшмаси қўмитасининг ходимларига меҳнат вазифаларини бажарганлик учун бериладиган пул мукофотлари ва бошқа тўловлар мустасно;

3) фавқулодда ҳолатлар муносабати билан етказилган зарарлар суммаси доирасида бериладиган моддий ёрдам суммалари;

4) ходимларни иш жойига олиб бориш ва олиб қайтиш бўйича харажатлари;

5) диний расм-русумлар ва маросимларни, байрам тантаналарини ўтказиш, вакиллик харажатлари, шаҳар йўловчилар транспортида ходимларнинг хизмат катновлари учун фойдаланиладиган йўл карточкаларини олиш, шунингдек юридик шахснинг ходимларнинг меҳнат ва дам олиш шароитларини таъмин-

лаш билан боғлиқ ҳамда муайян жисмоний шахсларнинг даромади ҳисобланмайдиган бошқа харажатлари;

6) ходимга хизмат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган махсус кийим-бош, махсус пойабзал, формали кийим-бош бериш харажатлари ёки уларни пасайтирилган баҳоларда сотиш муносабати билан қилинган харажатлар, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда айрим тоифадаги ходимларни ўз хизмат вазифаларини бажариши чоғида озиқ-овқат билан таъминлаш бўйича харажатлар; *(иккинчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

7) ходим бошқа жойга ишга ўтказилганда ёхуд кўчиб борганда кўчиш, мол-мулкни кўчириб боришга, жой ижарасига (йўл харажатлари учун бериладиган пул) оид харажатларни тўлаш ёки бу харажатларнинг ўрнини қоплаш харажатлари, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан аниқланадиган олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган бюджет ташкилотларига олий таълим муассасалари битирувчилари орасидан бакалавриятни ёки магистратурани тамомлагандан сўнг уч йил ичида ишга қабул қилинган ходимларга, шунингдек мазкур олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган оилавий шифокорлик пунктларига ва оилавий поликлиникаларга ҳамда таълим муассасаларига ишга қабул қилинган, бошқа ҳудудларда яшайдиган олий маълумотли шифокорларга ва мутахассисларга тўланадиган бошланғич ёрдам пули; *(иккинчи қисмининг 7-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

8) хизмат сафарларига оид қуйидаги компенсация тўловлари:

тасдиқловчи ҳужжатлар асосида хизмат сафари жойига бориш ва у ердан қайтиб келиш учун, шу жумладан жой банд қилиш учун ҳақ тўлашни кўшган ҳолда ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Йўл ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, темир йўл транспортидаги (агар темир йўл қатнови бўлмаса, шаҳарлараро автобусдаги) йўл ҳақи қиймати миқдоридан, лекин авиачипта қийматининг 30 фоизидан ошмайдиган миқдорда;

уй-жойни ижарага олиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Яшаганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаган тақдирда, қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида; *(иккинчи қисм 8-бандининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

тасдиқловчи ҳужжатлар асосида уй-жойни банд қилиш учун тўловлар;

қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида хизмат сафарига бўлинган вақт учун туланидиган кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар);

қонунчиликда белгиланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган бошқа тўловлар; *(иккинчи қисм 8-бандининг бешинчи ва олтинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

9) қонунчиликда назарда тутилган нормалар доирасида ходимга туланидиган компенсация тўловлари (компенсациялар): *(иккинчи қисм 9-бандининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

доимий иши йўлда кечадиган, ҳаракатланиш ва (ёки) катнов тусига эга бўлган, шунингдек вахта усулида ишларни бажаришда ходимга компенсация тўловлари (компенсациялар);

хизмат ишларида шахсий автомобилдан фойдаланганлик учун компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан хизмат сафарлари мустасно;

дала таъминоти;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан аниқланадиган олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган бюджет ташкилотларига олий таълим муассасалари битирувчилари орасидан бакалавриятни ёки магистратурани тамомлагандан сўнг уч йил ичида ишга қабул қилинган ходимларга, шунингдек мазкур олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган оилавий шифокорлик пунктларига ва оилавий поликлиникаларга ҳамда таълим муассасаларига ишга қабул қилинган, бошқа ҳудудда яшайдиган олий маълумотли шифокорларга ва мутахассисларга уй-жой ижараси учун ҳар

ойлик пул компенсацияси; (иккинчи қисм 9-бандининг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги УРҚ-714-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)

конунчиликда назарда тутилган тартибда ва нормалар буйича бошқа компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан ушбу Кодекснинг 373 ва 377-моддаларида кўрсатилганлари мустасно; (иккинчи қисм 9-бандининг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

10) меҳнатда майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача тарзда шикаст етганлик билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш буйича қуйидаги миқдордаги тўловлар:

жабрланувчи меҳнатда майиб бўлгунига қадар олган ўртача ойлик иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобидаги, унинг касбга оид меҳнат қобилиятини йўқотганлик даражасига мувофиқ белгиланадиган ҳар ойлик тўловлар (вояга етмаган шахс меҳнатда майиб бўлиб қолган тақдирда, зарарнинг ўрни унинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиққан ҳолда, лекин қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1.76 бараваридан кам бўлмаган миқдорда қопланади); (иккинчи қисм 10-бандининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

махсус тиббий парваришга муҳтож жабрланувчиларга қўшимча харажатлар учун ойига меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 70,3 фоизи миқдоридagi тўловлар;

жабрланувчининг маиший парвариши учун қўшимча харажатлар тариқасида ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 17,6 фоизи миқдоридagi тўловлар;

ходимнинг соғлиғига шикаст етказилганлиги муносабати билан иш берувчи томонидан бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида жабрланувчининг йиллик ўртача иш ҳақи миқдоридagi тўловлар;

11) боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан қуйидаги миқдордаги тўловлар:

мархумнинг ўртача иш ҳақининг вафот этган боқувчининг қарамоғида бўлган ва унинг вафоти муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган меҳнатга қобилиятсиз шахсларга тўғри келадиган улуши миқдоридagi тўловлар;

боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган шахсларга бир йўла туланидиган нафақа тарихида мархумнинг ўртача йиллик иш ҳақининг олти баравари миқдоридagi тўловлар;

12) ўқувчилар ва талабаларнинг таълим олиши учун Ўзбекистон Республикасининг профессионал ва олий таълим ташкилотлари билан тўғридан-тўғри шартномалар бўйича пулли-контракт асосида ўтказиладиган маблағлар; *(иккинчи қисмнинг 12-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ-785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)*

12¹) нодавлат мактабгача таълим ташкилотларининг ва мактабларнинг, шу жумладан давлат-хусусий шериклик шартлари асосида ташкил этилган нодавлат мактабгача таълим ташкилотларининг ва мактабларнинг қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида ижтимоий кўмакка муҳтож оилаларнинг истеъдодли ва иқтидорли фарзандларини, шунингдек махсус контингентдаги тарбияланувчиларнинг муайян сонини бепул ўқитиш билан боғлиқ харажатлари; *(иккинчи қисмнинг 12¹-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ-785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)*

13) ходимларнинг малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш харажатлари;

14) солиқ тўловчининг миқозларнинг товарлар ва хизматларни сотиб олиш фаоллигини оширишга қаратилган ва бонуслар (баллар, миқозни ушбу ташкилотлардан товарлар (хизматлар) сотиб олиш фаоллигини белгиловчи бошқа бирликлар) ҳисобланишини назарда тутувчи дастурларда иштироки натижасида ушбу дастурда белгиланган асослар бўйича олинган пул ва натура шаклидаги даромадлари. Даромадлар солиқ тўловчининг жами даромадига қуйидаги ҳолларда қўшилади:

солиқ тўловчининг ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган дастурларда иштирок этиши очик оферта шартларисиз амалга оширилганда;

солиқ тўловчи ушбу банднинг биринчи хатбошида кўрсатилган мамлакатимиздаги ва чет эл ташкилотларининг дастурларига, уларда акцепт муддати ўттиз кундан кам ва (ёки) уларда оммавий офертани муддатидан олдин чақириб олиш имконияти назарда тутилган шартлар асосидаги очик офертага қушилганда;

ушбу банднинг биринчи хатбошида кўрсатилган ташкилотчи билан лавозим мажбуриятларини бажаришда меҳнат муносабатларида бўлган, шунингдек солиқ тўловчи томонидан товарлар етказиб берганлик (ишлар бажарганлик, хизматлар кўрсатганлик) учун ҳақ (мукофот) ёки моддий ёрдам сифатидаги тўлов шаклидаги даромад туланганда.

15) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, касаба уюшмалари, хайрия, экология жамғармалари ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан ташкил этилган бошқа жамғармалар томонидан кўрсатилган ёрдам:

Уставда назарда тутилган фаолият доирасида бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар;

даволаш ва тиббий хизматлар киймати, ногиронлиги бўлган шахсларни профилактика ва реабилитация қилиш учун техник асбоб-ускуналар олиш; *(иккинчи қисм 15-бандининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

жисмоний шахснинг манфаатларини кўзлаб, товарлар ва хизматларни етказиб берувчидан олиш;

хайрия мақсадида бошқа шаклларда қўллаб-қувватлаш (бундан пул шаклида қўллаб-қувватлаш мустасно); *(иккинчи қисмининг 15-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 9 ноябрдаги ЎРҚ–646-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 09.11.2020 й., 03/20/646/1488-сон. Мазкур қисм қоидалари 2020 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келадиган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

16) солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан белгиланадиган дастурларда иштирок этиши натижасида олинган бонуслар, пул мукофотлари тарзидаги пул тўловларидан иборат даромадлари. *(Иккинчи қисм-*

нинг 16-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ўРҚ–714-сонли Қонуни билан киритилган – КММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)

370-модда. Жами даромаднинг таркиби

Қуйидагилар жами даромадга киради:

- 1) ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар;
- 2) ушбу Кодекснинг 375-моддасига мувофиқ мулкӣ даромадлар;
- 3) ушбу Кодекснинг 376-моддасига мувофиқ моддий наф тарзидаги даромадлар;
- 4) ушбу Кодекснинг 377-моддасига мувофиқ бошқа даромадлар.

371-модда. Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар

Иш берувчи билан меҳнатга оид муносабатларда бўлган ва тузилган меҳнат шартномасига (контрактига) мувофиқ ишларни бажараётган ходимларга ҳисобланадиган ҳамда тўланадиган қуйидаги барча тўловлар меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар деб эътироф этилади:

меҳнатга ҳақ тўлашнинг қабул қилинган шакллари ва тизимларига мувофиқ ишбай нархлардан, тариф ставкаларидан ва мансаб маошларидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, ҳақиқатда бажарилган иш учун ҳисобланган иш ҳақи;

илмий даража ва фахрий унвон учун устамалар;

ушбу Кодекснинг 372-моддасига мувофиқ рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар;

ушбу Кодекснинг 373-моддасига мувофиқ компенсация тўловлари (компенсация);

ушбу Кодекснинг 374-моддасига мувофиқ ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш;

ҳақиқатда бажарилган иш учун ҳақ ҳисобланган бошқа тўловлар.

Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар жумласига қуйидагилар ҳам киради:

предмети ишларни бажариш ва хизматлар кўрсатишдан иборат бўлган, тузилган фуқаролик-хуқуқий тусдаги шартномаларга мувофиқ жисмоний шахсларга тўловлар (бундан яқка тартибдаги тадбиркорлик фаолиятдан олинган даромадлар мустасно);

юридик шахснинг бошқарув органи (кузатув кенгаши ёки бошқа шунга ўхшаш органи) аъзоларига юридик шахснинг ўзи томонидан амалга ошириладиган тўловлар;

Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа, Ички ишлар ва Фавқулодда вазиятлар вазирликларининг, Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизматининг, ҳарбий хизматчиларига, ички ишлар органларининг, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг оддий аскарлар, сержантлар ва офицерлар таркибига ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона кўмитасининг ва бошқа ҳарбий хизмат назарда тутилган идоралар ходимларига хизматни ўташи (хизмат мажбуриятларини бажариши) муносабати билан тўланадиган пул таъминоти, пул мукофотлари ва бошқа тўловлар. *(Иккинчи қисмининг туртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)*

372-модда. Рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар

Рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар жумласига қуйидагилар киради:

- 1) йиллик иш якунлари бўйича пул мукофоти;
- 2) юридик шахснинг мукофотлаш тўғрисидаги низомида назарда тутилган рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар;
- 3) касб маҳорати, мураббийлик учун тариф ставкаларига ва маошларга устамалар;
- 4) таътилга қўшимча ҳақлар ҳамда ушбу Кодекс 377-моддасининг 10-бандида кўрсатилмаган моддий ёрдам;
- 5) кўп йил ишлаганлик учун пул мукофоти ва тўловлар;
- 6) рационализаторлик таклифи учун тўлов;
- 7) меҳнат натижалари билан боғлиқ бўлмаган бир йўла бериладиган мукофотлар.

373-модда. Компенсация тўловлари (компенсация)

Мехнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадга киритиладиган компенсация тўловлари (компенсациялар) жумласига қуйидагилар кирилади:

1) табиий-иқлим шароитлари ноқулай бўлган жойлардаги ишлар билан боғлиқ қўшимча тўловлар (иш стажи учун устамалар, баланд тоғли, чўл ва сувсиз ҳудудларда ишлаганлик учун белгиланган коэффицентлар бўйича тўловлар). Бунда юридик шахслар ходимларининг чўл ва сувсиз жойларда, баланд тоғли ва табиий-иқлим шароити ноқулай ҳудудларда ишлаганлик учун иш ҳақига коэффицентлар ҳисоблашнинг энг юқори суммасини аниқлаш ҳисоблаш санасида белгиланган мехнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 1,41 баравари миқдорида белгиланади;

2) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган касблар ва ишлар рўйхати бўйича оғир, зарарли, ўта зарарли мехнат шароитларида ишлаганлик учун устамалар, шу жумладан шундай шароитлардаги узлуксиз иш стажи учун иш ҳақига устамалар;

3) технологик жараён жадвалида назарда тутилган тунги вақтда, иш вақтидан ташқари, дам олиш кунларида ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ишлаганлик учун тариф ставкаларига ҳамда маошларга устамалар ва қўшимча тўловлар;

4) кўп сменали режимда ишлаганлик, шунингдек бир неча касбда, лавозимда ишлаганлик, хизмат кўрсатиш доираси кенгайганлиги, бажариладиган ишлар ҳажми ортганлиги, ўзининг асосий иши билан бир қаторда ишда вақтинча бўлмаган ходимларнинг вазифаларини бажарганлик учун устамалар;

5) доимий иши йўлда кечадиган, ҳаракатланиш ва (ёки) қатнов тусига эга бўлган ходимларнинг, шунингдек доимий иши ишларнинг вахта усулида бажарилишини назарда тутадиган ходимларнинг иш ҳақига қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча тўланадиган устамалар; (5-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6) иш берувчи жойлашган ердан (йиғилиш пунктидан) ишлаш жойигача бориш ва у ердан қайтиш учун вахтада ишлаш

жадвалида назарда тутилган ишлар вахта усулида бажарилган ҳолда йўлга кетадиган кунлар, шунингдек ходимлар метеорологик шароитлар сабабли ва транспорт ташкилотларининг айби билан йўлда ушланиб қолган кунлар учун тариф ставкаси ёки маош миқдоридан тўланадиган суммалар;

7) ер ости ишларида доимий банд бўлган ходимларга уларнинг стволдан ишлаш жойига бориш ва у ердан қайтиш учун шахтада (конда) ҳаракатланишининг меъёрий вақти учун тўланадиган қўшимча ҳақлар;

8) қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча дала таъминоти;

9) хизмат сафарлари вақтида қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар);

10) ишлар вахта усулида ташкил этилганда, иш вақти умумлаштирилган ҳолда ҳисобга олинаётганда ва қонунчиликда белгиланган бошқа ҳолларда ходимларга иш вақтининг белгиланган давомийлигидан ортиқ ишлаганлиги муносабати билан бериладиган дам олиш кунлари (отгуллар) учун тўловлар;

11) хизмат сафарлари учун ходимнинг шахсий автомобилидан ёки хизмат мақсадлари учун унинг бошқа мол-мулкидан қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча фойдаланганлик учун тўловлар; *(8–11-бандлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

12) меҳнатда майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача тарзда шикаст етганлик билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш учун ушбу Кодекс 369-моддаси иккинчи қисмининг 10-бандида кўрсатилган миқдорлардан ортиқча олинган суммалар;

13) озиқ-овқат ва йўл чипталарининг қиймати ёки озиқ-овқат ва йўл чипталарининг қийматини қоплаш.

374-модда. Ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш

Ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш жумласига қуйидагилар киради:

1) қонунчиликка мувофиқ: *(1-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

а) йиллик асосий (узайтирилган асосий) таътил учун тўлов, шунингдек ушбу таътидан фойдаланилмаганда, шу жумладан ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда пуллик компенсация тўлови;

б) ноқулай ва ўзига хос меҳнат шароитларида, шунингдек оғир ва ноқулай табиий-иқлим шароитларида ишлаганлиги учун айрим тармоқларнинг ходимларига берилadиган қўшимча таътил учун тўлов;

в) ўқиш билан боғлиқ таътил ва ижодий таътиллار учун тўлов;

г) ун икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ун олти ёшга тўлмаган ногиронлиги бўлган боласи бор аёлларга берилган қўшимча таътил учун тўлов;

2) асосий иш ҳақи қисман сақлаб қолинган ҳолда мажбурий таътилда бўлган ходимларга берилadиган тўловлар;

3) донор ходимларга кўриқдан ўтиш, қон топшириш ва қон топширилган ҳар бир кундан кейин берилadиган дам олиш кунлари учун тўлов;

4) Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига мувофиқ давлат ёки жамоат вазифаларини бажарганлик учун меҳнатга тўлов;

5) қишлоқ хўжалиги ва бошқа ишларга жалб қилинадиган ходимларнинг асосий иш жойи бўйича сақлаб қолинadиган иш ҳақи;

6) маълум муддатга аввалги иш жойи бўйича лавозим маоши миқдори сақлаб қолинган ҳолда бошқа юридик шахслардан ишга жойлаштирилган, шунингдек вақтинчалик вазифани бажариб турган ходимларга маошдаги фарқ тўлови;

7) ходимларга кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимида ишдан ажралган ҳолда ўқишлари вақтида асосий иш жойи бўйича уларга тўланадиган иш ҳақи;

8) ходимнинг айбисиз бекор туриб қолинган вақт учун тўлов;

9) меҳнат лаёқатини вақтинча йўқотган ходимларга қўшимча тўлов;

10) қонунчиликка мувофиқ ёки иш берувчининг қарори билан мажбурий прогул вақти учун ёки кам ҳақ тўланадиган

ишни бажарганлик учун тўлов; (10-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

11) ун саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг имтиёзли соатларига, оналарга болани овқатлантириши учун ишда бериладиган танаффусларга, шунингдек тиббий кўрикдан ўтиш билан боғлиқ вақт учун тўлов;

12) асосий ишидан озод қилинган ва озод қилинмаган ҳолда ходимлар тайёрлаш, уларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш учун ҳамда ўқувчилар ва талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиётига раҳбарлик қилиш учун жалб қилинадиган юқори малакали ходимлари меҳнатига тўлов;

13) иш берувчининг маблағлари ҳисобидан тўланадиган пенсиялар ва нафақаларга қўшимчалар, стипендиялар;

14) олий ўқув юртини тамомлаганидан кейин ёш мутахассисларга таътил вақти учун иш берувчи ҳисобидан тўланадиган нафақалар.

375-модда. Мулкӣ даромадлар

Мулкӣ даромадлар таркибига қуйидагилар киради:

1) фоизлар;

2) дивидендлар;

3) мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадлар;

4) солиқ тўловчига мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар. Мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар мазкур мол-мулкни реализация қилиш суммасининг ҳужжатлар билан тасдиқланган уни олиш қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади. Мазкур қийматни тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлмаган тақдирда, мол-мулкни реализация қилиш қиймати, кўчмас мулк бўйича эса – кадастр қиймати ҳамда реализация қилиш нархи ўртасидаги ижобий фарқ даромад деб эътироф этилади;

5) саноат мулки объектларига, селекция ютуғига оид патент (лицензия) эгаси бўлган солиқ тўловчининг патентдан бошқа шахс фойдасига воз кечганда ёки лицензия шартномаси тузганда олган даромади;

6) роялти;

7) ишончли бошқарувга берилган мол-мулк бўйича ишончли бошқарувчидан олинган даромад;

8) ушбу Кодекснинг 324-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган РЕПО операциялари бўйича даромад;

9) ушбу Кодекснинг 327 – 329-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқланадиган, қимматли қорозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг ҳосила молиявий воситалари билан операциялар бўйича даромад;

10) ушбу Кодекснинг VII бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади;

11) ушбу Кодекснинг 319-моддасига мувофиқ аниқланадиган, оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ иштирок этишдан олинган даромадлар;

12) ушбу модданинг 1 – 11-бандларида кўрсатилмаган мулкый хусусиятга эга бошқа даромадлар.

376-модда. Моддий наф тарзидаги даромадлар

Солиқ тўловчи томонидан моддий наф тарзида олинган даромадлар, агар ушбу Кодекс 369-моддасининг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуйидагилардан иборат:

1) солиқ агенти томонидан солиқ тўловчи манфаатларини кўзлаб, товарлар (хизматлар), мулкый ҳуқуқлар ҳақини тўлаш, шу жумладан:

солиқ тўловчининг болаларини мактабгача таълим ташкилотларида ўқитиш, тарбиялаш ҳақини тўлаш; *(биринчи қисм 1-бандининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УПК–653-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

солиқ тўловчиларга берилган уй-жойнинг коммунал хизматлар ҳақини, уй-жойдан фойдаланиш харажатларини, ётоқхонадаги жойлар ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;

санаторий-курортларда даволаниш йўлланмалари қийматини, дам олиш, стационар ва амбулатор даволаниш ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;

солиқ агентининг солиқ тўловчи даромади бўлган бошқа харажатларини тўлаш;

2) солиқ тўловчининг манфаатларини кўзлаб текин, шу жумладан ҳады шартномаси бўйича берилган мол-мулкнинг ва кўрсатилган хизматларнинг қиймати;

3) товарларни (хизматларни) солиқ тўловчиларга реализация қилиш нархи ҳамда шу товарларнинг (хизматларнинг) ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган қиймати ўртасидаги салбий фарқ;

4) қонунчиликка мувофиқ ходимларга темир йўл, авиация, дарё, автомобиль транспорти ва шаҳар электр транспортида юриш бўйича бериладиган имтиёзлар суммаси; *(биринчи қисмнинг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

5) жисмоний шахснинг солиқ агенти олдидаги қарзининг юридик шахс қарори билан ҳисобдан чиқарилган суммалари;

6) солиқ агенти томонидан тўловлар ҳисобига тўланиб, солиқ тўловчидан ушлаб қолиниши лозим бўлган, лекин ушлаб қолинмаган суммалар.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) қиймати уларни сотиб олиш нархидан ёки таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан акциз тўланадиган товарлар ёки қўшилган қиймат солиғи солинадиган товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, бундай товарларнинг (хизматларнинг) қийматида акциз солиғининг ва қўшилган қиймат солиғининг тегишли суммаси ҳисобга олинади.

377-модда. Бошқа даромадлар

Солиқ тўловчининг бошқа даромадларига қуйидагилар киради:

1) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, хайрия ва экология жамғармалари томонидан солиқ тўловчиларга бериладиган нафақалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

2) хайвонларни (қорамолларни, паррандаларни, мўйнали ва

бошқа ҳайвонларни, балиқларни ва бошқаларни) тирик ҳолда ҳамда уларни сўйиб, маҳсулотларини хом ёки қайта ишланган ҳолда сотишдан, ипак қуртини, чорвачилик, асаларичилик ва деҳқончилик маҳсулотларини табиий ва қайта ишланган ҳолда сотишдан олинган даромадлар;

3) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳада шартномалари бўйича) олинган мол-мулкнинг, мулкий ҳуқуқларнинг қиймати;

4) мусобақаларда, кўрикларда, танловларда совринли ўринлар учун бериладиган совринлар, пул мукофотлари;

5) ютуқлар;

6) грант берувчидан олинган грантларнинг, шу жумладан чет давлатлар грантларининг суммалари;

7) солиқ тўловчиларнинг яратилган илм-фан, адабиёт ва санъат асарлари (предметлари) учун олган даромадлари;

8) халқаро спорт мусобақаларидаги совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

9) ходим билан тузилган меҳнат шартномаси (контракти) бекор қилинганда меҳнат тўррисидаги қонунчиликка мувофиқ бериладиган ишдан бўшатиш нафақаси ва бошқа тўловлар; *(9-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

10) қуйидагича кўрсатиладиган моддий ёрдам:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга кўрсатиладиган;

ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги, касб касаллиги ёхуд соғлиғига бошқача тарзда шикаст етганлиги билан боғлиқ ҳолда кўрсатиладиган;

бола туғилиши, ходим ёки унинг фарзандлари никоҳдан ўтиши муносабати билан кўрсатиладиган;

қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини бериш ёки уларни сотиб олиш учун маблағлар бериш тарзида кўрсатиладиган моддий ёрдам;

11) ишламайдиган пенсионерларга солиқ агенти томонидан тўланадиган тўловлар;

12) маънавий зарарни компенсация қилиш бўйича пуллик тўловлар;

13) ушбу Кодекснинг VI бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда нархларга тузатиш киритиш туфайли олинган даромад;

14) ушбу Кодекснинг 300-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад;

15) солиқ тўловчининг ушбу Кодекснинг 371–376-моддаларида кўрсатилмаган бошқа даромадлари.

54-боб. СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИ

378-модда. Солиқ солинмайдиган даромадлар

Қуйидаги даромад турларига солиқ солинмайди:

1) моддий ёрдам суммалари:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга бериладиган моддий ёрдам суммалари – меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

ушбу Кодекснинг 377-моддасида кўрсатилган бошқа ҳолларда, – солиқ даври учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

2) солиқ агенти томонидан қуйидаги йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари, бундан туристик йўлланмалар мустасно:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган санаторий-курорт ва соғломлаштириш муассасаларига йўлланмалар қийматини ногиронлиги бўлган шахсларга, шу жумладан ушбу иш берувчида ишламайдиган ногиронлиги бўлган шахсларга тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган болалар оромгоҳлари ва бошқа соғломлаштириш оромгоҳлари, шунингдек санаторий-курорт ҳамда соғломлаштириш муассасаларига ўз ходимларининг ўн олти ёшгача болалари (ўқийдиганларга – ўн саккиз ёшгача) учун йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

3) ўз ходимларига ҳамда уларнинг болаларига амбулатория ва (ёки) стационар тиббий хизмат кўрсатилганлиги учун

иш берувчи томонидан туланган суммалар, шунингдек иш берувчининг даволашга ҳамда тиббий хизмат кўрсатишга, ногиронлик профилактикаси ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг саломатлигини тиклашга доир техник воситаларни олишга оид харажатлари. Ходимларни даволаганлик, уларга тиббий хизмат кўрсатганлик учун иш берувчилар томонидан соғлиқни сақлаш муассасаларига нақд пулсиз ҳақ туланган тақдирда, шунингдек соғлиқни сақлаш ташкилотлари томонидан ёзиб берилган ҳужжатлар асосида ушбу мақсадлар учун мўлжалланган нақд пул маблағлари бевосита ходимга, ходим йўқлигида эса – унинг оила аъзоларига, ота-онасига берилган ёки мазкур мақсадлар учун мўлжалланган маблағлар ходимнинг банкдаги ҳисобварағига киритилган тақдирда, бу даромадлар солиқ солишдан озод қилинади;

4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидан ташқарига ишлаш учун юборилиши муносабати билан қонунчиликда белгиланган суммалар доирасида бюджет ташкилотларидан чет эл валютасида олинган иш хақи суммалари ва бошқа суммалар; *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

5) вақтинчалик бир марталик ишларни бажаришдан олинган даромадлар, агар бундай ишларга ёллаш вақтинчалик бир марталик иш билан таъминлаш марказлари кўмагида амалга ошириладиган бўлса;

6) халқаро спорт мусобақаларида совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

7) солиқ тўловчиларга хусусий мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган мол-мулкни сотишдан олинадиган даромадлар, бундан қуйидагиларни сотишдан олинган даромадлар мустасно:

қимматли қорозларни (бундан фонд биржасида реализация қилинадиган эмиссиявий қимматли қорозлар мустасно), юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини (пайларини);

нотурар жойларни;

ўттиз олти календарь ойдан кам муддатда солиқ тўловчининг мулкида бўлган турар жойларни;

8) уй хўжалигида, шу жумладан дехкон хўжалигида етиштирилган хайвонларни (қорамолларни, паррандаларни, мўйнали ва бошқа хайвонларни, балиқлар ва хоказоларни) тирик ҳолда ҳамда уларни сўйиб маҳсулотларини хом ёки қайта ишланган ҳолда сотишдан (бундан саноатда қайта ишлаш мустасно) чорвачилик, асаларичилик ва дехкончилик маҳсулотларини табиий ва қайта ишланган ҳолда сотишдан олинадиган даромадлар, бундан манзарали боғдорчилик (гулчилик) маҳсулотлари мустасно;

9) халқаро ҳамда республика танловлари ва мусобақаларида олинган буюм тарзидаги совринларнинг қиймати;

10) иш берувчидан солиқ даври мобайнида меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 2,11 бараваригача бўлган қийматдаги:

ходимлар натура шаклида олган совғалар;

илгари мазкур иш берувчининг ходимлари бўлган ишламаётган пенсионерлар ва меҳнат қобилиятини йўқотган шахслар, вафот этган ходимнинг оила аъзолари томонидан олинган совғалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

11) жисмоний шахслардан мерос ёки ҳадя тартибида, шунингдек текинга олинган пул ва натура шаклидаги даромадлар, бундан қуйидагилар мустасно:

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларининг, адабиёт ҳамда санъат асарлари ижрочиларининг, шунингдек кашфиётлар, ихтиролар ва саноат намуналари муаллифларининг меросхўрларига (ҳуқуқий ворисларига) тўланадиган пул мукофотлари;

яқин қариндош бўлмаган шахслар ўртасидаги кўчмас мулк, автотранспорт воситалари, қимматли қоғозлар, юридик шахсларнинг устав фондларидаги (устав капиталларидаги) улушлар;

12) давлат заёмининг облигациялари бўйича ютуқлар, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг давлат қимматли қоғозлари бўйича фондлар;

13) жамғарма сертификатлари, давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар, шунингдек банклардаги омонатлар бўйича фондлар ва ютуқлар;

14) Нодавлат нотижорат ташкилотларидан, халқаро ҳамда чет эл ташкилотлари ва фондларидан, шунингдек ваколатли

органининг хулосаси мавжуд бўлса, Ўзбекистон Республикасининг илмий-техника ҳамкорлиги соҳасидаги халқаро шартномалари доирасида солиқ тўловчи грант берувчидан бевосита олган грантнинг суммаси;

15. *(15-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 апрелдан чиқарилади – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

16) солиқ тўловчининг қуйидагиларга йўналтирилдиган, солиқ солиниши лозим бўлган иш ҳақи ва бошқа даромадлари:

Ўзбекистон Республикасининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида таълим олиш (ўзининг, шунингдек йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ёки эрининг (хотинининг) таълим олиши) учун тўлов. Мазкур имтиёз солиқ тўловчининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида ўқиш учун тижорат банклари томонидан ажратилган таълим кредитларига (фоизлари билан) қоплашга йўналтирилган даромадларига нисбатан ҳам қўлланилади; *(16-банднинг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ-722-сонли ва 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон; 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

фарзандларига нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари ва (ёки) мактаблар кўрсатадиган таълимга оид хизматлар учун ота-она (фарзандликка олувчилар) томонидан ҳар бир фарзанд учун тўланадиган ойига 3 миллион сўмгача бўлган тўловлар; *(16-банднинг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ-785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу хатбошининг қошдалари 2022 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

солиқ базасининг 50 фоизидан ошмаган ҳолда, меценатлик кўмагини кўрсатиш;

олинган ипотека кредитларини ва улар бўйича ҳисобланган фоизларни солиқ даври давомида жами меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг саксон бараваригача бўлган миқдорда қоплашга, башарти уй-жой фондининг кўчмас мулк объектларини сотиб олиш, қуриш ёки реконструкция қилиш дастлабки бадалнинг ва (ёки) ипотека кредити

бўйича фоизларнинг бир қисмини қоплаш учун бюджетдан ажратилган субсидиялар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилган бўлса. Мазкур солиқ имтиёзи қарз олувчига ва (ёки) бирга қарз олувчиларга нисбатан, башарти уларнинг солиқ солинмайдиган даромадлари жами суммаси белгиланган миқдордан ошмаса, татбиқ этилади. Бунда ёш оила бўлган эр-хотиннинг олган ипотека кредитларини ҳамда улар бўйича ҳисобланган фоизларни тўлашга йўналтирилган иш ҳақига ва бошқа даромадларига нисбатан солиқ имтиёзи эр-хотин ёки улардан бири белгиланган ёшга тўлгунига қадар, ушбу хатбошида бюджетдан ажратилган субсидиялар бўйича белгиланган шартлар инobatга олинмаган ҳолда қўлланилади. Агар 2023 йил 1 январдан кейин ипотека кредити ҳисобига сотиб олинган, қурилган ёки реконструкция қилинган уй-жой фондининг кўчмас мулк объектлари кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ўттиз олти ой ичида бошқа шахсга ўтказилган бўлса, солиқ имтиёзининг амал қилиши солиқ имтиёзини қўллашнинг бутун даври учун солиқни тўлаш мажбурияти тикланган ҳолда бекор қилинади. *(16-банднинг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Халқ банкидаги ихтиёрий равишда шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига;

17) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳада шартномалари бўйича) олинган улушлар, пайлар ва акциялар тарзидаги даромадлар, агар бу улушларни, пайларни ва акцияларни бериш яқин қариндошлар ўртасида амалга оширилса.

Юридик шахс ташкил этмаган чет эл тузилмасига нисбатан ёки қайси чет эл юридик шахси учун рўйхатдан ўтиш мамлакатининг қонунчилигига мувофиқ капиталда иштирок этиш назарда тутилмаган бўлса, уша чет эл юридик шахсига нисбатан назорат қилиш ҳуқуқи, агар бундай ҳуқуқлар уларни бир оиланинг аъзолари ва (ёки) яқин қариндошлар бўлган шахслар ўртасида ўтказиш натижасида олинган бўлса, даромад олиш ёки даромадни тасарруф этиш ҳуқуқининг юзага келиши деб эътироф этилмайди; *(17-банднинг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон*

Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

18) пахта йиғим-терими бўйича қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинадиган солиқ тўловчиларнинг бу ишларни бажарганлик учун олган даромадлари;

19) солиқ тўловчи бўлган қимматбаҳо металллар қидирувчиларнинг қонунчиликда белгиланган тартибда қазиб олиш йўли билан эга бўлган қимматбаҳо металлларни реализация қилишдан олган даромадлари; *(19-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

19') солиқ тўловчининг уй-жойларни талабаларга ижарага беришдан олинган даромадлари; *(19'-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон – 2021 йил 1 октябрдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

20) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, касаба уюшмалари, хайрия ва экология жамғармалари томонидан солиқ тўловчиларга бериладиган нафақалар, шунингдек пул маблағлари тарзидаги ёрдамнинг бошқа турлари, бироқ солиқ даври мобайнида ун беш миллион сўмдан ошмаган ҳолда. *(20-банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 9 ноябрдаги ЎРҚ–646-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 09.11.2020 й., 03/20/646/1488-сон. Мазкур банд қоидалари 2020 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келадиган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

21) солиқ тўловчининг солиқ даври давомида қуйидагиларни тўлаш учун йўналтириладиган, базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваригача бўлган миқдордаги иш ҳақи суммалари ва бошқа даромадлари:

халқаро ташкилотларга аъзолик бадалларини, тегишли халқаро ташкилот аъзоси сифатида бундай бадалларнинг тўланганлиги тўғрисида ҳужжат мавжуд бўлганда;

қайта тайёрлаш ва малака ошириш учун нодавлат таълим ташкилотларига тўловларни, курсни тугатганлик тўғрисида шундай ташкилотлар томонидан берилган ҳужжат мавжуд бўлганда. *(21-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 де-*

кабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон – 2021 йил 1 октябрдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

379-модда. Жисмоний шахсларни солиқ солишдан озод этиш

Қуйидагиларнинг даромадларига солиқ солинмайди:

1) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналарининг бошлиқлари ва ходимлари, консуллик муассасаларининг мансабдор шахслари, уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса – Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинadиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;

2) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасаларининг маъмурий-техник ходимлари ҳамда уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса, – Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинadиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;

3) чет давлатларнинг дипломатик ваколатхоналарига, консуллик муассасаларига хизмат кўрсатадиган ходимлар таркибига кирган шахслар, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса – ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;

4) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимларининг уйларида ишловчилар, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса – ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;

5) халқаро ноҳукумат ташкилотларининг мансабдор шахслари – агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса, уларнинг ушбу ташкилотларда олган даромадлари бўйича.

380-модда. Айрим тоифадаги солиқ тўловчиларнинг жами даромадини камайтириш

Куйидаги солиқ тўловчилар солиқ солишдан қисман (даромадлар қайси ойда олинган бўлса, ўша ойда ҳар бир ой учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1,41 баравари миқдоридagi даромадлар, ушбу қисмнинг 3-бандида кўрсатилган шахслар учун эса меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 3 баравари миқдоридagi даромадлар бўйича) озод этилади: *(биринчи қисмнинг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 5 майдаги ЎРҚ-767-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон. 2022 йил 1 мартдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган шахслар, учала даражадаги Шухрат ордени билан тақдирланган шахслар. Бу имтиёз тегишинча «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонунчилик билан белгиланадиган, уларга тенглаштирилган шахслар. Мазкур имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, ногиронлиги бўлган бошқа шахсларга (қатнашчиларга) ногиронлиги бўлган шахснинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномаси асосида берилади;

3) болаликдан ногиронлиги бўлган шахслар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-ижтимоий эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади; *(биринчи қисмнинг 2 ва 3-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ-770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

4) собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини химоя қилиш ёхуд ҳарбий хизматнинг ёки ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида яраланганлиги, контузия ёки майиб бўлганлиги оқибатида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда ички ишлар органлари, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг ота-оналари ва бева хотинлари (бева эрлари). Бу имтиёз «Ҳалок бўлган аскарнинг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» ёки «Ички ишлар органлари ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)», «Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» штамп қўйилган ёхуд пенсия гувоҳномасини берган муассаса раҳбарининг имзоси ва ушбу муассаса муҳри билан тасдиқланган тегишли ёзувли пенсия гувоҳномаси асосида берилади. Агар мазкур шахслар пенсионер бўлмаса, имтиёз уларга собиқ СССР Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси ёки Ички ишлар вазирлигининг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг тегишли органлари ва бошқа ҳарбий хизмат назарда тутилган идоралар томонидан берилган ҳарбий хизматчининг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимининг ҳалок бўлганлиги туғрисидаги маълумотнома асосида берилади. Собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини химоя қилиш ёхуд ҳарбий хизматнинг ёки ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг бева хотинларига (бева эрларига) имтиёз фақат улар янги никоҳдан ўтмаган тақдирда берилади; *(биринчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон*

Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

5) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тулмаган болалари бор ёлғиз оналар. Бу имтиёз ҳар бир бола учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари томонидан тақдим этиладиган маълумотнома асосида берилади;

6) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тулмаган болалари бор ҳамда боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олмайдиган бева аёл ва бева эркаклар. Бу имтиёз эрнинг (хотиннинг) вафот этганлиги туғрисидаги гувоҳнома, болалар туғилганлиги туғрисидаги гувоҳномалар, янги никоҳдан ўтмаганлик ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олинмаслиги ҳақидаги маълумотномаси тақдим этилган тақдирда берилади;

7) болалигидан ногиронлиги бўлган шахс, доимий парваришни талаб этадиган фарзанди билан бирга яшаб, уни тарбиялаётган ота ёки она. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки соғлиқни сақлаш муассасасининг доимий парвариш зарурлигини тасдиқловчи тиббий маълумотномаси асосида берилади.

Ушбу моддада назарда тутилган солиқ имтиёзлари тегишли ҳужжатлар тақдим этилган тақдирда қўлланилади.

Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ календарь йил давомида вужудга келган тақдирда, солиқ имтиёзи унга бўлган ҳуқуқлар вужудга келган пайтдан эътиборан қўлланилади.

Агар солиқ тўловчи ушбу моддада назарда тутилган бир нечта асос бўйича солиқ имтиёзига доир ҳуқуққа эга бўлса, унга хохишига қараб фақат битта солиқ имтиёзи берилади.

Солиқ имтиёзини қўллаш солиқ тўловчининг асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи бўйича, асосий иш жойи мавжуд бўлмаган тақдирда эса – яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан жами йиллик даромад туғрисидаги декларация асосида солиқни ҳисоблаб чиқариш чоғида амалга оширилади. Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ йўқотилган тақдирда, солиқ тўловчи имтиёзга бўлган ҳуқуқни йўқотган пайтидан эътиборан ўн беш кун ичида бу ҳақда ундан солиқни ушлаб қоладиган юридик шахсга маълум қилиши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида санаб утилган солиқ имтиёзлари солиқ тўловчининг фоизлар ва дивидендлар тарзида олинган даромадларига, шунингдек мол-мулкни ижарага топширишдан олинган даромадларига нисбатан ҳам татбиқ этилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий иш жойи бўйича ҳисобланса, солиқ имтиёзини қўллаш асосий иш жойи бўйича амалга оширилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий бўлмаган иш жойи бўйича ҳисобланса, солиқ имтиёзи жами йиллик даромад туррисидаги декларация асосида жисмоний шахслардан олинган даромад солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида солиқ тўловчининг яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан қўлланилади. Шунга ўхшаш тартиб мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадларга нисбатан ҳам қўлланилади.

55-боб. СОЛИҚ СТАВКАЛАРИ. СОЛИҚ ДАВРИ

381-модда. Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар учун солиқ ставкалари

Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган жисмоний шахснинг даромадларига, агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқа қоида назарда тутилмаган бўлса, 12 фоизлик солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади.

Дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадларга 5 фоизлик солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади.

382-модда. Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун солиқ ставкалари

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларига қуйидаги солиқ ставкалар бўйича солиқ солинади:

Т/р	Солиқ объекти	Солиқ ставкалари, фонсларда
1	Дивидендлар ва фонслар	10
2	Ушбу Кодексга мувофиқ аниқланадиган, халқаро ташишларда транспорт хизматлари тақдим этишдан олиннадиган даромадлар (фрахтдан олиннадиган даромадлар).	6
3	Меҳнат шартномалари (контрактлари) ва фуқаролик-ҳуқуқий хусусиятдаги шартномалар бўйича олинган даромадлар. 1 ва 2-бандларда кўрсатилмаган бошқа даромадлар	12

(3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРК–785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу модда 3-бандининг қоидалари 2022 йил 1 майдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

383-модда. Қатъий белгиланган миқдорлардаги солиқ ставкалари

Солиқни қатъий белгиланган миқдорларда тўловчи солиқ тўловчилар учун солиқ ставкаси қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Фаолият тури	Бир ойлик солиқ ставкалари (сумда)			
		Тошкент шаҳри	Нукус шаҳри ва вилоят марказлари бўлган шаҳарлар	бошқа шаҳарлар	бошқа аҳоли пунктлари
1.	Чакана савдо:				
	озик-овқат товарлари ва ноозик-овқат товарлари билан	825 000	660 000	330 000	220 000
	деҳкон бозорларида қишлоқ хўжалиғи маҳсулотлари билан	275 000	165 000	110 000	55 000
	газеталар, журналлар ва китоб маҳсулотлари билан	275 000	165 000	110 000	55 000
2.	Маншій хизматлар	275 000	165 000	110 000	55 000

3.	Бошқа фаолият турлари	250 000	165 000	110 000	55 000
4.	Автомобиль транспортида юк ташини хизматлари:				
	3 тоннагача юк кўтариш қувватига эга юк автомобиллари учун	165 000			
	3 тоннадан ортиқ юк кўтариш қувватига эга юк автомобиллари учун	250 000			

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Солиқ тўловчи:

бир нечта фаолият тури билан шуғулланганида, ҳар бир фаолият тури учун алоҳида-алоҳида қатъий белгиланган миқдордаги солиқни тўлайди, фаолият билан икки ва ундан ортиқ аҳоли пунктларида шуғулланганида эса, ушбу аҳоли пунктлари учун ўрнатилган юқори ставкада солиқ тўланади;

тадбиркорлик фаолиятини ижарага олинган ускуналарда ва бинода амалга оширган тақдирда, яшаш жойидаги солиқ органига ижарага берувчи тўғрисида маълумотнома (ахборот) тақдим этишга мажбур;

I ёки II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахс ҳисобланганида фаолият туридан ва уни амалга ошириш жойидан қатъи назар, ойига қатъий белгиланган миқдордаги солиқнинг 50 фоизини, бироқ базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда тўлайди;

«Хунарманд» уюшмаси аъзоси бўлган ва хунармандчилик маҳсулотларини (товарларини, хизматларини) ишлаб чиқариш ҳамда реализация қилишни амалга оширганида қатъий белгиланган миқдордаги солиқни тўлашдан озод этилади;

болалар ўйин автоматлари билан боғлиқ хизматларни кўрсатса, ҳар бир жиҳозланган жой (бирлик) учун қатъий белгиланган миқдордаги солиқни тўлайди.

Жисмоний шахсларнинг мол-мулкини ижарага беришдан олинган даромадларига ушбу Кодекснинг 381-моддаси биринчи қисмида белгиланган ставкада солиқ солинади.

Халқ депутатлари туманлар ва шаҳарлар Кенгашлари якка тартибдаги тадбиркорлар учун қатъий белгиланган миқдордаги солиқ суммаларига фаолият амалга ошириладиган жойларнинг хусусиятларига, шунингдек фаолият амалга ошириладиган турларининг мавсумийлиги қараб 0,7 дан 1,3 гача камайтирувчи ёки оширувчи коэффицентлар белгилашга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-659-сон.ли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

384-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.

Солиқ агентлари учун ҳисобот даври бир ойдир.

56-БОБ. СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ, СОЛИҚ ҲИСОБОТИНИ ТАҚДИМ ЭТИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ

385-модда. Умумий қондалар

Солиқ қуйидагилар томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади:

1) солиқ тўловчига даромад тўлайдиган солиқ агентлари томонидан;

2) солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда.

Солиқ тўловчиларнинг алоҳида тоифалари солиқни:

ушбу Кодекснинг 392-моддасида белгиланган тартибда қатъий белгиланган миқдорда тўлашни;

ушбу Кодекснинг 397-моддасида белгиланган тартибда жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация асосида тўлашни танлашга ҳақли.

Ушбу модданинг иккинчи қисмидаги қондалар қуйидаги тоифадаги солиқ тўловчиларга татбиқ этилади:

1) товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади календарь йилида юз миллион сўмдан ошмайдиган якка тартибдаги тадбиркорларга. Агар календарь йилида товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади белгиланган миқдордан ошса, якка тартибдаги тадбиркор ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда

айланмадан солиқ ёхуд қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғи тулашга ўтади.

2) (Учинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

3) юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклида фаолиятни амалга ошираётган оила аъзоларига;

4) «Хунарманд» уюшмаси аъзолари бўлган хунармандчилик фаолияти субъектларига.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солиқ тўловчилар солиқ тулаш тартибини қуйидагилар орқали танлашга ҳақли:

1) тадбиркорлик субъектининг давлат рўyxатидан ўтказилиши чоғида танланган солиқ тулаш тартибини кўрсатиш;

2) доимий яшаш жойи бўйича солиқ органларига жорий йилнинг 25 январидан кечиктирмасдан танланган солиқ тулаш тартиби тўғрисида билдириш хати тақдим этиш.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солиқ тўловчи томонидан билдириш хати ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган муддатларда тақдим этилмаслиги унинг солиқни қатъий белгиланган миқдорда тулашга розилигини билдиради.

Солиқ ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ органи томонидан ҳам ҳисоблаб чиқарилиши мумкин.

Ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси қонунчиликда белгиланган тартибда ҳисобланган жисмоний шахсларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига ўтказиладиган мажбурий ойлик бадаллар суммасига камайтирилади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ яққа тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахслардан олинадиган солиқ солиқ агенти томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва тўлов манбаида ушлаб қолинади. (Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

386-модда. Солиқ агентларининг мажбурияти ва жавобгарлиги

Солиқни тўлов манбаида ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш мажбурияти солиқ тўловчига даромад тўлайдиган ва солиқ агентлари деб эътироф этилган қуйидаги шахсларнинг зиммасига юклатилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига;
- 2) яқка тартибдаги тадбиркорларга;
- 3) Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга оширадиган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахсларга;
- 4) Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсларнинг ваколатхоналарига;
- 5) ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган мол-мулкни сотиб олган жисмоний шахсларга;
- 6) солиқ тўловчининг мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга оширувчи ишончли бошқарувчига.

Ушбу модда биринчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган шахслар мазкур Кодекснинг 356-моддасида назарда тутилган тартибда солиқни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказишни амалга оширади.

Солиқ суммаси ушлаб қолинмаган тақдирда, солиқ агенти ушлаб қолинмаган суммани ва у билан борлик пеняни ушбу Кодексга мувофиқ бюджетга ўтказиши шарт.

Солиқ агентлари жисмоний шахснинг талабига биноан унга даромадларининг суммалари ва турлари ҳақида, шунингдек жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг ушлаб қолинган суммаси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклда маълумотнома бериши шарт.

387-модда. Солиқ агентларида солиқ солинадиган даромадлар

Солиқ агентида солиқ солинадиган даромадларга қуйидагилар кирилади:

1) ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ жисмоний шахсларнинг меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлари;

2) ушбу Кодекснинг 376-моддасига мувофиқ моддий наф тарзидаги даромадлар;

3) ушбу Кодекснинг 375-моддасига мувофиқ мулкӣ даромадлар;

4) ушбу Кодекснинг 377-моддасига мувофиқ бошқа даромадлар.

Ўзи билан меҳнатга онд муносабатларда бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахсга моддий наф тарзида даромад тўловчи солиқ агенти жисмоний шахснинг ёзма аризаси асосида солиқни ушлаб қолмасликка ҳақли. Бунда солиқ тўловчи моддий наф тарзидаги даромад бўйича ушбу Кодекснинг 393-моддасига мувофиқ солиқни тўлаши шарт.

388-модда. Солиқ агентлари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш тартиби

Солиқ агентлари солиқ ҳисобининг регистрларида жисмоний шахсларнинг улардан солиқ даврида олган даромадлари, жисмоний шахсларга тўлов манбаида қўлланилган солиқ имтиёзлари, ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солиқлар ҳисобини юртади.

Солиқ ҳисоби регистрларининг шакллари, уларда солиқ ҳисобининг таҳлилий маълумотларини ҳамда бирламчи ҳисобга олиш ҳужжатлари маълумотларини акс эттириш тартиби солиқ агенти томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилади. Мазкур шаклларда солиқ тўловчинини идентификация қилиш имконини берадиган маълумотлар, солиқ тўловчиларга тўланадиган даромад турлари ва тўлов манбаида унга қўлланилган солиқ имтиёзлари, уларни тўлаш санаси, солиқ тўловчининг мақоми, солиқни ушлаб қолиш ва тўлаш санаси кўрсатилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга солиқ солиш солиқ агентлари томонидан

солиқ базаси ҳамда белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ агентлари солиқ тўловчининг ушбу Кодекснинг 387-моддасида кўрсатилган даромадларидан ҳисобланган солиқ суммасини ушлаб қолиши шарт.

Солиқнинг ҳисобланган суммасини солиқ тўловчидан ушлаб қолиш, солиқ агенти солиқ тўловчига тўлаётган ҳар қандай пул маблағлари ҳисобидан, бу пул маблағлари солиқ тўловчига ёки унинг топшириғига биноан учинчи шахсларга тўланаётганда амалга оширилади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш ушбу бўлимда белгиланган солиқ базаси ҳамда солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда, даромад ҳисобланишига қараб, йил бошидан эътиборан ҳар ойда ортиб боровчи яқун билан солиқ тўловчининг иш жойи бўйича солиқ агенти томонидан амалга оширилади.

Асосий бўлмаган иш жойидан ёки бошқа солиқ агентларидан совға, моддий ёрдам ва бошқа турлардаги ёрдам олган жисмоний шахсларнинг солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш жисмоний шахс йиллик жами даромади тўғрисида декларация топширганда солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Йил мобайнида асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи жорий йилда ўзига тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солиқ суммалари тўғрисидаги маълумотномани янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидаги солиқ агентига дастлабки иш ҳақи ҳисоблангунига қадар тақдим этиши шарт. Илгариги иш (хизмат, ўқиш) жойидан маълумотнома тақдим этилмаган ёки солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилмаган тақдирда, солиқ ушбу Кодекс 378-моддаси 1-бандининг учинчи хатбошисида ва 380-моддасида назарда тутилган имтиёзлар қўлланилмаган ҳолда ушлаб қолинади. Маълумотнома ва солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилган тақдирда, солиқ суммаси илгари асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида олинган даромадлар инobatга олинган ҳолда қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида солиқни ҳисоблаб чиқариш календарь йил бошидан эътиборан илгариги ва янги

асосий иш (хизмат, ўқиш) жойларидан олинган жами даромаддан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Меҳнат шартномаси (контракт) бекор қилингандан кейин ходимга илгариги иш жойидан тўлов амалга оширилганда, бундай тўловлар ушбу Кодекс 378-моддаси 1-бандининг учинчи хатбошисида ва 380-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёзлари қўлланилмаган ҳолда солиққа тортилади.

Жисмоний шахсларнинг асосий бўлмаган иш жойидан олган даромадларидан солиқнинг якуний суммаси жами йиллик даромад тўғрисида тақдим этилган декларациянинг маълумотлари бўйича солиқ органи томонидан ҳисоблаб чиқарилади.

389-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби ва муддатлари

Солиқ агентлари ўзларининг солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига қуйидагиларни тақдим этиши шарт:

1) солиқ даври тугагандан кейин ўттиз кун ичида – солиқ органларига тўлов манбаидан солиқ солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани;

2) ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса – кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай. *(Биринчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган, ходимлари 25 нафардан ортиқ бўлган алоҳида бўлинмаларга ва (ёки) филиалларга эга солиқ агентлари, ушбу алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ходимларига нисбатан мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган солиқ ҳисоботини – алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ҳисобда турган жойдаги солиқ органига тақдим этади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ–785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)*

Якка тартибдаги тадбиркор бўлган солиқ агентлари, агар ушбу Кодекснинг 57-бобида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ўзларининг ёлланма ходимларига оид мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган солиқ ҳисоботини ўзи солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига тақдим этади.

390-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Тўлов манбаида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси солиқ тўловчига даромадларни тўлаш билан бир вақтда, лекин солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай солиқ агенти томонидан тўланади.

Даромадлар натура шаклида амалга оширилганда солиқ натура тарзидаги тўлов амалга оширилган ой тугаганидан кейин беш кун ичида тўланади.

391-модда. Ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш тартиби

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ агенти томонидан солиқ тўловчининг даромадидан ортиқча ушланган солиқ суммаси солиқ тўловчининг ёзма аризасига асосан қайтарилиши лозим.

Солиқ агенти томонидан бир солиқ даври ичида ортиқча ушланган солиқ суммаси қайтарилади.

Солиқ тўловчига ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш даромадларидан бундай солиқ агенти томонидан ушлаб қолинadиган солиқ тўловчи бўйича ҳам, бошқа солиқ тўловчилар бўйича ҳам келгуси тўловлар ҳисобидан бюджет тизимига ўтказилиши лозим бўлган ушбу солиқ суммаси ҳисобидан, солиқ агенти солиқ тўловчининг тегишли аризасини олган кундан эътиборан уч ой ичида солиқ агенти томонидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчига ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш солиқ агенти томонидан солиқ тўловчининг аризасида кўрсатилган банкдаги ҳисобварағига пул маблағларини ўтказиш йўли билан нақд пулсиз шаклда амалга оширилади.

Солиқ агенти бўлмаганда ёхуд ушбу банднинг иккинчи қисмида белгиланган солиқ даври тугаганда, солиқ тўловчи

солиқ даврининг якунига кўра солиқ декларациясини бир вақтнинг ўзида тақдим этган ҳолда, илгари солиқ агенти томонидан ортикча ушланган ва бюджет тизимига ўтказилган солиқ суммасини қайтариш туғрисида солиқ органига ариза беришга ҳақли.

Солиқ даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини олган солиқ тўловчи ушбу солиқ даврида норезидент мақомида тўлаган солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилишга ва қайтариб олишга ҳақли. Солиқ суммасини солиқ тўловчига қайтариш солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 397-моддасида белгиланган тартибда кўрсатилган солиқ даври якунига кўра солиқ декларациясини тақдим этган тақдирда яшаш жойи (турган жойи) бўйича ҳисобга қўйилган солиқ органи томонидан амалга оширилади. Ушбу декларацияга мазкур солиқ даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини тасдиқлайдиган ҳужжатлар илова қилиниши керак.

392-модда. Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашнинг хусусиятлари

Ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган, қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш хоҳишини билдирган солиқ тўловчи солиқни ҳар ойда, тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг ўн бешинчи санасидан кечиктирмай, қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорларда тўлайди.

Солиқ тўловчи қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашни у тадбиркорлик субъекти сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан ёки яқка тартибдаги тадбиркор ёхуд оилавий тадбиркорлик субъекти билан меҳнат шартномаси тузилган ойдан кейинги ойдан эътиборан амалга оширади.

Бир нечта фаолият тури билан шуғулланаётган солиқ тўловчилар ҳар бир фаолият тури бўйича қатъий белгиланган миқдорда солиқни алоҳида, шу фаолият тури учун белгиланган миқдорда тўлайди.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш қўлланиладиган фаолиятдан олинadиган даромадлар билан бирга бошқа даромадлар олувчи солиқ тўловчилар бу даромад турлари

бўйича алоҳида ҳисоб юритиши шарт ва бу даромадлар бўйича жами йиллик даромадлар тўғрисидаги декларация асосида, ушбу Кодекснинг 397-моддасида назарда тутилган тартибда, ушбу Кодекснинг 381-моддасида белгиланган ставкалар бўйича солиқ тўлайди.

Агар якка тартибдаги тадбиркор (оилавий тадбиркорлик субъекти) ўз фаолиятини муайян муддатга тўхтатса, у ўз фаолиятини тўхтатгунига қадар тадбиркорлик субъектини рўйхатдан ўтказувчи органга фаолиятни вақтинчалик тўхтатиш тўғрисида ариза бериш билан бир вақтнинг ўзида давлат рўйхатидан ўтганлик ҳақидаги гувоҳномани топширади. Бунда ходимларни ёллаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркор (оилавий тадбиркорлик субъекти) ҳар бир ёлланган ходимга белгиланган тартибда берилган ҳисобга олиш карточкаларини ҳам белгиланган муддатларда солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органига топширади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисидаги аризани олган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи орган навбатдаги иш куни тугагунига қадар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органларига якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклда ахборот тақдим этади.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашни тўхтатиб туриш учун қуйидагилар асос бўлади:

1) солиқ органлари томонидан олинган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинчалик тўхтатилганлиги тўғрисидаги ахборот;

2) солиқ органлари томонидан олинган якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ёлланган ходимга берилган ҳисобга олиш карточкалари.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш хоҳишини билдирган солиқ тўловчилар даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларида даромадларни олиш билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари куйидагилардир:

1) Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) даромадларини ва харажатларини ҳисобга олиш китоби;

2) Товар чеклари китоби.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорни (оилавий тадбиркорлик субъектини) солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органлари томонидан якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) аризаси асосида рўйхатдан ўтказилади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти тўғрисидаги ҳисоботлар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органларига йилнинг ҳар бир чораги якунлари бўйича, ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

57-боб. ЖАМИ ЙИЛЛИК ДАРОМАД ТЎҒРИСИДАГИ ДЕКЛАРАЦИЯ АСОСИДА ДАРОМАДЛАРГА СОЛИҚ СОЛИШ

393-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар

Декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган жисмоний шахсларнинг куйидаги даромадлари киради:

мулкӣ даромадлар, агар ушбу бўлимга мувофиқ бу даромадларга солиқ агентидан солиқ солинмаса;

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тариқасида олинган даромадлар;

моддий наф тарзидаги даромадлар, агар бу даромадларга солиқ агентидан солиқ солинмаган бўлса;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар;

солиқ агентлари бўлмаган манбалардан олинган даромадлар;

ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жисмоний шахслар томонидан олинган даромадлар, улар томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ тўлаш тартиби танланганда;

солиқ агенти томонидан солиқ ушлаб қолинмаган солиқ солинадиган бошқа даромадлар.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация, агар солиқ тўловчининг асосий бўлмаган иш жойидан олинган даромадларидан солиқ унинг аризаси бўйича ушлаб қолинган бўлса тақдим қилинмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмининг бешинчи хатбошисида кўрсатилган даромадлар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган ёки жорий йилнинг 1 апрелигача резидентга айланган чет эл жисмоний шахси, ушбу модда биринчи ва иккинчи қисмларининг қоидаларидан қатъи назар, ушбу Кодекснинг 397-моддасида назарда тутилган тартибда ва муддатларда жами йиллик даромади тўғрисида декларация тақдим этади.

394-модда. Айрим тоифадаги солиқ тўловчилар томонидан олинган даромадларга солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ тўлайдиган солиқ тўловчилар даромадларни олиш билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт ҳамда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган ҳақиқатда амалга оширилган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатларни даромаддан чегириб ташлаш ҳуқуқига эга. Бунда солиқ тўловчиларнинг ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами даромади

товарларни (хизматларни) реализация қилинишидан олинган даромадлардан, шунингдек ушбу Кодекснинг 370-моддасида кўрсатилган бошқа даромадлардан иборат.

395-модда. Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тарзида даромад олувчи солиқ тўловчилар бундай фаолиятни яқка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтмаган ҳолда амалга ошириш ҳуқуқига эга.

Ушбу моддага мувофиқ даромадларига солиқ солинадиган солиқ тўловчилар солиқни солиқ органининг ёзма хабарномаси асосида тўлайди.

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи олаётган солиқ тўловчи даромадлар олиш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт ҳамда у ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган, ҳақиқатда сарфланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатларни даромаддан чегириш ҳуқуқига эга, лекин чегирма олинган жами даромад суммасининг 30 фоизидан кўп бўлмаслиги керак.

Ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларга қуйидагилар киради:

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратиш ҳамда улардан фойдаланиш учун зарур материаллар сотиб олишга доир харажатлар;

фақат илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратиш, нашр қилиш, ижро этиш ёки улардан бошқача тарзда фойдаланиш мақсадида фойдаланиладиган бино ва мол-мулк ижарасига доир харажатлар.

396-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация солиқ тўловчининг олинган йиллик даромади тўғрисидаги ёзма аризасидан иборат бўлади.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияга тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солиқ суммалари тўғрисида солиқ агентининг Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланган шаклдаги маълумотномаси илова қилинади.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларациянинг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

Солиқ органи томонидан солиқ тўловчи тақдим этган жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияда тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига олиб келувчи хатолар аниқланган тақдирда, солиқ органи жами йиллик даромад ҳақидаги тақдим этилган декларацияда аниқланган хатолар тўғрисида солиқ тўловчига билдириш хати юборади.

Солиқ органининг хабарномасини олган солиқ тўловчи ун кун ичида жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияга зарур бўлган ўзгартиришларни киритиши шарт.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтгунига қадар берилса, солиқ тўловчи ушбу Кодексда белгиланган жавобгарликдан озод этилади.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтганидан кейин, лекин хатолар солиқ органи томонидан аниқлангунига қадар берилса, солиқ тўловчи солиқнинг етишмаётган суммасини ҳамда унга тегишли пеняни тўлаган тақдирда, жавобгарликдан озод этилади.

Солиқ тўловчи солиқ органининг тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияда аниқланган хато тўғрисидаги билдириш хатини олган кун солиқ органи томонидан хато аниқланган кун, деб ҳисобланади.

397-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш тартиби

Солиқ тўловчилар ушбу Кодекснинг 393-моддасида кўрсатилган даромадлар бўйича жами йиллик даромад

тўғрисидаги декларацияни, агар ушбу моддада бошқача коида назарда тутилмаган бўлса, доимий яшаш жойидаги солиқ органига ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 1 апрелидан кечиктирмай тақдим этади.

Декларация қилиниши шарт бўлмаган даромадларни олган солиқ тўловчилар доимий яшаш жойидаги солиқ органига жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин.

Ҳар қандай кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр ичида жами бир юз саксон уч кун ва ундан ортиқ муддат Ўзбекистон Республикасининг ташқарисида турган Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари Ўзбекистон Республикасига қайтган санадан эътиборан бир ойдан кечиктирмай доимий яшаш жойидаги солиқ органига Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олган даромадлари бўйича жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин. Бунда Ўзбекистон Республикасидан ташқарида олинган даромадлар бўйича жисмоний шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш мезонларига мувофиқ келмаган давр учун солиқ тўланмайди.

Грант олган солиқ тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни топшираётганда грант бўйича олинган даромад суммасини, солиқ миқдорини кўрсатади, шунингдек ваколатли органнинг тегишли хулосасини илова қилади.

Мол-мулкни ижарага беришдан тўлов манбаида солиқ солинмайдиган даромадлар олаётган солиқ тўловчилар, шунингдек ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган ва жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ тўлайдиган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни белгиланган муддатларда тақдим этиш билан бир каторда дастлабки тарздаги декларацияни ҳам қуйидаги муддатларда тақдим этади:

1) мол-мулкни ижарага беришдан даромад оладиган солиқ тўловчилар – ижарадан даромадлар пайдо бўлган кундан эътиборан биринчи ой тугаганидан кейин беш кун муддатда;

2) ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган, жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация

асосида солиқни тўлайдиган жисмоний шахслар – жорий йилнинг 1 февралидан кечиктирмай. Янги рўйхатдан ўтган тадбиркорлик субъектлари – тадбиркорлик субъекти давлат рўйхатидан ўтказилган ойнинг охирига қадар дастлабки декларацияни тақдим этади.

Кучмас мулкнинг ижара шартномаси солиқ органларида ҳисобга қўйилаётганда дастлабки декларация тақдим этилмайди.

Мол-мулкни ижарага беришдан даромад олиш тугаган тақдирда солиқ тўловчи доимий яшаш жойидаги солиқ органини бу ҳақда ёзма шаклда хабардор этади.

Жорий йилнинг 1 апрелига қадар Ўзбекистон Республикасининг резидентига айланган чет эллик жисмоний шахс олдинги солиқ даври учун жами йиллик даромади тўғрисида декларация топширади.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс ушбу бобда белгиланган тартибга мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган даромад келтираётган фаолиятини календарь йили ичида тугатган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқиб кетаётган бўлса, унинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган даврда жорий солиқ даврида ҳақиқатда олган даромадлари тўғрисидаги декларация бу жисмоний шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқиб кетишидан бир ой аввал тақдим этилиши лозим. Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс жорий йилнинг 1 февралига қадар чет элга доимий яшашга чиқиб кетса, жорий йил учун даромадлар бўйича декларация тақдим этилмайди.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича ҳисобланган ва тақдим этиш тартиби ушбу модданинг тўққизинчи қисмида белгиланган солиқни тўлаш декларация тақдим этилган санадан эътиборан ўн беш кун ичида амалга оширилади.

Агар солиқ тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни тақдим этмаган бўлса, шунингдек олдин тақдим этилган декларацияда нотўғри маълумотлар аниқланган ва (ёки) солиқ тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларациянинг ўзгарганлиги ҳақидаги аризани ушбу Кодекс 396-моддасининг олтинчи қисмида белгиланган муддатларда тақдим этмаган тақдирда, солиқ органи солиқ

суммасини ўзидаги мавжуд ахборот асосида ҳисоблашга ва тўланиши лозим бўлган, ҳисобланган солиқ суммаси тўғрисида солиқ тўловчига ўн кунлик муддатда тўлов хабарномасини топширишга ҳақли. Солиқ тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация ёки тўғрилланган декларация тақдим этилган тақдирда, солиқнинг якуний суммаси ушбу декларацияни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

398-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича солиқ тўлаш тартиби

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларациянинг маълумотларига кўра ҳисоблаб чиқарилган солиқни ўтган солиқ давридан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай тўлайди.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар ҳисоблаб чиқарилган солиқни чет давлатда жойлашган банк ҳисобварағидан чет эл валютасида тўлаши мумкин. Бунда миллий валютада ифодаланган солиқ Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки томонидан белгиланган солиқ тўланган санадаги курс бўйича чет эл валютасида қайта ҳисоблаб чиқарилади.

Мол-мулкни ижарага беришдан даромад оладиган жисмоний шахслар, шунингдек ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ тўловчи жисмоний шахслар солиқни тақдим этилган дастлабки декларация ёки солиқ органининг хабарномаси асосида, даромад олинган ойдан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунигача ҳар ойда тўлайди. Йил тугагач, солиқнинг йиллик суммаси ҳақиқатда олинган даромад бўйича ҳисоблаб чиқарилади. Бу сумма билан йил мобайнида тўланган суммалар ўртасидаги фарқ келгуси йилнинг 1 июнидан кечиктирмай солиқ тўловчидан ундирилиши ёки унга қайтарилиши лозим.

Қуйидагилар солиқ тўланган сана деб ҳисобланади:

солиқ солиқ агентлари ёки жисмоний шахслар томонидан банкдаги ҳисобварағидан тўланган тақдирда – банкдаги ҳисобварағидан маблағлар ҳисобдан чиқарилган кун;

жисмоний шахслар томонидан нақд пул маблағлари киритилган тақдирда – банк кассасига маблағлар тўланган сана.

Солиқ органлари томонидан ҳисоблаб чиқариладиган солиқни тўлаш тўлов хабарномасида кўрсатилган муддатларда амалга оширилиши керак.

399-модда. Резидентлар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида тўланган солиқни ҳисобга олиш

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган, Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи суммалари Ўзбекистон Республикасида солиқ тўлашда ушбу Кодекснинг 342-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинади.

Солиқни ҳисобга олиш солиқ даври якуни бўйича жисмоний шахс томонидан тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида амалга оширилади.

400-модда. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг даромадларига солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсларнинг даромадларига солиқ солиш тўлов манбаида тўловлар Ўзбекистон Республикасининг ичкарасида ёки ташқарисида қилинганлигидан қатъи назар амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсларнинг даромадларига Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини ҳисобга олган ҳолда солиқ солинади, бундан солиқни ундириш ўзаролик принципи бўйича тугатилиши ёки чекланиши мумкин бўлган ҳоллар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсга даромадларни тўлаш тўлов манбаида солиқни ушлаб қолмасдан ёки ушбу Кодекснинг 6-моддасига мувофиқ иккиёқлама солиқ солишга йўл қўймаслик масалаларини тартибга солувчи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қондаларига ва халқаро шартномалар бўйича солиқларни тўлашдан бўйин товлашнинг олдини олишга доир

махсус қоидаларга мувофиқ пасайтирилган ставкани қўллаган ҳолда амалга оширилади.

Солиқ суммаси ушлаб қолинмаганлиги ёки Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномасининг қоидалари ғайриқонуний тарзда қўлланилиши мазкур солиқ ушлаб қолинмаслигига ёки тўлиқ ушлаб қолинмаслигига сабаб бўлган тақдирда, Кодекснинг ушбу бўлимига мувофиқ солиқ агенти деб эътироф этилган шахслар томонидан ушлаб қолинмаган солиқ суммасини ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонунчиликка мувофиқ бюджетга киритилиши шарт. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ солиқ агенти томонидан Ўзбекистон Республикасининг норезиденти даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ундан ушланмасдан ўз маблағлари ҳисобидан тўланганда, солиқ агентининг солиқни тўлов манбаидан ушлаб қолиш ва кўчириб бериш мажбурияти бажарилган ҳисобланади.

401-модда. Норезидентнинг даромадларидан ушлаб қолинган солиқни қайтариш тартиби

Ўзбекистон Республикасининг тегишли халқаро шартномаси қўлланиши ҳуқуқига эга бўлган норезидент жисмоний шахс томонидан Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлардан солиқ ушлаб қолинган ва бюджетга тўланган тақдирда, бундай норезидент ушбу Кодекснинг 12-бобида назарда тутилган тартибда тўланган солиқни қайтариб олиш ҳуқуқига эга.

XIV бўлим. ИЖТИМОЙ СОЛИҚ

58-боб. ИЖТИМОЙ СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТўЛАШ

402-модда. Солиқ тўловчилар

Ижтимоий солиқни солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб қуйидагилар эътироф этилади:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар, чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналари ва филиаллари;

ушбу Кодекснинг 408 ва 409-моддаларида назарда тутилган тартибга мувофиқ ижтимоий солиқ тўлайдиган жисмоний шахсларнинг айрим тоифалари.

403-модда. Солиқ солиш объекти

Иш берувчининг ходимлар меҳнатига ҳақ тўлашга доир харажатлари ижтимоий солиқнинг (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объектидир.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун чет эллик ходимлар билан таъминлаш юзасидан хизматлар кўрсатишга доир шартномалар бўйича Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсга тўланадиган чет эллик ходимларнинг даромадлари ҳам солиқ солиш объектидир.

Жисмоний шахсларнинг айрим тоифалари учун улар томонидан тадбиркорлик фаолиятини ва (ёки) яқка тартибдаги меҳнат фаолиятини амалга ошириш солиқ солиш объектидир.

Куйидагилар солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

иш берувчининг ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги ёки соғлигига бошқача шикаст етганлиги билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш тарзидаги, ушбу Кодекс 369-моддаси иккинчи қисмининг 10-бандида кўрсатилган миқдорлардан ортиқча харажатлари;

пахта йиғим-терими бўйича мавсумий қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинган жисмоний шахсларнинг бу ишларни бажарганлиги учун меҳнат ҳақи тўлашга доир харажатлар.

404-модда. Солиқ базаси

Солиқни ҳисоблаб чиқариш учун солиқ базаси ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ тўланадиган харажатлар суммаси сифатида аниқланади.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимлари, шунингдек

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан халқаро ҳукуматлараро ташкилотларга квота килинган лавозимларга хизмат сафарига юборилган шахслар учун солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида солиқ базаси уларнинг Ўзбекистон Республикасида бюджет ташкилотлари ходимлари учун иш ҳақи миқдорининг ошиши инobatга олинган ҳолда қайта ҳисоблаб чиқариладиган, улар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига ишга юборилгунига қадар охириги иш жойида меҳнатга ҳақ тулаш тарзида олган даромадларидан келиб чиқиб аниқланади.

Ушбу Кодекс 403-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган даромадлар бўйича солиқни ҳисоблаб чиқариш учун солиқ базаси чет эллик ходимларга туланадиган даромадлар суммаси сифатида, бироқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун чет эллик ходимлар билан таъминлаш юзасидан хизматлар кўрсатишга доир шартнома бўйича харажатлар умумий суммасининг 90 фоизидан кам бўлмаган суммада белгиланади.

405-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари, агар ушбу Кодекснинг 408-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ тўловчилар	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Солиқ тўловчилар, бундан 2 – 4-бандларда назарда тутилганлар мустасно	12
2.	Бюджет ташкилотлари	25
3.	«SOS – Ўзбекистон Болалар маҳаллалари» уюшмалари	7
4.	Ихтисослаштирилган цехлар, участкалар ва корхоналарда ишловчи ногиронлиги булган шахслар меҳнатидан фойдаланувчи солиқ тўловчилар	4,7

Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан пасайтирилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

406-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.

Йил оғи ҳисобот давридир.

407-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳар ойда ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ иш берувчининг ва айрим тоифадаги жисмоний шахсларнинг маблағлари ҳисобидан тўланади.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимлари бўйича, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан халқаро ҳукуматлараро ташкилотларга квота қилинган лавозимларга хизмат сафарига юборилган шахслар бўйича солиқни тўлаш мажбурияти Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг зиммасига юклатилади.

Солиқ ҳисоботи солиқ тўловчи томонидан солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органларига ҳар ойда ҳисобот давридан кейинги оғнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якуналари бўйича эса – кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай тақдим этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқни тўлаш ҳар ойда, солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

408-модда. Айрим тоифадаги жисмоний шахслар томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ, агар ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчининг календарь ойда ишлаган кунлари сонидан қатъи назар: *(биринчи қисмининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги УРҚ–847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)*

1) якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан кам бўлмаган миқдорда;

2) савдо мажмуалари ва бозорларда фаолиятни амалга ошираётган якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахслар томонидан – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдорида; (Биринчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ–847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)

3) фаолиятни юридик шахс ташкил этмаган ҳолда, оилавий тадбиркорлик шаклида амалга оширувчи оила аъзолари томонидан:

якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган оила аъзоси томонидан – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан кам бўлмаган миқдорда;

оиланинг бошқа аъзолари томонидан (бундан ўн саккиз ёшга тулмаганлар мустасно) – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдорида мажбурий тартибда туланади. (Биринчи қисм 3-бандининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ–847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)

(Биринчи қисмнинг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

Меҳнат стажини ҳисоблаб чиқариш учун йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг камида бир баравари миқдорида:

ўзини ўзи банд қилган шахслар;

шахсий томорқа ер участкаларида банд бўлган ёки мазкур майдонда чорвачилик (қорамол, қўйлар, эчкилар, отлар ва бошқалар), иссиқхона хўжалиги, паррандачилик (товуқлар, беданалар, куркалар, ғозлар, ўрдаклар), қуёнчилик, асаларичилик, балиқчилик, боғдорчилик, лимончилик, гулчилик билан шуғулланаётган шахсий томорқа ер участкаларининг эгалари ёки уларнинг оила аъзолари бўлган фуқаролар томонидан (уларга тегишли томорқа ер участкасининг майдонидан ёки

улар томонидан парвариш қилинаётган уй хайвонлари ва паррандаларнинг сонидан қатъи назар);

деҳқон хўжалигининг аъзолари (бундан деҳқон хўжалиги бошлиғи мустасно) ва деҳқон хўжалигида банд бўлган жисмоний шахслар;

меҳнат шартномаси асосида чет элда ёлланиб ишлаётган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари;

Ўзбекистон Республикасининг давлат органлари ва бошқа ташкилотлари томонидан чет давлатларда ташкил этилган (очилган) савдо уйларида, ваколатхоналарда (шу жумладан юридик шахс ташкил этмасдан), ташкилотларда ишлаётган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари;

ишламайдиган эри (хотини) учун солиқ тўловини амалга оширувчи ишлаётган фуқаролар томонидан ихтиёрий тартибда солиқ тўланади.

Меҳнат стажини ҳисоблаб чиқариш учун йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг камида бир баравари миқдориди:

«Хунарманд» уюшмасининг аъзоси бўлган хунармандчилик фаолияти субъектлари;

«Уста-шоғирд» мактаблари ўқувчилари – улар йиғирма беш ёшга тўлгунига қадар ишлаган даврда;

деҳқон хўжалиги бошлиғи;

якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахслар (бундан ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган жисмоний шахслар мустасно) томонидан мажбурий тартибда солиқ тўланади.

Ёшга доир пенсия ва нафақа олувчи хунармандчилик фаолияти субъектлари бўлган «Хунарманд» уюшмасининг аъзолари солиқ тўлашдан озод этилади, ушбу модданинг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида кўрсатилган, ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига эга бўлган қолган шахслар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар учун эса солиқ миқдори унинг белгиланган энг кам миқдорининг камида 50 фоизини ташкил этиши керак. Мазкур имтиёзлар пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-ижтимоий эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади. Имтиёзларга бўлган ҳуқуқ календарь йил давомида вужудга келган ёки тугатилган

тақдирда, солиқни қайта ҳисоб-китоб қилиш ушбу ҳуқуқ юзага келган ёки тугатилган ойдан эътиборан амалга оширилади. (Иккинчи – тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ–847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)

Солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар томонидан – ҳар ойда тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай;

ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида кўрсатилган шахслар томонидан – ҳисобот йилининг I декабригача амалга оширилади. Бунда солиқнинг миқдори тўлов кунда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдоридан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли ва 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ–847-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)

Янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар ва юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклидаги фаолиятни амалга оширувчи оила аъзолари томонидан солиқни тўлаш улар якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан эътиборан амалга оширилади.

Солиқни тўлаш мажбурияти:

юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклидаги фаолиятни амалга ошираётган оила аъзолари учун – оилавий тадбиркорлик субъекти номидан иш юритадиган, якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган оила аъзосининг;

якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахслар учун – ушбу ходимлар билан меҳнат шартномасини тузган якка тартибдаги тадбиркорнинг зиммасига юклатилади.

Тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) солиқ тўловчининг фамилияси, исми, отасининг исми, идентификация рақами ва тўлов киритилаётган давр кўрсатилиши шарт. Бунда оила аъзолари – оилавий тадбиркорлик иштирокчилари ва ходим ёллаган якка тартибдаги тадбиркорлар бўйича тўлов

топшириқномаси (кирим ордери) ҳар бир оила аъзоси учун ва якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ёлланган ходими учун алоҳида-алоҳида ёзилади. Агар тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) давр кўрсатилмаган бўлса, тўлов у амалга ошириляётган ой (деҳқон хўжаликлари аъзолари ва деҳқон хўжалигида банд бўлган жисмоний шахслар, шунингдек ушбу модда учинчи қисмининг бешинчи хатбошисида кўрсатилган жисмоний шахслар учун – йил) учун тўланган деб ҳисобланади. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ–847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)*

Якка тартибдаги тадбиркорнинг фаолияти вақтинчалик тўхтатиб турилганлиги тўғрисида солиқ органлари томонидан олинган ахборот якка тартибдаги тадбиркор ўз фаолиятини амалга оширмайдиган давр учун солиқни ҳисоблашни тўхтатиб туриш учун асос бўлади.

Солиқ органлари томонидан олинган, ҳар бир ёлланган ходим учун белгиланган тартибда берилган ҳисобга олиш карточкалари якка тартибдаги тадбиркор ўз фаолиятини амалга оширмайдиган давр учун якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ходимига солиқни ҳисоблашни тўхтатиб туриш учун асос бўлади.

Агар фаолиятини тўхтатиб турган якка тартибдаги тадбиркор якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ходими учун ҳисобга олиш карточкасини солиқ органига белгиланган муддатларда топширмаса, якка тартибдаги тадбиркорнинг мажбуриятлари бўйича солиқни ҳисоблаш тўхтатилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида, учинчи қисми бешинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 405-моддасида кўрсатилган солиқ ставкалари бўйича жами йиллик даромад тўғрисида декларацияда кўрсатилган меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган даромадлар суммасидан келиб чиқиб, бироқ ушбу моддада белгиланган унинг энг кам миқдоридан кам бўлмаган ҳолда, солиқни ихтиёрий равишда тўлаш ҳақида жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш билан бир вақтда бериладиган ариза асосида тўлашга ҳақли. Бунда тўланиши лозим бўлган солиқнинг узил-кесил суммаси ушбу модданинг биринчи – олтинчи қисмларига

мувофиқ тўланган суммаларни ҳисобга олган ҳолда аниқланади. (Ушбу иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ-847-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)

409-модда. Ихтиёрий равишда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг узига хос хусусиятлари

Қонунчиликка мувофиқ солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш мажбурияти зиммасига юклатилмаган иш берувчидан даромадлар олувчи жисмоний шахслар солиқни жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияда кўрсатилган меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар суммасидан келиб чиққан ҳолда, солиқни ихтиёрий равишда тўлаш ҳақида жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш билан бир вақтда бериладиган ариза асосида ихтиёрий асосда тўлайди. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар томонидан солиқни тўлаш жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация маълумотлари бўйича солиқ органлари томонидан ҳисоблаб чиқариладиган жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғини тўлаш муддатларида амалга оширилади.

XV бўлим. МОЛ-МУЛК СОЛИҒИ

59-боб. ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ МОЛ-МУЛКИГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

410-модда. Солиқ тўловчилар

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқнинг солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ушбу Кодекснинг 411-моддасига мувофиқ солиқ солиш объекти ҳисобланувчи мол-мулкка эга бўлган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари;

2) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида кўчмас мулкка эга бўлган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар.

Агар кўчмас мулк мулкдорининг жойлашган ерини аниқлашнинг имкони бўлмаса, ушбу мулкка эгалик қилувчи ва (ёки) ундан фойдаланувчи шахс солиқ тўловчи ҳисобланади.

Агар юридик шахс кўчмас мулкни молиявий ижарага (лизинг) олган бўлса, у ҳам солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

411-модда. Солиқ солиш объекти

Кўчмас мулк юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объекти ҳисобланади.

Кўчмас мулк жумласига қуйидагилар киради:

1) кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органларда рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган бинолар ва иншоотлар;

2) қурилиши тугалланмаган объектлар. Қурилиши тугалланмаган объектларга қурилиш объектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган объектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу объектнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рўхсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичида қурилиши тугалланмаган объектлар киради;

3) темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотлар;

4) қурилиш ташкилотлари ёки иморатларни қурувчилар балансида кейинчалик сотиш учун кўрсатилган тузар жой кўчмас мулк объектлари, кўчмас мулк объекти фойдаланишга топширилгандан кейин олти ой ўтгач.

Қуйидаги кўчмас мулк объектлари солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

1) нотижорат ташкилотлари томонидан нотижорат фаолиятини амалга ошириш доирасида фойдаланиладиган объектлар;

2) уй-жой-коммунал хўжалигининг ва белгиланган мақсади бўйича фойдаланиладиган бошқа умумфуқаровий

аҳамиятга молик шаҳар хўжалиги объектлари. Уй-жой-коммунал ҳамда бошқа умумфуқаровий аҳамиятга молик шаҳар хўжалиги объектлари жумласига шаҳарлар ва шаҳарчаларни санитария жиҳатдан тозалаш, ободонлаштириш ҳамда кўкаламзорлаштириш объектлари, ташки ёритиш, коммунал-маиший эҳтиёжлар учун ва аҳолига водопровод (сув олиш ва тозалаш иншоотлари билан), канализация (тозалаш иншоотлари билан), газ, қозонхоналар ҳамда иссиқлик тақсимланадиган тармоқлар (уларнинг иншоотлари билан), шунингдек уй-жой-коммунал хўжалиги объектларига техник жиҳатдан хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлаш, бошқарувчи ташкилотлар ёки кўп квартирали уйларни бошқарувчилар томонидан умумий мол-мулкни бошқариш, унга техник хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш, кўп квартирали уйларга туташ ер участкаларини ободонлаштириш бўйича хизматлар кўрсатиш учун мўлжалланган бинолар киради; *(учинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ЎРҚ–773-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)*

3) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари;

4) сугориш ва коллектор-дренаж тармоқлари;

5) солиқ тўловчининг балансида бўлган ҳамда тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилмаётган, фуқаро муҳофазаси ва сафарбарлик аҳамиятига молик объектлар;

6) табиатни муҳофаза қилиш ва санитария-тозалаш мақсадлари, ёнғин хавфсизлиги учун фойдаланиладиган объектлар. Объектларни табиатни муҳофаза қилиш, санитария-тозалаш мақсадлари ва ёнғин хавфсизлиги учун фойдаланиладиган объектлар жумласига киритиш тегишли экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ёки ёнғин хавфсизлиги органининг маълумотномаси асосида амалга оширилади;

7) ер участкалари.

412-модда. Солиқ базаси

Қуйидагилар солиқ базасидир:

1) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 1 ва 3-бандларида назарда тутилган объектлар бўйича – ўртача йиллик қолдиқ қиймати.

Кўчмас мулкнинг қолдиқ қиймати ушбу мол-мулкнинг бошланғич (тикланиш) қиймати билан солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган ҳолда ҳисоблаб чиқилган амортизация миқдори ўртасидаги фарк сифатида аниқланади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 1-бандида назарда тутилган объектларга нисбатан солиқ базаси қуйидаги миқдорларда 1 кв. метр учун мутлақ миқдорда белгиланган энг кам қийматдан паст бўлиши мумкин эмас:

Тошкент шаҳрида – икки миллион беш юз минг сўм;

Нукус шаҳрида ва вилоят марказларида – бир миллион беш юз минг сўм;

бошқа шаҳарларда ва қишлоқ жойларда – бир миллион сўм; *(биринчи қисм 1-бандининг учинчи – олтинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Қорақалпоғистон Республикаси Жуқорғи Кенгеси ва халқ депутатлари вилоятлар Кенгашлари ушбу бандда белгиланган энг кам қийматга туманларнинг иқтисодий ривожланишига қараб 0,5 гача бўлган камайтирувчи коэффициент киритиши мумкин. *(Биринчи қисм 1-бандининг еттинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар объектнинг 1 кв. метри қиймати ушбу бандда белгиланган энг кам қийматдан паст бўлса, солиқ тўловчи кўчмас мулк объектлари қийматини мустақил баҳолашни амалга оширишга ҳақли. Бунда мустақил баҳолаш натижалари, шу жумладан солиқ тўловчи томонидан ўтган икки йилда ўтказилган мустақил баҳолаш натижалари солиқ базаси сифатида эътироф этилади. *(Биринчи қисм 1-бандининг саккизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ–785-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу хатбошининг қоидалари 2022 йил 1 январдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

Ушбу бандда белгиланган энг кам қиймат татбиқ этилмай-диган кўчмас мулк объектлари қонунчиликда белгиланади.

(Биринчи қисм 1-банднинг туққизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги УРК–785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу хатбошининг қоидалари 2022 йил 1 январдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

2) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган объектлар бўйича – тугалланмаган қурилишнинг ўртача йиллик қиймати;

3) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандида белгиланган объектлар бўйича – мазкур объектларнинг ўртача йиллик қиймати (реализация қилинмаган қисми бўйича).

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектларига нисбатан солиқ базаси ушбу мол-мулкнинг ўртача йиллик қийматидир.

413-модда. Солиқ базасини аниқлаш тартиби

Солиқ солиш объектларининг ўртача йиллик қолдиқ қиймати (ўртача йиллик қиймат) солиқ давридаги ҳар бир ойнинг охири кундаги ҳолатга қўра солиқ солиш объектларининг қолдиқ қийматларини (ўртача йиллик қийматларини) қўшишдан олинган сумманинг ўн иккидан бир қисми сифатида ортиб борувчи яқун билан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектлари бўйича солиқ базаси мазкур объектларга бўлган мулк ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилган қиймат асосида аниқланади.

Солиқ базаси ҳар бир солиқ солиш объекти бўйича алоҳида аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқни тўлаш назарда тутилмаган фаолият турлари амалга оширилган тақдирда, солиқ базаси солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган мол-мулк ҳисобини алоҳида-алоҳида юритиш асосида аниқланади. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишнинг имкони бўлмаса, солиқ базаси солиқ тўланиши назарда тутилган фаолиятдан олиннадиган соф тушумнинг жами соф тушум ҳажмидаги улушига қараб аниқланади.

414-модда. Солиқ имтиёзлари

Солиқ хисоблаб чиқарилаётганда солиқ базаси қуйидагиларнинг ўртача йиллик қолдиқ қийматига (ўртача йиллик қийматига) камайтиради:

1) маданият ва санъат, таълим, соғлиқни сақлаш (бундан туристик зоналарда жойлашган санаторий-курорт объектлари мустасно), жисмоний тарбия ва спорт, ижтимоий таъминот объектларининг; *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

2) қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва сақлаш учун, шунингдек ипак қурти етиштириш учун фойдаланиладиган қишлоқ хўжалиги корхоналари балансида бўлган мол-мулкнинг;

3) янги нефть ва газ қудуқларининг – улар фойдаланишга топширилган ойдан бошлаб икки йил муддатга. *(Биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган янги нефть ва газ қудуқларига нисбатан солиқ имтиёзларининг амал қилиш муддати тугагандан кейин уч йил давомида белгиланган солиқ ставкасининг 50 фоизга камайтирилган солиқ ставкаси қўлланилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Қуйидагилар солиқдан озод қилинади:

1) ягона иштирокчилари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари бўлган ва ходимларининг умумий сонига ногиронлиги бўлган шахслар камида 50 фоизни ташкил этадиган ҳамда ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камида 50 фоизини ташкил этадиган юридик шахслар;

2) қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини (номинал қуввати 0,1 МВт ва ундан ортиқ бўлган) ўрнатганлик учун қайта тикланувчи энергия манбаларидан энергия ишлаб чиқарувчилар, улар фойдаланишга жорий этилган пайтдан эътиборан ўн йил муддатга.

3) қишлоқ жойларда жойлашган (бундан шаҳарлар ва туманларнинг марказлари мустасно) антенна-мачта металл конструкциялари, шу жумладан уларга ўрнатилган ҳамда уларнинг ажралмас қисми бўлган конструкциялар. (Учинчи қисмнинг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ–785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу банднинг қoidдалари 2022 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

415-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкаси, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, 1,5 фоиз миқдорида белгиланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Қурилиши норматив муддатда тугалланмаган объектларга нисбатан солиқ ставкаси 3 фоиз миқдорида белгиланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Солиқ ставкаси куйидагиларга нисбатан 0,6 фоиз миқдорида белгиланади: (учинчи қисмнинг биринчи хатбоииси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли, 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

1) умумий фойдаланишдаги темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотлар;

2) консервация қилиниши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинган кўчмас мулк ва тугалланмаган қурилиш объектлари.

416-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ давридир.

417-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 412-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ ҳисоботи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига йилда бир марта, солиқ ҳисоботи давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай тақдим этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар кўчмас мулк, ушбу Кодекс 411-моддасининг иккинчи қисми 3-бандида кўрсатилган объектлардан ташқари, солиқ тўловчининг солиқ бўйича ҳисобга олиш жойида жойлашмаган бўлса, солиқ ҳисоботи кўчмас мулк жойлашган ердаги солиқ органларига тақдим этилади.

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар (бундан Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширмайдиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар мустасно) солиқ бўйича бунак тўловларни тўлайди.

Бунак тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчилар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай, янги ташкил қилинганлари эса, давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (тегишли йил учун мол-мулкнинг ўртача йиллик қолдиқ қийматидан (ўртача йиллик қийматидан) ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ

суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври мобайнида юзага келган солиқ тўловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тақдим этади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган бўнақ тўловлар қуйидагича тўланади:

айланмадан солиқ тўловчилар томонидан – йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида йилнинг ҳар чораги учинчи ойининг 20-кунидан кечиктирмай;

айланмадан солиқ тўловчилар ҳисобланмайдиган солиқ тўловчилар томонидан – йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида ҳар ойнинг 10-кунидан кечиктирмай. Бунда январь ойи учун 20 январдан кечиктирмай тўланади. *(Олтинчи қисмнинг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ даври мобайнида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарган тақдирда солиқ тўловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ даврининг қолган қисми учун бўнақ тўловларга солиқнинг ўзгариш суммасига тенг улушларда тузатиш киритилади.

Солиқ даври учун тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси, бўнақ тўловлар ҳисобга олинган ҳолда, солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай бюджетга ўтказилади.

Солиқ даврида солиқ бўйича бўнақ тўловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ камайтирилган тақдирда, солиқ органи бўнақ тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоблаб чиқади.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширмайдиган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан солиқ ҳар йили бир марта солиқ

ҳисоботи давридан кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай тўланади.

60-боб. ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН МОЛ-МУЛК СОЛИҒИ

418-модда. Солиқ тўловчилар

Мулкида ушбу Кодекснинг 419-моддасига мувофиқ солиқ солиш объекти деб тан олинадиган мол-мулки бўлган жисмоний шахслар, шу жумладан чет эл фуқаролари, агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, шунингдек юридик шахс ташкил этган ҳолдаги ёки этмаган ҳолдаги деҳқон хўжаликлари жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғининг солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Агар мол-мулк мулкдорининг жойлашган ерини аниқлаш имкони бўлмаса, шунингдек кўчмас мулк мулкдори вафот этган тақдирда, бу мулк қайси шахснинг эгалигида ва (ёки) фойдаланишида бўлса, уша шахс солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

419-модда. Солиқ солиш объекти

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган қуйидаги мол-мулк жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғининг (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объекти ҳисобланади.

1) уй-жойлар, квартиралар, дала ховли иморатлари;

2) тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари;

3) қурилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган объектлар.

Қурилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган объектларга ушбу объектни қуришга доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган объектлар, агар қурилишнинг норматив муддати

белгиланмаган бўлса, ушбу объектнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичида қурилиши тугалланмаган объектлар қиради;

4) қўп квартирالي уйларга узвий боғлиқ бўлган автомашина турар жойлари, шунингдек бошқа иморатлар, бинолар ва иншоотлар. (4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

420-модда. Солиқ базаси

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган томонидан белгиланадиган солиқ солиш объектларининг кадастр қиймати солиқ базаси ҳисобланади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида солиқ базаси қирқ икки миллион сўмдан кам бўлиши мумкин эмас.

Жисмоний шахсларнинг мол-мулкни баҳолаш бўйича ваколатли орган томонидан аниқланган солиқ солиш объектининг баҳоси мавжуд бўлмаган тақдирда, мол-мулкнинг шартли қиймати Тошкент ва Нукус шаҳарларида, шунингдек вилоят марказларида – ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган сумманинг беш баравари миқдорида, бошқа шаҳарларда ва қишлоқ жойларда эса – икки баравари миқдорида солиқ базаси ҳисобланади.

Битта жисмоний шахс бир нечта солиқ солиш объекти бўйича солиқ тўловчи бўлган тақдирда, солиқ базаси ҳар бир объект бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқилади.

421-модда. Солиқ имтиёзлари

Қуйидагиларнинг мулкида бўлган мол-мулк солиқ солишдан озод этилади:

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган, учала даражадаги Шухрат ордени билан тақдирланган фуқароларнинг.

Мазкур имтиёз тегишинча «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси

ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонунчилик билан белгиланадиган, уларга тенглаштирилган шахслар.

Ушбу имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, ногиронлиги бўлган бошқа шахсларга (қатнашчиларга) ногиронлиги бўлган шахснинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномаси асосида берилади. *(Биринчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

3) собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёхуд ҳарбий хизматнинг ёки ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида яраланганлиги, контузия ёки майиб бўлганлиги оқибатида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг ота-оналари ҳамда бева хотинлари (бева эрлари).

Ушбу имтиёз «Ҳалок бўлган аскарнинг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» ёки «Ички ишлар органлари ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)», «Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» штампи қўйилган ёхуд пенсия гувоҳномасини берган муассаса раҳбарининг имзоси ва ушбу муассаса муҳри билан тасдиқланган тегишли ёзувли пенсия гувоҳномаси асосида берилади.

Агар мазкур шахслар пенсионер бўлмаса, солиқ имтиёзи уларга собиқ СССР Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси ёки Ички ишлар вазирлигининг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизмати,

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг тегишли органлари ва ҳарбий хизмат назарда тутилган бошқа идоралар томонидан берилган ҳарбий хизматчининг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимининг ҳалок бўлганлиги туғрисидаги маълумотнома асосида берилади.

Тегишинча собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий хизматнинг ёхуд ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг бева хотинларига (бева эрларига) солиқ имтиёзи фақат улар янги никоҳдан ўтмаган тақдирда берилади; *(биринчи қисмнинг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги ЎРҚ-726-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)*

4) энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган турар жойларда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланувчи шахслар қайта тикланадиган энергия манбалари ўрнатилган ойдан эътиборан уч йил муддатга.

5) етим болалар ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар. Мазкур имтиёз етим болаларга ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларга давлат томонидан ажратиладиган уй-жой учун улар йнгирма уч ёшга тўлгунига қадар амал қилади. *(Биринчи қисмнинг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Мазкур имтиёз энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган ҳолда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш туғрисида энергия таъминоти ташкилотлари томонидан берилган маълумотнома асосида тақдим этилади.

Қуйидаги жисмоний шахсларнинг мулкида бўлган мол-мулк олти метр квадрат метр доирасида солиқ солишдан озод қилинади:

1) ўн нафар ва ундан ортиқ болалари бор ота-оналаридан бирининг. Мазкур имтиёз фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг болалар борлигини тасдиқловчи маълумотномаси асосида берилади;

2) пенсионерларнинг. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси асосида берилади;

3) I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларнинг. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-меҳнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

Ушбу моддада кўрсатиб ўтилган солиқ имтиёзларига эга бўлган шахслар солиқ имтиёзини олишга бўлган ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларни солиқ солиш объекти жойлашган ердаги солиқ органларига мустақил равишда тақдим этади.

Ушбу моддада белгиланган солиқ имтиёзлари мулкдорнинг танловига кўра фақат битта яшаш учун мўлжалланган кўчмас мулк объектига татбиқ этилади, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида кўрсатилган шахслар мустасно.

422-модда. Солиқ ставкалари. Солиқ даври

Солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ солиш объектлари	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Уй-жойлар ва квартиралар, дала ховли иморатлари (умумий майдони 200 кв.м гача бўлганларини қўшиб ҳисоблаганда), куп квартиралари уйлارга узвий боғлиқ бўлган автомашина турар жойлари, шунингдек бошқа иморатлар, бинолар ва нишоотлар	0,28
2.	Шаҳарларда жойлашган уй-жойлар ва квартиралар, умумий майдони:	
	200 кв.м дан ортиқ ва 500 кв.м гача бўлган	0,37
	500 кв.м дан ортиқ бўлган	0,49
3.	Бошқа аҳоли пунктларида жойлашган, умумий майдони 200 кв.м дан ортиқ бўлган уй-жойлар ва квартиралар, дала ховли иморатлари	0,37
4.	Тадбиркорлик фаолияти учун ёхуд юридик шахсга ёки яқка тартибдаги тадбиркорга ижарага беришда фойдаланиладиган солиқ солиш объектлари, шунингдек тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромадлар олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари	1,5

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар томонидан рўйхатга олинмаган янги қурилган уй-жойларга нисбатан солиқ ставкаси кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар томонидан тақдим этилган ахборот асосида мулкнинг шартли қийматига нисбатан икки баравар миқдорда қўлланилади.

Ҳудудларнинг ва фаолият амалга ошириладиган жойларнинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашилари ўрнатилган солиқ ставкаларига 0,7 дан 1,3 гача бўлган ораликдаги камайтирувчи ва оширувчи коэффицентлар белгилашга ҳақли.

Жисмоний шахс ёки оилавий корхона турар жойдан унда истиқомат қилиш билан бир вақтда товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланган тақдирда, солиқ ушбу модда биринчи қисмининг 1–3-бандларида белгиланган солиқ ставкалари бўйича тўланади.

Норматив муддатда қурилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган объектларга нисбатан солиқ ставкаси 3 фоиз миқдорда белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Календарь йил солиқ давридир.

423-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ тўловчининг яшаш жойидан қатъи назар, солиқ солиш объекти жойлашган ердаги солиқ органлари томонидан кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни

давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг маълумотлари асосида амалга оширилади.

Солиқ суммаси мол-мулкнинг 1 январдаги ҳолатига кўра бўлган кадастр қийматидан ва белгиланган солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Бир неча мулкдорларининг умумий улушли мулки бўлган иморатлар, бинолар ва иншоотлар учун солиқ ҳар бир мулкдор томонидан уларнинг ушбу иморатлар, бинолар ва иншоотлардаги улушига мутаносиб равишда тўланади.

Мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи календарь йил мобайнида бир мулкдордан бошқасига ўтган тақдирда, солиқ аввалги мулкдор томонидан шу йилнинг 1 январидан эътиборан у мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқини йўқотган ойнинг бошланишига қадар, янги мулкдор томонидан эса, унда мулк ҳуқуқи вужудга келган ойдан эътиборан тўланади.

Янги иморатлар, бинолар ва иншоотлар бўйича солиқ мулк ҳуқуқи юзага келган ойдан эътиборан тўланади.

Мерос бўйича ўтган мол-мулк учун солиқ меросхўрда мулк ҳуқуқи вужудга келган ойдан эътиборан тўланади.

Солиқ солиш объекти йўқ қилинган, вайрон бўлган ёки бузиб ташланган тақдирда, солиқни ундириш мол-мулк йўқ қилинган, вайрон бўлган ёки бузиб ташланган ойдан эътиборан тугатилади. Солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан берилган йўқ қилинганлик, вайрон бўлганлик ёки бузиб ташланганлик фактини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, амалга оширилади.

Календарь йил мобайнида имтиёзларга бўлган ҳуқуқ вужудга келган (тугаган) тақдирда, солиқни қайта ҳисоб-китоб қилиш ушбу ҳуқуқ вужудга келган (тугаган) ойдан эътиборан амалга оширилади.

Солиқни тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномаси солиқ органлари томонидан солиқ тўловчиларга имзо қўйдирилган ҳолда ёки тўлов хабарномаси олинганлигини ва олинган санани тасдиқловчи бошқа усулда ҳар йили 1 мартдан кечиктирмай топширилади.

Солиқ даври учун солиқни тўлаш тенг улушларда 15 апрелга ва 15 октябрга қадар амалга оширилади.

XVI бўлим. ЕР СОЛИҒИ

61-боб. ЮРИДИК ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ЕР СОЛИҒИ

424-модда. Умумий қоидалар

Ер участкаларидан фойдаланганлик учун бюджетга тўловлар ер солиғи ёки ер учун ижара тўлови тарзда амалга оширилади.

Туман (шаҳар) ҳокими билан тузилган ер участкасининг ижара шартномаси асосида берилган ер участкалари учун тўланадиган ижара тўлови ер солиғига тенглаштирилади. Ер участкаларини ижарага олган юридик шахсларга юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар учун белгиланган солиқ ставкалари, солиқ имтиёзлари, солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби татбиқ этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Юридик шахслар мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида фойдаланиладиган ер участкалари учун ер солиғи тўлайди.

425-модда. Солиқ тўловчилар

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Кўчмас мулк ижарага берилган тақдирда, ижарага берувчи солиқ тўловчи деб эътироф этилади. Бунда молиявий ижара (лизинг) шартномасига мувофиқ молиявий ижарага (лизинг) берилган (олинган) кўчмас мулк объектлари бўйича ижарага олувчи (лизинг олувчи) солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Ер участкасидан бир нечта юридик шахс биргаликда фойдаланган тақдирда, ҳар бир юридик шахс ер участкасининг

фойдаланилаётган майдонидаги ўз улуши учун солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

426-модда. Солиқ солиш объекти

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари юридик шахслардан олинadиган ер солиғининг (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объектидир.

Қуйидаги ер участкалари солиқ солиш объекти сифатида ҳисобланмайди:

1) нотижорат ташкилотлари томонидан нотижорат фаолияти доирасида фойдаланиладиган ерлар;

2) аҳоли пунктларининг, бордорчилик, узумчилик ёки полизчилик ширкатларининг умумий фойдаланишдаги ерлари (майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, шахобча йўллар, суғориш тармоқлари, коллекторлар, сохил бўйи ерлари ва бошқа шу каби умумий фойдаланишдаги ерлар);

3) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари эгаллаган ерлар;

4) аҳолининг маданий-маиший эҳтиёжларини қондириш ва дам олиши учун фойдаланиладиган ерлар (дарахтзорлар, истироҳат боғлари, сайилгоҳлар, хиёбонлар, аҳолининг оммавий дам олиши ва туризмни ташкил этиш учун белгиланган жойлар, шунингдек ариқ тармоқлари эгаллаган ерлар); *(иқкинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

5) давлат қўриқхоналарининг, комплекс (ландшафт) буюртма қўриқхоналарининг, табиат боғларининг, давлат табиат ёдгорликларининг, буюртма қўриқхоналарининг (бундан овчилик хўжаликларида ташкил этиладиган буюртма қўриқхоналар мустасно), табиий питомникларнинг, давлат биосфера резерватларининг, миллий боғларнинг ерлари;

6) соғломлаштириш аҳамиятига молик ерлар – тегишли муассасалар ва ташкилотларга доимий фойдаланишга берилган, профилактика ҳамда даволаш ишларини ташкил этиш учун қулай табиий шифобахш омилларга эга бўлган ер участкалари;

7) рекреация аҳамиятига молик ерлар – аҳолининг оммавий дам олиши ва туризмини ташкил этиш учун тегишли муассасалар ҳамда ташкилотларга берилган ер участкалари;

8) тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар – тегишли муассасалар ва ташкилотларга доимий фойдаланишга берилган моддий маданий мерос объектлари, хотира боғлари эгаллаган ер участкалари;

9) гидрометеорология ва гидрогеология станциялари ҳамда постлари эгаллаган ерлар;

10) юридик шахс балансида бўлган ва фуқаро муҳофазаси ҳамда сафарбарлик аҳамиятига молик алоҳида жойлашган объектлар эгаллаган ерлар;

11) коммунал-маиший аҳамиятга молик ерлар (дафн этиш жойлари, маиший, қурилиш ва бошқа чиқиндиларни йиғиш, қайтадан ортиш ва саралаш жойлари, шунингдек чиқиндиларни зарарсизлантириш ҳамда утилизация қилиш жойлари); *(иккинчи қисмнинг 11-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

12) кўп квартирали уйлар ва ётоқхоналар эгаллаган ерлар, шунингдек кўп квартирали уйларга туташ ер участкалари, бундан яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари эгаллаган ер участкалари мустасно; *(иккинчи қисмнинг 12-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ЎРҚ–773-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)*

13) сув фонди;

14) захиралар;

15) геология-қидирув ва (ёки) изланиш ишларини ўтказиш учун ажратилган ер участкалари. *(Иккинчи қисмнинг 15-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Агар ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ер участкалари хўжалик фаолиятини юритиш учун фойдаланилса, улар ушбу бобда белгиланган тартибда солиқ солиш объекти ҳисобланади.

427-модда. Солиқ базаси

Қуйидагилар солиқ базасидир:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича – ушбу Кодекснинг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари майдонлари чегириб ташланган ҳолда, қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкасининг умумий майдони;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича – ушбу Кодекснинг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари чегириб ташланган ҳолда, ер участкаларининг қонунчиликка мувофиқ аниқланган норматив қиймати. *(Биринчи қисмнинг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқи йил мобайнида солиқ тўловчига ўтган бўлса, солиқ базаси ер участкаларига тегишли ҳуқуқ вужудга келганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади. Ер участкасининг майдони камайтирилган тақдирда, солиқ базаси ер участкаси майдони камайтирилган ойдан эътиборан камайтирилади.

Юридик шахсларда солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ вужудга келган тақдирда, солиқ базаси ушбу ҳуқуқ вужудга келган ойдан эътиборан камайтирилади. Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ бекор қилинган тақдирда, солиқ базаси ушбу ҳуқуқ тугатилганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади (купайтирилади).

Солиқ тўловчи солиқ тўлаш назарда тутилмаган фаолият турларини амалга оширганда, солиқ базаси солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган ер участкаси бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш асосида аниқланади. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш имконияти бўлмаганда, солиқ базаси солиқни тўлаш назарда тутилган фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг умумий соф тушум ҳажмидаги улушидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

428-модда. Солиқ имтиёзлари

Қайта тикланадиган манбалардан энергия ишлаб чиқарувчилар қайта тикланадиган энергия манбалари (номинал қуввати 0,1 МВт ва кўпроқ) ускуналари эгаллаган ер участкалари бўйича улар ишга туширилган пайтдан эътиборан ўн йил муддатга солиқдан озод этилади.

Солиқ солинмайдиган ер участкалари жумласига қуйидаги ерлар кирази:

маданият, таълим, соғлиқни сақлаш (бундан туристик зоналарда жойлашган санаторий-курорт объектлари банд қилган ерлар мустасно) ва ижтимоий таъминот объектлари эгаллаган ерлар;

спорт ва жисмоний тарбия-соғломлаштириш мажмуалари, укув-машқ базалари ва болалар-соғломлаштириш оромгоҳлари эгаллаган ерлар; *(иккинчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

шаҳар электр транспорти йўллари ва метрополитен линиялари, шу жумладан жамоат транспорти бекатлари ва метрополитен станциялари ҳамда уларнинг иншоотлари эгаллаган ерлар;

аҳоли пунктларининг сув таъминоти ва канализация иншоотлари (магистрал сув қувурлари, водопровод тармоқлари, канализация коллекторлари ва уларнинг иншоотлари, насос станциялари, сув олиш ва тозалаш иншоотлари, водопровод ва канализация тармоқларидаги кузатиш қудуқлари ва дюкерлари, сув босими ҳосил қиладиган миноралар ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар);

магистрал иссиқлик трассалари, шу жумладан насос (қўпайтирувчи, камайтирувчи, аралаштирувчи, дренаж) станциялари, иссиқ сув таъминотининг иссиқликни ҳисобга олиш ва назорат қилиш асбоблари, иситкичлари, циркуляция насослари ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар;

ихота ўрмон дарахтзорлари эгаллаган ерлар. Ихота ўрмон дарахтзорлари жумласига қуйидагилар кирази: ўрмонларнинг дарёлар, қўллар, сув омборлари ва бошқа сув объект-

лари соҳиллари бўйлаб ўтган тақиқланган минтақалари; ўрмонларнинг овланадиган қимматли балиқлар увилдирик сочадиган жойларни муҳофаза қилувчи тақиқланган минтақалари; эрозиядан сақлайдиган ўрмонлар; ўрмонларнинг темир йўллар ва автомобиль йўллари ёқалаб ўтган ихота минтақалари; чўл ва чала чўл зоналаридаги ўрмонлар; шаҳар ўрмонлари ва ўрмонбоғлари; шаҳарлар, бошқа аҳоли пунктлари ва саноат марказларининг кўкаламзорлаштирилган зоналари атрофидаги ўрмонлар; сув таъминоти манбаларини санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш зоналаридаги ўрмонлар; курорт табиий ҳудудларни санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш теграсидаги ўрмонлар; алоҳида қимматга эга бўлган ўрмонлар; илмий ёки тарихий аҳамиятга эга бўлган ўрмонлар;

сувни тежайдиган (томчилатиб, ёмғирлатиб, дискрет ва бошқа) суғориш технологиялари жорий этилган ерлар – сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий этилган ойнинг бошидан эътиборан беш йил муддатга. Ушбу имтиёз сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли органнинг хулосаси асосида берилади. Агарда сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий этилган ойнинг бошидан бошлаб беш йил давомида фойдаланишга яроқсиз бўлган ёки демонтаж қилинган бўлса, солиқ имтиёзи бутун солиқ даври учун солиқни тўлаш бўйича мажбуриятларнинг тикланиши билан бекор қилинади; *(иккинчи қисмининг саккизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун янги ўзлаштирилаётган ерлар – ваколатли орган томонидан тасдиқланган лойиҳага мувофиқ, уларни ўзлаштириш ишлари бажариладиган даврда ва улар ўзлаштирилган вақтдан эътиборан беш йил мобайнида;

мелиорация ишлари амалга оширилаётган мавжуд суғориладиган ерлар – ваколатли орган томонидан тасдиқланган лойиҳага мувофиқ, ишлар бошланганидан эътиборан беш йил муддатга;

янги барпо этилаётган боғлар, токзорлар ва тутзорлар эгаллаган ерлар, дарахтларнинг қатор ораларидан қишлоқ хўжалиги экинларини экиш учун фойдаланилишидан қатъи

назар, беш йил муддатга. Кузда ўтказилган янги қўчатлар учун бериладиган солиқ имтиёзи муддатини ҳисоблаб чиқариш кейинги йилнинг 1 январидан эътиборан бошланади, баҳорда ўтказилган қўчатлар учун эса жорий солиқ даврининг 1 январидан эътиборан бошланади; *(иккинчи қисмнинг ўн биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 5 майдаги ЎРҚ-767-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон. 2022 йил 1 январдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

илмий ташкилотларнинг, қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги соҳасидаги илмий-тадқиқот ташкилотлари ҳамда ўқув юртига қарашли тажриба, экспериментал ва ўқув-тажриба хўжалиқларининг бевосита илмий ҳамда ўқув мақсадлари учун фойдаланиладиган қишлоқ хўжалиги аҳамиятига молик бўлган ерлар ва ўрмон фондининг ерлари. Ушбу бандга мувофиқ илмий тажрибалар, экспериментал ишлар, янги навларнинг селекцияси ўтказилиши учун ҳамда мавзулари тасдиқланган бошқа илмий ва ўқув мақсадлари учун фойдаланиладиган экинлар ҳамда дарахтзорлар эгаллаган ер участкалари солиқ тўлашдан озод қилинади.

қишлоқ жойларда жойлашган (бундан шаҳарлар ва туманларнинг марказлари мустасно) антенна-мачта металл конструкциялари, шунингдек уларга ўрнатилган ҳамда уларнинг ажралмас қисми бўлган конструкциялар эгаллаган ер участкалари. *(Иккинчи қисмнинг ўн учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ-785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон – ушбу хатбошининг қоидалари 2022 йил 1 апрелдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

Ушбу моддада белгиланган солиқ имтиёзлари белгиланган мақсадда бевосита фойдаланилмаётган ер участкаларига нисбатан татбиқ этилмайди.

429-модда. Солиқ ставкалари

Қишлоқ хўжалиги учун мулжалланмаган ерлар бўйича базавий солиқ ставкалари республика ҳудудлари кесимида 1 гектар учун мутлақ ўлчамда қуйидаги микдорларда белгиланади:

Республика ҳудудлари	1 гектар учун базавий солиқ ставкаси (млн сўмда)
Тошкент шаҳри	
1 зона	242
2 зона	193
3 зона	149
4 зона	99
5 зона	50
Қорақалпоғистон Республикаси	31
Андижон вилояти	39
Бухоро вилояти	32
Жиззах вилояти	32
Қашқадарё вилояти	32
Навоний вилояти	32
Наманган вилояти	39
Самарқанд вилояти	39
Сурхондарё вилояти	29
Сирдарё вилояти	24
Тошкент вилояти	33
Фарғона вилояти	33
Хоразм вилояти	32

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар учун солиқ ставкаларининг аниқ миқдори қуйидаги тартибда аниқланади:

Қорақалпоғистон Республикаси Жўкорғи Кенгеси ва вилоятлар халқ депутатлари Кенгашлари 0,5 дан 2,0 гача бўлган камайтирувчи ва оширувчи коэффицентларни қўллаган ҳолда, ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган базавий солиқ ставкалари асосида қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар учун туман ва шаҳарлар кесимида, уларнинг иқтисодий ривожланишига қараб, солиқ ставкаларини белгилайди;

туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари, ушбу модда иккинчи қисмининг иккинчи хатбошисида белгиланган солиқ ставкаларига, Тошкент шаҳри учун эса – ушбу

модданинг биринчи қисмида белгиланган базавий солиқ ставкаларига 0,7 дан 3,0 гача бўлган камайтирувчи ва оширувчи коэффициентларни уларнинг ҳудудларида жойлашган даҳа, массив, маҳалла, кўча кесимида киритади.

Туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари томонидан кейинги солиқ даври учун солиқ ставкалари ҳар йили жорий солиқ даврининг 31 декабрига қадар қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкалари жойлашган жойдаги солиқ органларига тақдим этади. Ер участкалари жойлашган жойдаги солиқ органлари ушбу солиқ ставкаларини беш кун ичида солиқ тўловчиларга маълумот учун етказишлари керак. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерлар учун солиқ ставкалари қишлоқ хўжалиги экинзорларининг норматив қийматига нисбатан 0,95 фоиз миқдорда белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Ягона иштирокчилари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмаларидан иборат бўлган ва ходимлар умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлиги бўлган шахслар ташкил этадиган ҳамда ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камида 50 фоизини ташкил этадиган юридик шахслар томонидан эгалланган ер участкаларига нисбатан солиқ ставкаларига 0,25 коэффициент қўлланилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Қуйидагилар эгаллаган ер участкалари учун солиқ ставкасига 0,4 коэффициент қўлланилади: *(олтинчи қисмнинг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли, 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли ва 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

(Олтинчи қисмининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ-741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

электр узатиш линиялари, уларнинг подстанциялари ва иншоотлари эгаллаган ерлар;

умумдавлат алоқа линиялари (ҳаво ва кабелли алоқа линиялари, тиргакли линиялар ва радиофикациялар, ер ости кабелли линиялари, уларни билдирувчи сигналли ва ҳаракатсиз белгилар, радиореле алоқа линиялари, кабелли телефон каналзациялари, ер устидаги ва ер остидаги хизмат курсатилмайдиган кучайтиргич пунктлари, тақсимлагич шкафлар, ерга улаш контури кутилари ҳамда бошқа алоқа иншоотлари) эгаллаган ерлар;

умумий фойдаланишдаги темир йўллар, шу жумладан тупрок кўтармаси, сунъий иншоотлар, линия-йўл бинолари, темир йўл алоқаси ҳамда электр таъминоти қурилмалари, иншоотлар ва йўл қурилмаларидан иборат темир йўл станциялари ҳамда саралаш жойлари, шунингдек белгиланган тартибда темир йўл транспорти корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига доимий ёки вақтинчалик фойдаланишга берилган ихота дарахтзорлари эгаллаган ерлар;

магистрал нефть ва газ қувурлари, шу жумладан компрессор, насос станциялари, ёнғинга қарши ва аварияга қарши станциялар, қувурларни катодли ҳимоялаш станциялари уларни тармоққа улаш узеллари билан, қувурларни тозалаш қурилмалари ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар банд этган ерлар;

самолётларнинг учиш-қуниш майдонлари, ерда бошқариш йўлчалари ва тўхташ жойлари, фуқаро авиацияси аэропортларининг радионавигация ва электр ёритиш ускуналари эгаллаган ерлар;

Ўзбекистон Республикасининг ривожлантириш Давлат дастурларига киритилган объектлар қурилиши учун ажратилган ерлар – қурилишнинг норматив муддати даврида;

консервацияга қўйилиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари қабул қилинган объектлар эгаллаган ерлар – уларнинг консервацияси даврида.

Ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмлари белгиланган тартибда юридик шахсларга ажратилган ер участкаларига нисбатан қўлланилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республи-*

касанинг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Бунда ушбу модда олтинчи қисмининг иккинчи – бешинчи хатбошиларида назарда тутилган объектларга нисбатан республиканинг ҳар бир тумани ва шаҳари бўйича ўртача белгиланган солиқ ставкасига 0,4 коэффициент қўлланилади. Ҳар бир туман ва шаҳар бўйича ўртача солиқ ставкаси қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ер участкаси жойлашган жойдаги солиқ органлари томонидан халқ депутатлари туман ва шаҳар Кенгашлари белгилаган солиқ ставкалари асосида аниқланади ҳамда улар ҳар йили 5 январга қадар солиқ тўловчилар эътиборига етказилади. (Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонун таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ер участкаси мулкдорининг, ер эгасининг, ердан фойдаланувчининг ёки ижарачининг айби билан қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати ёмонлашган (бонитет бали пасайган) тақдирда, солиқ юридик шахслар томонидан ернинг сифати ёмонлашгунига қадар мавжуд бўлган бонитент балидан келиб чиққан ҳолда тўланади.

Қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати яхшиланган тақдирда (бонитет бали ошганда), солиқ юридик шахслар томонидан тупроқ бонитировкаси ўтказилган йилдан кейинги йилнинг бошидан янги бонитет балидан келиб чиққан ҳолда, қишлоқ хўжалиги ерларининг норматив қиймати бўйича, агротехник тадбирлар тугаган даврларда қайта ҳисоб-китоб қилинмасдан тўланади.

Шаҳарлар ва шаҳарчаларнинг маъмурий чегараларида жойлашган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар учун солиқ қишлоқ хўжалиги ерлари учун белгиланган солиқ ставкаларининг икки баравари миқдоридан тўланади.

Қурилиши тугалланмаган объектлар эгаллаган ер участкалари учун, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, солиқ икки баравар солиқ ставкалари бўйича тўланади. (Ўн иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўн учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Тугалланмаган қурилиш объектлари жумласига ушбу қурилиш объектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган объектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу объектларнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичида қурилиши тугалланмаган объектлар қиради.

Ер майдонларидан ҳужжатларсиз ёхуд ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилганидан каттароқ ҳажмда фойдаланилганда солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг тўрт баравари миқдоридан белгиланади.

Конлар ва карьерлар банд этган ерлар учун солиқ туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари белгиланган солиқ ставкаларига нисбатан 0,1 коэффицент, лалми-яйлов зонада жойлашган ерлар учун эса – 0,05 коэффицент қўлланилган ҳолда тўланади. *(Ўн бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–714-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Лалми-яйлов зонада жойлашган ерлар учун солиқ туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари белгиланган солиқ ставкаларига нисбатан 0,3 коэффицент қўлланилган ҳолда тўланади, бундан ушбу модданинг ўн бешинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Ўн олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–714-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон; 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

430-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ давридир.

431-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ ҳар бир солиқ даврининг 1 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва солиқ ҳисоботи ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органига қуйидаги муддатларга тақдим этилади:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича – жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича – жорий солиқ даврининг 1 майдан кечиктирмай. *(Биринчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 427-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ базаси (ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси) солиқ даври мобайнида ўзгариш бўлганда юридик шахслар бир ойлик муддат ичида солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Солиқ даври мобайнида қишлоқ хўжалиги экинзорларининг умумий майдонида ва таркибида ўзгаришлар юз берган юридик шахслар қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерлари бўйича аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини жорий йилнинг 1 декабрига қадар тақдим этади.

Ушбу Кодекс 426-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган объектлар жойлашган ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай мазкур объектларнинг жойлашган ери бўйича солиқ органларига солиқ солиш объекти ҳисобланмайдиган, юридик шахсда мавжуд бўлган ер участкалари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклдаги маълумотномани тақдим этади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Кўп квартирали уйларда жойлашган турар жой бўлмаган кўчмас мулк объектлари билан банд бўлган ер участкалари

бўйича солиқ турар жой бўлмаган кўчмас мулк объектнинг қаватлар сонига бўлинган майдонидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

432-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар учун солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

айланмадан солиқ тўловчилар учун – йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида, ҳар чорак учинчи ойининг 20-санасидан кечиктирмай;

айланмадан солиқ тўловчи бўлмаган солиқ тўловчилар учун – йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида, ҳар ойнинг 10-санасидан кечиктирмай. Бунда январь ойи учун 20 январдан кечиктирмай амалга оширилади. *(Биринчи қисмнинг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ даври давомида солиқ тўлашнинг белгиланган муддатидан кейин мажбуриятлар юзага келганда, ушбу суммани тўлаш мажбуриятлар юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар учун солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

ҳисобот йилининг 1 сентябрига қадар – йиллик солиқ суммасининг 30 фоизи;

ҳисобот йилининг 1 декабрига қадар – солиқнинг қолган суммаси.

62-боб. ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ЕР СОЛИҒИ

433-модда. Солиқ тўловчилар

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида ер участкаларига эга бўлган жисмоний шахслар, шунингдек юридик шахс ташкил этган ёки этмаган

холдаги дехқон хўжаликлари жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғини солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчи деб юритилади) деб эътироф этилади.

Туман (шаҳар) ҳокими билан тузилган ер участкасининг ижара шартномаси асосида берилган ер участкалари учун тўланадиган ижара тўлови ер солиғига тенглаштирилади. Ер участкаларини ижарага олган жисмоний шахсларга нисбатан жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғини тўловчилар учун белгиланган солиқ ставкалари, солиқ имтиёзлари, солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби татбиқ этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Уй-жой, яшаш учун мўлжалланмаган иморатлар ва иншоотлар мерос бўйича ўтиши билан биргаликда мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқи ўтган ер участкалари учун ер солиғи мерос қолдирувчининг солиқ мажбуриятларини инобатга олган ҳолда меросхўрлардан ундирилади.

434-модда. Солиқ солиш объекти

Қуйидаги ер участкалари жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғининг (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объектидир:

1) жисмоний шахсларга қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун, шунингдек дехқон хўжалигини юритиш учун белгиланган тартибда берилган ер участкалари; *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

2) якка тартибда уй-жой қурилиши учун белгиланган тартибда берилган ер участкалари; *(биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

3) жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва полизчилигини юритиш учун берилган, шунингдек якка тартибдаги ва жамоа гаражлари эгаллаган ер участкалари; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрда-*

ги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

4) хизмат юзасидан берилган чек ерлар;

5) мерос бўйича, ҳады қилиниши ёки сотиб олиниши натижасида уй-жой ва иморатлар билан биргаликда мулк ҳуқуқи, эгаллик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқи ҳам ўтган ер участкалари;

6) қонунчиликда белгиланган тартибда мулк қилиб сотиб олинган ер участкалари; (биринчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

7) тадбиркорлик фаолиятини юритиш учун фойдаланишга ёки ижарага берилган ер участкалари.

Кўп квартирали уйлар эгаллаган ер участкалари солиқ солиш объекти бўлмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 7-бандида кўрсатилганлар ва кўп квартирали уйларда жойлашган яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари мустасно.

435-модда. Солиқ базаси

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг маълумотлари бўйича ер участкаларининг майдони солиқ базасидир.

Жисмоний шахсларга берилган, шунингдек деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган кишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича солиқ базаси ушбу Кодекс 428-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган кишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари чегириб ташланган ҳолда, ер участкаларининг қонунчиликка мувофиқ аниқланган норматив қийматидир. Бунда ер участкаларининг норматив қиймати тегишинча туманнинг (шаҳарнинг) суғориладиган ёки суғорилмайдиган ерлари учун ўртача ҳисобда аниқланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон; ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва полизчилигини юритиш учун фуқароларга берилган, шунингдек якка тартибдаги

ва жамоа гаражлари эгаллаган ер участкалари бўйича солиқ базаси ушбу ер участкаларини берган ташкилотлар бошқарув органларининг маълумотлари бўйича аниқланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Хизмат юзасидан берилган чек ер майдонлари бўйича солиқ базаси ўз ходимларига ер участкаларини берган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг маълумотлари бўйича аниқланади.

436-модда. Солиқ имтиёзлари

Солиқдан қуйидагилар озод қилинади:

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган, учала даражадаги Шухрат ордени билан тақдирланган фуқаролар. Мазкур имтиёз «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони ва Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўлимининг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонунчилик билан белгиланадиган, уларга тенглаштирилган шахслар. Ушбу имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа вақолатли органнинг маълумотномаси асосида, ногиронлиги бўлган бошқа шахсларга (қатнашчиларга) ногиронлиги бўлган шахснинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномаси асосида берилади;

3) I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-ижтимоий эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

4) ёлғиз пенсионерлар. Ёлғиз ёки вояга етмаган болалари билан ёхуд ногиронлиги бўлган боласи билан бирга алоҳида уйда яшовчи пенсионерлар ёлғиз пенсионерлар деб тушунилади. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг маълумотномаси, шунингдек фуқаролар ўзини ўзи бошқариш

органларининг маълумотномаси асосида берилади; (биринчи қисмнинг 2, 3 ва 4-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ-770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

5) боқувчисини йўқотган кўп болали оилалар. Ота ва онадан бири ёхуд ота-она вафот этган кўп болали оилалар солиқ солиш мақсадида боқувчисини йўқотган кўп болали оилалардир. Ушбу имтиёз Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг маълумотномаси асосида берилади; (биринчи қисмнинг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги ЎРҚ-640-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

6) Чернобыль АЭСдаги авария оқибатларини тугатишда иштирок этганлик учун имтиёзлар оладиган фуқаролар (шу жумладан вақтинча юборилган ёки хизмат сафарига юборилган) фуқаролар. Мазкур имтиёз тиббий-меҳнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси, ногиронлиги бўлган шахснинг махсус гувоҳномаси, Чернобыль АЭСдаги авария оқибатларини тугатиш иштирокчисининг гувоҳномаси, шунингдек ваколатли органлар томонидан берилган ва имтиёзлар бериш учун асос бўладиган бошқа ҳужжатлар асосида берилади;

7) энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган турар жойларда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланувчи шахслар – қайта тикланадиган энергия манбалари ўрнатилган ойдан эътиборан уч йил муддатга. Мазкур имтиёз энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган ҳолда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш тўғрисида энергия таъминоти ташкилотлари томонидан берилган маълумотнома асосида берилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган солиқ имтиёзлари, бундан 5-бандда кўрсатилгани мустасно, яқка тартибдаги уй-жой қурилиши, деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органда рўйхатдан ўтказган жисмоний шахсларга берилади. Бунда мазкур солиқ имтиёзлари солиқ тўловчининг танлови бўйича фақат битта ер

участкасига берилиши мумкин, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 7-бандида кўрсатилган шахслар мустасно.

Ушбу моддада кўрсатилган солиқ имтиёзларига эга бўлган шахслар солиқ имтиёзларини олиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларини ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органларига мустақил равишда такдим этади.

437-модда. Солиқ ставкалари

Республика ҳудудлари кесимида базавий солиқ ставкалари 1 кв. м учун мутлак ўлчамда қуйидаги миқдорларда белгиланади (бундан жисмоний шахсларга берилган, шунингдек деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари мустасно)

Республика ҳудудлари	1 кв. м учун базавий солиқ ставкаси (сўмда)
Тошкент шаҳри	
1 зона	1408
2 зона	1194
3 зона	979
4 зона	770
5 зона	550
Қорақалпоғистон Республикаси	286
Андижон вилояти	352
Бухоро вилояти	286
Жиззах вилояти	286
Қашқадарё вилояти	286
Навоий вилояти	286
Наманган вилояти	352
Самарканд вилояти	352
Сурхондарё вилояти	268
Сирдарё вилояти	226
Тошкент вилояти	297
Фарғона вилояти	297
Хоразм вилояти	286

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Солиқ ставкаларини аниқ миқдори қуйидаги тартибда белгиланади:

Қорақалпоғистон Республикаси Жуқорғи Кенгеси ва вилоятлар халқ депутатлари Кенгашлари 0,5 дан 2,0 гача бўлган камайтирувчи ва оширувчи коэффициентларни қўллаган ҳолда, ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган базавий солиқ ставкалари асосида қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар учун туман ва шаҳарлар кесмида уларнинг иқтисодий ривожланишига қараб, солиқ ставкаларини белгилайди:

туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари ушбу модда иккинчи қисмининг иккинчи хатбошисида белгиланган солиқ ставкаларига Тошкент шаҳри учун эса – ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган базавий солиқ ставкаларига 0,7 дан 3,0 гача бўлган камайтирувчи ва оширувчи коэффициентларни уларнинг ҳудудларида жойлашган даҳа, массив, маҳалла, кўча кесмида киритади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Туманлар ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашлари томонидан кейинги солиқ даври учун солиқ ставкалари ҳар йили жорий солиқ даврининг 31 декабрга қадар қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкалари жойлашган жойдаги солиқ органларига тақдим этади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Жисмоний шахсларга берилган, шунингдек деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларга солиқ ставкаси қишлоқ хўжалиги экинзорларининг норматив қийматиغا нисбатан 0,95 фоиз миқдорда белгиланади. Бунда қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати ёмонлашганда ёки яхшиланганда (балл бонитети пасайганда ёки ошганда) қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларга эга бўлган деҳқон хўжаликларига ва жисмоний шахсларга нисбатан ушбу Кодекс 429-моддасининг тўққизинчи ва ўнинчи қисмларида назарда тутилган тартиб татбиқ этилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни*

билан киритилган, 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли таҳририда – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиладиган ер участкалари учун ёхуд уйлар, дала ховли иморатлари, якка тартибдаги гаражлар ва бошқа иморатлар, иншоотлар юридик шахсга ёки якка тартибдаги тадбиркорга ижарага берилганда, шунингдек жисмоний шахсларнинг мулкида бўлган, яшаш учун мулжалланмаган кучмас мулк объектлари эгаллаган ер участкалари учун солиқ жисмоний шахслардан юридик шахслардан олинadиган ер солигини тўлаш учун белгиланган солиқ ставкалари бўйича ундирилади ҳамда ушбу Кодекснинг 436-моддасида кўрсатилган имтиёзлар уларга нисбатан татбиқ этилмайди.

(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 июлдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Жисмоний шахс ёки онлавий корхона ер участкасидан унда жойлашган уйда истикомат қилиш билан бир вақтда товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланган тақдирда, солиқ жисмоний шахслар учун белгиланган солиқ ставкаси бўйича тўланади.

Якка тартибда уй-жой қуриш ва турар жойни ободонлаштириш учун берилган ер участкаларининг томорқа қисмига қишлоқ хўжалиги экинларини экиш ёки уни ободонлаштириш амалга оширилмаган тақдирда солиқ уч баравар миқдорда тўланади.

Ер участкаларидан ҳужжатларсиз ёхуд ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилганидан каттарок ҳажмда фойдаланилганда, солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг уч баравари миқдорида белгиланади.

Жисмоний шахсларга якка тартибдаги турар жой қуриш ва ободонлаштиришга берилган томорқа ер участкаларига якка тартибдаги уй-жой қуришга берилган ер участкалари учун белгиланган ставка қўлланилади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон*

Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

438-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

439-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органлари томонидан кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органнинг маълумотлари асосида, жисмоний шахсларга берилган, шунингдек деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича эса қишлоқ хўжалиги экинзорларининг норматив қийматини аниқловчи органнинг маълумотларига асосан, ушбу Кодекс 435-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган тартибга мувофиқ амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ органлари ҳар йили 1 мартдан кечиктирмай солиқ суммаси ва уни тўлаш муддатлари кўрсатилган тўлов хабарномасини жисмоний шахсларга имзо қўйдириб ёки тўлов хабарномаси олинганлиги фактини ва олинган санани тасдиқловчи бошқа усулда топширади.

Йил мобайнида ер участкаси майдони ўзгарганда ва имтиёزلарга бўлган ҳуқуқ юзага келганда (туғатилганда) солиқ органлари мазкур ўзгаришлардан кейин бир ой ичида солиқни қайта ҳисоб-китоб қилиши ҳамда солиқ тўловчига солиқ суммаси ва уни тўлаш муддатлари кўрсатилган янги ёки қўшимча тўлов хабарномасини тақдим этиши керак.

Кўп квартирали уйларда жойлашган турар жой бўлмаган кўчмас мулк объектлари билан банд бўлган ер участкалари бўйича солиқ турар жой бўлмаган кўчмас мулк объектининг қаватлар сонига бўлинган майдонидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

440-модда. Солиқ тўлаш тартиби

Йил давомида ажратилган ер участкалари учун солиқ ер участкаси ажратилган ойдан кейинги ойдан эътиборан жисмоний шахслар томонидан тўланади.

Ер участкаси майдони камайтирилган тақдирда, солиқни тўлаш ер участкаси камайтирилган ойдан эътиборан тугатилади (камайтирилади).

Солиқ бўйича имтиёзлар белгиланган тақдирда, бу солиқ имтиёзга бўлган ҳуқуқ юзага келган ойдан эътиборан тўланмайди. Солиқ бўйича имтиёзларга бўлган ҳуқуқ тугатилган тақдирда, бу солиқ мазкур ҳуқуқ тугатилган ойдан кейинги ойдан эътиборан тўлана бошлайди.

Солиқ даври учун солиқни тўлаш жисмоний шахслар томонидан 15 апрель ва 15 октябрга қадар тенг улушларда амалга оширилади.

XVII бўлим. СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ФЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

63-боб. СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ФЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ

441-модда. Солиқ тўловчилар

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сувдан бирламчи фойдаланишни ёки сувни истеъмол қилишни амалга оширувчи қуйидаги шахслардан иборат:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;

фаолиятини Ўзбекистон Республикасида доимий муассасалари орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар;

сувдан тадбиркорлик фаолияти учун фойдаланувчи яққа тартибдаги тадбиркорлар, шунингдек тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш

учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар;

деҳқон хўжаликлари, шунингдек қишлоқ хўжалиги ерларига эга бўлган жисмоний шахслар. *(Бирикчи қисмнинг тўртинчи ва бешинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Аҳоли пунктларининг сув таъминоти учун сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар фақат ўз эҳтиёжлари учун фойдаланадиган сув учун солиқни тўловчилар деб эътироф этилади.

442-модда. Солиқ солиш объекти

Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиш объектидир.

Куйидагилар солиқ солиш объекти бўлмайди:

1) нотижорат ташкилотлар томонидан нотижорат фаолиятни амалга ошириш доирасида фойдаланиладиган сув ресурслари;

2) соғлиқни сақлаш муассасалари томонидан даволаш мақсадида фойдаланиладиган ер ости минерал сувлари, бундан савдо тармоғида реализация қилиш учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

3) атроф-муҳитга зарарли таъсир кўрсатишининг олдини олиш мақсадида чиқариб олинган ер ости сувлари, бундан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

4) шахтадан сувларни қочириш учун, фойдали қазилмаларни казиб олиш пайтида чиқариб олинган ва қатламдаги босимни сақлаб туриш учун ер қаърига қайта куйиладиган ер ости сувлари, бундан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

5) гидроэлектростанциялар гидравлик турбиналарининг ҳаракати учун фойдаланиладиган сув ресурслари;

6) иссиқлик электр станциялари ва иссиқлик электр марказлари томонидан қайта куйиладиган сув ресурслари;

7) қишлоқ хўжалигига мўлжалланган шўрланган ерларни ювиш учун фойдаланиладиган, сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли орган томонидан тасдиқланган шўрларни ювиш нормалари доирасидаги сув ресурслари;

8) коллектор ва дренаж тармоқларидан ишлатиладиган сув ресурслари. (8-банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ўРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)

443-модда. Солиқ базаси

Фойдаланилган сувнинг ҳажми солиқ базасидир.

444-модда. Солиқ базасини аниқлаш тартиби

Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан олинган сув ҳажми сувдан фойдаланишнинг бухгалтерия (дастлабки) ҳисоби ҳужжатларида акс эттирилган сув ўлчагич асбоблар кўрсаткичлари асосида аниқланади.

Сувдан ўлчагич асбобларсиз фойдаланилган тақдирда, унинг ҳажми сув объектларидан сув олиш лимитларидан, сувни истеъмол қилишнинг технологик ва санитария нормаларидан, экинлар ҳамда яшил дарахтзорларни суғориш нормаларидан ёки маълумотларнинг тўғрилигини таъминловчи бошқа усуллардан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчилар ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланилган сув ресурслари ҳажмларининг алоҳида ҳисобини юритади. Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан сув келадиган водопровод тармоғидаги сувдан фойдаланилганда, солиқ базаси манбанинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади. Сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар водопровод тармоғига сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан келиб тушадиган сув ҳажмларининг нисбати тўғрисидаги маълумотларни солиқ органларига жорий солиқ даврининг 15 январига қадар тақдим этиши керак. Солиқ органлари уч кун ичида ушбу маълумотларни солиқ тўловчилар эътиборига етказиши лозим.

Иссик сув ҳамда буғ ҳосил қилиниши бўйича солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар

учун ўзи фойдаланган сув ресурслари ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Бинологнинг бир қисми, алоҳида иншоотлар ижарага берилганда солиқ базаси сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахс билан шартнома тузган ижарага берувчи томонидан аниқланади.

Бинологнинг бир қисмини, алоҳида иншоотларни ижарага олган ва сув етказиб беришни амалга оширувчи солиқ тўловчилар билан шартнома тузган юридик шахслар солиқ базасини мустақил равишда аниқлайди.

Солиқ тўловчилар юридик шахслар билан сув етказиб берилиши юзасидан солиштириб кўриш жараёнида олинган сувнинг ҳажмини аниқлаштиришда сув ҳажмининг фарқини солиштириш амалга оширилган даврдаги ҳисоб-китобларда акс эттиради.

Юридик шахсларнинг ҳудудида таъмирлаш-қурилиш ишларини ва бошқа ишларни бажарувчи солиқ тўловчилар ушбу ишларни бажариш жараёнида фойдаланиладиган сув учун солиқ тўламайди. Таъмирлаш-қурилиш ишларини ва бошқа ишларни бажараётганда фойдаланиладиган сув ҳажми учун бу ишлар қайси юридик шахслар учун бажарилаётган бўлса, ўша юридик шахслар солиқ тўлайди. Қурилиш ишлари янги қурилиш майдончасида бажарилган тақдирда, қурилишда фойдаланиладиган сув ҳажми учун қурилиш ташкилоти солиқ тўлайди.

Сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли орган солиқ базасини аниқлаш учун солиқ органларига, шунингдек қишлоқ хўжалигида, шу жумладан балиқчилик хўжалигида сув ресурсларидан фойдаланувчи юридик шахсларга улар томонидан фойдаланилиши кутилаётган сув ресурсларининг ҳажмини ҳар йили жорий солиқ даврининг 10 декабридан кечиктирмай, деҳқон хўжаликлари, тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар бўйича эса – сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойи бўйича солиқ органларига ҳисобот йилдан кейинги йилнинг 20 январидан кечиктирмай тақдим этади.

Дехкон хўжаликлари, шунингдек қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларга ҳамда тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар учун солиқ базаси сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли орган тақдим этган маълумотларга асосан солиқ органлари томонидан аниқланади. *(Тўққизинчи ва ўнинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Сунъий сув хавзаларида балиқ етиштирувчи балиқчилик хўжаликлари солиқ базасини табиий ва сунъий сув объектларидан олинган ва ушбу сув объектларига қайтариб қуйиладиган сув хажми, бундан коллектор-дренаж тармоқларига қайтариб қуйиладиганлар мустасно, ўртасидаги фарқдан келиб чиқиб аниқлайдилар.

Қишлоқ хўжалигида, шу жумладан балиқ етиштиришда сув ресурсларини ҳисобга олиш воситалари мавжуд эмаслиги ва фойдаланиладиган сув ресурсларининг ҳақиқий хажмини аниқлашнинг имкони бўлмаган тақдирда, солиқ базаси сувдан фойдаланиш ва сувни истеъмол қилиш соҳасидаги ваколатли орган томонидан тасдиқланган сув ресурслари истеъмолининг нормативларига кўра аниқланади.

Ишлаб чиқариш жараёнида сувни махсус ускуналарни (турбиналарни) совитиш учун ишлатадиган солиқ тўловчилар солиқ базасини табиий сув объектларидан махсус ускуналарни (турбиналарни) совитиш учун олинган ва табиий сув объектларига қайтариб қуйиладиган сув хажми ўртасидаги фарқдан келиб чиқиб аниқлайди. Ушбу норма сувнинг ҳақиқий ҳисоби ёки сувдан махсус фойдаланиш рухсатнома мавжуд бўлганда қўлланилади. *(Ўн биринчи, ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Солиқ тўловчи солиқ тўлаш назарда тутилмаган фаолият турларини амалга оширган тақдирда, солиқ базаси солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган сув ресурслари хажмининг ҳисобини алоҳида юритиш асосида аниқланади. Алоҳида

ҳисоб юритиш имконияти бўлмаган тақдирда, солиқ базаси қайси фаолият бўйича солиқ тўлаш соф тушумнинг умумий ҳажмида назарда тутилган бўлса, уша фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг солиштирма ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Алкоголли маҳсулот ва алкогольсиз ичимликларни ишлаб чиқариш ва бошқа мақсадлар учун фойдаланилган сувнинг ҳажми ишлаб чиқарувчи юридик шахслар учун солиқ базаси ҳисобланади. Алкоголли маҳсулот ва алкогольсиз ичимликлар ишлаб чиқариш учун фойдаланиладиган сув ҳажми деганда истеъмол идишидаги тайёр маҳсулотга тўғри келадиган сувнинг ҳажми тушунилади.

Солиқ солиш объекти ва (ёки) солиқ ставкаси турли хил бўлган бир неча турдаги фаолият билан шуғулланувчи солиқ тўловчилар бундай фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ва тегишли солиқ ставкалари бўйича солиқ тўлашлари шарт. *(Ўн олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

445-модда. Солиқ ставкалари

Белгиланган лимит доирасида ер усти ва ер ости манбаларидан олинадиган сув ресурслари учун солиқ ставкалари мутлақ миқдорда бир куб метр учун қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ тўловчилар ва солиқ солиш объектлари	1 куб. метр учун солиқ ставкаси (сумда)	
		ер усти сув ресурслари манбалари	ер ости сув ресурслари манбалари
1.	Иқтисодиётнинг барча тармоқларидаги корхоналар (бундан 2 ва 3-бандларда кўрсатилганлари мустасно), шунингдек яқка тартибдаги тадбиркорлар ва тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мулжалланган, яшаш учун мулжалланмаган кучмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар	265	320
2.	Саноат корхоналари	570	680

3.	Электр станциялари ва коммунал хизмат курсатиш корхоналари	90	110
4.	Кишлоқ хўжалиги ерларини суғориш ва баликларни етиштириш (устириш) учун фойдаланиладиган сув ҳажми, шу жумладан деҳқон хўжаликлари ва кишлоқ хўжалигига мулжалланган ерларга эга бўлган жисмоний шахслар	45	45
5.	Автотранспорт воситаларини ювиш учун ишлатилган сув ҳажми	2 410	2 410
6.	Алкоголсиз ичимликларни ҳамда пиво ва винодан ташқари алкоголь маҳсулотларини ишлаб чиқариш учун фойдаланиладиган сув ҳажми	30 500	30 500

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган солиқ ставкаси 0,7 камайтирувчи коэффициентни ҳисобга олган ҳолда, сув ўлчаш ускуналари асосида аниқланадиган, фойдаланилган сув ҳажмига қўлланилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

Сувдан фойдаланиш учун белгиланган лимитлардан ортиқча сув олинганда, бундай ортиқча қисм бўйича солиқ ставкалари белгиланган солиқ ставкаларининг беш баравари миқдорида белгиланади.

Сув ресурсларидан рухсат берувчи ҳужжатларсиз фойдаланилганда, шунингдек автотранспорт воситаларини ювишни амалга оширувчи корхоналар томонидан ер усти манбаларидан олинган сувдан фойдаланилганда солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг беш баравари миқдорида белгиланади.

446-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

447-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ органлари солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда қуйидагилар учун солиқ суммасини аниқлайди:

деҳқон хўжаликлари учун;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларга эга бўлган жисмоний шахслар учун;

тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар учун;

1 октябрга қадар қишлоқ хўжалиги корхоналари учун – қишлоқ хўжалиги ерларини суғориш ва балиқларни етиштириш (ўстириш) учун улар томонидан аввалги солиқ даврида фойдаланилган сув хажмининг 70 фоизи миқдориди. Аввалги солиқ даврида қишлоқ хўжалиги корхонаси томонидан фойдаланилган сувнинг ҳажми тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда, солиқ суммаси сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли орган томонидан тасдиқланган сув истеъмоли нормативлари бўйича аниқланади.

Солиқ ҳисоботи сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмоЛ қилиш жойи бўйича солиқ органларига қуйидагилар томонидан йилда бир марта тақдим этилади:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари томонидан, бундан қишлоқ хўжалиги корхоналари мустасно – ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай;

қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан – жорий солиқ даврининг 15 декабридан кечиктирмай;

Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассасалар орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек яққа тартибдаги тадбиркорлар томонидан – солиқ давридан кейинги йилнинг 20 январидан кечиктирмай.

Солиқ органлари солиқ тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномасини дехкон хўжаликларига, шунингдек қишлоқ хўжалиги ерларига ҳамда тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахсларга солиқ даврдан кейинги йилнинг 1 мартдан кечиктирмай топширади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

448-модда. Солиқ тўлаш тартиби

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар солиқ бўйича бунак тўловларини тўлайди, бундан қишлоқ хўжалиги корхоналари, Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассасалар орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек дехкон хўжаликлари ва қишлоқ хўжалиги ерларига ҳамда тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар мустасно.

Бунак тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчилар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай, янги ташкил этилганлари эса давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай, сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (фойдаланиладиган сув ҳажмидан) ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври ичида юзага келган солиқ тўловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тақдим этади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модданинг иккинчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган бунак тўловлар:

солик даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан кўпроқни ташкил этадиган юридик шахслар томонидан (бундан айланмадан олинадиган солиқни тўловчилар мустасно) – ҳар ойнинг 20 санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида;

солик даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан камроқни ташкил этадиган, айланмадан олинадиган солиқни тўловчилар бўлмаган юридик шахслар, шунингдек айланмадан олинадиган солиқни тўловчилар ва яқка тартибдаги тадбиркорлар томонидан – ҳар чорак учинчи ойнинг 20 санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида тўланади.

Солиқ даври давомида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарганда, солиқ тўловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ даврининг қолган қисми учун бунак тўловларга солиқнинг ўзгарган суммасига тенг улушларда тузатиш киритилади.

Солиқ даври учун бунак тўловлар ҳисобга олинган ҳолда солиқни тўлаш солиқ тўловчилар томонидан, бундан деҳқон хўжаликлари мустасно, сувдан фойдаланиш ёки сув истеъмоли жойида, солиқ ҳисоботи тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай амалга оширилади.

Солиқ даври учун бунак тўловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ миқдорга камайтирилган тақдирда, солиқ органи бунак тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоб-китоб қилади.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан солиқ даври учун солиқни тўлаш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1 октябрга қадар – солиқ органлари томонидан аниқланган йиллик солиқ суммасининг 70 фоизи;

15 декабрга қадар – солиқнинг қолган суммаси.

Деҳқон хўжаликлари, шунингдек қишлоқ хўжалиги ерларига ҳамда тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектларига эга бўлган жисмоний шахслар томонидан

солиқни тўлаш йилда бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 майдан кечиктирмай амалга оширилади. *(Еттикчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

XVIII бўлим. ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ*

64-боб. ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ

449-модда. Солиқ тўловчилар

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ер қаъридан фойдали қазилмаларни қазиб олишни ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали қазилмаларни ажратиб олишни (бундан буён ушбу бўлимда фойдали қазилмаларни қазиб олиш (ажратиб олиш) деб юритилади) амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни солиқ тўловчилари (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Қонунчиликда назарда тутилган шартларга риоя этган ҳолда қимматбаҳо металлларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширувчи жисмоний шахслар қимматбаҳо металлларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширишга тааллуқли қисм бўйича солиқ тўловчилар бўлмайди.

450-модда. Солиқ солиш объекти

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиш объекти куйидагилардир: агар ушбу қисмнинг учинчи хатбошисида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, фойдали қазилмани қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳажми;

---

* XVIII бўлим Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон.

қазиб олинган (ажратиб олинган) қора, қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларнинг, шунингдек ноёб элементларнинг ва ноёб ер элементларининг ҳақиқатда реализация қилинган ҳажми.

Қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилманинг ҳажми қазиб олиш (ажратиб олиш), бирламчи ишлов бериш, қайта ишлаш ва транспортда ташишнинг бутун технологик цикли доирасида юзага келадиган технологик йўқотишлар ҳажмини чегирган ҳолда, қонунчиликда белгиланган тартибда ваколатли орган томонидан тасдиқланган нормалар доирасида, бундай нормалар мавжуд бўлмаганда эса – солиқ тўловчи томонидан тасдиқланган нормалар доирасида аниқланади. *(Биринчи ва иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) ва фойдали қазилмаларга бирламчи ишлов беришнинг (уларни қайта ишлашнинг) технологик цикли доирасидаги йўқотишлар технологик йўқотишлар деб эътироф этилади, хусусан:

фойдали қазилмаларни қазиб олиш чоғидаги йўқотишлар (бундан нормадан ортиқ йўқотишлар мустасно), шу жумладан уларнинг қолдиқлари (ажратиб олиб бўлмайдиган захиралари); *(учинчи қисмнинг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

углеводородларни дастлабки саноат мақсадида қайта ишлаш чоғидаги йўқотишлар;

қатламдаги босимни сақлаб туриш ва (ёки) углеводородларни ёпиқ технологик цикл доирасида ажратиб олиш учун маҳсулдор қатламга қайта ҳайдаб киритиладиган табиий газ ҳажми.

Солиқ солиш объекти фойдали қазилманинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Қуйидагилар солиқ солиш объекти бўлмайди:

солиқ тўловчиларга берилган ер участкалари доирасида қазиб олинган (ажратиб олинган) ҳамда шахсий хўжалик ва маиший эҳтиёжлари учун фойдаланилган, кенг тарқалган

фойдали қазилмалар. Кенг тарқалган фойдали қазилмалар рўйхати конунчиликда белгиланади;

конунчиликда белгиланган тартибда дарё узанларини тозалаш ва қирғоқларни мустаҳкамлаш ишлари натижасида қазиб олинган (ажратиб олинган) норуда фойдали қазилмалар, бундан реализация қилинган фойдали қазилманинг ҳажми мустасно.

451-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмага нисбатан аниқланади.

Қуйидагилар солиқ базасидир:

агар ушбу қисмнинг учинчи хатбошисида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма ҳажмининг қиймати;

қазиб олинган (ажратиб олинган) қора, қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларнинг, шунингдек ноёб элементларнинг ва ноёб ер элементларининг ҳақиқатда реализация қилинган ҳажми қиймати.

Агар ушбу модданинг тўққизинчи – ун биринчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ базаси солиқ (ҳисобот) даври бошланганидан эътиборан ўсиб борувчи яқун билан аниқланади ва солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси бўйича ҳисоб-китоб қилинади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма бўйича пулда ифодаланган реализация қилиш ҳажмларини (қўшилган қиймат солиғини ва акциз солиғини чегирган ҳолда) натурада ифодаланган реализация қилиш ҳажмига бўлиш орқали алоҳида аниқланади.

Агар қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмадан шахсий ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун қисман фойдаланилса, солиқ базаси қазиб олинган (ажратиб олинган)

фойдали қазилманинг бутун ҳажми ҳисобида, ушбу фойдали қазилманинг ўртача олинган реализация қилиш баҳосидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ (ҳисобот) даврида фойдали қазилма реализация қилинмаган тақдирда, солиқ базаси реализация қилиш амалга оширилган охириги солиқ (ҳисобот) даврида фойдали қазилмани реализация қилишнинг ўртача олинган нархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилмаларни қазиб олиш (ажратиб олиш) бошланганидан буён улар реализация қилинмаган тақдирда, солиқ базаси солиқ (ҳисобот) даврида мазкур фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) 20 фоизга оширилган ишлаб чиқариш таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда солиқ тўловчи реализация қилиш амалга оширилган биринчи ҳисобот даврида ҳисобланган солиқ суммасига ҳисобот даврида шаклланган ўртача олинган нархидан келиб чиққан ҳолда кейинги тузатишни киритиши шарт.

Қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмадан тўлалигича шахсий ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда солиқ базаси қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилманинг 20 фоизга оширилган ишлаб чиқариш таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи қазиб олинган табиий газни, нефтни ва (ёки) газ конденсатини қайта ишлашни мустақил равишда ёхуд қайтариш шарти билан қайта ишлашга бериш асосида амалга оширган ҳолларда, солиқ базаси ушбу фойдали қазилмалардан олинган маҳсулотларни реализация қилиш баҳосидан келиб чиққан, уларни кейинчалик қайта ишлаш ва транспортда ташиш учун солиқ тўловчи томонидан қилинган харажатлар чегириб ташланган ҳолда аниқланади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар ушбу Кодекснинг 451¹-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларни, шунингдек нодир элементларни ҳамда нодир ер элементларини қазиб олишда солиқ базаси ушбу фойдали қазилмаларни реализация қилишнинг ўртача олинган

нархидан келиб чиққан, кейинчалик уларни қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва (ёки) транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланган ҳолда аниқланади. *(Тўққизинчи ва ўнинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Ушбу модданинг тўққизинчи ва ўнинчи қисмларида, шунингдек ушбу Кодекснинг 451¹-моддасида назарда тутилган фойдали қазилмаларга нисбатан солиқ базасини аниқлаш чоғида, қазиб олинган фойдали қазилмаларни транспортда ташиш ва (ёки) қайта ишлаш, шу жумладан уларни қайтариш шarti билан қайта ишлашга бериш асосида қайта ишлаш билан боғлиқ харажатлар суммаси солиқ тўловчи томонидан солиқ органлари билан биргаликда аниқланади. Мазкур харажатларнинг суммаси календарь йил натижаларига кўра шунга ўхшаш тартибда тузатилиши мумкин. *(Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Фойдали қазилмаларнинг айрим турларига нисбатан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 451¹-моддасида белгиланади.

451¹-модда. Металлларнинг айрим турларини қазиб олиш (ажратиб олиш) чоғида солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Олтин, кумуш, платина, палладий, мис, рух, кўрғошин ва молибден (бундан буён ушбу моддада металллар деб юритилади) бўйича солиқ базаси руда, концентрат ва (ёки) қайта ишлашнинг якуний маҳсулоти (тайёр маҳсулот) таркибидаги ҳар бир металлга нисбатан аниқланади.

Металлларни қазиб олиш (ажратиб олиш) чоғида қуйидагилар солиқ базаси бўлади:

1) агар ушбу қисмнинг 2-бандида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, рудани (концентратни) реализация қилиш чоғида – қазиб олинган (ажратиб олинган) металлнинг ҳақиқатда реализация қилинган қиймати, ушбу қиймат руданинг (концентратнинг) таркибида мавжуд бўлган металл ҳажмига

нисбатан қўлланиладиган солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача арифметик биржа баҳоси ва ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ўртасида олинган юқорироқ нарх бўйича ҳисоб-китоб қилиниб, ушбу металлни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва (ёки) транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланади;

2) олтин ва мисни реализация қилиш чоғида – қазиб олинган (ажратиб олинган) металлнинг ҳақиқатда реализация қилинган қиймати, ушбу қиймат руда, концентрат ва (ёки) қайта ишлашнинг якуний маҳсулоти (тайёр маҳсулот) таркибида мавжуд бўлган металл ҳажмига нисбатан қўлланиладиган солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача арифметик биржа баҳоси ва ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ўртасида олинган юқорироқ нарх бўйича ҳисоб-китоб қилиниб, ушбу металлни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланмайди. Бунда солиқ тўловчи олтин ва мис бўйича солиқ базасини ушбу харажатларни чегириб ташлаган ҳолда белгилашга ҳақли;

3) мустақил равишда ёхуд қайтариш шарти билан қайта ишлашга бериш асосида ажратиб олинган кумушни, платинани, палладийни, рухни, қўрғошинни ёки молибденни реализация қилиш чоғида – қазиб олинган (ажратиб олинган) металлнинг ҳақиқатда реализация қилинган қиймати, ушбу қиймат солиқ (ҳисобот) даврида ўртача арифметик биржа баҳоси ва ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ўртасида олинган юқорироқ нарх бўйича ҳисоб-китоб қилиниб, солиқ тўловчи томонидан ушбу металлни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва (ёки) транспортда ташиш учун қилинган харажатлар чегириб ташланади.

Агар ажратиб олинган кумуш, платина, палладий, рух, қўрғошин ёки молибден рудадаги асосий металл бўлмаса ёки уларни ажратиб олиш олтин ва (ёки) мис ажратиб олинаётган (бойитилаётган, қайта ишланаётган) ишлаб чиқариш қувватларида амалга оширилаётган бўлса, солиқ тўловчи солиқ базасини уларни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва транспортда ташиш харажатларини чегириб ташламаган ҳолда аниқлашга ҳақли.

Кумушни, платинани, палладийни, рухни, кўрғошинни ёки молибденни ажратиб олиш чоғида ушбу металллар рудадаги асосий металллар бўлса, бошқа металллар, шу жумладан олтин ва мис бўйича солиқ базаси уларни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланган ҳолда аниқланади.

Агар солиқ тўловчи металллар билан бирга бошқа қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларни, шунингдек ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган нодир элементларни ва нодир ер элементларини ажратиб олаётган бўлса, бошқа металллар (элементлар) бўйича солиқ базаси уларни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланган ҳолда, ўртача олинган реализация қилиш баҳоси бўйича аниқланади.

Агар солиқ тўловчи рудадаги асосий металллар билан бирга бошқа металлларни, шу жумладан техноген чиқиндилардан (чанг, шлак, кек, шлам ва бошқалардан) металлларни ажратиб олса, ушбу металллар (элементлар) бўйича солиқ солинадиган база уларни кейинчалик қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланган ҳолда ўртача олинган (ўртача арифметик биржа) реализация қилиш баҳосидан келиб чиқиб аниқланиши мумкин. *(Иккинчи – олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ўРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Солиқ (ҳисобот) даври учун олтин, кумуш, палладий ва платина бўйича ўртача арифметик биржа нархи солиқ органлари томонидан Лондон қимматли металллар бозори уюшмасининг (London Bullion Market Association) эрталабки фиксинги асосида, бошқа металллар бўйича эса Лондон металллар биржасининг (London Metal Exchange) маълумотлари асосида аниқланади.

Солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача арифметик биржа нархи нархлар қайси валютада белгиланган бўлса, шу валюта бўйича Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан эълон қилинган валюта курсига кўпайтирилган металллар нархларини қўшишда ҳосил бўлган суммани кўрсатилган нархлар белгиланган кунлар сонига бўлиш орқали аниқланади.

Солиқ (ҳисобот) даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда, ушбу Кодекс 451-моддасининг тўртинчи қисмида белгиланган тартибда аниқланади.

Солиқ органлари ҳар ойда, солиқ (ҳисобот) давридан кейинги ойнинг ўнинчи санасидан кечиктирмай, ўзлари ушбу модданинг еттинчи ва саккизинчи қисмларига мувофиқ ҳисоб-китоб қилган ҳар бир металл тури учун ўртача арифметик биржа нархини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий веб-сайтига жойлаштиради.

452-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Фойдали қазилмалар гуруҳи	Солиқ солиш объектнинг номи	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Энергия манбалари	Нефть, табиий газ, газ конденсати	10
		Утилизация қилинган табиий газ, реализация қилинган ҳажми бўйича	5
		Ер остига жойлаштирилган газ	2,6
		Қўмир, ёнувчи сланцлар	4
2.	Қимматбаҳо металллар	Олтин, қумуш, палладий, платина ва платина гуруҳи, осмий ва бошқа қимматбаҳо металллар	7
3.	Рангли металллар	Мис, кўрғошин, рух, молибден, никель, кобальт, қалай, сурма, симоб, алюминий	7
		Бошқа рангли металллар	10
4	Радиоактив металллар, нодир элементлар ва нодир ер элементлари	Уран, торий, радий	8
		Вольфрам	2,7
		Рений, селен, теллур, индий, висмут, тантал, ниобий, бериллий, литий, рубидий, цезий, галий, титан, цирконий, гафний, таллий, кадмий	8
		Лантан ва лантаноидлар, иттрий, скандий	8
		Бошқа радиоактив металллар, нодир элементлар ва нодир ер элементлари	8

5	Нодир тош хом ашёси	Феруза, лиственит, родонит, эмеевик, мрамор йул-йул ақик, кахолонг, яшма, халледон, ақиқ, гематит ва бошқа қимматбаҳо, ярим қимматбаҳо ва зеб-зийнат учун тошлар хом ашёси	10
6.	Қора металллар	Темир	2
		Титан, марганец, хром, ванадий ва бошқа қора металллар	4
7.	Қон-қимё хом ашёси	Минерал пигментлар	5,5
		Йод	4,8
		Минерал тузлар (тош туз (овқатга ишлатиладигани), калий тузи, сульфат тузи), карбонат хом ашёси (оҳақтошлар, доломитлар), минерал ўғитлар (глауконит, фосфоритлар ва бошқалар) ҳамда бошқа қон-қимё хом ашёси	3,5, бироқ 5 000 сум/куб.м дан кам бўлмаган
8.	Қон-руда хом ашёси	Эрувчан шпат, дала шпати хом ашёси, кварц ва кварцит, каолин (реализация қилинган ҳажми бўйича), табиий графит	7,9
		Шиша хом ашёси, кварц қум, брусит мрамор	3
		Тальк ва тальк тоши, талькли магнезит, волластонит, асбест, барит, вермикулит, қолиплаш хом ашёси, фельзит	4
		Серпентинит ва бошқа қон-руда хом ашёси	5
9.	Норуда қурилиш материаллари	Цемент ишлаб чиқариш учун мўлжалланган оҳақтошдан ташқари цемент хом ашёси	5
		Цемент ишлаб чиқаришга мўлжалланган оҳақтош	22 500 сум/тонна*
		Табиий безақтошдан блоклар, араланадиган харсангтош, харсангтош, гипс тоши, гипс ва ангидрид, ганч, мрамор, оҳақтош-чираноқ, оҳақтош (цемент ва оҳақ ишлаб чиқариш учун мўлжалланган оҳақтошдан ташқари), доломитлар, қурилишда ишлатиладиган майда тошлар, базальт, гранитлар, гранодиоритлар, граносенитлар, сениитлар, порфиритлар, диабаз-порфиритлар, габбро, сланец жинслари, карбонат хом ашёси, травертин	5, бироқ 5 000 сум/куб.м дан кам бўлмаган

		Фишт-черепица хом ашёси, лёсслар ва лёссимон жинслар, қурилиш куми, қумтошлар, қум-шағал аралашмаси	5, бироқ 3 750 сўм/куб.м дан кам бўлмаган
		Оҳак ишлаб чиқаришга мўлжалланган оҳактош, фарфор хом ашёси, керамзит хом ашёси, мергел, аргиллитлар, вулкон жинслари, пелитли туффитлар, минерал тола ишлаб чиқариш учун базальт, диабаз, гнейз, андезибазальт, темир таркибли кўшимчалар, магнетит – гематитли жинслар ва бошқа норуца қурилиш материаллари ҳамда кенг тарқалган фойдали қазилмалар	5
10.	Техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали қазилмалар		Асосий фойдали қазилмани қазиб олганлик учун солиқ ставкасининг 50 фоизи

* Белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ цемент ишлаб чиқарувчи заводлар, шунингдек уларга цемент хом ашёси – оҳактошни реализация қиладиган солиқ тўловчилар томонидан туланади. Цемент ишлаб чиқариш учун фақат кўмирдан фойдаланувчи заводлар учун солиқ ставкаси 50 фоизга камайтирилади.

(Биринчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги УРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

Агар 2021 йилнинг 1 сентябрига қадар кучга кирган битимлар ва шартномаларда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, углеводородларни, қимматбаҳо, рангли ва (ёки) радиоактив металлларни, нодир элементларни ва нодир ер элементларини қазиб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи, шунингдек маҳсулот тақсимотига оид битим доирасида амалга оширувчи, давлат улуши устун мавқега эга бўлган корхоналарга, агар ушбу модданинг учинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Президенти ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ бўйича оширилган ставкаларни белгилаши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган солиқ ставкалари 2022 йил 1 январдан кейин қазиб олиш бошланган ер қаъри участкасида углеводородларни, қимматбаҳо, рангли

ва радиоактив металлларни, нодир элементларни ва нодир ер элементларини қазиб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи, давлат улуши устун мавқега эга бўлган корхоналарга нисбатан ҳам қўлланилади.

453-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Қуйидагилар солиқ давридир:

юридик шахслар учун – чорак;

жисмоний шахслар учун – календарь йил.

Қуйидагилар ҳисобот давридир:

юридик шахслар учун – бир ой;

жисмоний шахслар учун – календарь йил.

454-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 451 ва 451¹-моддаларига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда, мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Фойдали қазилмаларнинг алоҳида турлари бўйича солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкасидан, лекин белгиланган солиқ суммасидан кам бўлмаган ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчилар томонидан солиқ ҳисоботи ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври тугагандан кейин солиқ ҳисобида турган жойдаги, норуда қурилиш материаллари бўйича эса – қазиб олиш амалга оширилган жойдаги солиқ органларига қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

юридик шахслар томонидан – солиқ даври бошланганидан эътиборан ортиб боровчи яқун билан ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай;

жисмоний шахслар томонидан – йилда бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

юридик шахслар томонидан – ҳар ойда кейинги ойнинг 20 санасидан кечиктирмай;

жисмоний шахслар томонидан – солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай.

XVIII¹ бўлим. Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи*

64¹-боб. Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш

454¹-модда. Солиқ тўловчилар

Қимматбаҳо, рангли ва (ёки) радиоактив металлларни, нодир элементларни ва нодир ер элементларини қазиб олувчи ва (ёки) уларни техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олувчи, шунингдек углеводород хом ашёсини қазиб олувчи юридик шахслар фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекс 452-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган фойдали қазилмаларнинг тегишли гуруҳларидаги фойдали қазилмалар жумласига қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металллар, нодир элементлар ва нодир ер элементлари (бундан буён ушбу бўлимда металллар деб юритилади) киради.

Табий газ, газ конденсати ва нефть углеводород хом ашёси жумласига киради.

Ушбу Кодекснинг 69-бобига мувофиқ фаолиятини махсулот тақсимотига оид битимлар доирасида амалга оширувчи юридик шахслар солиқ тўловчи ҳисобланмайди.

454²-модда. Солиқ солиш объекти

Ушбу Кодекснинг 454³-моддасида белгиланган тартибда аниқланадиган, қазиб олинган (ажратиб олинган) металлни

---

* XVIII¹ бўлим Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон – ушбу бўлимнинг қондалари металлларни ва углеводород хом ашёсини қазиб олиш 2022 йил 1 январдан кейин бошланадиган лицензия олинган ер участкаларига нисбатан қўлланилади.

ёки углеводород хом ашёсини реализация қилишдан олинган рента даромади фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиш объектидир.

454³-модда. Рента даромади

Қазиб олинган (ажратиб олинган) металлларни ёки углеводород хом ашёсини реализация қилишдан олинган, ушбу Кодекснинг 176-моддаси талаблари ҳисобга олинган ҳолда баҳога қўшимча қиймат солиғини ва акциз солиғини киритмай аниқланадиган, битим тарафлари томонидан қўлланилган баҳодан келиб чиқиб ҳисоблаб чиқарилган даромадлар ҳамда уларни қазиб олиш (ажратиб олиш) билан бевосита боғлиқ харажатлар ўртасидаги фарқ рента даромади деб эътироф этилади.

Рента даромади бирламчи ишлов беришдан (саноат йўсинида дастлабки қайта ишлашдан, рудани бойитишдан) ўтган ва реализация қилиш учун яроқли бўлган металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) фаолияти доирасида аниқланади.

Агар солиқ тўловчи рудадан (концентратлардан) металлларни ажратиб олишни ёки қазиб олинган углеводород хом ашёсини мустақил равишда ёхуд қайтариш шарти билан қайта ишлашга бериш асосида қайта ишлашни амалга оширса, металлларни ёки углеводородларни реализация қилишдан олинган даромадлар уларга кейинчалик ишлов бериш, уларни қайта ишлаш ва транспортда ташиш учун солиқ тўловчи томонидан қилинган харажатлар чегириб ташланган ҳолда, уларни қайта ишлаш маҳсулотларини реализация қилиш баҳосидан келиб чиқиб аниқланади. Бунда, агар Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорида металлларга ва углеводород хом ашёларига ишлов бериш ҳамда уларни қайта ишлаш объектларини қуриш харажатларини ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган капитал харажатлар жумласига киритиш назарда тутилган бўлса, металллар ва углеводород хом ашёларининг айрим турлари бўйича уларни қайта ишлашдан олинган маҳсулотларни реализация қилишдан олинган даромадга

уларни кейинчалик қайта ишлаш билан боғлиқ харажатлар киритилиши мумкин.

Харажатлар қилинган солиқ даврида чегириб ташланиши лозим бўлган, реализация қилиш учун ярокли металлارни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) учун зарур ва етарли бўлган капитал ҳамда операцион харажатлар металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) билан бевосита боғлиқ харажатлар деб эътироф этилади. Бунда капитал харажатлар (шу жумладан асосий воситаларни ва номоддий активларни яратиш ёки олиш, инфратузилмани яратиш ва бошқа шунга ўхшаш мақсадлар учун харажатлар), агар улар ер қаъри участкаларидан фойдали қазилмаларни қазиб олиш ҳуқуқи учун тегишли рухсатнома ёки лицензия олинган ер қаъри участкасини (бундан буён матнда лицензияланган участка деб юритилади) ўзлаштиришнинг технологик шартларида назарда тутилган бўлса, ушбу технологик шартларда назарда тутилган тартибда ва нормативлар доирасида ҳисобга олинади.

Ушбу бўлим мақсадида операцион харажатлар деганда хужжатлар билан тасдиқланган ва асослантирилган барча харажатлар тушунилади, бунда ушбу харажатларни амалга оширмай туриб, металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олишга (ажратиб олишга) ва уларни бирламчи қайта ишлашга доир ишлаб чиқариш жараёни имконсиз ёки қийин бўлади.

Операцион харажатлар жумласига, хусусан, қуйидагиларга доир харажатлар киради:

1) зарур хом ашёни, материалларни, иссиқлик ва бошқа энергия ресурсларини сотиб олишга;

2) инвентарга, хўжалик буюмларига, амортизация қилинадиган мол-мулк бўлмаган бошқа мол-мулкка;

3) солиқ тўловчининг технологик, транспортга оид, бошқа ишлаб чиқариш эҳтиёжларига сарфланадиган ёқилғи, энергиянинг барча турлари, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун энергиянинг барча турларини ишлаб чиқиш, шу жумладан солиқ тўловчининг ўзи томонидан ишлаб чиқиш, шунингдек энергияни трансформация қилиш ва узатиш харажатлари;

4) лицензиялар учун ҳақ ва ижара тўловларини тўлашга;

5) ушбу Кодекснинг 371 – 374-моддаларида назарда тутилган ходимлар (шу жумладан чет эл ташкилотларининг жалб этилган ходимлари) меҳнатига ҳақ тўлашга;

6) қонунчиликка мувофиқ амалга ошириладиган харажатларга;

7) металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) операциялари доирасида тўланган солиқлар ва йиғимларга ҳақ тўлашга;

8) четдан жалб қилинган юридик ёки жисмоний шахслар томонидан бажарилган ишлар ва хизматларга ҳақ тўлашга.

Операцион харажатлар жумласига, хусусан, қуйидагиларга доир харажатлар кирмайди:

1) амортизацияга, шу жумладан инвестицион чегирмага (объектнинг тугатиш қиймати чегирилган ҳолда);

2) маркетинг ва реклама тадбирларига;

3) илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларига;

4) юридик шахснинг бошқарув органи (кузатув кенгаши ёки шунга ўхшаш бошқа органи) аъзолари, маъмурий ходимлар ва маслаҳатчилар меҳнатига ҳақ тўлашга;

5) солиқ тўловчининг айби билан юзага келган фавқулодда ҳолатларни бартараф этишга;

6) ходимларнинг малакасини оширишга, мобиль алоқа ва интернетга;

7) захираларни ташкил этишга ва суғурта қилишнинг ихтиёрий турларига;

8) молиявий фаолият бўйича фоизларни ёки бошқа харажатларни, шу жумладан капитал харажатлар қийматига киритилган фоизларни тўлашга.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси металлларни ва углеводород хом ашёларини қазиб олиш (ажратиб олиш) бўйича алоҳида инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш доирасида мазкур харажатлар қилинган, солиқ даврида чегириб ташланиши лозим бўлган, капитал ва операцион харажатлар жумласига кирадиган харажатлар рўйхатини тўлдиришга ҳақли.

Рента даромадини аниқлашда металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) билан бевосита боғлиқ

бўлмаган, хусусан молия бозорларидаги операциялардан, шу жумладан хеджирлаш операцияларидан олинмаган, шунингдек фойзалар ва дивидендлар тарзидаги, шу жумладан капитал харажатлар қийматидаги капитализация қилинадиган фойзалар тарзидаги даромадлар ва харажатлар ҳисобга олинмайди.

Рента даромадини аниқлаш чоғида учинчи шахслар томонидан амалга оширилган харажатлар ҳам ҳисобга олинмайди, ҳар қандай турдаги бюджет субсидиялари эса рента даромадига киритилади.

Бир неча лицензияланган участкада металлларни ёки углеводород хом ашёсини казиб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи солиқ тўловчи ҳар бир бундай участкага нисбатан рента даромадини алоҳида аниқлаши шарт. Бунда солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 80-моддаси талабларига мувофиқ тўғридан-тўғри ҳисоб усулидан фойдаланган ҳолда, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлар ва харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Бир неча лицензияланган участкада амалга оширилаётган металлларни ёки углеводород хом ашёсини казиб олиш (ажратиб олиш) бўйича фаолият, агар унда кўрсатилган лицензияланган участкаларни ўзлаштиришнинг технологик шартларида металлларни ёки углеводород хом ашёсини казиб олиш (ажратиб олиш) ва (ёки) уларни кейинчалик қайта ишлаш учун ягона технологик лойиҳа назарда тутилган бўлса, лицензияланган битта участкада амалга оширилаётган фаолиятга тенглаштирилиши мумкин (бундан буён матнда лицензияланган участкалар гуруҳи деб юритилади). Бунда солиқ тўловчи ҳар бир лицензияланган участкада амалга оширилаётган металлларни ёки углеводород хом ашёсини казиб олиш (ажратиб олиш) бўйича фаолиятни битта участкада амалга оширилаётган фаолиятга тенглаштириш тўғрисидаги қарорни унда лицензияланган участкалар рўйхатини кўрсатган ҳолда, Ўзбекистон Республикаси Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳамда Молия вазирлиги билан келишиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бундай қарорни келишишнинг қўшимча шартлари ва тартибини белгилашга ҳақли. Қарорда кўрсатилган

лицензияланган участкалар рўйхати унга қўшимча участкаларни киритиш ҳисобига кенгайтирилиши мумкин эмас.

Солиқ тўловчи ушбу модданинг ун иккинчи қисмида назарда тутилган қарорда кўрсатилган, илгари рўйхатга киритилган, лицензияланган участкада фойдали казилмаларни (металларни ёки углеводород хом ашёсини) казиб олиш ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдаланиш учун ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқига доир рухсатномани (лицензияни) қайтарган, ундан ўзганинг фойдасига воз кечган ёки уни сотган тақдирда, бундай участка ушбу рўйхатдан чиқарилиши лозим, бундай реализация қилишдан олинган даромадлар эса унинг рента даромадини оширади.

Агар активларни яратишга (олишга) сарфланган харажатлар капитал харажатлар таркибида ҳисобга олиниб, улар кейинчалик бошқа шахсларга реализация қилинса (берилса) ёки улардан қайси лицензияланган участка учун яратилган (олинган) бўлса, уша лицензияланган участка билан бир технологик лойихага киритилмаган бошқа лицензияланган участкаларда фойдаланилса, бундай реализация қилишдан олинган даромадлар рента даромадини оширади.

Солиқ тўловчи рента даромадини ҳар бир лицензияланган участкага нисбатан металларни ёки углеводород хом ашёсини казиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олган кундан эътиборан ҳар бир солиқ (ҳисобот) даври натижалари бўйича мустақил равишда аниқлайди.

Рента даромадини аниқлаш чоғида тарихий харажатлар ушбу Кодекснинг 454⁴-моддасида назарда тутилган тартибда ва шартлар асосида харажатлар таркибига киритилади.

Агар рента даромадини аниқлашда натижа салбий бўлиб қолса, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган харажатлар ва даромадлар ўртасидаги ижобий фарқ рента зарари деб эътироф этилади.

454⁴-модда. Солиқ базаси

Рента даромадининг суммаси солиқ базаси ҳисобланади, рента зарари мавжуд бўлганда эса солиқ базаси нолга тенг деб эътироф этилади.

Солиқ базаси ушбу Кодекснинг 454³-моддасида ўзига нисбатан рента даромадини аниқлаш назарда тутилган ер қаърининг ҳар бир лицензияланган участкаси (лицензияланган участкалар гуруҳи) бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ базаси солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб боровчи яқун билан аниқланади.

Металларни ва углеводород хом ашёсини қазиб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар солиқ базасини АҚШ долларарида аниқлаш ҳуқуқига эга.

Агар биринчи солиқ даври яқунларига кўра рента зарари олинган бўлса, солиқ тўловчи бундай зарар миқдорини кейинчалик «жамғарилган рента зарари» махсус ҳисобварағида АҚШ долларарида, ушбу модданинг олтинчи қисмига мувофиқ белгиланадиган валютанинг ўртача йиллик алмашув курси бўйича ҳисобга олишга ҳақли. Бунда ҳар бир кейинги солиқ даврида ушбу ҳисобварақда ҳисобга олинадиган сумма жорий йилнинг 31 декабрь ҳолатига кўра АҚШ долларарида номинация қилинган, 2 фоизлик пунктга оширилган, тўланиш муддати ўн йил (2031 йилгача) бўлган Ўзбекистон Республикаси халқаро облигацияларининг даромадлигидан келиб чиқиб аниқланадиган коэффициентга оширилади.

Солиқ даври учун ўртача йиллик курс солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда, Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг жорий солиқ даврида 1 январь ва 31 декабрь учун белгиланган курсларини қўшиш чоғида олинган суммани 2 га бўлиш йўли билан аниқланади.

Металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган кундан эътиборан бошланадиган солиқ даври солиқ тўловчи лицензияланган муайян участкага (лицензияланган участкалар гуруҳига) нисбатан солиқ базасини аниқлаши шарт бўлган биринчи солиқ даври деб эътироф этилади. Агар бунда кўрсатилган рухсатнома (лицензия) 1 июлдан кейин олинган бўлса, металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган санадан кейинги календарь йилнинг 31 декабрига қадар бўлган

вақт ушбу лицензияланган участкага нисбатан биринчи солиқ даври деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчи тарихий харажатларни биринчи солиқ даврининг харажатларига киритишга ҳақли.

Солиқ тўловчи томонидан металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган санага қадар ҳақиқатда амалга оширилган ва тегишли лицензияланган участка билан бевосита боғлиқ бўлган харажатлар, хусусан, қуйидагиларга доир харажатлар тарихий харажатлар жумласига киради:

1) геологик ўрганиш учун ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олишга ва (ёки) металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) учун рухсатнома (лицензия) олишга, шунингдек металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқини олишга;

2) ер қаърини геологик жиҳатдан ўрганишга;

3) металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) учун тайёргарлик ишларига.

Ушбу модданинг тўққизинчи қисмида кўрсатилган харажатларни амалга ошириш санаси бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандартлари қондаларига мувофиқ белгиланади.

Агар яратиш (олиш) харажатлари капитал харажатлар таркибида ҳисобга олинган активлардан кейинчалик металлни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олишга (ажратиб олишга) доир ишлаб чиқариш жараёнида солиқ тўловчи томонидан бир йилдан ортиқ вақт давомида фойдаланилмаса, ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган коэффициент уларни олиш харажатларига нисбатан қўлланилмайди.

Агар солиқ даври якунлари бўйича рента даромади олинган бўлса, солиқ базаси жамғарилган рента зарари суммасига камайтирилади, рента даромади жамғарилган рента зарарининг тўлиқ суммаси ўрнини қоплаш учун етарли бўлмаганда эса – рента даромади суммасига камайтирилади. Бунда жамғарилган рента зарари суммаси рента даромадини камайтиришга қаратилган суммага камайтирилади.

Солиқ даври рента даромади билан тугаганидан кейин солиқ тўловчи капитал харажатларни амалга оширган ва ҳисобот

солиқ даври яқунлари бўйича рента зарарини олган ҳолларда, бу зарар «жамғарилган рента зарари» махсус ҳисобварағига киритилади ва унга нисбатан ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Ушбу модданинг ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда кейинги солиқ даврида «жамғарилган рента зарари» ҳисобварағида ҳисобга олинган сумма ушбу модданинг бешинчи қисмида белгиланган миқдорда коэффициент билан ҳам индексация қилинади.

Агар жамғарилган рента зарари туланганидан ва рента даромади шаклланганидан кейин солиқ туловчида янгидан рента зарари юзага келса, кўрсатилган зарарнинг ўрни мазкур модданинг ўн иккинчи – ўн тўртинчи қисмларида белгиланган тартибга ўхшаш тартибда қопланади.

Металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) учун ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқи бир юридик шахсдан бошқасига ўтказилганда, сотилган санада биринчи юридик шахсда мавжуд бўлган рента зарарининг қолдиғи ушбу модданинг бешинчи қисмида аниқланадиган коэффициент ҳисобга олинган ҳолда иккинчи юридик шахсга ўтади.

Металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатноманинг (лицензиянинг) амал қилиш даврида ўрни қопланмаган жамғарилган рента зарари солиқ туловчига компенсация қилинмайди.

Солиқ туловчи рента даромадига (рента зарарига) тегишли харажатлари ва даромадларининг ҳисобини юритиши ҳамда улар бўйича солиқ ҳисоботини тақдим этиши, шунингдек мажбурий аудитдан ўтказиш учун қонунчиликда белгиланган муддатларда ҳар йили мазкур харажатлар ва даромадларнинг аудитини амалга ошириши шарт.

454^б-модда. Солиқ ставкалари

Минимал солиқ ставкаси, агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ базасига нисбатан 25 фоиз миқдориди белгиланади.

Ер каъри участкасидан геологик жиҳатдан ўрганиш учун фойдаланиш ёки аҳамиятли тижорат салоҳиятига эга бўлган, аввал қидирув ўтказилган ер каъри участкасида алоҳида объектлар бўйича металлларни ёхуд углеводород хом ашёсини қазиб олиш ҳуқуқи танлов савдоларига қўйилганда, танлов савдоларининг ташкилотчиси ёки танлов савдоларининг иштирокчилари солиқ ставкасининг оширилган миқдорини таклиф қилишга ҳақли. Бунда солиқ тўловчи солиқларни оширилган солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқаради.

454⁶-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

454⁷-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар солиқни мустақил равишда, ушбу Кодекснинг 454⁴-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқаради. Бунда чет эл валютасида ифодаланган солиқ базаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг солиқ ҳисоботини тақдим этиш санасида белгиланган курси бўйича миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Солиқ ҳисоботи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига солиқ тўловчи томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври тугаганидан кейин қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

рента зарари мавжуд бўлган даврда – йилда бир марта, солиқ даврдан кейинги йилнинг I мартидан кечиктирмай;

солиқ базаси мавжуд бўлган даврда – ҳар чорақда, ортиб борувчи яқун билан ҳисобот даврдан кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса ҳисобот даврдан кейинги йилнинг I мартидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш ҳар чоракда кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай амалга оширилади.

XIX бўлим. ЙИҒИМЛАР

65-боб. ЙИҒИМЛАР*

455-модда. Йиғимларнинг турлари

Йиғимлар жумласига қуйидагилар киради:

1) чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити учун йиғим;

2) алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғимлар, жумладан:

алкоголь маҳсулотларини чакана сотиш ҳуқуқи учун йиғим;

умумий овқатланиш корхоналари томонидан алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш учун йиғим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

455'-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

456-модда. Солиқ тўловчилар

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг эгалари ёки улардан фойдаланувчилар ушбу воситаларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити учун йиғимнинг солиқ тўловчилари деб эътироф этилади.

Алкоголь маҳсулотлари билан чакана савдо қилиш корхоналари ҳамда умумий овқатланиш корхоналари томонидан

---

* 65-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон.

алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш бошланганлиги ҳақида ваколатли давлат органи хабардор қилинганлиги тўғрисидаги тасдиқномага эга бўлган юридик шахслар алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғимнинг солиқ тўловчилари деб эътироф этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

457-модда. Солиқ солиш объекти

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кириши ва унинг ҳудуди орқали транзити йиғимларнинг солиқ солиш объектидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

458-модда. Солиқ базаси

Чет давлатларнинг автотранспорт воситалари Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кираётганда ва унинг ҳудуди орқали транзит ўтаётганда солиқ базаси ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

459-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

460-модда. Йиғимларни тўлаш тартиби

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити учун йиғим чет давлатнинг автотранспорт воситаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кираётганда ундирилади.

Алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғим алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш бошланганлиги тўғрисида хабарнома юборилган пайдан эътиборан тўланади.

Бунда хабарнома жорий ойнинг йиғирманчи санасига қадар юборилганда йиғим ушбу ой учун тўлиқ ҳажмда, хабарнома жорий ойнинг йиғирманчи санасидан кейин юборилганда эса кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб ҳисоблаб чиқарилади.

Агар алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш, шу жумладан умумий овқатланиш корхоналари томонидан реализация қилиш бир нечта стационар савдо ва (ёки) умумий овқатланиш пунктлари орқали амалга оширилса, алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғимлар белгиланган ставкалар доирасида стационар савдо ва (ёки) умумий овқатланиш пунктларининг сонига, шунингдек уларнинг ҳар бири жойлашган ҳудуд ўлчамларига мутаносиб равишда ҳисоблаб чиқарилади ҳамда ундирилади.

Алкоголь маҳсулотлари билан чакана савдо қилиш фаолияти тўхтатиб турилганда ёки тугатилганда йиғимни ҳисоблаб чиқариш кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб тўхтатиб турилади.

Алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун йиғим ҳар ойда олдиндан тўлов тарзида, жорий ойнинг ўнинчи санасига қадар тўланади.

Алкоголь маҳсулотларини реализация қилиш ҳуқуқи учун ундириладиган йиғимлар қонунчиликда белгиланган тартибда тақсимланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

460¹-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

XX бўлим. АЙЛАНМАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ**66-боб. АЙЛАНМАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚНИ ХИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ****461-модда. Солиқ тўловчилар**

Айланмадан олинадиган солиқни тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган жами даромади бир миллиард сўмдан ошмаган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари (бундан буён ушбу бўлимда юридик шахслар деб юритилади);

2) солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади юз миллион сўмдан ошган, лекин бир миллиард сўмгача бўлган якка тартибдаги тадбиркорлар.

Айланмадан олинадиган солиқ қуйидагиларга нисбатан татбиқ этилмайди:

1) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб киришни (импортни) амалга оширувчи юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорларга;

2) акциз солиғи тўланадиган товарларни (хизматларни) ишлаб чиқарувчи ва фойдали қазилмаларни кавлаб олишни амалга оширувчи юридик шахсларга;

3) юридик шахслар – қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчиларига, башарти уларда йигирма беш гектар ва ундан ортиқ сурориладиган қишлоқ хўжалиги экин майдони мавжуд бўлса; *(иккинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

4) бензин, дизель ёқилғиси ва газни реализация қилишни амалга оширувчи юридик шахсларга;

5) лотореяларни ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга оширувчи юридик шахсларга;

6) оддий ширкат ишларини юритиш ўз зиммасига юклатилган ишончли шахсга – оддий ширкат шартномаси донрасида амалга ошириладиган фаолият бўйича;

7) бўш турган бинолар, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар ва қурилиши тугалланмаган объектлар, шунингдек фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдори бўлган юридик шахсларга, улардан самарасиз фойдаланилаётганлиги бўйича қонунда белгиланган тартибда хулоса киритилганда;

8) марказлаштирилган молиялаштириш манбалари ҳисобидан объектларни (жорий ва капитал таъмирлаш бундан мустасно) қуришни бажарувчи юридик шахсларга;

9) алкоголь маҳсулотлари, шу жумладан пивони чакана сотиш бўйича турғун савдо шахобчаларига;

10) бозорларга ва савдо комплексларига; *(иккинчи қисмнинг 9 ва 10-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-659-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)*

11) солиқ маслаҳатчиларининг ташкилотларига;

12) аудиторлик ташкилотларига;

13) нотижорат ташкилотларига, шу жумладан бюджет ташкилотларига. *(Иккинчи қисмнинг 11, 12 ва 13-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

462-модда. Айланмадан олинадиган солиқни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлаш ўрнига айланмадан олинадиган солиқ (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) тўлашни назарда тутадиган махсус солиқ режимини танлашга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар айланмадан олинадиган солиқ тўлашга навбатдаги солиқ даврдан бошлаб ўтишга ҳақли. Айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтиш учун солиқ тўловчилар айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтиши тўғрисида солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда, бироқ айланмадан олинадиган солиқни

тўлашга ўтилаётган навбатдаги солиқ даври бошланишига қадар ўн кундан кечиктирмай хабардор қилади.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 2-бандида кўрсатилган солиқ тўловчиларнинг солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади юз миллион сўмдан ошганда, агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, солиқнинг ошиб кетган суммасидан айланмадан олинadиган солиқни тўлашга ўтади.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 2-бандида кўрсатилган якка тартибдаги тадбиркорлар айланмадан олинadиган солиқни тўлаш ўрнига қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтишга ҳақли. Солиқ солиш тартибини танлаш учун якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органига товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган даромадлари юз миллион сўмдан ошган санадан беш кундан кечиктирмай, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда билдиришнома юборади.

Билдиришнома ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган муддатларда тақдим этилмаганда якка тартибдаги тадбиркор айланмадан олинadиган солиқ тўлайди.

Янги ташкил этилган юридик шахслар давлат рўyxатидан ўтказилган кундан эътиборан тадбиркорлик фаолияти субъектини давлат рўyxатидан ўтказиш чоғида танланган солиқ солиш тартибини кўрсатиш орқали айланмадан олинadиган солиқни тўлаш тартибини танлаш ҳуқуқига эга.

Юридик шахслар айланмадан олинadиган солиқни қўллашни ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ қўшилган қиймат солиғини тўловчи сифатида рўyxатдан ўтиш учун ва бир вақтнинг ўзида айланмадан олинadиган солиқни тўлашни рад этишга доир ариза берилган ойдан кейинги ойнинг 1-санасидан бошлаб ихтиёрий равишда рад этишга ҳақли.

Қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ихтиёрий равишда ўтган солиқ тўловчилар, башарти жорий солиқ даври якунлари бўйича товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган жами даромадлари бир миллиард

сўмдан ошмаган бўлса, айланмадан олиннадиган солиқни тўлашга камида ўн икки ойдан кейин қайта ўтишга ҳақли.

Солиқ даври давомида жами даромади бир миллиард сўмдан ошган солиқ тўловчилар, шу жумладан янги ташкил этилган юридик шахслар ва янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар жами даромади кўрсатилган миқдорга етган кундан эътиборан қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРК–812-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар янги ташкил этилган юридик шахсда ёки янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорда товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад суммаси рўйхатдан ўтилган санадан то календарь йил тугагунига қадар, 365 га бўлинган ва рўйхатдан ўтилган санадан то календарь йил тугагунига қадар бўлган кунлар сонига кўпайтирилганда бир миллиард сўмга тенг суммадан ошса, у ҳолда бундай шахслар рўйхатдан ўтилган йилдан кейинги йилдан эътиборан қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Воситачилик, топшириқ шартномаси ва воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи солиқ тўловчилар, шу жумладан телекоммуникациялар операторлари ва (ёки) провайдерларига воситачилик хизматларини кўрсатувчи якка тартибдаги тадбиркорлар товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадни реализация қилиш бўйича умумий айланмадан (битим суммаларидан) келиб чиққан ҳолда аниқлайди.

Бўш турган бинолар, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар ва қурилиши тугалланмаган объектлар, шунингдек фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдори бўлган юридик шахслар, уларни самарасиз фойдаланаётганлиги бўйича хулоса чиқарилган ойдан кейинги ойнинг санасидан эътиборан қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Қурилиши тугалланмаган объектлар ва фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдорлари бўлган юридик шахслар, инвестицион лойиҳанинг амалга оши-

рилмаганлиги тўғрисида хулоса беришга ваколати бўлган ваколатли органнинг хулосаси чиқарилган санадан эътиборан қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбалари ҳисобидан объектлар қурилишини (бундан жорий ва капитал таъмирлаш мустасно) бажарувчи юридик шахслар бундай қурилишга доир шартнома тузилган санадан эътиборан қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга ўтади. *(Ўн иккинчи – ўн тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб киришни (импортни) амалга оширувчи юридик шахслар ва яқка тартибдаги тадбиркорлар қайси сана олдинроқ келишига қараб импорт шартномаси тузилган ёки товарлар олиб кирилган (импорт қилинган) санадан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ҳамда фойда солиғини тўлашга ўтади.

Ушбу Кодекс 461-моддаси иккинчи қисмининг 2, 4, 5, 9 ва 11-бандларида назарда тутилган шахслар тегишли рухсатномаларни (лицензияларни) олган ёки ўз фаолиятини бошлаганлиги тўғрисида ваколатли органи хабардор қилган санадан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ҳамда фойда солиғини тўлашга ўтади.

Кишлоқ хўжалиги товарларини ишлаб чиқарувчи юридик шахсларда йигирма беш гектар ва ундан ортиқ суғориладиган кишлоқ хўжалиги экинлари мавжуд бўлган тақдирда, улар кўрсатилган ер участкасига бўлган ҳуқуқни ёки ушбу ер участкасининг майдони ўзгарганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар расмийлаштирилган санадан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Оддий ширкат ишларини юритиш ўз зиммасига юклатилган ишончли шахс бўлган оддий ширкат иштирокчиси оддий ширкат шартномаси доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича оддий шериклик шартномаси тузилган санадан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Бозорлар ва савдо комплекслари, нотижорат ташкилотлари давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан, бюджет

ташкilotлари эса ташкил топган санадан эътиборан қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Аудиторлик ташкilotлари аудиторлик хизматлари курсатиш учун шартнома тузилган санадан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ҳамда фойда солиғини тўлашга ўтади. *(Ўн бешинчи – йигирманчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

Солиқни тўлаш солиқ тўловчини куйидагилардан озод этмайди:

ушбу Кодекс билан унинг зиммасига юклатилган солиқ агентининг мажбуриятларини бажаришдан;

агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ҳисобварақ-фактура тақдим этиш, харидларни ҳисобга олиш китобини ва сотишларни ҳисобга олиш китобини юритиш мажбуриятидан.

463-модда. Солиқ солиш объекти

Ушбу Кодекснинг 43-бобига мувофиқ аниқланадиган жами даромад солиқ солиш объектидир, бундан ушбу Кодекснинг 304-моддасига мувофиқ, ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда солиқ солиш чоғида инobatга олинмайдиган даромадлар мустасно.

Солиқ солиш мақсадида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад деганда куйидагилар тушунилади:

қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ташкilotлари учун – ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларини реализация қилишдан олинган даромадлар. Бунда, агар юқорида қайд этилган хизматларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган хизматларни реализация қилишдан олинладиган даромадлар бажа-

рилган ҳамда тасдиқланган хизматларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги даромади сифатида белгиланади;

мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) берувчи юридик шахслар учун – молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси;

воситачилик ва топшириқ шартномалари ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар учун – кўрсатилган хизматлар учун ҳақ суммаси;

товарларни (хизматларни) текин берувчи юридик шахслар учун – агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, товарларнинг (хизматларнинг) таннархи ёки уларни олиш баҳоси (товарни олиш билан боғлиқ харажатларни ҳисобга олган ҳолда). Мазкур норма экология, соғломлаштириш ҳамда хайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш, меҳнат, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт, таълим муассасаларига бепул бериладиган товарларга (хизматларга) нисбатан татбиқ этилмайди;

(Иккинчи қисмининг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги ЎРҚ–785-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)

Солиқ солиш объекти бўлиб қуйидагилар ҳам ҳисобланади:

1) товарларни (хизматларни) қуйидагиларга:

а) иштирокчилар таркибидан иштирокчи чиққан (чикиб кетган) тақдирда ёхуд унинг юридик шахсдаги улуши камайтирилганда ёки юридик шахс томонидан иштирокчидан унинг ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг қисми) қайтариб сотиб олинганда ушбу иштирокчига бериш;

б) юридик шахс бўлган эмитент томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акциялар қайтариб сотиб олинганда акциядорга бериш;

в) юридик шахс тугатилганда акциядорга ёки иштирокчига бериш;

2) товарларни (хизматларни) жисмоний шахс меҳнатига ҳақ тўлаш ҳисобидан ёки дивиденд тўлаш ҳисобидан бериш;

3) товарларни ёки бошқа мол-мулкни қайта ишлаб бериш учун бериш, агар товарлар ва (ёки) мулк қайта ишлаш махсу-

лоти сифатида шартномада белгиланган муддатда қайтарилмаган бўлса;

4) кўп марта айланадиган, сотувчига қайтарилиши шарт бўлган идишларни, агар идиш махсулотни шундай идишда етказиб бериш шартномасида белгиланган муддатда қайтарилмаган бўлса, бериш.

Товарларни (хизматларни) олиш ҳуқуқини тақдим этувчи ваучерларни реализация қилиш ёки бепул бериш мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш деб эътироф этилади.

Узоқ муддатли шартномалар бўйича даромадлар ушбу Кодекснинг 303-моддасида назарда тутилган тартибда жами даромад таркибига киритилади.

Баланснинг валюта ҳисобварақларини қайта баҳолаш чоғида курсдаги ижобий ва салбий фарқлар ўртасидаги сальдо солиқ солиш объекти деб эътироф этилади. Курсдаги салбий фарқнинг суммаси курсдаги ижобий фарқ суммасидан ортиқ бўлган тақдирда ошиб кетган сумма айланмадан олиннадиган солиқни ҳисоблаб чиқаришда солиқ базасини камайтирмайди.

Солиқ тўловчилар томонидан жисмоний шахслардан олиннадиган даромад солиғи ёхуд қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғи тўлаш даврида айланмадан олиннадиган солиқни тўлашга ўтгунига қадар олинган даромадлар жами даромадга киритилмайди.

464-модда. Солиқ базаси

Ушбу Кодекснинг 463-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган жами даромад солиқ базаси деб эътироф этилади, бундан қуйидагилар мустасно:

1) Ўзбекистон Республикасининг давлат облигациялари ва бошқа давлат қимматли қорозлари бўйича даромадлар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахсларнинг халқаро облигациялари бўйича даромадлар;

2) солиқ агентида солиқ солиниши лозим бўлган дивидендлар;

3) қайтариладиган кўп марта айланадиган тара қиймати, агар унинг қиймати илгари товарларни (хизматларни) сотишдан олиннадиган даромадга киритилган бўлса;

4) амортизация қилинадиган активларни тугатишда уларни қўшимча баҳолашда олинган, олдинги нархни туширишлардаги суммадан ортикча сумма ҳисобидан олинган даромадлар;

5) ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллардаги даромадлар. Мазкур даромадларга улар шаклланган даврдаги қонунчиликка мувофиқ солиқлар бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказилганлиги инobatга олинган ҳолда солиқ солинади; *(биринчи қисмнинг 5-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

6) товарларни (хизматларни) экспортга реализация қилишдан олинган даромадлар. *(Биринчи қисмнинг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон – 2022 йил 1 ноябрдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

Солиқ солинадиган база ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган чегирмалардан ташқари қуйидагилар учун камайтирилади:

1) брокерлик ташкилотлари учун – битим суммасидан биржага ўтказиладиган воситачилик йиғими суммасига;

2) комиссия шартномаси бўйича воситачилик хизматларини кўрсатувчи юридик шахслар учун – товарларни импорт қилишда тўланган божхона тўловлари суммасига реализация қилинган товар улушида;

3) туризм фаолияти субъектлари учун – туристик хизматларни онлайн бронлаштириш ва сотиш учун яратилган дастурий маҳсулотларни ҳамда ахборот тизимларини жорий этишга йўналтирилган мабларлар суммасига.

4) тадбиркорлик субъектлари учун – товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадларининг 0,5 фоизидан ошмаган миқдорда ўз ходимларига ва уларнинг яқин қариндошларига оммавий-маданий ҳамда концерт-томоша тадбирларига бориши учун чипталар харид қилишга доир

харажатлар суммасига. (Иккинчи қисмнинг 4-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги УРҚ-785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон*)

465-модда. Якка тартибдаги тадбиркорларнинг солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Якка тартибдаги тадбиркорларнинг солиқ базаси бўлиб ушбу Кодекс 463-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқилган, унинг тадбиркорлик фаолияти доирасида олинган жами даромади ҳисобланади.

Жисмоний шахс ўз тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ битимларни тузишда ўзининг якка тартибдаги тадбиркор сифатида фаолият кўрсатаётганлигини, агар бу битимларни тузиш ҳолатининг ўзидан яққол келиб чиқмаса, кўрсатиши шарт.

Солиқ солишда якка тартибдаги тадбиркорнинг жисмоний шахслардан олинладиган даромад солиғи солиналдиган, унинг тадбиркорликни амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган шахсий (оилавий) мол-мулкни сотишдан олинган даромадлари ҳисобга олинмайди.

466-модда. Даромадларга тузатиш киритиш

Ҳисобот солиқ даврида солиқ базасини кўпайтириш ёки камайитириш даромадларга тузатиш киритиш деб эътироф этилади.

Даромадларга қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилади:

- 1) товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда;
- 2) битим шартлари ўзгарганда;
- 3) нархлар ўзгарганда, сотиб олувчи сийловлардан фойдаланганда;
- 4) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган даромадларга тузатиш киритиш бир йиллик муддат доирасида, кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича эса кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Ушбу моддага мувофиқ даромадларга тузатиш киритиш ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳоллар

юз берганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (хизматларни) сотувчи товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадга тузатиш киритишни ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширади.

Даромадларга ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда тузатиш киритиш кўрсатилган ҳоллар юз берган солиқ даврида амалга оширилади.

Даромадларга тузатиш киритиш солиқ тўловчи умумбелгиланган солиқ солиш тартибидан айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтган ҳолларда ҳам амалга оширилади, бундан тузатиш киритилмайдиган даромадлар бўйича имтиёزلарни қўллаш ҳоллари мустасно.

467-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қуйидаги микдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ тўловчилар	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Иқтисодиётнинг барча тармоқларидаги солиқ тўловчилар, бундан 2–6-бандларда назарда тутилганлар мустасно	4
2	Чакана савдо соҳасидаги солиқ тўловчилар	
2.1	жойлашган жойига қараб:	
	аҳолиси сони юз минг нафар ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда	4
	бошқа аҳоли пунктларида	2
	бориш кийин бўлган ва тоғли туманларда	1
2.2	жойлашган жойидан катъи назар, тамаки маҳсулотларини реализация қилишдан товар айланмаси бўйича	4
3.	Қуйидаги жойларда жойлашган улгуржи ва чакана дорихона ташкилотлари:	
	аҳолиси сони юз минг нафар ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда	3
	бошқа аҳоли пунктларида	2
	бориш кийин бўлган ва тоғли туманларда	1
4.	Қишлоқ ҳужалиги маҳсулотларини сотиб олувчи, сараловчи, сакловчи ва қадоқловчи тайёрлов ташкилотлари ҳамда яққа тартибдаги тадбиркорлар	товар айланмасининг 4 ёки ялли даромадининг 25

5.	Товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) электрон савдосини амалга оширувчи солиқ тўловчилар (ушбу Кодекс 337-моддасининг бешинчи қисмида белгиланган қондаларни инобатга олган ҳолда)	2
6.	Ягона иштирокчиси ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари, «Нуроний» жамғармаси ва «Ўзбекистон Чернобилчилари» ассоциацияси бўлган, умумий сонидан ногиронлиги бўлган шахслар, уруш ва 1941 – 1945 йиллардаги меҳнат fronti ветеранлари 50 фоиздан кам бўлмаган ва ногиронлиги бўлган шахслар, уруш ва 1941 – 1945 йиллардаги меҳнат fronti ветеранларининг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди умумий меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг 50 фоиздан кам бўлмаган солиқ тўловчилар	0

Солиқ тўловчилар қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашни танлашга ҳақли.

Солиқни қатъий белгиланган суммада тўловчи солиқ тўловчилар учун солиқ ставкаси қуйидаги миқдорларда белгиланади:

Т/р	Солиқ тўловчилар	Бир йиллик солиқ ставкалари (млн сумда)
1.	Жами даромади беш юз миллион сумдан ошмаган солиқ тўловчилар	20
2.	Жами даромади беш юз миллион сумдан юқори бўлган солиқ тўловчилар	30

Қатъий белгиланган суммадаги солиқ ставкаси бўйича солиқ тўлаш тартиби ушбу Кодекснинг 470¹-моддасида белгиланган.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

468-модда. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш

Турли солиқ солиш объектлари ва (ёки) солиқ ставкалари белгиланган бир неча фаолият тури билан шуғулланадиган солиқ тўловчилар бундай фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши ҳамда солиқ тўловчиларнинг тегишли тоифалари учун белгиланган ставкалар бўйича солиқни тўлаши шарт.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари чакана савдо соҳасидаги мустақил юридик шахс бўлмаган турли аҳоли пунктларида жойлашган бир қанча савдо нуқталарига эга солиқ тўловчиларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу Кодекс 297-моддаси учинчи қисмининг 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 23, 25 ва 27-бандларида кўрсатилган даромадларга, шунингдек фоизлар тарзидаги даромадларга солиқ тўловчининг ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича умумий жами даромадларидаги улуши устунлик қиладиган фаолият тури учун белгиланган солиқ ставкалари бўйича солиқ солинади.

Ҳисобот (солиқ) даврида ушбу Кодекс 467-моддасининг 2–14-бандларида кўрсатилган фаолият турлари мавжуд бўлмаганда, ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган даромадларга ушбу Кодекс 467-моддасининг 1-бандида белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади.

469-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.

Бир ой ҳисобот давридир. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)*

470-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Агар ушбу Кодекснинг 470¹-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича солиқ суммаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда аниқланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ–812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, ҳисобот даври яқунлари бўйича солиқ суммаси солиқ даври бошидан ортиб боровчи яқун билан солиқ базасининг мос солиқ ставкасига фонз улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солик ҳисоботи солиқ тўловчи томонидан солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органига қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) ҳисобот даври яқунлари бўйича – ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай;

2) солиқ даври яқунлари бўйича – солиқ давридан кейинги даврнинг 15 февралидан кечиктирмай;

Ҳисобот (солик) даври яқунлари бўйича солиқни тўлаш тегишли ҳисобот (солик) даври учун солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

470¹-модда. Қатъий белгиланган суммадаги солиқ ставкаси бўйича солиқ тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солик тўловчилар қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашга ўтиш тўғрисида ўзи солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда кейинги ой бошлангунига қадар ўн кундан кечиктирмай хабардор қилади.

Янги ташкил этилган солиқ тўловчилар давлат рўйхатидан ўтиш чоғида қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашни танлашга ҳақли.

Қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашга солиқ даври мобайнида ўтилган тақдирда, солиқ миқдори қатъий белгиланган суммани ўн иккига бўлиш ва олинган натижани жорий солиқ даврининг яқунига қадар қолган ойлар сонига кўпайтириш йўли билан аниқланади.

Агар солиқ даври давомида қатъий белгиланган суммадаги солиқ тўловчининг жами даромади беш юз миллион сўмдан ошса, у ҳолда қатъий белгиланган суммадаги солиқ суммаси бундай ошиш рўй берган ойдан бошлаб жорий солиқ даврининг охирига қадар жами даромади беш юз миллион сўмдан ортик бўлган солиқ тўловчилар учун белгиланган солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда қайта ҳисоблаб чиқилади.

Солик даври давомида қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашдан қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга

ўтишда қатъий белгиланган суммадаги солиқ суммаси ушбу солиқларни тўлашга ўтиш амалга оширилган охириги календарь ой ҳисобга олинган ҳолда тўланади.

Солиқ тўловчилар навбатдаги солиқ давридан бошлаб қатъий белгиланган суммада солиқ тўлашни рад этишга ва ўзи солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда, навбатдаги солиқ даври бошланишига қадар ўн кундан кечиктирмай хабардор қилган ҳолда, солиқни ушбу Кодекс 467-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилган солиқ ставкалари бўйича тўлашга ўтишга ҳақли.

Қатъий белгиланган суммадаги солиқнинг солиқ тўловчисидан дивидендлар тарзида олинган даромадларга солиқ солинмайди.

Қатъий белгиланган суммадаги солиқнинг солиқ тўловчиси мазкур солиқ бўйича ва дивидендлар тарзидаги даромадларга тааллуқли қисм бўйича солиқ ҳисоботларини тақдим этиш мажбуриятидан озод қилинади.

Қатъий белгиланган суммадаги солиқнинг солиқ тўловчиси қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтишда товар-моддий захираларнинг қолдиқлари ҳамда узоқ муддатли активлар бўйича қўшилган қиймат солиғи суммаларини ҳисобга олишни амалга оширмайди.

Қатъий белгиланган суммадаги солиқнинг солиқ тўловчилари солиқни календарь ойдан кейинги ойнинг ўн бешинчи санасидан кечиктирмай ҳар ойда тенг улушларда тўлайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)

XXI бўлим. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ АЙРИМ ТОИФАЛАРИГА ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ АЙРИМ ХУДУДЛАРИДА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ*

67-бoб. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахсларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

471-мoддa. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвес- тициялари иштирокидаги юридик шахс- ларга солиқ солиш шартлари

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларини жалб этган ҳолда ташкил этилган ва қонунчиликда тасдиқланадиган рўйхат бўйича махсулот ишлаб чиқаришга ихтисослашган юридик шахслар учун айрим солиқлар бўйича имтиёزلарни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари назарда тутилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари деганда чет давлатнинг фуқаролари бўлган жисмоний шахслар, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида доимий яшовчи фуқаролиги бўлмаган шахслар, шунингдек чет эллик нодавлат юридик шахслар томонидан Ўзбекистон Республикасининг кафолатини тақдим этмасдан амалга ошириладиган инвестициялар тушунилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган юридик шахсларга Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан белгиланадиган муддатга киритилган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари ҳажмига қараб, ер солиғи, мол-мулк солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлашдан озод этиш тарзидаги солиқ имтиёзлари берилади.

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари ишти- рокидаги корхона солиқ тўғрисидаги қонунчиликда назарда

---

* XXI бўлимнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон.

тутилган бошқа солиқ имтиёзлардан фойдаланишга ҳақли. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

472-модда. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахслар томонидан солиқ имтиёзларини қўллаш тартиби

Ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёзлари қуйидаги шартлар бажарилган тақдирда қўлланилади:

1) юридик шахслар конунчиликда белгиланадиган ҳудудларга жойлаштирилганда; (биринчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2) чет эллик инвесторлар томонидан тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари Ўзбекистон Республикасининг кафолати берилмаган ҳолда амалга оширилганда;

3) юридик шахсларнинг устав фондида (устав капиталида) чет эллик иштирокчиларнинг улуши камида 33 фоиз, акциядорлик жамиятлари учун эса камида 15 фоиз бўлганда;

4) чет эл инвестициялари эркин айирбошланадиган валюта ёки янги замонавий технологик асбоб-ускуна тарзида киритилганда;

5) ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёзлари берилганлиги натижасида уларнинг қўлланилиши муддати мобайнида олинган даромадларнинг камида 50 фоизи ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш мақсадида реинвестицияга йўналтирилганда.

Ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёзларини олган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахс имтиёзлар берилган муддат ўтганидан кейин бир йил ўтмасидан олдин фаолиятини тугатган тақдирда, чет эллик инвесторнинг фойдасини ўз мамлакатига ўтказиш ва капиталини хорижга олиб чиқиб кетиш фақат берилган солиқ имтиёзлари суммаларининг ўрни бюджетга қопланганидан кейин амалга оширилади.

Ушбу бобда назарда тутилган шартларга номувофиклик аниқланган тақдирда, ушбу Кодекснинг 471-моддасида

назарда тутилган солиқ имтиёзларини олган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахс белгиланган талабларга мувофиқ бўлмаган давр учун солиқлар ушбу Кодекснинг VIII бўлимида назарда тутилган пенялар қўлланилган ҳолда, умумбелгиланган тартибда тўланади.

68-боб. МАХСУС ИҚТИСОДИЙ ЗОНАЛАРНИНГ ИШТИРОКЧИЛАРИГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

473-модда. Махсус иқтисодий зоналарнинг ишти- рокчиларига солиқ солиш шартлари

Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчиларига киритилган инвестициялар ҳажмига қараб, мол-мулк солиғидан, ер солиғидан ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқдан Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланган муддатга озод қилиш тарзида солиқ имтиёзлари берилади.

Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари фойда солиғини тўлашдан ўзи киритган инвестициялар ҳажмига қараб:

3 миллион АҚШ долларидан 5 миллион АҚШ долларигача бўлган миқдордаги инвестициялар учун – 3 йил муддатга;

5 миллион АҚШ долларидан 15 миллион АҚШ долларигача бўлган миқдордаги инвестициялар учун – 5 йил муддатга;

15 миллион АҚШ доллари ва ундан юқори миқдордаги инвестициялар учун – 10 йил муддатга озод этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 12 июлдаги ЎРҚ–783-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/0620-сон)*

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган солиқ имтиёзлари фақат инвестор (инвесторлар) ва Махсус иқтисодий зона дирекцияси ўртасида тузилган Махсус иқтисодий зона ҳудудига инвестиция киритиш тўғрисидаги битимда назарда тутилган махсус иқтисодий зона иштирокчисининг фаолияти турларига нисбатан татбиқ этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 12 июлдаги ЎРҚ–783-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/0620-сон)*

Махсус иктисодий зоналарнинг иштирокчилари қўшилган қиймат солиғи ва бошқа солиқлар бўйича имтиёزلардан ушбу Кодексга мувофиқ фойдаланиладилар.

474-модда. Махсус иктисодий зоналар иштирокчилари томонидан солиқ имтиёзларини қўллаш тартиби

Ушбу Кодекс 473-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган солиқ имтиёзларининг амал қилиш муддати махсус иктисодий зона иштирокчисининг гувоҳномаси олинган кундан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади.

Ушбу Кодекс 473-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган фойда солиғи бўйича имтиёзларнинг амал қилиш муддати махсус иктисодий зона ҳудудида ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) объекти фойдаланишга қабул қилинган санадан эътиборан ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 12 июлдаги УРҚ-783-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/0620-сон)*

Махсус иктисодий зонанинг иштирокчиси мақомидан маҳрум этилганда тадбиркорлик субъекти махсус иктисодий зона иштирокчиларига бериладиган солиқ имтиёзлари ва бошқа преференциялардан махсус иктисодий зона иштирокчиси мақомидан маҳрум этилган ойнинг биринчи кунидан эътиборан фойдаланишга ҳақли эмас.

Агар махсус иктисодий зона иштирокчиси инвестициялар ҳажмини солиқ имтиёзларининг узокроқ амал қилиш муддатини назарда тутадиган миқдоргача оширса, у инвестицияларнинг ҳақиқий ҳажмига мувофиқ солиқ имтиёзларининг амал қилиш муддатини узайтиришга ҳақли. Бунда, агар инвестициялар ҳажмининг ошиши имтиёзларнинг аввалги амал қилиш муддати тугаганидан кейин амалга оширилса, солиқ имтиёзлари имтиёзларнинг узокроқ амал қилиш муддатига бўлган ҳуқуқ юзага келган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан эътиборан қўлланилади.

69-боб. МАҲСУЛОТ ТАҚСИМОТИГА ОИД БИТИМ ДОИРАСИДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ФАОЛИЯТГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

475-модда. Умумий қондалар

Маҳсулот тақсимотиغا оид битим шартнома бўлиб, бу шартномага мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳақ олиш асосида ҳамда муайян муддатга чет эллик инвесторга битимда кўрсатилган ер қаъри участкасида конларни аниқлаш, кидириш ва фойдали казилмаларни қавлаб олиш учун мутлақ ҳуқуқлар беради.

Маҳсулот тақсимотиغا оид битимда қуйидагилар назарда тутилади:

ҳисоб юритиш ва ҳисобот бериш тартиби;

солиқ солиш ва бошқа тўловларни тўлаш шартлари;

чет эллик инвесторнинг улушини олиб чиқиш тартиби.

476-модда. Маҳсулот тақсимотиغا оид битим доира- сида амалга ошириладиган фаолиятга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Чет эллик инвестор, бундан маҳсулот тақсимотиغا оид битимлар тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар мустасно, маҳсулот тақсимотиغا оид битимнинг амал қилиш муддати мобайнида ушбу Кодекснинг 17-моддасида назарда тутилган солиқларни тўлайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРК-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган солиқлар, агар маҳсулот тақсимотиغا оид битимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг резидентлари учун белгиланган ставкалар бўйича ундирилади.

Чет эллик инвесторга солиқ солиш қуйидаги ўзига хос хусусиятлар инobatга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) фойда солиғи маҳсулот тақсимотиغا оид битим бўйича ишларни бажариш чоғида олинган даромад бўйича ва фаолиятнинг бошқа турлари бўйича олинган даромад бўйича

алоҳида-алоҳида тўланади. Битим шартларига биноан чет эллик инвесторга тегишли бўлган, чегирмалар қилинмаган ҳолда фойдага қолган маҳсулотнинг қиймати маҳсулот таксимотига оид битим бўйича ишларни бажариш чоғида олинган даромадлар бўйича фойда солиғи солиш объектидир;

2) минерал хом ашёни кавлаб олиш ҳажмига ёки ишлаб чиқарилган маҳсулот қийматига нисбатан фоизли нисбатда маҳсулот таксимотига оид битим шартларига мувофиқ белгиланадиган ва пул шаклида ёки кавлаб олинган минерал хом ашёнинг бир қисми тарзида тўланадиган ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ.

Агар юридик шахс мақомига эга бўлмаган юридик шахслар бирлашмаси инвестор сифатида иш юритаётган бўлса, бундай бирлашманинг иштирокчиларидан бири ёки маҳсулот таксимотига оид битим бўйича ишларни бажарувчи оператор солиқ мажбуриятларини бажарувчи бўлади. Бунда ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқини берувчи рухсатнома олган инвестор бир ойлик муддатда солиқ органини мазкур бирлашмадан солиқ мажбуриятини бажарувчи бўлиб иш юритадиган иштирокчи тўғрисида хабардор этиши шарт. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 октябрдаги УРҚ-721-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)*

70-боб. АДВОКАТЛАР ҲАЙЪАТЛАРИГА, АДВОКАТЛИК ФИРМАЛАРИГА, АДВОКАТЛИК БЮРОЛАРИГА ВА АДВОКАТЛАРГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

477-модда. Адвокатларга солиқ солиш

Адвокатлар ҳайъати, адвокатлик фирмалари ва адвокатлик бюrolари фаолиятнинг нотижорат ташкилотлар сифатида адвокатлар томонидан ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ қисми бўйича солиқлар ва йиғимлар тўлашдан озод қилинади, бундан қуйидагилар мустасно:

- божхона тўловлари;
- ижтимоий солиқ;

(Биринчи қисмнинг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

тўлов манбаида ушлаб қолинанидан солиқлар.

Адвокатлар хайъати, адвокатлик фирмалари ва адвокатлик бюрolari томонидан тадбиркорлик фаолияти амалга оширилганда (юридик ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган) солиқлар ва йиғимлар тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик шахслар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда тўланади.

478-модда. Адвокатлар даромадларига солиқ солиш

Адвокатлар томонидан юридик ёрдам кўрсатганлик учун олинанидан гонорарлар суммаларига ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, мазкур Кодекснинг XIII бўлимида белгиланган тартибда жисмоний шахслардан олинанидан даромад солиғи солинади.

Адвокатнинг даромадлари жисмоний шахслардан олинанидан даромад солиғи солиш объектидир.

Адвокатнинг даромади адвокат томонидан юридик ёрдам кўрсатилганлиги учун олинган сумма билан адвокатлар хайъатларини, адвокатлик фирмаларини ва адвокатлик бюрolarини сақлаб туриш учун ўтказиладиган маблағлар суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Солиқ базаси адвокатнинг даромадидан унинг даромадида ҳисобга олинанидан ижтимоий тўлов чегириб ташланган ҳолда аниқланади.

71-БОБ. ХУСУСИЙ АМАЛИЁТ БИЛАН ШУҒУЛЛАНУВЧИ НОТАРИУСЛАРГА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

479-модда. Хусусий амалиёт билан шуғуллинувчи нотариусларга солиқ солиш

Хусусий амалиёт билан шуғуллинувчи нотариуслар ушбу бобда назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга

олган ҳолда, ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқларни тўловчилар ҳисобланади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинadиган даромадлар бўйича белгиланган ставкалар бўйича ижтимоий солиқ ва жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи тўлайди.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус зиммасига ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғини ва ижтимоий солиқни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш мажбурияти юклатилади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар нотариал хизматлар кўрсатиш бўйича қўшилган қиймат солиғини тўлашдан озод этилади.

480-модда. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларнинг фойдасига солиқ солиш

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар фойда солиғини ушбу Кодексда белгиланган ставка бўйича тўлайди. Бунда фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва тўлаш йилига бир марта, ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартдан кечиктирмай амалга оширилади.

Фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда хусусий амалиёт билан шуғулланувчи ушбу Кодекснинг 43-бобида назарда тутилган даромадларнинг барча турлари нотариусларнинг даромадлари деб эътироф этилади.

Нотариал фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ харажатлар чегириладиган харажатлар жумласига киритилади. Бунда чегирилмайдиган харажатлар ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ аниқланади.

Фойда солиғи тўланганидан кейин хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуснинг тасарруфида қолган фойда солиқ солиш мақсадида дивидендларга тенглаштирилади.

71¹-боб. ЎЗБЕКИСТОН RESPУБЛИКАСИНИНГ АЙРИМ ХУДУДЛАРИДА СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ*

480¹-модда. Умумий қондалар

Ўзбекистон Республикасининг алохида худудларида мазкур Кодекснинг 480²-моддасида белгиланган махсус солиқ ставкалари қўлланилишини назарда тутувчи солиқ солишнинг алохида тартиби белгиланиши мумкин.

Солиқ солишнинг алохида тартибига эга Ўзбекистон Республикасининг алохида худудлари қуйидагилардан иборат: Фарғона вилоятининг Сўх тумани, Риштон туманининг Чунғара маҳалласи, шунингдек Фарғона туманининг Шохимардон, Ёрдон маҳаллалари ва Ҳосилот маҳалласининг Тоштепа – 2 кўчаси.

480²-модда. Ўзбекистон Республикасининг айрим худудларида солиқ ставкаларини қўл- лашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг айрим худудларида солиқ ставкалари қуйидаги миқдорларда белгиланади:

1) фойда солиғи бўйича – 1 фоиз. Мазкур солиқ ставкаси Ўзбекистон Республикасининг айрим худудларида солиқ органида ҳисобда турган ва айрим худудларида амалга ошириладиган фаолиятдан даромадлар олаётган солиқ тўловчиларга нисбатан қўлланилади;

2) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича – 1 фоиз. Мазкур солиқ ставкаси Ўзбекистон Республикасининг айрим худудларида меҳнат фаолиятини амалга ошириш чоғида қўлланилади.

Ўзбекистон Республикасининг айрим худудларида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширадиган солиқ тўловчилар учун қатъий белгиланган миқдорлардаги жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ҳар чоракда йигирма беш минг сўм миқдоридан тўланади;

---

* 71¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ўРК–714-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон.

3) ижтимоий солиқ бўйича:

юридик шахслар учун (бундан бюджет ташкилотлари мустасно) – 1 фоиз. Мазкур солиқ ставкаси Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида меҳнат фаолиятини амалга ошираётган жисмоний шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фондига нисбатан қўлланилади;

Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида меҳнат фаолиятини амалга ошираётган яқка тартибдаги тадбиркорлар учун – йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг камида бир баравари миқдориди;

4) айланмадан олинadиган солиқ бўйича – 1 фоиз. Мазкур солиқ ставкаси солиқ тўловчиларга нисбатан улар тушумининг Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида амалга ошириладиган фаолиятдан олинadиган қисмига нисбатан қўлланилади.

Ўзбекистон Республикасининг алоҳида ҳудудларида жойлашган кўчмас мулк объектларига ва ер участкаларига, шунингдек ушбу ҳудудларда фойдаланиладиган сув ресурсларига нисбатан мазкур Кодекснинг 415, 422, 429, 437 ва 445-моддаларида белгиланган мол-мулк солиғи, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкаларига 0.1 коэффицент қўлланилади.

72-БОБ. АЛОҲИДА ШАРОИТЛАРДА СОЛИҚ МАЖБУРИЯТЛАРИНИ БАЖАРИШ*

481-модда. Алоҳида шароитларда кўшимча ваколатлар бериш

Ўзбекистон Республикаси Президенти 2020 йилнинг алоҳида шароитларида куйидагиларни назарда тутувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилишга ҳақлидир:

1) ушбу Кодексда ва «2020 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида белгиланган айрим солиқлар ва йиримлар

* 72-боб Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 1 декабрдаги УПК–652-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 02.12.2020 й., 03/20/652/1581-сон. Мазкур боб қондалари 2020 йил 1 мартдан эътиборан юзага келадиган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

(бундан қўшилган қиймат солиғи ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ мустасно) ставкаларини ўзгартириш;

2) ушбу Кодексда белгиланган солиқлар, шу жумладан улар бўйича бунак ва жорий тўловлар ҳамда йиғимларни тўлаш муддатларини узайтириш;

3) солиқ, молиявий ҳисоботларни ва (ёки) солиқларни ҳисоблаб чиқариш билан боғлиқ бошқа ҳужжатларни, шунингдек уларни тақдим этмаганлик (ўз вақтида тақдим этмаганлик) учун жавобгарликни қўлламаслик асослари ва (ёки) шартларини тақдим этиш муддатларини узайтириш;

4) солиқлар, пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш, шунингдек уларни бериш тартиби ва шартларини қайта кўриб чиқиш;

5) солиқлар, йиғимлар, пенялар ва жарималарни тўлаш тўғрисидаги талабномаларни жўнатиш ва ижро этиш муддатларини, шунингдек солиқлар, йиғимлар, пенялар, жарималарни ундириш тўғрисида қарорлар қабул қилиш муддатларини узайтириш;

6) солиқлар ва йиғимлар бўйича (бундан қўшилган қиймат солиғи ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ мустасно) солиқ имтиёзларини бериш;

7) солиқлар, пенялар ва жарималарни мажбурий ундириш чораларини тўхтатиб туриш.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг амал қилиши даврида юзага келадиган ҳуқуқий муносабатлар ушбу норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

482-модда. Солиқларни, солиқлар бўйича бунак тўловларини тўлаш бўйича фойсиз тўлашни кечиктиришнинг ёки бўлиб-бўлиб тўлашни қўллашнинг ва алоҳида шароитларда солиқ мажбуриятларини бажаришнинг вақтинчалик тартиби

Солиқларни, солиқлар бўйича бунак тўловлари бўйича фойсиз кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти қуйидагилар бўйича берилади:

ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 6, 7 ва 8-бандларида кўрсатилган солиқлар бўйича – маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан, агар ушбу қисмининг учинчи хатбошисида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса. Кўрсатилган солиқларга нисбатан кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти 2020 йил 31 декабрга қадар соддалаштирилган асосда, олти ойдан кўп бўлмаган муддатга берилиши мумкин;

ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 6 – 9-бандларида кўрсатилган солиқлар ва айланмадан олинмаган солиқ бўйича – ўз фаолиятини тўхтатган ва (ёки) товарлар (хизматлар) реализациясидан тушумлар миқдори 2020 йилнинг биринчи чорагида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади ўртача ойлик кўрсаткичга нисбатан 50 фоиздан кўпроққа камаядиган микрофирмалар, кичик корхоналар ва яқка тартибдаги тадбиркорларга. Бундай солиқларга нисбатан ушбу модданинг бешинчи қисмида белгиланган тартибда 2020 йил 31 декабрга қадар кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имконияти берилиб, кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имконияти берилган солиқлар суммалари кейинчалик тўланади. *(Биринчи қисмининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги УРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Ушбу Кодекснинг 11-бобида назарда тутилган солиқларни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тартиби солиқларни тўлаш бўйича фоизсиз кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини беришнинг ушбу моддада назарда тутилган тартибига нисбатан татбиқ этилмайди.

Солиқларни, солиқлар бўйича бундай тўловларни тўлаш бўйича фоизсиз кечиктириш ва бўлиб-бўлиб тўлашнинг:

1) ушбу модда биринчи қисмининг иккинчи хатбошисида кўрсатилган имконияти – солиқ тўловчининг аризаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳамда Молия вазирлиги ҳудудий бўлинмалари раҳбарларининг хулосалари асосида, бошқа ҳужжатлар талаб қилиб олинмаган ҳолда берилади;

2) ушбу модда биринчи қисмининг учинчи хатбошисида кўрсатилган имконияти – микрофирмалар, кичик корхоналар ва

якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан улар солиқ органларига қуйидагиларни тақдим этган тақдирда қўлланилади:

солиқ солиш объекти жойлашган жой бўйича – мол-мулк солиғи, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича кечиктиришни (булиб-булиб тўлашни) қўллаш тўғрисидаги билдиришни ушбу Кодекс 417-моддасининг олтинчи қисмида, 432-моддасининг биринчи қисмида ва 448-моддасининг учинчи қисмида белгиланган солиқни, солиқ бўйича бунак тўловини тўлаш муддатларидан кечиктирмай, якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан эса мол-мулк солиғи ва ер солиғи бўйича кечиктиришни (булиб-булиб тўлашни) қўллаш тўғрисидаги билдиришни;

солиққа доир ҳисобга олиш жойи бўйича – айланмадан олинadиган солиқ ва ижтимоий солиқ бўйича кечиктиришни (булиб-булиб тўлашни) қўллаш тўғрисидаги билдиришни солиқ ҳисоботини тақдим этиш учун белгиланган муддат билан бир вақтда.

Солиқ тўловчилар томонидан ушбу модда биринчи қисмининг учинчи хатбошисида кўрсатилган солиқларни, солиқлар бўйича бунак тўловларини тўлаш бўйича кечиктиришни (булиб-булиб тўлашни) солиқ органларини хабардор қилмаган ҳолда қўлланилганлигига солиқларни, солиқлар бўйича бунак тўловларини ўз вақтида тўламаганлик сифатида қаралади. Мазкур ҳолларда бундай солиқ тўловчиларни аниқлаган солиқ органлари тўланмаган солиқларнинг, солиқлар бўйича бунак тўловларининг суммасига ушбу Кодекснинг 110-моддасида белгиланган тартибда пеня ҳисоблайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг учинчи хатбошисида кўрсатилган, кечиктириш (булиб-булиб тўлаш) имконияти берилган солиқларга нисбатан солиқнинг, солиқлар бўйича бунак тўловларининг суммаларини тўлаш амалга оширилади: *(бешинчи қисмининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-714-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

1) ижтимоий солиқ бўйича – олти ой давомида тенг улушларда, ушбу Кодекс 407-моддасининг бешинчи қисмида ва 408-моддасининг бешинчи қисмида белгиланган солиқни тўлаш муддатларидан кечиктирмай; *(бешинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 16 июндаги ЎРҚ-847-сонли Қонуни таҳририда – КММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/0384-сон)*

2) куйидагилар бўйича ўн икки ой давомида тенг улушларда: юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича – ушбу Кодекс 417-моддасининг олтинчи қисмида белгиланган солиқ бўйича бунақ тўловларини тўлаш муддатидан кечиктирмай, якка тартибдаги тадбиркорлар учун эса хар ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай;

юридик шахсларнинг ер солиғи бўйича – ушбу Кодекснинг 432-моддаси биринчи қисмида белгиланган солиқни тўлаш муддатидан кечиктирмай, якка тартибдаги тадбиркорлар учун эса – хар ойнинг ўн бешинчи санасидан кечиктирмай;

сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича – ушбу Кодекс 448-моддасининг учинчи қисмида белгиланган солиқ бўйича бунақ тўловларини тўлаш муддатидан кечиктирмай;

айланмадан олинадиган солиқ бўйича – хар ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай.

Ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ мол-мулк ва ер солиғининг 2020 йил 31 декабрдаги ҳолатига кўра кечиктирилган ҳамда тўланмаган суммаларини тўлаш 2022 йил 1 январдан эътиборан амалга оширилади. Бунда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ушбу модда биринчи қисмининг иккинчи хатбошисига мувофиқ кечиктирилган солиқ суммаси кейинчалик тўланадиган, бироқ икки йилдан кўп бўлмаган муддатни мустақил равишда белгилашга ҳақли. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги УРҚ–714-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

Солиқларни, солиқлар бўйича бунақ тўловларини тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилган даврда солиқ тўловчи тугатилган тақдирда кечиктирилган (бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилган) тўлов суммаси қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда бюджет тизимига тўланади.

2020 йил учун жисмоний шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ва жисмоний шахслардан олинадиган ер солиғини тўлаш 2020 йил 15 октябрга қадар амалга оширилади.

2020 йилда фойда солиғининг солиқ тўловчиси жорий ҳисобот даври биринчи ойининг йигирманчи кунигача жорий ҳисобот даври учун фойда солиғи бўйича хар ойлик бунақ тўловлари суммаси тўррисидаги маълумотномани солиқ бўйича

ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига мўлжалланаётган фойдадан келиб чиққан, фойда солиғини ўтган чорак натижалари асосида ҳисоблаб чиқаришнинг белгиланган талаби бекор қилинган ҳолда тақдим этишга ҳақлидир. Фойда солиғи бўйича бунақ тўловлари суммасини камайтириш ҳолатлари аниқланган тақдирда, солиқ органлари ҳар ойлик бунақ тўловлари суммасини қайта кўриб чиқишга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 393-моддасида кўрсатилган даромадлар бўйича солиқ тўловчилар 2019 йил учун жами йиллик даромадлар тўғрисидаги декларацияни доимий яшаш жойидаги солиқ органига 2020 йил 1 августга қадар тақдим этади. 2019 йил учун жами йиллик даромадлари тўғрисидаги декларация маълумотларига кўра жисмоний шахслардан олинadиган ҳисоблаб чиқарилган даромад солиғини тўлаш бундай декларацияни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Умумий овқатланиш корхоналарига айланмадан олинadиган солиқ, фойда солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ, юридик шахслардан олинadиган ер солиғи, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича 2021 йил 15 август ҳолатига кўра юзага келган қарздорликни, шунингдек барча солиқлар ва йиғимлар бўйича жарималар ҳамда пеняларни 2022 йил 1 январдан 1 июлга қадар бўлган даврда маҳаллий давлат ҳокимияти органларига ариза юбормасдан, солиқ органларини хабардор қилган ҳолда фонсларни тўламасдан, тенг улушларда кечиктириб (бўлиб-бўлиб) тўлаш ҳуқуқи берилади. *(Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон – 2021 йил 15 августдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

483-модда. Вақтинчалик солиқ имтиёзлари

2020 йил 1 октябргача бўлган давр учун фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда тижорат банклари томонидан молиявий қийинчиликларга дуч келган юридик ва жисмоний шахсларнинг, шунингдек яққа тартибдаги тадбиркорларнинг кредитлари

бўйича туловларни кечиктириш имконияти берилган даврда ҳисобланган ва кечиктирилган фоизлар суммаси жами даромад таркибига киритилмайди.

2020 йил 31 декабрга қадар бўлган даврда:

1) туроператорлар, турагентлар ва туризм соҳасида меҳмонхона хизматлари (жойлаштириш хизматлари) кўрсатувчи субъектлар, «Uzbekistan Airways» акциядорлик жамияти ва унинг таркибий бўлинмалари, «Uzbekistan Airports» акциядорлик жамияти ва унинг таркибига кирувчи масъулияти чекланган жамиятлар шаклидаги халқаро аэропортлар, шунингдек «Ўзаэронавигация маркази» давлат унитар корхонаси:

юридик шахсларнинг мол-мулкидан олинадиган солиқни ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тулашдан озод қилинади;

ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тулайди;

2) товарларни (хизматларни) реализация қилиш айланмаси ойига бир миллиард сўмдан ошмайдиган, электрон ҳисоб-фактураларни қўлловчи қўшилган қиймат солиғи солиқ туловчилари қўшилган қиймат солиғини ҳар чораклик асосда, ушбу Кодекснинг 37-бобида белгиланган тартибда ҳисоблаб чиқаришга ва тулашга ҳақли;

3) фойда солиғини ҳамда айланмадан олинадиган солиқни ҳисоблаб чиқаришда жами даромад таркибига ушбу Кодекс 299-моддасининг тўртинчи қисмида кўрсатилган даромадлар киритилмайди;

4) қатъий белгиланган миқдорда жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини ва ижтимоий солиқни ҳисоблашни ҳамда тулашни ушбу Кодекснинг 392 ва 408-моддаларида кўрсатилган, карантин тадбирлари даврида ўз фаолиятини мажбурий тарзда тўхтатиб турган солиқ туловчиларга нисбатан тўхтатиб туриш фаолиятни амалга ошириш жойидаги солиқ органларига солиқ туловчининг шахсий кабинети орқали электрон ҳужжат тарзида юбориладиган фаолиятнинг вақтинчалик тўхтатиб турилиши тўғрисидаги билдириш асосида амалга оширилади.

Солиқ туловчи фаолияти тикланган тақдирда фаолиятни амалга ошириш бошлангунига қадар бу ҳақида фаолиятни

амалга ошириш жойидаги солиқ органларини шунга ўхшаш тартибда хабардор қилиши шарт;

5) коронавирус инфекциясига қарши курашиш бўйича тиббиёт ва карантин объектларини куриш ҳамда уларнинг фаолият кўрсатиши учун зарур бўлган, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган қурилиш материаллари ва бошқа товарлар қўшилган қиймат солиғини ва акциз солиғини тўлашдан озод этилади;

6) ушбу Кодекс 415-моддасининг учинчи қисмида, 422-моддасининг олтинчи қисмида, 429-моддасининг тўққизинчи қисмида ва 437-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган, шу жумладан 2020 йил 1 апрелга қадар аниқланган объектларга нисбатан қонун ҳужжатларида белгиланган мол-мулк солиғи ва ер солиғи бўйича оширилган солиқ ставкалари, шунингдек улар бўйича пеня ҳисоблаш ва қарздорликни мажбурий ундириш чоралари қўлланмайди.

2021 йил 1 майдан 2022 йил 31 декабрга қадар бўлган даврда қуйидагилар қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади: *(учинчи қисмининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 9 февралдаги ЎРҚ–752-сонли ва 2021 йил 5 майдаги ЎРҚ–767-сонли қонунлари таҳририда – ҚММБ, 10.02.2022 й., 03/22/752/0113-сон; 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон. 2022 йил 1 майдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ўсимлик ёғи, кунга-боқар ва зиғир уруғи, шунингдек соя данагини олиб кириш;

ўсимлик ёғини (пахта ёғидан ташқари) ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш бўйича айланма. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги ЎРҚ–689-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/689/0395-сон)*

2022 йил 1 январга қадар бўлган даврда 2020 йил 31 декабрдаги ҳолатга кўра солиқ қарзини мажбурий равишда ундириш, шунингдек қуйидагилар бўйича пеня ҳисоблаш чоралари қўрилмайди:

фаолиятни туризм, транспорт ва умумий овқатланиш соҳасида амалга ошираётган тадбиркорлик субъектлари учун юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғи бўйича;

2020 йилда ҳисобланган ва вақтинча қийинчиликлар муносабати билан юридик шахслар томонидан туланмаган юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғи бўйича;

2020 йил 15 майдаги ҳолатга кўра қарздорлиги мавжуд бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналарга солиқлар, пенялар ва солиқ тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун ҳисобланган жарималар бўйича.

2021 йил 31 декабргача бўлган давр учун туроператорлар, турагентлар ва туризм соҳасида меҳмонхона хизматлари (жойлаштириш хизматлари) кўрсатувчи тадбиркорлик субъектлари:

фойда солиғини белгиланган солиқ ставкаларига нисбатан 50 фоиз камайтирилган солиқ ставкалари бўйича тўлайди;

ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдоридagi солиқ ставкаси бўйича тўлайди;

юридик шахсларнинг мол-мулкидан олинадиган солиқни ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўлашдан озод қилинади.

Қуйидагилар мол-мулк солиғини, ер солиғини, айланмадан олинадиган солиқни тўлашдан, яқка тартибдаги тадбиркорлар учун жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг қатъий белгиланган суммаларини тўлашдан озод қилинади:

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорида Қорақалпоғистон Республикасининг ҳар бир шаҳари ва тумани учун «Ўсиш нуқтаси» деб белгиланган фаолият турларини амалга ошираётган янгидан ташкил этилган тадбиркорлик субъектлари – 2024 йил 1 январга қадар бўлган муддатга;

Қорақалпоғистон Республикасининг Тахтакўпир, Бўзатов ва Шуманай туманларида жойлашган, янгидан ташкил этилган саноат соҳасидаги тадбиркорлик субъектлари – 2024 йил 1 январга қадар бўлган муддатга. Солиқ тўловчиларнинг мазкур тоифаси фойда солиғини ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни белгиланган солиқ ставкасидан 50 фоиз пасайтирилган солиқ ставкалари бўйича тўлайди;

Қорақалпоғистон Республикаси Жўкорғи Кенгеси томонидан аниқланган рўйхат бўйича Қорақалпоғистон Респуб-

ликасида хизматлар кўрсатишга ихтисослаштирилган ва оғир шароитлардаги 45 та маҳалла ва овулларда жойлашган, янгидан ташкил этилган тадбиркорлик субъектлари – 2026 йил 1 январга қадар бўлган муддатга. Тадбиркорлик субъектларининг мазкур тоифаси фойда солиғидан ҳам озод қилинади. *(Тўртинчи, бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–714-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)*

«Хунарманд» уюшмасининг аъзоларига берилган солиқ имтиёзлари «Ўзбекзаргарсаноати» уюшмасининг аъзолари бўлган заргарлик буюмларини ишлаб чиқарувчи якка тартибдаги тадбиркорларга нисбатан 2023 йил 1 мартга қадар булган давр учун татбиқ этилади.

Оролбўйида инновацияларни қўллаб-қувватлаш жамфармаси учун белгиланган тартибда шакллантириладиган рўйхатлар бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган Ўзбекистон Республикасида ўхшаши ишлаб чиқарилмайдиган илмий-лаборатория асбоб-ускунаси, реагентлар ва сарфлаш материаллари 2024 йил 1 январга қадар бўлган давр учун қўшилган қиймат солиғини тўлашдан озод этилади. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 октябрдаги ЎРҚ–722-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)*

2021 йилнинг 10 октябрдан 2022 йил 30 апрелга қадар бўлган даврда товук гўштини, музлатилган балиқни ва тирик паррандани, 2021 йил 10 октябрдан 2022 йил 31 декабрга қадар бўлган даврда эса гўштни (мол гўштини, қўй гўштини), тирик ҳайвонларни (молни ва қўйни) ҳамда уларни сўйишдан олинган маҳсулотларни, картошкани реализация қилиш бўйича айланма, шунингдек уларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 октябрдаги ЎРҚ–725-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 5 майдаги ЎРҚ–767-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 26.10.2021 й., 03/21/725/0995-сон; 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон. 2022 йил 1 майдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)*

2021 йил 1 сентябрдан 2021 йил 31 декабрга қадар бўлган даврда умумий овқатланиш корхоналари юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлашдан озод этилади. (Ўнинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон – мазкур қисм қоидалари 2021 йил 1 сентябрдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Республика туманларида (бундан Тошкент шаҳри мустасно) фаолиятни амалга оширувчи яқка тартибдаги тадбиркорлар учун белгиланган ижтимоий солиқ ставкаси 2022 йил 1 январдан 2023 йил 1 январга қадар базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдоридан қўлланилади. (Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–741-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)

Сурхондарё вилоятининг Бандихон, Қизирик, Музработ, Шеробод туманларида, тоғли ҳудудларида ва ер майдонлари шўрланган ҳудудларида давлат рўйхатидан ўтиб, янгидан ташкил этилган ва ушбу туманларда (ҳудудларда) ўз фаолиятини амалга ошираётган тадбиркорлик субъектлари (бундан кластерлар мустасно) юридик шахслардан олинадиган ер солиғини, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни, айланмадан олинадиган солиқни, яқка тартибдаги тадбиркорлар учун жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг қатъий белгиланган суммасини тўлашдан 2024 йил 1 январга қадар бўлган даврда озод қилинади.

Сурхондарё вилоятининг тоғли ҳудудларида ва ер майдонлари шўрланган ҳудудларида давлат рўйхатидан ўтиб, янгидан ташкил этилган ва ушбу ҳудудларда ўз фаолиятини амалга ошираётган тадбиркорлик субъектлари (бундан кластерлар мустасно) 2021 йил 10 сентябрдан 2024 йил 1 январга қадар бўлган даврда фойда солиғини белгиланган солиқ ставкаларига нисбатан 50 фоиз камайтирилган солиқ ставкалари бўйича тўлайди.

Ушбу модданинг ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмларида кўрсатилган тоғли ҳудудларнинг ҳамда ер майдонлари шўрланган ҳудудларнинг рўйхати халқ депутатлари Сурхондарё вилояти Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Сирдарё вилоятининг Сардоба, Оқолтин ва Мирзаобод туманларида фавқулодда ходиса оқибатида зарар кўрган балиқчилик, чорвачилик ҳамда паррандачилик хўжаликлари юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлашдан 2020 йил 1 майдан 2022 йил 1 ноябрга қадар озод қилинади. Бунда зарар кўрган балиқчилик, чорвачилик ва паррандачилик хўжалиқларининг рўйхати халқ депутатлари Сирдарё вилояти Кенгаши томонидан тасдиқланади. *(Ўн иккинчи – ўн бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

2022 йил 1 январдан 2031 йил 1 январга қадар бўлган даврда Қорақалпоғистон Республикасининг Мўйноқ туманидаги маҳаллий саноат, қишлоқ хўжалиги ва хизматлар соҳаларидаги тадбиркорлик субъектлари:

фойда солиғини, айланмадан олинадиган солиқни, ижтимоий солиқни ва жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини 1 фоиз миқдоридаги солиқ ставкалари бўйича тўлайди;

юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни, юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни мазкур солиқлар бўйича ҳисобланган сумманинг 1 фоизи миқдоридаги солиқ ставкалари бўйича тўлайди.

Бўялган матони, бўялган газламани ва тайёр тикув-трикотаж маҳсулотини экспорт қилувчи тадбиркорлик субъектлари (шу жумладан комиссиянер (ишончли вакил) орқали экспорт қилган тадбиркорлик субъектлари) 2022 йил 1 февралдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди.

Ушбу модданинг ўн еттинчи қисмида назарда тутилган имтиёз бўялган мато, бўялган газлама ва тайёр тикув-трикотаж маҳсулотини экспорт қилишдан олинган тушуми барча товарларни ва хизматларни реализация қилишдан олинган тушумининг камида 80 фоизини ташкил этадиган солиқ тўловчиларга нисбатан қўлланилади. *(Ўн олтинчи, ўн еттинчи ва ўн саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил*

5 майдаги УРҚ–767-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон – ўн еттинчи ва ўн саккизинчи қисмларнинг қоидалари 2022 йил 1 февралдан эътиборан юзага келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади)

Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари томонидан фойда солиғи бўйича имтиёзларнинг 2020 йил 1 январдан кейин фойдаланилмай қолган қисми 2020 йил 1 октябрга қадар махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларининг реестрига киритилган иштирокчиларга нисбатан улар томонидан киритилган, 2020 йил 1 январга қадар амалда бўлган қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган инвестицияларнинг ҳажмига қараб, мазкур иштирокчилар реестрга киритилган пайтдан эътиборан 3 йилдан 10 йилгача бўлган муддатга тўлиқ қўлланилади. Ушбу қисмнинг қоидалари ушбу Кодекс 473-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган фойда солиғи бўйича имтиёзларнинг амал қилиш муддатига нисбатан татбиқ этилмайди. (Ўн тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги УРҚ–783-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/0620-сон)

Чакана савдо ва умумий овқатланиш, меҳмонхона (жойлаштириш), автотранспорт воситасида йўловчи ва юк ташиш, автотранспорт воситаларини таъмирлаш ҳамда уларга техник хизмат кўрсатиш, компьютер хизматларини, маиший техникани таъмирлаш, агро ва ветеринария хизматлари кўрсатувчи, шунингдек кўнгилочар марказларда хизматлар кўрсатувчи тадбиркорлик субъектлари – 2022 йил 1 апрелдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди.

Ушбу модданинг йигирманчи қисмида назарда тутилган имтиёз, агар белгиланган фаолият турларини амалга оширишдан олинган даромадлар жорий ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича жами даромаднинг камида 60 фозини ташкил қилса, тадбиркорлик субъектларига нисбатан татбиқ этилади. Ходимлар сонини яшириш фактлари аниқланган тақдирда мазкур имтиёзнинг амал қилиши бекор қилинади.

Маҳаллалараро савдо-хизмат кўрсатиш кўчалари бўйлаб жойлашган, уй-жой учун мўлжалланган кўчмас мулк объектлари

ушбу модданинг йигирманчи қисмида белгиланган хизматлар турларини кўрсатиш учун яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк тоифасига ўтказилган тақдирда, 2024 йил 1 январга қадар жисмоний шахслар жисмоний шахслардан олинadиган мол-мулк солиғини ҳамда жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғини уй-жойга мўлжалланган кўчмас мулк объектлари, шунингдек ушбу объектлар эгаллаган ер участкалари учун белгиланган солиқ ставкалари бўйича тўлайди.

Маҳаллалараро савдо-хизмат кўрсатиш кўчаларининг рўйхати Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари томонидан белгиланади.

Тадбиркорлик субъектлари 2022 йил 1 январдан 2027 йил 1 январга қадар бўлган даврда майдони беш минг квадрат метрдан юқори бўлган савдо комплекслари ва меҳмонхона (жойлаштириш воситалари), шу жумладан, улар эгаллаган ер участкалари бўйича қуйидагиларга ҳақли:

юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ва юридик шахслардан олинadиган ер солиғи бўйича солиқ ставкаларига нисбатан 0,1 коэффицентни қўллашга. Бунда 2027 йил 1 январга қадар янгидан қурилган ушбу кўчмас мулк объектларига ва ушбу объектлар эгаллаган ер участкаларига нисбатан мазкур имтиёз улар фойдаланишга топширилган ойдан эътиборан беш йил мобайнида қўлланилади;

фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида икки йил давомида мазкур биноларнинг қийматини амортизация тарзида чегириб ташланadиган харажатлар жумласига киритишга.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорида кўрсатилган туманлар ва шаҳарларнинг белгиланган туризм зоналарида рўйхатдан ўтказилган ҳамда мазкур ҳудудларда умумий овқатланиш, меҳмонхона (жойлаштириш), савдо, кўнгилочар, туроператорлик ва турагент хизматларини кўрсатадиган тадбиркорлик субъектлари – 2022 йил 1 апрелдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда:

айланмадан олинadиган солиқни I фонз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди;

ушбу ҳудудларда жойлашган объектларга, шунингдек мазкур объектлар эгаллаган ер участкаларига нисбатан юридик

шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ушбу солиқлар бўйича ҳисобланган сумманинг 1 фоизи миқдорига тўлайди.

Туманлар ва шаҳарлар туризм зоналари чегаралари Ўзбекистон Республикаси Туризм ва маданий мерос вазирлиги ҳамда Иқтисодий тараққиёт ва камбаралликни қисқартириш вазирлиги ҳудудий бош бошқармаларининг ҳулосаларига асосан Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар Кенгашлари томонидан белгиланади.

2022 йил 1 апрелдан 2024 йил 31 декабрга қадар бўлган даврда:

Ўзбекистон Республикасининг резидентлари ва норезидентлари бўлган жисмоний шахсларнинг (акциядорларнинг) акциялар бўйича дивидендлар тарзидаги даромадлари жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғидан озод қилинади;

Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахсларнинг (акциядорларнинг) акциялари бўйича дивидендлар тарзидаги даромадларига фойда солиғи бўйича 5 фоиз миқдорига солиқ ставкаси қўлланилади;

Ўзбекистон Республикасининг резидентлари ва норезидентлари бўлган жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳужалик жамиятлари облигациялари бўйича фоизлар тарзидаги даромадлари жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғидан ҳамда фойда солиғидан озод этилади.

Тадбиркорлик субъектларининг миллий мусиқа чолғу асбобларини ишлаб чиқаришдан олган даромадлари жорий ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича жами даромаднинг камида 60 фоизини ташкил этса, айланмадан олинадиган солиқ ва ижтимоий солиқ 2022 йил 1 апрелдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўланади.

Ҳужаликларда балиқ етиштиришни кооперация асосида йўлга қўйган солиқ тўловчилар 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда барча солиқларни (бундан қўшилган қиймат солиғи ва ижтимоий солиқ мустасно) тўлашдан озод этилади.

Ушбу модданинг йигирма тўққизинчи қисмида назарда тутилган имтиёз жорий ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича жами даромаднинг умумий ҳажмида балиқ етиштириш фаолиятидан олинган даромадининг улуши 90 фоиздан ортиқни ташкил этган солиқ тўловчиларга нисбатан қўлланилади.

Чарм, мўйна хом ашёсини ва жунни тайёрлаш, сақлаш ҳамда қайта ишлаш, қорамолни автоматлаштирилган тарзда сўйиш, жун, қорақул ва сунъий чармдан буюмлар, чарм-атторлик маҳсулотлари, пойабзал ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи солиқ тўловчилар 2023 йил 1 январдан 2026 йил 1 январга қадар бўлган даврда ушбу фаолияти бўйича фойда солиғини, айланмадан олинadиган солиқни ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлашдан озод этилади.

Ушбу модданинг ўттиз биринчи қисмида белгиланган солиқ имтиёзлари қуйидагиларга нисбатан татбиқ этилади:

чорва молларни сўйишга ихтисослаштирилган, замонавий автоматлаштирилган комплекслар билан жиҳозланган солиқ тўловчиларга;

ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича жами даромадининг умумий ҳажмида чарм, мўйна, қорақул хом ашёсини ва жунни йиғиш ҳамда тайёрлаш, уларни қайта ишлаш (фойдаланиш) учун кейинчалик сотиш фаолиятидан олинган даромадининг улуши 80 фоиздан кам бўлмаган солиқ тўловчиларга;

ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича жами даромадининг умумий ҳажмида чарм, мўйна, қорақул хом ашёсини ва жунни қайта ишлаш, шунингдек бутловчи буюмларни, фурнитура, аксессуарлар, пойабзал қолиплари, пойабзал тагликлари, устки қисмлари, желатин, сунъий чарм, пойабзал, чарм-атторлик, мўйначилик, қорақул маҳсулотини ва жундан ишланган буюмларни ишлаб чиқаришдан олинган даромадининг улуши 60 фоиздан кам бўлмаган солиқ тўловчиларга.

Чорва молларни сўйиш бўйича замонавий автоматлаштирилган комплексларга эга бўлган, шунингдек терини қайта ишловчи ва чармдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчи солиқ тўловчилар юридик шахслардан олинadиган ер солиғини тўлашдан 2023 йил 1 январдан 2026 йил 1 январга қадар бўлган даврда озод этилади.

Ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича жами даромадининг умумий ҳажми куйидаги талабларга жавоб берса, солиқ тўловчилар ижтимоий солиқни 2022 йил 1 апрелдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди:

болалар, аёллар ва спорт пойабзалларини, сунъий (эко) чарм, фурнитура, пойабзал қолиплари ҳамда тагликларини реализация қилишдан олинadиган даромадларининг улуши камида 60 фоизни ташкил этса;

пойабзалларни, чарм-атторлик маҳсулотларини ва мўйнадан тайёрланган буюмларни экспорт қилишдан олинadиган даромадларининг улуши камида 80 фоизни ташкил этса.

Белгиланган тартибда шакллантириладиган рўyxатлар бўйича тиббиёт асбоб-ускуналари ва буюмларининг эҳтиёт қисмларини ҳамда тиббиёт мақсадлари учун сарфлов материалларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш 2022 йил 1 апрелдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади.

Меҳнат ресурслари зич бўлган қишлоқ жойларнинг реестрига киритилган ҳудудларда ходимларининг умумий сони 10 нафардан кам бўлмаган ҳамда у ерда меҳнат фаолиятини амалга оширувчи хотин-қизлар меҳнатига ҳақ тўлаш фонди умумий меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг 50 фоизидан кам бўлмаган кичик тадбиркорлик субъектлари ўзида меҳнат фаолиятини амалга оширувчи хотин-қизларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фондидан олинadиган ижтимоий солиқни 2022 йил 1 сентябрдан 2025 йил 1 январга қадар бўлган даврда 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди. *(Йигирманчи – ўттинчи олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 26 июлдаги УРҚ–785-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)*

Чиқиндиларни тўплаш, олиб чиқиш, саралаш ва қайта ишлаш фаолиятдан олган даромадлари ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича жами даромадининг камида 90 фоизини ташкил этган солиқ тўловчилар 2023 йил 1 январдан эътиборан 2026 йил 1 январга қадар бўлган даврда мазкур фаолият тури бўйича фойда солиғини (бундан фоизлар тарзидаги даромадлар

мустасно) ва ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича тўлайди.

Бюджет ташкилотлари товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадлар бўйича барча турдаги солиқларни тўлашдан 2024 йил 1 январга қадар озод қилинади, бундан ижтимоий солиқ мустасно. *(Ўттиз еттинчи ва ўттиз саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРК–812-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон)*

Қорақалпоғистон Республикасининг барча туманларида жойлашган ҳамда мазкур ҳудудда фаолиятни амалга ошираётган тадбиркорлик субъектлари (бундан йирик солиқ тўловчилар, доимий муассасалар, бюджет ташкилотлари ва давлат корхоналари, устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз миқдорда ва ундан ортиқ бўлган юридик шахслар, устав фондининг (устав капиталининг) 50 фоизи ва ундан ортиғи устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз миқдорда ва ундан ортиқ бўлган юридик шахсга тегишли юридик шахслар мустасно) 2023 йил 1 январдан 2028 йил 1 январга қадар бўлган даврда:

фойда солиғини, айланмадан олинадиган солиқни, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ва юридик шахслардан олинадиган ер солиғини белгиланган солиқ ставкаларига нисбатан 50 фоизга камайтирилган солиқ ставкалари бўйича тўлайди;

ижтимоий солиқни 1 фоиз миқдордаги солиқ ставкаси бўйича, яқка тартибдаги тадбиркорлар эса йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорда тўлайди.

Агар солиқ тўловчи ушбу модданинг ўттиз тўққизинчи қисмида назарда тутилган солиқ имтиёзлари билан бир қаторда бир вақтнинг ўзида бошқа асослар бўйича солиқ имтиёзларига доир ҳуқуққа эга бўлса, бундай солиқ тўловчи ўз ихтиёрига кўра энг қулай солиқ имтиёзини танлашга ҳақли. *(Ўттиз тўққизинчи ва қирқинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 12 июндаги ЎРК–845-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 13.06.2023 й., 03/23/845/0360-сон)*

**ЎЗБЕКИСТОН RESPУБЛИКАСИНИНГ
СОЛИҚ КОДЕКСИГА ЎЗГАРТИШ
ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИЛГАН
КОНУНЛАР РЎЙХАТИ**

Т/р	Қабул қилинган сана	Рақами	Киритилган ўзгаришлар сонин (банд)	Кучга кириш санаси	Эълон қилинган расмий маъба
1.	10.03.2020	УРҚ–607	1	11.03.2020	(ҚХММБ, 11.03.2020 й., 03/20/607/0279-сон)
2.	05.10.2020	ЎРҚ–640	1	05.10.2020	(ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)
3.	09.11.2020	ЎРҚ–646	3	09.11.2020	(ҚХММБ, 09.11.2020 й., № 03/20/646/1488-сон)
4.	01.12.2020	УРҚ–652	2	02.12.2020	(ҚХММБ, 02.12.2020 й., 03/20/652/1581-сон)
5.	03.12.2020	УРҚ–653	2	04.12.2020	(ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)
6.	30.12.2020	ЎРҚ–659	35	01.01.2021	(ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)
7.	21.04.2021	УРҚ–683	10	21.04.2021	(ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
8.	29.04.2021	ЎРҚ–689	1	29.04.2021	(ҚММБ, 29.04.2021 й., 03/21/689/0395-сон)
9.	16.08.2021	ЎРҚ–708	1	17.08.2021	(ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

10	14.09.2021	ЎРҚ-714	13	15.09.2021	(ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/ 0874-сон)
11.	12.10.2021	ЎРҚ-721	7	12.10.2021	(ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/ 0952-сон)
12	14.10.2021	ЎРҚ-722	7	15.10.2021	(ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/ 0960-сон)
13.	25.10.2021	ЎРҚ-725	1	26.10.2021	(ҚММБ, 26.10.2021 й., 03/21/725/ 0995-сон)
14.	29.10.2021	ЎРҚ-726	3	30.10.2021	(ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/ 1001-сон)
15.	29.12.2021	ЎРҚ-741	75	30.12.2021	(ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/741/ 1219-сон)
16.	09.02.2022	ЎРҚ-752	1	10.02.2022	(ҚММБ, 10.02.2022 й., 03/22/752/ 0113-сон)
17.	11.03.2022	ЎРҚ-758	23	12.03.2022	(ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/ 0207-сон)
18.	14.03.2022	ЎРҚ-759	4	14.03.2022	(ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/ 0213-сон)
19.	05.05.2022	ЎРҚ-767	7	06.05.2022	(ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/ 0386-сон)
20.	17.05.2022	ЎРҚ-770	7	18.05.2022	(ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/ 0424-сон)

21.	31.05.2022	ЎРҚ-773	4	01.06.2022	(ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/ 0461-сон)
22.	06.06.2022	ЎРҚ-775	3	07.06.2022	(ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/ 0477-сон)
23	12.07.2022	ЎРҚ-783	3	13.07.2022	(ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/ 0620)
24	26.07.2022	ЎРҚ-785	13	27.07.2022	(ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/ 0679-сон)
25	30.12.2022	ЎРҚ-812	54	31.12.2022	(ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/ 1145-сон)
26	12.06.2023	ЎРҚ-845	1	13.06.2023	(ҚММБ, 13.06.2023 й., 03/23/845/ 0360-сон)
26	16.06.2023	ЎРҚ-847*	2	17.06.2023	(ҚММБ, 17.06.2023 й., 03/23/847/ 0360-сон)

* Ушбу Қонун билан киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар 2023 йил 1 январдан эътиборан юзга келган муносабатларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

МУНДАРИЖА

Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги ЎРҚ–599-сонли Қонуни	3
---	---

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING СОЛИҚ КОДЕКСИ

УМУМИЙ ҚИСМ

I бўлим.	Умумий қоидалар	7
1-боб.	Асосий қоидалар.....	7
2-боб.	Ўзбекистон Республикасида солиқлар ва йнғимлар тизими	17
3-боб.	Солиқ муносабатларининг субъектлари, уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари	20
4-боб.	Ушбу Кодексда қўлланиладиган асосий тушунчалар.....	34
5-боб.	Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи.....	85
6-боб.	Солиқларнинг элементлари.....	106
II бўлим.	Солиқ ҳисоби ва солиқ ҳисоботлари	112
7-боб.	Солиқ ҳисоби	112
8-боб.	Солиқ ҳисоботи	117
III бўлим.	Солиқ мажбуриятини бажариш	121
9-боб.	Солиқ мажбуриятини бажаришнинг умумий қоидалари.....	121
10-боб.	Солиқ мажбуриятини бажариш	125
11-боб.	Солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш.....	138
12-боб.	Ортиқча тўланган ва ортиқча ундирилган солиқларни ҳисобга олиш ҳамда қайтариш.....	152

13-боб.	Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш	158
14-боб.	Солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома	173
15-боб.	Солиқ қарзини ундириш	176
IV бўлим.	Солиқ тўловчиларни ва солиқ солиш объектларини ҳисобга олиш	187
16-боб.	Солиқ тўловчиларни ҳисобга олиш тартиби	187
V бўлим.	Солиқ назорати	205
17-боб.	Солиқ назорати тўғрисидаги умумий қоидалар. Солиқ текширувлари	205
18-боб.	Солиқ текширувларининг ва солиқ назорати бошқа чораларининг ҳуқуқий оқибатлари	226
19-боб.	Солиқ мониторинги	247
VI бўлим.	Трансферт нархини белгилашда солиқ назорати	256
20-боб.	Трансферт нархни белгилашда нархлар ва солиқ солиш тўғрисидаги умумий қоидалар	256
21-боб.	Назорат қилинадиган битимлар	262
22-боб.	Битимларнинг таккосланадиган шартлари	267
23-боб.	Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратида фойдаланиладиган усуллар	274
24-боб.	Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати	294
25-боб.	Солиқ солиш мақсадларида нархни белгилаш тўғрисидаги битим	303
VII бўлим.	Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солиқ солиш шартлари ва умумий қоидалари	310
26-боб.	Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солиқ солишнинг умумий қоидалари	310

VIII бўлим.	Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар ва уларни содир этганлик учун жавобгарлик	325
27-боб.	Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар содир этганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги умумий қоидалар	325
28-боб.	Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар ва уларни содир этганлик учун жавобгарлик ...	331
29-боб.	Солиқ тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун банкларнинг жавобгарлиги	338
IX бўлим.	Солиқ органларининг ҳужжатлари ва улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят бериш	339
30-боб.	Солиқ органларининг ҳужжатлари ва улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят бериш тартиби	339
МАХСУС ҚИСМ		
X бўлим.	Қўшилган қиймат солиғи	346
31-боб.	Солиқ тўловчилар ва солиқ солиш объекти	346
32-боб.	Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш жойи	349
33-боб.	Солиқ солишдан озод этиш	357
34-боб.	Солиқ базаси	369
35-боб.	Солиқ ставкалари. Солиқ даври	383
36-боб.	Ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган айланма	384
37-боб.	Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби	388
38-боб.	Алоҳида ҳолларда солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	406

39-боб.	Электрон шаклда хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахсларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	411
XI бўлим.	Акциз солиғи	416
40-боб.	Солиқ тўловчилар, солиқ солиш объекти ва солиқ базаси	416
41-боб.	Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқ тўлаш тартиби	428
XII бўлим.	Фойда солиғи	429
42-боб.	Солиқ тўловчилар, солиқ солиш объекти ва солиқ базаси	429
43-боб.	Жами даромад.....	432
44-боб.	Харажатлар	444
45-боб.	Айрим солиқ тўловчилар ва операциялар турлари бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари	472
46-боб.	Солиқ базасига тузатиш киритиш	510
47-боб.	Солиқ ставкалари. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби	515
48-боб.	Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларига тўланадиган дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	524
49-боб.	Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидентларнинг даромадларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	527
50-боб.	Норезидентларнинг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	533
51-боб.	Якка тартибдаги тадбиркорларнинг даромадларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	550

XIII бўлим.	Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи	554
52-боб.	Солиқ тўловчилар, солиқ солиш объекти ва солиқ базаси	554
53-боб.	Жами даромад	557
54-боб.	Солиқ имтиёзлари	574
55-боб.	Солиқ ставкалари. Солиқ даври	584
56-боб.	Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва тўлаш тартиби	587
57-боб.	Жами йиллик даромад туррисидаги декларация асосида даромадларга солиқ солиш	596
XIV бўлим.	Ижтимоий солиқ	604
58-боб.	Ижтимоий солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш	604
XV бўлим.	Мол-мулк солиғи	612
59-боб.	Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ	612
60-боб.	Жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғи	621
XVI бўлим.	Ер солиғи	628
61-боб.	Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи	628
62-боб.	Жисмоний шахслардан олинадиган ер солиғи	641
XVII бўлим.	Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ	650
63-боб.	Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш	650
XVIII бўлим.	Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ	660
64-боб.	Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш	660
XVIII' бўлим.	Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи	671

64'-боб.	Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш	671
XIX бўлим.	Йиғимлар	681
65-боб.	Йиғимлар	681
XX бўлим.	Айланмадан олинадиган солиқ	684
66-боб.	Айланмадан олинадиган солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш	684
XXI бўлим.	Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига ва Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	699
67-боб.	Тўрридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахсларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	699
68-боб.	Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчиларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	701
69-боб.	Маҳсулот тақсимотида оид битим доирасида амалга ошириладиган фаолиятга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	703
70-боб.	Адвокатлар ҳайъатларига, адвокатлик фирмаларига, адвокатлик бюроларига ва адвокатларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	704
71-боб.	Хусусий амалиёт билан шугулланувчи нотариусларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	705
71'-боб.	Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари	707
72-боб.	Алоҳида шароитларда солиқ мажбуриятларини бажариш	708
	Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган қонунлар рўйхати	726

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНING
СОЛИҚ КОДЕКСИ**

Ўзбек тилида

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНING
СОЛИҚ КОДЕКСИ**

(Ўзбек тилида)

«Yuridik adabiyotlar publish» МЧЖ.

Нашр. лиц. АА № 0042. 27.01.2020.

Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани,

Муқимий кўчаси, 100/25.

Телефонлар: +99899 554-70-70,

+99893 554-63-70.

Расмий веб-сайт: www.kodeks24.uz

Электрон манзил: info@kodeks24.uz

Босишга рухсат этилди 20.06.2023 й.

Қороз бичими 60x90 1/16.

«Antiqua» гарнитураси.

Офсет усулида чоп этилди.

Босма табори 46,0.

Нашриёт ҳисоб табори 41,5.

Адади 300 нусха. 018-буйртма.

«MasterBooks» МЧЖ босмахонасида

чоп этилди. Тошкент шаҳри, Яққасарой

тумани, Хуштепа кўчаси, 22-я.

ISBN 978-9943-9190-7-5

9 789943 919075

**Yuridik
Adabiyotlar
Publish**

<https://t.me/yuridikadabiyotlar>

